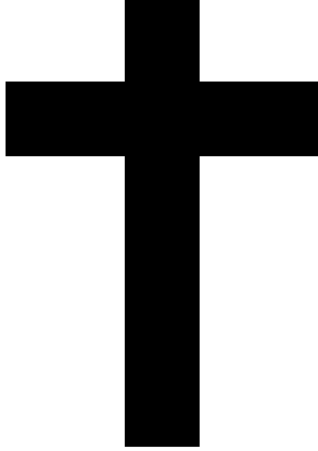

Lerérún Búngiu To
Lánina Iséri Darádu

New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

Lerérun Búngiu To Lánina Iséri Darádu

New Testament in Garifuna (HO:cab:Garifuna)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Garifuna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Garifuna [cab], Honduras

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Garifuna

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
df8e4807-f4f9-5f4a-ab14-d1f7ffe98b0a

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	47
SAN LUCAS	77
SAN JUAN	125
HECHOS	161
ROMANOS	203
1 CORINTIOS	222
2 CORINTIOS	241
GÁLATAS	254
EFESIOS	261
FILIPENSES	268
COLOSENSES	273
1 TESALONICENSES	277
2 TESALONICENSES	281
1 TIMOTEO	283
2 TIMOTEO	288
TITO	292
FILEMÓN	295
HEBREOS	296
SANTIAGO	310
1 PEDRO	315
2 PEDRO	321
1 JUAN	324
2 JUAN	329
3 JUAN	330
JUDAS	331
APOCALIPSIS	333

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI MATÉO LUÁGU JESÚSU

Linébaanfaangu Jesúsu
(Lc 3.23-38)

¹ Niján jíri linébaanfaangu Jesucrístu le jádaangiñebei meja ladügawagun Davíd lúma Abrahám.

² Abrahám lúguchibei Isáac, Isáac lúguchi Jacób, Jacób lúguchi Judá jáu lamúlenu,

³ Judá lúguchi Fáres lúma Zára, Támar tugúya jáguchu, Fáres lúguchi Esróm, Esróm lúguchi Arám,

⁴ Arám lúguchi Aminadáb, Aminadáb lúguchi Naasón, Naasón lúguchi Salmón,

⁵ Salmón lúguchi Booz, Raháb lúguchu, Booz lúguchi Óbed, Rut lúguchu, Óbed lúguchi Isaí,

⁶ Isaí lúguchi urúei Davíd, urúei Davíd túma tó meja lúmari Urías, jagía lagübürigubaña Salomón.

⁷ Salomón lúguchibei Roboám, Roboám lúguchi Abías, Abías lúguchi Ása,

⁸ Ása lúguchi Josafát, Josafát lúguchi Jorám, Jorám lúguchi Uzías,

⁹ Uzías lúguchi Jótam, Jótam lúguchi Ácaz, Ácaz lúguchi Ezequías,

¹⁰ Ezequías lúguchi Manasés, Manasés lúguchi Amón, Amón lúguchi Josías,

¹¹ Josías lúguchi Jeconías jáu lamúlenu lídan dan le janáanwagunbei Israelítagu adáurawagua Babilónia.

¹² Lárigiñe le, Jeconías lúguchibei Salatiél, Salatiél lúguchi Zorobabél,

¹³ Zorobabél lúguchi Abiúd, Abiúd lúguchi Eliaquím, Eliaquím lúguchi Azór,

¹⁴ Azór lúguchi Sadóc, Sadóc lúguchi Aquím, Aquím lúguchi Eliúd,

¹⁵ Eliúd lúguchi Eleázar, Eleázar lúguchi Matán, Matán lúguchi Jacób,

¹⁶ Jacób lúguchi José le túmari María, tugúyati lúguchuboun Jesúsu le giríbei Crístu.

¹⁷ Catóurusuñanu lubeíti linébaanfaangu Jesúsu lúmagiñe Abrahám lúmoun Davíd, catóurusu lúmagiñe Davíd lúmoun janáanwagúniwa Israelítagu Babilónioun, catóurusu lúmagiñe dan ligía lúmoun lagüriajóun Crístu.

Lagüriajóun Crístu
(Lc 2.1-7)

¹⁸ Ítara líña ligáburi lagüriajóun Jesucrístu. María to lúguchu, gadáraduñoun lúma José lun tamárieidun lúma, lubáragiñeti jaganóun jámagua, lubáragiñe lasúbudirunun quei würi, ába tadáriragun túngua láu dagáñu tíña lan láu lubáfu Sífiri Sándu.

¹⁹ Quei ában lubei wügüri buídu tigáburi José le tadári, májati lasúbudirúniwa le asúseredubei tun María, busénrügüti lígirunun, míchugunga tídnrun.

²⁰ Dan le niján lubei arítagua luágu cátei le, ligía larúfudagun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli lúngua lun lídan luwémedi, ába laríñagun lun.

—José, ladügawagun Davíd, manúfudebá lun berésibirunun María queisi búmari, ladüga irájü le lúnbei tagáraüduni, lúmagiñe Sífiri Sándu liábin.

²¹ Tagáraüduba ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu. Ítara lúba líri ladüga lasálbarubaña lan lumútuniña lídaangiñe jafígoun.

²² Lasúseredunbei sun cátei le lun lagúnfulirun dimúrei le laríñagubei Wabúreme Búngiu liyúmulugugiñe proféta.

²³ Tadágeinaduba ában irájü, ábame tagáraüdüun ában irájü, Emanuél, ligíaba líri, líla líri ligía, “Búngiu wáma”.

²⁴ Dan le lagágudunbei José lídaangiñe uwémedi ligía, ába ladügüni le lubeíbei ánjeli ligía lun, ába lerésibirunun María queisi lúmari,

²⁵ masúbudirúngalóun queisi würi darí tagüriajani furúmiñeti tiraü, ába líchuguni líri Jesúsu.

2

Jachülürün chu táu aríjei Jesúsu

¹ Lídan fulásu le giríbei Belén, lumúanrugu Judéa, ñi lagüriajóua Jesúsu dán meja le Heródes lan urúeíbei lídan jageíra juríu. Ábati jachülürün fiú wügüriña chu táu ubúrugin Jerusalén lueigiñe oubau le ñigiñe lubei laboucha wéyu.

² Ába jálügüdajan.

—¿Jageísan jarúeite juríu le agüriajóubei? Aríja wamáaru luwáruguman le ñigiñe lubei láfuara wéyu, wayábiñati lun wájuduragun lun.

³ Dan le lagáambuni urúei Heródes cátei le, ába medéraguagüdünjaali lan, jáu sun Jerusaléna.

⁴ Ábati lagúarun joun sun jábutigu fádírigo lídan jaffínen juríu, jáma ja arúfudajabalin lílúruden Moisés joun gürígia, ába lálügüdaguniña jalíabei lan libíti fulásu lagúriajouá Crístu.

⁵ Ába jaríñagun lun.

–Belén, le lumúanrugubei Judéa, ladúga ítara líña labürüdüni proféta.

⁶ Amürü Belén, lumúanruguna Judéa, amürü ában lídaangiñe ubürugu weírigutimaati lídan múa le, láu sun biñúraü, ladúga láfuriduba ában ábuti bídaangiñe le lúnbei loúnigiruniña numútuniña ja Israelítagu.

⁷ Ábati lagúarun Heródes joun chu táu arámudaguarügü, ába lálügüdüniña luágutima dan le tarúfudaguagüle warúguma túngua joun.

⁸ Ábati loúnajaniña Belén, laríñaga joun.

–Jeíba, ábame jalúajani irájü le buídu, dánme le darí jumaali, jawísaraname, ñüdün námuga gíñe ájuduragua lun.

⁹ Lárigiñe jagáambuni chu táu lerérun urúei, ába jóúdin. Warúguma bugáti to jaríjuboun le ñígiñe lubei láfuara wéyu, ába tídin jabá jabá, darí taráramun loúgiñe fulásu le ñí lubei irájü le.

¹⁰ Dan le jaríjinun chu táu ja warúguma, ába jagúndaaragun sarágu.

¹¹ Dánti le jebélurun tídoun múna, ába jaríjini irájü le túma lúguchu to María. Ábati jájuduragun, ába jabúluchagun lun. Ába jánjunrenchunun jagáfun, ába jedéweejan gólu lúma cupáli jémeti lun, lúma ában luwúyeri árani gífiti.

¹² Lárigiñe, ába jawísarúniwa lídan jawénedi lun magíríbudun jamá ñígiñe lubei Heródes, ába jagíríbudun jageíroun lídaangiñe ámu úma.

Anúrjani lun Ejíptoun

¹³ Lárigiñe jóúdin chu táu jagía, ába larúfudagun ába láni Búngiu ánjeli lúngua lun José lídan luwénedi, ába laríñagun lun.

–Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, anúráb Ejíptoun, ábame beréderun ñi daríme nawísarunibu, ladúga lálúajaali Heródes irájü le lun láfaruni jilágubei.

¹⁴ Ábati lásaarun José, ába lanügüni irájü táu sun lúguchu árieibu ligía, ába lídin jáu Ejíptoun.

¹⁵ Ába jeréderun ñi darí loúnwen Heródes. Lasúserundunbei sun le lun lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu liyúmulugugiñe proféta. “Sagá numuti Niraü Ejíptogiñe.”

Láfaraguagüdüniña Heródes irájüñü

¹⁶ Dan le ladáriragun Heródes lúngua luágu yéegua jamá lan chu táu, ába lagáñidun, ába loúnajan áfaraguaña sun irájüñü ja bíama tíña irúmu jáu lun únabun, ja aganóubaña Belén lúma sun fulásu geyégua láu, según dan le jaríñagubei chu táu luágu lagúriajouniwa irájü ligía.

¹⁷ Ítara líña lagúnfulirun le labürújabei proféta Jeremías.

¹⁸ Agaambúati lagúarajan ában umálali Ramá láu oúnwenbun igárigu, umálali ligía tumálali Raquél, to ayájuboun jarígi tirájüñü, mabúseeruntu lun támalijoún ladúga jilágua jamá.

¹⁹ Lárigiñe loúnwen Heródes, ába liábin ába láni Búngiu ánjeli lun José lídan luwénedi yágüta Ejípto, ába laríñagun lun.

²⁰ –Sarába, barúbei irájü le táu sun lúguchu, giríbu jumá jageíroun Israelítagu ladúga jilágua ja abúseerubaña meja jáfaruni irájü le.

²¹ Ába lásaarun José, ába lanügüni irájü táu sun lúguchu jageíroun Israelítagu.

²² Dan le lasúbudiruni José luágu Arqueláo lan agúmadijabei Judéa lewéñegua Heródes le lúguchi, ába lanúfudedun lídin ñijn, ába laríñawagúniwa lun lídan uwénedi lun lídin Galiléoun.

²³ Lachülürün ñi, ába lídin agánawa lídan fulásu le giríbei Nazarét, le lumúanrugubei Galiléa. Lasúserundunbei sun cátei le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu luágu Nazaréna lan Jesús.

3

Lapúrichijan Juan le abásteragüdajabei lídan fulásu mageírawati

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Lidoun dan ligía, ába liábin Juan le abásteragüdajabei apúrichija lídan fulásu mageírawati, Judéa,

² ába laríñagun lídan lapúrichijan.

–Sáansi jumei jóuserun, ladúga yaráfaali larúeijan Búngiu.

³ Juan le, ligía le uágubei meja labürüja proféta Isaías ítara.

Agambúati lumálali ában gürígia agúaraja lídan fulásu mageírawati ítara.
 “Aráanse jumouán janígi lubá liábin Wabúreme,
 queísi ladárarúniwa úma surúti.”

⁴ Lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, liábin lagürüga liránaagua, guéru, chigágaru leígubaña lúma síruudu le áraabuna.

⁵ Ábaja jayábin ubúrugugiñe Jerusalén, lúma Judéagiñe, lúma lubádugiñe dúna Jordán agáambe lapúrichijan,

⁶ dántija le jagúfuseruni jafígoun, ába labásteragüdüniña lídan dúna le giríbei Jordán.

⁷ Dan le laríjin Juan luágu sarágu jáña lan gürígia lídaangiñetiña jadámurin fariséogu jáma saduséogu ñübintiña lun jabásterun, ába laríñagun joun.

—Jársan jéwe jugúya le! ¿Ca awíсарbadün lun janúrajan lueí lanárima afáyeiragülei luágu figou le lúnbei liábin?

⁸ Oúsera jumá buídu, arijúa lámuga furáangu luágu sáansigua lan ligáburí jóuserun.

⁹ Mapántajan jugúyame, aríñaga jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladüga naríñajare jun luágu gayára lan ladügün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe dübü le.

¹⁰ Madíseeli lagúnfulirun le laríñagubei Búngiu, luágu yaráfaali lan lídáani abeichúni luágu figou, aráanseerú jaráwa lun lánchuajóun wéwe, áni sun wéwe le mabuíduntí lin, chaúnwati, ába lagudün.

¹¹ Áu, láu dúna nabásteragüdaün, arúfudei luágu sáansi jumáali lan ligáburí jóuserun, ánjeinti le lúnbei liábin nárigi, labásteragüdübadün láu Sífiri Sándu, áni lafáyeiragüdübadün luágu figou queísi láu wátu gemetí. Gabáfuti nueí darí lun madúna nan ní lun narágachunun ligeidin.

¹² Nújeinjaru lichóbulin lújaburugu, larúmadagüdübei türígu, ábame lanúadiruni lídaangiñe sagádi mábejali. Ábame lareíduni türígu, ábame láguduni sagádi le mábejali lídan wátu gemetí le méñeguchadíbei.

Labásterun Jesúsu

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Dan le liábin Jesúsu Galiléagiñe, ába lachülürün luágun dúna le giríbei Jordán le ní lubei Juan lun labásteragüdüni.

¹⁴ Májati yebéti Juan labásteragüdüni, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nugúya lúnbei babásteragüdüniña, ¿amürü lubeí ñübin nun lun nabásteragüdüniibu?

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ítara lúba guetó, ladüga lúnti wadügüni le lubeíbei Búngiu.

Ába labásteragüdüni Juan Jesúsu,

¹⁶ lárigiñe labásterun Jesúsu, ába láfuridun dúnarugugiñe. Sódini ába lánjunrenchagun siélu, ába laríjini Jesúsu Sífiri Sándu larárirun camá ában únjun liábin luágun.

¹⁷ Ába lagaambún ába umálali siéluigiñe le aríñagubei.

—Niráü le jínsiñebei nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.

4

Louçhaguni Máfia Jesúsu

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Ába lanügüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati lun louçhaguni Máfia.

² Lárigiñe leréderun Jesúsu bián-wein wéyu lúma bián-wein áriebu meíginga, ába lálámachun.

³ Ábati liábin Máfia lubádun, ába laríñagun lun lun louçhaguni.

—Ánjein liraü bubei Búngiu, salíguagüdabeí dübü le feinme.

⁴ Ába loúnabun Jesúsu.

—Taríñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügübei táu fein labágarida gürígia, labágariduba giñe láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵ Ábati lanügüni Máfia Jesúsu Jerusaléoun, ubúruгу le sándubei joun juríu, ába laweínragüdüni tábulugun témpulu,

⁶ ába laríñagun lun.

—Ánjein liraü bubei Búngiu, chubába yágiñe lun únabun, ladüga taríñajare Lerérun Búngiu. Laríñaguba Búngiu joun láni ánjeligu lun jóunigirunibu.

Janügübadibu jájaburugu lun machúgeragun lan bugúdi luágu dübü.

⁷ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Aríñagatu giñe Lerérun Búngiu. “Moúchaguabeí Babúreme Búngiu.”

⁸ Ába lanügüni Máfia Jesúsu luágun ában wúbü íñuti, ába larífuduni sun arúejani le uboúagubei lun, lúma buri luweírigin,

⁹ ába laríñagun lun.

—Níhugubei sun le bun ánjabu ájuduragua nun.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—¡Beíba nuei, Máfia! ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Lúnrüğüba Babúreme Búngiu bájuduragua, lúnrüğüba gíñe besériwida.”

¹¹ Ábati ladísedun Máfia luei, ába jayábin ánjeligu esériwideoi.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádígimari, Galiléa

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Dan le lagáambunbei Jesúsu luágu níjein lan Juan furisunrugu, ába lídin lárigoún Galiléoun.

¹³ Merédeti Nazarét, ába lídin agánawa Capernaúm, ában fulásu le lárubei dúna lídan jageíra rása le Zabulón lúma Neftalí.

¹⁴ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le labürüjabei meja Isaiás, lé meja proféta.

¹⁵ Lageíra Zabulón lúma Neftalí, lídan úma lubádu barána, lueigiñe oúbaü le ñigiñe lubei láfuara wéyu libíti Jordán, Galiléa le ñi lubei jagánawa ja mámabaña juríu.

¹⁶ Jugúya lé meja lídaanbei lubúriga aríjaadün ában oúnwenbun larúgounga, jugúya lé meja lídaanbei lamúñounga le lánina oúweni, jarúgoungagüdawaali jáu.

¹⁷ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu apúrichija ñi ítara.

—Sáansi jumei jigáburí, ladüga yaráfaali larúeijan Búngiu.

Lagúarun Jesúsu joun gádírü esénjatiña lun lánime disípulugu

(Mr 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Eibugeina líña Jesúsu lárú lárú dúna Galiléa, ligía laríjin bián gamúlenuguátiña, ában jádaangiñe, Simón le méme giríbe Pédro, le ában, Andrés. Esénjani jabágaríbe, jáguruñiati.

¹⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Falá jumana, ábame mesénijanjadün lan úduraü, anáajarügaadünme güriúa nun lun nánigume.

²⁰ Furése furése ába jígirunun jasénin, ába jóúdin lúma.

²¹ Lubáruaguoun mémeraü Jesúsu, ábaya laríjin bián gamúlenuguátiña, Jacóbo lúma Juan, lirájüñü Zebedéo. Tídaañanu ában ugúein lúma jáguchi arámadaoun jasénin. Ába lagúarun Jesúsu joun lun lánime disípulugu,

²² lídan óra ligía ába jígirunun ugúnein, ígira jáguchi, ába jóúdin lúma Jesúsu.

Larúfudajan Jesúsu joun sarágu güriúa

(Lc 6.17-19)

²³ Ábajei leibuguni Jesúsu sun Galiléa arúfudajeina tídan buri jalígílisin juríu to lídaanboun ságü fulásu. Ábaja lapúrichijani ugánu buíti luágu larúeijan Búngiu, areídaguagüda ligía sun luwúyeri sándi le jawáguti güriúa.

²⁴ Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Síria, ába janügüniña sun ja asúfurirubaña láu ámuñegueinarügü sándi, igárigu, ja gawágubaña lagübüri espíritu, ja gouwejadibaña, jáma ja derégüdaaña úgubu, ába lareídaguagüdüniña.

²⁵ Sarágu jáña güriúa afálaruti Galiléagiñe, lídaangiñe buri fulásu Decápolisna, Jerusaléngiñe, loúbawagugiñe Judéa, lúma lueigiñe oúbaü le ñigiñe lubei labouúcha wéyu libíti Jordán.

5

Lapúrichijan Jesúsu wübüwägügiñe

¹ Dan le laríjimbaliña Jesúsu sun güriúa jagía, ába laweírnun luágun ában wübü, ába lañúurun ñi. Ábati jóúndaragun láni disípulugu geyégu láu,

² ába lagúmeserun arúfudaja joun ítara.

³ —Fuleiseiwatün jugúya le asúbudirubalin luágu mégei jumáni lídejan Búngiu lun jadügüni le labúseerubei, ladüga mereengunbei jun lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu siélu.

⁴ ‘Fuleiseiwatün jugúya le jirubei, ladüga líchuguba Búngiu gurásu jun.

⁵ ‘Fuleiseiwatün jugúya le únabugubei, ladüga jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

⁶ ‘Fuleiseiwatün jugúya le weírubei jabúseerun lúaradagun jabágaridun, ladüga líderagubadün Búngiu lun jadügüni.

⁷ ‘Fuleiseiwatün jugúya le gudémejabubei, ladüga gudémebadün gíñe lun Búngiu.

⁸ ‘Fuleiseiwatün jugúya le jarúmabeí anígí, ladüga jaríjubei Búngiu.

⁹ ‘Fuleiseiwatün jugúya le áfaagubei lun jámalijan sun cátei, ladüga lagúarubadün Búngiu queísi lirájüñü.

¹⁰ 'Fuleiseiwatün jugúya le asúfurirubei eíbaajóuni luágu lúaragun jibágari, ladúga jebéluruba lídoun larúeijan Búngiu siélu.

¹¹ 'Fuleiseiwatün dan le janábagunün gürígia, eíbaaja jamaün, aríñaga jagía sun luwúyeri iyéeni juágu, nueígiñe.

¹² Gúndaafu jumá, ladúga jerésibiruba ában oúnwenbun fáyeiti siélu, ítara liñá meja giñe jeíbaajóuniwa profétagu ja ñúbinbaña jubáragiñe.

Ítara jíña queísi sálu lúma lámpu lun ubou

(Mr 9.50; Lc 14.34-35)

¹³ Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

—Ítara jíña quei sálu joun lílana ubou le lun jeréderuniña luei jagádeirun, ánjein leféridira sálu lubásuan, ¿cábago un ju lan? Úaalime ju lan ni ca un lueidügüya lun lágurúniwa, ábame jadügüraguni gürígia.

¹⁴ 'Ítara jíña quei lámpu joun lílana ubou le. Ában ubúrugú le luáguti ában wübü siñáti larámudagun, furáanguti larijóuniwa.

¹⁵ Mebedúnti giñe ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu, luágu dábula líchugúa lun larúgoungadágüdün jáu sun ja múnadabaña.

¹⁶ Ítara jumá giñe, durúnguagúda jumei jílámpun jádan gürígia, lun dánme lan jaríjini buíti le jadügübei, ábame giñe jadímurejan buíti luágu Wáguchi Búngiu le siélubei.

Larúfudajan Jesúsu luágu lílúrudun Moisés

¹⁷ 'Marítagua jumátia luágu niábiña lan agídareí lílúrudun Moisés, ni le jarúfudajabei profétagu, máma niábiña agídareí, niábiña arúfudei líla le tímatimaati.

¹⁸ Ninárün lubeíti jáu luágu njeingua rügáli ligía lan siélu lúma ubou, magídaránwabei ni ában púntu, ni ában létúra lídaangiñe lílúrudun Moisés darime suséreeli le lúnbei lastúseredun.

¹⁹ Ligía, le lubei íchuguti mebéreseni luágu furúmierügü gumádi lídaangiñe lúruđu, íbini le lan ñúraütimaabei lídaangiñe, arúfudaja ligía joun gürígia lun jadügüni líbe le ladügübei, ñúraúraübei lanügüniwa yágüta siélu lídan larúeijan Búngiu. Ánjeinti le ñüdünbei láu sún buri gumádi lídan lúaragun, ítara giñe larúfudajan, weíríbei lanügüniwa yágüta siélu.

²⁰ Nariñajare jun luágu ánjein lun mabuídun ligáburi jóuserun sarágu weíyaasu jawei arúfudajatiña lílúrudun Moisés, jáma fariséogu, mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu siélu.

Larúfudajan Jesúsu luágu igáñi

(Lc 12.57-59)

²¹ 'Agáamba jumáli luágu aríñawagúa lán meja joun binádu jagübürigu lun máfarajan jamá, ladúga furúmiegurügü lan le áfarajati, lagúseragüdüwaba.

²² Wel, nariñajare jun luágu furúmiegurügü lan le agáñiduti lúma gürígia líledi lagúseragüdüwaba. Le anábuti gürígia líledi lagúseragüdübei luweírín-ágei lúruđu, le aríñaguti lun gürígia líledi, "íbídiougua táu", luáguñein úma lun máfiougatin.

²³ Ítara líña lubeíti, ánjein banúga bedéweejan luágun lání Búngiu latárü, báu ñi ába barítaguni luágu njein lan cáteí lídan furúmiegurügü gürígia bubá,

²⁴ Ígirabei le lúnbei bedéweejani ñi ligíbugiñe latárü, ábame bídin aráandara lúma gürígia ligía. Lárígiñemeti, gayáraajálime bagíríbudun luágun latárü íchigei bedéweejan.

²⁵ 'Ánjein abúseera ában gürígia lanügünibu ligíbugiñoun lúruđu, belúba lídoun úarani lúma luágu jeíbuguniwagu luei ledéregerunibu lun agúseragüdüti, ledéregerabume agúseragüdüti lun polisía, ábame badaürün.

²⁶ Ninárün báu, máfuríndunbadibu ñígiñe dari bafáyeiruni lagúmujóun gáwanün.

Larúfudajan Jesúsu luágu adultériu

²⁷ 'Agáambaadün luágu aríñawagúa lán meja. "Magámarida jumá jámari ámu, adultériu líra."

²⁸ Áu nariñajare jun luágu furúmiegurügü lan le awámadirutu ában würi, adúgaali adultériu túma tídan lanígi.

²⁹ 'Ánjabu lubeíti lafiougüda bágu le lueígiñebei bouúnwenren, sagábei, fíbei díse, buítimaati lun beféridirun ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügü láu bídin láu sun búgubu máfiougatin.

³⁰ Ánjein bújabu lubei le bouúnwenren affougüdübadibu, dürübei, fíbei díse, buítimaati lun leféridirün ában lídaangiñe umégeguni le buágubei sügü láu bídin láu sun búgubu máfiougatin.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lc 16.18)

³¹ 'Aríñawagúati meja giñe luágu furúmiegurügü lan le ígirutu lúmari lúnti líchugun gárada lánina ígiraguni tun.

³² Áu nariñajare jun luágu furúmieguarügü lan wügüri ígirutu lúmari, ánjein máma lubei ladüga tagámaridun ligibuagun, ába taganoún lúma ámu wügüri, adügagüda lumútu furúmiñeti wügüri adultériu. Le giñe agámaridutu würi ígiraguaaru ladügüña giñe adultériu.

Larúfudajan Jesúsu luágu áfiñuruni

³³ ‘Agámbaadün giñe luágu aríñawagúa lán meja joun binádu agübürigu lun jagúnfulirun láu le jariñagubei láu áfiñuruni ligibugiñe Búngiu.

³⁴ Áu nariñajare jun luágu moún lumuti lan jáfiñurun ni ca uágu—ni luágu siélu ladüga ñi lan lañúura Búngiu,

³⁵ ni luágu múa ladüga ñi lan líchigei Búngiu lugúdi, ni luágu Jerusalén ladüga ligía lubúrugutebei Warúeite Búngiu le weírigubei,

³⁶ ni luágu jichügü ladüga siñáti ni jájarudagüdün ni jáuridagüdün ában ídiburi.

³⁷ Aríñagarügü jumá “ánja” o “uá”, máfiñurunga ni ca uágu, ámu cátei luei líra lúmagiñeti Máfia.

Larúfudajan Jesúsu luágu lágyugüdüniwa wuríbani

(Lc 6.29-30)

³⁸ ‘Agámbaadün luágu aríñawagúa lán meja. “Águu luágu águu, ári luágu ári.”

³⁹ Áu nariñajare jun lun mágyugüdün jumá wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, ánjein íchiga mútu agúfudein luágu ában loúba jigibu, rúya jumei le ában oúbaú lun.

⁴⁰ Le áluguti lanügünun ligibugiñoun lúruđu tueígiñe jisímisin, ígira jumei lun giñe lanügünun jabite.

⁴¹ Ánjaún lafósura ában gürígia lun janügün ában anügüni ában máili, barújumei bián máili.

⁴² Furúmieguarügü le amúriajati ában cátei júma, rújumei lun, míchiga jumei giñe janágan luágun le afúredejati júma.

Ísiñejabuni joun áganiñu

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ ‘Agámbaadün giñe luágu aríñawagúa lán meja. “Jínsiñelá bumáda bun, liyéreegudame bágani bun.”

⁴⁴ Áu nariñajare jun. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, buídulá jayúmajan jabá ja wuríbabei jayúmajan jubá, adüga jumá buíti joun ja iyéreejabúbaña jun, ayúmuragua jumá lun Búngiu jawágu ja anábagubadün, ja wuríbabei oúserunün.

⁴⁵ Ítara lúba jagáburiduña lan queisi lirájüñü Júguchi Búngiu le siélubei, ligía oúnaja lumúti wéyu joun buítiña jáma wuríbatiña, oúnajalei júya dándu joun múaraantiña queisi joun úaratiña.

⁴⁶ Ánjein já rügübaña lubei jínsiñejabúbaña jun ínsiñeda jun, ¿cábagi fáyeiti jerésibira luágu líra? Adüga jamúti giñe ja agúburajabalin liseínsuna gumádi itara.

⁴⁷ Ánjein jóun rügüñein lubei jumádagu jayoúruga, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Íbini ja ibídiñejabúbaña lun Búngiu adüga jamúti líra.

⁴⁸ Úaragua jumá le gumúti queisi úaragua lan Júguchi Búngiu le siélubei.

6

Larúfudajan Jesúsu luágu ladügün cátei buíti

¹ Ába lasígirun Jesúsu arúfudaja joun gürígia wübüwaügügiñe, lariñaga.

—Tóunigi jumá luei jadügün cátei buíti jagibugiñe gürígia lúnrügu jarjínun. Ánjein jadüga itara, míchubei Júguchi Búngiu le siélubei fáyeiti buíti jun.

² Ligía, dánme lubei jíderagun ában gudémeti, masúbudiragüda jumei lun sun ubou quei jadüga ja biánguabaña igibu ligilisirugu lúma úmadarugu. Jagía, jadügüni líra lúnrügu jadímurejan gürígia buídu jawágu. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra, íbija jamáali jafáyeiruája.

³ Dan le jichugun ában cátei lun gudémeti, masúbudiralei ni lubuúdu—ágei jumáda,

⁴ adüga jumei lábugiñe libídiñewa. Júguchi Búngiu le arjibalin le jadügübei lábugiñe libídiñewa, líchuguba jafáyeiruája.

Larúfudajan Jesúsu luágu ligáburu ayúmuraguni lun Búngiu

(Lc 11.2-4)

⁵ ‘Dan giñe le jayúmuragun lun Búngiu, mítaran jumá quei ja biánguabaña igibu ja jínsiñebei joun lun jayúmuragun rára tídan jalígilisin juríu lúma lídan legéyedun úma lun jarjiniña gürígia. Ninárün jáu luágu láu lan jadügüni líra íbija jamáali jafáyeiruája.

⁶ Dan le jayúmuragun lun Búngiu, belújuma jirúmurugun, darú jumeíme jubéneri, ábame jayúmuragun lun Júguchi Búngiu le lábuguabei júma ñi. Júguchimeti Búngiu, le aríjubalin le jadügubei lídan límanin, líchuguba jafáyeiruája.

⁷ Lídan le jayúmuragun, máguyuaguáda jumá luágu dimúrei le málati quei jadúga ja íbídiñejabubaña lun Búngiu, jarítaguatiñati luágu jadáambubaña lan Búngiu ladúga líbe jadímurejan.

⁸ Mítaran jumá lubeíti quei jagía, ladúga lubáragiñe jayúmuragun lun Búngiu subúdi láali ca lan jabúseerubei.

⁹ Ítara lúba lubeíti jayúmuragun.

Wáguchi Búngiu le siélubei,
inébewalá bíri.

¹⁰ Núbínlá bidáani lun barúeijan ya ubouágu,
adügúwalá bugúndan ubouágu quei ladügúniwa bugúndan siélu.

¹¹ Rúba fein buídurügútu woun lun wéyu le ugúñebei,

¹² ferúdunabei wuríbati le adúga wamáalibei quei ferúduna wamániña ja adügúbaña wuríbati woun.

¹³ Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani,
dísegúdarügú báwa luei,

ladúga amürü le arúeijabei, amürü le Súntibeí Gabáfu, amürü le weírígubei lun sun dan.
Ítaralá.

¹⁴ Ítara líña lubeíti, ánjaña ferúduna jumá ámu luágu wuríbati le adúga jamáalibeí jun,
ferúduna lubádün giñe Júguchi Búngiu le siélubei,

¹⁵ ánjein úa ferúduna jumá ámu, úabei giñe ferúduna láani Júguchi Búngiu jíffgoun.

Larúfudajan Jesúsu luágu ayúnaruni

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Jugúya, dánme le jayúnarun, marúfuda jumá lírun igíbu quei jadúga bíangua tigíbu, jagía jadügúnbalin ítara lun jaríjini gúrígía luágu jayúnaruña lan. Ninárün jáu luágu láu lan jadügúni líra íbija jamáali jafáyeiruája.

¹⁷ Ánjein jugúya, dan le jayúnarun, amúriga jumeí jídiburi, chibá jumeíme jígíbu,

¹⁸ meféen jamámuga gúrígía luágu jayúnaruña lan. Júguchirügúba Búngiu le júmabei ñi geféen luágu jayúnaruña lan, ábame tíchugun jafáyeiruája.

Irisini siélu

(Lc 12.33-34)

¹⁹ Moúndaragua jumá irisini ya ubouágu le ñí lubei gayára lan jájüchün jamútiri áni gayára ligía lagájüdüñ ámu luwúyeri irisini, le giñe ñíjin lubei gayára lan jebélurun jíwerutiña lun jíwerujan.

²⁰ Oúndaragua jumá irisini siélu, le ñí lubei siñá lan jájüchün jamútiri, magájüdadí ní cáta, mebélú jagía jíwerutiña íweruja ñi.

²¹ Le ñí lumuti jírisin, ñíñoun giñe janígi.

Lilámpun úgubu

(Lc 11.34-36)

²² Ítara líña bágu quei ában lámpu lun búgubu, ánjein lubeíti buídu lubei bágu, aríja ligía luágun irisini siélu, camá jamuga jarúgoungabei giñe láu sun búgubu, áni buídubei giñe sun bigáburi.

²³ Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun irisini ya ubouágu, camá jamuga lídaanbei lubúriga sun búgubu, áni wuríbabei giñe bigáburi. Ánjein ñúbín larúgounga le bídaanbei lun lubúrigame, ¡luweírín méfuna líwurin lubúriga ligía!

Búngiu lúma seínsu

(Lc 16.13)

²⁴ Úati ní ában gayáraati lesériwidun joun bíama iyúbudirigu, ladúga lísiñeduba ában jádaangiñe lun, líyéreegudáme le ában lun, úaraguabei lúma ában jádaangiñe, líchigame mebéreseni luágu le ában. Siñáti lesériwidúniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

Toúnigi lumútiña Búngiu lirájüñü

(Lc 12.22-31)

²⁵ Nariñajare lubeíti jun, madjíeri jumá luágu cába lan jeíga o cába lan játa lun jabágaridun, ní tuágu anáanguni to lúnboun jadáürunun. ¿Máfunagi gebégitimaati íbágari sügú láu eígini, gebégi úgubu sügú táu anáanguni?

²⁶ Arija jumá joun dunúru ja ájamajabaña garábalirugu. mábunagun jáña, malúbajan, mareidun jamei alúbajani lídan lágei, láu sun líra, rúti Júguchi le siélubei eígini joun. ¡Sarágu gebégitima jumá sùgù jáu dunúru!

²⁷ ¿Cáteigi jídaangiñe gayáraabei líchugun bián ugúdi lánwoun lúgubu, ca lan lanárimebei láfaagun luágu?

²⁸ ¿Ca uágu jadíjerida tuágu anáanguni? Arija jumá ída líña lan lawéinamudun fulúri. láu sun mawádigimari lan, madúgùn ligía gamísa,

²⁹ ni méja urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndentí meja ladáurangun quei fulúri.

³⁰ Ánjeinti daúguagúda lubálin Búngiu jíduru ítara le ugúñebei lájücha, jarúgabei yebe lagudúña, ¿gúbumesan líderaguajün loúgua tafñen jugúya le?

³¹ Madíjerida jumá lubeiti aríñaga. “¿Cába weíga?” o “¿Cába wáta?” o “¿Cába wadáura?”

³² Gürígia ja lánigu ubou le, luágu rügüñeín buri cátei le jarítauga, ánjein jugúya, níjein júguchi Búngiu siélu le subúdíjábubei cátei lan jemégerubei.

³³ Seríwi jumá lun Búngiu furúmiñe, áluaja jumei íbágari surúti le áubei lagúndaara, ábame líchuguni sun le jemégerubei jun.

³⁴ Madíjerida jumá lubeiti luágu jarúga, ladúga barü lumuti gíñe jarúga lidíjeridúna lúmagua. Ságü ában wéyu gíbeti cátei lun.

7

Míchiga jumá jadúnrun ámu

(Lc 6.37-38, 41-42)

¹ Ába lasígirun Jesúsu aríñaga joun gürígia wúbüwaügügiñe.

—Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchugun lámuga gíñe Búngiu jidúnrun,

² ladúga quei ligáburi jíchugun jadúnrun ámu, ítara lúba gíñe líchugun Búngiu jidúnrun, le áubei jamísuraja, láuba gíñe lamísurajaün Búngiu.

³ ¿Ída lubásan gayára lan jaríjini líraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen áni masándi jumúti durúsu le lídaanbei jágu?

⁴ ¿O ída lúba gayára lan jaríñagun lun jamúlen. “Sagáne líraúraü ífei le lídaanbei bágu,” áni níjein ában durúsu lídan jágu?

⁵ ¡Biángua tigíbu jugúya le! Sagájumei durúsu le lídaanbei jágu furúmiñe, ítara lúba gayára lan jaríjin buídu lun jaságaruni líraúraü ífei le lídaanbei lágu jamúlen.

⁶ Míchiga jumei arúfudajani luáguti asálbaruni joun gürígia ja gáñitiña, garábagua jáñein juágun quei ouñi lun jágürünün. Míchiga jumei gíñe arúfudajani ligía le gebégibe sarágu joun gürígia ja búurjuduátiña, dügúga jañálin.

Agáamba lumúti Búngiu wamúriajan lúma

(Lc 11.9-13, 6.31)

⁷ Jamúriaja lúma Búngiu, ábame líchugun jun, jáluaja, ábame jadárirun, dañnjuma luágu béna, ábame lánjunrenchún jun.

⁸ Ladúga le amúriajati, abíjati, le áluguti, daríti, le adañnjati luágu béna, jurénwati lun.

⁹ ¿Níjein funági ában jídaangiñe gayáraati líchugun ában dübü lun lisáni dan le lamúriajan feín lúma?

¹⁰ ¿o líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan úduraü lúma?

¹¹ Ánjein lubeiti láu lubei sun wuríba jumá, gíchigaditün cátei buíti joun jisáanigu, ígúbuméti líchiga Júguchi Búngiu le siélubei cátei buíti joun ja amúriajatiña lúma!

¹² Súnwandanlá lubeiti jadügün joun ámu quei le jabúseerubei lun jadügüni jun, ladúga ligía laríñagubei lílúruden Moisés túma jalíburun profétagu.

Bürüraüti lubéneri siélu

(Lc 13.24)

¹³ Belújuma lídaangiñe béna le бүрүрәүбәи. Béna lúma úma le anügübei gürígia lídoun féridi, tuléburí líña, gabáranouga ñi, áni sarágu jáña ebélurutiña lídaangiñe.

¹⁴ Ánjeinti béna lúma úma le anügübei gürígia lídoun íbágari le magúmuhaditi, бүрүрәү líña, murúgua, míbetiñati adáriruti.

Luágu cátei le wadügübei lasúbudirúa cátawa lan

(Lc 6.43-44)

¹⁵ Touñigi jumá jawei yeétiña ja aríñagubaña luágu lerérun lan Búngiu jadímureja. Jayábin jun quei mudún botúgudigiñe jabíti, ánjein múnadagiñe, ítara jáña quei anímaalu gáñitiña.

¹⁶ Jugúya, gayáraabei jasúbudiruniña luágu le jadügübei, malúbajoúntu bebei lídaangiñe jíyu, ní ígo lídaangiñe guríbiyuwa.

¹⁷ Sun lubeiti wéwe le buíti, buíti lin, wéwe le wuríbati, wuríbati lin.

¹⁸ Wéwe le buíti, siñáti wuríba lan lin, wéwe le wuríbati, siñáti gíñe buídu lan lin.

¹⁹ Sun wéwe le mabuídunti lin, chaünwati, ába lágudúniwa.

²⁰ Jasúbudirubaña lubeíti yéetiña jagía luágu le jadügübei.

*Másubaña ebélura lídoun arúejani le siélubei
(Lc 13.25-27)*

²¹ “Máma sun ja aríñagutiña nun. “Nabúreme, Nabúreme,” jebéluruba lídoun arúejani le siélubei; líña Jesúsu. ‘Ja rügübaña adügübalin lugúndan Nüguchi Búngiu le siélubei ebélura.

²² Dánme lachülürün wéyu lánina agúseragüdüni, sarágubaña aríñagutiña nun. “Wabúreme, Wabúreme, apúrichijatiwa mejátia luágu bíri, sagá wagía espirítugu wuríbatiña lídan bíri, adüga wagía sarágu miláguru lídan bíri.”

²³ Ábamei nariñagun joun. “Íbidiñegubeiñadün nun, díse jumá nueí, jugúya le adüga jumáalibeí le wuríbabeí.”

*Jawúyeri gürígia ja agáambubalin lerérún Búngiu
(Lc 6.47-49; Mr 1.22)*

²⁴ ‘Le agáambutina, adügaí le nubeíbei, ítara líña quei ában wügüri gunfarándati le adügübei lúban ligíbuagu dübü.

²⁵ Ába liábíngua júya, ába liñürun dúna, fúgua garábali tuágun múna tugúya, meíguaduntu ladüga luáguñein lan dübü tuágaburi.

²⁶ Ánjeinti le agáambutina, madügün lumúti le nubeíbei, ában wügüri íbídiougua táu ligía, le ábunagubei ligíbuagu ságoun.

²⁷ Ába liábíngua júya, iñúra dúna, fúgua garábali tuágun múna tugúya, ¡ma lanárime táburujan!

²⁸ Dan lásurun ladímurejan Jesúsu, ¡ma luweirin janígi gürígia láu le larúfudajabeí!

²⁹ Ladüga láu lan ubáfu larúfudaja, máma quei arúfudajatiña lilürudun Moisés.

8

*Lareídaguagüdüni Jesúsu ában gawáguti gumeín le mareídaguadibeí
(Mr 1.40-45; Lc 5.12-16)*

¹ Dan le larárirunbei Jesúsu lueígiñe wübü, sarágu jáña gürígia afálaruti.

² Ába liábin ában wügüri gawáguti gumeín le mareídaguadibeí, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareídaguagüdüni.

³ Ábati lagúrun Jesúsu luágu láu lújabu, aríñageina ligía.

—Buséntina, areídaguagüda numútibu.

Quei lariñagun ítara, ába lareídagun sánditi ligía.

⁴ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Maríñaga beítia ni ca un, ñüdünrügüba arúfudagua búngua lun fádiri, rubeíme edéweejani le uágubei lariñaga Moisés, lun jaríjini gürígia luágu areídaguadibu lan.

*Lareídaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómana
(Lc 7.1-10)*

⁵ Dan le lebélorun Jesúsu lídoun fulásu le gíribei Capernaúm, ába liábin ában gumándan Rómana lubároun,

⁶ ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, níjein numúsun roun láu sándi le derégüdaü, lúma sarágu gáriti luágu.

⁷ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Neíbuga agáranija lun.

⁸ Ába loúnabun gumándan.

—Nabúreme, madünatina lun bebélurun núbiñoun, aríñagarügübei dí múrei, ábame lareídagun numúsun.

⁹ Nariñagubaalin líra ladüga nugúya lábugiñeñadina gíñe gumádi le íñutimaati, áni añájein gíñe sudaara lábugiñe nagúmadijan. Dan le nariñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ñüdünti, dan le nariñagun lun ában lun liábin, ñübinti, dan le nariñagun lun numúsun lun ladügün furúmieguarügü cátei, adüga lumúti. Ítara lúba, luágu berérun mósu lídin sándi lueí numúsun.

¹⁰ Dan le lagáambunbalin Jesúsu le lariñagubei gumándan ligía ába laweíridun lanígi, ába lariñagun joun ja afálarubalin.

—Ninárün jáu luágu madárigidina lan wügüri weíri tafíñen ni jádan numútuniña Israelítagu quei wügüri le.

¹¹ Nariñajare jun luágu sarágujaba lan já meja íbídiñejabubaña lun Búngiu ñübintiña lueígiñe oúbaü le ñígiñe lubeí labouúcha wéyu, jáma le ñígiñe lubeí lálüda, ábame jañúrun eíga lúma Abrahám, Isáac lúma Jacób lídan arúejani le lánina siélu.

¹² Ánjeinti já yebe lúnbaña lídan jamá arúejani ligía jaságarúba bougudín, ábame jádarúniwa lídoun luweírín-ágei lubúriga, ábame jayájuajan, ábame lacúnrinjan jári le luweírín jagárigu.

¹³ Ába laríñagun Jesúsu lun gumándan ligía.

—Beíba búbiñoun, le uágubei bafiñera, ladügúba bun.

Ába lareídagun músu ligía lídan óra ligía.

Lareídaguagüdünnun Jesúsu límenidi Pédro

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Ába lídin Jesúsu lúbiñe Pédro, ába ladárirunun límenidi Pédro roun láu abíruaü.

¹⁵ Ába lagúurun luágu tújabu, ába lagídarun abíruaü tueí, ába tásaarun, ába tagúmeserun esériwidaña.

Lareídaguagüdünnun Jesúsu sarágu sánditiña

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Dan le lagúñedunbei, ába janügün sarágu gürígia ja gawáguitiña espíritugu wuríbatíña lun Jesúsu, ába laságajaniña espíritugu wuríbatíña jagía jaweí láurügü ában dimúrei, areídaguagüda láña sun ja sándibaña.

¹⁷ Lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun lé meja uágubei ladímureja proféta Isaías dan le laríñagunbei luágu Jesúsu. “Barü lumuti wadébilin, gidálei wasándigu.”

Já yebe abúseerubaña jafálaruni Jesúsu

(Lc 9.57-62)

¹⁸ Dan le laríjin Jesúsu luágu sarágu jáña lan gürígia geyégu láu, ába líchugun dimúrei lun jájiñuragun ligía jáma láni disípulugu loubáfurugun dúna.

¹⁹ Ába layárafadun ában arúfudajati lílúrudun Moisés lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Maésturu, buséntina nafálarunibu le ñjin lumúti bídin.

²⁰ Ába loúnabuni Jesúsu.

—Darítiña gasígamu júyu lun jaganóun ñi, gádibutiña gíñe dunúru, ánjeinti áu le Wügüri Garaüwarügüti, madáritina ni jalíaba lan nabálachagüdei nichügü.

²¹ Laríñaga ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—Nabúreme, buséntina nafálarunibu, lárigiñeme loúnwen nüguchi, buná neíme, ábame nafálarunibu.

²² Ába loúnabuni Jesúsu.

—Falábana guetó, ígira báña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúejan Búngiu lun jábununiña jegéburu.

Lagálaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána

(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³ Ába ládinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába jóúdin láni disípulugu lúma.

²⁴ Sódini ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein. Larúmuguñati Jesúsu.

²⁵ Ába jagágudajani láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—¡Wabúreme, séfu báwa! ¡Wadíbiragua!

²⁶ Ába loúnabuniña.

—¿Cásan uágu janúfudeda? ¡Loúgua tafíñen jugúya le!

Ába lásaarun, ába ladeínjan lun garábali lúma barána, ába lagálarun.

²⁷ Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun.

—¿Cáteisan wügüri le, agáamba lubálin garábali lúma barána?

Laságarun Jesúsu espíritugu wuríbatíña jádaangiñe bián wügüriña Gadárana

(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸ Dan le lachülürün Jesúsu loubáfurugu dúna, jageíroun Gadárana, ába jáfuridun bián wügüriña lídaangiñe buri umúajaü achígiti luágu dübü, ába jayábin luágun. Biángubei jagía, jáuñanu espíritugu wuríbatíña áni janárimetiti jagáñi dari lun siñá lan jástügürün gürígia lídaangiñe úma ligía.

²⁹ Ábati jagúarajan ítara.

—¿Cásan uágu bemétera wámoun, Jesúsu Liraü Búngiu? ¿Biábiña asúfuriragüdawa lubáragiñe dan le lánina asúfuriruni?

³⁰ Ñiñanu sarágu búúruju eíga madíse ñígiñe,

³¹ ába jayúmuragun espíritugu wuríbatíña ja lun Jesúsu, jaríñaga lun.

—Ánjawa baságara, ígirabá lun webélurun jádoun búúruju ja.

³² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¡Jelbati jádoun!

Ába jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía jádaangiñe wügüríña jagía, ába jebélurun jádoun búuruju, ába jáguragun búuruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan dúnarugun, ába jáñáradagun.

³³ Ába janúfudedagun ja oúnigirubaliña búuruju, ába jeíbaagun, jachúlun aúdübü, ába jabájúdaguni le asúseredubei joun búuruju lúma joun wügüríña já buga jáubaña espíritugu wuríbatíña.

³⁴ Ábati jayábin sun lilana fulásu ligía lúmoun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun láfuridun jageíragiñe.

9

Lareídaguagüdin Jesúsu ában wügürí derégüdaali
(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Ábati ládinun Jesúsu tídoun ugúnein tugúya, ába lánjiñuragun loubáfurugun dúna, ába lachúlürün lageíroun.

² Ába janügün ában wügürí derégüdaali lun, roun tidan lubárari. Dan le laríjinbalin Jesúsu luweírín jafiñen, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Ragúba gurásu, niraü, ferúdunawati bifiğoun.

³ Níñanuti jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, aríñagutiña jóunguarügü. “Lanábaguñeigan wügürí le Búngiu láu dimúrei le laríñagubei.”

⁴ Queíti subúdi lubálin Jesúsu le uágubei jasáminara, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu luríbanbei jisáminan ítara?

⁵ ¿Cátimasan ménreengünbei laríñawagúniwa. “Ferúdunawati bifiğoun”, ódi “Sarába, beíbuga”?

⁶ Narúfudaalíti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügürí Garaúwarügüti, lun ferúduna nan figóu.

Ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Sarába, budáboun bubárari, beíba búbiñoun.

⁷ Ába lásaarun sánditi ligía, ába lídin lúbíñoun.

⁸ Dan le jaríjinbaalin gürígia cátei le, ába laweírídun janígi, ába jadímurejan buíti luágu Búngiu luágu líchuguni ubáfu le joun wügüríña.

Lagúarun Jesúsu lun Matéo lun lánime disípulu
(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába laríjinina, áu le gíríbei Matéo, le abürújabarun líburu to. Agúburajatina meja liseínsuna gumádi, ñun níña lídan nubára lánina agúburajani wéyu ligía dán le lásügürünbei Jesúsu ñígiñe. Ába laríñagun nun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

Ába násaarun, ába nafálaruni.

¹⁰ Lárígiñe, ñun líña Jesúsu eíga, sarágu jáña giñéti ja agúburajabalin liseínsuna gumádi jáma ámu gafiğountiña eíga lúma úara jáma láni disípulugu.

¹¹ Dánti le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun joun láni Jesúsu disípulugu.

—¿Ída líñasan leíginbei jumáesturun jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafiğountiña?

¹² Ába lagáambuni Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Ja magádiebaña mabúseeruntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia.

¹³ Furéndeí jumei ca lan laníchigubei le uágubei laríñaga Búngiu tidan Lerérun. “Buséntina lun gudémejabu jumá, máma lun jadágaragüdin ánimaalu nun.” Máma niábiña áluajaña ja magádiebaña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña gafiğountiña lun jasáansiruni ligáburi jóúserun.

Jálügüdüni Jesúsu libüğürü ayúnaruni
(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ábati jayábin ja láni Juan le abásteragüdjabei disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ánsan wagía jáma fariséogu ayúnara wabei sarágu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁵ Ába líchuguni Jesúsu jémpulu le joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jíruñu jamá ja amísurajóubaña lídoun ában maríeí dan le niján lan adári jáma ñi? Lachúlürüba wéyu lun luadun adári jáma, ligíaalime jayúnarun.

¹⁶ Siñáti táfadajoún gamisa ñuljúaru táu murúsun to derégiru ladúga dánme le tacháwaragun to derégiruboun ábame tajeíridagun to ñuljúaruboun, ábatimámeti laweírídun jeíríti.

¹⁷ Siñáti giñe léserúniwa bínu le isérigili lídoun guéru le bináduali, ánjein adügüwa ítara, ábame lafaüñchün guéru dánme le liñúrún bínu, féridiwa ligíameti guéru, féridiwa bínu. Ligía lúnti lubei léserúniwa bínu iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun biángubei.

*Liraiñ Jáiro túma würi to agúurubarun lanáangun Jesúsu
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)*

¹⁸ Dan ñíñein lan Jesúsu arúfudajei sún buri cátei le, ligía liábin ában ábuti jádaangiñe juríu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

—Sun líña touñwen nisáani, ánjabu ñúðtún lun bíchuguni bújabu tuágu, táguuyuguba.

¹⁹ Ába lásaarun Jesúsu, ába lídin lúma ñi jáma láni disípulugu.

²⁰ Ñíñounti ában würi ùmada sánditu, ðúusu irúmu táu láu lésejan jítaù tídaangiñe, ába tayárafadun lun Jesúsu lanáangangiñe, ába tagúurun luágu táru lanáangun,

²¹ tariñaga túnguarügü. “Láurügü nagúurun tuágu lanáangun nareídaguba.”

²² Ába lagáraragun Jesúsu, ába laríjinun, ába laríñagun tun.

—Ragüba gurásu niraü, areídaguaadibu ladüga bafiñen.

Lúmagiñe óra ligía ába tareídagun.

²³ Dan le lachúlürün Jesúsu lúbiñoun buga ábuti ligía, dan le laríjiniña íñaajatiña aráanseña lun ábunajani, añája gürígia areíncha,

²⁴ ába laríñagun joun.

—Furíjuma yágiñe, moúnwengiru irájü to, tarúmuguña.

Ába jéjerajan láu.

²⁵ Dan le furígüda láaña sun gürígia, ába lebelurun, ába lárügüdüni tújabu irájü tugúya, ába tásaarun.

²⁶ Ába labúruchagun luágu le asúseredubei lídan sun fulásu ligía.

Lareídaguağüdüñ Jesúsu bián maríjintiña

²⁷ Dan láfuridun Jesúsu ñigiñe, ába jóudin bián wügüríña maríjintiña lárigi, agúarajeina ítara. —¡Gudeme wamá bun, amürü le ladügawagun Davíd!

²⁸ Dan lebelurun Jesúsu múnadoun, ába jachúlürün maríjintiña jagía lúmoun, ába laríñagun joun.

—¿Afiñetün luágu gayára lan nareídaguağüdüñün?

Ába jariñagun.

—Ánja, afiñetiwa, Wabúreme.

²⁹ Ába lagúuruni Jesúsu jágu, ába laríñagun joun.

—Ítaralá quei ligáburi jafiñen.

³⁰ Ába léfegechun jágu, ába léredun Jesúsu jawágu lun jóuchun lun masúbudirúniwa lan luágu ligía lan agáranijabei joun.

³¹ Quei jáfuridun ñigiñe, ába jabájüdaguni le ladügübei Jesúsu lídan sun fulásu geyégua láu.

Lareídaguağüdüñ Jesúsu ában meréngaditi

³² Dan le áfurideina jamá, ligía jayábin fiú gürígia láu ában wügüri meréngaditi, gawágoti ában espíritu wuríbatí, ába jayábin láu lun Jesúsu.

³³ Lárigiñe laságaruni Jesúsu espíritu wuríbatí ligía luei meréngaditi ligía, ába lagúmeserun adímureja. Ába laweíridun janígi gürígia, ába jariñagun.

—Maríjinağüdiwa líbe le jageira Israelítagu.

³⁴ Jariñagaídan sun fulásu geyégua ti fariséogu luágu láu lan lubáfu Máfia le jábuti espíritugu wuribatíña laságaja Jesúsu espíritugu wuribatíña.

Lugúdemejabu Jesúsu joun gürígia

³⁵ Eíbuga lumúti meja Jesúsu sun fulásu arúfudajeina tídan jalígílisin juríu, apúrichijeí ugánu buíti luágoti arúejani le lánina siélu, areídaguağüdeina sun luwúyeri sándi lúma gáriti.

³⁶ Dan laríjiniña gürígia, ába jagúdemedagun lun, ladüga nidíjeri jamá, magúraasun jagía, camá mudún ja moúniritiña.

³⁷ Ába laríñagun joun láni disípulugu jabügürü gürígia jagía.

—Sarágu jáña gürígia buséntiña jagáambuni ugánu luágoti asálbaruni, ítara jáña quei nádü lun lalúbajoún, áni loúguatiña ñadágimeintiña.

³⁸ Lúnti lubeíti jamúriajan lúma Labúreme nádü lun loúnajan ñadágimeintiña lun japúrichijan joun.

10

*Láni Jesúsu dúusu disípulugu
(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)*

¹ Ába lagúarun Jesúsu joun dúusu láni disípulugu, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságajan espíritugu wuribatíña jaweí gürígia lúma lun jareídaguağüdüñ sun luwúyeri sándi lúma gáriti.

² Niján jiri dúusu láni Jesúsu disípulugu jagía. Furúmiñeti, Simón le méme giribeí Pédro, lúma Andrés le lamúlen, Jacóbo lúma Juan le lamúlen—lirájúñü Zebedéo,

³ Felípe, Bartolomé, Tomás, núma, áu Matéo le agúburajabeí meja liseínsuna gumádi, Jacóbo le liraü Álfeo, Lébeo, le méme giribeí Tadéo,

⁴ Simón —ában meja wügüri áfaaguti lun jawáanserun juríu, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

*Loúnajaniña Jesúsu disípulugu apúrichija
(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)*

⁵ Dan loúnajabaliña Jesúsu dúusu ja apúrichija, ába laríñagun joun ítara. —Mídin jumá le ní jamuti ja mámabaña juríu, mebélu jugúyame lídoun buri fulásu le láni Samária,

⁶ jabügürülá gürígia féridijaña ja Israelítagu jídin.

⁷ Jeíba, apúrichijeina luágu yaráfaali lan larúejan Búngiu.

⁸ Areídaguagüda jumáña ja gawágutiña gumein luágu jára, jáma ja gawágutiña ámu luwúyeri sándi, sarágüda jumá jiláaña, sagá jumaña espíritu wuriñatiña. Mafáyeijántün lun jibíjini ubáfu le, magúburaja jumá giñe luágu.

⁹ Manüga jumá seínsu,

¹⁰ manügün jugúyame lágei ni cáta. Ábanrügütá simísi janüga, manügün jugúyame sabádu ni bádu, ladüga le ñadágimeinbei garíchatí lun leigin lídaangiñe luwádigimari.

¹¹ Dánme le jachülürün lídoun ában ubúrgu o ában lan liraüraü fulásu, ábame jálugun gürígia ja ánjatiña lun jerésibirunün ní, ábame jeréderun jáma jábiñe darí jídin.

¹² Dánme jebélurun tídoun ában múna, ábame jabúsurun, ayúmuragueina magádiei jawágu tílana múna tugúya.

¹³ Ánjaün jerésibira tílana múna tugúya, ígira jumeí jabúsurun jáma, ánjaün merésibirun jamá, giríbugüda jumeí busúguau lígia lun úa lan magádiei joun.

¹⁴ Ánjaüti merésibirun jamá, mája jagía jagáambunün, ábame jáfuridun tídaangiñe múna tugúya o lídaangiñe lan fulásu lígia, ábame jáfuriduni calíqui lueigiñe jugúdi lun jarúfuduni luágu mabuídun lan jagáburí gürígia jagía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua.

¹⁵ Ninárün jáu luágu dánme lan le lachülürün wéyu lánina agúseruni, weíritimaabei jasúfurirun lílana fulásu lígia sügü láu jasúfurirun lílana Sodóma lúma Gomórra.

Éibaajoúni le lúnbei jasúfuriruni láni Jesúsu disípulugu

¹⁶ Nounajaadüntia quei mudün jagánaoún anímaalu gáñitiña. Aráanseñu jumá lubeíti ítara quei jéwe, áni ítara jumá quei únjun madügünga wuríbani.

¹⁷ Touñigi jumá ladüga j juríu.

¹⁸ Janügüwaba jagíbugiñoun gumádimatiña lúma jagíbugiñoun urúeigu lueigiñe jesériwidun nun, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu jagíbugiñe, lúma jagíbugiñe ja mámabaña juríu.

¹⁹ Dánme le jedégererúniwa joun lúrudugu, májüchúra jumá luágu cába lan jaríñaga o ída lúba lan jaríñaguni, ladüga dánme lachülürün óra lun jadímurejan, líchugubei Búngiu le lúnbei jaríñaguni jun.

²⁰ Mámaba jugúya adímureja, láni Júguchi Búngiu Espíritu, lígíaba adímureja jídaangiñe.

²¹ Jalúgurubaña wügüriña jabíriña guánarü lun jafarün jilágubei, alúgura jamáñame agúbürigu jasáanigu, garábagua jagíame isáanigu jawágun jagúbürigu lun jáfaragüdüñiña.

²² Jeyéegudüba lun sun ubou nueigiñe, áni le derégüdaguati darí lúmoun lagúmunchun libágari, lebéloruba siélun.

²³ Dánme le jeíbaajoún lídan ában fulásu, ábame janúrajan lídoun ámu, ninárün jáu, niábinyaba, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lubáragiñe jeíbuguni sún buri jabúrugute Israelítagu.

²⁴ Úati disípulu íñuguti lueí lumáesturun ni músu lueí liyúbudiri, ánjana asúfurira, lúnti giñe jasúfurirun.

²⁵ Lúnti gúndan lan disípulu láu lachülürün ítarada quei lumáesturun, lúma músu quei liyúbudiri. Ánjein aríñawagúa lubeí nuágu luágu jábutiná máfianu, gúbume janábawagua ja afálarubalina.

*Cába lan ueí lanúfudedúa
(Lc 12.2-9)*

²⁶ 'Lígia manúfudeda jumá lubeí jaweí gürígia,' líña Jesúsu joun láni disípulugu lubáragiñe loúnajaniña apúrichija. 'Úati cáteí darúguati láu lun machülaagunbei lan, úa ni cáta le arámudagúati lun masúbudirünwabei lan.

²⁷ Le nariñagubei jun lídan lubúriga aríñaga jumeí lídan larúgounga, le nariñagubei jun ibídiñoun joun ámu, wágua jumeí íñugiñe tibíti múna.

²⁸ Manúfudeda jumá jawei ja gayáraabei jáfaruni úgubu jilágubei áni siñátí jáfarunun uwáni, Búngiu le gayáraabei lasúfuriragüdüni úgubu túma uwáni máfiougati lun sun dan, ligía lúnbei janúfudedun lueí.

²⁹ ‘¿Malúgurúntiña funági bián jarájüñü dunúru luágu ában liraúraü seínsu? Áni máburujantu ni ában jádaangiñe múarugun ánjein mabúseerun lubei Júguchi Búngiu.

³⁰ Ásta ídiburi le jábulugubei, abájüdüwati ában ában.

³¹ Manúfude jumá lubeíti, gebégitün sügü jáu dunúru.

Ja mayéedagúnbaña láu Jesúsu jagíbugiñe gürígia

(Lc 12.8-9)

³² ‘Sun ja arúfudagutiña jóungua jagíbugiñe gürígia luágu númagiñeñánu lan, nariñaguba giñe ligíbugiñe Núguchi Búngiu le siélubei luágu nánigu jamá.

³³ Ja ayéedagutiña náu jagíbugiñe gürígia, nayéedaguba giñe jáu ligíbugiñe Núguchi Búngiu le siélubei.

Le busénbei lun lafálaruni Jesúsu

(Lc 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ ‘Maritagua jumátia luágu niábiña lan lúnrügu níchugun gáluma ubouágu, máma niábiña íchiga gáluma, niábiña íchiga wuríbu.

³⁵ Láu niábin, jafánreinraguba ja mafiñebaña nuágu jáma ja afiñebaña nuágu, lawúrribujaba wügüri lúma lúguchi, isáani túma tóguchu, ídiñu túma tágürü,

³⁶ lagáganiraguba cáda ában jáma lidújeñu.

³⁷ ‘Le jínsiñejabuti lun lúguchi o lúguchu sügü láu nísíñe lun, madúna lumúti nánigu lan, le jínsiñejabuti joun lirájüñü sügü láu nísíñe lun, madúna lumúti giñe nánigu lan.

³⁸ ‘Le mawándunti asúfuriruni líbe lasúfurirúniwa luágu gurúwa lun lafálarunina, madúna lumúti nánigu lan.

³⁹ ‘Le busénbei leséfuragun lúngua ya ubouágu leféridirubei íbágari le magúmuchadibe siélu, ánjein le ánjabei leféridiragun lúngua ya ubouágu nueigiñe, libjubei íbágari magúmuchaditi siélu.

Ja lúnbaña jerésibiruni jafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu

(Mr 9.41)

⁴⁰ ‘Le erésibirutün resíbi lumútina, le erésibirutina resíbi lumúti le ouñajabalina.

⁴¹ ‘Le erésibiruti ában proféta ladúga liábin láu líri Búngiu, lerésibirubei afáyeiruajaü le libjubei ában proféta, le erésibiruti ában wügüri buíti ladúga lubuidun, lerésibirubei afáyeiruajaü le lerésibirubei ában wügüri buíti.

⁴² ‘Furúmieguarügü le íchuguti ában wéru dúna dilíti lun ában jádaangiñe únabugutiña ja ladúga nánigu jamá, libjuba lafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu.

11

Ja louñajabaña Juan le abásteragüdañabei adímureja lúma Jesúsu

(Lc 7.18-35)

¹ ‘Dan le lásurunbei lariñaguni Jesúsu le lúnbei jadügüni láni disípulugu, ába lídin nígiñe lun larúfudajan, apúrichija ligíame lídan buri fulásu geyégua láu ubúru le Capernaúm.

² ‘Dan ligía, furísunruguein Juan, ába lagáambun luágu sun le ladügubei Crístu.

³ ‘Ába louñajan biáma jádaangiñe láni disípulugu aríjei Jesúsu lun jálügüdüni ítara.

—¿Amürü Crístubei le lúnbei liábin ódi lúnti wagúraban ámu?

⁴ ‘Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Jeiba jaríñageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan.

⁵ ‘Jabájüdagúame lun luágu aríjaaña lan já meja maríjinbaña, eíbuga já meja meíbugunbaña, areidagua jagia já meja gawágubaña gumein luágu jára, agáamba já meja magáambubaña, sará jagia jíláaña, apúrichijoua luágu ugánu buíti le lánina asálbaruni joun gudémetiña.

⁶ ‘Áni fuleiseiwati le mefédirunbalin lafiñen nuágu.

⁷ ‘Dan le joudin, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia luágu Juan, ába lariñagun.

—¿Cásan jídinbei meja aríja lídan fulásu le mageírawati? ¿Ában wügüri le medéraaguagüdünti larítagun queisi ában mabúru le lánjingichun garábali?

⁸ ‘Ánjein máma lubei líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügüri wéndeti ladáuragun? Subúsiti jun luágu ja lan wéndebaña adáuragun, tídaañanu lan jában urúeigu.

⁹ ‘¿Cáteiti jídinbei aríja? ¿Ában proféta? Ánja, ligía, áni ában wügüri weiriguti sügü láu ában proféta Juan.

¹⁰ ‘Ligía le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu.

Nouñajañein nouñagüle bubáragiñe,
lun laráansejani úma bubá.

11 Ninárün jáu, jádan sun gürígia, úagili ni ában weíríguti lueí Juan le abásteragüdjabei, láu sun líra, le únabutumaaabei lídan arúejiani le siélubei weírítimaati lueí le anúgarügübalin ugánu luágu arúejiani ligía.

12 Lúmagiñe dan le liábinbei Juan le abásteragüdjabei darí lúmoun dan le, murúgu jáña gürígia áluga jebélurun lídoun larúejian Búngiu. Ja ebélurubaña, ragü jamuti jabára ñi queisi ában cátei le gebégiti sarágu.

13 Lilúrudun Moisés jáma sun profétagu, adímurejatiñá meja luágu larúejian Búngiu, láu liábin Juan, ába lagúmeserun jerérun profétagu jagía luágu larúejian Búngiu agünfulira.

14 Ánjeinti busén jubei jafiñerun, Juan ligía proféta Elías lé meja lúnbei liábin lubáragiñe liábin arúejiani ligía.

15 Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

16 ‘¿Cábasan úma núaradaguáguđaña gürígia ja lánina dan le? Magúndaatiña ni ca áu, itara jáña quei irájüñü ja añúurubaña adibirija mágidirugu, ába jagúarajan joun jíbiriugu itara.

17 “Íñaajatiwa fídu jun, mabínajantün, erémuja wagía urému jírtu jun, mayájuntün.”

18 Ladúga liábin Juan meigin líña buídu quei leigin furúmieguarügü, mátun, ába jaríñagun luágu njein lan espírítu wuríbati lídan.

19 Lárigiñe, ába niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti, jou áu quei leigin furúmieguarügü, gurá, ába jaríñagun luágu geigadi nan, gátadi, jamáda áu gaffigountiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi. Wel, ja chúbaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladügübei Búngiu láu lichú láu.

*Lílana buri fulásu ja magáambadibaña
(Lc 10.13-15)*

20 Ábati lagúmeserun Jesúsu adeínja joun gürígia lídan fulásu buri le ñi lubeí meja ladügei libe-ágei lání miláguru, ladúga masáansirun jamágili lan jóuserun. Ába laríñagun.

21 —¡Fugiábu jugúya Corazíma! ¡Fugiábu jugúya Betsáidana! Lun jamúga lídan lan ubúruugu le giríbei Tíro lúma Sidón ladügüwa miláguru buri le adügübei jagánagua, binárü jamúga lasáansiragua jagáburi lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáuragun lúdu lúma balígi.

22 Nariñajare jun luágu dánme lan lachúlürün wéyu lánina agúseraguni, weírítimaabei jabeichún sügü jáu ja Tírobaña jáma ja Sidónbaña.

23 Amürüti ubúruugu le Capernaüm, çjarítaguatibu luágu weírígubadibu lan queisi siélu? Maweírígúnbadibu itara quei maweírigin lan máfiougati. Ladúga lun jamúga lídan lan ubúruugu Sodóma ladügüwa miláguru le adügübei bídan, njeingua jamúga fulásu ligía lúmoun dan le.

24 Nariñajare jun luágu lídan lánme wéyu lánina agúseraguni, weírítimaabei jabeichún sügü jáu Sodómana.

*Jigóugu lun Jesúsu, eméragua jumámuga
(Lc 10.21-22)*

25 Lídan dan ligía, ába laríñagun Jesúsu lun Búngiu.

—Adímurejatina buíti buágu, Nóguchi le Labúremebei siélu lúma ubou, ladúga barámuduni burí cátei le jawéi chu táu jáma gunfaráandatiña, ába barúfuduni joun ja mafúnrendeirungiñábaña queisi irájüñü.

26 Anja, Nóguchi, ladúga itara líña lan babúseeruni.

27 Derége láali Nóguchi sun cátei nun. Ibídiñeti Búngiu Irájü ni ca un buídu buídu lueídügüya lun Búngiu Úguchili, ibídiñeti giñe Búngiu Úguchili ni ca un buídu buídu lueídügüya lun Búngiu Irájü jáma ja únbaña labúseera Búngiu Irájü lasúbudiragüdüni.

28 Jigóugu númoun, sun jugúya ja bucháañabaña uágu lárigi juwádigimari lúma lijürü janügün, eméraguagüda námugaün.

29 Resíbi jumei narúfudajan, furéndeí jugúyame númagiñe, láu gagúraasun nan, ñulú tugúya nanígi, ábame jadárirun eméraguni tun juwáni.

30 Ménreengunti lun jesériwidun nun, juáliti giñe anügüni le níchugubei jun lun janügüni.

12

*Játünjan disípulugu túrúgu lídan wéyu le eméraguagülei
(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)*

1 Luágu ában wéyu le eméraguagülei eibugeina líña Jesúsu jáma lání disípulugu labádinagua nádü. Ába jalámachun lání disípulugu, ába játünjan lílewe túrúgu, ába jeigini líla.

2 Dan le jaríjini fariséogu cátei le, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Añájatia báni disípulugu adúga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméraguagülei.

³ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjangidün luágu lé meja ladügübei David luágu ában dan, dan le lálámachunbei, ligía jáma ja úarabaña lúma?

⁴ Ába lebélorun tídon lúban Búngiu, ába leígin tídaangiñe fein to sagráuboun to moun lubóun yebe leiginun, ni ligía ni ja úarabaña lúma, fádirigu rügüñanu lun jeiginun fein tugúya según lilürudun Moisés, áni mámati figou lé ladügübei David ligíbugiñe Búngiu.

⁵ ¿Ódi malíjangidün lídan lilürudun Moisés luágu ñadágimein jamá fádirigu tídan lúban Búngiu lídan wéyu le eméraaguagülei áni máma figou?

⁶ Nariñajare jun luágu ñjein lan ában weiriguti sügü táu lúban Búngiu ya, áu.

⁷ Jugúya, úagili gunfaráanda jumáni le laríñagubei Búngiu tídan Lerèrun. “Jímein numúti lun gudémejabu jumá sügü láu jadágaragüdün anímaalu nun.” Lun jamúga gunfaráanda jumáni, madímurejaantün jamúga wuríbati jawágu güriía ja madügünbaña ni cáta wuríbati.

⁸ Gabáfutina giñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun nariñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei.

Wügüri le jiláalibei ában lújabu

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába lebélorun tídon jalígilisin juríu.

¹⁰ Ñíñein ában wügüri jiláali ában lújabu, queíti busén jamá fariséogu jáma arúfudajatiña lilürudun Moisés jadárirun lichára Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraatísan lagáranioún lun ában sánditi lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jidaangiñe, ánjein galügün lubei ában mudún, ába teíguadun lídon ában wélu wéyu le eméraaguagülei, lun mídinbei lan aságaroun?

¹² ¡Ma gebégitimaati ában wügüri sügü táu ában mudún! Gayáraati lubeiti ladügün buíti lídan wéyu le eméraaguagülei.

¹³ Ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Dan le látuleruni, ába lareidagun quei le ában.

¹⁴ Ába jáfuridunga fariséogu, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Lé meja laríñagubei Isaías luágu Jesúsu

¹⁵ Dan lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába lídin ñígiñe, ába jafálaruni sarágu güriía, ába lareidaguagüdüniña sun sánditiña.

¹⁶ Ábaja laríñagun joun lun maríñagun jamáni cáteiñein lan.

¹⁷ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Isaías.

¹⁸ Niján numútun le nanúadirubei lun lesériwidun nun, le jínsiñebei nun, le áubei nagúndaara, líña Búngiu.

Níchugubei náni Espíritu luágu,

ábame larúfudajani joun ja mámbaña juríu ída lúba lan gayára lan júaradun nigíbugiñe.

¹⁹ Mageíndagunbei, magúaragun,

mareínjabei úmada.

²⁰ Gudémejabubei joun güriía ja gudémebaña queisi ában mabúru le barúgaali, lúma joun ja débilibaña lídan jafiñen queisi ában lámpu le ñegúmemeeli.

Ítara méme lúba daríme adüga láali larúejjan le úaraguabei.

²¹ Ábame jíchuguni ja mámbaña juríu jeménigi luágu.

Laríñawagún luágu lubáfu lan Máfia lúmabeí Jesúsu

(Mr 3.19-30; Lc 11.14-23, 12.10)

²² Ábati lanügüniwa ában wügüri lun Jesúsu, maríjin líña, madímurejan, láuñein ában espíritu wuríbati. Ába laságaruni Jesúsu espíritu wuríbati lídaangiñe, ába laríjin, adímureja ligía.

²³ Ába laweíridun janígi sun ja ñibaña, ába jaríñagun.

—¿Niján funásan ladügawagunbei David?

²⁴ Dan le jagáambunbalin fariséogu cátei le, ába jaríñagun.

—Wügüri le, láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatiña laságajaña.

²⁵ Quei subúdi láani Jesúsu le jarítagubei, ába laríñagun joun.

—Furúmieguarügü arúejjani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagünrinchaguba, ánjaña giñe afáreinragua lílana ában ubúru o ában lan familia ladüga wuríbu, siñábei jadúraran.

²⁶ Ítara líña giñéti, ánjein laságara Máfia máfia guánarügü, ligía guánarügü afánreinragubei, áni ¿ída lubáti ladúraran lubáfu ítara?

²⁷ Jugúya, aríñagatün luágu láu lan lubáfu Beelzebú, o Máfia, naságaja espíritugu wuríbatíña, ánjein itara líña lubei, ¿cáti íchugubei ubáfu joun ja jángu jugúya lun jaságajaniña, Máfia ódi Búngiu? Jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu bulíeigua jumá.

²⁸ Áu, láu lubáfu láni Búngiu Espiritu naságaja espíritugu wuríbatíña. Arúfuda lumúti líra luágu chúlújali lan larúeijan Búngiu jídon.

²⁹ ¿Ída lubági gayára lan lebélorun ában gürígia lúbíñoun ában wügüri jéreti lun lanügüni lílago ánjein magúragun lan furúmiñe? Ítara rügüñein lun gayára lan lanügüni lílago.

³⁰ Le mámabei númagiñe, náganiñein, le míderagun lumútiña, güríngua lumúti le nadügübei.

³¹ Jugúya aríñagatün luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espíritugu wuríbatíña, áni láu lubáfu Sífiri Sándu naságajaña. Ligía naríñagunbei jun luágu gayára lan ferúdunawa lan sun figou luma sun wuribati le jaríñagubei gürígia, ánjein lun jadímurejan wuríbatí luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdunawa lan figou líra.

³² Furúmiegurügü giñe le aríñaguti furúmiegurügü cátei wuríbatí nuágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti, gayáraati ferúdunawa lan, ánjeinti le adímurejati wuríbatí luágu lubáfu Sífiri Sándu le nídaanbei, úabei ferúdunawa lan ni lídan ubou le, ni lídan le ában.

Luágu lin ídibu lasúbudirúa ca lan luwúyeribe
(Lc 6.43-45)

³³ Ánjein buídu lubei ídibu, buídubei giñe lin, ánjein mabuídun lubei ídibu, mabuídunbei giñe lin. Luágu lin ídibu lasúbudirúa ca lan luwúyeribe.

³⁴ Jarásan jéwe jugúya le! Siñáti jadímurejan cátei buíti, wuríbatüngan. Cátei le buínbei tídan anígi, ligía laríñagubei iyúmaü.

³⁵ Wügüri le buídubei, cátei buíti laríñagubei ladüga tídaañein lan lanígi ubuíduni, wügüri le wuríbabei, cátei wuríbatí laríñagubei ladüga tídaañein lanígi wuríbani.

³⁶ Naríñajare jun luágu dánme lan lachúlürün luwéyuri agúseruni, sun gürígia geféenbaña luágu sun dímuerei málati le jaríñagubei,

³⁷ ladüga luáguba le baríñagubei bagúseragüdüwa, ligíaba arúfudei ánjein gadúnrun bubei lúmoun madúnrun ban.

Jamúriajan gürígia wuríbatíña seíni láuti miláguru
(Mr 8.12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ába jaríñagun jádaangiñe fariséogu jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés lun Jesús.

—Maésturu, buséntiwa waríjin badügün ában seíni le láuti miláguru luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³⁹ Ába laríñagun Jesús joun.

—Gürígia wuríbatíña áni magúnfuliruntiña amúriajatiña seíni láuti miláguru, míchugúnbei ámu seíni joun luei le asúseredubei lun proféta Jonás.

⁴⁰ Ladüga queí leréderun Jonás ürüwa wéyu ürüwa áriebu lurágeirugu údu, itara lúba giñe neréderun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lídan numúaja ürüwa wéyu, ürüwa áriebu, segün ligáburí jabájüdüni jurí dan.

⁴¹ Já meja aganotúbaña Nínive jásaaruba lídan luwéyuri agúseruni dánme jagúseragüdüniwa gürígia ja lánina dan le, ábame jíchugun jadúnrun ladüga sáansiguati jagáburí Nínivena dan le lapúrichijanbalin Jonás lugánute Búngiu joun, áni anája áu, ában weiriguti sügü láu Jonás, áni májatün jagáambunina.

⁴² Tásaaruba giñe lurúeitena Súru lídan luwéyuri agúseruni dánme le jagúseragüdüniwa gürígia ja lánina dan le, ábame tíchugun jadúnrun, ladüga ñúbintu lídaangiñe lidíse-ágei ubou lun tagáambuni lichú láu Salomón, áni anája áu, ában weiriguti sügü láu Salomón, áni májatün jagáambunina.

Espiritu wuríbatí le agríbuduti
(Lc 11.24-26)

⁴³ Dan le láfuridun ában espiritu wuríbatí lídaangiñe ában gürígia, ába eíbugañaja lan lídan fulásu mábeiti áluaja leméraagun, dan madári láani, ába laríñagun lúnguarügü.

⁴⁴ “Nagíribuda tídon núban to ñigiñe lubei náfurida.” Dan le lagíribudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía queísi ában móno to málatu, abuídajouáaru, aráanserúa.

⁴⁵ Ábati lídin, ába liábin jáu sédu espíritugu wuríbatimaatiña sügü láu, ába jebélorun sun jagía agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimájaliti le gádaanbalin sügü láu meja furúmiñe. Ítara lúba giñéti lasúseredun joun gürígia wuríbatíña ja lánina dan le.

Lúguchu Jesúsú jáma lamúlen
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Nígili Jesúsú adímureja joun gürígia, ligía tiábin lúguchu jáu lamúlen. Ába jeréderun boágudi, buséntiña yebe jadímurejan luma.

- ⁴⁷ Ába laríñawagún lun Jesúsu.
 —Nuján bóguchi jáma bamúleny ya bougudi, buséntiña jadímurejan búma.
⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun le awisarubalin.
 —¿Ca nóguchuboun, ca namúlenubaña?
⁴⁹ Ába larífudun jawágun lání disípulugu, ába laríñagun.
 —Añája nóguchubaña, jagía gñe namúlenubaña,
⁵⁰ ladúga furúmieguarügü le adügüti lugúndan Nóguchi le siélubei, ligía namúlenbei, nítu, nóguchi.

13

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

- ¹ Wéyu ligía, ába láfuridun Jesúsu múnadagiñe, ába lañúurun láru dúna.
² Quei jagíbedagun gürígia le ñi lubei, ába ladinun tídon ában ugúnein, ába lañúurun, ába jeréderun sun gürígia láru dúna.
³ Ába larífudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, ába laríñagun.
 —Ñiñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua.
⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburiyan lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeígini.
⁵ Líbiri, ába láburiyan labádinaguóun dúbü le ñi lumuti úa lan sarágu múa, ába laboučhun furése ladúga majúliin lan múa.
⁶ Dan le lásüdün wéyu, ába lásáürün queiti málagüle lan, ába louñwen.
⁷ Líbiri ilaü, ába láburiyan labádinaguóun jíyu, ába laweinamudun jíyu úara lúma, ába láfaruni.
⁸ Ñiñein lídaangiñe, áburujati lídoun múa buiti, alúbajoúati buídu, níjein lídaangiñe, íchuguti san águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti úrúwa-wein, líbiri darándi.
⁹ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Ca lan laníchigubei jémpulu le

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

- ¹⁰ Ábati jayábin disípulugu, ába jaríñagun lun Jesúsu.
 —¿Cásan uágu badímureja joun gürígia láu jémpulu?
¹¹ Ába laríñagun joun.
 —Jugúya, subúdigüda láali Búngiu sun cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjein jagía, siñáti jasúbudiruni.
¹² Le agúnfuliruti lúma inárüni le lagáambubei, líchugúba lánwoun lun, ánjein le maténirunti lun, gidáwarügübei murúsun larúgounga le lúmabei luei.
¹³ Ligía nadímurejanbei joun láu jémpulu ladúga aríja jamáni le nadügübei, ába jeréderun camá maríjintiña, agáamba jamei le naríñagubei, ába jeréderun úaga gunfaráanda jamá camá jamuga magáambuntiña.
¹⁴ Jawágu lagúnfulira lé meja laríñagubei proféta Isaías dan laríñagunbei.
 Jugúya, jagáambuba, úabei gunfaráanda jumá,
 jaríjuba, ibídiñebei jun ca lan lílabei le jaríjubei,
¹⁵ ladúga deréeru janígi,
 wuribaaliti jagáambun,
 murúñu líña jágu,
 lun maríjin jumá láu,
 magáambun láu jarígeirugu,
 úa gunfaráanda jumá táu janígi,
 magáaragun jugúyame nun lun nareídaguagüdüñün.
¹⁶ Ánjeinti jugúya le nánigubei, fuleiseiwatün ladúga aríjatün láu jágu, agáamba jugúya láu jarígeirugu.
¹⁷ Ninárün jáu, sarágu jañá meja profétagu jáma ámu gürígia gúnfulitiña lúma Búngiu abúseerutiña jamúga jaríjinina quei jaríjinina jugúya guetó, maríjin jamúti, buséntiña jamúga meja jagáambuni le jagáambubei jugúya, magáambun jamúti.

Lafúnraaguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

- ¹⁸ Agáamba jumeiti le lílabei jémpulu luáguti ábunaguti.
¹⁹ Ja agáambubalin ugánu luáguti arúejiani le lánina siélu áni úati gunfaráanda jamáni, ítara jáña quei úma le idounbei láburiya lídaangiñe líla nádü, ába líábin Máfia, ába laságaruni ugánu buiti le ábunúbei tídaangiñe janígi.

²⁰ Dübü le ñijin lubei láburuja ílaü, ítara líña quei gürígia ja agáambubalin ugánu, ába jerésibiruni láu ugúndani,

²¹ quei márügüdün lubei buídu tídan janígi, madúрати jádan. Dánti le lachülürün dan lun jóuchawagún lúma jeíbaajoún lueígiñe ugánu ligía, ába leíguadun jarúna.

²² Jíyu le ñijin lubei láburuja ílaü, ítara líña quei gürígia ja agáambubalin ugánu, weiritimaati jafúudun luágu cátei le lánina íbágari le, ába leyéeduniña írisini. Sun le, ába láfaruni ugánu tídaangiñe janígi, mígiruntiti lun lalúbajoún jádan gürígia jagía.

²³ Múa buíti le ñijin lubei láburuja ílaü, ítara líña quei gürígia ja agáambubalin ugánu, ába gunfaráanda jamáni, ába jíchugun ában alúbajoúni buíti. Añájein, ítara jáña quei ílaü le íchugubei san águu luágu ában, jíbiri quei le íchugubei úrúwa-wein, jíbiri quei le íchugubei darándi.

Jémpulu luáguti jíduru wuríbatí labádinagua túrígu

²⁴ Ábaya líchuguni Jesúsu jémpulu le joun.

—Arúejani le lánina siélu, ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei ílaü buíti lídan lufúlasun,

²⁵ dan añája lan sun ja ñíbaña arúmuga, ába lebelúrún ában lágani labúreme fulásu ligía, ába lábunún jíduru wuríbatí labádinagua túrígu, ába lídin.

²⁶ Dan le laweínamudun túrígu ába legélewejan, ába giñe lachúlaagun jíduru wuríbatí.

²⁷ Ába jóúdin músu, ába jaríñagun lun jayúbudiri. “Wayúbudiri, ánjein buídu lubei ílaü le bábunagubei bumúanrugu, ¿jalíagiñésan lasálira jíduru wuríbatí le?”

²⁸ Ába laríñagun iyúbudiri joun. “Ladúga ában ágani le.” Ábati jaríñagun músu lun. “¿Buséntibu lun wájulajani jíduru wuríbatí le?”

²⁹ Ába laríñagun joun. “Uá, ladúga dánme jájulajani jíduru wuríbatí, julá jíñein lin giñe túrígu úara lúma.

³⁰ Ígiragubei jumei lun laweínamudun úara daríme lidáani alúbajani, ábame naríñagun joun ñadágimeintiña lun jájulajani jíduru wuríbatí furúmiñe, ábame jagúraguni lun lágudúniwa, lárígiñeme, ábame jareíduni túrígu tídan lágei.”

Jémpulu luáguti tíla mostása

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Rúlumuti giñe Jesúsu jémpulu le joun.

—Ítara líña arúejani lánina siélu quei ában tíla mostása le lábunubei ában wügüri lufúlasunrugu.

³² Tíla mostása, ligía ílaü ñúraütimaabei lídaangiñe sun ílaü, áni dan laboučhun, ligía weiritimaabei lídaangiñe sun nádú, ába liábin lun ábanbei lan wéwe weírítí darí lun jayábin dunúru adúga jádibu luágu lílímún.

Jémpulu luáguti ísi

(Lc 13.20-21)

³³ Rúlumuti giñe jémpulu le joun.

—Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ísi le tagúbudubei ában würi tídan úrúwa líburu fulúwaarú, ába terésirun sun fulúwaarú tugúya.

Ca lan lébunabei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le

(Mr 4.33-34)

³⁴ Láu jémpulu laríñagei Jesúsu sun cátei le joun gürígia, maríñagunti ni cáta joun mayúsurunga jémpulu.

³⁵ Sun cátei le, lun lagúnfulirun le laríñagubei meja Búngiu liyúmulugugiñe proféta.

Nadímurejaba láu jémpulu jun,

nafúnraanguagúdübei cátei lé buri meja arámudaguabei jun lúmagiñe nadúgüni ubou.

Lafúnraanguagúdüni Jesúsu jémpulu le luáguti jíduru wuríbatí labádinagua túrígu

³⁶ Ába loúnajaniña Jesúsu gürígia jábíñoun, ába lebelúrún múnadoun, ába jayábin láni díspulugu, ába jaríñagun lun.

—Furáanguagúdübei jémpulu le luáguti jíduru wuríbatí woun.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Áu le Wügüri Garaúwarügüti, áu le ábunagubalin ílaü buíti,

³⁸ múa, ligía uboubei, ílaü buíti, jagía gürígia ja lílana larúejan Búngiu, jíduru wuríbatí, jagía gürígia ja lánigu Máfia,

³⁹ áganiti le ábunubalin jíduru wuríbatí, Máfia méme, alúbajani, ligía lagúmunchunbei ubou, ja alúbajabaña, ánjeligu.

⁴⁰ Ítara quei labúdatoúniwa jíduru wuríbatí ába lágurún wáturugun lun lágudun, ítara lúba giñe lasúseredun dánme lagúmunchun ubou,

⁴¹ áu le Wügüri Garaüwarügüti, nouñajabaña náni ánjeligu aságarafiña sun ja afígoungüdübaña ámu, jáma ja adügübaña wuríbati, lídaangiñe narúejan,

⁴² ábame jácharaguniña lídoun wátu geméti lánina máfiougati. Ábame jayájuaan ñi, ábame lacünrinjan jári.

⁴³ Jámeti adügübalin le lubeibeí Búngiu, ábame jámiridun quei wéyu lídan larúejan Wáguchi Búngiu. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

Jémpulu luáguti irísini le arámudúañubei

⁴⁴ Ítara líña arúejani le lánina siélu quei irísini le arámudúañubei lábugiñe múa. Ladárierei ában wügüri irísini ligía, ábaya larámuduni ñi méme, le luweírín lugúndan, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani fulásu ligía.

Jémpulu luáguti péría le weírubei ebéji

⁴⁵ Ítara líña giñe arúejani le lánina siélu quei ában alúgurajati le eíbugañajabei áluaja péría finuti,

⁴⁶ dánti ladárirun ában le weíríti lebégi, ába lídin, ába lalúguruni sun le lúmabei, ába lagáñijani péría ligía.

Jémpulu tuáguti séni

⁴⁷ Ítara líña giñe arúejani le lánina siélu quei ában séni to agurúboun baránaja, ába tañúgun sun jawúyeri úduraü.

⁴⁸ Dan tabuñchun, ába jacháwarunun esénijatiña lárún béya, ába jañúurun ñi anúadajaña úduraü, ába jareíduniña ja buídubaña, ába jachágaruniña ja wuríbabaña.

⁴⁹ Ítara lúba dánme lagúmchun ubou, jayábiba ánjeligu lun jafánreinruniña ja buídubaña jádaangiñe ja wuríbabaña.

⁵⁰ Ábame jádaruniña ja wuríbabaña lídoun wátu geméti lánina máfiougati, ñiba lubei jayájuaa, acünrijame jári.

Irisini buri iséri lúma binádu

⁵¹ Ábati lálügüdüniña Jesúsu, laríñaga joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan sun cátei le?

Ába jariñagun.

—Ánja, Wabúreme.

⁵² Ábati laríñagun joun.

—Dan le liábin ában arúfudajati lilúrúdn Moisés lun gunfaráanda láni luáguti arúejani le lánina siélu, ába itara lan quei ában iyúbudiri le gaságaraditi cátei iséri buri lúma cátei binádu buri lídaangiñe lirisin lun líchuguni joun tilana lúban dan le jemégeiruni, queígubeirügü, gayáraati larúfudajan joun gürígia luágu lilúrúdn Moisés lúma giñe luágu cátei le narúfudajabei, áu le Jesúsu.

Jesúsu lídan fulásu le gíribeí Nazarét

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³ Dan lagúmchunbei líchuguni Jesúsu jémpulu buri le, ába lídin ñígiñe,

⁵⁴ ába lachülürün lageíroun. Ába lagúmeserun arúfudaja tídan jalígílisin juríu to lídaanboun fulásu ligía, ába laweírúdn janígi gürígia, ába jariñagun.

—¿Jalíasan lafúnrendeirei wügüri le sun lichú áu le? ¿Ída liñásan gayára láani miláguuru buri le adúga?

⁵⁵ Liraüga saráfangei le, María lúguchuboun, líbugaña Jacóbo, José, Simón lúma Júdas,

⁵⁶ ya giñe jagánawa lamúlenu jáma lítunu wádan. ¿Jalíagiñeti lasúbudirei sun le?

⁵⁷ Ába jamájarun lun jerésibiruni. Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Sun gürígia jinsiñeti ában proféta joun, mámarúgaali ligía lídaangiñeti fulásu le ñi jabeí o tilana lan jában.

⁵⁸ Madügüntiti sarágu miláguuru ñi ladüga maffínen jamá luágu.

Loúnwen Juan le abásteragüdajabei

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

14

¹ Lídan dan ligía, ába lagáambun Heródes, le gumándan lídan fulásu le gíribeí Galiléa, luágu Jesúsu,

² ába laríñagun joun ja lúmabaña.

—Juan le abásteragüdajabei le, sará jádaangiñe jiláaña, ligía gabáfu lubei lun ladáagun miláguuru.

³ Lé meja susérelibei, daílumuti meja Heródes Juan, ába lagüraguágüdüni láu güiringüri tueigiñe Heródias tó meja lúmari Felipe, le lamúlen.

⁴ Aríñagaalí meja Juan lun Heródes luágu moun láni lagámaridunun lúmari lamúlen, madügünti Heródes gásu láu.

⁵ Busénti yebéti Heródes láfaruni Juan jilágubei, ladüga lanúfude jaweí güriquia, madügun lumúti ladüga sun lan güriquia afíñetiña luágu proféta lan Juan.

⁶ Dánti le efédujani luágu lagúnfulirun Heródes irúmu, ába tiábin tiraü Heródias, ába tabínajan jagíbugiñe amísurajoútiña, léti línsiñe tabínajan lun Heródes,

⁷ ába laríñagun tun láu fiñún luágu líchugubei lan furúmieguarügü cátei le tamúriajan lúma tun.

⁸ Ábati taríñagun túguchu tun lun tamúriajani lábulugu Juan le abáste jilágubei, ladüga, lun jíchuguni tun lídan ában asiedu, ába tamúriajani lúma ítara.

⁹ Ába lírudagun Heródes lueigiñe cátei le, quei aríñaga láali lan láu fiñún, agáamba jameí amísurajoútiña, ába laríñagun lun líchugúniwa tun.

¹⁰ Ábati laríñagun lun ladürürüniwa lábulugu Juan furísunrugu,

¹¹ ába janügüni lídan ában asiedu, ába líchugúniwa tun irájü tugúya, ába tíchuguni tun túguchu.

¹² Ábati jayábin l-iñagun tun láu fiñún luágu lanigu Juan, ába janügüni lúgubu, ába jábununi, lárigiñe, ába jóudin awisarei Jesúsu.

Líchugun Jesúsu eígini joun seingü mílu wügüriña

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Dan lagáambuni Jesúsu cátei le, ába lídin ñigiñe jáurügü láni disípulugu tídan ában ugúnein lídoun ában fulásu mageirawati. Ába jasúbudiruni güriquia, ába jáfuridun lídaangiñe buri aüdü, ába jóudin lárigi, eíbu.

¹⁴ Dan larárirun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin luágu sarágu jaña lan güriquia jagía, ába jagúdemedagun lun, ába lareídaguagüdüniña ja sándibaña jádan.

¹⁵ Queíti agúñedeinaali lubeí, ába jaríñagun láni Jesúsu disípulugu lun.

—Dárüjalitia áni úatiña güriquia aganoútiña lídan fulásu le. Oúnaja báña güriquia ja, ñüdüñ jamámuga lídoun buri lirájüñü fulásu yaráfa agáñija eígini lun jeigin.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mídinbaña, rújuma eígini joun.

¹⁷ Ába jaríñagun lun.

—Seingü rügüñoun fein wáma ya, jáma bián úduraü.

¹⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barüjumoun nun ñájoun.

¹⁹ Ába laríñagun joun güriquia lun jañúurun luágu jíduru. Ába lanügünun seingü fein jáma bián úduraü jagía lújaburugu, ába laríjin siélun, ába leteingiruni Búngiu tuágu. Ábati lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni irun Jesúsu tídaangiñe ugúneidisípulugu, ába jafánreinjanun jádan güriquia.

²⁰ Sun jagía jóútiña quimúle, lárigiñe, ába jabuínchagüdün dúusu faníñe táu to ígiragutu.

²¹ Seíngüñanu mílu wügüriña eígitiña, mabájüdünga würiña jáma irájüñü.

Leibugun Jesúsu ligíbuagu dúna

(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Ába loúnajaniña Jesúsu láni disípulugu lubá tídan ugúnein tugúya lun jánjiñuragun loubáfurugun sun niján lan oúnajaña güriquia águyu.

²³ Lásun loúnajaniña, ába laweínrun lábugua luágun wübü ayúmuragua lun Búngiu. Dan le lagúñedunbei, ñíñein Jesúsu lábugua,

²⁴ sun núnguran tan ugúnein lamídan dúna. Ába láfarajan lúgúdi barána tuágu ugúnein ladüga tubárouñein lan garábali.

²⁵ Ába líábin Jesúsu jawágun lubá larúgan, eíbugeina ligíbuagu dúna.

²⁶ Dan jaríjini láni disípulugu eíbugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun, ába jagúaragun láu anúfudei.

—jÚfiaü!

²⁷ Ába ladímurejan Jesúsu joun, ába laríñagun joun.

—jRagújuma anígi, áu le, manúfudeda jumá!

²⁸ Ába laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, ánjein amürü lubeí, eíbugagüda bána gíñe ligíbuagu dúna chülü le ñí bubei.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—jigábuti.

Ába larárirun Pédro tídaangiñe ugúnein, ába lagúmeserun eíbuga le ñíjin lubei Jesúsu ligíbuagu dúna.

³⁰ Dan le lasándiruni lére garábali ába lanúfudedagun, ába lagúmeserun abúlucha, ába lagúaragun.

—¡Séfu bána Nabúreme!

³¹ Ába lárügüdüni Jesúsu lújabu, ába lariñagun lun.

—¡Loúguati giñe bafiñen! ¿Ca uágu laloúguada bafiñen?

³² Dan jádinun tídoun ugúnein, ába lagálumadun garábali.

³³ Játi buga tídaanbaña ugúnein, ába jájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába jariñagun.

—Inárüni luágu Liraü ban Búngiu.

Lareídaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret

(Mr 6.53-56)

³⁴ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachülürün Genésaret.

³⁵ Dan le jichugunbei lílana fulásu fe luágu Jesúsu lan, ába jabúruchaguagüdüni lídan sun lúfásu ligía, ába janügüniña sun sánditiña le ñíjin lubei.

³⁶ Ába jayúmuragun lun lun lígirun lúnrügü jagúuruni táru lanáangun, sun ja agúurubarun, areídaguátiña.

15

Cátei le marúmadagüdünbaliña güriñia ligíbugiñe Búngiu

(Mr 7.1-23)

¹ Ába jayábin fiú fariséogu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, ñübintiña ubúruguñe Jerusalén lúmoun Jesúsu, ába jariñagun lun.

² —¿Ánsan jájalachagunbalin báni disípulugu binádu jagáburi weíyaaña mútu? Magúnfuliruntiña láu lachibúniwa újabu lubá eígini, según wagáburi.

³ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Ánti giñe jájalachagunbalin lerérun Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi?

⁴ Lariñajare Búngiu. “Inébe jamá bagübüriugu bun, le anábagubaliña lagübüriugu, jilála.”

⁵ Ánjeinti jugúya, aríñagatün luágu gayára lan lariñagun ában güriñia lun lúguchi o tun lúguchi. “Siñáti nideragunibu ladüga sun le nómabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”.

⁶ Luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagübüriugu. Láu líra mebégigüda jumáali lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi.

⁷ Biángua tigibu jugúya le! Linárün proféta Isaías lariñagunbei juágu ítara.

⁸ Jayumárurügü güriñia ja jíchiga inébesei nun, líña Búngiu, ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

⁹ Málati jájuduragun nun,

ladüga le rügüñein jagúmadijan wügüriña jarúfudaja.

¹⁰ Ábati lagúarun joun güriñia, ába lariñagun joun.

—Agáamba jumá, gunfaráanda jugúyame.

¹¹ Máma eígini le leígubei güriñia adügübalin lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu, dimúrei wuríbati le lariñagubei wügüri, ligía adügübalin lun marúman lan.

¹² Ábati jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jariñagun lun.

—¿Subúditisan bun luángiu lun jafálaruni binádu jiggu wuríba lan láburujan dimúrei le bariñagubei joun fariséogu?

¹³ Ába lariñagun joun.

—Furúmieguarügü nádü to máma lábunun Núguchi Búngiu le siélubei, lálulúba láu sun lílagüle.

¹⁴ Ígira jumáña, maríjintiña ja adúndeñatiña maríjintiña jáledi jagía. Áni ánjein adúndeja ában maríjinti ában maríjinti líledi, jeíguaduba biángubei jagía lídoun ában júyu.

¹⁵ Ábati lariñagun Pédro lun Jesúsu.

—Furáangugüdabei jémpulu le woun.

¹⁶ Ába lariñagun Jesúsu.

—¿Úati giñe gunfaráanda jumá?

¹⁷ ¿Úati gunfaráanda jumá luágu sun lan le ebélurubei lídoun iyúmaü, ába lídin lídoun urágei, lárigiñe ába láfuridun lídaangiñe úgubu?

¹⁸ Ánjein dimúrei le áfuridubei lídaangiñe iyúmaü, tídaangiñe anígi líábin, ligíati adügübalin wügüri lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu,

¹⁹ ladüga tídaangiñe anígi láfurida samínaü wuríbati, áfarajani, adultériu, salúfuri, íweru, iyéeni, marásualugu.

²⁰ Ligía buri cátei le adügübalin wügüri lun marúman lan, ánjeinti leigíniwa machibúnga újabu según jagáburyi juríu marúmadagüdün lumúti ligíbugiñe Búngiu.

*Ában würi teréncha to afñeruboun luágu Jesúsu
(Mr 7.24-30)*

²¹ Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lídin lídoun buri fulásu geyégua láu fulásu le Tíro lúma Sidón.

²² Ñíñoun ában würi jádaangiñetu Cananítagu aganoúti lídan fulásu ligía, ába tiábin luágun Jesúsu agúarajeina.

—¡Nabúreme, ladügawagun David, gudémená bun! Níjein ában espíritu wuríbatu tuágu nisáani, weiriti tasúfurirun lurúma.

²³ Mouñabun lumútu Jesúsu. Ábati jayábin disípulugu, ába jayúmuragun lun, ába jariñagun.

—Adügabei le tamúriajabei búma, ladüga nuteíntia agúarajeina wárigi.

²⁴ Ába lariñagun Jesúsu.

—Jouñ rügüñein gürgía féridijaña ja Israelítagu louñajana Búngiu lun níderaguniña.

²⁵ Ába tiábin würi tugúya, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába taríñagun.

—¡Nabúreme, íderagua bána!

²⁶ Ába lariñagun Jesúsu tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun ouñli.

²⁷ Ába taríñagun.

—Ánja, Nabúreme, láu sun líra, gayáraati jeígini ouñli ífei le áburujati lueígiñe jadábulan jabúriña.

²⁸ Ábati lariñagun Jesúsu tun.

—Würi, ¡weiriti giñe bafiñen! Suserelá le babúseerubei.

Lúmagiñe óra ligía, ába tareídagun tisáani.

Lareídagugüdüñ Jesúsu sarágu sánditiña

²⁹ Ába láfuridun Jesúsu ñígiñe, ába lachülürün lárún dúna Galiléa, lárigiñe, ába laweínrun luágun ában wübü, ába lañúurun ñi.

³⁰ Ába jayábin sarágu gürgía le ñjín lubeí barúina jagía meíbuguntiña, marijintiña, mariñaguntiña, danímaati jarúna, jáma sarágu jawúyeri sánditiña. Ába jíchuguniña lubádu lugúdi Jesúsu, ába lareídagugüdüniña.

³¹ Ába laweíridun janígi gürgía láu jaríjin adímurejaña jamá já meja mariñagadibaña, areídagua ja danímaabaña arúna, eíbuga ja meíbuguñajabaña, aríja ja marijñajabaña. Ába jagúmeserun adímureja weírigu luágu Jabúngiute Israelítagu.

*Líchugun Jesúsu eígini joun gádürü mílu wügüriña
(Mr 8.1-10)*

³² Ábati lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu, ába lariñagun joun.

—Gudémetiña gürgía ja nun ladüga ürúwaali wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin. Mabúseeruntina nouñajaniña jábiñoun meíginga, dagá líñein falálaú jawágu úmada.

³³ Ábati jariñagun láni disípulugu lun.

—¿Ída lubáti wadárirun eígini joun sarágu gürgía ya lídan fulásu le ñí lumuti úa jamá aganoútiña?

³⁴ Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jariñagun.

—Sédü, jáma biánraü úduraü.

³⁵ Ába lariñagun joun gürgía lun jañúurun múarugu,

³⁶ ába lanügünun sédü fein jáma úduraü jagía lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu. Ába lagúbachagunun fein, ába líchugunun joun láni disípulugu jáu sun úduraü, ába jafánreinjanun joun gürgía.

³⁷ Jouñtiña súngebei quimúle, buíngüda giñe sédü faniñe táu to ígiraguboun.

³⁸ ¡Gádürüñanu mílu wügüriña eígitiña, mabájüdünga würiña jáma irájüñü!

³⁹ Lárigiñe, ába louñajaniña Jesúsu gürgía águyu, ába ladinun tídoun ugúnein, ába lídin louábawagun Mágdala.

16

Jamúriajan fariséogu jáma saduséogu ában seíni le láuti miláguru

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Ába jóudin fariséogu jáma saduséogu aríjei Jesúsu. Lun jáburugüdüni tídoun sádara, ába jariñagun lun lun larúfudun ában seíni láuti miláguru le siéluigiñeti joun, afiñe jamámuga luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin.

² Ába lariñagun joun.

—Rábounwéyu, ába jariñagun. “Buidubei dan ladüga funáti siélu.”

³ Bináafin, ába jariñagun. “Wuríbabei dan uguñe ladüga funáñu líña siélu áni jamúñounga.” ¡Biángua tigübu jugúya le! Subúdiiti luáguti ligáburu dan jun, áni ibídiñeti jun luágu chülüjali lan lidáani asálbaruni.

⁴ Gürígia wuríbatiña, múaraantiña ja, amúriajatiña seíni láuti miláguru lun jaffínerun luágu áu lan anügübei asálbaruni joun gürígia. Wel, marúfudúnbei ámu seíni joun luei liseíni Jonás.

Ába lígiruniña, ába lídin.

Ítara líña jarúfudajan fariséogu quei ísi

(Mr 8.14-21)

⁵ Dan le jájiñuragunbei disípulugu lúma Jesúsu loubáfurugun dúna, bulíei jamúti janügün feín.

⁶ Ábati lariñagun Jesúsu joun.

—Tóúnigigua jumátia júngua luei jisite fariséogu jáma saduséogu.

⁷ Ába jagúmeserun disípulugu aríñaga jámagua.

—Ladügatia manügün wamá feín lariñagunbei ítara.

⁸ Ába lasúbudiruni Jesúsu, ába lariñagun joun.

—¿Ca uágu jadíjerida luágu úa tan feín júma? ¡Lóguati giñe jaffíñen!

⁹ ¿Úagili gunfaráanda jumá, marítangun jugúya tuágu seíngü feín to nafánreinjabout jadan seíngü mílu wügüríña lúma átiríñein lan faniñe táu ígiragutu?

¹⁰ ¿Bulíeiguatün funásan tuágu sedú feín to nafánreinjabout jadan gádürü mílu wügüríña lúma átiríñein lan faniñe táu ígiragutu?

¹¹ ¿Ída líñagi meféen jubei luágu máma lan tuágu feín nadímureja dan le naríñagunbei jun lun jounigiragun júngua luei jisite fariséogu jáma saduséogu?

¹² Ába gunfaráanda jamáni luágu máma lan luágu tisitena feín lariñaga joun, luei lan arúfudajani le jáni fariséogu jáma saduséogu lawéridiraña.

Lariñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Dan le lachülürün Jesúsu ubúruгу Cesaréa le Filípo ába lálügüdüniña láni disípulugu.

—¿Cátanasan lídan jarítangun gürígia, áu le Wügürí Garaúwarügüti?

¹⁴ Ába jariñagun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan lé meja abásteragüdjabei amürü, jíbiri aríñaga luágu Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu Jeremías ban o ámu lan proféta.

¹⁵ Ábati lariñagun joun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítangun?

¹⁶ Ába lariñagun Simón Pédro lun.

—Cristu le Liraü Búngiu le wíwanbei amürü, le ñübinbei asálbaraña gürígia ubouágu.

¹⁷ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Fuleíseiwatibu Simón, liraü Jonás, ladüga máma lasúbudirágüdün ni ába gürígia cátei le bun, lasúbudirágüdün Núguchi Búngiu le siélubei bun.

¹⁸ Naríñajare bun luágu Pédro lan amürü, líla íri ligía, “dübü”, luáguba ébuu le nábunaguoun nilgílisin, áni ni íbini óuweni mabáfubei tuágu.

¹⁹ Níchugubei ligélen arúejjani le lánina siélu bun, le cátei le uáguti baríñaga luágu moun lan jadügüni affíñetiña, ligía giñe uágubei lariñaga Búngiu luágu siñá lan ladügüniwa, le cátei le uáguti baríñaga luágu gayára lan ladügüniwa, ligía giñe le uágubei lariñaga Búngiu luágu gayára lan ladügüniwa.

²⁰ Ábati lariñagun Jesúsu joun láni disípulugu lun maríñagun jamá ni ca un luágu ligía lan Crístubei.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mr 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

²¹ Lúmagiñe dan ligía, ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga joun láni disípulugu furáangu luágu lúnti lan lídin Jerusalén, luágu giñe jasúfuriragüdübei lan wügüríña weirigutiña lídan jaffíñen

juríu, jáma jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúba lan jilágubei, áni lásaaruba lan luágu lúruwan wéyu.

²² Ába ladiñurun Pédro láu Jesúsu ñígiñe murúsun, ába laríñagun lun táu sun lanígi.

—¡Mabúseeralei Búngiu líra, Nabúreme! ¡Siñáti lasúseredun cátei le bun!

²³ Ába lagáragun Jesúsu, ába laríñagun lun Pédro.

—¡Disebá nuei, Máfia! Babúseerúña beréderuni ladügúniwa lugúndan Búngiu. Masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügüri.

²⁴ Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Le busénti lafálarumina, bulíeilei cáteiñein lan, awándalei sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun nueigiñe queísi lanügúni ában wügüri lugúruwan, falálana.

²⁵ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériDIRUBEI íbágari le magúmchaditi, ánjein le ánjabei lefériDIRUNI libágari ya ubouágu nueigiñe, libíjubei íbágari le magúmchaditi siélu.

²⁶ ¿Cági ju lan lun güriGIA lagáñeiruni sun le lánina ubou le, lefériDIRUME lubára siélu? Úati ni cáta lánina ubou le áuti gayára lan lagáñijan güriGIA ubaráu siélu.

²⁷ Nagiribuduba, áu le Wügüri Garaúwarügüti, úara jáma náníjeli, niábinba láu uweírighuni le meme láni Nüguchi. Ábamei nafáyeiruniña güriGIA quei ligáburi le adüga jamáalibeí.

²⁸ Ninárün jáu luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña daríme jaríjini liábin narúejan, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

17

Lámuñedagun laríjin Jesúsu

(Mr 9.2-13; Lc 9.28-36)

¹ Sísi wéyu lárighiñe, ába lanügúniña Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan le lamúlen Jacóbo, ába lídin jáu luágu ában wúbü íñuti, jagía rügúñanu ñi.

² Ába lámuñedagun laríjin Jesúsu ñi jagíbugiñe, ába lámiridun ligíbu quei wéyu, ába tájarudun lanáangun quei larúgounga.

³ Sódini ába jaríjini Moisés lúma Elías (já meja abágaridubaña lídan dan le sügüjalibeí) ayánuja lúma Jesúsu.

⁴ Ába laríñagun Pédro lun Jesúsu.

—Nabúreme, ¡lídan dan awánja lan ya! Ánjabu busén, adüga wagíame úruwa dibásein ya, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁵ Dan niján lun Pédro adímureja, ába liábin ában juánriñu miríti, ába louburaguniña, ába lagaambuniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Niján niraú le jínsiñebei nun, le aúbei ouñwenbun lan nugúndan, adüga jumei le lubeíbei.

⁶ Dan jagáambuni disípulugu, ába jabúluchagun láu jagíbu múarugu le luweirin janúfude.

⁷ Ába liábin Jesúsu jawágun, ába lagúrurun jawágu, ába laríñagun joun.

—Sarájuma, manúfudeda jumá.

⁸ Dan le jaríjinbei, maríjinjaña ámu lueidügü Jesúsu.

⁹ Dan le arárireina jamáni wúbü, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mabájudagua jumeitia cátei le aríja jumáalibeí lun ni ában daríme saráadina, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun.

¹⁰ Ábati jaríñagun disípulugu lun Jesúsu.

—Guetó subúdi wamáali luágu amürü lan Crístubei. Quei ítara líña lubeí, ¿cáti uágu jaríñaga arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías lubáragiñe liábin Crístu?

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Inárüni luágu liábinba lan Elías, ábame líchugun sun cátei lídoun lubúdubú,

¹² áni nariñajare jun luágu ñúbinjali lan Elías, masúbudirun jamúti güriGIA, adügarügü jamúti sun le jabúseerubei láu. Ítara lúba gíñe jasúfuriragüdünina, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

¹³ Ábati jasúbudiruni disípulugu luágu Juan lan lé meja abásteragúdajabei, ligía lan Elíasbei le uágubei ladímureja Jesúsu.

Lareidaguagüdüin Jesúsu ában irájü goúwejaditi

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Dan le jachülürünbei le ñíjin jabeí güriGIA, ába liábin ában wügüri lúmoun Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába laríñagun lun.

¹⁵ —Nabúreme, gudémelá nisáani bun, goúwejaditi, weírítiti lasúfurirun, níjein dan jeíguati wáturugun, níjein dan dúnarugun.

¹⁶ Barü numuti ñájoun joun báni disípulugu, siñá jamuti areídaguagüda.

¹⁷ Ába loúnabun Jesúsu.

—¿Gürígia mafiñeraditiña, gürígia wuríbatíña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmuchu mafiñeni le jídaanbei? Barüjumei irájü ligia ñájoun.

¹⁸ Ábati ladeínan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligia, ába láfuridagüdüni lídaangiñe lúmagiñe óra ligia, ába lareídagan irájü le.

¹⁹ Lárigiñe, ába jadímurejan disípulugu lúma Jesúsu jábugua, ába jálügüdüni.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligia aságara?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ladüga lilóuguan jafiñen. Ninárün jáu luágu ánjein lan íbja jubei fe íbini ñúrauraü lan quei ában tágu mostása, jaríñaguba lun wübü le. “Gidába yágiñe, beíba lídoun ámu fulásu”, ábame lagídarun wübü ligia. Úabei ni cáta jásiñerun ánjein íbja jubei fe le tímimaati.

²¹ Ánjeinti jibe espiritugu ja, láu rügüñe in ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan jaságarúniwa.

Ladímurejanya Jesúsu luágu loúnwen

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² Dan le eibugeina jamá úara loúbawagu Galiléa, ába laríñagun Jesúsu joun luágu ledégererüaba lan, ligia le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun wügüriña wuribatíña,

²³ ábame jáfaruni jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe óuweni luágu lürüwan wéyu. Ába jírudagun sarágu dan le jagáambuni cátei le.

Lafáyeirúniwa tiseínsuna témpulu

²⁴ Dan lachülürün Jesúsu jáma láni disípulugu Capernaúm, ába jóudin ja agúburajabalin tiseínsuna témpulu to Jerusalénboun lúmoun Pédro, ába jaríñagun lun.

—¿Mafáyeijantisan jumáesturun tiseínsuna témpulu?

²⁵ Ába loúnabun Pédro, ába laríñagun lun.

—Afáyeijati.

Dánti lebélorun Pédro múnadoun, ába lálügüdüni Jesúsu Pédro lubáragiñe gayára lan ladímurejan.

—¿Ída líña baríjin lun líra, Simón? ¿Cátaña jagúburajabaña urúeigu ja lánina ubou le, jásan lílana fulásu ódi ja teréncha?

²⁶ Ába laríñagun Pédro lun.

—Ja teréncha.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Játi lílana fulásu jáledi moún lumuti lubeiti jafáyeijan, áu le Liraü Búngiu, moún lumuti nafáyeijan tiseínsuna lúban Nüguchi.

²⁷ Lun magáñidagüdüni wamá ni ában, beíba, ábame bachürunun bürünjüre dúnarugun, ábame badígini furúmiñeti úduraü le eígiti bun. Badáriruba ában seínsu liyúmulugu úduraü ligia, buídurügübei lun bafáyeijan wawóugua láu, ábame bafáyeiruni.

18

¿Cáteisan weírigutimaabei lídan larúeijan Búngiu?

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Lídan dan ligia, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jálügüdüni.

—¿Cáteisan weírigutimaabei lídan larúeijan Búngiu?

² Ába lanügün Jesúsu ában irájü, ába líchuguni jamídan jámagua,

³ ába laríñagun.

—Ninárün jáu luágu ánjaün lan mayábin lun jítaradun quei irájüñü, mebélubadün lídoun larúeijan Búngiu.

⁴ Ítara líña lubeiti, le ñúraüti lanáangun lúngua, ñübin ligia lun ítarabei lan quei ában irájü, ligia weírigutimaabei lídan arúeijani le lánina siélu.

⁵ Gürígia gíñe le erésibiruti ában irájü lídan níri resíbi lumútina gíñe.

Luríban lafígoungüdüniwa ában gürígia

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Furúmieguarügü le afígoungüdüti ában jádaangiñe ja isérigiñabaña lídan jafiñen nuágu, buítimaati jamúga lun lun lagurúniwa baránajoún láu ában oúnwenbun dübü le amúligülei güráñu luágu ligiina sügü láu ladügüni cátei líra.

⁷ ¡Wuríbati lun ubou, njein lán buri cátei le afigoungüdübaliña güriáial Súnwandan ñíbei lan, áni ¡fugiábu le wüğüri le lébunabei!

⁸ ‘Ligía ánjein lubei lafigoungüdübadibu lubei bújabu o bugúdi lan, dürübei, fıbei díse buáriu, buítimaati lun bebélurun siélun májaba o magúdi, sügü láu badarún láu biángubei bújabu lúma biángubei bugúdi máfiougatin le ñí lubei wátu le méneguchadibi.

⁹ Ánjein bágu lubei afigoungüdübadibu, sagábei, fıbei díse buáriu, buítimaati lun bebélurun siélun máguga sügü láu badarún láu biángubei bágu máfiougatin.

*Jémpulu tuáguti mudún to eféridirouboun
(Lc 15.3-7)*

¹⁰ ‘Manüga jumá ni ában jádaangiñe ja ünabugububaña ja quei ni cáta. Nariñajare jun luágu ligibugiñeñanu lan Nüguchi Búngiu le siélubei ánjeligu ja aríjubaña jáu affíetiña ja súnwandan.

¹¹ Ladüga asálbarei le féridilabei yebe niábin, áu le Wüğüri Garáüwarüğüti.

¹² ‘¿Ída líña jaríjin lun? Ánjein añájein lubei san mudún lúma ában wüğüri, teféridira ában jádaangiñe, ¿ma lígrubaña jíbiri luágu wübü, ábame lídin áluajoun to ayúridaguboun?

¹³ Ánjounti ladárra, choutruti luágu gúndaabei lan táu sügü jáu ja mayúridagubuna.

¹⁴ Ítara líña giñeti, mabúseerunti Jüguchi Búngiu le siélubei lun leféridirun ni ában jádaangiñe ünabugutiña ja.

*Ligáburiferúdunawa jamá idújeñu lueígiñe Jesucristu
(Lc 17.3)*

¹⁵ ‘Ánjein adüga bidúje ában wuríbani bun, badímureja lúma jábuguarüğü, ábame basúbudiragüdüni lidúnrun lun. Ánjein adüga gásu báu, gamádaguyáadün.

¹⁶ Ánjein madügun gásu báu, ábame banügun ában o bián güriáial jánwoun lun sun lan le aríñawagüti, añájein jamámuga ámu geféentiña luágu.

¹⁷ Ánjein madügun gásu jáu, ábame bariñaguni lun jadámurin affíetiña, ánjein madügun gásu láu adamurini, ábame banügüni quei ában mafíñeti luágu Búngiu o quei lan ában agúburajati liseínsuna gumádi, gayára lámuga lasáansiruni luríban ligáburu.

¹⁸ ‘Ninárün jáu luágu le lan cátei le uáguti jaríñaga jugúya disípulugu luágu moun lan jadüguni affíetiña, ligía giñe uágubei lariñaga Búngiu luágu siñá lan ladüguniwa, le cátei le uágubei jaríñaga luágu gayára lan ladüguniwa, ligía giñe le uágubei lariñaga Búngiu luágu gayára lan ladüguniwa.

¹⁹ ‘Nariñajare giñe jun luágu ánjaña lan úrada biáma jádaangiñe ya ubouágu lun jamúriajan ában cátei lúma Búngiu le siélubei, líchugubei jun,

²⁰ ladüga le ñí jamuti biáma o úrüwa oundaragu lídan níri, anájein ñí jamádaangua.

²¹ Ába layárafadun Pédro lun Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Nabúreme, ¿átiribeisan weíyaasu ladügun nibíri ában wuríbani nun lun ferúduna méme náani? Darí sédü weíyaasu?

²² Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Mariñaguntina bun luágu darí lan sédü weíyaasu lúnti ferúduna báani, darí úrüwa-weindísi weíyaasu sédü.

Jémpulu luáguti músu le májabei ferúduna lan

²³ ‘Ligía ítara líña lubei arúejiani le lánina siélu quei ában urúei le ñübinbei lun laráansejan luágu seínsu jáma lumúsuníña.

²⁴ Lagúmesera adügei, ába janügun ában le adúweirubalin sarágu míñun fiádürü,

²⁵ quei maseínsun lan lun lafáyeijan, ába lariñagun urúei lun lalügurúniwa idámunime táu sun lúmari, lirájüñü, lúma sun le lúmabei lun lafáyeiruni ladúweijan.

²⁶ Ába lájuduragun músu ligía ligibugiñe urúei, ába layúmuragun lun ítara. “Nabúreme, gagúraasunbá nubá, nafáyeirubei sun le nadúweirubei bun.”

²⁷ Ába lagúdemedagun lun urúei, ába ferúduna láani ladúweiruni, ába lígiragüdüni.

²⁸ Quei láfuridun músu ligía ñígiñe, ítara ladúnragun lúma ában músu líledi le adúweirubalin átiri fiádürü. Ába lárügüdüni lueígiñe ligíina, ába lagúmeserun achócurei, ába lariñagun lun. “Fáyeibeí le badúweirubalina.”

²⁹ Ábati lájuduragun ligibugiñe, ába layúmuragun lun ítara. “Gagúraasunbá nubá, nafáyeirubadibu.”

³⁰ Májati le ában, ñüdünrüğü ligía ába ládaruni furísunrugun darí lafáyeiruni ladúweijan.

³¹ Dan le jaríjinbaalin ja jíbiri músu cátei le, ába lagáridun joun sarágu, ába jóudin, ába jabájüdaguni lun urúei.

³² Ába louñajan urúei ougei, ába lariñagun lun. “¡Músu wuríbati! Ferúduna numúti sun badúweijan ladüga bayúmuragun nun.

³³ Lúnti yebe gíñe gudéme lan bouba bun quei bagúdedun nun.”

³⁴ Ába lagáñidun urúei sarágu, ába líchugun dimúrei lun jasúfuriragüdüni daríme lafáyeiruni sun ladúweijan.

³⁵ Ába lásurun Jesúsu aríñageina.

—Ítara lúba gíñe ladúga Núguchi Búngiu le siélubei jun ánjaün úa ferúduna láani cáda ában jídaangiñe libiri tidaangiñe lanígi.

19

Larúfudajan Jesúsu libügürü ígiraguni
(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Lárigiñe lariñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lídin Galiléagiñe lun loubawagun Judéa le lueigiñebei oubaü le ñígiñe lubei laboucha wéyu libíti Jordán.

² Sarágu jána gürigia afálaruti, ába lareídaguagüdüniña sánditiña ñi.

³ Ábati jayábin fiú fariséogu lúmoun Jesúsu áluga jáburugüdüni tídoun sádara, ába jálügüdüni.

—¿Según baritagun, gayáaraatísan lígirunun gürigia lúmari lueigiñe furúme guarügü cátei?

⁴ Ába louñabun Jesúsu.

—¿Malíjangidün tídan Lerérun Búngiu luágu lúmagiñe lan furúmiñeti dan, dan le ladügünbaliña Búngiu gürigia, adúga lumúti wügüri, adúga würi?

⁵ Aríñagati gíñe. “Ligía lígirubei lubei wügüri lúguchi túma lúguchu lun laganoúniwa túma lúmari, ábame jeréderun quei ábanrügü.”

⁶ Mámaña lubeiti biáma, ábanrúgaaña. Ligía moún lubei lafánreinraguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

⁷ Ábati jálügüdüni.

—¿Cáti uágu lariñaga lilúrudun Moisés lun lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun würi lun tigrún?

⁸ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ladúga tidére janígi lánjarunbei Búngiu lun ígiragun jáma júmarigu, máma líña meja furúmiñe.

⁹ Nariñajare jun luágu furúme guarügü lan le ígirutu lúmari ába lagámaridun ámu, ladügüña adultériu, mámarúgaali ligía ladúga tagámaridun ligibuagun, le gíñe agámariduti würi to ígiraguáaru, ladügüña gíñe adultériu.

¹⁰ Ábati jariñagun láni disípulugu lun.

—Ánjein itara líña lubei luáguti wügüri túma lúmari, buítimaati lubei lun magámaridun jamá gürigia.

¹¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Másutiña gayára jabágaridun mámariga, ja rügüñanu únbaña rújali lan Búngiu ubáfu.

¹² Ámuñegueinarügüti lébuna magámaridun jamá wügüriña, añájein, ítaragubefñanu lúmagiñe jagüriajoun, jíbiri, adügüwarügüti joun, jíbiri, reideitiña magámaridunga lun jedéregeragun joungua le gumúti lun jesériwidun lun Búngiu. Le gabáfubei lun magámaridun lan, magámaridalá.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü
(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Ába janügüniwa irájüñü lun Jesúsu lun líchuguni lújabu jawágu lúma lun layúmuragun lun Búngiu jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeínja joun ja anájabaliña.

¹⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mamájara jumá, ladúga ja jarúmabaña affíne quei irájüñü, jagía lílana arúejiani le lánina siélu.

¹⁵ Ába líchuguni lújabu jawágu irájüñü jagía, lárigiñe, ába lídin lídaangiñe fulásu ligía.

Ladúmurejan ában wügüri ñúraügili lúma Jesúsu
(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Ába lídin ában wügüri ñúraügili aríjei Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibjini ibágari le magúmuchaditi?

¹⁷ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu. Ánjein busén bubei bibjini ibágari magúmuchaditi, gúnfulibá lúma gumádi.

¹⁸ Ába lariñagun wügüri ligía lun.

—¿Cáteigi buri?

Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Máfarajabá, magámaridabá würi gámaritu, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, ¹⁹ inébe jamá bagübürigu bun, jínsiñe jagíame gürigia bíledigu bun quei bínsiñega búngua.

²⁰ Ába laríñagun lun.

—Gúnfuli numúti sun le lúmagiñe ñúraügidina, ¿cági ámu nemégeirubei?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánjein busén bubei buidu ban le gumúti, alúgurabeí sun le búmbabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bíbijn irísini siélu, ábamei bíábin, ábame bafálarunina.

²² Dan lagáambunbalin wügüri ligía cátei le, májati, ladüga weíribalin Jesúsu cába lan ladügti lirísini, ába lídin láu írui.

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Nínárün jáu luágu jénreengu lan lun lebélorun ában rísiti lídoun arúejani le lánina siélu.

²⁴ Aríñagaya numúti jun luágu ménreenguntima lan lásügürün ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agüsa, sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun arúejani le lánina siélu.

²⁵ Dan jagáambuni disípulugu cátei le, ába laweíridun jan-balin Jesúsu cába lan ladüggigi sarágu, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁶ Ába laríñaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun gürigia joúngua, ánjein Búngiu, gayára lumúti sun cátei adüga.

²⁷ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Nabúreme, wagía, ígira wamáali sun lé meja wámabei lun wafálarunibu. ¿Cábasanti wabíja?

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu lídan lánme dan ligía dánme iséri lan sun cátei, dánme le nañúurun, áu le Wügüri Garañwarügüti luágu nála yágüta siélu lun narúejan láu sun nuweírigun, jugúya le afálarubalina jañúuruba giñe luágu dúusu jalaü lun jagúseragüdúniña dúusugubei láni Israél türíbu.

²⁹ Súnti ja ígiraañábaña jában, o jamúleno, o játunu, o jagübürigu, o jasáanigu, o jamúan, nuágu, jerésibiruba san weiyaasu lánwoun, resíbi jameíme íbágarí magúmuchaditi.

³⁰ Áni sarágu jáña ja furúmiñetiñábaña guetó, jagíaba agúmujuóni, sarágu ja agúmujuónibaña guetó, jagíaba furúmiñe.

20

Jémpulu jawáguti ñadágimeintiña

¹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ítara líña arúejani le lánina siélu quei ában labúreme íchári le áfuridubei bináafingua áluaja ñadágimeintiña lun talúbajoún linádirigu.

² Ába ladügün darádu jáma ñadágimeintiña lun líchugun fiádürü joun luágu wéyu, ába loúnajaniña ñadágimein líchárirugu.

³ Lárigiñe, ábaya láfuridun quei buri ladañnrün néfu bináafin, ábaya ladárirun ámu wügüriña mafísiutetiña, mágidirugu.

⁴ Ába laríñagun joun. “Jeíba giñe ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.” Ába jóudin.

⁵ Ábaya láfuridun amídirugu, furí ligía ladañnrün ürüwa rábounwéyu, ligía méme ladüga.

⁶ Quei buri ladañnrün seíngü rábounwéyu, ábaya lídin mágidirugu, ábaya ladárirun wügüriña mafísiutetiña ñi, ába laríñagun joun. “¿Cásan uágu yá jubei sun wéyu mawádigimariga?”

⁷ Ába jaríñagun lun. “Úgali ni ában álugutiwa.” Ába laríñagun joun. “Jeíba giñe ñadágimein nichárirugu, ábame nafáyeiruni lebégi juwádigimari jun.”

⁸ Dan le lagúñedunbei, ába laríñagun labúreme íchári lun jábuti ñadágimeintiña. “Wába joun ñadágimeintiña, fáyei bámugaña, bagúmeserame jámagiñe ja atátirubaña agúmujuóni, bagúmuchame jáma ja atátirubaña furúmiñe.”

⁹ Ábati jayábin ja atátirubaña ñadágimein quei buri ladañnrün seíngü rábounwéyu, ába jibíjin fiádürü cáda ában.

¹⁰ Lárigiñe, dan le lachülürün jadáani ja atátirubaña furúmiñe, ába jarítagun luágu gíbetimaabei lan jabíjin. Ába giñe jabíjin fiádürü cáda ában.

¹¹ Dan le jerésibiruni jaseínsun, ába magúndan jamá lúma labúreme íchári,

¹² ába jaríñagun. “Ja ñübinbaña agúmujuóni, ában rügüñein óra jawádigimari, ában lábu bafáyeiruniña quei wagía, wagía le awándubalin wadágimanu lúma lísüga sun wéyu.”

¹³ Ába loúnabun labúreme íchári, ába laríñagun lun ában jádaangiñe. “Numáda, máma nadügüña ni murúsun marichaü jun. ¿Ma funági luágu ában fiádürü jadüga darádu núma?”

¹⁴ Barüjumei jiseínsun, jeiba. Nafáyeiruñanu ja atátirubaña agúmujóuni quei nafáyeirunün ladüga itara líña lan nabúseerun.

¹⁵ ¿Marichatina funági lun nadügüni le nabúseerun láu niseínsun? ¿Ódi gimúgatün ladüga nubuídun?"

¹⁶ Itara líña lubeíti, sarágu jáña ja agúmujóunibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, sarágu jáña giñe ja furúmiñetiñaña guetó, jagíaba agúmujóuni. Ladüga sarágu jáña agúarútiña áni mibetiña anúadirútiña.

*Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)*

¹⁷ Dan le niján lan Jesúsu luágu üma lun Jerusaléoun, ába ladiñurun jáu láni dúusu disípulugu jawei ja jíbiri gürgía ja luágubaña üma úara jáma, ába lariñagun joun.

¹⁸ —Quei lubei jarijini, aweínreina wáña Jerusaléoun le ñiba lubei nedéregerúa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lílürudun Moisés, ja lúnbaña jasiadirunína lun noúnwen.

¹⁹ Ábame jedéregerunina joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, áfara jamáname, ábame jádaragunina luágu gurúwa, áni násaaruba lídaangiñe oúweni luágu lürüwan wéyu.

*Le tamúriajabei jáguchu Jacóbo láu Juan lúma Jesúsu
(Mr 10.35-45)*

²⁰ Ábati tiábin jáguchu Jacóbo láu Juan, ja lísáanigu Zebedéo, lúmoun Jesúsu jáu tisáanigu, ába tájuduragun lun tamúriajan ában fuleísei lúma.

²¹ Ába lariñagun tun.

—¿Ca babúseerubei?

Ába tariñagun lun.

—Ariñagabá lun jañúurun bián nisáanigu ja, ában lueígiñe boúnwenren, ában lueígiñe bubaúna yágüta lídan barúeijan.

²² Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ibidiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraati jawánduni luweírín igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

Ába jariñagun.

—Gayára wabei.

²³ Ába lariñagun joun.

—Inárüni, lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun, ánjeinti lun jañúurun lueígiñe noúnwenren lúma lueígiñe nubaúna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúaba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jíbiri ðisi disípulugu cátei le, ába jagáñidun jáma bián amúlenugu jagía.

²⁵ Ába lagúarun Jesúsu joun, ába lariñagun joun.

—Queisi jasúbudiruni, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weinamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu.

²⁶ Ánjein jidan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jidan, lúnti lesériwiduniña jíbiri.

²⁷ Furúmieguarügü jídaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri

²⁸ Itara quei máma lan niábiña, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágari lebégiñe jasálbarun sarágu.

*Lareídaguagüdüñ Jesúsu bián marjintiña
(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)*

²⁹ Dan le áfurideina jabei Jesúsu jáma láni disípulugu Jericógiñe, sarágu jáña gürgía afálaruti Jesúsu.

³⁰ Ñiñanu bián marjintiña ñun láru üma, dan le jagáambun luágu Jesúsu lan le ásügürübei, ába jagúaragun.

—¡Wabúreme, ladügawagun David, gudéme wamá bun!

³¹ Ába jadeínjan gürgía joun lun jámanichun, ligíatima jagúaragun.

—¡Wabúreme, ladügawagun David, gudéme wamá bun!

³² Ába leréderagun Jesúsu, ába lagúarun joun, ába lariñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei nadügün jun?

³³ Ába jariñagun lun.

—Wabúreme, buséntiwa waríjin.

³⁴ Ába jagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúurun luágu jágu. Lúmagiñe óra ligía ába jaríjin, ába jafálaruni.

21

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Dan le yaráfaaña lubei lun Jerusalén, ába jachülürün ligíbugiñe fulásu le gíribe Betfajé, le ünabubei libíti wúbü le Olívos,

² ába laríñagun Jesúsu joun biáma jádaangiñe láni disípulugu.

—Jeiba lídan liraüraü fulásu le wagíbugiñebei, jadáriruba ában burígü güráñu ñi láu ában liraüraü burígü túma, ábame jafáragaduniña, ábame janügüniña nun.

³ Ánjein ñi adímurejati jun lueigiñe jadügüni, ábame jaríñagun lun luágu busén lániña Jesúsu, luágu láguyugüdübaña lan.

⁴ Lasúseredunbei lira lun lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta dan le labürüjanbei itara.

⁵ Ariñaga jumá lun ubúrugú Sión.

“Niteín Burúeite bun láu ünabuni,

wariñu lanágawagu ában burígü,

wariñu luágu ában liraüraü burígü, anímaalu anájati ílaü.”

⁶ Ába jóudin disípulugu, ába jadügüni quei laríñaguni Jesúsu joun.

⁷ Ába janügünun burígü tugúya láu sun tiraü, ába jíchugunun janáangun jawágu, ába lawárirun Jesúsu.

⁸ Sarágu jañáti gürígia, ába jábudunun janáangun luágu úma, jíbiri, ába jáchuajan tílmun wéwe, ába jíchajani luágu úma.

⁹ Dándu gürígia ja ubáraübaña quei ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Uweírighuni lun ladügawagun urúei Davíd! ¡Biniwati wügüri le ñúbinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Uweírighuni lun Búngiu!

¹⁰ Dan lebélorun Jesúsu ubúrugun Jerusalén, ába jafúudun sun ja ñíbaña, ába jaríñagun sarágu.

—¿Cáteisán gürígia le?

¹¹ Ába jaríñagun gürígia.

—Jesúsu le, le Nazarétna, fulásu le lídaanbei Galiléa. Ligía ában proféta.

Larúmadagüdünun Jesúsu témpulu

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Lárighiñe, ába lebélorun Jesúsu tídoun láni Búngiu témpulu, ába labúgaguniña sun alúgurajatiña jáma agáñijatiña ja ñíbaña. Ába lagáragaguni dábula buri le jadábulan asáansijabaña seínsu ñi joun gürígia, lúma jála ja alúgurajabaña únjun.

¹³ Ába laríñagun joun.

—Laríñajare Búngiu tídan Lerérun. “Núban fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmragun gürígia nun”, ánjein jugúya, barü jumaaru quei jában jíwerutiña.

¹⁴ Ába jayábin fiú maríjintiña jáma danímaatíña lúmoun Jesúsu ñi témpulurugu, ába lareídagugüdüniña.

¹⁵ Dan le jaríjinbaalin jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés miláguru buri le ladáagubei, lúma dan le jagáambuni jagúarajan irájüñü témpulurugu. “¡Uweírighuni lun ladügawagun urúei Davíd!”, ába jagáñidun.

¹⁶ Ába jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Agáamba bumútisan le jaríñagubei ja?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, agáamba numúti. ¿Malíijan jumágili tídan Lerérun Búngiu le ñí lubei laríñawagúa lun Búngiu.

Adúgaadibu lun jerémujan ñúbürigiña jáma irájüñü ja machúlaagiña, cátei buíti buágu?

¹⁷ Ába lígiruniña, ába lídin ubúrugugiñe lun Betánioun, ába lásügürüni áriebu ñi.

Líñaragunun Jesúsu tídibu ígo to mínboun

(Mr 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Larúgan bináafin, dan le lagíribudun Jesúsu ubúrugun, ába lalámachun.

¹⁹ Ába laríjin ában tídibu ígo lárú úma, ába lídin tuágun, madáriti ni cáta tuágu lueídügüya ubánaü. Ába laríñagun tun tídibu ígo tugúya.

—¡Magíindadügüyabá!

Lídan óra ligía ába tásaürün.

²⁰ Dan jarĩjini disĩpuluġu cáte le, ába laweĩridun janĩgi, ába jarĩñagun lun Jesúsu.

—¿Ída liñásan tásaurũbei tídibu ígo to ítara oúfun?

²¹ Ába larĩñagun Jesúsu joun.

—Ninárũn jáu, ánjaũn affiñe le gumúti, mámarũgũbei líbe le nadũgũbei tun tídibu ígo to gayára jumá adũga, gayáraabei jarĩñagun lun wũbũ le. “Gidába yágiñe, dabũba baránajoun”, ábame lasũseredun.

²² Sũnme giñe cáte le jamúriajan lúma Bũngiu, ánjein affiñe jubei, jibjubei.

Lubáfu Jesúsu

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Ábati lebéurun Jesúsu témpulurugun, dan niján lan arúfudaja ñi, ába jayábin jábutigu fádirigu jáma wũgũriña ábutigu lídan jafiñen juríu, ába jarĩñagun lun.

—¿Arĩñagabei woun ca lan birichabei lun badũgũni cáte le? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

²⁴ Ába larĩñagun Jesúsu joun.

—Nálũgũdaadũn giñe ában cáte, ánjein jounaba nun, ábame narĩñaguni jun ca lan áu ubáfu nadũgei buri cáte le.

²⁵ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragũdaja? ¿Bũngiu, ódi wũgũriña?

Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jarĩñagun.

—Ánjawa arĩñaga luágu Bũngiu lan oúnajabalin, larĩñaguba woun ca lan uágu mafĩñerun wabei lun.

²⁶ Ánjawa arĩñaga luágu jounajan lan wũgũriña, jouserubadiwa gũrĩgia wuríba ladũga sũngubei affiñetiña luágu proféta lán.

²⁷ Ábati jarĩñagun lun Jesúsu.

—Ibidiñeti woun.

Ába giñeti larĩñagun joun.

—Marĩñagun nubei giñeti jun ca lan áu ubáfu nadũgei buri cáte le.

Jémpulu jawáuti bián isáanigu

²⁸ Ába larĩñagun Jesúsu joun.

—Nabájũdagúá ában cáte jun, jarĩñageime nun ída líña lan jarĩjin lun. Ñiñein ában wũgũri, biámañanu lisáanigu. Ába larĩñagun lun ában jádaangiñe. “Niraũ, beiba ñadágimein ugũñe lídan talúbajoun ninádirigu.”

²⁹ Ába larĩñagun lisáani lun. “Mabúseeruntina nídin.” Lárigiñe, ába lasáansiragun larítangun, ába lídin ñadágimein.

³⁰ Lárigiñe, ába lídin úguchili arĩje le ában, arĩñageinalei le méme larĩñagubei buga lun le furúmiñeti lun. Ába loúnabun le. “Ánja, nídiba.” Mídinti.

³¹ Arĩñaga jumei nun, ¿cági jádaangiñe biángubei adũgũbalin le labúseerubei úguchili?

Ába jarĩñagun.

—Le furúmiñebei.

Ábati larĩñagun Jesúsu joun.

—Ninárũn jáu luágu choúrutima lan jebéurun agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma jórugu lídoun larúeijan Bũngiu sũgũ jáu,

³² ladũga ñũbinti Juan le abásteragũdajabei arúfudaja jun ída lúba lan ligáburu jabágaridun, mafĩñeruntũn lun, ánjañati ja agúburajabaña liseínsuna gumádi jáma jórugu, affiñetiña lun. Jugúya, láu sun arĩa jumáni sun líra, masáansiragunti jigáburu lun jafiñerun lun.

Jémpulu jawáuti ñadágimeintiña ja wuríbabaña

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ ‘Agáamba jumei ábaya jémpulu le. Luágu ában wũgũri labúreme ában ichári, ában lábunagun tídibu beibeí lichárirugun, ába ladũgũn baríeru láu, adũga ligía ában ágei lun laríbichawagũn tíra beibeí lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan loúnigiruni sun cáte.

‘Ába lájayajani ichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adũga weíyaasu.

³⁴ Dan le lachũlũrũn dan lun alúbajani, ába loúnajan jádaangiñe lumúsuniña amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña.

³⁵ Ábarũga járũgũdũniña ñadágimeintiña músu jagía, buleisei jamei ában, áfara jamei ában jilágubei, rúgua jagía dũbũ luágu le ában.

³⁶ Ábaya loúnajan labúreme ichári gíbetimaaña sũgũ jáu ja loúnajabaña furúmiñe, ligía méme jadũga ñadágimeintiña joun.

³⁷ ‘Agúmujuóni, ába loúnajani liraũ, ába larĩñagun lúnguarũgũ. “Inébebei niraũ joun.”

³⁸ Dan le jarĩjinbaalin ñadágimeintiña liraũ, ába jarĩñagun jámagua. “Nijánba le eresíbirei alágan, wáfaraali jilágubei, reidei wamámuga láu alágan.”

³⁹ Ábati járügüdüni, ába jaságaruni lídaangiñe ichári, ába jáfaruni jilágubei.

⁴⁰ Ába lálügüdajan Jesúsu.

—Dánmeti líábin labúreme ichári, ¿cábaga ladüga jáu ñadágimeintiña ja?

⁴¹ Ába jaríñagun lun.

—Láfaragubaña wuríbatíña jagía jilágubei, magüdemedagúnbaña lun, ábame lájajajani ichári joun ámu ñadágimeintiña ja lúntiña jedéregeruni lufánran lun lídaangiñe alúbajani lídan dan.

⁴² Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Malíjañaja jumágiru Lerérun Búngiu? Taríñajare nuágu.

Le meja dübü le mabúseerun jabei ábunagutiña, ligiaali furúmiñeti.

Wabúreme Búngiu adügübalin lun furúmiñebei lan, áni aríja wamúti quei ában cátei weírigitu.

⁴³ Ligía naríñagunbei jun luágu lagídarúaba lan larúeijan Búngiu jueí, jugúya le weírigitu lídan jafiñen juríu, ábame líchugúniwa joun gürígia ja edéregeruti alúbajani le lání larúeijan Búngiu.

⁴⁴ Ánjeinti áu, le dübü ligía, furúmieguarügü le eíguaduti nuágun lañaürudagúba, léti uáguti leíguada nigáñi, lagúmochaguagüdübei. Ligíaba asúsereda joun gürígia ja májabaña nun.

⁴⁵ Dan le jagáambubalin jábutigu fádírigo jáma fariséogu jémpulu buri le lichugubei Jesúsu, ába jasúbudiruni luágu jawágu lan ladímureja.

⁴⁶ Ábati jabúseerún yebe járügüdüni, madügün jamúti ladüga janáfude jaweí gürígia, ladüga afíñe jamá gürígia luágu proféta lan.

22

Jémpulu luáguti maríei

¹ Ábaya lagúmeserun Jesúsu adímureja joun láu jémpulu, ába laríñagun joun.

² —Níjanya ában jémpulu luáguti arúejani le lánina síélu. Níñein ában urúei adügüti ában fédu lubá lamárieidun lisáani.

³ Ába loúnajaniña lumúsuniña ougaña amísurajoútiña, májatiña amísurajoútiña jayábin.

⁴ Ábaya loúnajan ámu músu, ába laríñagun joun. “Aríñaga jumá joun amísurajoútiña luágu aráanseeli lan eígini. Áfaragüda náañi bágasu jáma nilügüniña anímaalugu dibúnetiña, aráanseeli sun cátei, lun jayábin maríeirugu.”

⁵ Madügüntiña amísurajoútiña gásu. Ába lídin ában jádaangiñe lichárigu, ñüdüñ ában adüga ámu wadágimanu,

⁶ ja jíbiri, ába járügüdüniña lumúsuniña urúei, ába jóuseruniña wuríba, ába jáfaraguniña jilágubei.

⁷ Ábati lagáñidun urúei sarágu, ába loúnajaniña lisúdaaranigu áfaraguaña gáfarajatiña jagía jilágubei luma águdei jageíra.

⁸ Ába laríñagun joun lumúsuniña. “Aráanseeli sun cátei lun maríei, áni amísurajoútiña jagüra madúnamatiña lun jamísurajoúniwa.

⁹ Jeíba lubeíti luágu buri larígei úma, ábame jamísurajaniña sun ja úmatiña jadúnragua.”

¹⁰ Ába jóudin músu luágu buri úma, ába jóúndaruniña sun ja úmabaña jadúnragua, buítiña jáma wuríbatíña, ába tabuínchun múna jáu gürígia.

¹¹ ‘Ábati lebélorun urúei aríjaña amísurajoútiña, ába laríjin ában wügüri le madáüragunti quei lun ában maríei ñi.

¹² Ába laríñagun lun. “Numáda, ¿ída liñági bebélurunbei ñájoun madáüragunga quei lun ában maríei?” Maní ligía.

¹³ Ába laríñagun urúei joun ja eténirubaña lún buri dábula. “Gürágu jumei lugúdi luma lújabu, fíjumei lídoun lubúriga le bougudíbe, le ñíba lubeí layájua, acúnrijame lári.”

¹⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun ja agáambubalin.

—Gíbetiña agúarútiña lun jebélurun lídoun larúeijan Búngiu, míbetiña anúadiruña.

Luáguti lafáyeirun liseínsuna gumádi

(Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ába jóudin fariséogu, ába júaradun aríja cába lan gayára lan jadügün lun jaríñagagüdüni Jesúsu cátei le uáguti gayára lan jadárirun lídúnrun.

¹⁶ Ábati jóúnajan jádaangiñe jánigu úara jáma jádaangiñe lánigu Heródes, aríñaga lun Jesúsu.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu inárüni lan baríñagubei, luágu gíñe arúfuda báani lémeri Búngiu láu inárüni, manúfudeiga luei ní ában, ladüga ní cáta lan luweírigin gürígia bun.

¹⁷ Rúbei lubeíti barítagnun woun. ¿Búntisan lun lafáyeirúniwa seínsu lun urúei Rómána ódi mabúiduntí?

18 Ariagu líña Jesúsu lun luríba jayúmajan, ába laríñagun joun.

—¡Biángua tigíbu jugúya le! ¿Ca uágu jíchaaja sádara nubá?

19 Arúfudajumei seínsu le áubei lafáyejoída liseínsuna gumádi nun.

Ába janügün ában seínsu le denáriu lun.

20 Dan laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Ca iyáwa le luágubei seínsu le, lúma íri le bürüwañubei luágu?

21 Ába jaríñagun lun.

—Láni urúei Rómána.

Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

22 Dan jagáambunbalin le, ába laweíridun janígi, ába jígruni, ába jóúidin.

Álügüdajani libügürü ásaaruni lídaangiñe óúweni

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 Wéyu méme ligia, ába jóúidin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe óúweni. Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

24 —Maésturu, aríñagati meja Moisés luágu ánjein lan óuwe ában wügürí le marieiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma würi to ueíboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le óuwebei.

25 Wel, ñíñanu méjati sédü gamúlenuguátiña ya wádan, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába louñwen. Quei masáanigu lubei táu lúmari, ába lígirunun lun lamúlen.

26 Ligia méme suséreti lun jabáman, lárigiñe lun jürüwan darí lúmoun jasédün.

27 Lárigiñe, ába gíñe toñwen würi.

28 Dánmeti jásaarun lídaangiñe óúweni, ¿cábati úmari würi tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguátiña ja, lárigiñe mariei jamá sun jagía túma?

29 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Bulíeiguatün ladüga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu.

30 Dánme le jásaarun jiláaña lúnya jabágaridun, ámujalime jabágari, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun mariei, queisi magámaridun jamá ánjeligu siélu.

31 Ánjeinti luágu sará jamá jiláaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágili le laríñagubei Búngiu gúanarü jun? Ítara líña laríñagun.

32 “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.” Ítara líña lubeiti, ánjein jamúga jiláañu jáña lubei wügüríña jagía lun sun dan, marítagunti jamúgati Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladüga máma Jabúngiute jiláguaaña Búngiu, Jabúngiute wíwngañiña.

33 Dan jagáambunbalin gürígia cátei le, ába laweíridun janígi láu le larúfudajabei.

Gumádi le weírigutimaabei

(Mr 12.28-34)

34 Dan le jasúbudirunbalin fariséogu luágu manígüda láaña lan Jesúsu saduséogu, ába jóúndaragun,

35 ñíñein ában jádaangiñe le arúfudajati lilúrudun Moisés, abúseeruti laríjin lábun Jesúsu, ába laríñagun lun.

36 —Maésturu, ¿cásan gumádi weírigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu?

37 Ába laríñagun Jesúsu lun.

—“Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisámanan.”

38 Niján gumádi weírigutimaabei, furúmiñeti gíñe lídaangiñe sun lugúmadin Búngiu.

39 Áni le libíaman lídan uweíriguni lenége le, ítara líña. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.”

40 Bián gumádi le, ligia ébuubei lun sun lilúrudun Moisés lúma jarúfudajan profétagu.

¿Ca adúgawagun Crístu?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Sun añája lan fariséogu óúndaragu,

42 ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cásan jarítagubei libügürü Crístu le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia? ¿Cásan adúgawagun?

Ába jaríñagun lun.

—Ladúgawagun Davíd.

43 Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ída liñáti lagúarunbalin Davíd quei Abúremein, láu lubáfu Sífiri Sándu? Aríñagatiga Davíd.

44 Laríñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñurúba núma lueígíñe nouñwenren
daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

⁴⁵ ¿Ída lubáti ladúgawagun lan David Cristu ánjein wá lubali David guánarü Cristu Nabúreme?

⁴⁶ Úati ni ában gayáraati loúnabun ni ában dimúrei, lúmagiñeti wéyu ligía, manígiti ni ában lun liábin álügüdaguei.

23

Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54, 20.45-47)

¹ Ábati lariñagun Jesúsu joun láni dísiplulugu jáma jíbiri gürígia ja ñibaña.

² —Gabáfuñiña arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu lun jafúnraanguagüdüni lila lilúrudun Moisés.

³ Agáamba jumáña lubeiti, adüga jumeíme sun le jariñagunbei jun, le jadügübei, mafálara jumei ladüga aríñagatiña ában cátei, jadüga ámu.

⁴ Rújamuti gumádi joun gürígia queisi anügüni jürüti le siñábei lanügüniwa, ánjein jagía, madügüñtiña ni cáta lun jideraguniña gürígia luágu buri anügüni lánina lúrudu le jíchugubei jawágu.

⁵ Jadügüni sun cátei lun jariñiña gürígia. Jínsiñeti joun lun jíchugun tirájüñü gáfu táu Lerérun Búngiu jeréberugu lúma luágu buri jarüna, lúma lun jadáuragun anáanguni to durúrutu.

⁶ Buséñtiña járügüdüni lubuídun-ágei ubáraü lídan eígini lúma jalaü le jala weirigutiña tídan jalígílin.

⁷ Buséñtiña lun jabúsurun gürígia joun láu sarágu inébesi úmada, lun giñe lagúarúniwa joun, “maésturugu”.

⁸ ‘Ánjein jugúya, mígira jumá lun lariñawagúniwa jun, “maésturugu”, ladüga sun jugúya ában jáu, áni ában rügüñein giñe Jumaésturun, áu le Cristubei.

⁹ Maríñaga jumá giñe “núguchi” lun ni ában wügüri ubouágu lídan ligáburu jagúaruni Búngiu le siélubei “Núguchi”.

¹⁰ Mígirun jugúyame lun lariñawagúniwa jun “ábutigu” ladüga Cristu rügüñein Jábuti.

¹¹ Le eseriwidubei joun jíbiri, ligía weirigutimaabei jídan,

¹² ladüga le anáanguti lúngua weíri, lúnabudagüdüwaba, ánjein le anáanguti lúngua únabu, laweíridagüdüwaba.

¹³ ‘Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu!, ladüga darü jumuti lubéneri arúejani le lánina siélu luei jebélurun ámu, mebélu jugúyati, mígirun lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

¹⁴ ‘Fugiábugu jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Gídá jumutu jában würiña ja jiláaña úmari jawei, lúnti ibídiñewa lan, ába jadaágun ayúmuraguni lun Búngiu le miginaguti. Ligía weiritimaabei lubei jasúfurirun lueígíñe.

¹⁵ ‘Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Eíbuga jumúti múa, áfayaja jumei barána áluaja gürígia lun jánigume, dánti le ibíja jumáali le jabúseerubei, ába jadügüniña gürígia jagía bián weíyaasu lúntima jóudin máfiougati sügü jáu.

¹⁶ ‘Fugiábugu jugúya, adúñdejatiña maríjintiña! Aríñagatún luágu le lan gürígia íchuguti dimúrei, ánjein áfiñura tuágu témpulu mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu tigóluna témpulu, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun.

¹⁷ ¡Ibídiouga líña jáu, maríjin! ¿Cági weirigutimaabei, gólu ódi témpulu to adügübon lun sagráubei lan gólu?

¹⁸ Aríñagatún giñe luágu ánjein lan íchiga gürígia dimúrei lun láfiñurun luágu latárü, mála lan líra, áni ánjein lan áfiñura luágu cátei le adágaragüdüwabei luágu latárü, aná lan líra, lúnti lan lagúnfulirun.

¹⁹ ¡Ibídiouga líña jáu, maríjin! ¿Cági weirigutimaabei, cátei le luágubei latárü ódi latárü le adügübalin cátei ligía lun sagráubei lan?

²⁰ Le áfiñurubei luágu latárü, máma rügüñein luágu latárü láfiñurun, láfiñuruña giñe luágu sun le ligíbuagubei latárü.

²¹ Le giñe áfiñurubei tuágu témpulu, máma rügüñein giñe tuágu témpulu láfiñura, láfiñuruña giñe luágu Búngiu le aganóubei tídan.

²² Le giñe áfiñurubei luágu siélu, láfiñuruña giñe luágu lala Búngiu, lúma giñe luágu Búngiu le añúurubei luágu jalaü ligía.

²³ ‘Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adúgatún dísi fáreinti láu jíduru le ménta, anísi, lúma comíno lun jíchugun ában fáreinti lun Búngiu, áni mebéresentün láu arúfudajani le weirigutimaabei lídan lilúrudun Búngiu, quei buri lun jadügüni sun cátei láu úraguni, lúma lun jagümededun gürígia jun, lúma lun jagúnfulirun lúma Búngiu. Ligía buri cátei le lúnbei jadügüni, mígirunaga jumeíme jadügüni le líbiri.

²⁴ ¡Jugúya, adúndejatiña maríjintiña jugúya le, áseija jumúti ában minímini áni julútün ában caméyu!

²⁵ ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Adúgatün lun jaritagun gürigia luágu buídu lan jigáburi. Ítara jíña quei wéru lúma asiedu le jachíbubei bougudigiñe libíti, ánjein múnadagiñe jibíti, buin jíña láu buri luweñnamu-águu lúma íweruni.

²⁶ Fariséogu maríjintiña. jarúmagüda jumei wéru lúma asiedu lurágeirugugiñe furúmiñe, ábame giñe larúmadun bougudigiñe libíti.

²⁷ ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Ítara jíña quei umújau le afeindijóuti láu jarúti bougudigiñe libíti, buidumeráuti larijín, ánjein lurágeirugugiñe, buin líña láu jábu jiláaña lúma sun luwúyeri iwíyei.

²⁸ Ítara jíña, bougudigiñe jibíti, ma lubuídun jarijíníwa jagíbugiñe gürigia, ánjein múnadagiñe, buin jíña láu iyéerejabuni lúma wuríbani.

²⁹ ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu! ¡Biángua tigíbu! Rújumuti dübü arítaguáguime luágu jamúaja profétagu, wéndegüda jumei umújau le jáni gürigia já meja buídubaña.

³⁰ Ábati jariñagun. “Lun jamúga meja awánjeinjadiwa lan le jadáani binádu wagübüriгу, míderagun wamútiña jamúga áfaraguaña profétagu.”

³¹ Láu líra, subúdiguatün júngua luágu jádaangiñetün lan ja áfaragubaliña profétagu jagía.

³² ¡Gumújumeiti jadügüni lé meja jagúmeserubei binádu jagübüriгу adüga!

³³ ¡Jéwegu! ¡jarásan jéwegu! ¿Ída lubásan jeséfurun luei asúfuriruni le lánina máfiougati?

³⁴ Ligía nouñajaba lubei profétagu, jáma ja chúbaña áu, jáma arúfudajatiña, jun. Áni jugúya, jáfaragubaña jádaangiñe, dáguu jumáñame jíbiri luágu gurúwa, bei jumáñame jíbiri tidan jalígilisin jurú, eibaaja jumáñame lídan sun fulásu.

³⁵ Ítara lúba láburujañan dúru juágun luágu sun jítaü le áwiyurubei jádaangiñe sun wügüriña buítiña ja jáfaragubaña, lúmagiñe meja Abél le richáguabei dari lúmoun Zacarías, liraü Berequías lé meja jáfarubei tabádinagua témpulu lúma latárü.

³⁶ Ninárün jáu luágu láburujañan lan dúru jawágun gürigia ja lánina dan le luágu buri sun cátei le.

Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén

(Lc 13.34-35)

³⁷ ¡O jugúya Jerusalénna! ¡Áfaragua jumáaña profétagu, chügua jugúya dübü jawágun ja louñajabaña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu weyaasu nálugun natoúngirunün quei tatoúngiruniña gáyu tirájüñü lábugiñe tarúna, májatün!

³⁸ ¡gira láadün Búngiu,

³⁹ áni nariñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan queisi jasálbaragüle daríme lachülürün dan lun jariñagun. “Biníwati le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu.”

24

Lariñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagüba lan témpulu

(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Dan le láfuridun Jesúsu témpulurugugiñe, leibuga yebe, ligía jayábin láni dispulugu lúmoun, ába jarúfudun tuágun témpulu lun.

² Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Aríja jumútu sun to? Ninárün jáu luágu merédebei lan ni ában dübü ligíbuagu dübü, tagünrinchawagüba sun to.

Seíni buri lubáragiñe lagúmochun ubou

(Mr 13.3-23; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóudin luágu wübü Olívos, dánti ñun lan Jesúsu ñi, ába jóudin láni dispulugu agülülüja lúma, ába jariñagun lun.

—Busétiwa lun bariñaguni woun ídaba lan tagünrinchawagüa témpulu. ¿Cába liseíni bagíribudun ubouágun, lúma lagúmochagüle?

⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Toúngi jumá lun úa lan ayéedutün,

⁵ ladüga sarágujaba ñübintiña ariñageina. “Áu Cristubei”, áni sarágujaba jayéedun.

⁶ Jugúya jagáambuba lamúri wuríbu yaráfa jun lúma ugánu luágu buri wuríbu díseti juei, manúfudedagua jumá. Lúnti ítara lan, mámagilíme lagúmochagüle ubou líra.

⁷ Lageíndaguba ában ageíraü lúma ában, lawúribujaba ában fulásu lúma ában, ñíbei ilámaü, sándi, jarabaganáli lídan sarágu fulásu.

⁸ Sun líra lagúmesesarjügügili le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹ 'Jugúyati, jedéregerúaba lun lúrudu lun jasúfurirawagüdün, lun giñe jáfarawagúniwa jilágubei, jiyéeregudúba lun sun ubou nueígiñe.

¹⁰ Lídaanme dan ligía, sarágujaba eféridiruti jaffínen nuágu, ábame jeyéeregudún jóuniwagua, ábame jalúguragun jóuniwagua.

¹¹ Jachúlaaguba sarágu yéetiña aríñaga luágu profétagu jamá áni sarágujaba gürígia jayéedun.

¹² Ñíbei sarágu wuríbani daríme lun jeféridiruni sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu ínsiñejabuni jádaangua.

¹³ Le asígiruti derégüdagu darí lúmoun lagúmujoún, lasálbarúba.

¹⁴ Lapúrichijóuba ugánu buíti le luáguti larúejian Búngiu lídan sun ubou lun lasúbudirúniwa lídan sun fulásu, ligíaalímeti lagúmochun ubou.

¹⁵ 'Abürüjati meja proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagünrinchaguagüdadabei, dánme le jarjín chülüjali lan cátei le lídoun fulásu le sánduti—le alíjabei, gunfaráandalá—,

¹⁶ Jámeti Judéabaña, lúntime janúrjan luágun buri wúbü.

¹⁷ Léme tábulugubei lúban wéyu ligía, marárialá aságara ni cáta múnadagiñe,

¹⁸ le áraabubei, magíríbudalá ni abúdoun lanáangun.

¹⁹ 'Fugiábugume wúriña ja dageínatiña o ja lan gasáanigutiña ja gurágiña lídounme wéyu ligía!

²⁰ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lidíliga ni lídan luwéyuri eméraaguni janúrja.

²¹ Ladúga ñíbei sarágu súfuri le úagili líbe lúmagiñe lagúmeserun ubou, úabei giñe lárígiñe.

²² Lun jamúga madúraagun lubei lan Búngiu dan ligía, úati jamúga ni ában asálbaruti, ladúraagubei jawágurügü ja lanúadirubaña lun lánigu jamá.

²³ 'Ánjein lubeíti aríñawagua jun. "Niján Crístu" o "Ningítan lan", mafíñera jumá,

²⁴ ladúga jayábinba ayéejatiña lun jarúfadagun jóungua camá Crístu, camá buri profétagu, áni jadáaguba oúnwenbun buri seíni lúma miláguru lun jeyéedaguniña ja anúadira láañabaña Búngiu ánjaña gayára.

²⁵ Aríñaga náali le jun lubáragiñe lasúseredun,

²⁶ ligía lubeíti, ánjein aríñawagua jun. "Ñjein Crístu yára lídan fulásu le mageírawati", mídin jumá ñi, ánjaña aríñaga jun. "Niján ya rúmuru", mafíñera jumá.

²⁷ Quei laríjiniwa labírichagun lueigiñe ában oubaü libíti siélu lun luágun le ában, itara lúba dánme le niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

²⁸ Ábame láburujan ligáñi Búngiu jawágun gaffigountiña quei wadúbi luágun úgubu jiláli.

Seíni buri lubáragiñe lagíríbudun Crístu ubouagun

(Mr 13.24-37; Lc 21.25-33, 17.26-30, 34-36)

²⁹ 'Lárigiñerügúme lasúgürün wéyu buri lánina súfuri ligía, ábame labúrigadun wéyu, marúnjalime játi, ábame jeiguadúnga warúguma ja siélubaña, ábame ladádagun sun siélu.

³⁰ Ábamei jarjini niseíni siélu, súnme gürígia wuríbatíña ubouágu, jayájuaaba láu jarjini niábinya, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lídan juánriñu siélugiñe láu oúnwenbun ubáfu lúma uweíríguni.

³¹ Dánme línwirúniwa fídu rein, ábame nouñajaniña náni ánjeligu ja siélubaña lun jóundaruniña nánigu ja anúadira náañabaña lídaangiñe gádürü larígei ubou.

³² 'Furéndej jumei jémpulu le tuáguti tídibu ígo. Dan le ñulúgili tílímun, ába labouóchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lubáchouga.

³³ Ítara méme, dánme giñe jarjini sún buri cátei le, subúdi jumei luágu yaráfaali lan niábin.

³⁴ Ninárün jáu, luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúrgu le Jerusalén lubáragiñe jóuwegun gürígia ja lánina dan le.

³⁵ Lagúmochaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirúnga.

³⁶ 'Ánjeinti luágu wéyu lúma óra le lúnbei nagíríbudun ubouágun, ibídiñeti ni ca un, ni joun ánjeligu ja siélubaña, ni nun, áu le Liraü Búngiu, Búngiu rügüñein Úguchili asúbudirei.

³⁷ 'Ítara quei meja lasúseredun lídan meja lidáani Noé, itara lúba giñe dánme le niábin, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

³⁸ Lídan meja dan ligía, lubáragiñe ladíbirun ubou, jerédera meja gürígia eíga, áta, amárieidagua, íchaajaña jasáanigu lun maríei, darí wéyu le lebélurunbei Noé tídoun ugúnein.

³⁹ Meféentiña, darí ladíbirun ubou, ába jañáradagun súngebui. Ítara lúba giñe dánme niábinya, áu le Wügüri Garaúwarügüti ubouágun.

⁴⁰ Lídaanme dan ligía, ñíbaña bián wügüriña áraabu, lanügüba ában, igirúame le ában segün jaffínen nuágu.

⁴¹ Ñíbaña bián wúriña amúlija, tanügüba ában, igirúame to ában.

⁴² 'Agágudúañu jumá, ladúga ibídiñeti jun cába lan óra niábin, áu le Jabúreme.

⁴³ Subúdi jumeí le, luágu ánjein lan jamúga lasúbudira tabúreme ában múna cába lan óra liábin jíweruti árieibu, leréderuña jamúga marúmugunga, mígirunti jamúga lun lebélorúniwa íweruja lúbiñe.

⁴⁴ Ligía aráanseñu jumá lubeí, ladúga léme óra magáradajan jumá, ligíame niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

Músu le úraguabei, lúma le múaragúnbei
(Lc 12.41-48)

⁴⁵ Ítara jumá queísi músu úraguati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu ja lúbiñebaña lun líchugun eíginí joun lídan dan.

⁴⁶ Gúndaabei músu le dánme le liábin liyúbudiri ánjein ladárrira agúnfulira lúma lífisiute.

⁴⁷ Ninárün jáu luágu líchugubei lan liyúbudiri lun laríjin láu sun lumégen.

⁴⁸ Ánjein ában lubeí wügüri wuríbati músu ligía, ábame larítangun luágu lúgíli lan liábin liyúbudiri,

⁴⁹ ábame lagúmeserun ouseraña jíbiri músu wuríba, reidei ligíame eíga lúma áta jáma bacháruatiña,

⁵⁰ ábamei liábin liyúbudiri lídan wéyu le magúrabun láani, lídan óra le ibídiñeti lun.

⁵¹ Ábame líchuguni luweírín-ágei abeichúni luágu, lasíadireime lun máfiougatin úara jáma biángua tigíbu, ábame layájun, acúnrijame lári.

25

Jémpulu jawáguti dísi würiña irájüñü

¹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ítara lubáti arúejiani le lánina siélu quei dísi würiña irájüñü ja anügübaña jalámpun le gálati gási, ába jáfuridun lun jadúnragun lúma adári, ñüdüñ jamámuga úara lúma maríeirugun.

² Seíngü jádaangiñe, maráanseruntiña, seíngü aráansetiña.

³ Ja maráanserunbaña, dan le janügünbalin jalámpun, manügüntiña ámu gási luei le lídaanbei jalámpun,

⁴ ánjañati ja aráansebaña, barútiña jabúdein láu gási bougudin luei le lídaanbei jalámpun.

⁵ Queísiti ladárasarun adári, ába ladábudunga jágu súngubei, ába jarúmugun.

⁶ Quei buri luágu amídi árieibu, ligía lagaambúniwa agúaraguni. “Niteín adári, furíjuma adúnraguei.”

⁷ Sun würiña irájüñü jagía, ába jásaarunga, ába jagúmeserun aráansejei jalámpun.

⁸ Ába jaríñagun ja maráanserunbaña joun ja aráansebaña. “Rújuma murúsun lídaangiñe jigásin woun, ladúga léñeguchuña walámpun.”

⁹ Ába jaríñagun ja aráansebaña joun. “Siñáti, ladúga louguabei woun, louguame jun. Jeíbagubei le ñí lubei lalúgurajoua agáñija jumámuga júngua.”

¹⁰ Léti añángüra lan ja maráanserunbaña agáñija gási, ligía liábin adári. Játi aráansebaña, ába jebélurun lúma maríeirugun, ába ladaurúniwa béna.

¹¹ Lárigiñe, ligía jachúlürün jíbiri würiña irájüñü jagía, ába jaríñagun. “¡Wabúreme, wabúreme, darábei béna wabá!

¹² Ába laríñagun joun. “Ninárün jáu, ibídiñetün nun.”

¹³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Agágudúañu jumá, ladúga ibídiñeti jun cába lan wéyu, ni cába lan óra nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun.

Jémpulu luáguti seínsu

¹⁴ Ítara líña arúejiani le lánina siélu quei ában wügüri le dan lébei laráansejan lun ladügün weíyaasu lídoun ámu fulásu, ába lagúarun joun lumúsuniña, ába líchuguni líseínsun lábugíñoun jaríaajan.

¹⁵ “Lun ában jádaangiñe, rúti quei buri seíngü-mílu fiádürü, quei buri bián-mílu lun ában, quei buri mílu lun ában. Lafánreinjani joun quei jabáfu lun jawádigimariduni. Ábati lídin luágu luweíyasun.

¹⁶ Le músu le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába luwádigimariduni, ába lagáñeirun seíngü-mílu fiádürü ligíbuagun.

¹⁷ Ítara méme le erésibirubei bián-mílu, gáñeiti bián-mílu lánwoun.

¹⁸ Ánjeinti le erésibirubei mílu, ába lídin, ába lachígin ában júyu, ába larámuduni líseínsun liyúbudiri ñi.

¹⁹ “Sarágu dan lárigiñe, ába lagíribudun iyúbudiri, ába lagúmeserun aráanseja jáma luágu seínsu.

²⁰ Furúmiñe, ába liábin le erésibirubei seíngü-mílu fiádürü, ába ledéregeruni lun liyúbudiri láu seíngü-mílu le lagáñeirubei ligíbuagun, ába lariñagun lun. “Niyúbudiri, seíngüñein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján seíngü-mílu nagáñeirun ligíbuagun.”

²¹ Ába lariñagun iyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amürü, úaragua, quei úaragua bubei lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbetimaati lábugiñe baríaajan. Queímoun, gúnda amürüme úara núma.”

²² Lárigiñe, ába liábin le erésibirubei bián-mílu fiádürü, ába lariñagun. “Niyúbudiri, biámañein-mílu fiádürü bíchugun nun, niján bián-mílu nagáñeirun ligíbuagun.”

²³ Ába lariñagun liyúbudiri lun. “Buíti, ában músu buíti amürü, úaragua, quei úaragua bubei lídan le murúsunrügüti, níchiga gíbetei lábugiñe baríaajan. Queímoun, gúnda amürüme úara núma.”

²⁴ Ligía liábin le erésibirubei mílu fiádürü, ába lariñagun lun liyúbudiri. “Niyúbudiri, subúdigubei numúti luágu wügüri ban jéreguti, alúbaja ban le ñí lumuti mábunagun ban, abúdaja amürü le ñí lumuti machágarun ban ní cáta.

²⁵ Ligía nanúfudedunbei, ába nídin arámudei biseínsun lábugiñe múa. Niján le báni.”

²⁶ Ába lariñagun iyúbudiri lun. “Músu wuríbatí, moúnti. Subúdigubei bíñein luágu alúbaja nan le ñí lubei mábunagun nan, abúdaja áu le ñí lubei machágajan nan ní cáta.

²⁷ Ligía lúnti lubei jamúga bíchuguni niseínsun bántürugun lun dan lan jamúga nagíribudun, nerésibiruni le náni láu agáñeiruni.”

²⁸ Ába lariñagun joun ja ñibaña. “Gidájumei seínsu le lúmabei lueí, rújumei lun le láubei dísi-mílu,

²⁹ ladüga le adügübei buíti láu le lúmabei, líchugúba lánwoun lun, ábanme lígiragun lun, ánjein le madügübei buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba lueí.

³⁰ Músuti moúnti le, fíjumei lídoun lubúriga le bougudíbei, le ñiba lubei layájuaja, acünrijame lári.”

Jagúseragüdüniwa sun gürígia

³¹ Dámme nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun, niábinba quei urúei geyégu ánjeligu náu, ábame nañúurun luágu nála láu uweírugini lun nagúseragüdüniña sun gürígia.

³² Ábame jóundaragun gürígia ja lílana sun fulásu nigíbugiñe, ábame nafánreinraguniña jawáriuagua quei lafánreinraguniña jóuniri mudún, mudún jádaangiñe gábara.

³³ Ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, ábame níchuguniña lueígiñe noúnwenren, ja wuríbabaña ligíbugiñe Búngiu, lueígiñebaña nubaúna.

³⁴ Nariñagame joun ja lueígiñebaña noúnwenren. “Jigougu, jugúya le biní laalíbei Núguchi, resíbi jumei arúejani le aráanserúbei jubá lúmagiñe ladügüni Búngiu ubou.”

³⁵ Ladüga dan le nalámachunbei, rütün eígini nun, dan le namágürabudunbei, rütün dúna nun, dan le eíbugañaja nubei quei chülüdügüti, rütün múna nun.

³⁶ Dagáti manáanguni nuágu, rütün anáanguni nun, dan le nasándirunbei, ñüdüntün aríjana, dan le nadaürünbei, ñüdüntün aríjana.”

³⁷ Ábamei jariñagun richáguatiña jagía nun. “Wabúreme, ¿ida bugagí waríjabu láu ilámaü, ába wíchugun eígini bun? ¿ida bugagí waríjabu láu mágürabu, ába wíchugun dúna bun?

³⁸ ¿Ída bugagí waríjabu quei chülüdügüti, ába wíchugun múna bun? ¿o manáangunga, ába wíchugun anáanguni bun?

³⁹ ¿Ída bugagí waríjabu láu sándi o furísunrugu, ába woúdin aríjabu?”

⁴⁰ Ábame nariñagun joun. “Ninárün jáu, furúmieguarügü cátei le jadügübei lun ában jádaangiñe namúlenu, ca lan lúnabunbei, nun méme jadügei.”

⁴¹ Nariñagamei joun ja lueígiñebaña nubaúna. “Dise jumá nueí, jugúya le lúnbei jasúfurirun lun sun dan, jeíba lídoun wátu geméti le méñeguchadíbei, le aráanserúbei lubá Máfia jáu lánigu.

⁴² Ladüga dan le nalámachunbei, míchutün eígini nun, dan le namágürabudunbei, míchutün dúna nun.

⁴³ Eíbugatina quei chülüdügüti, míchutün múna nun, mégeitina anáanguni, míchutün nun, sánditina, daúwa áu, mídintün aríjana.”

⁴⁴ Ábame jariñagun wuríbatíña jagía nun. “Wabúreme, ¿ida bugagí waríjabu láu ilámaü o mágürabu, o quei chülüdügüti, o manáangunga, o láu sándi, o furísunrugu, míderagun wamútibu?”

⁴⁵ Nariñagame joun. “Ninárün jáu, luágu furúmieguarügü lan cátei le madügün jubei joun gürígia, ca lan lúnabunbei, madügün jumúti gíñe nun.”

⁴⁶ Ábamei jóudin ja máfiougatin lun jasúfurirun ñi lun sun dan, jámeti richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, ábame jóudin siélun lun jagúndaarun ñi lun sun dan.

26

Aráansejani lun lárügüdüniwa Jesúsu

(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

- ¹ Dan aríñaga láali Jesúsu sun cátei le, ába laríñagun joun láni disípulugu.
² —Quei jasúbudiruni, bián wéyu lárigiñe le, ligíame fédu le páscua, áni nedéregerúaba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nádarawagún luágu gurúwa.
³ Ába jóundaragun jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lílurudun Moisés, jáma wügüriña weirigutiña lídan jaffiñen juríu tigibugiñe lúban Gáifasi, fádiri le ínutimaabei.
⁴ Ñi jaráanseja luágu Jesúsu lun járügüdüni láu yéguau, lun jáfaruni jllágubei.
⁵ Jaríñagati.
 —Máma látia fédurugu luei jachágaragun güriña.

Tájuduraguni ában würi lálbulugu Jesúsu

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

- ⁶ Betániañein Jesúsu, lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumeín luágu sun lúra,
⁷ ába tiábin ában würi luágun, gámeina tugúya ában lágei ibiñei le weíriri lisérun. Dan luáguñein lan dábula Jesúsu, ába téseruni ibiñei ligia lálbulugun.
⁸ Dan jaríjinbaalin disípulugu cátei le, ába jamágundarun, ába jaríñagun.
 —¿Cámesan leféridirúa le ítara?
⁹ Gayáraati jamúgagu lalúgurúniwa le luágu sarágu seínsu lun jéderawagún gudémetiña.
¹⁰ Ába lagáambuni Jesúsu le jaríñagubei, ába laríñagun joun.
 —¿Ca uágu jañáwurija tun würi to? Cátei buíti le tadügübei.
¹¹ Súnwandan yábaña lan gudémetiña júma, ánjein áu, mámaba súnwandan júma nan.
¹² Le tadügübei würi to láu téseruni ibiñei le nuágun, taráanseruñádina lubá nábungúniwa.
¹³ Ninárün jáu luágu le lan ní lumuti lapúrichijoúa ugánu luáguti asálbaruni lídan sun ubou, labájüdawagúaba giñe le tadügübei würi to, lun larítawagún tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

- ¹⁴ Ába lídin ában jádaangiñe dúusu disípulugu, le giríbei Júdas Iscarióte, adímureja jáma jábutigu fádirigu.
¹⁵ Ába laríñagun joun.
 —¿Atiríbei jíchugun nun ánjein nedéregera Jesúsu jun?
 Ába jíchugun darándi murúsun pláta lun.
¹⁶ Lúmagiñeti óra ligia, ába lálujan Júdas ída lúba lan luwúyeri ledéregeruni Jesúsu joun.

Lagúmujoún leigin Jesúsu jáma lánigu

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

- ¹⁷ Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ní lubei teigúa fein magánatu ísi, ába jayábin disípulugu lúmoun Jesúsu, ába jaríñagun lun.
 —¿Jalía babúseera waráanserun lun ñíba lan wadügei eígni le lánina páscua?
¹⁸ Ába laríñagun joun.
 —Jeíba ubúruyu, lúbiñe ítaga wügüri, ábame jaríñagun lun. “Ítara líña laríñagun Maésturu. Yaráfaali nórate, búbiñeba nefédujei páscua jáma náni disípulugu.”
¹⁹ Ába jadügüni disípulugu quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígni le lánina páscua.
²⁰ Dan le lagúñedunbei, ába lañúurun Jesúsu luágu dábula jáma láni dúusu disípulugu,
²¹ súnti añája lan eíga, ába laríñagun joun.
 —Nínárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jídaangiñe.
²² Ábati jajírudagun, ába jagúmeserun álügüdei ában ában.
 —Nabúreme, ¿nugúya funásan?
²³ Ába laríñagun joun.
 —Le éderutu leigan fein núma lídan asíedu, ligiába alúgurana.
²⁴ Nídiña, áu le Wügüri Garaüwarügüti, luágu úma le uágubei tariñaga Lerérun Búngiu, áni ífugíabutia wügüri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun magúriajoágubei lan.
²⁵ Ábati ladímurejan Júdas, ába lálügüdjajan.
 —Maésturu, ¿nugúya funásan?
 Ába laríñagun Jesúsu lun.
 —Ánja, bugúya.
²⁶ Dan añája lan eíga, ába lanügünun Jesúsu fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lásun lagúbachagunun, ába líchugunun joun láni disípulugu, aríñageina.

—Joujuma, nógubu le.

²⁷ Lárigiñe, ába lárügüdün ában wéru buin táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lásügüragüdüni joun, aríñageina.

—Gurájuma lídaangiñe le, sun jugúya.

²⁸ Níta le, le añúuragüdübalin iséri darádu, le giñe áwiyurubei joun sarágu güriñia lun ferúduunawa lan jafígon.

²⁹ Nariñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei nátunun iséri tuwúyeri diweín júma lídan larúeijan Nóguchi Búngiu yágüta siélu.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu
(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Lárigiñe jerémujani urému luágu Búngiu, ába jouđin luágu wübü Olívos.

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Sun jugúya, jasándiraguba júngua láu magúraasuni nuágu árieibu le, ladüga laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Náfarubei jouñiri mudún jilágubei, ábame jeréderun mudún chagágu.”

³² Lárigiñeme násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun, ní diba Galiléa jubáragiñe.

³³ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati járügüdün súngebeyi magúraasuni buágu, nugúya no.

³⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu árieibu méme lan le, lubáragiñe layúgurujan gáyu, beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu.

³⁵ Ába laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati noúnwen búma, meyéedagunbadina báu.

Ligia méme giñe jaríñaga sun disípulugu.

Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní
(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Ábati lachülürün Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun ában fulásu gíriti Getsemaní, ába laríñagun joun.

—ñurújuma ya, neíbuga ayúmuragua lun Búngiu yára.

³⁷ Ába lanügüni Pédro jáma bián lirájüñü Zebedéo lúmagua, ába jagúmeserun asándira íruni lúma tigári anígi.

³⁸ Ábati laríñagun joun.

—Sandítina ában íruni le lánina ouweni tídan nuwáni. Reidei jumá ya, agágudúañu jugúyame núma.

³⁹ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguouñ mémeraü, ába lájuduragun láu ligíbu múarugun, ába layúmuragun lun Búngiu ítara.

—Nóguchi, ánjein gayára lubei, adügabá lun masúfurirun náani cátei le lúnbei nasúfuriruni, mámalá quei nabúseerun, queílá babúseerun.

⁴⁰ Ábati lagíríbudun le ñjín jabeí láni disípulugu, ába ladáriruniña arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—¿Siñátísán buga jeréderun agágudúañu núma ni ában óra?

⁴¹ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame, máburujan jumámuga lídoun íchajoüni lun jeféridiruni jafíñen nuágu. Inárüni luágu ánja tan juwáni lun cátei le buídubei, ánjeinti júgubu, débiliti.

⁴² Ábaya lídin luágu libíaman weíyaasu, ába layúmuragun ítara.

—Nóguchi, ánjein siñá lubei masúfurirun náani le lúnbei nasúfuriruni, adügüwalá bugúndan.

⁴³ Ábaya lagíríbudun, ábaya ladáriruniña láni disípulugu arúmuga ladüga weírjiali lidábu jágu.

⁴⁴ Ába lígiruniña, ábaya lídin ayúmuragua luágu lürüwan weíyaasu, aríñageina méme dimúrei ligía.

⁴⁵ Ábati lídin le ñjín jabeí láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméraagua jugúya? Chülüjali óra lun nedégeruniwa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun gafígonitiña.

⁴⁶ Sarájuma, queímoun lubároun le lúnbei lalúgurunina, níteeli.

Janügüni Jesúsu adáira
(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Nígili Jesúsu adímureja, ligía liábin Júdas, le ábanbei jádaangiñe dúusu disípulugu, jáu sarágu güriñia táu efein lúma wéwe. Jayábin lueigiñe joubadina jábutigu fádírigo jáma wügüriña weirigutiña lídan jafíñen juríu.

⁴⁸ Ariñagaaliti buga Júdas joun.

—Le nachúurun, ligía, járügüdeime.

⁴⁹ Ábati layárafadun lun Jesúsu, ába laríñagun.

—¡Buíti gúñoun, maésturu!

Ába lachúuruni.

⁵⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Numáda, ¿ca bálugubei?

Ábati jayábin, ába járügüdüni Jesúsu, ába janügüni adáüra.

⁵¹ Ábati laságarunun ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu lefeínte, ába láchuguni ában larígei lumúsun fádiri le íñutimaabei.

⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Areidabouñ befeínte, ladüga sun ja áfarajatiña táu efeín, táuba giñe efeín jáfarúa.

⁵³ ¿Ibidiñeti bun luágu ánjana lan jamúga busén, gayára lan namúriajan úrúwa-wein-díisi-mílu jádaangiñe láni Nüguchi ánjeligu, áni loúnajañanu lan jamúga?

⁵⁴ Lun jamúga nadügüni itara, ¿ida lubági lagúnfulirun le tídaanbei Lerérun Búngiu to aríñaguboun luágu lúnti lan lasúseredun le itara?

⁵⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efeín lúma wéwe lun járügüdünina camá jamuga jíwerutina? Ságüñaja wéyu nanúurun témpulurugu jagánagua arúfudaja, madaü jumútina.

⁵⁶ Wel, lasúseredunbei sun le lun lagúnfulirun le jaríñagubei profétagu tídan Lerérun Búngiu.

Ábati jígiruni sun disípulugu Jesúsu lábugua, ába janúrjan.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrodu

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ja adáürübalin Jesúsu, ába janügüni ligíbugiñoun Gáifasi, fádiri le íñutimaabei, le ñi lubei adamurigu jamá arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma wügüriña weirigutiña lídan jafiñen juríu.

⁵⁸ Ánjeinti Pédro, falá lumuti dísegiñe dari túbürürurugun lúban fádiri le íñutimaabei le ñijin lubei lebélura, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu lun laríjin jalíaba lan lébeda cátei le.

⁵⁹ Jáluajati jábutigu fádirigu, jáma sun jíbiri líñun-ágei lúrodu lidúnrun Jesúsu láu iyéeni lun gayáraabei lan jasiadiruni lun loúnwen,

⁶⁰ madáritiña, láu sun sarágu jáña lan gürígia ñüdüntiña aríñaga iyéeni luágu. Agúmujoúni, ligía jayábin biáma yeétiña íchiga fe luágu,

⁶¹ ába jaríñagun.

—Aríñagati wügüri le luágu gayára lan lagúnrichagunun láni Búngiu témpulu, ábaya lánme laráramagüdünnun lídan úrúwa wéyu.

⁶² Ábati laráramun fádiri le íñutimaabei, ába laríñagun lun Jesúsu.

—¿Motúnabuntibusan ni cáta? ¿Cáteigi le, le aríñawagúbei buágu?

⁶³ Reídeiti Jesúsu maníñu. Ábati laríñagun fádiri le íñutimaabei lun.

—Luágu líri Búngiu le winwanbei báñiñura lun baríñaguni inárüni. Aríñagabei woun ánjein amürü lubei Crístubei le Liraü Búngiu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia ubouágu.

⁶⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu, quei baríñaguni. Aríñagatina giñe jun luágu jaríjubadina lan, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu le Sünti Gabáfu, jaríjubei giñe niábin lídan juánriñu siélugiñe.

⁶⁵ Ábati lajeiridagunun fádiri le íñutimaabei lanáangun, le ligáñi, ába laríñagun.

—¡Anába láali wügüri le Búngiu láu lerérun! Mabúseerunjadiwa ámu lun líchugun fe luágu, agáamba jumáali anábuni le laríñagubei,

⁶⁶ ¿ida líña jaríjin lun?

Ába jaríñagun.

—Gadúnrunti, lúnti loúnwen.

⁶⁷ Ábati jásuerguni ligíbu, buleísei jameí, jíbiri, ába jagáyuajan ligíbuagun,

⁶⁸ ába jaríñagun lun.

—Quei amürü lan Crístubei, jaríñaga beígia ca lan agáyuajabei buágu!

Jaríñagunbei lun itara ladüga gürágu líña lan lágu.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Sünti lasúseredun sun cátei le, ñun líña Pédro bougudi túbürürurugu lúban fádiri le íñutimaabei, ába tiábin ában eseríwajatu luágun, ába taríñagun lun.

—Bugúya, lúmañadibúti giñeñaja Jesúsu le Galiléana.

⁷⁰ Ába leyéedagun Pédro jagíbugiñe súngubei, ába laríñagun.

—Ibidiñeti nun ca lan uágu badímureja.

⁷¹ Leíbuga yebe Pédro luágun béna, ligía taríjini ábanya, ába taríñagun joun ja ñíbaña.
—Eyéri le, lúmañañañein giñe Jesúsu le Nazarétna.

⁷² Ábaya leyéedagun Pédro láu fiñún, ába laríñagun.

—Ibidiñeti wügüri ligía nun.

⁷³ Murúsun lueigiñe, ába jayábin ja ñíbaña lúmoun Pédro, ába jaríñagun lun.

—Inárüni luágu ában lan jádaangiñe amürü, arijúati luágu ligáburi badímurejan.

⁷⁴ Ába lagúmeserun íñaragua lúngua aríñaga láu fiñún.

—¡Ibidiñeti güriñe ligía nun!

Lídan méme óra ligía, ába layúgurujan ában gáyu.

⁷⁵ Ábati laríttagun Pédro luágu le laríñagubei Jesúsu lun. “Beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.” Ába láfuridun Pédro ñigiñe, ába layájuañan láu igárigu.

27

Ledéregerúniwa Jesúsu lun Piláto

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Dan larúgadunbei, ába jadámuridagun sun jábutigu fádorigu jáma wügüriña weirigutiña lídan jafñen juríu aríja cába lan jadüga lun lasíadirúniwa Jesúsu.

² Ába janügüni gürágu, ába jedéregeruni lun Póncio Piláto le gumádimati.

Loúnwen Júdas

³ Dan le laríjinbei Júdas, le alúgurubalin Jesúsu, luágu siádi jamáali lan Jesúsu lun loúnwen, ába laságüríjan, ába láguuyügüdüni darándi murúsun pláta ligía joun jábutigu fádorigu lúma joun wügüriña weirigutiña,

⁴ ába laríñagun joun.

—Afígounjaadina láu nedéregerun ában wügüri madúnrunti lun loúnwen.

Ába jaríñagun lun.

—¿Cámegi le warúma? ¡Bugúya lun baríjini líra!

⁵ Ába lachágaruni Júdas seínsu ñi témpulurugu, ába lídin átigiragua lúngua.

⁶ Ába jabúduni jábutigu fádorigu seínsu ligía, ába jaríñagun.

—Siñáti wíhuguni seínsu le tidoun gáfu to lágei liseínsuna Búngiu ladüga lebégi óuweni.

⁷ Ába júaradun lun lagañijóun lufúlasun ában wügüri le adáagubei barámbi láu seínsu ligía lun jábunajoñ teréncha ñi.

⁸ Ligía Lufúlasun Jítaü lubei líribei fulásu ligía chülú lúmoun dan le.

⁹ Ítara líña lagúnfulirun lé meja laríñagubei proféta Jeremías. “Barü jamuti darándi murúsun pláta ligía, ebégi le jíhugubei Israelítagu luágu wügüri ligía,

¹⁰ ába jagáñijani lufúlasun ában wügüri le adáagubei barámbi láu, quei laríñaguni Nabúreme nun.”

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mr 15.2-5; Lc 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Barüwati Jesúsu ligíbugiñoun gumádimati, le gíribei Piláto, le álügüdübalin.

—¿Amürüsan Jarúeitebei Juríu?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu quei baríñaguni.

¹² Dán buriti jíhugun jábutigu fádorigu jáma wügüriña weirigutiña lidúnrun, moúnabuntija Jesúsu ní cáta.

¹³ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Magáambun bumútisan le jaríñagubei buágu?

¹⁴ Moúnabuntija Jesúsu ní cáta, ábati laweíridun lanígi gumádimati.

Lasiádirún Jesúsu lun loúnwen

(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

¹⁵ Gagáburi lumúti mejáti gumádimati lígiragüdüñ ában adaürüti joun güriñe lídan fédu, furúmieguarügü adaürüti le jamúriajan lúma.

¹⁶ Ñiñeinti ában adaürüti, díseti leíbaajan líri, gíriri Barabási,

¹⁷ dánti le adamuríñuñajañan lan sun güriñe, ába lálügüdüniña Piláto.

—¿Cá jabúseerubei nígiragüdüñ jun, Barabási, ódi Jesúsu le únbei laríñawagua Crístu?

¹⁸ Líridubalin giñe Jesúsu ladüga subúdi láali lan luágu ladüga lan jagímugan lun jedéregerei.

¹⁹ Sun ñun lan Piláto luágu lála le lánina agúseruni, ába toúnajan lúmari aríñaga lun. “Madügabá ni cáta láu güriágu úaraguati le, ladüga gewéreditina buga ában uwénedi wuríbati áriebu buga ladüga güriágu le.”

²⁰ Ába jádaruni jábutigu fádorigu jáma wügüríña weírigutiña jádoun güriágu lun jamúriajan lun láfuridun Barabási, lun lafarún Jesúsu.

²¹ Ábaya ladímurejan gumádimati joun sun güriágu jagía, ába laríñagun joun.

—¿Ca jádaangiñe biángubei jabúseerubei lun nígiragüdüni jun?

Ába jariñagun.

—Barabási.

²² Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cábatí nadüga láu Jesúsu le únbei laríñawagüa Crístu?

Ába jóunabun súngubei.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²³ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladügubei?

Ábatima jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²⁴ Dan le laríjnbalin Piláto luágu siñá lan ladügün ni cáta lueídügüya chagáguaü, ába lamúriajan düna, ába lachíbuni lújabu jagíbugiñe güriágu, aríñageina.

—Máma áu lúnbei naríjin láu loúnwen wügüri madúnrunti le, jugúya lun jaríjini ñi.

²⁵ Ába jariñagun sun güriágu.

—¡Wagía jáma warájüñü, wanügüba furúmieguarügü dúru wawouguoun luágu loúnwen!

²⁶ Ábati lígiragüdüni Piláto Barabási, ába loúnajan abeichei Jesúsu, ába ledégeruni lun ládarawagún luágu gurúwa.

²⁷ Lárígiñe, ába janügüni lisúdaaranigu gumádimati Jesúsu tidoun lúban Piláto, ába jóúndaraguagüdüniña sun súdaara geyégu láu.

²⁸ Ába jarágachunun lanáangun, ába jíchugun ában anáanguni funátu luágu,

²⁹ ába jíchugun ában ridi láuti jíyu lábulugu, lúma ában mabúru lújaburugu le loúnwenren. Ábati jájuduragun ligíbugiñe, ába jéjerajan láu, ába jariñagun lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

³⁰ Ába gíñe jásuereguni, janügeija mabúru ligía, jíchaaguei lábulugu.

³¹ Lárígiñe jéjerajan láu ítara, ába jagídarunun anáanguni funátu lueí, ába jadáürünun lanáangun luágu. Ába janügüni lun ládarawagún luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Dan le áfurideina jáña lan, ába jadúnragun lúma ában wügüri Cirénena, gíriti Simón, ába jafósuruni lun lanügüni lugúruwan Jesúsu.

³³ Ítara líña jachülürün lídoun ában fulásu gíriti Gólgota, líla líra, Lufúlasun Lábu Ichügü.

³⁴ Ni jíchiga diweín láu árani tidan lun Jesúsu lun látunus, jóúcharügü lumútu, mátun lumútu.

³⁵ Dan le dáguu jamáali luágu gurúwa, ába jájurerun súdaara ubúnuruni lun jafánreinjanun lanáangun Jesúsu jádaangua. Ítara líña lagúnfulirun lé meja labürüjabei proféta. “Ájureratiña ubúnuruni lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu nanáangun.”

³⁶ Ába jañúurun ñi lun jóúnigiruni.

³⁷ Ába jíchugun ában abürüjóuni lougiñe lichügü le ñi lubei laríñaga ca lan lídúnrunbei. Abürüjóuni ligía ítara líña. “Jesúsu le, le jarúeitebei juríu.”

³⁸ Dáwaguatiña gíñe bián jíwerutiña luágu gurúwa lúma, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubaüna.

³⁹ Já buriti ásügürübaña nígiñe, ába janábuni, ába jánjingichuni jachügü,

⁴⁰ aríñageina.

—Bugúya le gayáraabei bágurunun témpulu ábaya baráramagüdünnun lídan ürúwa wéyu, sálbaguabá búngua. Ánjein Liraü bubei Búngiu, raríba lueígiñe gurúwa.

⁴¹ Ítara líña gíñe jéjerajan jábutigu fádorigu jáma arúfudajatiña lílúruden Moisés, fariséogu, jáma wügüríña weírigutiña, láu, ábaja jariñagun jámagua.

⁴² —Sálbati ámu, ánjein lúngua, siñáti lasálbaragun. Ánjein ligía lubei Jarúeitebei Israelítagu, raríla lueígiñe gurúwa, affíñe wamámuga luágu.

⁴³ Rúlaali laffíñen luágu Búngiu, sálbaleíti Búngiu guetó ánjein inárüni lubei luágu jínsiñe lan lun, quei aríñagaali lan woun luágu Liraü lan Búngiu.

⁴⁴ Anába jamúti gíñe jíwerutiña ja dáwaguñubaña luágu jagúruwan úara lúma.

*Loúnwen Jesúsu**(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)*⁴⁵ Ábati labúrigadun sun fulásu lúmagiñe amídirugu dari ladaúnrun ünüwa rábounwéyu.⁴⁶ Quei buri óra méme ligía, ába lagúaragun Jesúsu jére.

—Elí, Elí, ¿láma sabáctani? —Íla líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígrana?

⁴⁷ Níñanu agáambuti jádaangiñe ja ñibaña, ába jariñagun.

—Lagúajaña wúgüri le lun proféta Elías.

⁴⁸ Ába lídin ában jádaangiñe eibaagueina anúga ában mudúsi, lárigiñe ladúduragüdüni táu diweín garüjütu ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchunun lun lun lachúrunun. Ába lachúrunun.⁴⁹ Ába jariñagun ja jíbiri.

—Ígirabeí, waríja ánjein ñübin Elías asálbarei.

⁵⁰ Ábaya ladúgün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ábati loúnwen.⁵¹ Lídan óra ligía, ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun, íñugiñe lun ünabun. Ába ladágarun ában járabaganáli, ába láwarajan dübü.⁵² Ába lánjunrenchúnga umúajaü, ágyuyuguatiña sarágu jádaangiñe affíñetiña luágu Búngiu já meja jíláguaañábaña.⁵³ Ába jáfuridunga lídaangiñe jamúaja lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni. Ába jebélurun lídoun ubúrugu Jerusalén le biniwabei, le ñi lubei jarijaña sarágu gürigia.⁵⁴ Léti jábuti súdeara jáma súdeara ja ouñigirubalin Jesúsu, dan jasándirubalin járabaganáli lúma dan jaríjinbaalin líbiri buri cátei le asúseredubei, ába janúfudedagun sarágu, ába jariñagun. —Inárüni, Liraü Búngiu wúgüri le.⁵⁵ Níñanu sarágu wúrñña ariagua dísegiñe, ja afálarubalin Jesúsu lúmagiñe Galiléagiñe íderagua jameí.⁵⁶ Níñoun María Magdaléna jádan, María to lúguchu Jacóbo lúma José, túma jáguchu lirájüñü Zebedeo.*Labunúniwa Jesúsu**(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)*⁵⁷ Dan le agúñedeina líña lubei, ába liábin ában wúgüri rísiti gíríti José, lídaangiñeti fulásu le gíríbe Arimatéa, jádaangiñeti giñe ja afálarubalin Jesúsu.⁵⁸ Ábati lídin aríjei Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma. Ábati lariñagun Piláto lun líchugúniwa lun,⁵⁹ ába lanúgüni José, ába louburaguni tídan ában gamísa jarúmatu.⁶⁰ Ába líchuguni lídoun lumúaja iséri lé yebe lachígagüdübeí lubárua luágu dübü. Lárigiñe ladáuruni umúajaü láu ában dübü weíríti luágu lubéneri, ába lídin.⁶¹ Níñounti María Magdaléna túma to ában María ñun ligíbugiñe umúajaü.*Oúñigirutiña ligíbugiñe lumúaja Jesúsu*⁶² Larúgan, lárigiñe aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni, ába jóúdin jábutigu fádirigu jáma fariséogu aríjei Piláto,⁶³ ába jariñagun lun.

—Wábuti, jarítagua wamúti luágu aríñaga lán meja yeéti lígíra dán meja mouñwengili luágu lásaaruba lan luágu lürüwan wéyu lárigiñe loúnwen.

⁶⁴ Oúnajagubeibá achoúruri umúajaü daríme lürüwan wéyu, mayábin jamámuga láni díspulugu áribe íwerujei lúgubu, ábame jariñagun joun gürigia luágu saráli lan. Weírítimaajalímeti lagúmujoún iyéeni le sügü láu le furúmiñeti.⁶⁵ Ába lariñagun Piláto joun.

—Barújuma fíú súdeara, jeíba choúru jumeí umúajaü le lubuídun-ágei juáraati.

⁶⁶ Ábati jóúdin, ába jachóururuni dübü le luágubei umúajaü, ába jígiruniña súdeara lun jóúñigiruni.**28***Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni**(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)*¹ Dan le lásúgürünbei luwéyuri eméraaguni áni arúgadeina líña dímaasu, ába jóúdin María Magdaléna túma to ában María aríjei umúajaü.² Sóđini, ába ladágarun ában járabaganáli jéreti óra ligía láu larárirun ában láni Wabúreme ánjei siélugiñe, ába liábin luágun umúajaü, ába lagídaruni dübü le áubei ladaurúa, ába lañúrun luágu.

³ Miríti ánjeli ligía quei ában labírjanoúga, tiábin lanáangun, jarú jarú.

⁴ Dan le jaríjnbalin sùdaara, ába jadádagarun láu anúfudei, ába jeréderun camá jíláguaaña.

⁵ Ábati lariñagun ánjeli ligía joun würiña jagía.

—Manúfude jumá. Subúsiti nun luágu jáluajañein lan Jesúsu le ádarawagúbei luágu gurúwa.

⁶ Úati ya, saráali quei lariñaguni. Jigoúgu jarijei fulásu le ñijin lubei líchugúa,

⁷ ábame jídin furése, ábame jariñagun joun láni disípulugu luágu saráali lan, luágu níngiran lan jubá jubá Galiléoun, ñíba jarijei. Niján ugánu lé buga lúnbei nariñaguni jun.

⁸ Ába jóúdin würiña jagía oúfudagueina, láu anúfudei lúma sarágu ugúndani, ába jóúdin eibaagueina aríñagei joun disípulugu.

⁹ Súnti añája lan luágu úma, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun, ába labúsurun joun. Ábati jayárafadun lun, ába jájuduragun lun, ába jóúburuni lugúdi.

¹⁰ Ába lariñagun joun.

—Manúfude jumá. Jeíba awísaraña nánigu lun jóúdin Galiléoun, luágu ñíba lan jarijana.

Cátei le jabájüdagubei sùdaara

¹¹ Dan le jóúdiña lubei würiña, ligía jóúdin jádaangiñe sùdaara ja oúnigirubaña, ába jóúdin ubúrugú, ába jabájüdaguni le asúseredubei joun jábutigu fádirigu.

¹² Ába jóúdin ábutigu ja adímureja jáma wügüriña weírigutiña lídan jafíñen juríu lun jebélurun jáma lídoun ában úarani, ába jíchugun sarágu seínsu joun sùdaara,

¹³ ába jariñagun joun.

—Jariñagame luágu dan lan le anjünja lan arúmuga árieibu, ába lan jayábin láni Jesúsu disípulugu, ába jíwerujani lúgubu.

¹⁴ Ánjein lasúbudira gumádimati cátei le, wadímurejaba luágu jáni fuleísei lúma lun madügün lan ní cáta jáu.

¹⁵ Ábati jerésibiruni sùdaara jagía seínsu, ába jóúdin adügei le uágubei lariñawagúga joun. Ítara liñáti jariñaguni juríu chülü lúmoun dan le.

Líchugun Jesúsu jadásin disípulugu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Ába lubeíti jóúdin únsu disípulugu Galiléoun luágu wübü lé meja uágubei lariñaga Jesúsu joun lun jóúdin.

¹⁷ Dánti le jaríjnbalin Jesúsu, ába jájuduragun lun, láu sun añájein lan jádaangiñe, loúguati jafíñen luágu ligía lan.

¹⁸ Ába liábin Jesúsu jawágun, ába lariñagun joun.

—Rúaaali sun ubáfu nun siélu lúma uboúagu.

¹⁹ Jeíbati jabügürü gürígia ja lílana sun fulásu, adüga jumáña nánime disípulugu, badíseigüda jumáña lídan líri Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma líri Sífiri Sándu.

²⁰ Arúfudaja jugúyame joun lun gagáambadi jamá lun sun le uágubei nariñaga jun. Subúdi jumei luágu anájein lan júma ságü wéyu daríme lagúmuchun ubou. Ítaralá.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI MÁRCOS LUÁGU JESÚSU

Lapúrichijan Juan

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)

¹ Niján ugánu buíti luágu Jesucristu, le Liraü Búngiu,

² latátira láu lagúnfulirúniwa dimúrei lé meja labürüjabei proféta Isaías, laríñağa.

Niján nouñagüle, líña Búngiu, nouñajañein bubáragiñe, amürü le Niraiü,
lun laráansejanun janígi gürígia lubá biábin.

³ Lagúarajaba lídan fulásu mageírawati.

“Aráanse jumouñ janígi lubá liábin Wabúreme, queísi ladárarúniwa úma surúti.”

⁴ Lun lagúnfulirúniwa dimúrei ligía liábinbei Juan lídoun fulásu mageírawati, ábaja laríñagun joun gürígia ja nübinbaña lun luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburí jouúserun lun ferúdunawa lan jafígoun, badísei jagíame.

⁵ Ábatija jayábin lídaangiñe sun Judéa lúma sun Jerusalén agáambe lapúrichijan. Dántija le jagúfeseruni jafígoun, ábajei labásteragüdúniña Juan lídan dúna le gíribei Jordán.

⁶ Mebégitu lanáangun Juan, láutu lúra caméyu, lagürüğa lamídan, guéru, chigángaru leígibaña lúma síruudu le áraabuna.

⁷ Laríñagaja joun gürígia lídan lapúrichijan.

—Liábinba ában le gabáfutimaati nárigiñe, weíríti lubáfu nueí dari lun madúna nan ni lun nélemuchun afáragadei tagürüğa ligeídin.

⁸ Áu, láu dúna nabásteragüdaün, ánjein ligía, labuínchagüdübadün láu lubáfu Sífiri Sándu.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Lídoun buga dan ligía, ába lídin Jesúsu Nazarétiñe, fulásu le lídaanbei lumúan Galiléa, ába labásteragüdüni Juan lídan dúna le Jordán.

¹⁰ Dan le láfuridunbei dúnarugugiñe, ába lánjunrenchagun siélu lun, ába laríjini Juan larárirun Sífiri Sándu luágu Jesúsu quei jamúga ában únjun.

¹¹ Ában lagaambúniwa ában umálali siélugiñe aríñaguti.

—Amürü niraü le jínsiñebei nun, gúndaatina báu.

Louçhaguni Máfia Jesúsu

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Lárígiñe, ába lanügüni Sífiri Sándu Jesúsu lídoun fulásu mageírawati,

¹³ ába leréderun Jesúsu bián-wein wéyu ñi jagánagua anímaalugu janárimetiña. Sun dan le láubei ñi, ába louçhaguni Máfia, lárígiñe, ába jayábin ánjeligu lun jeténirun lun.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari lídan fulásu le gíribei Galiléa

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Lárígiñe ladaürúniwa Juan, ába lídin Jesúsu Galiléa apúrichijeí ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu.

¹⁵ Ába laríñagun.

—Chülüjali dan lun lagúmeserun larúeijan Búngiu, sáansi jumeí ligáburí jouúserun, affiñe jumá luágu ugánu le lánina asálbaruni lídaangiñe figou.

Lagúarun Jesúsu joun gádürü esénijatiña lun jafálaruni

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Luágu ában wéyu, eíbueina líña Jesúsu láru láru dúna le gíribei Galiléa, ába laríjini Simón lúma Andrés le lamúlen. Esénijani lubeígia jawádigimaribeí, jáguruñati óra ligía.

¹⁷ Ába laríñagun joun.

—Jígoúgu nárigi, falá jumana, madíajanjadünme úduratü, gürígiajañame jadíaja nun.

¹⁸ Ába jígirunun jasénin furése furése, ába jouúdin lúma.

¹⁹ Ábati leíbugun Jesúsu murúsunraüya, ába laríjini Jacóbo le liraü Zebedéo, láu sun Juan le lamúlen, tídaañanu ában ugúnein arámadajoun jasénin.

²⁰ Ába lagúarun joun, ába jígiruni jáguchi tídan ugúnein jáma ja íderagubaliña, ába jouúdin lúma Jesúsu.

Ában gürígia gawáguti ában espíritu wuríbatí

(Lc 4.31-37)

²¹ Ába jachülürün lídoun fulásu le gíribei Capernaúm lídan wéyu le eméraguagülei, ába lebélerun Jesúsu tídoun jalígílisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja joun.

²² Weiriti janígi gürígia láu sun le laríñagubei Jesúsu joun ladüga larúfudajan joun láu ubáfu, máma quei arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

²³ Ñiñein ában wügüri tidan ligilisi tugúya láu ában espíritu wuríbati, ába lagúaragun.

²⁴ —¿Cámesan bemétera wámoun, Jesúsu Nazarétna? ¿Biábiñasan lun bagünrichaguniwa? Subúdi numúti cátabu lan, láu amürü lan Búngiu Irájü le sándubei.

²⁵ Ába ladeinjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe gürígia le!

²⁶ Ába louwejjagüdüni espíritu wuríbati gürígia ligía, ába láfuridun lídaangiñe, wágueina.

²⁷ Sun ja ñibaña, ába laweíridun janígi, ába jálügüdagun jámaga.

—¿Cáteisán le? ¿Cáteisán iséri arúfudajani le? ¡Gürígia le, gabáfuti lun gíñe lagúmadiruniña espíritu wuríbatiña áni agáamba jamúti!

²⁸ Ába lagaambúniwa luágu Jesúsu lídan sun Galiléa furése.

Lareidaguagüdünnun Jesúsu límenidi Simón Pédro

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Dan le jáfuridunbei tídaangiñe ligilisi tugúya, ába lídin Jesúsu lúma Jacóbo láu Juan jábiñe Simón lúma Andrés.

³⁰ Roun tiñáti límenidi Simón, tabíruajaña, ába jaríñagun lun Jesúsu luágu sándiñoun lan.

³¹ Ábati lídin tuágun, ába lárügüdüni tújabu, ába liñúrágunun, lídan meme óra ligía ába tareidagun, ába tásaarun, ába teténirun joun.

Lareidaguagüdünnun Jesúsu sarágu sánditiña

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Dan le lálüdünn wéyu, gúñeeli, ába janügüniwa sun sánditiña jáma sun ja gawágubaña espíritugu wuríbatiña lun Jesúsu,

³³ ába jóúndaragun sun lílana fulásu lubádu béna.

³⁴ Areidaguagüdati Jesúsu sarágu sánditiña ja láutiña ámuñegueinarügü luwúyeri sándi, sagá ligía sarágu espíritugu wuríbatiña jaweí gürígia. Mígiruntijati lun jadímurejan espíritugu jagía, ladüga subúdi jamáni cáteiñein lan.

Lapúrichijan Jesúsu Galiléa

(Lc 4.42-44)

³⁵ Lubá larúgan, dan le búrigagili, ába lásaarun Jesúsu, ába láfuridun bougudin lueí ubúrugu lídoun ában fulásu le mageírawati lun layúmuragun lun Búngiu ñi.

³⁶ Ába lídin Simón jáma líbirigu áluajei.

³⁷ Dan le jadáriruni, ába jaríñagun lun.

—Añájeintia sarágu gürígia áluajabu.

³⁸ Ába laríñagun joun.

—Queímoun lídoun buri líbiri fulásu le yaráfabei, apúrichija námuga gíñe ñi, ladüga lun napúrichijan lídan sun fulásu niábin ubouágun.

³⁹ Ítara líña lubeíti eibuga lumúti Jesúsu sun Galiléa apúrichijaina tidan buri jalígilisin juríu lídan sun fulásu, aságajeina ligía espíritugu wuríbatiña jaweí gürígia.

Lareidaguagüdünnun Jesúsu ában gawáguti gumeín luágu sun lúra

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ába liábin ában gürígia sánditi láu gumeín luágu sun lúra, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába layúmuragun lun, laríñaga.

—Gayáraati bareidaguagüdünnina ánjabu busúen.

⁴¹ Ába lagúdemedagun lun Jesúsu, ába lagúuruni láu lújabu, ába laríñagun.

—Láu sun nugúndan, areidaguabá.

⁴² Quei laríñagun ítara, ába lareidagun sánditi ligía.

⁴³ Ábati loúnajani Jesúsu ñigiñe láu ában furése, aríñageina lun.

⁴⁴ —Mabájüdagubeítia lun ni ában, ñüdünrügüba arúfudagua búngua lun jafádirin juríu, ábame bíchuguni badágaragüdünnun luágu barúmadun queísi laríñaguni lilúrudun Moisés. Ítara lúba jaríjini gürígia luágu areidaguadibu lan.

⁴⁵ Ábarüga lídin, ába labájüdaguni sun le asúseredubei lun joun sun gürígia, ligía lébubei siñá lan leréderun Jesúsu furáangu lídan ni ában fulásu, ába leréderun le ñi lumuti úa jamá gürígia. Láu sun líra, ñübin mémetiña lídaangiñe sun fulásu aríjei.

2

Lareidaguagüdünnun Jesúsu ában wügüri le derégüdaali lúgubu

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Átiri wéyu lárigiñe, ába lagírribudun Jesúsu Capernaúm, ába jagáambun güriquia luágu giríbujali lan.

² Ába jóundaragun sarágu güriquia dari lun mabáraaña lan ni bénabu, ába lapúrichijani ugánu buíti lúmagiñeti Búngiu luágu jasálbarun joun.

³ Níñein apúrichija, ligia jayábin gádürü wügürña barúina jagía ában wügüri le derégüdaali lúgubu.

⁴ Queísiti siñá lubei jachülürün le ñi lubei Jesúsu ladüga jibe güriquia, ába jagídarun murúsun lueigiñe tábulugu múna lougiñe le ñi lubei Jesúsu, ába jarárigüdüni sánditi nígiñe tídan lubárari.

⁵ Dan le laríjínbalin Jesúsu jafiñen, ába laríñagun lun le sándibe.

—Niraü, ferúdunawaali bífígoun.

⁶ Níñanu jádaangiñe arúfudajatiña lilürudun Moisés ja ñúnbaña ñi, ába jasáminarun.

⁷ “¿Cásan uágu ladímureja güriquia le itara? Lanábaguñeiga le Búngiu, ladüga uati ni ában gayáraati ferúduna lan figou lueidügüya Búngiu.”

⁸ Subúdi lumúti Jesúsu le jasáminarubei, ába laríñagun joun.

—¿Cásan uágu jasáminara itara?

⁹ ¿Cáteitimasan ménreengunbei laríñawagún lun sánditi le. “Ferúdunawaali bífígoun”, o laríñawagún lun. “Sarába, budáboun bubárari, beíba”?

¹⁰ Narúfudaaliti jun luágu gabáfu nan, áu le Wügüri Garaüwarügüti lun ferúduna nan figou.

Ába laríñagun lun sánditi.

¹¹ —Sarába, budáboun bubárari, beíba ágyu.

¹² Ába lásaarun sánditi lídan óra ligía, ába labúdunun lubárari, ába láfuridun nígiñe, ariagu sun ja ñibaña lun. Weíriti janígi ja ñibaña luágu cátei le, ába jíchugun uweírígumi lun Búngiu, ariñageina.

—¡Maríjñajágidiwa cátei itara buriti!

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánigume

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Nígiñe, ábaya lídin Jesúsu laru dúna, dan le jayárafadun sarágu güriquia lubádun, ába larúfudajan joun.

¹⁴ Lásun larúfudajan joun, ába lasígiruni leibugun, ába laríjini Leví, le liraü Álfeo, ñun líña le ñi lubei lagúburajoüa liseínsuna gumádi. Ába laríñagun lun.

—Falábana, queímoun núma queisi náni disípulu.

Ába lásaarun Leví, ába lafálaruni.

¹⁵ Murúsun óra lárigiñe, níñein Jesúsu eíga lúbiñe Leví, níñanu gíñeti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi, jáma ámu gafígountiña ñun luágu dábula úara lúma, jáma lání disípulugu, ladüga sarágu jáña afálaruti.

¹⁶ Ja arúfudajatiña lilürudun Moisés, jáma fariséogu, dan le jaríjínbalin eíga jáma sun wuríbatiña jagía (según jagía), ába jariñagun joun lání disípulugu.

—¿Ída líñásan leiginbei jumáesturun áni gurá ligía jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gafígountiña?

¹⁷ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Ja magádiebaña mabúseerúntiña surúsia, ja sándibaña, jagía busénbaña surúsia. Máma lubeíti niábiña áluaja güriquia buítiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluajaña ja gafígounbaña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Luágu ában wéyu, dan le jayúnarun lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ába jayábin fiú güriquia álügüdei Jesúsu.

—¿Cásan uágu jayúnara lánigu Juan jáma jánigu fariséogu lun jagúnfulirun lúma Búngiu, ánjaña báni disípulugu mayúnaruntiña?

¹⁹ Ába louñabun Jesúsu láu jémpulu luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—¿Gayáraati funági jayúnarun amísurajóutiña lídan ában maríei dan le níjein lan adári ñi jáma? Ánjein níjein lubei adári ñi, siñáti jayúnarun, lúnti jeígin.

²⁰ Lachülürüba dan lun lanügüniwa adári jámagiñe, ligiameti jadáani lun jayúnarun.

²¹ ‘Máfadajoúntu anáanguni binádujaru táu gamísa to macháwarangungiru, ladüga le méme tífe gamísa to macháwarangungiru tajeíridaguboun to binádujaruboun dánme le tacháwaragun, laweíridatimaabati jeíruti.

²² Meserúnwati giñe bínu le isérigili lídoun ában ágei guéru le binádújali ladüga labouçhagubei bínu iséri guéru binádu dánme le líñürun. Féridimeti bínu, féridi guéru. Bínu iséri lúnti leserúniwa lídoun guéru iséri.

Játújan disípulugu türígu lídan wéyu le eméraaguagülei
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ában wéyu le eméraaguagülei, eíbugeina líña Jesúsu jáu láni disípulugu labádinagua bunáguau, ába játújan láni disípulugu türígu dan le jástüürün.

²⁴ Ába jaríñagun fariséogu lun Jesúsu.

—¿Aríjabá joun bánigu! ¿Cásan uágu jadüga wadágimanu le moún lumuti ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei?

²⁵ Ába laríñagun joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladügübei David luágu ában dan, dan le lálámachunbei, ligía jáu sun líbirígu?

²⁶ Ába lebélorun ligílisirugun dan le Abiatár lan fádiri le íñutimaabei, ába leíginun fein to sagraúboun, to majoúboun jeíginun ámu güriquia jaweidügüya fádírígu según lilírudun Moisés, áni ru ligía joun güriquia ja lúmabaña. Mámati figóu le ladügübei David ligíbugiñe Búngiu.

²⁷ Ába giñe laríñagun Jesúsu joun.

—Lun wügüri ladügüwa wéyu le eméraaguagülei, máma wügüri adügüwabei lun wéyu ligía.

²⁸ Ligía gabáfutina giñe, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun nariñagun cába lan gayára ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei.

3

Ában wügüri jiláali ában lújabu
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ábaya lebélorun Jesúsu tidoun ában jalígílisin juríu, ñíñeinti ában wügüri jiláali ában lújabu.

² Jaríjati ja ñíbaña ánjein lagáranijaba lubei Jesúsu lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárírun lidúnrun.

³ Ába laríñagun Jesúsu lun le jiláalíbei újabu.

—Sarába, ráramabá ya jagíbugiñe súngubei.

⁴ Ába lálügüdüniña ja jíbiri.

—¿Cátei lúnbei ladügüniwa lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jíderawagüniwa güriquia ódi lun ladügüniwa wuríbati joun, lun leséfurúniwa jabágari ódi lun jígirúniwa lun jóúnwen?

Sun jagía, ába jámanichun.

⁵ Ábati laráguniña Jesúsu láu igáñi lúma íruni ladüga tidére janígi. Ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun.

⁶ Ába jáfuridun fariséogu, ába jagúmeserun adímureja jámagua jáma giñe lánigu Heródes ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei.

Sarágu güriquia lárú dúna

⁷ Ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu lárún dúna, ába jafálaruni sarágu güriquia Galiléana.

⁸ Dan le lagaambúnbei luágu oúnwenbun buri cátei le ladügübei, ába jayábingua güriquia Judéagiñe, Jerusaléngiñe, Iduméagiñe, loubáfurugugiñe dúna le Jordán, Tírogíñe, lúma Sidóngiñe lun jaríjini.

⁹ Ligía laríñagunbei Jesúsu joun láni disípulugu lun aráanseñu jamá ában ugúnein lubá lueí jámuruduni sarágu güriquia jagía,

¹⁰ ladüga queí gíbeeña lan lareídagugüdü, sun sánditiña, ába jáguragun jóungua luágun lúnrügü jagúuruni lun lareídagugüdüniña.

¹¹ Dántija le jaríjini ja gawágubaña espíritugu wuríbatiña, ábaja jájuduragun ligíbugiñe, ába jagúaragun espíritugu jádaangiñe.

—Liraü Búngiu amürü.

¹² Ába lewéridiruniña Jesúsu lun mariñagun jamá cáteíñein lan.

Lanúadiruniña Jesúsu dúusu apóstolugu
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Lárígiñe, ába lamúdeirun Jesúsu luágun ában wübü ñí lubei lagúara joun ja labúseerubaña queísi loúnagülegu, ába jayábin lun.

¹⁴ Ába lanúadirun dúusu jádaangiñe lun lúmabaña lan súnwandan lúma lun japúrichijani ugánu buíti lánina asálbaruni.

¹⁵ Ába lichugun ubáfu joun lun jareídagugüdü sánditiña lúma lun jaságajan espíritugu wuríbatiña.

¹⁶ Niján jiri dúusu wügüriña jagía. Simón, le únbei lagúaja Jesúsu Pédro,

¹⁷ Jacóbo láu Juan le lamúlen, ja lirájüñü Zebedéo, ja únbaña lagúaja Jesúsu Boanérges—míni lan líra, Lirájüñü Wayújururu,

¹⁸ Andrés, Felípe, Bartolomé, Matéo, Tomás, Jacóbo le liráu Álfeo, Tadéo, Simón—ában meja wügüri le áfaaguti lun jawáanserun juríu,

¹⁹ lúma Júdas Iscarióte le alúgurubalin Jesúsu.

Aríñagatiña luágu lubáfu lan Máfia lúmabei Jesúsu

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23, 12.10)

Lárigiñe, ába jagíribudun járigoún, ába jebélurun tídoun ában múna,

²⁰ ábaya jóundaragun sarágu gürígia ñi darí lun madáani jamá ni lun jeigin.

²¹ Dan le jasúbudirunbalin lidújeñu Jesúsu ca lan ástügürúbei, ába jayábin lún yebe janügüni, ladüga jariñagun gürígia luágu wuríbaali lan lichügü.

²² Ñíñanu arúfudajatiña lilúrudun Moisés ja achúlürübaña Jerusaléngiñe, ába jariñagun.

—Wügüri le, nýjein Beelzebú, le Máfia, le jábuti espíritugu wuríbatíña, lúma, láu lubáfu Máfia laságaja espíritugu wuríbatíña.

²³ Ábati lagúarun Jesúsu joun lun jayárafadun lubádun, ába líchugun ában jémpulu joun, ába lariñagun.

—¿Ída lúba gayára lan laságaruni Máfia Máfia guánarügü?

²⁴ Furúmieguarügü arúejiani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagünrinchaguba,

²⁵ áni ánjein fánreingujaña lubei idújeñu ladüga wuríbu jádaangua, siñábei jadúrarun idújeñu jagía queísi idújeñu.

²⁶ Ánjein lubei jamúgati afáreinragua Máfia, lageíndaguame lúmagua, siñábei ladúrarun, lagúmchagülerügübei le.

²⁷ ‘Úati ni ában lun lebélorun lúbiñoun ában wügüri le jéreti lun lanügüni lílagu ánjein magúragun lan wügüri jéreti ligía furúmiñe. Ítara rügüñein gayára lan lanügüni lílagu.

²⁸ ‘Láu sun ninárün nariñagun jun luágu gayára lan ferúdnawa lan sun figou lúma sun wuríbani le lariñagubei gürígia,

²⁹ lueidügüya lun jadímurejan wuríbati luágu Sífiri Sándu, siñábei ferúdnawa lan figou líra, leréderuba lidúnrun lun sun dan.

³⁰ Lariñagunbalin Jesúsu líra, ladüga jariñagun luágu lubáfu lan Máfia lubáfu Sífiri Sándu le luágubei.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Lárigiñe, ába tachúlürün lúguchu Jesúsu jáu lamúlenu tubádun múna to ñi lubei Jesúsu, ába jeréderun bougudi, ába jóunagüdün luágu.

³² Játi ñúnbaña geyégu láu Jesúsu, ába jariñagun lun.

—Nurántia búguchu jáu bamúlenu bougudi, jáluajañádibu.

³³ Ába lariñagun joun.

—¿Cági nóguchuboun jáu namúlenu?

³⁴ Ába lariñagun jawágun ja ñúnbaña geyégu láu, ába lariñagun.

³⁵ —Añája nóguchu jáu namúlenu, ladüga furúmieguarügü ja adügüti lugúndan Búngiu, jagía namúlenubaña, nítunu, nóguchu.

4

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ábaya lagúmeserun Jesúsu arúfudaja láru dúna, ába jóundaragun sarágu gürígia le ñi lubei. Quei gibeyaaña lan gürígia ñi, ába ládinun Jesúsu tídoun ában ugúnein to ñiboun dúnarugu. Ába lañúurun ñi, ába jeréderun sun gürígia láru béya.

² Ábati larúfudajan sarágu cátei joun láu jémpulu, lariñaga joun.

³ —Agáamba jumána. Ñíñein ában ábunaguti, ába láfuridun ábunagua.

⁴ Lídan afúrujeina láani líla nádü, ába láburujan murúsun lídaangiñe luágun úma, ába jayábin dunúru, ába jeigini.

⁵ Líbiri, ába láburujan labádinaguoun dúbü le ñi lumuti úa lan sarágu múa, ába labouçhun furése ladüga majúlilin lan múa.

⁶ Dan le lásüdün wéyu, ába lásaürün, queíti málagüle lan, ába louñwen.

⁷ Líbiri ílaü, ába láburujan labádinaguoun jíyu, ába laweínamudun jíyu úara lúma, ába lañáradaguagüdüni, magínduntiti nádü ligía.

⁸ Níjeinti lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, ába labouúchun, ába laweínamudun, jma lubuidun alúbajoúti lídaangiñe! Níjein lídaangiñe, íchuguti darándi águu luágu cáda ában águu, líbiri rúti úrúwa-wein, líbiri, san.

⁹ Ábati laríñagun joun.

—Ja garígeirugubaña lun jagáambun, agáamba jamá.

Le lébubei larúfudajan Jesúsu joun gürígia láu jémpulu

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Lárigiñe, dan le leréderunbei Jesúsu lábugua, ába jayábin láni dúusu disípulugu jama jíbiri lánigu, ába jálügüdüni ca lan lílabei jémpulu le.

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le lánina larúeijan jun, ánjaña ja mebéresenbaña láu lerérun, láu jémpulu laríñawagúa cátei luáguati larúeijan joun,

¹² lun dánme lan jaríjin, ibídiñe lámuga joun ca lan laníchigubei cátei le jaríjubei, dánme jagáambun, úa lámuga gunfaráanda jamá, lun lásíñerun jagríbudun lun Búngiu lun ferúduwaa lan jafígoun.

Lafúnraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguati ábunaguti

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Ába laríñagun joun.

—¿Úatisan gunfaráanda jumáni le? ¿Ída lubági gunfaráanda jumáni líbiri jémpulu?

¹⁴ Le ábunagubalin líla nádü, itara líña quei le apúrichjabalin Lerérun Búngiu.

¹⁵ Añájein gürígia, itara jáña quei úma le uágunbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, lárigiñe jagáambuni, ába liábin Máfia, ába lagídaruni dimúrei le abunúbei tídan janígi.

¹⁶ Jíbiri gürígia, itara jáña quei dübü le abádinaguounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani.

¹⁷ Quei márügüdüni lubei Lerérun Búngiu buídu, madúrati jádan, dánti le laríjiniwa jábun, o jeibaajoúniwa lan lueígiñe Lerérun Búngiu, magúraasuntiña.

¹⁸ Jayábin jíbiri, itara jáña quei jíyu le abádinaguounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu,

¹⁹ weiritimaati jafúudun luágu cátei le lánina ibágari le, ába leyéeduniña irisini. Sun le, ába láfaruni Lerérun Búngiu tídaangiñe janígi, mígiruntiti lun lalúbajoún jádan gürígia jagía.

²⁰ Añájein giñe gürígia, itara jáña quei múa buíti le ídounbei láburuja lídaangiñe líla nádü, ába jagáambuni Lerérun Búngiu, ába jerésibiruni, alúbajoúati cátei buíti jádaangiñe. Buíti jagáburi quei líla nádü le íchugubei darándi águu luágu ában, o úrúwa-wein, o san.

Jémpulu luáguati lámpu

(Lc 8.16-18)

²¹ Ába laríñagun joun.

—¿Bewati funági ában lámpu lun líchugúniwa tábugiñe ában gáfu o tábugiñe lan gabána? ¡Uá! Luágu dábula líchugúla lun larúgungadágüdüni múnada.

²² Úati lubeíti ní cáta le arámudaguati lun mafúnraangudúnbei lan, úa ligía ní cáta le ibídiñewati lun masúbudirúnwabei lan.

²³ Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

²⁴ Aríñagati giñe joun.

—Tounígi jumátia lun jagúnfulirun lúma inárüni le jagáambunbei. Láuba jagúnfuliruni, gunfaráandatima jumáni le naríñagubei jun.

²⁵ Ítara líña, gürígia le aténirubei buídu lun nerérun, gunfaráandatima lumúti, ánjeinti le meténibeí lun, labúleidubei sun le agáamba láalibeí.

Jémpulu luáguati nádü le aweíridubei

²⁶ Aríñagati giñe Jesúsu.

—Ítara líña larúeijan Búngiu quei le asúsereidubei lun ában wügüri le ábunubei líla nádü lábugiñe múa,

²⁷ árieibu buri lúma wéyuagu lídan le larúmugun ábunaguti ligía, sará ligía quei léchun, chülü dan ába labouúchun nádü, ába laweíridun, ibídiñeti lun ábunaguti ída líña lan lasúsereidun.

²⁸ Múa guánarügü aráandarati, furúmiñe ába láfuridun ídibu, nígíñe ába legélewejan, nígíñe ába labuínchun ílewei láu ílaü.

²⁹ Dánti le funáali líla nádü, ába látüjouniwa ladúga chültüjali lan dan lun lalúbajoún.

Jémpulu luáguati tíla mostása

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Aríñagati giñe Jesúsu.

—¿Cásan lenégebei larúeijan Búngiu, o ca jamúga jémpulu gayáraabei wíchuguni lúmoun?

³¹ Ítara líña quei ában tíla mostása le abunúti lábugiñe múa. Tíla mostása, ligía ában lídaangiñe ílaü le ñúraütimaabei ubouágu,

³² dan le labunún, ába laweíridun, ligía weíritimaabei tídaangiñe sun nádü, weínamuti lílímun dari lun gayára lan jeméraagun dunúru lábugiñe lamúñounga le líchugubei.

Layúsuruni Jesúsu jémpulu

(Mt 13.34-35)

³³ Ítara líñájei larúfudajan Jesúsu luágu larúeijan Búngiu joun láu sarágu jémpulu líbe le dari le ñi lumuti gayára lan gunfaráanda jamá.

³⁴ Marúfudajaanti ni cáta joun luágu larúeijan Búngiu mayúsurunga jémpulu. Ába lafúnraanguagüdüni sun jémpulu joun láni disípulugu dan le jagiarügü lan lúma.

Lagálumaruni Jesúsu garábali lúma lugúdi barána

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Wéyu méme ligía, dan le lagúñedunbei, ába lariñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Queímoun loubáfurugun dúna.

³⁶ Ábati jígiruniña bürübünu gürígia jagia, ába janügüni Jesúsu tídan ugúnein to gádaanbalíña. Ñíñoun buri giñe ámu ugúnein úara jáma.

³⁷ Ába láfuragun ában garábali jéreti, ába lebélujan lugúdi barána tídoun ugúnein dari lún yebe tabuínchun láu dúna.

³⁸ Larúmuguñati Jesúsu tiyúna ugúnein baláñu tuágu ában ichügübarari. Ába jagágudajani, ába jariñagun lun.

—¡Maésturu! ¿Mebéreseguntibusan láu wadíbiragua lan?

³⁹ Ába lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali, ába lariñagun lun barána.

—¡Maníba! ¡Derégüdagubá!

Ába lagálumadun garábali, ába darángila lan sun cátei.

⁴⁰ Ábati lariñagun joun láni disípulugu.

—¿Cásan uágu luweírínbei janúfude? ¿Cásan uágu maffínen jubei?

⁴¹ Ába jeréderun láu luweírín janígi, ába jálügüdagun jámagua.

—¿Cátei funásan le, garábali lúma barána ñüdüntíña láu le lubeíbei?

5

Ában wügüri Gadárana le gawágubei máfianu

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Ába jachúlürün loubáfurugun dúna lídoun fulásu le giríbei Gadára.

² Lárigiñerügü láfuridun Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába liábin ában gürígia lídaangiñe ában umújaju achígiti luágu dübü luágun, wügüri ligía gawáguti ában espíritu wuríbatí.

³ Lídan jabára jiláña lagánoua áni úati ni ában gayáraati lagüraguni, ni láu güríngüri.

⁴ Güráguañája jamáali láu güríngüri luágu lugúdi lúma luágu lújabu, súnwandan látumuraguni, úati ni ában gayáraati lámuruduni.

⁵ Súnwandanja leíbugun áriebu wéyuagu agúarajeina luágu buri wübü lúma buri lídan jabára jiláña íbiagua lúngua láu dübü.

⁶ Dan le lariñbalin gürígia ligía Jesúsu dísegiñein, ába leíbaagun lubároun, ába lájuduragun ligíbugiñe,

⁷ ába lagúaragun lun.

—¿Cásan uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraü Búngiu le íñütimaabei? Ayúmuraguatina bun luágu líri Búngiu lun masúfuriragüdüñ bánina.

⁸ Lariñagunbei ítara ladüga guméseeli lan Jesúsu aríñaaga lun.

—¡Espíritu wuríbatí, ígirabeí gürígia le!

⁹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca bíri?

Ába louñabun.

—Lejión níña ladüga gíbetiwa.

¹⁰ Ába jayúmuragun espíritugu jagía lun Jesúsu lun moúnajan láníña bougudin lueí fulásu ligía.

¹¹ Queíti níñanu lan sarágu büüruju eíga ñi luágu wübü,

¹² ába jayúmuragun espíritugu wuríbatíña jagía lun.

—Oúnaja báwa jádoun büüruju jára, rúba úma woun lun webélurun jádoun.

¹³ Ábati líchugun Jesúsu úma joun, ába jáfuridun lueí gürígia ligía, ába jebélurun jádoun búuruju. Níñanu jawára bián-mílu búuruju. Ába jáguragun búuruju jagía jóungua lueígiñe ában gudúungu, ába jáburujan baránajoun, ába jañáradagun.

¹⁴ Ábati janúfudedagun ja oúnigirubaliña búuruju jagía, ába jeíbaagun abájúdaguei le asúseredubei ubúruгу lúma áraabu. Ába jayábingua gürígia aríjei ca lan asúseredubei.

¹⁵ Dan le jachúlürünbei le ñi lubei Jesúsu, ába jaríjini gürígia lé meja gawágubei espíritugu wuribatíña ñun líña, táuñein giñe lanáangun, areidaguaali, ába janúfudedagun.

¹⁶ Játi aríjubalin, ába jabájúdaguni le asúseredubei lun gürígia lé buga gawágubei espíritugu wuribatíña lúma jawáguti búuruju, joun.

¹⁷ Ábati jayúmuragun lun Jesúsu lun láfuridun lídaangiñe jageíra.

¹⁸ Dan le ládinun Jesúsu tídoun ugúnein, ába layúmuragun wügüri lé buga gawágubei espíritugu wuribatíña lun lun lídin lúma,

¹⁹ májati Jesúsu, aríñagarügüti lun.

—Beíba júbiñoun jámoun bidújeñu, ábame babájúdaguni sun le ladügübei Babúreme Búngiu báu, ída líña lan bagúdemedun lun.

²⁰ Ába lídin, ába lagúmeserun abájúdaguei sun le ladügübei Jesúsu láu lídin sun fulásu Decápolis, ába laweíridun janígi súngubei.

*Liraiü Jáiro, túma würi to agúurubarun lanáangun Jesúsu
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)*

²¹ Dan le lagíribudunbei Jesúsu tídan ugúnein loubáfurugun dúna, ába jayábingua búrübünü gürígia le ñíjin lubei, ába leréderun ñi láru dúna.

²² Ábati liábin ában jádaangiñe tábuti jalígilisin juríu, gíríti Jáiro. Dan le laríjimbalin wügüri le Jesúsu, ába lájuduragun lubádu lugúdi,

²³ ába layúmuragun lun ítara.

—Nújein niraü touwe, queímoun bíchigei bújabu tuágu, areidagua támuga, moúnwen támuga.

²⁴ Ába lídin Jesúsu lúma, sarágu jáña gürígia afálarutiña, ába buriti jámurudaguni Jesúsu.

²⁵ Jádaanti sarágu gürígia ja, ñiñoun ában würi sánditu, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe.

²⁶ Súfurijaru sarágu jámagiñe surúsiagu áni gásta táali sun le túmati, mareidaguntu, gáwoun gueínarügü.

²⁷ Ligía tagáambun ladímurejóun luágu Jesúsu, ába tiábin lanáangiñe jádan sarágu gürígia, ába tagúurunun lanáangun,

²⁸ ladüga tariñagun túnguarügü. “Láurügüme nagúurunun lanáangun nareidaguba.”

²⁹ Lídan óra ligía, ába leréderun lésejan jítaü tuei, ába tasándiragun túngua luágu areidaguaaru lan.

³⁰ Ábati lasándiruni Jesúsu luágu areidaguaagúdaali lan gürígia láu lubáfu, ába lagáraragun jawágun gürígia ja lanáangiñebaña, ába lálügúdajan.

—¿Ca agúurubei tuágu nanáangun?

³¹ Ába jariñagun láni dispulugu lun.

—Ariagu biñátia lun jibe gürígia ya luágu murúgu jáña lan, ¿álügúdajágidibu ca lan agúurubei buágu?

³² Ába laríaajan Jesúsu áluaja ca lan agúurubei luágu.

³³ Ába tiábin würi tugúya adádagareina láu anúfudei, subúdiñutei le asúseredubei tun, ába tájuduragun ligíbugiñe, ába tariñaguni sun inárüni lun.

³⁴ Ába lariñagun Jesúsu tun.

—Niraü, areidaguaadibu ladüga bafiñen. Beíba láu darángilaü, areidaguañu lídaangiñe bisándi.

³⁵ Nígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin lúbiñegiñe wügüri lé buga ñüdünbei ougei luágu tisándi liraiü, ába jariñagun lun túguchi irájü tugúya.

—Jlátia biraü, ¿ca uágu bebéreseja lun maésturu guetó?

³⁶ Agáamba lumúti Jesúsu le jariñagubei, ába lariñagun lun wügüri ligía.

—Manúfudedabá, afiñerügüba.

³⁷ Májatiti jóudin ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan le lamúlen Jacóbo.

³⁸ Dan le lachúlürünbei lúbiñoun wügüri ligía, ába laríjini chagáguau jáma gürígia ja ayájubaña, agúaraja.

³⁹ Ába lebélorun, ába lariñagun joun.

—¿Cásan uágu jareíncha, ayájua buri jugúya ítara? Moúnwentutia irájü to, tarúmugüña.

⁴⁰ Ába jéjerajan láu. Ábati láfuridagüdúniña Jesúsu súngubei ñígiñe, ába lanügüni túguchi irájü túma túguchu jáma ja ñüdünbaña lúma, ába lebélorun le ñíjin tubei irájü.

41 Ába lárügüdüni tújabu, ába laríñagun tun.

—Talíta, cúmi—lila líra. Niraü, sarába.

42 Lídan óra ligía, ába tásaarun irájü tugúya, ába teíbugun. Weíyaraüjaru, dúusu irúmu táu. Ába laweíridun janígi gürígia ja ñíbaña.

43 Ába líchugun Jesúsu dimúrei derégüdati joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, ába laríñagun joun lun jíchugun eíginí tun.

6

Jesúsu lídan fulásu le Nazarét

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Ába lídin Jesúsu ñígiñe, ába lagíribudun lageíroun, ába jóudin láni disípulugu lúma.

2 Dan lachülürün wéyu le eméraaguagülei, ába larúfudajan tídan jalígílisin juríu, sarágu jáña gürígia agáambeí, ába laweíridun janígi láu larúfudajan, ába jaríñagun.

—¿Jalía funásan lafúnrendeirei gürígia le sun le? ¿Cáteisán lichú áu le luágubei? ¿Ída liñásan gayára lubei ladaágun miláguru?

3 Saráfangeiga le tiraü María le, líbugaña Jacóbo, José, Júdas, lúma Simón, ñáñanu gíñe lítunu wáma.

Ába jíchugun mabájüdüni luágu.

4 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Sun gürígia, gúndaatiña láu ában proféta jaweídügüya ja lupaísanun jáma lidújeñu, jáma ja tílana lúban, jagía rügüñanu íchiga mabájüdüni luágu.

5 Ligía lásiñerunbei ladügün ámu miláguru ñi lueídügüya líchugun lújabu jawágu biñáraü sánditiña, ába lareidaguagüdüniña.

6 Weírititi lanígi láu maffíñen jamá. Lárigiñe, ába leíbuguni lirájüñü fulásu, arúfudajeina.

Loúnajaniña Jesúsu láni disípulugu apúrichija

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Ába loúnajan jawágu láni dúusu disípulugu lun lagúmeserun oúnajaña bián bián, ába líchugun ubáfu joun lun gayára lan jaságarun espíritugu wuríbatíña.

8 Rúti dimúrei joun lun manügün jamá ni cáta luágu jeíbugun lueídügüya bádun, mouñ lumuti janügün ni fein, ni ságü, ni seínsu,

9 lun geídi tan jasábadun, lun mabíaman tan jasímisin.

10 Ába gíñe laríñagun joun.

—Dánme le jebélurun lídoun ában fulásu apúsaraja, reidei jumá ñi tídan ában méme múna darí jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía.

11 Ánjaünti merésibirúniwa lídan ában fulásu, mája jagía jagáambunün, furíjuma ñígiñe, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, líseínime magúndani jáu lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jádáriragun jóungua. Le ninárün jáu luágu dánme lan lachülürün luwéyuri Búngiu lun lagúseragüdüniña sun gürígia, maweíribei jabeichúniwa Sodómana jáma Gomórrana quei lílana fulásu le merésibirunbalün.

12 Ábati jáfuridun, ába japúrichijan joun gürígia luágu lúnti lan jasáansiruni ligáburí jóuserun.

13 Sagátíña gíñe sarágu espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia, jurúgua jagía aili jawágu sarágu sánditiña, ába jareidaguagüdüniña.

Loúnwen Juan le abásteragüdjabei

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Queíti eíbaajali lubei luáguti Jesúsu lídan sun fulásu, ába gíñe lachülürün lábun lagáambun urúei Heródes. Sarágu jáña aríñagutiña.

—Saráya Juan le abásteragüdjabei lídaangiñe óuweni, ligía luweírinbei lubáfu.

15 Jaríñaga jíbiri.

—Elías lé meja proféta le.

Jíbiri aríñaga.

—Ában proféta quei ja binádu.

16 Dan le lagáambunbalin Heródes sun le, ába laríñagun.

—Juan le, le nadürüragüdübei íchügü, saráya lídaangiñe óuweni.

17 Lé meja asúseredubei, oúnajali meja Heródes adáúrei Juan, ába lagüraguni láu güríngüri furísunrugu tadüga Heródias. Würi tugúya, lúmari meja Felípe, le lamúlen Heródes, ába lanügünun Heródes lúmarime.

18 Ába meja laríñagun Juan lun Heródes.

—Mouñ lumuti bagámaridunun lúmari bamúlen.

19 Ába liyéreegudun Juan tun Heródias, ába tabúseerun táfaruni jilágubei,

²⁰ siñá tumuti ladüga subúdi lan lun Heródes luágu ában lan wügüri le eibuguti buídu lúma Búngiu Juan, áni ában lan wügüri esériwiduti lun Búngiu, janúfudetiti lueí. Ligia mája lubei lun tadügün ni cáta láu. Láu sun úa lan gunfaráanda láani Heródes le laríñagubei Juan lun buídu, agáamba lumúti láu ugúndani.

²¹ Ába tadáriruni Heródias ticháansin dan le lagúnfulirun Heródes irúmu, ába ladügün fédu joun gumádimatiña jáma jábutigu súdaara jáma ámu buri güriágu weírigutiña ja Galiléabaña.

²² Ába tebélorun tiraü Heródias ñi lubei fédu le, ába tabínajan, gúndaatiti Heródes jáma sun ja ñibaña eíga lúma láu tabínajan irájü to, ába laríñagun tun.

—Amúriajabei le babúseerun núma, níchugubei bun.

²³ Rúlumuti lerérun tun luágu líchugubei lan furúmieguarügü cátei le tamúriajan lúma tun, gayára lan lamídan lan fulásu le ñi lubei larúeijan tamúriaja.

²⁴ Ába táfuridun, ába taríñagun tun tóguchu.

—¿Cábasan namúriaja lúma?

Ába taríñagun tun.

—Amúriajabei lálbulugu Juan le abásteragüdjabei lúma.

²⁵ Ába tebélorun irájü to furése le ñijin lubei urúei, ába taríñagun lun.

—Buséntina lun bíchuguni lálbulugu Juan le abásteragüdjabei nun lídan ában asíedu guelé guelé.

²⁶ Ába lajírudagan urúei sarágu, quei rúlaali lan lerérun áni agáambagu jáña amísurajóutiña tun, májati lun míchu lubei lan le tamúriajabei lúma tun.

²⁷ Furése furése, ába lounajan urúei ában súdaara láu dímuírei lan lanügüni lálbulugu Juan lun.

²⁸ Ába lídin súdaara ligía furísunrugu, ába ladürürüni lálbulugu Juan, ába lanügüni lídan ában asíedu. Ába líchuguni tun irájü tugúya, ába tichuguni tun tóguchu.

²⁹ Dan le jagáambunbalin lánigu Juan, ába jayábin lun janügüni lúgubu, ába jábununi.

Leigagüdin Jesúsu seíngü mílu wügüriña

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Lárígiñe jagíríbudun láni Jesúsu apóstolugu, ába jóundaragun lúma, ába jabájüdaguni sun le jadügübei lúma le jarúfudajabei, lun.

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Jigógu, queímoun weméraagua lídan ában fulásu le mageírawati.

Laríñagubaalin líra ladüga ñíñanu sarágu güriágu, jíbiri ñúdün, jíbiri ñúbin, dari lun madáani lan Jesúsu jáma láni disípulugu ni lun jeígin.

³² Ába jóudin tídan ába ugúnein lídoun ában fulásu mageírawati.

³³ Sarágu jáña aríjiti jóudin, dan le jasúbudiruni luágu njein lan Jesúsu jádan, ába jeíbaagun geyégu láu lagúnu lídaangiñe sun lirájüñü fulásu, ába jachülürün lubarágiñe lachülürün Jesúsu jáu láni disípulugu.

³⁴ Dan le larárirunbei Jesúsu tídaangiñe ugúnein, ába laríjin sarágu güriágu jagúrabañañein, ába jagúdemedagun lun ladüga ítara jáña lan quei mudún ja moúniritiña. Ába lagúmeserun arúfudaja sarágu cátei joun.

³⁵ Dan le dárüjali, ába jayábin láni disípulugu, ába jaríñagun lun.

—Dárüjalitia áni úatiña aganóutiña lídan fulásu le.

³⁶ Oúnaja báña güriágu ja lun jóudin lídoun buri lirájüñü fulásu le yaráfabei lun jagáñijan fein, ladüga úati ni cáta ya lun jeígin.

³⁷ Ába laríñagun Jesúsu.

—Rújuma eígini joun.

Ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati funági wóudin agáñija fein joun? Busénwati jamúga lebégi bián-san wéyu wadágimanu lun wabíjini seínsu lun wíchugun fein joun sùngubei.

³⁸ Laríñaga Jesúsu joun.

—¿Átiríñoungi fein júma? Jeíba aríjoun.

Dan le jaríjinun, ába jaríñagun lun.

—Seíngü fein jáma bián úduraü.

³⁹ Ába lañúuragüdüniña güriágu sagádirugu.

⁴⁰ Ába jañúurun san san lúma dimí san, queísi laríñagun joun.

⁴¹ Ába lanügünun Jesúsu seíngü fein to lújaburugu jáma bián úduraü ja, ába laríjin siélun, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagúnun, lárígiñe, ába lamúrusujanun lun líchugunun joun láni disípulugu lun jafánreinjanun jádan güriágu jagia, fánrein jamáña gíñe bián úduraü jagia jádan sùngubei.

⁴² Jóutiña sun jagia químule.

⁴³ Lárigiñe, ába jabuinchagüdün dúusu faníñe láu tífe fein lúma úduraü ígiragúti.

⁴⁴ Seingüñanu mílu wügüriña eígitíña, mabájüdünga würiña jáma irájüñü.

Leibugun Jesúsu ligíbuagu dúna

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Ába ladinagüdüniña Jesúsu láni disípulugu tídoun ugúnein lun jánjiñuragun lubá lun jachülürün Betsáida, sun niján lan ayotúragua joun gürígia.

⁴⁶ Dan le ñüdünjaña, ába lídin luágu wübü ayúmuragua lun Búngiu.

⁴⁷ Dan le lagúñedunbei, lamídaanjaru dúna ugúnein jáu disípulugu, Jesúsu rugáali lábugua múarugu.

⁴⁸ Ába laríjin luágu jénreenguja lan joun lun jénjunjan ladüga jabárouñein lan garábali. Lubá larúgan, ába lídin Jesúsu jawágun eíbugeina ligíbuagu dúna, lásügürá yebe jáu.

⁴⁹ Dan le jaríjini eíbuga ligíbuagu dúna, ába jarítangun luágu úfiaü lan, ába jagúaragun,

⁵⁰ ladüga sun jagía aríja jamúti, ába janúfudedagun. Ába ladímurejan joun, ába laríñagun.

—¡Ganíj jumá! ¡Manúfude jumá, áu le!

⁵¹ Ába ladinun tídoun ugúnein jámoun, ába lagálumadun garábali. Ába laweíridun janígi láu,

⁵² ladüga úgali lan gunfaráanda jamáni mílaguru le ladügübei táu fein, luágu gabáfu lan lun sun cátei, derégili jachügü.

Lareidaguagüdüniña Jesúsu sánditiña Genésaret

(Mt 14.34-36)

⁵³ Ába jánjiñuraguni dúna, ába jachülürün Genésaret, ába jagürünun ugúnein láru dúna.

⁵⁴ Quei jaráriragun tídaangiñe ugúnein, ítara jasúbudiruni lílana fulásu luágu Jesúsu lan.

⁵⁵ Ába jeíbaagun lídoun sun fulásu aríñaga luágu chülújali lan, ába jagúmeserun gürígia anáaja sánditiña tídan jabárari le ñíjin lubei jagáamba luágu níjein lan Jesúsu ñi.

⁵⁶ Súnti fulásu ñíjin lumúti lebélera, ubúругu yebe, lirájüñü yebe fulásu, áraabu yebe, ába jíchajoñ sánditiña úmada, ába jamúriajan lúma lun lígiriñiña lúnrügü jagúurun sánditiña jagía luágu táru lanáangun. Súnti ja agúurubaña luágu, areidaguatiña.

7

Cátei le adügübalin gürígia lun marúman lan ligíbugiñe Búngiu

(Mt 15.1-20)

¹ Ába jayábin fariséogu jáma jádaangiñe arúfudajatiña lílúruden Moisés ja ñübinbaña Jerusaléngiñe, luágun Jesúsu.

² Ába jaríjin luágu añájein lan jádaangiñe disípulugu machibun jamúti jájabu lubá jeígin según jagáburi juríu.

³ (Falá jamuti fariséogu jáma jíbiri juríu binádu jagáburi binádu jagübürigu lun meígin jamá, machibunga jamei jájabu sarágu weíyaasu.)

⁴ Dan le jayábin mágídirugugiñe, meíginbaña magúnfulirunga jagía láu jachíbuni jájabu. Níjein buri giñe sarágu luwúyerigu igáburi jafálarun, quei buri lachibúniwa wéru, soudíeru, boulu, asíedu.)

⁵ Ábati jálügüdüni fariséogu jáma arúfudajatiña lílúruden Moisés jagía, Jesúsu.

—¿Cásan uágu mafála jabálin báni disípulugu binádu jagáburi binádu wagübürigu, jeíginbei láu liwíye jájabu?

⁶ Ába louñabuniña Jesúsu.

—Linárün proféta Isaías, dan le laríñagunbei juágu luágu ámu lan jigáburi luei le áubei jarúfudagua júngua. Aríñagati.

Gürígia ja, jayumarúrügü jíchiga inébesei nun, líña Búngiu, ánjein tídan janígi, mebéresentiña náu.

⁷ Málati jájuduragun nun,

ladüga lé rügüñein jagúmadijan wügüriña jarúfudaja.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—Ígira jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jagáburi binádu gürígia. lachibúniwa soudíeru, wéru, lúma cátei líbeina líra.

⁹ ¡Maésturugu giñe buitiña jugúya, ígira jumúti lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi!

¹⁰ Aríñagati meja Moisés. “Inébe jamá bagübürigu bun, le anábagubaliña lagübürigu, jílála.”

¹¹ Ánjeinti jugúya, aríñagatün luágu gayára lan laríñagun ában gürígia lun lúguchi o tun lúguchu. “Siñáti nideragunibu ladüga sun le númabei, aríñagaadina luágu lun lan níchuguni lun Búngiu”.

¹² Luágu furúmieguarügü lan le aríñaguti ítara, mámaali lan lúnti líderaguniña lagübürigu.

¹³ Láu líra, mebégigüda jumáli lagúmadijan Búngiu lun jafálaruni binádu jigáburi, adüga jugúya sarágu cátei líbeina líra.

¹⁴ Ábaya lagúarun Jesúsu joun gürígia ja ñíbaña, ába laríñagun joun.

—Agáamba jumána, sun jugúya, gunfaráanda jumáname.

¹⁵ Úati ni cáta ebéluruti lídoun gürígia lun laríbadagüdüni ligíbugiñe Búngiu, le áfuridubei tídaangiñe lanígi gürígia, ligía aríbadagüdúbalin ligíbugiñe Búngiu.

¹⁶ Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

¹⁷ Dan le lígiruniña Jesúsu gürígia jagía, ába lebéllurun múnadoun, ába jálügüdüni láni disípulugu luágu jémpulu le.

¹⁸ Ába laríñagun joun.

—¿Úati lubei gíñe gunfaráanda jumá? ¿Úati gunfaráanda jumáni luágu sun lan le ebélurubei bougudigiñe lídoun gürígia siña lan laríbadagüdüni

¹⁹ ladüga mebéluti tídoun lanígi, lurágeirugun lebéllura, ñígiñe ábaya láfuridun lídaangiñe?

Láu líra laríñaguña luágu sun lan eígini, jarúmati.

²⁰ Aríñagati gíñe.

—Le áfuridubei lídaangiñe gürígia, anáti líra, wuríbagüda lumúti,

²¹ ladüga lídaangiñe gürígia o tídaangiñe lanígi láfurida lagübüri samínaü, adultériu, salúfuri, áfarajani,

²² íwerujani, wámajabúni, iyéreejabúni, iyéeni, marícharagun lan ibágari, gimúgaü, marásualgú, anánguni únguau, medéraguaguduni.

²³ Sún buri cátei wuríbati le, tídaangiñe lanígi gürígia liábin, ligíati mabuídungadüdübalin ligíbugiñe Búngiu.

Ában würi teréncha to afíñeruboun luágu Jesúsu

(Mt 15.21-28)

²⁴ Ába lídin Jesúsu ñígiñe louúbawagun Tíro lúma Sidón. Ába lebéllurun tídoun ában múna áni mabúseerunti yebe lun lasúbudiruni ni ában. Siñáti larámudagun,

²⁵ furése, ába tagáambun ában würi luágu, tóguchu ában irájü gawágutu ában espíritu wuríbati. Ába tiábin, ába tájuduragun ligíbugiñe Jesúsu.

²⁶ Würi tugúya, máma juríu, Síro-Feniciana. Ába tamúriajan lúma Jesúsu lun laságaruni espíritu wuríbati le tueí tiraü.

²⁷ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Lúnti níderaguniña numútuniña ja juríu furúmiñe, mabuídunti lun tagídarúniwa fein jaweí isáanigu lun tíchugúniwa joun oúnli.

²⁸ Ába touñabuni.

—Ánja Nabúreme, oúnli ja lábugiñebaña dábula gayáraati gíñe jeígin tídaangiñe tífe fein to jágujaboun isáanigu.

²⁹ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Adímurejadibu buídu, gayáraajali bídin, furíja espíritu wuríbati tídaangiñe biraü.

³⁰ Dan le tachülürün múnada, ába tadárirunun irájü tídan gabána, furíjali espíritu wuríbati tídaangiñe.

Lareídaguagüdüni Jesúsu ában magáambaditi, maríñagadi

³¹ Ába láfuridun Jesúsu louúbawagugiñe Tíro, ába lásügürün Sidóngiñe lúma lídaangiñe buri fulásu lánina Decápolis, ába lachülürün luágun barána Gallíla.

³² Ñi janüga ában wügüri magáambaditi, dagádaga lerérun lun, ába jamúriajan lúma lun líchuguni lújabu luágu lun lareídaguagüdüni.

³³ Ába ladíñurun Jesúsu ñígiñe láu jaweí gürígia, ába ládaruni bián lirájüñü lújabu larígeirugun, ába lásuerun, ába lájurudunun liñéñe láu arürei.

³⁴ Ába laríjin siélun, ába lawáragun, ába laríñagun.

—¡Efata! —míni lan líra. ¡Junrénbal!

³⁵ Ába lánjunrenchun larígeirugu magáambaditi ligía, ába tánjingichun liñéñe lun ladímurejan buídu.

³⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun lun mabájüdagun jamáni ni ca un, létima laríñagun joun lun mabájüdagun jamáni, ligiatima jabájüdaguni.

³⁷ Ábati buri laweíridun janígi sarágu, ába jaríñagun.

—Adüga lumúti sun cátei buídu, darí lun lagáambagüdüniña magáambaditiña, adímuregüda láña maríñagaditiña.

8

Leীগagdün Jesúsu gádürü milu gürígia
(Mt 15.32-39)

¹ Lídán dan ligía, ábaya jóundaragun sarágu gürígia áni úati ni cáta jáma lun jeígin. Ába lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

² —Gudémetiña gürígia ja nun ladüga ürüwa wéyu jáu núma ya áni úaali ni cáta jáma lun jeígin.

³ Ánjaña nouñaja águyu meíginga, ladágaruba falálaü jawágu ümada, ladüga añájein jádaangiñe, díseti nígiñe lumúti jayábin.

⁴ Ába jóunabuni láni disípulugu.

—¿Ída lubáti jeীগagdüniwa ya lídan fulásu le mageírawaguti?

⁵ Ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Átiriñoun fein júma?

Ába jaríñagun lun.

—Sédü.

⁶ Ába lañúragüdüniña gürígia múarugu, ába lanügünun sédü fein tugúya lújaburugu, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu. Ába lagúbachagunun, ába lamúrusujanun, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun jádan gürígia jagía.

⁷ Níñanu giñe átiri jarájüñü úduraü jáma, ába líchugun eteíngiruni jawágu, ába lafánreinragüdüniña.

⁸ Jóutiña sun jagía químule, buíngüdagiña sédü faniñe táu tife to ígiragouboun.

⁹ Yaráfañanu joun gádürü milu wügüriña. Ába loúnajaniña Jesúsu águyu,

¹⁰ ába ládínun tídoun ugúnein jáma láni disípulugu, ába jóúdin Dalmanutoún.

Jamúriajan fariséogu miláguru lúma Jesúsu
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Ába jayábin fariséogu, ába jagúmeserun asígeneja lúma Jesúsu. Lúnti jaríjin lábun, ába jamúriajan lun larúfudun ában miláguru joun, siélugiñe.

¹² Ába lawáragun Jesúsu weíri, ába laríñagun.

—¿Cásan uágu jamúriaja gürígia ja lánina dan le ában miláguru? Ninárün jáu luágu marúfudúnbei lan miláguru jun.

¹³ Ába lígiruniña Jesúsu, ábaya ládínun tídoun ugúnein, ába lídin loubáfurugun dúna.

Jarúfudajan fariséogu quei ísi
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Bulíei jamútiti disípulugu janügün eígini, ában rügüñoun fein jáma tídan ugúnein.

¹⁵ Ába lewéridiruniña Jesúsu, laríñaga joun.

—Tóunigi jumátia lueí jisite fariséogu lúma lísite Heródes.

¹⁶ Ába jaríñagun disípulugu jádaangua.

—Ladügatia meígan wamá fein laríñagubei ítara.

¹⁷ Ába lasúbudiruni Jesúsu jarítangun, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jaríñaga luágu meígan jumá fein? ¿Úagili gunfaráanda jumá, meféen jugúya? ¿Ítara lidére jichügü?

¹⁸ ¿Maríjintün láu jágu, magáambun jugúya láu jarígeirugu? ¿Marítangun jumáli?

¹⁹ Dan le nafánreinjanbarun seíngü fein jádan seíngü milu wügüriña, ¿átiriñoun faniñe táu tife jabúdun?

Ába jaríñagun.

—Dúsu.

²⁰ —Ángi dan le nafánreinjanun sédü fein jádan gádürü milu, ¿átiriñeingi faniñe buin jabúdun?

Ába jaríñagun.

—Sédü.

²¹ Ába laríñagun joun.

—¿Úagili gunfaráanda jumá luágu máma lan tuágu fein nadímureja?

Lareidaguagdün Jesúsu ában maríjinti Betsáida

²² Lárigiñe, ába jachülürün Betsáidoun, ába lanügüniwa ában maríjinti lun Jesúsu, ába jayúmuragun lun lagúurun luágu.

²³ Ítara líña lárügüdüni Jesúsu maríjinti ligía, ába lanügüni bougudín lueí fulásu ligía. Ába lájurudagun arürei luágu lágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lálügüdüni ánjein gayáaraaü lubeí laríjin.

²⁴ Ába laríjin, ába laríñagun.

—Aríja numútiña wügüríña, naríjiniña quei tídibu wéwe, eibugeina.

²⁵ Ábaya líchuguni Jesúsu lújabu luágu lágu, ába laríjin güriúa ligía láu gouñigi, ába lareídagun, ába laríjini sun cátei furáangu.

²⁶ Ába loúnajani Jesúsu águyu, aríñageina lun.

—Mebélurabátia ubúrugin, maríñagunbeíme lun ni ában ñi.

Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Lárigiñe, ába lídin Jesúsu jáu láni disípulugu lídoun buri lirájüñü fulásu le geyéguabei láu ubúrugu Cesaréa le Filípo. Úmada, ába lálügüdüniña láni disípulugu, laríñaga joun.

—¿Cátanatan jaríñagun güriúa?

²⁸ Ába jóunabun.

—Añájein aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragüdajabei lan amürü, jíbiri aríñaga proféta Elías ban, añájeingua aríñagutiña luágu ámu lan proféta amürü.

²⁹ Ába laríñagun.

—Ánti jugúya, ¿cátanati lídan jarítagun?

Ába laríñagun Pédro lun.

—Amürü Crístubei, le loúnajabei Búngiu lun lasálbaruniña güriúa lídaangiñe jafígoun.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun lun maríñagun jamáni lun ni ában.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ába lagúmeserun Jesúsu, le Wügüri Garaüwarügüti, arúfudaja joun luágu lúnti lan lasúfurirun sarágu, luágu weíríbei lan jíchugin wügüríña weirigutiña lídan jafíñen juríu mebéreseni láu, ítara lúba giñe jóuseruni jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lílúruden Moisés. Aríñagati joun luágu láfarúaba lan jilágubei, áni lásaaruba lan lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun luágu lürüwan wéyu.

³² Furáanguiti laríñaguni le joun. Ábati lanügüni Pédro Jesúsu ñígiñe, ába lagúmeserun adeíña lun.

³³ Ába lagáragun Jesúsu, ába laríjin jawágun láni disípulugu, ába lébechuni Pédro, ába laríñagun lun.

—¡Diseba nueí, Máfial! Bugúya, masáminaruntibu quei Búngiu, basáminarun quei wügüríña.

³⁴ Ábati lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu jáma jíbiri güriúa lun jayárafadun lun, ába laríñagun joun.

—Le busénti lafálarunina, bulíeleí cáteíñein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei líabin lun nueígiñe queísi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana.

³⁵ Ladúga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériurubei íbágarí le magúmuchaditi, ánjeinti le ánjabei lefériuruni libágarí ya ubouágu nueígiñe, libíjubei íbágarí le magúmuchaditi siélu.

³⁶ ¿Cági ju lan lun güriúa lagáñeiruni sun le lánina ubou, lefériureime lubára siélu?

³⁷ Úati ni cáta lánina ubou le áuti gayára lan lagáñijan güriúa lubára siélu.

³⁸ Le antügüti busiganu nuágu lúma luágu nerérun jagíbugiñe güriúa múaraantiña áni gaffígountiña ja, nanügüba giñe busiganu láu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, dánme le níabin siéluigiñe láu luweirigun Nüguchi, geyégu jáu ánjeligu ja sándubaña.

9

¹ Aríñagati giñe Jesúsu joun.

—Nínarün jáu, luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña darí jaríjini lachülürün larúejian Búngiu láu ubáfú.

Lámuñedagun laríjin Jesúsu

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Sísi wéyu lárigiñe, ába lanügüni Jesúsu Pédro, Jacóbo, lúma Juan, ába lídin jáu luágu ában wübü íñuti le ní lumuti gayára lan jábugua jamá, ába lámuñedagun laríjin ñi jagíbugiñe.

³ Ába támiridun lanáangun jarú quei jeméreedu, weíríti tjarun chülü lúmoun úa jamá ni güriúa ubouágu gayáraati jachíibun gamísa lun tjarudun ítara.

⁴ Ába jaríjini Elías lúma Moisés ayánuja lúma Jesúsu,

⁵ Ába laríñagun Pédro lun Jesúsu.

—Maésturu, ¡lidan dan awánja lan ya! Adüga wamá ürüwa dibásein, ában bun, ában lun Moisés, ában lun Elías.

⁶ Laríñagubaa lin lira ladüga janúfude disípulugu, áni ibídiñeti lun Pédro ca lan laríñagubei.

⁷ Ába larárirun ában juánriñu le ñijin jabeí, ába ladáuragun jáu, ába lagaambúniwa ában umálali lídaangiñe juánriñu ligía le aríñagubei.

—Ñiján Niraü le jinsiñebei nun, jeiba láu le lubeíbei.

⁸ Lídan óra ligía, dan le jaríjin geyégu ñi, maríjinjaña ámu ñi lueídügüya Jesúsu.

⁹ Dan le aráreina jamá lueígiñe wúbü, ába léredun Jesúsu jawágu lun mabájüdagun jamáni le jaríjibeí lun ni ában daríme saráli lídaangiñe óuweni lúnya labágaridun, ligía le Wügüri Garaüwarügüti.

¹⁰ Ligía jareídunbalin jádaangua, álügüdajárügütiña jámagua cátei lán funa ásaarunibeí lídaangiñe óuweni.

¹¹ Ábati jálügüdüni Jesúsu.

—¿Cásan uágu jaríñaga arífudajatiña lilúrudun Moisés luágu lúnti lan liábin Elías furúmiñe lubáragiñe liábin le Crístubei?

¹² Ába loúnabuniña.

—Inárüni le jaríñagubei luágu Elíasba lan ñübin furúmiñe áni laráanserubei lan sun cátei. ¿Cági tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu, áu le Wügüri Garaüwarügüti? Aríñagatu luágu nasúfuriruba lan sarágu áni mabájüdüñbadina lan.

¹³ Nariñajare jun luágu ñübinjali lan Elías, ába jadügüni gürígia sun le jabúseerunbei láu, quei tariñaguni Lerérun Búngiu luágu ítara lúba lan lasúseredun lun.

Lareidaguagüdüni Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbati

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

¹⁴ Lárígiñe, ába jagíríbudun le ñijin jabeí jíbiri disípulugu, ába jaríjin sarágu gürígia geyégu jáu. Ñíñanu giñe arífudajatiña lilúrudun Moisés asígeneja jáma.

¹⁵ Dan le jaríjinbalin Jesúsu, ába laweíridun janígí láu jaríjini ñi, ába jeibaagun abúsurá lun.

¹⁶ Ábati lálügüdüniña, laríñaga joun.

—¿Ca uágu jasígeneja jáma?

¹⁷ Ába loúnabun ában jádaangiñe ja ñibaña, ába laríñagun.

—Maésturu, niján niraü nanügün bun, nñjein ában espíritu wuríbati luágu, merérunjali ladüga.

¹⁸ Ní lumuti lárügüdei espíritu wuríbati ligía, lájuchuruni múarugun, ába láfurijan jacútaü liyümulugugiñe, ába lacünrinjan lári. Ledébiliduñati ítara. Amúariaaadina jáma báni disípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le lueí, siñá jamuti.

¹⁹ Ába loúnabun Jesúsu, ába laríñagun.

—¿Gürígia mafiñeradiñiña! ¿Átiribeísan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmuca mafiñeni le jídaanbei? Barújumei irájü ligía ñájoun.

²⁰ Ába janügüni lun. Dan le laríjinbalin espíritu wuríbati ligía Jesúsu, ába louwejjagüdüni irájü ligía, ába leíguadun múarugun, ába lagárabajan, ába láfurijan jacútaü liyümulugugiñe.

²¹ Ába lálügüdüni Jesúsu lúguchi, ába laríñagun lun.

—¿Átiri dan lueígiñe ítara lan?

Ába laríñagun lúguchi.

—Lúmagiñe ñúraügili.

²² Gíbeeli weíyaasu lájuchuruni espíritu wuríbati ligía wáturugun o dúnarugun lan lún yebe láfaruni jilágubei. Anjein lubeíti nñjein lubeí gayára bumúti adüga, gudéme wamá bun, íderagua báwa.

²³ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu bariñaga ítara? Inárüni luágu gayára lan nadügüni. Sun cátei gayáraati lun le afíñebei.

²⁴ Ába lagúaragun lúguchi irájü ligía.

—¡Afíñetina, íderagua bána lúntima nafiñerun!

²⁵ Dan le laríjinbei Jesúsu luágu furésetimájali lan jagíbedun gürígia, ába ladeínjan lun espíritu wuríbati ligía, ába laríñagun.

—Espíritu magáambaditi, maríñagadi, aríñagatina bun lun báfuridun, ígirabeí irájü le áni mebé luradügüyabá lídoun.

²⁶ Ába lagúaragun espíritu, ábaya louwejjagüdüni irájü ligía, ába láfuridun, ába leréderun irájü ligía camá jiláali. Sarágu jáña aríñagutiña luágu jilá lan.

²⁷ Ába lárügüdüni Jesúsu lueígiñe lújabu, ába liñúraguni, ába laráramun.

²⁸ Ábati lebélorun Jesúsu múnadoun, ába jálügüdüni láni disípulugu dan le jábuguarügaña lúma, ába laríñagun lun.

—¿Cásan uágu siñá wabalin espíritu wuríbati ligía aságara?

²⁹ Ába laríñagun joun.

—Ladüga libe espíritu le, láu rügüñein ayúmuraguni lun Búngiu lúma ayúnaruni gayára lan láfuridun.

*Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

³⁰ Dan le jóudin nígiñe, ába jásügürün Galiléagiñe,

³¹ mabúseeruntiti Jesúsu lun lasúbudirúniwa jalíñañein lan ladüga larúfudajaña lan joun láni disípulugu, aríñageina ligía luágu lederegerúaba lan, ligía le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun wügüriña wuríbatíña áni jáfarubei lan jilágubei, ábame lásaarun lídaangiñe óuweni luágu lürüwan wéyu lúnya labágaridun.

³² Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun, áni janúfudetiña lun jálügüdüni.

*¿Cátima weírigubei?
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)*

³³ Ába jachülürün ubúругu Capernaúm, múnada, ába lálügüdüniña Jesúsu.

—¿Cásan buga uágu jadímureja le eibugeina jumá?

³⁴ Ába jeréderun maníñu ladüga úmada adímurejeina jañá buga luágu ca lan jádaangiñe weírigutimaabei.

³⁵ Ábati lañúurun Jesúsu, ába lagúarun joun dúusugubei disípulugu lubádun, ába laríñagun joun.

—Le abúsueruti ligía lan furúmíñeti, lúnti agúmujóuni lan jádan sùngubei, lun gíñe lesériwidun joun sùngubei.

³⁶ Ába lanügün ában irájú, ába líchuguni jamídaangua, ába lanügüni lújaburugu, ába laríñagun joun.

³⁷ —Gürígia le erésibiruti ában irájú quei le lídan níri, resibi lumútina, áni máma rügüñein áu lerésibira, resíbi lumúti gíñe Nüguchi le óunajabalina.

*Le mámabei wágani, wámagiñeñein
(Lc 9.49-50; Mt 10.42)*

³⁸ Ába laríñagun Juan lun.

—Maésturu, aríjatiwa ában wügüri aságajati espíritu wuríbatíña lídan bíri, quei máma lan wámañein, ába wawéridiruni lun madügündügüya láani.

³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Mawéridira jumeí, ladüga úati ni ában le adügüti miláguru lídan níri lun ladímurejan wuríba nuágu.

⁴⁰ Le mámabei wágani, wámagiñeñein.

⁴¹ Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le íchuguti ában wéru dúna jun lídan níri ladüga láni jumá Cristu, libíjuba afáyeiruajáú buíti.

*Góunigi lueí leíguadúniwa lídoun figóu
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

⁴² Furúmieguarügü le afigoungüdüti ában jádaangiñe ja isérigíñabaña lídan jafíñen nuágu, buítimaati jamúga lun lun lágurúniwa baránajoún láu ában óunwenbun dúbü le amúligüleí güráñu luágu ligíina sügü láu ladügüni cátei líra.

⁴³ Ánjabu lafigoungüda bújabu guánarü, buítimaati jamúga lun báchuguni, ladüga buítimaati jamúga bídin siélun láurügü ában újabu sügü láu jamúga badarún láu biángubei bújabu máfiougatin,

⁴⁴ ní lubei moúnwen jamá jéweraü ja eigibalin jágubu jiláaña, méñeguchadi wátu.

⁴⁵ Ánjabu gíñe lafigoungüda bugúdi guánarü, buítimaati jamúga gíñe lun báchuguni, ladüga buítimaati jamúga bebélurun siélun láu ában ugúdi sügü láu badarún máfiougatin láu biángubei bugúdi,

⁴⁶ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méñeguchadi ligía wátu.

⁴⁷ Ánjabu gíñe lafigoungüda bágu, buítimaati lun baságaruni, ladüga buítimaati jamúga bebélurun lídoun larúeijan Búngiu láu ában águu sügü láu jamúga badarún máfiougatin láu biángubei bágu,

⁴⁸ le ní lubei moúnwen jamá jéweraü, méñeguchadi ligía wátu.

⁴⁹ Sun gürígia ja lánigubaña Búngiu, jouchúaba quei lau wátu geméti jawágu lun jarúmadagüdúniwa, queisigubeirügü líchugúniwa sálu luágu cátei adágaragüdúwati lun Búngiu, arúfuda lámuga luágu jarúma lan, buídu ligía lun la Reidúniwa.

⁵⁰ Buíti sálu, ánjein leféridira lubásuan, ¿cábagi un ju lan? Ítara líña lubeíti, awánda jumeí sun ouchúni lubá jarúmadun ligíbugiñe Búngiu, lídan jumá úraguni júmagua.

10

Larífudajan Jesúsu luágu ígiraguni

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Ába láfuridun Jesúsu Capernaúngiñe, ába lídin louábawagun Judéa lúma luágun oubaú le níngiñe lubeí láfuacha wéyu libíti dúna le Jordán. Ábaya jouúndaragun gürígia le ní lubeí, ábaya larífudajan joun queíñaja ligáburi.

² Ábati jayábin jádaangiñe fariséogu luágun Jesúsu áluga jártügüdüni tidan jasáðaran láu jáltügüdüni ánjein maríban lubeí lun lafánreiragun wügüri túma lúmari.

³ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Cá mejagi lariñagubei Moisés jun?

⁴ Ába jariñagun lun.

—Ariñagati Moisés luágu gayára lan tíchugúniwa gárada lánina ígiraguni tun úmari.

⁵ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Líchugunbaalin Moisés gumádi líra jun ladüga tidére janígi.

⁶ Ánjein méja, dan le ladügünbalin Búngiu sun cátei, “adüga lumútiña wügüri túma würi”.

⁷ “Ligía lígirubei lubeí wügüri lúguchi túma lúguchu lun laganouúniwa túma lúmari,

⁸ ábame jeréderun quei ábanrügü.” Mámáña lubeíti biáma, ábanrügaaña.

⁹ Ligía mouñ lubeí lafánreiraguni wügüri le ladúnraguagüdübei Búngiu.

¹⁰ Dan le múnada jamá, ábaya jáltügüdüni disípulugu luágu cátei le,

¹¹ ába lariñagun Jesúsu joun.

—Le ígirutu lúmari, ába lagámaridun ámu, ladügüña adultériu.

¹² Ánjein giñe tígira würi túmari, ába tagámaridun ámu, tadügüña giñe adultériu.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Ába janájan gürígia irájüñü lun Jesúsu lun lagúurun jawágu, ába jagúmeserun disípulugu adeínja joun ja anájabaliña.

¹⁴ Dan le laríjini Jesúsu, magúndaati láu, ába lariñagun joun.

—Ígira jumá lun jayábin irájüñü númoun, mamájara jumá, ladüga ja jarúmabaña afíñe quei irájüñü, jagía lílanabaña larúejan Búngiu.

¹⁵ Ninárün jáu luágu le lan marúfudunti ában igáburi únabugubuti queísi ában irájü, siñábei lebélorun lídoun larúejan Búngiu.

¹⁶ Ába lanügüniña lújaburugu, ába labíniruniña láu lújabu jawágu.

Ladímurejan ában rísiti lúma Jesúsu

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Dan le lasígirunbalin Jesúsu luweíyasun, ába liábin ában wügüri eibaagueina lubároun, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lálügüdüni ítara.

—Maésturu buíti, ¿cásan cátei buíti lúnbei nadügüni lun nibíjini íbágarí le magúmuchaditi?

¹⁸ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—¿Ca uágu bariñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu.

¹⁹ Subúditi gumádi bun. “Maganouábá túma ában gámaritu ámu, máfarajabá, míwerujabá, madímurejabá iyéeni luágu ni ában, mayéda báña gürígia, inébe jamá bagübüriugu bun.”

²⁰ Ába lariñagun wügüri ligía.

—Maésturu, gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ñúraügídina.

²¹ Ába lariñagun Jesúsu láu ínsiñeni, ába lariñagun lun.

—Ában cátei mégeibeí lun badügüni. éiíba, alúgurabeí sun le búmabeí, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame bíbijin írisini siélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²² Dan le lagáambunbalin gürígia le cátei le, ába lírudagun, ába lídin láu íruni ladüga rísiti buídu.

²³ Ába laríjin Jesúsu geyégu jawágun súngebúi, ába lariñagun joun lání disípulugu.

—jénreenguti lun jebélorun rísitiña lídoun larúejan Búngiu!

²⁴ Ába laweíridun janígi disípulugu láu le lariñagubei, ábaya lariñagun joun.

—Nirájüñü, jénreenguti lun jebélorun ja íchubalin jaffíen luágu jarísin lídoun larúejan Búngiu!

²⁵ Méreenguntimaati lun ában caméyu lun lásügürün lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun larúejan Búngiu.

²⁶ Dan jagáambunbalin cátei le, ába laweíridun janígi, ába jáltügüdagun jámagua.

—¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷ Ába laríaguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Siñáti jasálbaragun gürígia jóungua, ánjein Búngiu, gayáraati, ladüga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Ábati laríñagun Pédro.

—Wabúreme, wagía, ígira wamáalitia sún meja le wámabei lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu.

—Nínárün jáu luágu furúmieguaügü lan le ígirutu lúban, o lamúlenu, o líbugañanu, o lítunu, o lúguchi, o lúguchu, o lirájüñü, o lufúlasun nueigiñe o lueigiñe lan ugánu le lánina asálbaruni,

³⁰ lerésibiruba san weíyaasu sügü láu guetó lídan ubou le. múna, amúlenu, íbugañanu, ítunu, úguchurunu, isáanigu, lúma fulásu, láu sun leíbaajoúniwa, resíbi ligíame íbágari magúmchaditi siélu.

³¹ Sarágu jáña ja furúmiñetiñabaña guetó, jagíaba agúmujoúni yágüta siélu, áni sarágu ja agúmujoúnibaña, jagíaba furúmiñetiña.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Luáguñanu úma lun Jerusaléoun, Jesúsu jabá jabá láni disípulugu, láuñanu luweírín anígi, áni jíbiri gürígia ja afálarubaliña, láuñanu anúfudei. Ábayati ladíñurun Jesúsu jáu láni dúusu disípulugu jawéi jíbiri gürígia, ába lagúmeserun aríñagei le lúnbei lasúseredun lun joun.

³³ Ába laríñagun joun.

—Quei lubei jaríjini, luáguñadiwa úma lun Jerusaléoun, le ñiba lubei nedéregertúa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, joun jábutigu jafádirigun juríu lúma joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ja lúnbaña jasiádirunina lun nouñwen.

³⁴ Ábame jedéreguruna joun ja mámabaña juríu lun jéjerajan náu, jabeíchubadina, jásuerağubadina, ábame jáfarunina jiláğubei, luágume lürüwan wéyu, ábame násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun.

Jamúriajan Jacóbo lúma Juan ában fuleísei

(Mt 20.20-28)

³⁵ Ábati jayábin Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, buséntiwa lun badügün ában fuleísei woun.

³⁶ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági jabúseerubei lun nadügün jun?

³⁷ Ába jaríñagun lun.

—Lun dánme lan barúejian láu sun buweírigin, lun bañúuragüdüniwa, ában lueigiñe bouñwenren, ában lueigiñe bubaúna.

³⁸ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Íbidiñeti jun ca lan jamúriajabei. ¿Gayáraabei jawánduni luweírín igárigu le lúnbei nawánduni, gayára ligíame júaradun núma lídan nasúfurirun?

³⁹ Ába jounabun.

—Gayára wabei.

Ába laríñagun joun.

—Lúnti jawánduni igárigu le lúnbei nawánduni, úara jugúyame núma lídan nasúfurirun,

⁴⁰ ánjein lun jañúurun ában lueigiñe nouñwenren, ában lueigiñe nubaúna, máma áu lúnbei níchuguni, líchugúba joun ja ubáabaña laráanserei Búngiu.

⁴¹ Dan le jagáambunbalin ja jíbiri díisi disípulugu, ába jagáñidun lúma Jacóbo láu Juan.

⁴² Ába lagúarun Jesúsu joun süngubei lubádu, ába laríñagun joun.

—Quei jasúbudirun, ja agúmadijabaña jádan ja mámabaña juríu, arúfudaguatiña jóungua camá jamuga jabúriña lílana fulásu ligía, játi weínamubaña jádan, arúfuda jamúti jabáfu.

⁴³ Ánjein jídan, máma lúba, le abúseeruti lun weíri lan jídan, lúnti lesériwiduniña jíbiri.

⁴⁴ Furúmieguaügü jídaangiñe le abúseeruti lun ligíaba lan furúmiñeti, lúnti idámuni lan joun jíbiri,

⁴⁵ itara quei máma lan niábiña, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun nesériwidúniwa, niábiña lun nesériwidun lúma lun níchuguni nibágarí lebégame jasálbarun sarágu gürígia.

Lareidaguagüdüni Jesúsu Bartiméo, le maríjinbei

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Ábati jachúlürün Jericó. Dan le áfurideina lan Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía jáu láni disípulugu jáma sarágu gürígia, ñíñein ában maríjinti gíriti Bartiméo, liraü Timéo, ñun láru úma amúriaja seínsu.

⁴⁷ Dan le lagáambunbei luágu yaráfaali lan Jesúsu le Nazarétna, ába lagúmeserun maríjinti ligía agúaraja.

—Jesúsu, ladügawagun Davíd, gudémená bun!

⁴⁸ Sarágu jáña adeínjatiña lun lun lámánichun, ligíatima lagúaragun.

—¡Ladügawagun Davíd, gudémená bun!

⁴⁹ Ába leréderagun Jesúsu, ába laríñagun.

—Wájuma lun lun liábin nun.

Ába jagúarun lun maríjinti ligía, ába jaríñagun lun.

—Ragüba gurásu, sarába, lagúajaña bun.

⁵⁰ Ába lachüürunun labíte, ába ladügün ában chubaü, ába layárafadun lun Jesúsu.

⁵¹ Ába lálügüdüni Jesúsu.

—¿Ca babúseerubei nadügün bun?

Ába loúnabun maríjinti ligía.

—Maésturu, buséntina naríjin.

⁵² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Gayáraati bídin, areídaguadibu ladüga afíñeedibu nuágu.

Lídan óra ligía, ába gayára lan laríjin maríjinti ligía, ába lídin lárige Jesúsu.

11

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Dan le yaráfaaña lubei lun Jerusalén, ába jachülürün ligíbugiñe fulásu buri le Betfajé lúma Betánia, le ünabubei libítu wúbü le Olivós, ába laríñagun Jesúsu joun bíama jádaangiñe láni disípulugu.

² —Jeiba lídan liraüraü fulásu le wagíbugiñebe, dánme le jachülürün ñi, jadáriruba ában burigü gürañu le maweinjoungili ni ában weíyaasu. Jafáragadeíme, ábame janügüni ñajoun.

³ Ánjaün álügüdüwa ca lan uágu jadügei le, jaríñagame lun luágu busén láni Jesúsu, luágu láguygüdübei lan furése.

⁴ Ába jóúdin, ába jadáriruni burigü ligía gürañu lubádu ában béna, boügudi lídan üma, ába jafáragaduni.

⁵ Ába jaríñagun jádaangiñe ja ñibaña úmadarugu joun.

—¿Ca jadügübei? ¿Cáme jafáragadei burigü le?

⁶ Ába jóúnabuniña quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jígiruniña lun jóúdin láu.

⁷ Ába janügüni burigü lun Jesúsu, ába jíchugunun jabíte luágu burigü ligía, ába laweinruni Jesúsu.

⁸ Sarágu jáña átulerutu jabíte luágu üma, jíbiri, ába jánchujan tilímun wéwe, ába jachágajani luágu üma lubá lástügürün Jesúsu ligíbugiñe.

⁹ Ja ubaráubaña jáma ja árigibaña, ába jagúmeserun agúaraja.

¡Glória! ¡Biniwati wügüri le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu!

¹⁰ Biniwati arúejani le ñübinbei, le lúnbei itara lan queísi meja larúejan wáguchi Davíd.

¡Uweiriguni lun Búngiu lídan líñun-ágei siélu!

¹¹ Lárigeñe, ába lebélorun Jesúsu Jerusaléoun, belú ligía témpulurugun, lárigeñe laríjini sun cátei, ába lídin Betánia jáu dúusu disípulugu ladüga dárüjali lan.

Líñaraguni Jesúsu tídibu ígo to mĩnboun

(Mt 21.18-19)

¹² Larúgan, dan le jáfuridunbei Betániagiñe, ába lalámachun Jesúsu.

¹³ Disegiñe, ába laríjin ában tídibu ígo gabánatu. Ába lídin aríja ánjein gin tubeí, ubánaü rügüñein ladárira tuágu ladüga mámagili lan tidáani ígo.

¹⁴ Ábati laríñagun Jesúsu lun tídibu ígo ligía.

—Magíindadügüyabá.

Ába jagáambuni láni disípulugu.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵ Lárigeñe, ába jachülürün Jerusaléoun, ába lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába laságajaniña ja alúgurajabaña jáma ja agáñijabaña ñi. Ába lagárabajani jadábulan ja asáansijabaña seínsu joun gürgía lúma jála ja alúgurajabaña únjun.

¹⁶ Mígirun lumútu témpulu lun úmame.

¹⁷ Ába laríñagun lídan larúfudajan joun.

—Lariñajare Búngiu tídan líburu to Lerérún. “Núban, fulásu le ñí lubei gayára lan jayúmuragun sun gürígia nun, ánjein jugúya, barü jumaaru quei jában jíwerutiña.”

¹⁸ Ába jagáambun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu le lariñagubei, ába jagúmeserun áluaja ída lúba lan jáfaruni jílagubei, ladüga janúfudetiña lueí, quei sun lan gürígia weírítí janígi luágu le larúfudajabei.

¹⁹ Dan le lagúñedunbei, ába láfuridun Jesúsu fulásurugugiñe.

Tídibu ígo to ásaürüboun

(Mt 21.20-22)

²⁰ Larúgan bináafin, sügüti Jesúsu jáma láni dúusu dispulugu lueígiñe méme úma ligía, ába jarjínun tídibu ígo saúja lúmagiñe tlagúle.

²¹ Ába larítaguni Pédro, ába lariñagun lun Jesúsu.

—Maésturu, jaríjabá tun tídibu ígo to bíñaraguboun gúñaarü, saúja!

²² Ába lariñagun Jesúsu joun süngubei.

—Afiñe jumá luágu Búngiu.

²³ Ninárün jáu luágu furúmieguaugü lan le aríñaguti lun wübü le. “Gidába yágiñe, dabúba baránajoun”, ánjein úa lubei lilóuguan afiñeni tídan lanígi áni afiñe ligía luágu lagúnfuliruba lan le lariñagubei, ítara lúba.

²⁴ Ligía nariñagunbei jun luágu sun lan le jamúriajan lúma Búngiu, ánjein afiñe jubei luágu resíbi jumáali lan, ítara lúba.

²⁵ Dan le jayúmuraña lan lun Búngiu, ánjein níjein lubei ladüga ában gürígia jun le mísiñeti jun, ferúduna jumei lun giñe ferúduna lánün Júguchi Búngiu le siélubei.

²⁶ Ánjein úa ferúduna jumá, úabei giñe ferúduna láani Júguchi Búngiu le siélubei jífigoun.

Lugúmadin Jesúsu

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ába jagíribudun Jerusaléoun. Dan le eíbugeina lubei Jesúsu témpulurugu, ába jayábin jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma ámu wügüriña ja weírígutiña lídan jafiñen juríu,

²⁸ ába jálögüdüni.

—¿Cáteisán biríchabei lun bádaragun búngua lídoun cátei le tánina témpulu? ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

²⁹ Ába loúnabuniña Jesúsu, aríñageina ligía joun.

—Nálögüdaadün giñe ában cátei, ánjana jóunaba, nariñagubei jun ca lan áu gumádi nadügei buri cátei le.

³⁰ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Búngiu, ódi wügüriña?

³¹ Ába jagúmeserun adímureja jámagua, ába jariñagun.

—Ánjawa aríñaga luágu Búngiu lan oúnajabalin, lariñaguba woun ca lan uágu mafíñerun wabei lun Juan.

³² ¿Ódi waríñaguba funági luágu jóúnajan lan wügüriña?

Lun jamúga jóúnabun ítara, janúfudetiña jawei gürígia, ladüga subúdi jamáni sun gürígia luágu proféta lán Juan.

³³ Ábati jariñagun lun Jesúsu.

—Íbídiñeti woun.

Ábati giñe lariñagun Jesúsu.

—Mariñagun nubei giñe jun ca lan áu gumádi nadügei cátei le.

12

Jémpulu jawágu ti ñadágimeintiña wuríbatíña

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Ábati lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia ja ñíbaña láu jémpulu, ába lariñagun joun.

—Ñíñein meja ában wügüri, ábunaguti tídibu bebei lufúlasunrugu. Ába ladügün barieru láu, adüga ligía ában ágei lun laríbachawagún tíra bebei lídoun lúma ában wáyelesi lun gayára lan loúnigiruni sun cátei.

Ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin adüga weíyaasu.

² Dan le lachülürünbei dan lun alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun amúriajei lufánran jámagiñe ñadágimeintiña.

³ Ábarüga járgügdüni músu ligía, ába jabúleiseiruni, ába jóúnajani lárigoún, míchutiña ní cáta lun.

⁴ Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya músu, ába jíchaagun dübü luágu, bougua jameí lábulugu, anába.

⁵ Ábaya loúnajan labúreme ichári ábanya, ába jáfaruni jilágubei. Lárigiñe, ába loúnajan sarágu, ában lárigei ában, buleisei jamáña jíbiri, áfaragua jíbiri jilágubei.

⁶ Níjeinguati ában lun loúnajani, ában liraú jínsifeti lun buídu, lagúmujoún óra ába loúnajani, ába larítagn luágu inébebei lan joun ladüga liraú lan.

⁷ Ába jaríñagn ñadágimeintiña jámagua. “Niján le lúnbei libíjini alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.”

⁸ Abati jarügüdüni, ába jáfaruni jilágubei, ába jaságaruni lúgubu lídaangiñe fulásu ligía.

⁹ Ábati lálügüdajan Jesúsu.

—¿Cábati ladüga labúreme ichári? Liábinnme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

¹⁰ ¿Malíjan jumágilisan le taríñagubei Lerérun Búngiu nuágu? Taríñajare.

Lé meja dübü le mabúseerun jabei ábunagutiña, ligiaali furúmiñeti.

¹¹ Wabúreme Búngiu adügübalin lun furúmiñetibebei lan, áni aríja wamúti quei ában cátei weiriguti.

¹² Ába jabúseerún yebe jadáürüni Jesúsu ladüga jasúbudiruni luágu jawágu lan layúsuri jémpulu le. Quei janúfudebei jawei gürígia, ába jígiruni lúngua, ába jóudin.

*Luáguti lafáyeijoún seínsu lun gumádi
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Lárigiñe, ába jóunajóuniwa jádaangiñe fariséogu jáma jádaangiñe lánigu Heródes lúmoun Jesúsu lun jaríñagagüdüni som cátei le lúnti gayára lan jíchuguni lidúnrunme.

¹⁴ Ába jayábin, ába jaríñagn lun.

—Maésturu, subúditi woun luágu aríñaga báani inárüni, manúfudeiga luei ni ában ladüga ni cáta lan luweirigun gürígia bun, áni barúfudajani lémeri Búngiu láu inárüni. Áríñagabá ában cátei woun. ¿Buitisan lun lafáyeijoún seínsu lun warúeite le Rómána ódi mabuídunti?

¹⁵ Subúdi lumúti Jesúsu luágu biánguañein lan jagíbu, ába laríñagn joun.

—¿Cámesan jichaajan sádara nubá? Barújuma ában lídaangiñe seínsu ligía nun, aríja námugei.

¹⁶ Ába janügüni lun. Dan le laríjini, ába lálügüdüniña.

—¿Cági iyáwa lúma íri le luágubei?

Ába jaríñagn lun.

—Láni urúei Rómána.

¹⁷ Ába laríñagn joun.

—Rújumeiti láni urúei lun urúei, rújumeime láni Búngiu lun Búngiu.

Ába laweíridun janígi láu ligáburi loúnabuniña.

*Álügüdjani libügürü ásaaruni lídaangiñe óuweni
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

¹⁸ Ába jóudin fiú saduséogu aríjei Jesúsu. Afíñetiña saduséogu luágu úa lan ásaaruni lídaangiñe óuweni. Ába lubeiti jaríñagn lun.

¹⁹ —Maésturu, aríñagatí meja Moisés luágu ánjein lan óuwe ában wügüri le marieiti masáaniguga táu lúmari, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma würi to ueiboun louwe, lun gasáanigu lan táu lun líbugaña le óuwebei.

²⁰ Níñanu mejati sédü gamúlenuguátíña, le furúmiñeti, ába lamárieidun, ába loúnwen marájüñüga.

²¹ Le jabíaman, ába lamárieidun túma würi tó buga lúmari líbugaña, ába gíñe loúnwen marájüñütiña, ligia méme asúsereda lúma le júrüwan.

²² Marieitiña sédügubei jagía túma, úati ni ában garaúti táu. Lagúmujoún óra, ába gíñe toúnwen würi tugúya.

²³ Niján le uágubei wálügüdaja. Dánme le jásaarun jiláaña lídaangiñe óuweni lúnya gabágarí jamá, ¿cábagi úmari würi tugúya jádaangiñe sédü gamúlenuguátíña ja, lárigiñe mariei jamá sun jagía túma?

²⁴ Ába laríñagn Jesúsu joun.

—Bulíeiguatún ladüga libídiñe tuáguti Lerérun Búngiu jun, ni luáguti lubáfu Búngiu.

²⁵ Dánme le jásaarun jiláaña lúnya jabágaridun, ámujalime jabágarí, magámaridun jába, míchugun jamáñame jasáanigu lun mariei, queisi magámaridun jamá ánjeligu siélu.

²⁶ Ánjeinti luágu sará jamá jiláaña lúnya jabágaridun, ¿malíjan jumágiru lílíburun Moisés luágu ladímurejan Búngiu lun lídaangiñe ában búbugati durúngu umúti? Laríñajare lun. “Áu Lubúngiutebei Abrahám, Lubúngiute Isáac, Lubúngiute Jacób.”

²⁷ Ítara líña lubeíti, ánjein jamúgati jiláañu jáña wügüríña jagía lun sun dan, maríñaguti jamúga Búngiu luágu Jabúngiute lan, ladúga máma Jabúngiute jiláguaña Búngiu, Jabúngiute wíngwángiña. Ítara líña lubeíti, jugúya weíríti jabúlieidágun.

*Gumádi le weírigitimaabei
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Níñein ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés le agáambubalin jadímurejan, queíti subúdi láani luágu oúnaba lániña Jesúsu buídu, ába liábin lubároun, ába lálügüdüni.

—¿Cáteisán lídaangiñe lilúrudun Búngiu weírigitimaabei?

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Niján le weírigitimaabei. “Agáamba jumána, jugúya Israelítagu, Wabúreme Búngiu, ligía rügüñein Abúremein.

³⁰ Jínsiñelá lubeíti Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bisáminan, láu sun bére.” Ligía gumádi le weírigitimaabei,

³¹ áni le libíaman lídan uweíriguni lenége le furúmiñeti. “Jínsiñe jamá bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.” Úati ámu gumádi weíriguti luei biáma le.

³² Ába laríñagun arúfudajati ligía lun.

—Buíti baríñaguni, maésturu. Binárün luágu ában rügüñein lan Búngiu, luágu úa lan ámu,

³³ áni lúnti jínsiñe lan Búngiu woun táu sun wanígi, láu sun wasáminan, táu sun wawáni, láu sun wére, lun giñe jínsiñe jamá wíbirigu woun queísi wínsiñegua woúngua. Gebégiti sun líra ligíbugiñe sügü láu sun wadágaragüdüñ lun lúma sun cátei le agudúbei luágu latárü.

³⁴ Dánti le lagáambun Jesúsu loúnabun láu lichú áu, ába laríñagun lun.

—Madíseedibu luei lílana ban larúeijan Búngiu.

Manígijaña lun jálügüdajan.

*¿Ca adügawagun Crístu?
(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)*

³⁵ Larúfudajaña Jesúsu témpulurugu, laríñaga.

—¿Ída liñásan jaríñagunbei arúfudajatiña lilúrudun Moisés luágu ladügawagun lan David Crístu?

³⁶ David guánarügü láu lubáfu Sifiri Sándu aríñagati ítara.

Laríñajare Abúremein lun Nabúreme.

“Núrúba núma lueígíñe noúnwenren daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

³⁷ ¿Ída lubáti ladügawagun lan David Crístu ánjein wa lubálin David guánarü Crístu, “Nabúreme”?

Ába jagáambuni bürübünu gürígia jagía láu ugúndani.

*Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54, 20.45-47)*

³⁸ Ábaja laríñagun Jesúsu joun lídan larúfudajan.

—Tóunígi jumátia jawei arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jínsiñeti joun lun jeíbugun táu anáanguni durúrutu lúma lun labúsúrúniwa joun úmada láu sarágu inébesei.

³⁹ Áluaja jamúti jalaü le jála weírigutiña tídan jalígílisin juríu, lúma lubuídun-ágei ubáraü lídan eígini.

⁴⁰ Gidá jamutu jában würíña ja jiláaña úmari jawei, lúnti jadáuragun láu sun líra, ába jadügün afúrieiduni le migímaguti. Weíríbei jasúfurirun luágu sun le jadügübei.

*Tedéweejan fugiábu würi to jiláali túmari, lun Búngiu
(Lc 21.1-4)*

⁴¹ Luágu ában wéyu, ñun líña Jesúsu témpulurugu tigíbugiñe gáfu to lágei seínsu, aríaguei jíchaajan gürígia seínsu tídoun. Gibetiña rísitiña íchugutiña sarágu seínsu.

⁴² Ligía tiábin ában fugiábu würi to jiláali túmari, ába tíchugun bián gáwanün tídoun gáfu tugúya.

⁴³ Ába lagúarun Jesúsu joun láni disípulugu lubádun, ába laríñagun joun.

—Nínárün jáu luágu gíbetima lan tíchugun würi to sügü jáu sun ja íchugubaña seínsu tídoun gáfu to,

⁴⁴ ladúga sun jagía, lídaangiñe le ígiragubei jáma jíhiga, ánjoun tugúya, láu tugúdemegun rútumuti sun lé túmabei lun tawíñwandun.

13

*Laríñagun Jesúsu luágu tagüñrinchawagúba lan témpulu
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Dan le láfuriduña lan Jesúsu témpulurugugiñe, ába laríñagun ában jádaangiñe láni disípulugu lun.

—¡Maésturu, aríjabá tun tubuídun watémpulun lúma buri dübü le áubei tadügüwa! ¡Máma tanárima buri!

² Ába loúnabuni Jesúsu.

—¿Aríagu jíña tun tanárima témpulu to? Merédebeítia ni ában dübü ligíbuagu ában, lagúnrinchaguba sun le.

Seíni buri lubáragiñe lagúmunchun ubou
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24, 17.22-24)

³ Ábati jóudin luágu wübü le giríbei Olívos le tigíbugiñebei témpulu. Dánti le ñun líña lan Jesúsu ñi, ába jayábin Pédro, Jacóbo, Juan lúma Andrés, ába jaríñagun lun, jagáguarügü.

⁴ —Busétiwa lun baríñaguni woun ídame lan lasúserada sun le tun témpulu to. ¿Cábasan seíni luágu chúlújali lan dan lun lagúnfulirun sún buri cátei le?

⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Toúnigi jumá, mayéedagualaún ni ában,

⁶ ladüga sarágujaba ñübintiña, jaríñagame. “Áu Crístubei”, áni sarágujaba jayéedun.

⁷ ‘Jugúya, dánme le jagáambuni lamúri wuríbu yaráfa jun lúma ugánu luáguti buri wuríbu díseti jueí, manúfudedagua jumá, ladüga ñíbei wuríbu súnwandan, mámagili lagúmunchun ubou líra.

⁸ Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageíraü lúma ámu. Ñíbei járbaganáli lídan sarágu fulásu, ilámaü, chagáguau, áni súnme buri cátei le, lagúmesearügügilime le lúnbei lasúfurirúniwa.

⁹ ‘Toúnigigua jumá júngua ladüga jedéregerúaba lun lúrudu, ábame jabúleiseirunün tídan buri jalígilisin juríu, janügüba lun jagúseragüdüniwa jagíbugiñe gumádimatiña lúma jagíbugiñe urueigu, nueígiñe, ítara lúba gayára lan jadímurejan nuágu, jagíbugiñe.

¹⁰ Lubáragiñe lagúmunchun ubou, lapúrichijoüba ugánu luáguti asálbaruni lídan sun fulásu.

¹¹ Dánmeti le janügüniwa lun jedéregerúniwa joun lúrudugu, magíbedalá jaritagun luágu cába lan jaríñaga, masáminaragubei jumeí. Aríñaga jumeí le laríñagun Búngiu jun lídan óra ligía, ladüga mámba jugúya adímureja, Sífiri Sándu, ligíaba adímureja.

¹² Jedéregerubaña wügüriña jamúlenu jáma jábugaña lun jáfarúniwa jilágubei, deréga jamáñame agúbürigu jasáanigu, jagáraabaguba isáanigu jawágun jagúbürigu lun jedéregerúniwa lun jáfaruniwa jilágubei.

¹³ Jiyéereguduba lun sun ubou nueígiñe, le asígiruti úaragu darí lúmoun lagúmujóun, lasálbaruba.

¹⁴ ‘Abürújati proféta Daniél luágu cátei iyéereguti le gagúnrinchaguagüdadíbei, dánme le jaríjini cátei ligía le ñi lubei moun lan lun ñi lan—le alíjabei, gunfaráandalá—jámestia Judéabaña, lúntimétia janúrajan luágun wübü.

¹⁵ Le gürígia le bougudíbei, mebélura látia múnadoun aságara ni cáta,

¹⁶ le áraabubei, magríbudalá águyu ni anúgoun lanáangun.

¹⁷ Fugiábugume würiña ja dageíñatiña lídoun wéyu ligía jáma ja garájüñütiña ja gurágiña.

¹⁸ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun máma lan lídan lídáani lídíliga jeíbaagua,

¹⁹ ladüga lídáanibeí asúfuriruni quei le masúseredungili lúmagiñe ladügüni Búngiu ubou, masúseredundügüyaalime giñe lárigiñe.

²⁰ Ánjein jamúga madúraagun lánme Jabúreme Búngiu dan ligía, úabei jamúga ni ában eséfuruti, ladúraagubei luágu jínsiñe lánigu lun, ja anúadaja láañabaña.

²¹ ‘Ánjeinti aríñawagua jun. “Aríja jumá, niján Crístubei”, o “Nírán”, maffínera jumá,

²² ladüga jayábiba eyéejatiña aríñaga jawougua luágu Crístu lan jagía, jíbiri, aríñaga jagíame luágu profétagu jamá, áni jayéeni. Jadügüba seíni lúma miláguru lun jayéedaguniña ásta ja anúadaja láañabaña Búngiu ánjein gayára.

²³ Aráanseñu jumá, rúnaadün luágun jugúdi.

Ída lúba lan ligáburi lagríbudun Crístu ubouagun
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)

²⁴ ‘Lídounme wéyu ligía, lárigiñeme dan ligía le lánina asúfuriruni, ábame labúrigadun wéyu, marúnidunjalime játi.

²⁵ Jeíguaduba warúguma siélugiñe, ábame ladádagarun sun siélu.

²⁶ Ábameti naríjiniwa, áu le Wügüri Garaúwarügüti, niábin lídan juánriñu láu oúnwenbun ubáfu lúma uweiriguni,

²⁷ ábame nouñajaniña ánjeligu oúndaraña sun ja nanúadajabaña lídaangiñe gádürü larígei ubou, lúmagiñe lídíse-ágei ubou darí lúmoun lídíse-ágei siélu.

²⁸ ‘Gunfaráanda jumei jémpulu le tuáguti tídibu ígo. Dan le ñulúgili tilímun, ába laboučhun tubána, subúdi jumúti luágu níteeli lan lidáani lubáchouga.

²⁹ Ítara meme, dánme gíñe jaríjini sún buri cátei le, subúdi jumei luágu yaráfaali lan niábin.

³⁰ Ninárün jáu, luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúruğu le Jerusalén lubáragiñe jóuwegun gürígia ja lánina dan le.

³¹ Lagúmchaguba siélu lúma ubou, ánjein nerérun, merédebei magúnfulirunga.

³² ‘Ánjeinti wéyu lúma óra le lúnbei lasúseredun sun cátei le, ibídiñeti ni ca un, ni joun láni Búngiu ánjeligi ja siélubaña, ni lun Liraü, Búngiu rügüñein le Úguchili asúbudirei.

³³ Lúnti lubeiti agágudúañu jumá, aríaa ja, ayúmuragua lun Búngiu, ladúga ibídiñeti jun ídame lan lachúlúra óra ligía.

³⁴ Ítara lúba quei ában wügüri le ñüdüñbei luágu ában weýaasu díse, lubáragiñe láfuridun lúbiñegiñe, ába líchuguni sun cátei jájaburugun lumúsuniña áni ru ligía jawádigimari, aríñağa ligía lun le luágubei béna lun louñigirun.

³⁵ Áu queisi tabúreme muna tugúya, furésebei nagíribudun. Agágudúañu jumá lubeiti, ladúga ibídiñeti jun cába lan óra nachúlúra, ánjein gúñounba lubei lúmoun áriebuba lan, o lubá lan larúgan o bináafin lan,

³⁶ ñübindügü ñíñein sódini, ábame nadárirunün arúmuga.

³⁷ Le nariñagubei jun aríñağa numúti joun súnagubei. Agágudúañu jumá.

14

Lalédawagúniwa lubá Jesúsu

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Bián rügáli wéyu lubá fédu le arítaguagülei luágu meja dan le lásügürünbei láni Búngiu ánjeli áfaraguña jarájüñü Ejiptona, máfarawaguntiña jarájüñü Israelitaga, lidáani gíñe fédu le ñí lubei teigúa fein to magánatu ísi. Ábanti jáluajan jábutigi fádírigu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés ída lúba lan jarügüdüni Jesúsu láu eyéerawaguni lun jáfaruni jílágubei.

² Ába jaríñagun.

–Márügüda wamei fédurugu luei jafúudun gürígia.

Tájurudaguni ában würi Jesúsu

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Betániañein Jesúsu lúbiñe Simón lé meja gawágubei gumein luágu lúra, danti le ñun líña lan luágu dábulu, ába tíabin ában würi láu ában budein buin láu ibíñei le jémeti, le séruti. Ába tájalachuni ligíina budein, ába téseruni ibíñei lábubugun Jesúsu.

⁴ Ába jagáñidun jádaangiñe ja ñibaña, ába jaríñagun jámagua.

–¿Cámesan leféridirúa ibíñei jémeti le?

⁵ Gayaraati jamúgagu lalúgurun luágu sügü láu lebégi ában irúmu wadágimanu, lun jíderawagún gudémetiña.

Ába jébechunun,

⁶ ába laríñagun Jesúsu.

–Ígira jumotún. ¿Ca uágu jañáwurija tun? Ában cátei buíti le tadügübei nun.

⁷ Súnwandan ñibaña lan gudémetiña júma lun jíderaguniña dan le jabúseerun, ánjein áu, mámba súnwandan júma nan.

⁸ Adúga táali würi to le tíaraabei, jurúguaarun ibíñei luágu núgubu lubá nábulanajoún,

⁹ áni ninárün jáu luágu lídan lan furúmieguarügü fulásu lídan sun ubou le ñí lumuti lapúrichijoúga ugánu le lánina asálbaruni labájúdawagúba gíñe le tadügübei würi to lun jarítagan tuágu.

Lalúguruni Júdas Jesúsu

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Ábati lídin Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe dúusu láni Jesúsu disípulugu, adímureja jáma jábutigi fádírigu lun ladügün darádu jáma lun ledégeruni Jesúsu joun.

¹¹ Dan le jagáambubalin, ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun luágu jíchuguba lan seínsu lun. Ába lagúmeserun Júdas áluaja ída lúba lan ledégeruni Jesúsu joun.

Lagúmujoún leigin Jesúsu jáma lánigu

(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)

¹² Le furúmiñeti wéyu lídan fédu le ñí lubei teigúa fein to magánatu ísi, luwéyuri lafarún mudún le lánina fédu le páscua, ába jálügüdüni disípulugu Jesúsu.

–¿Jalíagi babúseera lun wouđin aráansera wabárúa lun weígini eígini le lánina fédu?

¹³ Ába louñajan biáma jádaangiñe láni disípulugu, ába laríñagun joun lubáragiñe jóudin.

—Jeiba ubúru, jadúnraguba lúma ában wügüri ñi táu ában dináa láu dúna,

¹⁴ jídinme lárigi le ñíjin lumúti lebélu, ábame jaríñagun lun tabúreme múna. “Ítara líña maésturu, ¿jagoún nege rúmu to lúnbon ñi lan leígei eígini le lánina fédu jáu láni disípulugu?”

¹⁵ Ábame larúfudun ában rúmu weírútu jun, tougíñegua múna, to aráanseñu tíña, ábame jaráanseruni eígini woun ñi.

¹⁶ Ába jáfuridun disípulugu, ába jachúlürün ubúrugun, ába jádáriruni sùngubei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini lánina fédu ñi.

¹⁷ Dan le lagúñedunbei, ába lachúlürün Jesúsu jáu dúusu disípulugu.

¹⁸ Dánti le luágu jamá dábula eíga, ába laríñagun joun.

—Nínárün jáu luágu lalúgurubadina lan ában jídaangiñe le eígibeí núma.

¹⁹ Ábati jájírudagun, ába jagúmeserun álügüdaguei ában ában.

—¿Áu funásan?

²⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ában jídaangiñe jugúya dúusu le éderutu leígan fein lídan asíedu.

²¹ Anángüraadina lubeítí, áu le Wügüri Garaüwarügüti, luágu úma le uágubei taríñaga Lerérun Búngiu, áni ífugíabúti wügüri le alúgurutina! Buítimaati jamúga lun wügüri ligía lun magúriajouñiwa lan.

²² Dan le añája lubeí eíga, ába lanügünun Jesúsu jeígan fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, lárigiñe lagúbachagunun ába líchugunun joun, ába laríñagun joun.

—Joujúma, nógubu le.

²³ Lárigiñe, ába lanügünun ában wéru táu diweín lújaburugu, lárigiñe leteíngiruni Búngiu tuágu, ába líchugunun joun, ába játun sun jagía tídaangiñe diweín tugúya.

²⁴ Ába laríñagun joun.

—Níta le, le añúuragüdúbalin iséri darádu, le gíñe áwiyurúabei joun sarágu gürígia lun ferúduwana lan jajígon.

²⁵ Nínárün jáu luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme wéyu le lúnbei nátunun iséri tuwúyeri diweín lídan larúeijan Búngiu siélu.

*Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

²⁶ Lásun jerémujani urému luágu Búngiu, ába jouúdin luágun wúbü le gíribeí Olívos.

²⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Sun jugúya janúrajaba, ígira jumáname áriebu le, ladúga taríñajare Lerérun Búngiu. “Náfarubei jouñiri mudún jílagubei, ábame jeréderun mudún chagágu.”

²⁸ Lárigiñeme násaarun lídaangiñe ouweni lúnya nabágaridun, nídiiba Gallílea jubáragiñe.

²⁹ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Gayáraati jígirunibu sun ja, nugúya, mígirun nubádibu.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Nínárün báu, áriebu meme le, lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, ürúwaalime weíyaasu baríñagun luágu ibídiñe nan bun.

³¹ Ába laríñagun.

—Ni ánjein lun lubeí nouñwen búma, maríñagubadina luágu ibídiñe ban nun.

Ligía méme gíñe jaríñaga sùngubei.

*Layúmuragun Jesúsu lun Búngiu, Getsemaní
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)*

³² Ábati jachúlürün lídoun ában fulásu gírítí Getsemaní, ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu,

—Nurújuma ya, neíbuga ayúmuragua lun Búngiu.

³³ Ába lanügüniña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua. Ába ladíjeridun larítagun buídu, sandí ligía ában igárigu weírítí tídan lanígi.

³⁴ Ába laríñagun.

—Sandítina ában írúni weírítí le lánina ouweni tídan nuwáni. Reidei jumá ya, áni agágudúañu jumá.

³⁵ Ábati lídin Jesúsu lubáruaguouñ mémeraü, ába labúluchagun múarugun, ába lamúriajan lúma Búngiu ánjein gayára lubeí masúfurirun láani le lúnbei lasúseredun lun lídan óra ligía.

³⁶ Ába laríñagun lídan layúmuragun.

—Núguchi, gayára bumúti sun cátei, séfu bána lueí nasúfuriruni cátei le, máma quei nabúseerun, quei babúseerun.

³⁷ Ába lídin, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, ába laríñagun lun Pédro.

—Simón, ¿barúmuguñaasan? ¿Siñátísán buga beréderun ni ában óra agágudúañu?

³⁸ Agágudúañu jumá, ayúmuragua jugúyame luei jeiguadun lidoun ínchajoúni lun jefédiriruni jafiñen nuágu. Inárúni luágu benéfa lan jáni espíritu lun le buídubei, ánjein júgubu, débiliti.

³⁹ Ábaya lidin ayúmuragua lun Búngiu, aríñageinaleí méme dimúrei le lariñagubei furúmiñe.

⁴⁰ Dánya lagribudun, ábaya ladáriruniña arúmuga ladúga luweirin lidábu jágu. Ibídiñetiti joun cába lan jounabagúle lun.

⁴¹ Ábaya lidin lürúwan weíyaasu, ába lariñagun joun.

—¿Jarúmuguña mémesan, eméraagua jugúya? Buidürügaali, chülüja óra lun nedéregerúniwa, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jájaburugun gafigountiña.

⁴² Sarájuma, queímoun, níteeli le lúnbei ledéregerunina.

Janügüni Jesúsu adáüra

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Nígili Jesúsu adímureja, ligía lachülürün Júdas, le ában jádaangiñe dúusu dispulugu, liábin jáu sarágu mútu táu efein lúma wéwe. Jounajan jábutigu fádirigu, arúfudajatiña lilürudun Moisés, jáma ámu wügüriña weirigutiña lidan jafiñen juríu.

⁴⁴ Aríñagalíti buga Júdas joun ítara.

—Le wügüri le nachúurun, ligía, ábame járügüdüni, ábame janügüni, jounigireime buídu.

⁴⁵ Ítara líña lubeíti, dan le lachülürünbei, ába layárafadun Júdas lun Jesúsu, ába lariñagun lun.

—Maésturu.

Ába lachúuruni.

⁴⁶ Ábati járügüdüni Jesúsu, ába janügüni adaürüwa.

⁴⁷ Níñein ában jádaangiñe ja níbaña, ába láluguchunun lefeinte, ába líbuguni ában larígei lumúsun fádiri le íñutimaabei.

⁴⁸ Ábati lariñagun Jesúsu joun mútu jagía.

—¿Jiábin táu efein lúma wéwe lun janügünina adáüra, camá jamuga jíwerutina?

⁴⁹ Ságuñaja wéyu júma nan témpulurugu arúfudaja jun, madaü jumútina. Wel, lasúseredunbei le lun lagúnfulirun Lerérun Búngiu.

⁵⁰ Ábati jigiruni sun dispulugu Jesúsu lábugua, ába janúrajan.

Wügüri ñúraügili le anúrajabei

⁵¹ Níñein ában wügüri ñúraügili afálaruti Jesúsu, darúgu lougua táurügü ában sídi, ában járügüdüni.

⁵² Ába lasáfarun jaweí, ába leíbaágun surúsu, ígira sídi.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ábati janügüni Jesúsu ligíbugiñoun fádiri le íñutimaabei, ába joundaragun sun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilürudun Moisés, jáma ámu wügüriña ja weirigutiña lidan jafiñen juríu.

⁵⁴ Ábati lafálaruni Pedro Jesúsu dísegiñe chülü túbürürurugun lúban fádiri le íñutimaabei, ába leréderun ñun jáma oúnigirutiña témpulu abácharagua larügürügü wátu.

⁵⁵ Jáluajati jábutigu fádirigu lúma sun líñun-ágei lúrudu lidúnrun Jesúsu lun gayáraabei lan jasiadiruni lun láfarúniwa jílagubei, madáritiña lidúnrun.

⁵⁶ Sarágu jáña yebe adímurejatiña iyéeni luágu, múaradúntiña láu le jariñagubei.

⁵⁷ Níñanu yeétiña ásaarutiña aríñaga.

⁵⁸ —Agáambatiwa lariñagun. “Nagünrinchaguboun témpulu to, to jadügüboun wügüriña, ábame naráramagüdün ában témpulu lidan ürüwa wéyu to máma jadúga wügüriña.”

⁵⁹ Ni ítara, múaradúntiña láu le jariñagubei.

⁶⁰ Ábati lásaarun fádiri le íñutimaabei jádaangiñe sun jagía, ába lariñagun lun Jesúsu.

—¿Mouñabuntíbusan ni cáta? ¿Cáteisan le, le jariñagubei buágu?

⁶¹ Ába leréderun Jesúsu maníñu, mouñabunga ni cáta. Ábaya lálügüdüni fádiri íñutimaati.

—¿Amürüsan Crístubei le Liraü Búngiu, le lúnbei lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun?

⁶² Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Ánja, áu. Áni jugúya, jarjubadina, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ñun lueígiñe loúnwenren Súnti Gabáfu, aríja jumeime niábin lidan juánriñu siélugiñe.

⁶³ Ábati lajeíridagunun fádiri íñutimaati lanáangun, le ligáñi, ába lariñagun.

—¿Ca ámu wabúseerubei lun líchugun fe luágu guetó?

⁶⁴ Agáamba jumúti lanábaguni Búngiu láu lerérun. ¿Ída líña jaríjin lun líra?

Ába jabúdujan súngebei lun láfarúniwa jílagubei.

⁶⁵ Ábati buri jagúmeserun jíbiri ásueraquei, adáuragua láu ligibu, abúleiseirei, jariñagati.

—¡Aríñaga beígia cátei lan áfarubalibu!

Ába buri jagáyuajan súdaara luágu.

Laríñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Ñíñein Pédro bürürürugu, ligía tiábin ában lumúsun fádiri le íñutimaabei.

⁶⁷ Dan le taríjini abácharagua larügürügü wátu, ába tariaguni, ába taríñagun lun.

—¿Ma giñe buga lúmañadibu Jesúsu le Nazarétna?

⁶⁸ Ába leyéedagun Pédro, laríñaga.

—Ibidiñeti gürígia ligía nun, ibídiñegubeíti nun ca lan uágu badímureja.

Ába lígiruni fulásu le ní lubei labácharagua lun yaráfa lan lun lebéneri baríeru, ábati layúgurujan ában gáyu.

⁶⁹ Ábaya taríjini músu tugúya, ába taríñagun joun ja ñíbaña.

—Ába giñétia jádaangiñe lánigu Jesúsu le.

⁷⁰ Ábaya leyéedagun. Murúsun óra lueígiñe, ábaya jaríñagun ja ñíbaña lun Pédro.

—Inárüni, amürü ában jádaangiñe, ladüga Galiléana amürü, ítara líña badímurejan quei jagía.

⁷¹ Ába líñaragun Pédro lúngua ánjein máma lubei inárüni le laríñagubei. Ábaya laríñagun.

—Ibidiñeti gürígia le uágubei jadímureja nun.

⁷² Lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu libíaman weíyaasu. Ábati larítagun Pédro luágu le laríñagubei buga Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu bián weíyaasu, beyéedaguba náu ürüwa weíyaasu.” Dánti le larítagun luágu, ába layájun.

15

Jesúsu ligíbugiñe Piláto
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Larúgan bináafin, ába jóundaragun jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúruden Moisés, jáma ámu wügüríña ja weírígutiña lídan jafíñen juríu lúma sun líbiri líñun-ágei lúruđu, aríja cába lan jadüga lun lasiadirúniwa Jesúsu. Ába janügüni gürágu, ába jedéregeruni lun Piláto.

² Ába lálügüdüni Piláto Jesúsu.

—¿Amürü Jarúeitebei Juríu?

Ába loúnabun Jesúsu.

—Ánja, ítara líña quei baríñaguni.

³ Ába burítu jíchugun jábutigu fádirigu sarágu lidúnrun.

⁴ Ábayati lálügüdüni Piláto, ába laríñagun lun.

—¿Moúnabuntibusan ní cáta? ¿Aríjabá átiriñein lan bidúnrun íchuguti?

⁵ Moúnabun mémeti Jesúsu ní cáta, ába laweíridun lanígi Piláto láu líra.

Lasiadirúniwa Jesúsu lun otúweni
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Jécutiti Piláto ígiragüda ában adaürüti ságü féđu le lánina páscua, le jamúriajan gürígia jádaangiñe adaürütiña.

⁷ Ñíñeinti ában adaürüti gíruti Barabási úara jáma ámu ja áfarajabaña gürígia jilágubei lídan inúrugini luágu gumádi.

⁸ Ábati jayábin gürígia, ába jaríñagun lun Piláto lun ladügüni queíñaja ladüga.

⁹ Ába lálügüdüniña.

—¿Buséntün lun nígiragüdüni Jarúeite Juríu?

¹⁰ Laríñagubaa lin Piláto líra ladüga busén lán yebe lígiragüdüni Jesúsu, subúdi lumúti luágu ladüga lan gimúgau jedéregerei jábutigu fádirigu.

¹¹ Fügüda jamáña jábutigu fádirigu gürígia, jaríñaga joun lun jamúriajan lun lígiragüdüni Barabási, máma Jesúsu.

¹² Ábati laríñagun Piláto.

—¿Cáti jabúseerubei nadügün láu le uágubei jaríñaga Jarúeite Juríu?

¹³ Ába jagúaragun.

—¡Dáguabei luágu gurúwa!

¹⁴ Ába laríñagun Piláto joun.

—¿Cáti wuríbati ladügubei?

Ábaya jagúaragun.

—¡Dáguabei luágu gurúwa!

¹⁵ Queíti busúen lan Piláto leréderun buídu jáma güriá, ába lígiragüdüni Barabási, lárígiñeti loúnajan abeichei Jesúsu, ába ledéregeruni lun ládarawagún luágu gurúwa.

¹⁶ Ábati janügüni sudaara lídoun tübüürü lúban urúei, ába jóundarúniwa sun sudaara.

¹⁷ Ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni funátu, ába jadügün ában rídi láuti jíyu, ába jíchuguni leréberugu.

¹⁸ Ába jagúmeserun agúaraja lun.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

¹⁹ Ába jagáyuajan lálbulugun láu ában wéwe, ába jásueraguni, ába jájuduragun abúsura lun.

²⁰ Lárígiñe jéjerajan láu itara, ába jarágachunun anáanguni to jadáürüboun luágu lueí, ába jadáürünun lanáangun luágu. Ába jaságaruni lun jádaraguni luágu gurúwa.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Ñiñein ában wügüri Cirénena, gíríti Simón, lúguchi Alejándro lúma Rúfo, liábiña áraabugíñe, dan le lásügürün ñígiñe, ába jafósuruni lun lanügüni lugúruwan Jesúsu.

²² Ába janügüni Jesúsu lídoun ában fulásu gíríti Gólgota, míni lan líra, Lufúlasun Lábu Ichügü.

²³ Ába jíchugun diweín láu ában luwúyeri árani gíríti mírra tídoun lun, mátun lumútu.

²⁴ Ábati jádaraguni luágu gurúwa, ába jájurerun sudaara ubúnuruni lun jaríjin cába lan jádaangiñe erédera táu lanáangun.

²⁵ Ladaünrún néfu bináafin, ligía jádaraguni luágu gurúwa.

²⁶ Ába labürüdüniwa lídúnrun ñi. “Jarúeite Juríu.”

²⁷ Dáguatiña gíñe bián jíwerutiña luágu gurúwa úara lúma, ában lueígiñe loúnwenren, ában lueígiñe lubaüna.

²⁸ Láu líra lagúnfulira le tariñagubei Lerérun Búngiu. “Abájüdüwati jáma wuríbatiña.”

²⁹ Dan le burítí jásügürün güriá, ába jájínjani jachügü láu, ába janábuni, jaríñaga.

—¡Bugúya le aríñagubei luágu fíbounme lan témpulu, ábaya lánme baráramagüdünun lídan ürúwa wéyu,

³⁰ séfuguabá búngua, rariba lueígiñe gurúwa!

³¹ Ába gíñe jéjerajan jábutigu fádírígu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés láu, ába jaríñagun jámagua.

—¡Séfuti ámu, ánjein ligía, siñáti leséfuragun lúngua!

³² ¡Raríla Cristu, Jarúeite Israelítagu, lueígiñe gurúwa guetó wagíbugíñe, afíñe wamámuga luágu!

Ja dáwaguñubaña luágu gurúwa úara lúma, anába jamúti gíñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Amídirugu, ába labürígadun sun ubou dári ladaünrún ürúwa rábounwéyu.

³⁴ Ligía lagúaragun Jesúsu.

—Eloi, Eloi, ¿láma sabáctani? —míni lan líra. Nubúngiute, Nubúngiute, ¿cásan uágu bígirana?

³⁵ Ñiñanu jádaangiñe ja ñibaña agáambuti, ába jaríñagun.

—Agáamba jumá, lagúajaña lun proféta Elías.

³⁶ Ába leíbaagun ában jádaangiñe, ába ladüdüragüdün ában mudúsi táu diweín garüjütu, ába líchuguni luágu ában wéwe, ába línchuni lun Jesúsu lun lachúrudun, ába laríñagun.

—Ígira wameí guetó, waríja ánjein ñübin Elías aráriragüdei.

³⁷ Ábati ladügün Jesúsu ában agúaraguni jéreti, ába loúnwen.

³⁸ Ába tajeíridagun tubélun témpulu lídan bián murúsun íñugiñe lun únabun.

³⁹ Dan lagáambuni jábuti sudaara Rómata le rárabei ligíbugíñe Jesúsu lagúaragun, aríjaleí ida líña lan loúnwen, ába laríñagun.

—Inárüni luágu Liraú lan Búngiu wügüri le.

⁴⁰ Ñiñanu gíñe würiña, aríagutiña dísegiñe, ñiñoun María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo le ñüraütimagilíbei, lúguchu gíñe José, ñiñoun gíñe Salomé.

⁴¹ Würiña ja, falá jamuti Jesúsu áni íderagua jamúti dán meja le Galiléaíñe lan. Ñiñanu gíñe sarágu ámu würiña ja ñübinbaña Jerusaléoun úara lúma Jesúsu.

Lábunajoún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Lubáragíñe lálüdün wéyu, ába liábin José, ában wügüri inébewati jádaangiñe líñun-ágei lúruudu, le agúrabajabaalín lagúmeserun larúejan Búngiu táu sun lanígi, lílana fulásu le gríbeí Arimatéa. Queíti luwéyuri lubeí lan aráansejani, le ában wéyu lubá wéyu le eméraaguagülei, ába lebélorun le ñíjin lubeí Piláto amúriajei lúgubu Jesúsu, úouga ni murúsun anúfudei lídan.

⁴⁴ Ába laweíridun lanígi Piláto dan le lagáambun luágu jilá lan Jesúsu, ába loúnajan luágu ában jábuti sádaara lun lálügüdüni ánjein inárüni lubei luágu jilá lan.

⁴⁵ Dan le laríñagunbei lun luágu inárüni lan, ába líchuguni Piláto lúgubu Jesúsu lun José.

⁴⁶ Ábati lagáñijan José ában gamísa fínutu, ába larárigüdüni lúgubu Jesúsu lueígiñe gurúwa, ába loúburaguni táu. Ába líchuguni lídoun ában umúajaü achigiti luágu dübü, ába ladáuruni láu ában dübü.

⁴⁷ Ába tídin María Magdaléna túma María to lúguchu José aríjei fulásu le ní lubei labunúa Jesúsu.

16

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Dan le lástügürünbei wéyu le eméraguagülei, ába jagáñijan María Magdaléna, María to lúguchu Jacóbo, túma Salomé ibíñei lun jóúdin ájurudei luágu lúgubu Jesúsu.

² Dimáasu, láfunaduña larúgan, ába jóúdin luágu lumúaja,

³ ábati jaríñagun jámagua.

—¿Cábasan agídareí dübü lueígiñe lubéneri umúajaü?

⁴ Dan le jaríñinbei, úaali ouñwenbun dübü ligía lídan lílúgaarun.

⁵ Ába jebélurun lídoun umúajaü, ába jaríñin ában wügüri nñuraügili fñun fñi lueígiñe loúnwenren táu ában goúnu jarútu. Ába janúfudedagun,

⁶ ába laríñagun joun.

—Manúfudedagua jumá, jáluajañein Jesúsu le Nazarétna le ádarawagübei luágu gurúwa, úati ya, sará lídaangiñe ouweni. Aríja jumeisan fulásu le ní lubei líchugüta.

⁷ Jeiba, jaríñagame joun láni disípulugu, lúntima Pédro, luágu níngiran lan luágu úma lun Galiléoun jubáragiñe. Jaríjibeí fñi quei laríñaguni jun.

⁸ Ába jóúdin würiña jagía anúrajeina nígiñe ladüga lebéllurun ában luweírin anúfudei joun. Maríñaguntiñati ní cáta ní ca un ladüga janúfude.

Larúfudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna

(Jn 20.11-18)

⁹ Lárigiñe lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni, dimáasu bináafin, ába larúfudagun lúngua furúmiñe tun María Magdaléna, to méja ueíboun laságara sédü espíritugu wuríbatíña.

¹⁰ Ába tídin, ába tawísaruniña ja eíbugubaña meja lúma. Dan le tadárirunbálíña, jayájuañaña ladüga lanárime írúni jádan luágu loúnwen.

¹¹ Dan le jagáambun luágu winwanya lan, luágu aríja táani, maffíñetiña.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun bíama jádaangiñe disípulugu

(Lc 24.13-35)

¹² Lárigiñe, ába larúfudagun Jesúsu lúngua joun bíama jádaangiñe já meja eíbugubaña lúma, jóúdiña áraabun. Ibídiñeti yebe joun luágu Jesúsu lan.

¹³ Ába jóúdin, ába jawísaruniña ja jíbiri, ní jagía, maffíñetiña.

Líchugun Jesúsu jádásin disípulugu

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Lárigiñe, ligía larúfudagun Jesúsu lúngua joun únsu disípulugu jagía dan le fñun jamá luágu dábula, ába celadeñjan joun luágu lílouguan jafíñen lúma lídère jachügü, ladüga maffíñen jamá joun ja aríjubalin lárigiñe lásaarun.

¹⁵ Ába laríñagun joun.

—Jeiba lídan sun fulásu apúrichija jumeí ugánu le luáguti asalbaruni joun sun güriña.

¹⁶ Ja affíñerutiña luágu, badísei jagíame, jasálbaruba, ja maffíñetiña, jeféridiruba lídaanme luwéyuri agúseragüdüni.

¹⁷ Níjan cátei le lúnbei jarúfuduni ja affíñebaña nuágu, lun lasúbudirúniwa luágu Búngiu lan ouñajabaliña. Jaságaruba espíritugu wuríbatíña jaweí güriña lídan níri, jadímurejaba ámu dí múrei lueí jerérun,

¹⁸ ánjaña árügüda jéwe jájaburugu o ánjaña lan áta cátei le gáfarajati, madügünbei wuríbani joun, lánwoun sun líra, jíchugubei jájabu jawágu sánditiña, ábame jareídagun.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

(Lc 24.50-53)

¹⁹ Lárigiñe ladímurejan joun, ába líñurúniwa Jesúsu siélun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren Búngiu.

²⁰ Ába jáfuridun disípulugu, ába japúrichijani ugánu le lánina asálbaruni lídan sun fulásu. Jesúsu méme íderagua lumútiña, áni choúrügüdaleí ugánu le japúrichijabei láu miláguru lé buri jadügübei.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI LÚCAS LUÁGU JESÚSU

Labürüjani Lúcas lé meja asúseredubei

¹ Lun Teófilo le weirigubei. Gíbeeña gürigia oúchutiña jabürüjani cátei lé buri luágu ti wasálbarun lé meja asúseredubei wagánagua lídan lúaragun,

² áfaaguatiña jabürüjani ítara quei jarífudajani ja aríjubalin buri cátei ligía lúmagiñe lagúmeserun, apúrichija jagía luágu, woun.

³ Áu giñe, álügüdajaadina giñe buídu buídu libügürü sun cátei le asúseredubei lúmagiñe lagúmeserun, áni affínetina luágu maríban lan lun nabürüjanun gárada to bun quei lubúdubu,

⁴ subúdi bámugei linárün cátei le arífudúaalibeí bun buídu buídu. Niján le asúseredubei.

Lasúbudiragüdüni ában ánjeli luágu ti lagüríajoún Juan le abásteragüdjabeí

⁵ Dán meja le Heródes lan urúeibeí Judéa, níñein meja ában fádiri lámina jaffínen juríu, gíríti Zacarías, jádaangiñeti fádírigo ja lánigu Abías. Elisabét tíribeí lúmari, jádaangiñetu giñe ladúgawagun Aarón.

⁶ Biángubei jagía, richáguatiña ligíbugiñe Búngiu, gúnfulitiña lúma, adúga jameí sun le lubeibeí dari lun siñá lan laríñawagún ní cáta wuríbatí jawágu.

⁷ Masáanigutiña ladúga siñá lan tagáragüdüni Elisabét, áni derébugugaaña giñe jagía biángubei.

⁸ Luágu ában wéyu, lídan lidáani jesériwidun lánigu Zacarías quei fádírigo ligíbugiñe Búngiu, ⁹ ába jabúdujan según jagáburi fádírigo juríu, lun jasúbudiruni cába lan ebélura lídoun fulásu le sándutimaabeí témpulurugu águdaja cupáli ligíbugiñe Búngiu, ába lábúrujan luágun Zacarías.

¹⁰ Sun niján lan cupáli águdajoúa, añája gürigia bougudi ayúmuragua lun Búngiu.

¹¹ Ábati lasáíragun ában láni Wabúreme ánjeli lun Zacarías, rára luegiñe loúnwenren latárü le ní lubei cupáli.

¹² Dan le laríjini Zacarías ánjeli ligía, ába laweíridun lanígi, ába lebéllurun anúfudei lídoun.

¹³ Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Manúfudebá, Zacarías, ladúga agáamba láali Búngiu bayúmuragun, tagáraúduba búmari ában irájü, ábame bíchuguni líri Juan.

¹⁴ Tabuíñchuba banígi láu ugúndani luágu, áni sarágujaba giñe agúndaarutiña láu lagüríajoún, ¹⁵ ladúga weirigubei biraü ligíbugiñe Búngiu. Mátunbeí díweín ní bínu, áni níbeí Sífiri Sándu lúma lúmagiñe lubáragiñe lagüríajoún lun ladúndejani lídan sun cátei.

¹⁶ Ladügüba lun jagíribudun sarágu jádaangiñe Israelítuga lun jagáambuni Jabúngiute,

¹⁷ lesériwiduna lun Búngiu láu sarágu ubáfu quei meja ladügüni Elías. Laráansejaba lubá Jesúsu láu laráandaragüdüniña agübürigu jáma isáanigu, láu giñe larúfudajan joun ja magáambadibaña lun Búngiu lun júaradun lúma queísi gürigia richáguatiña. Ítara lúba laráanseruniña lubá jerésibiruni Jabúreme Jesúsu.

¹⁸ Ába laríñagun Zacarías lun ánjeli ligía.

—¿Ída lubági nachoúrini cátei le? Áu táu sun númeri, derébugugaadiwa.

¹⁹ Ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Gabriél áu, áni nesériwiduñña lun Búngiu, ligía oúnajabalina adímureja bun lun níchuguni ugánu buíti le bun.

²⁰ Guetó, quei maffínerun bubeí luágu le naríñagubei bun, berédera merérunga, siñábeí badímurejan daríme lagüríajoún biraü. Lagúnfuliruba cátei le lídan lidáani.

²¹ Sun dan le, añájati buga gürigia bougudi agúrabajei Zacarías, weírítiti janígi luágu lílú témpulurugu.

²² Dan le láfuridunbeí, siñá ladímurejan joun, ábati jasúbudiruni luágu salígua lan som cátei lun, témpulurugu. Ladímurejati joun láu seíni, meréngadijaali.

²³ Dan le lagúmuchun dan le lúnbeí lesériwidun Zacarías témpulurugu, ába lídin lúbíñoun.

²⁴ Lárígiñe cátei le, ába tadágeinadun Elisabét, to lúmari, ába máfuridun tan jábínegiñe luágu seíngü játi, teréngati túnguarügü.

²⁵ “Ladügüñein Búngiu lubuídun cátei le nun guelé lun lagídaruni nibúsigari jagíbugiñe gürigia.”

Lasúbudiragüdüni ában ánjeli luágu ti lagüríajoún Jesúsu

²⁶ Sísi játi lárígiñe, ába loúnajani Búngiu ánjeli Gabriél lídoun ában ubúruyu láni Galiléa, gíríti Nazarét,

²⁷ lun lídin bisídoun ában würi irájügiru, gírítu María. Würi tugúya, gadáraduñoun lúma ában wügüri gírítu José lun tamáriedun lúma, wügüri ligía, linébaanfan urúei Dauid.

- 28 Ába lebélorun ánjeli ligía le ñjin tubeí, ába laríñagun tun.
 —¡Báfaguagüle, María! Njein Búngiu búma, binílaadibu sügü jáu sun würíña.
- 29 Dan le tagáambuni ánjeli ligía, ába tájüchürün láu le laríñagubei, ába tálügüdagun túngua ca lan uágu labúsura tun ítara.
- 30 Ábati laríñagun ánjeli ligía tun.
 —Manúfudebá María, fuleísei láadibu Búngiu,
- 31 badágeinada, ábame bagúriajan ában irájü, ábame bíchuguni líri Jesúsu.
- 32 Weirigubei, Liraü Búngiu le íñubei lúba lagúarúniwa, áni larúeigüdübei Wabúreme Búngiu quei larúeigüdüni David, le binádu lidúje.
- 33 Lagúmadirubei linásiñun Israél lun sun dan, áni magúmuchadibeí lagúmadijan.
- 34 Ábati taríñagun María lun ánjeli ligía.
 —¿Ída lubági lasúseredun cátei le, mámarigidinagu?
- 35 Ába laríñagun ánjeli tun.
 —Liábinba Sífiri Sándu buágun, ábame loúburagunibu lubáfu Búngiu. Ligía sándubei lubeí irájü le lúnbeí bagúriajani, Liraü Búngiu lúba lagúarún.
- 36 Tiábin bidúje to Elisabét, dageínaaru giñe lau sun weíyaaru lan, tagáraüdüba ában wügüri irájü, ítara líña lubeíti, tó meja uáguboun jaríñaga luágu siñá lan tagáraüdü, níjein sísi játi dageínaü tuágu.
- 37 Úati ni cáta siñáti lun Búngiu.
- 38 Ábati taríñagun María.
 —Lidámun Nabúreme Búngiu nugúya, adúgaleí le baríñagubei náu.
 Lárigiñe, ába lídin ánjeli.

Tidin María bisídoun Elisabét

- 39 Lídoun dan ligía, ába tidin María furése lídoun ában ubúruyu le labádinaguabei buri wübü Judéa,
- 40 ába tebélorun lúbiñoun Zacarías, ába tabúsurun tun Elisabét.
- 41 Dan le tagáambuni Elisabét tabúsurun, ába lánjingichagun tiraü turágeirugu, ába liábin Sífiri Sándu tuágun.
- 42 Ábati taríñagun láu umáali le jéreti.
 —Binílaadibu Búngiu sügü jáu sun jiñáriñu, binílaali giñe biraü.
- 43 ¿Cátanañadina lun tiábin lúguchi Nabúreme bisídana?
- 44 Láu nagáambuni babúsurun, ába lánjingichagun niraü nurágeirugu láu ugúndani.
- 45 Gúndaatibu bugúya le affínerubei, luágu lagúnfuliruba lan cátei le laríñagubei Wabúreme bun.
- 46 Ábati taríñagun María.
 Rútu nuwáni uweírighuni lun Nabúreme,
- 47 gúndaagua tugúya nanígi luágu Búngiu le Nasálbaragüle,
- 48 lugúndun gudémejabujaali nun, nugúya le lidámun.
 Lúmagiñe guelé, jaríñaguba sun gürigia luágu fuleíseiwadina lan,
- 49 ladúga adúgaali Búngiu, le Súnti Gabáfu, cátei weínamuti nun, sánduti líri.
- 50 Súnwandan gudémebaña lan ja inébejabúbaña lun, lun.
- 51 Adúgaali oúnwenbun buri cátei,
 adúgaali lun ni cáta jamá ja barúguabaña jóungua.
- 52 Gidálaaña ja gabáfubaña lídaangiñe jaweirigun,
 ja únabubaña, ába ladügüniña lun weírighu jamá.
- 53 Já buga lamábaña, quimúlegüda lumútiña,
 ánjeinti ja risibaña, míchugunti ni cáta joun.
- 54 Íderagua lumútiña linásiñun Israél, ja esériwidubaña lun,
 mabúlieidun lumúti lun gudémejabu lan,
- 55 quei meja lidáradun jáma binádu wagübürigu—
 Abrahám jáma ladúgawagun—lun gudémejabu lan joun lun sun dan.
- 56 Ába teréderun María ürúwa játi ñi, lárigiñe, ába tagáribudun jábiñoun.

Lagúriajoun Juan le abásteragüdjabeí

- 57 Ába lagúnfulirun dan lun tagúriajan Elisabét, ába tagúriajan ában wügüri irájü.
- 58 Dan le jagáambun tubésinanigu jáma tidújeñu luágu lubuídun cátei le ladügübei Búngiu tun, ába jagúndaarun úara túma.
- 59 Luágu liwidün wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, le liseíni luágu láni lan Búngiu irájü ligía. Buséntiña yebéti jíchuguni líri lúguchi luágu, le Zacarías,
- 60 ába taríñagun lúguchi.

—Uá, Juánba líri.

⁶¹ Ába jariñagun tun.

—¿Cági uágu? Úati ni ában jádaangiñe binébaanfaangu gíriti Juan.

⁶² Ába jálügüdüni lüguchi irájü láu seíni ca lan íri labúseerubei líchugun luágu.

⁶³ Ába lamúriajan ában murúsun fuláansu, ába labürüdün luágun. “Juan líribei.” Ába laweíridun janígi sùngubei láu cátei le.

⁶⁴ Lídan méme óra ligía, ába gayáraajaali lan ladímurejan Zacarías, ába líchugun uweíriguni lun Búngiu.

⁶⁵ Ába laweíridun janígi besínagu láu cátei le, ába labájüdawagún cátei le lídan sun fulásu geyéguá jáu.

⁶⁶ Sun ja agáambubalin, ába jeréderun asáminara, ába jálügüdagun jámagua, jariñaga.

—¿Cáteibeí funasan irájü le?

Ladüga biní lumútija Búngiu le tímatimaati.

Lerémujan Zacarías

⁶⁷ Ába liábin Sífiri Sándu luágun Zacarías, le lüguchi irájü ligía, ába ladímurejani Zacarías dimúrei le lariñagubei Búngiu lun, ába lariñagun.

⁶⁸ Buídulá ladímurejóun luágu Wabúreme le Jabúngiutebei gürígia ja Israelítagu, ladüga ñübinjali woun, wagía le lánigu, áni sálba láadiwa.

⁶⁹ Rújali ában Asálbaragülei le gabáfuti woun jádaangiñe linébaanfaangu David, lé meja eseríwidubei lun.

⁷⁰ Ítara líña meja lariñaguni Búngiu jádaangiñe lání profétagu ja ederegeragubaña jóungua lun, lúmagiñe meja binádu dan,

⁷¹ luágu lasálbarubádiwa lan jaweí wáganíñu lúma jaweí sun ja iyéreejabúbaña woun.

⁷² Ítara líña gudemejabu lan Búngiu joun binádu wagübürigu, arúfudaleí luágu mabúlieidagun lan lueí lidáradun le sándubei jáma.

⁷³ Niján lé meja lariñagubei lun wáguchi Abrahám.

⁷⁴ Luágu leséfurubádiwa lan jaweí wáganiñu,

lan gayáraabei lan weseríwidun lun manúfudeiga,

⁷⁵ láu úarani, derégeguñu wagía woúngua lun, sun dan le wabágaridubei.

⁷⁶ Áni bugúya nisáaniraü, lání Búngiu le íñubei proféta lúba bagúarúniwa, ladüga baráansejaba lubá Wabúreme,

⁷⁷ subúdi lámuga üma lánina asálbaruni joun lánigu, le áubei ferúdunawa lan jafígoun.

⁷⁸ Wabúngiute, láu lísiñejabu lúma lugúdemejabu,

louñajabei Crístu wámoun siélugiñe

⁷⁹ lun larúgoungadágüdüñ jáu ja lídaanbaña lubúriga lúma jáu ja luágubaña üma le ouwenibeí lébeja,

lúma lun ladúndejani wapásun lídoun üma le anügüwaliwa lídoun darángilaü.

⁸⁰ Aweírideina ligíati irájü ligía, afáragadagueina giñe lídan lání espíritu. Ába laganouñ lídan fulásu mageírawati darí lúmoun wéyu le lagúmeserun luwádigimari lun Búngiu jagánagua lumútuniña Búngiu ja Israelítagu.

2

Lagüriajouñiwa Jesúsu

(Mt 1.18-25)

¹ Lídoun buga dan ligía, ába lariñagun urúei Augústo lun jabájüdüñ sun gürígia ja Rómabaña.

² Furúmiñe meja jadügüni cátei le, dán meja le Cirénio lan agúmadijabei Síria.

³ Súnti gürígia mósu jóudin jageíra lun ñi lan jabájüdüwa.

⁴ Ligía láfuridunbei José Nazarétgiñe, loubwagugiñe Galiléa, ába lídin loubwagun Judéa lídoun fulásu le gíribei Belén, le ñi lubei lagüriajoua David, quei linébaanfan lubei David José.

⁵ Ába lídin Belén lun labájüdüñ úara túma María to gadáradunboun lúma lun jamárieidun, áni dageínañoun.

⁶ Dánti le añája lan ñi Belén, ába lachülürün dan lun tagüriajan María.

⁷ Ába tagüriajani furúmiñeti tíraü ñi, ába touburaguni tídan lágei, ába tarouñragüdüni ñi tídan jában anímaalu ladüga úati ubáraü joun tídan jában chülüdügütiña.

Ánjeligu jáma ouñigirutiña mudún

⁸ Lídan áraabu bougudi lueí Belén, ñíñanu jóúniri mudún, bou larúgan jáu ouñigiraña jalügüniña mudún.

⁹ Sódini, ába lasálriragun ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli siélugifne joun, ába jarjín ában oúnwenbun larúgounga le lánina Búngiu geyégua jáu, ába janúfudedagun.

¹⁰ Ába laríñagun ánjeli ligía joun.

–Manúfudeda jumá, ladúga níjein ugánu buíti nanügün jun, lébunabei sarágu ugúndani joun sun gürigia.

¹¹ Luágu agúriajouáali lan ában asálbaragúlei jun ugúñe, lageira Davíd, Crístu le Jabúreme.

¹² Jadárirubei irájü ligía jouburagu tidan lágei, roun tidan jában anímaalu.

¹³ Lidan óra ligía, ába jasálriragun sarágu ánjeligu lubádu furúmiñeti ánjeli, ába jíchugun uweiriguni lun Búngiu, jaríñaga.

¹⁴ ¡Uweiriguni lun Búngiu lídan líñutima siélu,

darángilau múarugu jádan gürigia ja íbíbubalin lufúleisein!

¹⁵ Dánti le jagíribudun ánjeligu járigouñ siélun, ába jaríñagun jouniri mudún jámagua.

–Queímoun Belén aríjei cátei le asúsereidubei, le uágubei lasúbudiragüda Wabúreme Búngiu woun.

¹⁶ Ába joudin furéseguina, ába jadárirunun María lúma José, lúma irájü roun tidan jában anímaalu.

¹⁷ Dan le jarjínbalin, ába jabájüdaguni le laríñagubei ánjeli joun libügürü le.

¹⁸ Súnti ja agámbuliña, weiriti janígi láu le jaríñagubei.

¹⁹ Áni María, areídañu tíñein sun cátei le tidan tanígi, arítagua luágu.

²⁰ Ábati jagíribudun jouniri mudún, adímurejeina weíri luágu Búngiu, luágu sun le jagáambubei lúma le jaríjibe, ladúga suséreti ítara quei laríñawagúniwa joun.

Larífudúniwa Jesúsu témpulurugu

²¹ Luágu liwidún wéyu, ába lerésibiruni circuncisión, ába jíchuguni líri Jesúsu, íri méme le líridubei ánjeli tun María lubáragifne tadágeinadun.

²² Dan le lagúnfulirunbei lidáani jarúmadun lagúbürigu Jesúsu según igáburi lídan lilúrudun Moisés, ába janügüni irájü ligía ubúrugin Jerusalén lun jedéreguni lun Búngiu.

²³ Jadügünbalin líra ladúga laríñajare tidan lilúrudun Búngiu. “Sun furúmiñeti wügüri irájü agúriajouíti lúnbei Búngiu.”

²⁴ Ába lubeíti joudin adáragüda le uágubei laríñaga lilúrudun Búngiu. bián wagúgua o bián lan únjun.

²⁵ Lidán meja dan ligía, níñein meja ában wügüri Jerusalén gíriti Simeón. Wügüri ligía ában wügüri buíti, weiriti ledéregeregun lúngua lun Búngiu, áni agúraba lumúti liábin Crístu, le lúnbei lasálbaruniña Israelítagu. Níñein Sífiri Sándu lúma Simeón,

²⁶ áni arúfuda láali lun luágu mouñwenbei lan maríjinglei Crístu le lúnbei loúnajani Wabúreme Búngiu.

²⁷ Ába lídin wügüri ligía témpulurugun, ladúndejan Sífiri Sándu. Dánti le janügünbalin lagúbürigu Jesúsu Jesúsu témpulurugun lun jadügüni le laríñagubei lúruðu láu,

²⁸ ába loúyuajani Simeón, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu, aríñageina ligía.

²⁹ Nabúreme, gayáraajali bígirunina lun nouñwen láu darángilau, nugúya le esériwidubei bun, ladúga gúnfuli báali le baríñagubei nun.

³⁰ Aríja náali Wasálbaragúlei láu nágu,

³¹ Asálbaragúlei le bouñajabei joun sun gürigia.

³² Ítara lúba queisi ában lámpu lun larífuduni inárüni joun ja mámabaña juríu, ru ligíame uweiriguni joun Israelítagu, ja bánigu.

³³ Ába laweíridun lanígi José táu sun María láu le laríñagubei Simeón luágu irájü le.

³⁴ Ábati labíniruniña Simeón, ába laríñagun tun María, to lúguchu Jesúsu.

–Irájü le, lébunabei achúgeraguni joun sarágu Israelítagu, lébunabei gifne asálbaruni joun jíbiri. Ítara lúba queisi ában seini le lúnbei gíbe jamá májatiña jerésibiruni.

³⁵ Ítara lúba lasúbudirúniwa le larítageubei cáda ában tidan lanígi luágu Crístu. Áni ítara lúba sun cátei le bun quei ában efeín to ácharurutu tuágu buwáni.

³⁶ Níñoun gifne ában würi proféta, gíritu Ána, würi tugúya liraú Fanué, jádaangifne ladúgawagun Áser. Weíríyaaru würi tugúya, ñúraügiru meja tamárieidunbei, sédúñein irúmu táu lúma túmari, ába loúnwen,

³⁷ guetó, gádürü-weín-gádürü irúmu táu. Máfuriduntuti témpulurugugifne, terédera ñi esériwida lun Búngiu áriebu wéyuagu, ayúnara lúma ayúmuragua lun Búngiu.

³⁸ Ába tiábin Ána jawágun María, José, lúma Jesúsu lídan méme óra ligía, ába teteíngiruni Búngiu luágu irájü ligía, adímureja tugúya luágu Jesúsu joun sun ja agúrabajabaalin lasálbarún Jerusalén.

³⁹ Lárígníeti jagúnfulirun láu sun le laríñagubei lilúrudun Búngiu, ába jagíríbudun María, José, lúma Jesúsú Galiléoun lídoun jabúrugute le Nazarét.

⁴⁰ Aweírdeina ligíati irájü le, éredeina ligía, afáragadagueina lídan lichú áu, biní lumútijati Búngiu sarágu.

Jesúsu témpulurugu

⁴¹ Ságüja irúmu jóúdin lagúbürigu Jesúsu ubúrugú Jerusalén lubá fédu le páscua,

⁴² áni dan le lagúnfulirunbei Jesúsu dúusu irúmu, ába jóúdin sùngubei Jerusalén quei le jagáburi lídan fédu ligía.

⁴³ Dánti le jagíríbudun lárígniñe lagúmuchagun fédu, ába leréderun irájü ligía Jerusalén, ibídiñoun tun lúguchu ni lun José,

⁴⁴ jarítagún yebe luágu níten lan jádan gürígia ja jámarigubaña luágu úma. Ítara líña jadügün ában wéyu eíbuguni, dan le jáluajani jádan jadújeñu lúma jádan jasúbudiraagun,

⁴⁵ madári jamúti. Ábati jagíríbudun ubúrugun Jerusalén áluajei ñi.

⁴⁶ Úrúwa wéyu lueígniñe, ligía jadáriruni témpulurugu ñun jádan arúfudajatiña lilúrudun Moisés, agáambajaña, álügúdaguaña.

⁴⁷ Súnti ja agáambubalin, weíríti janígi luágu lichú láu lúma luágu buri loúnabagüle.

⁴⁸ Dan le jaríjimbalin lagúbürigu, ába laweírídun janígi, ába taríñagun lúguchu lun.

—¿Cáme badúgei cátei le woun, niraü? Nugúya lúma búguchi, wáluajañadibutia láu idíjeri.

⁴⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¿Cági uágu jáluajana? ¿Ibídíñeti jun luágu lúnti lan neténirun lun cátei le láni Núguchi?

⁵⁰ Úati gunfaráanda jamáni le laríñagubei joun.

⁵¹ Ábati lagíríbudun jáma, Nazarétün, ába lasígirun láu meme lagáambadi joun. Ábatí buri taréiduni lúguchu sun cátei le tarítangunrugun.

⁵² Níján mémeti Jesúsu aweírdeina dándu lúgubu queisi lisáminan, áni buítiti dándu ligíbugiñe Búngiu quei jagíbugiñe gürígia.

3

Lapúrichijan Juan le abásteragúdajabei, lídan fulásu mageírawati
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Lídan liqueínsin lirúmuduri lagúmadijan Tibério César, Póncio Piláto ligía meja gumándanbei Judéa, Heródes gumándan Galiléa, Felípe, le lamúlen, ligía gumándan Itúrea lúma Traconíte, Lisaniás gumándan Abilínia,

² Anás lúma Gáifasi, jagía fádírigu íñutimáabaña lídan jaffínen juríu. Ábati líchugun Búngiu ában ugánu lun Juan, le liraü Zacarías, lídan fulásu mageírawati,

³ ába leibuguni Juan sun fulásu buri le lubádubei dúna le Jordán, aríñagueina joun gürígia luágu lúnti lan jaságüríjan luágu jaffígoun, sáansi jameíme jagáburi lun ferúdunawa lan jaffígoun, badísei jagíame.

⁴ Suséreti cátei le ítara quei meja labürüdüni proféta Isaías, laríñaga.

Agaambúati lumálali ában agúarajati lídan fulásu mageírawati ítara.

“Aráanseja jumóun janígi lubá liábin Wabúreme,

queisi ladárarúniwa úma surúti.

⁵ Labuíñchagüdüwaba sun gudúngu,

sun wúbü, lagurúaba,

úma buri le segéti, lásururuba,

úma buri le múaragunti, lúwaradaguba.

⁶ Laríjúbei sun ubóu Wasálbaragüle, le loúnajabei Búngiu woun.”

⁷ Núbintiña sarágu gürígia lun Juan lun labásteragüdüniña, ába laríñaga joun.

—¿Jarásan jéwe jugúya le! ¿Ca awísarubalün lun jeíbaagun lueí lanáreme lafáyeiragüle figóu le yaráfaalibe?

⁸ Ígira jumeí binádu jigáburi, abágarida jumá lun gayára lan laríjín buídu luágu sáansiguaali lan jigáburi. Maríñaga jumá jídaangua. “Linébaanfaangu Abrahám wagía”, ladúga quei naríñaguni jun, gayáraati ladúgün Búngiu linébaanfaangu Abrahám lídaangiñe buri dübü le.

⁹ Yaráfaali dan lun jafáyeijan luágu jifígoun queisi taráanserún jaráwa lun tánchuguni tídiibu wéwe. Sun idibu le mabuídunti lín lánchugúba, ábame lagudún.

¹⁰ Ábati jaríñagun gürígia jagía lun.

—¿Cáteiti lúnbei wadügüni?

¹¹ Ába laríñagun Juan joun.

—Le biámabei isímisin, lúnti líchugun ában lun le úaboun ni ában lúma, le geíginbei, lúnti lafanreinraguni lúma le meíginbei.

¹² Ñübintiña giñe agúburajatiña liseínsuna gumádi lun jabásterun, ába jaríñagun lun.

—Maésturu, ¿ca cátei lúnbei wadügüni?

¹³ Lariñaga Juan joun.

—Magúburaja jumá lougiñe le uágubei lariñaga lúru.

¹⁴ Aríñagatiña giñe fiú súdaara lun.

—Ángi wagía, ¿cági lúnbei wadügüni?

Lariñaga joun.

—Magídara jumá ni cáta ni ca ueí, ni láu siádi, ni láu jíchugun lidúnrun mútu le madügün lumúti, gufúruma jumá láu jafáyeiruaja.

¹⁵ Añájeti gürígia madéraguagüdünja aritagua luágu fágua lan Juan Crístubei,

¹⁶ ába lariñagun Juan joun sùngubei.

—Áu, láu dúna nabásteragüdaün, nitenbei ában le lúnbei labásteragüdünün láu Sífiri Sándu lúma láu queísi wátu geméti, ligía Crístubei. Gabáfutimaati nueí dari lun madúna nan ni lun nafáragaduni tagürüga ligeidin.

¹⁷ Dánme liábin, jafánreinrúaba gürígia ja lánigubaña jádaangiñe ja wuríbabaña queísgubeirügü lagídarániwa ifei lidaangiñe túrígu buíti, ába loúndarún túrígu buíti tidoun lágei, ába lagudún ifei lidán wátu geméti le méñeguchati.

¹⁸ Láu igáburi le lúma láu buri ámu ewéridijani líchigei Juan ugánu buíti joun gürígia luágu wasálbaragüle.

¹⁹ Eréati giñe lun gumándan Heródes luágu laganóun túma Heródias, to lúmari Felípe, le lamúlen, lúma luágu ámu buri cátei wuríbatu le ladügübei.

²⁰ Lubáragiñe ladügün Heródes gásu láu, adúgarügü ligía ában cátei wuríbatimaati. ladaruni Juan furísunrugun.

Labásterun Jesúsu

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Lubáragiñe ladaürüniwa Juan, dan le labásteragüdüniña gürígia, badíseiti giñe Jesúsu. Dánti le niján lan Jesúsu ayúmuragua lun Búngiu, ába lánjunrenchagun juánriñu,

²² ába larijiniwa larárirun Sífiri Sándu luágun camá jamuga ában únjun, ába lagaambúniwa lariñagun ában umálali siéluigiñe.

—Amürü Niraü le jinsiñebei nun, gúndaatina báu.

Linébaanfaangu Jesúsu

(Mt 1.1-17)

²³ Queí buri darándi irúmu láu Jesúsu dan le lagúmeserunbalin luwádigimari le uágubei loúnajei Búngiu. Jarítawagúati luágu liraü lan José, José, liraü Eli,

²⁴ Eli, liraü Matát, Matát, liraü Leví, Leví, liraü Melquí, Melquí, liraü Jána, Jána, liraü José,

²⁵ José, liraü Matatías, Matatías, liraü Amós, Amós, liraü Nahúm, Nahúm, liraü Eslí, Eslí,

liraü Nagái,

²⁶ Nagái, liraü Maat, Maat, liraü Matatías, Matatías, liraü Semeí, Semeí, liraü José, José, liraü Judá,

²⁷ Judá, liraü Joána, Joána, liraü Résa, Résa, liraü Zorobabél, Zorobabél, liraü Salatiél, Salatiél, liraü Néri,

²⁸ Néri, liraü Melquí, Melquí, liraü Adí, Adí, liraü Cosám, Cosám, liraü Elmodám, Elmodám, liraü Er,

²⁹ Er, liraü Josué, Josué, liraü Eliézer, Eliézer, liraü Jorím, Jorím, liraü Matát,

³⁰ Matát, liraü Leví, Leví, liraü Simeón, Simeón, liraü Judá, Judá, liraü José, José, liraü Jonán, Jonán, liraü Eliaquím,

³¹ Eliaquím, liraü Meléa, Meléa, liraü Mainán, Mainán, liraü Matáta, Matáta, liraü Natán,

³² Natán, liraü David, David, liraü Isaí, Isaí, liraü Obéd, Obéd, liraü Booz, Booz, liraü Salmón, Salmón, liraü Naasón,

³³ Naasón, liraü Aminadáb, Aminadáb, liraü Arám, Arám, liraü Esróm, Esróm, liraü Fáres, Fáres, liraü Judá,

³⁴ Judá, liraü Jacób, Jacób, liraü Isáac, Isáac, liraü Abrahám, Abrahám, liraü Taré, Taré, liraü Nacór,

³⁵ Nacór, liraü Serúg, Serúg, liraü Ragáu, Ragáu, liraü Pelég, Pelég, liraü Héber, Héber, liraü Sála,

³⁶ Sála, liraü Cainán, Cainán, liraü Arfaxád, Arfaxád, liraü Sem, Sem, liraü Noé, Noé, liraü Laméc,

³⁷ Laméc, liraü Matusalén, Matusalén, liraü Enóc, Enóc, liraü Jaréd, Jaréd, liraü Mahalaléel, Mahalaléel, liraü Cainán,

³⁸ Cainán, liraü Enós, Enós, liraü Set, Set, liraü Adán, Adán, liraü Búngiu.

4

Loučhawagúniwa Jesúsu

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Ába lígiruni Jesúsu fulásu loúbawagu dúna Jordán, buin láu lubáfu Sífiri Sándu, ába lanügüni Sífiri Sándu lídoun fulásu mageírawati.

² Reideiti Jesúsu bián-wein wéyu ñi láu Máfia oučhaguei ánjein áburuja lídoun wuríbani. Meíginti ni cáta lídan sun bián-wein wéyu ligía, ába lasándirun ában ouñwenbun ilámaü.

³ Ábati laríñagun Máfia lun.

—Ánjein Liraü bubei Búngiu, salíguagüdabeí dübü le feínme.

⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Tariñajare Lerérun Búngiu. “Mámarügüba táu fein jabágarida gürgia, jabágariduba giñe láu jagúnfulirun láu sun dimúrei le laríñagubei Búngiu.”

⁵ Lárigiñe, ába lanügüni Máfia Jesúsu luágun ában wübü íñuti, ába larúfuduni sun fulásu le ubouágubei lun lídan ában.

⁶ Ába laríñagun Máfia lun.

—Níchugubei sun ubáfu lúma sun uweíríguni le bun

⁷ ánjabu ájuduragua nun lun banügüniña quei bubúngiute, bánibeí súnigubei, ladüga íbija náali sun le, áni gayáraati níchuguni lun le únti nabúseera.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Disebá nueí, Máfia, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Judúguabá lun Búngiu le Babúreme, lúnrügüla besériwida.”

⁹ Lárigiñe, ába lanügüni Máfia ubúrugin Jerusalén, ába laweínragüdüni tábulugu témpulu, ába laríñagun lun.

—Ánjein Liraü bubei Búngiu, chüguabá búngua yágiñe lun únabun,

¹⁰ ladüga tariñajare Lerérun Búngiu.

Louñajabaña Búngiu láni ánjeligu lun jounígiruníbu,

¹¹ janügübadibu jájaburugu lueí labúleiseirun bugúdi luágu dübü.

¹² Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Tariñajare giñe Lerérun Búngiu. “Moučhaguabeí Búngiu le Babúreme.”

¹³ Dánti le madárijali Máfia cába lan luwúyeri oučhawagüni ladüga lun Jesúsu, ába lígiruni lúngua luágu átiri dan.

Lagúmeseruni Jesúsu luwádigimari Galiléa

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Ába lagíríbudun Jesúsu Galiléoun buin láu lubáfu Sífiri Sándu, ába buríti ladímurejóun luágu lídan sun fulásu geyégu.

¹⁵ Arúfudajatija tídan jalígilisin juríu lídan sun fulásu, buíti jadímurejan sun gürgia luágu.

Jesúsu lídan ubúruğu Nazarét

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Ábati lídin Jesúsu Nazarétün, le fulásu le ñi lubei lagüriajóua, ába lebelurun tídoun jalígilisin juríu lídan wéyu le eméraguagülei quei ligáburu yebu, ába laráramun lun lalíjan tídan Lerérun Búngiu.

¹⁷ Ába jíchugunun liliburun proféta Isaías lun, dan le ladárunun, ába ladáriruni le ñi lubei laríñaga itara.

¹⁸ Níjein láni Búngiu Sífiri Sándu nuágu,

ladüga anúadaja láadina lun níchuguni ugánu buíti joun gudemetiña,

ouñaja láadina lun námaliñaniña ja nidíjeribaña tídan janígi,

lun náfuridagüdüniña adaürütiña,

lun níchugun arjíjini joun maríjintiña,

lun neséfuruniña ja ouserúabaña wuríba,

¹⁹ lun nadímurejan luágu dan le fuleiseijabu lan Búngiu joun gürgia.

²⁰ Ába ladárunun Jesúsu líburu, ába líchugunun lun idejati tánina ligílisi, ába lañúurun. Queíti jasígirun sun ja ñibaña aríaguei,

²¹ ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Ugüñe guánarü gúnfulijali cátei le jigíbugiñe.

²² Adímurejatiña sun jagía buíti luágu Jesúsu, weírítiti janígi luágu lubuídun burí dimúrei le laríñagubei. Jálügüdagua buríti jámagua.

—¿Mámasan le liraü José le?

²³ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Subúsi nun luágu jariñagubei lan cátei le nun. “Surúsia, agáraniguabá búngua”, jariñaguba giñe nun. “Agáambaadiwa luágu buri cátei le adúga báalibe Capernaúm, adúgabei giñe ya bageira.”

²⁴ Ába lasígirun adímureja, lariñaga.

—Ninárün jáu luágu úa lan ni ában proféta erésibirúati buidu lageira.

²⁵ Chóuru numúti luágu añajein lán meja sarágu wúriña ja jíláguañábaña jámarigu jádan Israélitagu lídan meja lidáani proféta Elías, dan le májuyun lubei júya luágu úruwa írúmu dimí, ába ñi lan sarágu ilámau fulásurugu,

²⁶ áni mouñajan lumúti Búngiu Elías túmoun ni ában jádaangiñe wúriña jíláguañe jámarigu jagía ja aganoubaña Israél, louñajei túmoun ában to aganouboun Sarépta, yaráfa lun ubúругu Sidón.

²⁷ Ñiñanu meja giñe sarágu gawágutiña gumeín luágu jára ñi Israél lídan lidáani proféta Eliséo, úati ni ában jádaangiñe areidawaguagúdüti lueídügüya Naamán le Siriana.

²⁸ Dan le jagáambunbalin sun ja ñíbaña ligílisirugu cátei le, ába jagáñidun sarágu.

²⁹ Ába jásaarun, ába jaságaruni Jesúsú bougudín lueí fulásu, ába janügüni lábulugun wúbü le gagíbuagubalin fulásu lun jájuchuruni ñígiñe.

³⁰ Ába lásügürün Jesúsú jamídaanguágiñe jámagua, ába lídin.

*Ában wügüri gawáguti espíritu wuríbati
(Mr 1.21-28)*

³¹ Ábati lídin Jesúsú Capernaúm, ában fulásu le lídaanbei Galiléa, ába larúfudajan joun güriγια ñi lídan wéyu le eméraaguagúlei.

³² Weirititi janigi láu ligáburí larúfudajan, ladüga láu ubáfu ladímureja.

³³ Ñiñeinti ában wügüri ligílisirugu, gawáguti espíritu wuríbati, ába lagúaragun ítara.

³⁴ —Ígira báwa, ¿ca uágu bemétera wámoun, Jesúsú le Nazarétna? ¿Biábíña agüñrinchaguawa? Subúdi numútibu, áni subúdi numúti luágu amúru lan Liraü Búngiu le sándubei.

³⁵ Ába ladeínjan Jesúsú lun espíritu wuríbati ligía, ába lariñagun lun.

—¡Maníba, furíba lídaangiñe güriγια le!

Ábati jájuchuruni espíritu wuríbati wügüri ligía múarugun jagíbugiñe súngubei, ába láfuridun lídaangiñe, mabúleiseirunga.

³⁶ Ába laweíridun janigi súngubei, ába jariñagun jámagua.

—¿Cáteisán buri dimúrei le? ¡Adímurejati wügüri le láu gumádi lúma ubáfu joun espíritu guríbatiña, ába jáfuridun!

³⁷ Adímurejotatiti buri luágu Jesúsú lídan sun fulásu geyéga.

*Lareidaguagúdünun Jesúsú límenidi Pédro
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)*

³⁸ Ábati láfuridun Jesúsú tídaangiñe jalígílisin juríu, ába lídan lúbíñoun Simón. Sándiñounti límenidi Simón, tabírúajaña, ába jayúmuragun lun Jesúsú lun lareidaguagúdünun.

³⁹ Ába lélemuchun Jesúsú tuágun, ába ladeínjan lun abírúau, ába lagídarun abírúau tueí. Lídan méme óra ligía ába tásaarun, ába tagúmeserun eténira joun.

*Lareidaguagúdüñ Jesúsú sarágu sánditiña
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)*

⁴⁰ Sun ja añájeinbaña sánditiña jábiñe, dan le láfuachun wéyu ába janügüniña lun Jesúsú, ába líchuguni lújabu jawágu cáda ában jádaangiñe, ába lareidagun furúmieguarügü sándi le jawáguti.

⁴¹ Sarágu jaña giñe ja gawágutiña espíritu guríbatiña, ába jagídarúniwa jaweí, ába buri jagúaragun ítara.

—Amúru le Liraübei Búngiu.

Ába ladeínjan Jesúsú joun espíritu guríbatiña, mígirun lumútiña lun jadímurejan, ladüga subúdi jamúti luágu ligía lan Crístubei.

*Lapúrichijan Jesúsú Galiléa
(Mr 1.35-39)*

⁴² Dan le larúgadunbei, ába láfuridun Jesúsú bougudín lueí ubúругu lídoun ában fulásu mageírawati. Ába jáluajani güriγια, ába jachülürün le ñíjin lubei, buséntiña yebe jeréderuni lueí lídin,

⁴³ ába lariñagun joun.

—Gásu giñe níchuguni ugánu le luáguti larúeijan Búngiu joun lílana líbiri fulásu, ladüga lun líra nouñajoúa.

⁴⁴ Ítara líña lídin apúrichijeina tídan buri jalígílisin juríu, Galiléa.

5

*Esénijani le láubei miláguru
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)*

¹ Luágu ában dan, ñíñein Jesúsu láru dúna le Genesarét, ábati jayábíngua sarágu gürígia darí lun jámurudaguni, ladüga busén jamá jagáambuni lerérun Búngiu.

² Ába laríjin Jesúsu bián ugúnein málatu dúnarugu yaráfa lun láru béya, raríguaaña esénijatiña tídaangiñe, jachúbuñounti jasénin.

³ Ábati ládinun Jesúsu tídoun ában tídaangiñe ugúnein tugúya to lugúneboun Simón, ába laríñagun lun lun ladísedun murúsun lueí láru béya. Ábati lañúurun Jesúsu tídan ugúnein, ába lagúmeserun arúfudaja joun gürígia ñígiñe.

⁴ Dan le lásurunbei ladímurejan, ába laríñagun lun Simón.

—Jeiba méme anágün, ábame jágurun ñi.

⁵ Laríñaga Simón lun.

—Maésturu, ñadímeinjadiwa sun árieibu, mañúguntiwa ni cáta, quei amürü lubei aríñagubalin, wágura.

⁶ Ába jágurun, dan le jiñúragunbárun séni, ñíñanu sarágu úduraü tídan darí yebe lun tajeíridagun.

⁷ Ábati jadügün seini joun jibirigu ja tídaanbaña to ában ugúnein lun jayábin íderaguaña. Ába jayábin, ába jabuínchagüdünnun biángubei ugúnein darí yebe lun tadíbiragun.

⁸ Dan le laríjini Simón Pédro cátei le, ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun lun.

—Ígira bána, Nabúreme, ladüga ában wügüri gafígounti nugúya.

⁹ Laríñagubaaalin Simón líra ladüga laweíridun lanígi, jáu sun ja úarabaña lúma, luágu añúguni le jadügübei.

¹⁰ Weíríti gíñe janígi Jacóbo lúma Juan, ja lirájüñü Zebedéo, ja lúmabaña Simón. Ába laríñagun Jesúsu lun Simón.

—Manúfudebá, lúmagiñe guetó buwádígimarida adíaja gürígia nun.

¹¹ Lárígiñeti játürün, ába jígiruni sun cátei, ába jóudin lúma Jesúsu lun láni jamá disípulugu.

*Lareídaguagüdünnun Jesúsu ában gawáguati gumeínluágu sun lúra
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)*

¹² Luágu ában dan, lídaañein ában fulásu Jesúsu, le ñí lubei ában wügüri gawáguati gumeín luágu sun lúra. Dan le laríjimbalin wügüri ligía Jesúsu, ába lájuduragun dagá ligíbu múarugun, ába layúmuragun lun ítara.

—Nabúreme, ánjabu busén, gayáraati bareídaguagüdünnina.

¹³ Ábati lagúruruni Jesúsu láu lújabu, ába laríñagun.

—Buséntina, areídaguabá.

Quei laríñagun ítara, ába lagídarun gumeín lueí wügüri ligía,

¹⁴ ábati laríñagun Jesúsu lun lun mabájüdagun láani cátei le ni ca un. Laríñaga lun.

—Nüdünrügüübá, arúfudagua búngua lun fádiri, rúbeíme edéweejani le uágubei laríñaga lilúrudun Moisés luágu barúmadun, aríja jamámugei gürígia luágu areídaguaadibu lan.

¹⁵ Eibu dan, eibu labúruchaguntima luágu Jesúsu, sarágu jañátija gürígia oúndaragutiña lun jagáambuni lúma lun lareídaguagüdünni jasándi.

¹⁶ Ábaja lídin Jesúsu le ñíjin lumúti úa jamá gürígia lun layúmuragun lun Búngiu.

*Lareídaguagüdünnun Jesúsu ában fadáguaali
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)*

¹⁷ Luágu ában wéyu, ñíñein Jesúsu arúfudaja, ñíñanuti fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, nübüntiña lídaangiñe lirájüñü buri fulásu le láni Galilea, Judéa lúma Jerusalén. Nijánti lubáfu Búngiu aríjúa luágu Jesúsu láu lareídaguagüdünniña sánditiña.

¹⁸ Ábati jayábin fiú wügüriña barúina ában wügüri fadáguaali tídan ában ubárari, jálugati jebélaagüdünni le ñíjin lubei Jesúsu lun laríjini.

¹⁹ Madáritiña jalíagiñeba lan jebélura ladüga jíbe gürígia, ábati jaweínrun tábulugun muna, ába jagídarun murúsun lueigiñe lougiñe le ñí lubei Jesúsu, ába jarárigüdünni sánditi tídan lubárari ligíbugiñoun.

²⁰ Dan le laríjimbalin Jesúsu affíñeni le jawágubei, ába laríñagun lun sánditi ligía.

—Wügüri, ferúdnawaali bífígoun.

²¹ Ábati jaríñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu jóunguarügü.

—¿Cáteisán gürígia le, le minébenejabubei lun Búngiu láu ligáburi ladímurejan? Úati ámu gayáraati ferúduna lan figóu lueidügüya Búngiu.

²² Subúdi lumúti Jesúsu ca lan jasáminabei, ába laríñagun joun.

—¿Ca uágu jasáminara ítara?

²³ ¿Cátima méreengúnbei laríñawagun. “Ferúdunawaali bífígon”, ódi “Sarába, beíbuga”?

²⁴ Narúfudaaliti jun luágu gayára lan ferúduna nan figoú, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

Ábati laríñagun lun le sándíbei.

—Sarába, barúboun bubáari, beíba búbíñoun.

²⁵ Lidan óra ligía, ába lásaarun sánditi ligía jagíbugiñe, ába labúdunun lubáari tó buga ídaanboun larouónra, ába lídin lúbíñoun adímurejeina luágu luweírigun Búngiu.

²⁶ Ába laweíridun janígi súngubei, ába jadímurejan luágu luweírigun Búngiu, ába jaríñagun láu luweírín janígi.

—Aríjaadiwa cátei weíriguti uguíñe.

Lagúarun Jesúsu lun Leví lun lánime disípulu

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Lárígiñe cátei le, ába láfuridun Jesúsu lídaangiñe fulásu ligía, ába laríjin ában agúburajati liseínsuna gumádi, gíríti Leví, ñun líña lídan fulásu le ñí lubei lagúburaja, ába laríñagun Jesúsu lun.

—Falábana, queímoun núma queísi náni disípulu.

²⁸ Ába lásaarun Leví, ába lígirini sun cátei lánina binádu libágari, ába lídin lúma Jesúsu queísi láni disípulu lúmagiñe óra ligía.

²⁹ Lárígiñe, ába ladügün Leví ában ouñwenbun fédu lun Jesúsu, lúbíñe, ñíñanuti sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jámaya ámu güriña ñun luágu dábulá jáma.

³⁰ Ába jagúmeserun fariséogu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés adímureja luágu Jesúsu jáma láni disípulugu, ába jaríñagun joun.

—¿Cásan uágu jeíginbei jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi lúma jáma ámu gaffiguntiña?

³¹ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ja magádiebaña, memégeirúntiña surúsia, aná ja sándibaña.

³² Máma niábiña áluaja magádietiña ligíbugiñe Búngiu, niábiña áluaja gaffiguntiña lun lasáansirún jóuserun.

Jálügüdüni Jesúsu luágu ayúnaruni

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

—¿Ída líñásan ayúnara jabeí lánigu Juan jáma fariséogu, ayúmuragua jagía sarágu lun Búngiu, ánjaña báni disípulugu, jóútiña, gurá jagía súnwandan?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Gayáraati funági jayúnaragüdüniña güriña ja jamísurajan lídoun ában maríei sun niján lan adári jáma ñí?

³⁵ Lachülürüba dan lun lídin adári, ligíameti jayúnarun.

³⁶ Rúti giñe Jesúsu ában jémpulu joun luágu iséri larúfudajan lúma binádu, laríñaga.

—Úati íbuguti murúsun gamísa tueígiñe ában anánguni isérigiru lun láfadajan ában anánguni ñulújaru, ánjein ladüga ítara, lagádeirouboun to isérigirouboun, áni merédebei giñe murúsun gamísa iséri ligía buídu tuágu anánguni ñulújaru tugüya.

³⁷ Michugüntu giñe diweín iséri lídoun guéru ñulújali, ánjein adügüwa ítara, tajeíridagubei diweín iséri guéru ñulújali, féridiméti diweín, féridi guéru.

³⁸ Ligía lúnti lubei tichugún diweín iséri lídoun guéru iséri, ítara lúba lesériwidun guéru, seríwi diweín.

³⁹ Úati giñe átuti diweín to binádu lun labúseerunun to iséri lárígiñe, laríñaguba. “Buítimaatu to binádu.”

6

Jabúdajan disípulugu túrígu lídan wéyu le eméraaguagülei

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, eíbugeina líña Jesúsu labádinagua nádü jáma láni disípulugu, átújeina jagiati disípulugu lín túrígu, ába jéferejani láu jájabu, ába jeígini líla.

² Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu joun.

—¿Cásan uágu jadüga wadágimanu le moún lumuti ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei?

³ Laríñaga Jesúsu joun.

—¿Malíjangidün luágu le ladügübei Davíd luágu ában dan, dan le lalámachunbei jáu sun ja úarabaña lúma?

⁴ Ába lebélorun tídoun lúban Búngiu, ába lanügün tídaangiñe fein to sagráuboun, jou ligía tídaangiñe, ru ligía joun ja úarabaña lúma, láu sun fádirigu rügüñanu lán yebe lúnbaña jeigin

tídaangiñe fein tugúya, según lilúrudun Moisés, áni máma figoú le ladügübei David ligibugiñe Búngiu.

⁵ Aríñagati giñe joun.

—Gabáfutina, áu le Wügüri Garaúwarügüti, lun naríñagun cába lan gayára ladügüniwa wéyu le eméraaguagülei.

Wügüri le jiláalibeí újabu
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Lídaanya ában wéyu le eméraaguagülei, ába lebélorun Jesúsu tídoun jalígílisin juríu, ába lagúmeserun arúfudaja. Níñein ában wügüri jiláli lújabu le loúnwenren,

⁷ añájeti arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu aríaaiei Jesúsu ánjein lagáranijaba lubei lun lídan wéyu le eméraaguagülei, lun jadárirun lidúnrun.

⁸ Subúdi lumúti ca lan jarítagubei, ába laríñagun lun wügüri le jiláalibeí újabu.

—Sarába, ráramabá wagibugiñe.

Ába lásaarun, ába laráramun ñi.

⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun jíbiri.

—Nálügüdaadún ában cátei. ¿Ca cátei gayáraabei ladügün lídan wéyu le eméraaguagülei, buídu ódi wuribani, lasálbarun íbágarí ódi lagídarún?

¹⁰ Ábati laríaguniña Jesúsu sun ja geyégubaña láu, ába laríñagun lun wügüri ligía.

—Tulébei bújabu.

Ába látuleruni, ába lareídagun.

¹¹ Ja jíbiri, ába jagáñidun sarágu, ába jagúmeserun álügüdagua jámagua ída lúba lan gayára lan jagúmunchun láu Jesúsu.

Lanúadajaniña Jesúsu díusu apóstologu
(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Lídoun dan ligía, ába lidin Jesúsu luágun ában wübü ayúmuragua lun Búngiu.

¹³ Dan le larúgadunbei, ába lagúarun joun láni disípulugu, ába lanúadajan díusu jádaangiñe, ja únbaña lagúara apóstologu.

¹⁴ Niján jiribeí. Simón, le méme líchubei Pédro, Andrés, le lamúlen Simón, Jacóbo lúma Juan, Felipe lúma Bartolomé,

¹⁵ Matéo lúma Tomás, Jacóbo, le liraü Alféo, Simón, le áfaaguti lun jawáanserun juríu,

¹⁶ Júdas, le lamúlen Jacóbo, lúma Júdas Iscarióte, le alúgurubalin Jesúsu.

Larífudajan Jesúsu joun sarágu güriá
(Mt 4.23-25)

¹⁷ Ába larárirun Jesúsu jáu lueigiñe wübü, ába leréderagun jáu láni disípulugu lídan ában fulásu le ñi lumuti sagádi wásati, ñíñanu giñe sarágu güriá ñúbintiña loúbawagugiñe Judéa, Jerusalén, lúma lárurugugiñe Tiro lúma Sidón. Sun güriá ja, jayábiña lun jagáambuni lapúrichijan Jesúsu lúma lun lareídaguagüdüni jasándi.

¹⁸ Já buri asúfurirubaña jáu espíritugu wuribatiña, areídaguátiña giñe.

¹⁹ Álugatiña sun güriá jagúrurun luágu Jesúsu, ladüga areídaguagüda lumútiña súngubei láu lubáfu.

Fuleiseiwatiña jáma fugiábugu
(Mt 5.1-12)

²⁰ Ábati laríjin Jesúsu jawágun láni disípulugu, ába laríñagun joun.

—Fuleiseiwatün, jugúya le mégeibeí, ladüga ménreengúnbei jun lun jebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

²¹ Fuleiseiwatün, jugúya le áfaagubeí ilámaü guetó, ladüga jaquímuladuba.

Fuleiseiwatün, jugúya le ayájubeí guetó, jéjerajaba larigiñe.

²² Fuleiseiwatün dan le iyéreegu jumá joun güriá nueigiñe, dan le jabúgagunün jawárua, dan le janábagunün, dan le janügüni jiri queí ni cáta, queí cátei wuríbati, nueigiñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

²³ Gúnda jumá sarágu, buin jumá láu ugúndani lídan wéyu ligía, ladüga jibjüba ában oúnwenbun afáyeirujau siélu, ítara méme líña meja jadüga binádu jagübüriugu güriá ja joun profétagu.

²⁴ Fugiábugu jugúya, jugúya le rísibeí, ladüga íbja jumáali sun ugúndani le lúnbei jibjini.

²⁵ Fugiábugu jugúya, jugúya le químuladuba, ladüga jalámachuba.

Fugiábugu jugúya le éjerajabei guetó, ladüga jayájuajaba láu íruni.

²⁶ Fugiábugu jugúya dan le sun jamá güriá adímureja buíti juágu, ítara líñá meja jadímurejan binádu jagübüriugu buíti jawágu profétagu yeétiña.

*Jínsiñe jamá jáganiñu jun**(Mt 5.38-48, 7.12)*

²⁷ ‘Niján nerérun jun, Jugúya le agáambubalina. Jínsiñe jamá jáganiñu jun, adüga jumá buíti joun ja iyereejabúbaña jun,

²⁸ bini jumaña ja íñaragutün, ayúmurgua jumá jawágu ja anábagutün.

²⁹ Áñjabu láfara ában gürgia luágu ában louba bigíbu, rúbei gíñe le ában louba lun, le anügütu babíte buei, rúboun gíñe bisimisin lun.

³⁰ Furúmieguarügü le amúriajati búma, rúba lun, le anügüti bumégen, máluajabei lúma.

³¹ Le cátei le babúseerubei ladügün bun, ligialá badüga joun ámu.

³² ‘Áñjein já rügüñanu lubei jínsiñejabúbaña jun jínsiñe jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ásta gafígoutiña, ítara líña jadüga.

³³ O ánjaün lan adüga buíti jóunrügü ja adügübaña buíti jun, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Ítara líña gíñe jadügün gafígoutiña.

³⁴ Áñjaün afúredeija jóunrügü ja úmagiñebaña jarítagua jibíjin som cátei, ¿ca buíti jadügübei láu líra? Afúredeijatiña gíñe ja wuríbabaña joun wuríbatíña jáledi, agúrabañu jagía gíñe jabíjin som cátei jámagiñe.

³⁵ Áñjein jugúya, lúnti jínsiñe jamá jáganiñu jun, adüga jugúyame buíti, afúredeija jugúyame, magúrabajaanga ni cáta lewéñegua. Ítara lúba weíri lan jafáyeiruaja lúmagiñe Búngiu le íñugubei, áni lirájúñübadün gíñe le tímatimaati, ladüga ligía, fuleiseijabúti gíñe joun ja meteíngiradibaña lúma joun ja wuríbabaña.

³⁶ Gudémejabu jumá, quei gudémejabu lan jóguchi Búngiu.

*Madímureja jumá wuríba jawágu ámu**(Mt 7.1-5)*

³⁷ ‘Madímureja jumá wuríba jawágu ámu, ábame gíñe maríñagun lan Búngiu luágu wuríba lan jigáburi. Míchiga jumá jadúnrun ámu, míchun lámuga gíñe Búngiu jidúnrun. Ferúduna jumá, ferúduna lámugaün gíñe Búngiu.

³⁸ Rújuma joun ámu, ru lámuga gíñe Búngiu jun. Líchuguba Búngiu sarágu jun, ladügüba jun queiügubeurügü jadüga joun ámu.

³⁹ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun.

—¿Gayáraati funági ladúndejan ában maríjinti ában maríjinti líledi? ¿Ma jeíguaduba biángubei lídoun ában meme jüyu?

⁴⁰ Úati ni ában disípulu weírigitu luei lumáesturun, íbini áñjein lagúmucha latúriajan, chülürügübei quei lumáesturun.

⁴¹ ‘¿Ída líña gayára bubálin liraüraü ífei le lídaanbei lágu bíbugaña aríja, áni masándi bumúti durúsu le lídaanbei bágu?

⁴² ¿Ída líña gayára lubei baríñagun lun bíbugaña. “Sagáne liraüraü ífei le bágurugubei”, áni masándi bumúti durúsu le bágurugubei? ¡Biánguañein bigíbu! Sagábei durúsu le bágurugubei furúmiñe, gayára lámuga baríjini liraüraü ífei le lágurugubei bíbugaña buídu lun baságaruni.

*Luágu lin tídibu wéwe tasúbudirúa**(Mt 7.17-20, 12.34-35)*

⁴³ ‘Úati tídibu wéwe buíti lun wuríba lan lin, úati gíñe tídibu wéwe wuríbati lun buídu lan lin.

⁴⁴ Sun tídibu wéwe subúdiwati luágu lin, mátüjóuntu ígo lueígiñe jíyu, ni beíbei lueígiñe guríbiyuwa.

⁴⁵ Gürgia le buídubei, cátei buíti laríñagubei ladüga cátei lan buíti tídaanbei lanígi, gürgia le wuríbati, cátei wuríbati laríñagubei ladüga cátei lan wuríbati tídaanbei lanígi. Luágu le laríñagubei gürgia lasúbudirúa ca lan tídaanbei lanígi.

*Bián ébuu**(Mt 7.24-27)*

⁴⁶ ‘¿Ca uágu jaríñaga luágu áu lan Jabúremebei áni madügün jumúti le nubeíbei?

⁴⁷ Naríñagaali jun ída líña lan le ñúbinbei nun áni adügalei le nubeíbei.

⁴⁸ Ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei ában muna, achíajati julíli furúmiñe, ába lábununi wagábu labádinagua dúbü derébuguti. Dan le liñúrubei dúna, ába liábin fulúdu láu érei tuágun muna tugúya, siñá lumutu ánjingicha ladüga luáguñoun lan ébuu derébuguti.

⁴⁹ Áñjeinti le agáambubalina áni madügün lumúti le nubeíbei, ítara líña quei ában wügüri le ábunagubei lúban ligíbuagu ságoun, mawágaburiga, dánti le liñúrubei dúna, ába liábin fulúdu láu érei tuágun, ába teíguadun, ába tagúnrinchagun le gumúti.

7

*Lareidaguagüdüni Jesúsu lumúsun ában gumándan Rómana
(Mt 8.5-13)*

- ¹ Dan le lásurunbei ladímurejan Jesúsu joun gürija, ába lídin Capernaúm.
- ² Níñein ában gumándan Rómana ñi, láu ában lumúsun jínsiñeti lun sarágu, sándañein músu ligia, yaráfa lun loúnwen.
- ³ Dan le lagáambunbei gumándan ligia luágu Jesúsu, ába loúnajan fiú jádaangiñe wügüriña weirigutiña lídan jafiñen juríu lun jayúmuragun lun Jesúsu lun lídin areidaguagüdei lumúsun.
- ⁴ Ába jóúdin lúmoun Jesúsu, ába jagúmeserun ayúmuragua lun táu sun janígi, jariñaga lun.
—Buíti lun bíderaguni gumándan le,
- ⁵ ladüga jínsiñetiwa wagia juríu lun, ligia guánarügü ábunaguagüdübarun walígilisin.
- ⁶ Ábati lídin Jesúsu jáma, dan le yaráfaaña tun lúban gumándan ligia, ába loúnajan gumándan jádaangiñe lumádagu aríñaga lun Jesúsu.
—Nabúreme, ítara líña gumándan lun manügün ban bubéresegun ñüdün lúbiñe, luágu nege madúna lan lun bebélurun lúbiñoun,
- ⁷ ligia nege mídin lubei lúngua álugabu. Rúrügübei dí múrei, ábame lareidagun lumúsun.
- ⁸ Ladüga ligia nege giñe lábugiñeñein gumádi íñutimaati, áni añájein giñe súdaara lábugiñe lagúmadijan. Dan le nege lariñagun lun ában jádaangiñe lun lídin, ñüdünti, dan le lariñagun lun le ában lun liábin, ñübinti, áni dan le loúnajani lumúsun adüga som cátei, adüga lumúti. Ítara lúba nege, luágu berérun mósu lídin sánda luei lumúsun.
- ⁹ Dan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, weiriti lanígi láu wügüri ligia, ába larijin jawágun gürija ja afálarubalin, ába lariñagun joun.
—Nínárün jáu, ni íbini jádan Israelítagu madárigidina afiñeni weiriti quei lafiñen wügüri le.
- ¹⁰ Dánti le jachülürünbei wügüriña ja ñüdünbaña álugei Jesúsu járigoún lúbifoun gumándan, areidaguáli lumúsun.

Láguyuagüdüni Jesúsu tiraü ában jiláali túmari

- ¹¹ Láriñe cátei le, lídiña Jesúsu lídoun ában ubúrugu gíríti Naín, úareina jáña láni dísiplugu lúma, jáma sarágu gürija.
- ¹² Dan le lachülürünbei yaráfa lun lubéneri ubúrugu ligia, ába larijin jóúdin ábunaja ában jiláali le ligiarügüti tiraü lúguchu to jiláali túmari. Sarágu jáña lílana fulásu ñüdün ábunaja túma.
- ¹³ Dan le larijinbarun Wabúreme Jesúsu, ába tagúdemedagun lun, ába lariñagun tun.
—Mayájuabá.
- ¹⁴ Ába layárafadun, ába lagúrurunun gánjoun, ába jaráramagun ja anügübaña. Ába lariñagun lun jiláali.
—Írájü, ¡nariñaguña bun lun básaarun!
- ¹⁵ Ábati lásaarun lé buga jiláalibeí, ába lagúmeserun adímureja. Ába ledéregeruni Jesúsu tun lúguchu.
- ¹⁶ Dan le larijinbalin gürija cátei le, ába laweíridun janígi, ába jagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu, jariñaga.
—Chülügua ában proféta weiriguti wádoun.
Aríñagatiña giñe.
—Ñübinja Búngiu íderaguawa, wagia le lumútuniña.
- ¹⁷ Ába lagaambúniwa cátei le ladügübei Jesúsu lídan sun Judéa lúma geyégu láu.

*Loúnaguülegu Juan le abásteragüdjabei
(Mt 11.2-19)*

- ¹⁸ Agáambati Juan luágu sun cátei le, abájüdagua jamúti lánigu lun. Ábati lagúarun joun biáma jádaangiñe,
¹⁹ ába loúnajaniña álügüdei Wabúreme Jesúsu ánjein ligia lubei Crístubei le lúnbei liábin, o ánjein jagúrabajaba lubei ámu.
- ²⁰ Dan le jachülürünbei le ñi lubei Jesúsu, ába jayárafadun, ába jariñagun lun.
—Loúnajañadiwa Juan le abásteragüdjabei álügüdabu ánjein amürü lubei Crístubei le lúnbei liábin, o ánjein lun lubei wagúrabun ámu.
- ²¹ Lídan méme óra ligia, areidaguagüdati Jesúsu sarágu gürija lídaangiñe jasánda lúma jasúfurirun, lúma jádaangiñe espíritugu wuríbatiña, aríjagüda ligia giñe sarágu maríjintiña.
- ²² Ába lubeíti lariñagun joun.
—Jeiba, jariñageime le jaríjubei lúma le jagáambubei lun Juan. Jabájüdagúame lun luágu jaríjin maríjintiña, jeibugun meíbuguntiña, jareidagun láutiña gumeín luágu jára, jagáambun magáambaditiña, jáguyugun jiláaña, lúma luágu líchugún ugánu luáguti asálbaruni joun gudémetiña.

²³ Gúndaati gíñe gürígia le meféridirun lumúti laffiñen nuágu.

²⁴ Lárígiñe jóúdin já buga loúnajabaña Juan, ába lagúmeserun Jesúsu adímureja luágu Juan joun gürígia, laríñaga.

—¿Cásan jídinbei aríja lídan fulásu mageírawati? ¿Ában mabúru le lánjinjan garábali?

²⁵ Ánjein máma lubei ítara líña, ¿cáti jídinbei aríja? ¿Ában wügüri táu anáanguni wéndegutu? Máma ligia, subúdi jumúti luágu ja lan wéndegubaña adáurangun, agánawa jagía buídu, tídaañanu jában urúeigu.

²⁶ Lídan linárün cátei, ¿ca jídinbei aríja? ¿Ába proféta? Ánja, inárüni, áni ában weíriguti sügü láu proféta.

²⁷ Juan, ligia oúnagülei le uágubei taríñaga Lerérun Búngiu. Nounajañein nouñagüle bubáragiñe lun laráansejani üma bubá.

²⁸ Quei nariñaguni jun, jádan sun gürígia, úgile proféta weíriguti luei Juan, áni láu sun líra, weíriguti le ünabutimaabei lídan larúeijan Búngiu sügü láu le anúgarügübalin ugánu luágu arúejani ligía.

²⁹ Dan le jagáambunbalin sun gürígia, ásta ja agúburajabaña liseínsuna gumádi, cátei le, ába jaríñagun luágu richá lan Búngiu láu laríñagun liyúmulugugiñe Juan luágu lúnti lan jasáansiraguni jagáburi. Gürígia jagía, resíbi jamáali meja labásteragúdajan Juan,

³⁰ ánjañati jíbe-ágei fariséogu jáma arúfudajatiña lílürudun Moisés, májatiña meja lun jadügüni le lubei Juan, merésibirun jamúti lé yebe labúseerubei Búngiu ladügün luágu jafúlsein.

³¹ Ába laríñagun Jesúsu.

—¿Ída líñásan jagáburi gürígia lánina dan le? ¿Cásan lenégebei?

³² Ítara jáña quei irájüñü ja añúurubaña mágidirugu ájurera, ába jagúaragun joun jíbe. “Íñaajatiwa fidu jun, mabíñajantün, erémujatiwa urému jírti jun, mayájuntün.”

³³ Ladüga nübinti Juan le abásteragúdajabei, lé meja meiginbei fein, mátun ligía diweín, aríñagatün luágu garwágu lan espíritu wuríbati.

³⁴ Lárígiñe, ába niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, jóútina áni gurá áu. Jaríñaga luágu geígadina, gátadi, jamáda áu nege gáfíngoutiña jáma agúburajatiña liseínsuna gumádi.

³⁵ Wel, ja chúbaña áu, subúdi jamúti luágu buídu lan le ladügübei Búngiu láu lichü láu.

Jesúsu lúbiñe Simón le fariséo

³⁶ Ába lamísurajani ában jádaangiñe fariséogu Jesúsu lun lídin eíga lúbiñe, ába lídin Jesúsu lúbiñe fariséo ligía, ába lañúurun eíga luágu lidábulan.

³⁷ Níñounti ában würi wuríbati témeri lídan ubúrugu ligía, dan le tagáambunbei luágu lídin Jesúsu eíga lúbiñe fariséo ligía, ába tídin láu ában lágei ibíñei jémeti.

³⁸ Ába taráramun lanáangiñe Jesúsu, lubádu lugúdi, ába tadüdüragüdüni lugúdi láu táguira. Nuján ayájuaja, nuján arágajei láu tídburi, nuján achújei lugúdi, ába téseruni ibíñei luágun.

³⁹ Dan le laríjinbalin fariséo le amísurajabalin Jesúsu cátei le, laríñaga lúnguarügü. “Lun jamúga inárüni lan luágu proféta lan wügüri le, lasúbudiruféin jamúga ca lan to agúruruboun luágu lúma ca lan tuwúyeri gürígia tugúya, luágu wuríba lan témeri.”

⁴⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun fariséo ligía.

—Simón, níjein ában cátei lun naríñaguni bun.

Laríñaga fariséo.

—Aríñagabei nun, maésturu.

⁴¹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Níñanu bián wügüriña dúweitiña seínsu lun ában afúredeijati. Ában jádaangiñe, dúweiti seíngü-san denáriu, le ában, dimí-san.

⁴² Queiti siñá lubei jafáyeyiruni, ába ferúduna láani afúredeijati ligía jadúweijan biángubei. Aríñagabei nun. ¿cábagi jádaangiñe jínsifejabutima lun afúredeijati ligía?

⁴³ Laríñaga Simón lun.

—Lídan narítagun, le gíbetimaabei adúweijan.

Laríñaga Jesúsu lun.

—Richátibu.

⁴⁴ Ába laríjin Jesúsu tuágun würi tugúya, ába laríñagun lun Simón.

—¿Aríago bíña tun würi to? Belútina búbiñoun, míchutibu dúna nun lun nachíbuni nugúdi, ánjounti würi to, ágawagüda tumúti nugúdi láu táguira, ába tamábeidagüdüni láu tídburi.

⁴⁵ Machú bumútina, ánjoun tugúya, lúmagiñe nebélurun, merédegili tachújani nugúdi.

⁴⁶ Míchutibu añi nábulugu, ánjoun tugúya, túguatu ibíñei jémeti luágu nugúdi.

⁴⁷ Ligía nariñagunbei bun luágu arúfuda láani luweírín tínsiñejabu luágu ferúdunawa lan líbe tífigoun, ánjeinti gürígia le míbeti ferúdunawa lan, míbeti ínsiñeni larúfudun.

⁴⁸ Ábati lariñagun Jesúsu tun würi tugúya.

—Ferúdunawaali bifígoun.

⁴⁹ Ábati jagúmeserun amísurajouítiña ja ñúnbaña lúma ñi aríñaga jámagua.

—¿Cáteisán wügüri le, ferúduna lubeí giñe figou?

⁵⁰ Ába lariñagun Jesúsu tun würi tugúya.

—Sálbawádibu lídaangiñe bifígoun ladúga bafiñerun nuágu, beíba darángilañu.

8

Würiña já buri meja íderaguti Jesúsu

¹ Láriñe cátei le, ñúdünti Jesúsu lídoun sarágu ubúru gu lúma buri lirájúñú fulásu íchigei ugánu buíti luágu larúeijan Búngiu.

² Ñúdütiña dúusu apóstolugu lúma jáma würiña ja lareídagugüdübaña jádaangiñe espíritugu wuribatiña lúma sándi. Ñíñoun María to griboun Magdaléna jádan, to ídaangiñeboun jáfurida sédü espíritugu wuribatiña,

³ ñíñoun giñe Juána, to lúmari Chúza, le ouñigirubarun lúban Heródes, ñíñoun Susána, jámaya sarágu ámu ja íderagubálin láu le jámati.

Jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Sarágu jáña gürígia ñúbinburitiña lídaangiñe sarágu fulásu lun jarjini Jesúsu, dánti le ouñdaraguaaña, ába ladímurejan Jesúsu joun láu jémpulu. Lariñaga joun.

⁵ —Furíti ában ábunaguti ábunagua líla nádü, dan le afúrujeina láani, ába láburijan lídaangiñe luágun úma, ába jadügüraguni ásügürütiña, ába jeígini dunúru.

⁶ Líbiri, ába láburijan labádinaguouñ dübü, dánti le labouçhun, ába lásaurün ladúga lumábei fulásu.

⁷ Ába láburijan líbiri labádinaguouñ jíyu, ába láfaruni jíyu le ájúchübei úara lúma.

⁸ Ñíñein giñe lídaangiñe, áburujati lídoun múa buíti, dan le laweínamudun, gin ligía, buíti lalúbajouñ, cáda ílaü rúti san águu.

Láriñe lariñaguni Jesúsu cátei le, ába lariñagun joun láu umálali jéreti.

—Jugúya le garígeirugubei lun jagáambun, agáamba jumána.

Le lébubei ladímurejan Jesúsu láu jémpulu

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Ábati jálügüdüni láni díspulugu ca lan lílabei jémpulu le.

¹⁰ Lariñaga joun.

—Jugúya, subúdigüda láali Búngiu cátei arámudaguati le luágutibeí larúeijan jun, ánjaña ja mebéresenbaña láu lerérun, láu jémpulu lariñawagú cátei luáguti larúeijan joun lun íbidiñebei lan líla cátei le jarjibeí joun, lun giñe úa lan gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei.

Lafúraanguagüdüni Jesúsu jémpulu luáguti ábunaguti

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Niján líla jémpulu ligía. Líla nádü, ligía lerérun Búngiu,

¹² úma le ñíjin lubeí láburija lídaangiñe líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába liábin Máfia, ába lagídaruni tídaangiñe janígi lun mafiñerun jamá, masálbarun jagíame.

¹³ Dübü le ñíjin lubeí láburija líbiri líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jerésibiruni láu ugúndani, áni márügüdünti jádan buídu, afíñetiña luágu murúsun dan, áni dan le jóuchawagún, mawándun jamúti, ába jeféridiruni jafiñen luágu Búngiu.

¹⁴ Jíyu le ñíjin lubeí láburija líbiri líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu, ába jasígiruni binádu jagáburi, ába jasígirun arítagua luágu irisini lúma ugúndani le lánina ubou le, úati fulásu jarítaturugun lun lerérun Búngiu, siñátiti laságarún cátei buíti jádaangiñe.

¹⁵ Ánjeinti múa buíti le ñíjin lubeí láburija líbiri líla nádü, jagía gürígia ja agáambubalin lerérun Búngiu táu anígi buitu, adúga jagía gásu láu lerérun, eíbuga jagía quei lubúdubu, sagáwati cátei buíti jádaangiñe.

Jémpulu luáguti lámpu

(Mr 4.21-25)

¹⁶ Ába lariñagun Jesúsu.

—Úati gürígia ébeduti lámpu, ába ladáuragun láu láu som cátei o líchuguni lan tábugiñe gabána, íñu líchigei lun larúgungadágüdüñ múnada, lun gayára lan jarjín ja ebélurubaña jabárua.

¹⁷ Úati lubeíti ni cáta arámudaguati lun mafúnraangudun lan, úa ni cáta le ibídiñewati lun machülürün lan dan lun lasúbudirúniwa lúma lun lafúnraangudun.

¹⁸ ‘Gagáambadi jumá lubeíti buídu lun lerérun Búngiu, le gamati lerérun Búngiu tídan lanígi, libíjuba lánwoun le lúmabei, ánjeinti le úabei ni cáta lídaangiñe lerérun Búngiu tídan lanígi, íbini le uágubei larítagua luágu nýjein lan lúma, lagídarúaba luei.

Lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Ábati tachülürün lúguchu Jesúsu jáma lamúlenu le ñýjin lubei Jesúsu, siñáti jayárafadun lun ladúga jibe gürígia.

²⁰ Ába laríñawagún lun.

—Nujántia búguchu jáma bamúlenu bougudi áni buséntiña jaríjinibu.

²¹ Ába laríñagun joun.

—Ja agáambubalin lerérun Búngiu, úara jagía lúma, jagía nóguchubaña jáma namúlenu.

Lagálumaduni Jesúsu lérouga

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Luágu ában wéyu, ába ládinun Jesúsu tídoun ában ugúnein jáu lání disípulugu, ába laríñagun joun.

—Queímoun loubáfurugun lagúnu.

Ába jóúdin.

²³ Dan le añája lan ánjiñuragua, ába larúmugun Jesúsu. Ába láfurun ában garábali jéreti jáu, lagúnurugu, ába lagúmeserun dúna ebéluja tídoun jagúne yaráfa lun jadíbiragun.

²⁴ Ábati jóúdin agágudajei Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—¡Maésturul! ¡Maésturul! ¡Wadíbiragua!

Ábati lásaarun Jesúsu, ába ladeínjan lun garábali lúma lugúdi barána, ába lagálumougadun, ába darángila lan sun cátei.

²⁵ Ábati laríñagun joun disípulugu.

—¿Ca susérebei lun jafiñen?

Ába jálügüdagun jámagua láu anúfudei lúma luweírin anígi, jaríñaga.

—¿Cátei funásan wügüri le, gumádi lubáli garábali lúma lugúdi barána áni agáamba jamei?

Wügüri Gadárana le gawágubei espíritugu wuríbatíña

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Ába jachülürün loubawagun Gadára, le loubáfurugubei lagúnu, ligíbugiñe Galiléa.

²⁷ Dan le larárirunbei Jesúsu, ába liábin ában wügüri lílana fulásu ligía lubádu. Lújali wügüri ligía gawágu espíritugu wuríbatíña. Madáüti anáanguni, maganoún ligía tídan múna, lídan buri jabára jiláaña le achigíti luágu dübü lagánawa.

²⁸ Dan le laríjinbalin wügüri ligía Jesúsu, ába lájuduragun ligíbugiñe, ába lagúaragun.

—¿Ca uágu bemétera númoun, Jesúsu Liraü Búngiu le ññugutimaabei? Ayúmuraguatina bun lun masúfuriragüdün bánina.

²⁹ Laríñagunbei ítara ladúga lagúmadiruñein lan Jesúsu espíritu ligía lun láfuridun lídaangiñe. Saráguja weíyaasu lárügüdüni espíritu wuríbatí ligía, ábaja jagúraguni gürígia lújabu lúma lugúdi láu güringüri lun ledéragugüdün, ábaja látumuraguni, ába lanúragüdüni espíritu lídoun fulásu le mageírawati.

³⁰ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Ca bíri?

Ába laríñagun.

—Lejión níribei.

Laríñagunbei luágu ligía lan líribei ladúga gíbeeña espíritugu wuríbatíña ja ebélurubaña lídoun.

³¹ Ába jamúriajan espíritugu jagía lúma Jesúsu lun moúnajan láníña máfiougatin.

³² Queíti ñíñanu jamá sarágu búiruju eíga luágu ában wübü yaráfa, ába jayúmuragun espíritugu jagía lun lun loúnajaniña jádoun búiruju jagía, ába lánjarun Jesúsu.

³³ Ábati jáfuridun espíritugu wuríbatíña jagía luei wügüri ligía, ába jebélurun jádoun búiruju, ábati jáguragun búiruju jagía jóungua lueigiñe ában gudúungu, ába jáburujan lídoun lagúnu, ába janáradagun.

³⁴ Dan le jaríjinbalin ja oúnigirubalíña búiruju cátei le asúseredubei, ába janúfudedagun, ába jeíbaagun abájüdaguei ubúruгу lúma áraabu.

³⁵ Ábati jóúdingua gürígia aríjei cátei le asúseredubei. Dan le jachülürünbei le ñí lubei Jesúsu, ába jadáriruni wügüri le idaangiñebei jáfurida espíritugu wuríbatíña ñun lubádu lugúdi Jesúsu, táu lanáangun, areídaguáli, ába janúfudedagun.

³⁶ Játi buga aríjubalin, ába jabájüdaguni luáguti lareidagun wügüri lé buga gawágubei espíritugu wuríbatíña joun,

³⁷ ába jayúmuragun lílana fulásu ligía lun Jesúsu lun lídin níngiñe, ladüga janúfude. Ábati ládinun Jesúsu tídon ugúnein lun lídin,

³⁸ ába layúmuragun wügüri le ídaangiñebei jáfurida espíritugu lun lun lídin lúma, ába laríñagun Jesúsu lun lun leréderun, laríñaga lun.

³⁹ —Giríbubá búbiñoun, ábame babájüdaguni sun le ladügübei Búngiu bun.

Ába lídin, ába labájüdaguni le ladügübei Jesúsu lun lídan sun fulásu ligía.

*Liraü Jáiro túma würi to agúrurubarun lanáangun Jesúsu
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)*

⁴⁰ Dan le lagíríbudunbei Jesúsu loubáfurugun lagúnu, ába jerésibiruni güri-gía láu ugúndani ladüga sun jagía agúrabañu jáñein.

⁴¹ Ábati liábin ában wügüri gíríti Jáiro, le ábanbei jádaangiñe tábutigu jalígílin juríu, ába lájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába layúmuragun lun lun lídin lúbiñe,

⁴² ladüga ában rügüñoun liraü, quei buri dúusu irúmu táu, touwe. Dan le lídinbei Jesúsu, ába jafálaruni sarágu güri-gía darí lun jámurudaguni.

⁴³ Níñounti ában würi jádan, dúusu irúmu táu láu lésejan jítaü tídaangiñe. Gásta táali sun tiseínsun jawágu surúsiagu, siñá jamutu areidaguagüda.

⁴⁴ Ába tayárafadun lun Jesúsu lanágangiñe, ába tagúruruni táru lanáangun, lídan méme óra ligía ába tareidagun.

⁴⁵ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ca agúrurubei nuágu?

Quei sun lan jagía aríñaga luágu magúrurúnwa lan luágu, ába laríñagun Pédro jáma líbirigu.

—Maésturu, murúgu wañátia ya lurúma jíbe güri-gía, zálügüdagidibu ca lan agúrurubei buágu?

⁴⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Gurúwaali nuágu, ladüga sandí numuti luágu areidaguagüdaadina lan güri-gía láu nubáfu.

⁴⁷ Dan le tasúbudiruni würi tugúya luágu subúdiwaali lan, ába tíabin adádagareina, ába tájuduragun lubádu lugúdi Jesúsu, ába tagúfeserun lun jagíbugiñe sun güri-gía ca lan lébubei tagúrurun luágu áni ába lan tareidagun lídan méme óra ligía.

⁴⁸ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Niraü, areidaguaadibu ladüga bafiñerun nuágu. Beíba darángilañu.

⁴⁹ Nígili Jesúsu adímureja, ligía lachülürün ában lúbiñe-giñe Jáiro, ába laríñagun lun Jáiro.

—Jilá biraü, mebesejadügüyabá lun Maésturu.

⁵⁰ Dan le lagáambunbalin Jesúsu le, ába laríñagun lun.

—Manúfudedabá, afíñerügübá, ábame tareidagun biraü.

⁵¹ Dan le lachülürünbei Jesúsu lúbiñoun Jáiro, mígirunti lun jebélurun ámu lúma lueídügüya Pédro, Jacóbo lúma Juan jáma tagübürigu irájü tugúya.

⁵² Jayájuañu sun ja níbaña tárigi, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Mayájua jumá, moúnwentu, tarúmugarügüña.

⁵³ Ába jéjerajan láu ladüga subúdi jamáni luágu jilá tan.

⁵⁴ Ábati lárügüdüni Jesúsu tújabu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

—Irájü, sarába.

⁵⁵ Ába tágyugun, ába tásaarun lídan méme óra ligía, ába laríñagun Jesúsu lun jíchugun eíginí tun.

⁵⁶ Weíríti janígi tagübürigu, ába laríñagun Jesúsu joun lun mabájüdagun jamáni le asúseredubei ní ca un.

9

*Loúnajaniña Jesúsu dúusu apóstolugu apúrichija
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)*

¹ Ába loúndaruniña Jesúsu dúusu láni apóstolugu, ába líchugun ubáfu joun lun jaságarun sun jawúyeri espíritugu wuríbatíña lúma lun jareidaguagüdüñ sánditiña.

² Ába loúnajaniña apúrichijeí ugánu luáguti larúeijan Búngiu lúma areidaguagüdaña sánditiña.

³ Laríñaga joun.

—Manüga jumá ní cáta júmagua luágu juweíyasun—ní bádun, ní ságü, ní fein, ní seínsun. Ábanrügütá símisi janügün.

⁴ Furúmieguarügü muna to níjin lumúti jachülúra, reídei jumá ní darí jídin lídaangiñe fulásu ligía.

⁵ Le ñi lumuti meresibirúniwa jumá, dánme le jáfuridun lídaangiñe fulásu ligía, ábame jáfuruduni calíqui lueígiñe jugúdi, arúfuda jumámugei luágu magúndan jumá láu jagáburi lílana fulásu ligía, ígira jumáña quei jadáriragun jóungua.

⁶ Ábati jáfuridun apóstolugu jagía, ába jeíbuguni sun lirájüñü fulásu apúrichijeinei ugánu luáguti asálbaruni, areídaguagúdeina jagía sánditiña lídan sun fulásu le ñi lumuti jóudin.

Loúnwen Juan le abásteragúdajabei

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-23)

⁷ Ába lagáambun gumádimati Heródes luágu sun cátei le ladügubei Jesúsu, íbidiñetiti lun cába lan larítagua, ladüga ñíñanu aríñagutiña luágu saráli lan Juan lídaangiñe óuweni,

⁸ jíbiri aríñaga luágu proféta Elías lan achúlaagubei, jíbiri aríñaga luágu ában lan jádaangiñe jíbiri binádu profétagu le ásaaruti lídaangiñe óuweni.

⁹ Ába laríñagun Heródes.

—Áu guánarügü óunajabei adürürei lichügü Juan. ¿Cátei funáti le, le uágubei nagáamba labájüdawagún sarágu cátei?

Ábati loúchun Heródes laríjini Jesúsu.

Leígagüdin Jesúsu seíngü mílu wügüríña

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Dan le jagíribudun apóstolugu, ába jabájüdagun lun Jesúsu luágu sun le jadügubei. Ábati lanügíniña lídoun fulásu mageírawati yaráfa lun Betsáida.

¹¹ Dan le jasúbudirunbalin güriñga, ába jafálaruni, ába lerésibiruniña Jesúsu, ába ladímurejan joun luágu larúeijan Búngiu, areídaguagúda láña sánditiña.

¹² Dan le lagúmeserunbei adárüda, ába jayábin láni Jesúsu dúusu apóstolugu lúmoun, ába jaríñagun lun.

—Óunaja báña güriñga ja, ñüdüñ jamámuga áluga jabára lun jeméraagun, áluaja jagíame eíginí lídan buri lirájüñü aüdü lúma lídan buri fulásu yaráfati, ladüga úati ni cáta ya.

¹³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Rújuma eíginí joun.

Jaríñaga lun.

—Seíngü rügüñoun fein wáma jáma bián úduraü, ánjawa gubeírügü ñüdüñ agáñija eíginí joun sun güriñga ja.

¹⁴ Yaráfañanu jóun seíngü mílu wügüríña ñi, mabájüdünga würíña jáma irájüñü. Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñurügüda jumáña dimí dimí-san.

¹⁵ Ába jadügüni ítara, ába jañúurun súngubei.

¹⁶ Ábati lanügünun Jesúsu seíngü fein lújaburugu jáma bián úduraü, ába laríjin siélun, ába líchuguni eteíngiruni lun Búngiu. Láriñga lagúbachagunun fein lúma úwi, ába líchuguni joun láni disípulugu lun jafánreinjani jádan güriñga.

¹⁷ Jóutiña súngubei quimúle, dan le jabúdajanun ígiragutu, buíngüdatiña dúusu faníñe láu.

Laríñaguni Pédro luágu Jesúsu lan Crístubei

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Luágu ában wéyu dan le layúmuraguña lan Jesúsu lábugua, ñíñanu láni disípulugu díseraü lueí, ába laríñagun joun.

—¿Ída líñasan jarítagnun güriñga nuágu? ¿Cátanasan, segün jagía?

¹⁹ Ába jaríñagun lun.

—Añájein, aríñagutiña luágu Juan lan le abásteragúdajabei amürü, jíbiri, aríñaga Elías, añájeingua aríñagutiña luágu ában lan jádaangiñe binádu profétagu ásaaruti lídaangiñe óuweni amürü.

²⁰ Ábati laríñagun joun.

—Ángi jugúya, ¿cátanagi lídan jarítagnun?

Laríñaga Pédro lun.

—Crístu, le loúnajabei Búngiu lun lasálbaruniña güriñga, amürü.

Ladímurejan Jesúsu luágu loúnwen

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láu éregu lun maríñagun jamáni cátei le ni ca un.

²² Ába laríñagun joun.

—Nasúfuriruba sarágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti. Janügübadina wügüríña weírigutiña lídan jafíñen juríu, jábutigu fádírígu, jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, quei ni cáta. Na-farúaba jilágubei, ábame násaarun lídaangiñe óuweni luágu lürüwan wéyu lúnya nabágaridun.

²³ Lárigiñe, ába laríñagun joun súngubei.

—Le busénti nánigu lan, bulíleleí cáteifein lan, awándaleí sun luwúyeri asúfuriruni le lúnbei liábin lun, nueígiñe, queisi lanügüni ában wügüri lugúruwan, falálana.

²⁴ Ladüga le abúseeruti leséfuragun lúngua ya ubouágu lefériDIRUBEI íbágari le magúmuchaditi, ánjein le ánjabei lefériDIRUNI libágari ya ubouágu nueígiñe, libíjubei íbágari le magúmuchaditi siélu.

²⁵ ¿Cági ju lan lun güriGIA lagáñeiruni sun le lánina ubou, lefériDIREIME lubára siélu o lagúnrinchaguba lan lúngua?

²⁶ Le anügüti busíganu nuágu lúma luágu nerérun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, nibúsigaribadina gíñe láu dánme le niábin quei urúei láu luweirigun Nüguchi jáma ánjeligu ja sándubaña.

²⁷ Ninárün naríñaguni jun luágu añájein lan jádaangiñe ja yábaña guetó, mouñwenbaña maríjinga jameí larúejan Búngiu.

Lámuñedagun larijín Jesúsu

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Queiburi widú wéyu lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába laweínrun luágun ában wübü ayúmuragua lun Búngiu, barü lumútiña Pédro, Jacóbo, lúma Juan lúmagua.

²⁹ Dan le niján lan Jesúsu ayúmuragua, ába lámuñedagun ligibu, ába tájarudun lanáangun, ába támiridun.

³⁰ Ábati jasáriragun Moisés lúma Elías ayánuja lúma,

³¹ geyégu líña ában larúgounga weíruti jáu, jayánujaña libügürü ouweni le lúnbei lasúfuriruni Jesúsu, Jerusalén.

³² Láu sun luweírín lidábu lágu Pédro jáma líbirigu, marúmuguntiña, aríja jamúti luweirigun Jesúsu jáma bián wügüriña ja lúmabaña.

³³ Dan le adísedeinaña bián wügüriña jagía lueí Jesúsu, ába laríñagun Pédro lun.

—Maésturu, ¡lidan dan awánja lan ya! Adüga warná úruwa dibásein ya—ában bun, ában lun Moisés, túma ában lun Elías.

Ibídiñeti lun Pédro ca lan laríñagubei.

³⁴ Súnti niján lan adímureja, ába liábin ában juánriñu ouburaguaña, ába janúfudedagun ladüga jadáriragun joungua lurágeirugu juánriñu ligía.

³⁵ Ábati jagáambun ában umálali aríñaguti lídaangiñe juánriñu ligía.

—Niráu le jínsiñebei nun le, agáamba jumeí le lubeíbei.

³⁶ Lárigiñe ladímurejan umálali ligía, ába jaríjin disípulugu luágu lábugua rügáli lan Jesúsu. Reideitiña maníñu, maríñagun jamúti cátei le jaríjubei lun ni ában lidan dan ligía.

Lareidagugüdüñ Jesúsu ában irájü gawáguti espíritu wuríbati

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Larúgan, dan le jarárirunbei lueígiñe wübü, sarágu jáña güriGIA ñüdüntiña lubároun Jesúsu.

³⁸ Ábati lagúaragun ában wügüri jádaangiñe láu umálali jéreti, laríñaga.

—Maésturu, fuleisejebabá nun, aríjabei níraú le ligía rügüñeíbei,

³⁹ ñjein ában espíritu wuríbati luágu, dan le lárügüdüni, ába lagúaragugüdüni, ába louwejan, ába láfurijan jacútaü liyúmulugugiñe. Añáwurija lumúti, májati lígiruni.

⁴⁰ Ayúmuraguadina joun báni disípulugu lun jaságaruni espíritu wuríbati le lueí, siñá jamuti.

⁴¹ Ába louñabun Jesúsu, laríñaga.

—¡jugúya güriGIA mafiñeraditiña, wuríbatiña! ¿Átiribeisan dan lun neréderuni júma lubá gayára lan jafiñerun nuágu? ¿Ídame lagúmucha mafiñeni le jídaanbei? Barúbei bíraú ñájoun.

⁴² Dán yebe le lídin irájü ligía lun, ába lájuchuruni espíritu wuríbati múarugún, ába louwejagüdüni, ába ladeíñjan Jesúsu lun espíritu wuríbati ligía, ába lareidagugüdüni irájü, ába ledégeruni lun lüguchi.

⁴³ Ába laweírídun janígi súngubei láu luweirigun Búngiu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Sun añája lan láu luweírín janígi láu le ladügübei Jesúsu, ába laríñagun joun láni disípulugu.

⁴⁴—Agáamba jumeí cátei le buídu. nedégerúaba, áu le Wügüri Garaúwarügüti, jájaburugun náganíñu.

⁴⁵ Úati gunfaráanda jamáni disípulugu le laríñagubei, ladüga darúñu líña jasáminan lun cátei le, áni janúfudetiñati lun jaríñagun lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei, joun.

¿Ca weirigutimaabei?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Ábati jagúmeserun disípulugu asígeneja jámagua luágu ca lan weírigutimaabei jádan,

⁴⁷ quei lasúbudiruni Jesúsu jasáminan, ába lanügün ában irájü lubáduagun,

⁴⁸ ába laríñagun joun.

–Le erésibiruti ában irájü queisi irájü le lídan níri, resíbi lumútina, le erésibirutina, resíbi lumúti gífe le oúnajabalina. Le lubeíti únabugutimaabei jádan, ligía weírigutimaabei.

Le mámabei wágani, wámagiñeñein

(Mr 9.38–40)

⁴⁹ Ábati laríñagun Juan lun Jesúsu.

–Maésturu, aríjatiwa ában wügüri aságajati espíritugu wuribatíña lídan bíri, ába wewéridiruni ladüga máma lan ában wádaangiñe.

⁵⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

–Mewéridira jumei, ladüga le mámabei wágani, wámagiñeñein.

Ladeñjan Jesúsu lun Jacóbo lúma Juan

⁵¹ Dan le layárafadun dan lun lanügüniwa Jesúsu siélun, ába ladügüni luweíyasun Jerusaléoun láu anígi.

⁵² Ába loúnajan loúnagülegu lubá, ába jóudin lídoun ában liraúraü fulásu láni Samária lun jáluajan múna lubá,

⁵³ májatiña Samariána jerésibiruni ladüga jaríjin luágu leíbuga lan Jerusaléoun.

⁵⁴ Dan le jaríjinbalin Jacóbo lúma Juan luágu mája jamá Samariána jerésibiruni, ába jaríñagun lun.

–Wabúreme, ¿buséntibu lun wamúriajan lun larárirun wátu geméti siélugífe lun lagúmuchun jáu quei meja ladügüni proféta Elías?

⁵⁵ Ábati ladígiragun Jesúsu jawágun, ába ladeñjan joun, laríñaga.

–Ibidiñeti jun luágu wuríba lan cátei le jayúmajabei.

⁵⁶ Máma niábiña, áu le Wügüri Garaúwarügüti, agünrinchaguei jabágari gürígia, niábiña asálbarei.

Ábati jóudin lídoun ámu liraúraü fulásu.

Já yebe busénbaña jafálaruni Jesúsu

(Mt 8.19–22)

⁵⁷ Dan le luágu jamá úma, ába laríñagun ában wügüri lun Jesúsu.

–Nabúreme, buséntina nafálarunibu le ñíjin lumúti bídin.

⁵⁸ Laríñaga Jesúsu lun.

–Darítiña gasígamu júyu lun jaganóun ñi, gádibu jagía dunúru, ánjein áu le Wügüri Garaúwarügüti, úati ni jalíaba lan nabálachagüdei nichúgü.

⁵⁹ Laríñagaya Jesúsu lun ában.

–Falábana.

Laríñaga lun.

–Nabúreme, lárigiñeme loúnwen núguchi, buná neíme, ábame neíbugun búma.

⁶⁰ Ába loúnabuni Jesúsu.

–Falábana guetó, ígira báña ja jiláñubaña lun cátei le lánina larúeijan Búngiu lun jábununiña jegéburu, ánjein bugúya, beíba apúrichíjei ugánu luáguti larúeijan Búngiu.

⁶¹ Ábayati laríñagun ában lun.

–Nabúreme, buséntina nafálarunibu, neíba yebe ayóuragua joun ja wábiñebaña.

⁶² Laríñaga Jesúsu lun.

–Le íchuguti lújabu luágu awoújagülei, lárigiñe ába laríjin lárigoún, mabuídunti lun lílaname larúeijan Búngiu.

10

Loúnajaniña Jesúsu úrúwa-wein-dísi disípulugu apúrichíja

¹ Lárigiñe cátei le, ába lanúadajan Jesúsu úrúwa-wein-dísi jádaangiñe lánigu, ába loúnajaniña lubá, bián bián, lídoun sun ageíraü lúma fulásu le lúnbei lídin ñi.

² Laríñaga joun.

–Inárüni, gíbetiña gürígia ja aráanseñabaña lun jagáambuni ugánu luáguti asálbaruni, jagía, itara jáña queisi nádü le lúnbei lalúbajouñiwa, áni loúguatiña ñadágimeintiña. Ligía lúnti lubei jamúriajan lúma Búngiu lun loúnajan ñadágimeintiña jagánaguóun.

³ Jeíba, noúnajañadün quei mudún jádoun anímaalu gáñitiña.

⁴ Manüga jumá ságü júmagua, ni seínsu, ni geídi, meréderagun jugúyame ayánuja ni ca úma luágu úma.

⁵ Dánme le jebélurun tídoun ában múna, busújuma furúmiñe, jaríñagame. “Darángilaü joun tílana múna to.”

⁶ Ánjein añájein lubei gürigia jínsiñejabutiña lun darángilaü tídan múna tugúya, jerésibirubadün láu ugúndani, jounbei abúsuruni lánina darángilaü. Ánjein úa jabei gürigia jínsiñejabutiña lun darángilaü tídan múna tugúya, giríbugüda jumei abúsuruni.

⁷ Reidei jumá tídan múna tugúya to ñi lubei jerésibirúa, jou jumeime, gurá le íchugúti jun úouga busíganu, ladüga garíchati ñadágimeinti lun lafáyeiruaja. Masáansija jumá múna.

⁸ Dánme le jachülürün lídoun ában ageiraü le ñi lumuti jerésibirúa, joujumei le íchugúti jun,

⁹ areidaguagüda jumáña sánditiña ja ñitiña, jaríñagame joun lílana fulásu ligía. “Subúdigüdáwaali luáguti larúejan Búngiu jun.”

¹⁰ Ánjaün achülüra lídoun ában ageiraü le ñi lumuti merésibirúniwa jumá, furíjuma lídoun buri úma, jaríñagame.

¹¹ “Ásta licáliquin jageira le luágubei wagúdi furú wamuti lun warúfuduni jun luágu magúndan wamá láu jigáburu, áni subúdi jumei luágu subúdigüdáwaali lan luáguti larúejan Búngiu jun.”

¹² Nariñajare jun luágu lídan lánme luwéyuri lagúseragüdúniña Búngiu gaffigountiña, janárimetimaabei jabeichúniwa lílana fulásu le merésibirunbadün sügü láu jabeichún lílana ubúругu le Sodóma.

Lílana ageiraü buri magáambaditiña

(Mt 11.20-24)

¹³ ¡Fugiábu jugúya lílana Corazín! ¡Fugiábu jugúya lílana Betsáida! Ladüga lun jamúga ubúругu lan Tíro o Sidón ladügüwa buri miláguru le adügübei lídan jubúrugute, binárü jamúga lasáansiragua jagáburu lílana, ába jamúga jarúfuduni láu jadáuragun lúdu lúma balígi.

¹⁴ Ánjein jugúya, lídaanme luwéyuri agúseruni, weírítimaabei jabeichúniwa sügü jáu gürigia Tírona jáma Sidónna.

¹⁵ Amürüti, ubúругu le Capernaúm, çjarítaguatibu luágu liñurúaba lan bíri queisi líñun siélu? Larárirawagüdúwaba bíri únabun queisi lúnabun máfiougati.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun ürúwa-wein-dísi dísipulugu ja loúnajañabaña apúrichija luágu larúejan Búngiu.

—Le agáambutün, agáamba lumútina, le májati lagáambunün, májati gíñe lagáambunina, áni le májati lagáambunina, májati gíñe lagáambuni Núguchi le ouñajabalina.

Jagíribudun ürúwa-wein-dísi dísipulugu

¹⁷ Ába jagíribudun ürúwa-wein-dísi dísipulugu jagía lídaangiñe jaweíyasun láu ugúndani, aríñageina jagía.

—Wabúreme, ásta espíritugu wuríbatíña agáamba jamútiwa dan le waságaruniña lídan bíri.

¹⁸ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ánja, aríja numúti ligáburu leíguadun Máfia siélugiñe quei ában labíríjanouga.

¹⁹ Rújadina ubáfu jun lun jadügúragun jéwe jáma águru, masúfurirunga ni cáta, lúma lun jére lan jubáfu luei lubáfu Máfia.

²⁰ Láu sun líra, magúndaara jumá luágu jagáambunün espíritugu, gúnda jumá luágu níjein lan jiri bürúwañu tídan lílírurun Búngiu siélu.

Lagúndaarun Jesúsu

(Mt 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Lídan óra ligía, ába labuínchagüdúni Sífiri Sándu Jesúsu láu ugúndani, ába laríñagun.

—Núguchi, le Labúremebei siélu lúma múa, iñúragüda numúti bíri, ladüga arámuda báali cátei luáguti barúejan jaweí chútiña áu jáma furéndeitiña, ába bafúraanguagüdúni joun ja loúguabaña ufúrendeí queisi irájüñü. Ánja, Núguchi, ladüga itara líña babúseeruni.

²² “Derége láali Núguchi sun cátei nun. Úati ni ában subúdíjabuti cáтана lan lueídügüya Núguchi, úati gíñe ni ában subúdíjabuti cáteiñein lan Núguchi nueídügüya jáma ja úntiña nabúseera nasúbudiragüdúni.

²³ Ábati ladígiragun adímureja jounrügü láni dísipulugu, laríñaga.

—Fuleiseiwatiña ja aríjbalin cátei le jaríjubei jugúya,

²⁴ ladüga nariñajare jun luágu sarágu jáña urúeigu jáma profétagu abúseerutiña yebe meja jaríjini le jaríjubei jugúya guetó, maríjin jamúti, busén jagía yebé meja jagáambuni le jagáambubei guetó, magáambun jamúti.

Jémpulu luáguti Samariána le buídubei

²⁵ Lídan ában guríriguaü, ñíñein ában arúfudajati lílúruden Moisés, abúseeruti loúchaguni Jesúsu, ába lásaarun, ába laríñagun lun.

- Maésturu, ¿cábasan nadüga lun gayára lan nibíjini ibágari magúmuchaditi?
²⁶ Laríñaga Jesúsu lun.
 —¿Cáteigi búrwawañubei lídan lilúrudun Moisés? ¿Ída liñágia balíjan ñi?
²⁷ Ába loúnabun, laríñaga.
 —Jínsiñelá Babúreme Búngiu bun táu sun banígi, táu sun buwáni, láu sun bére, lúma láu sun bisáminan, jínsiñe jagíame bíbirigu bun quei bínsiñegua búngua.
²⁸ Ábati laríñagun Jesúsu lun.
 —Oúnabaadibu buídu, ánjein badüga ítara, bibíjubei ibágari magúmuchaditi.
²⁹ Queíti busén lan arúfudajati ligía larúfuduni luágu buídu lan lálügüdajan, ába laríñagun lun Jesúsu.
 —¿Cátañagi níbirigubaña?
³⁰ Ábati loúnabuni Jesúsu, laríñaga lun.
 —Ñíñein ában wügüri arágachuti Jerusaléngiñe lun ubúrugun Jericó, luágu luweiyasun ába járügüdüni jíwerutiña, ába jíwerujani sun le lúmabei ásta lanáangun, buleisei jameí, ába jígiruni jíla mémeeli.
³¹ Ába lásügürün ában jafádirin juríu lídaangiñe méme üma ligía, dan le laríjinbalin wügüri ligía, mebésenti láu, ába lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe üma.
³² Sügü ligía ában jádaangiñe ladügawagun Levi ñigiñe, dan giñe le laríjini wügüri buleiseiwaali ligía, ába giñe lasígiruni leíbugun loubáfurugugiñe üma, mebésenga giñe láu.
³³ Ábati lásügürün ában wügüri Samariána aweiyasujati lídaangiñe üma ligía, dan le laríjinbalin, ába lagüdemedagun lun.
³⁴ Ába liábin, ába lagáranijan lun bíti buri le luágubei láu aili túma diweín, ába lagüraguni. Ába laweinragüdüni luágu lilügün burígü, ába lanügüni tídoun jában chülüdügütiña, ába ladügüni le liyáraati lun.
³⁵ Larúgan, dan le leíbuga lan Samariána ligía, ába láluguchun bián seínsu le denáriu, ába líchuguni lun tabúreme múna, laríñaga lun. “Toúnigibeí wügüri le, ánjabu agástara ámu lueí le níchugubei bun luágu, nafáyeirubei bun dánme le nagíribudun.”
³⁶ Ábati lálügüdüni Jesúsu arúfudajati ligía.
 —¿Cáteiti jádaangiñe úrúwa wügüriña ja líbiribeí le ueíbe líwerujoá, lídan barítagan?
³⁷ Laríñaga lun.
 —Le gudémejabubei lun.
 Laríñagati Jesúsu lun.
 —Ítaralá giñe badüga.

Jesúsu jábiñe Márta túma María

- ³⁸ Ába lasígirun Jesúsu luágu luweiyasun jáma lánigu, ába lachülürün lídoun ában liraúraü fulásu le ñi lubei terésibirei ában würi gírítu Márta, túbiñe.
³⁹ Ñíñoun ában tamúlelua Márta gírítu María, ába tañúurun lubádu lugúdi Jesúsu lun tagáambuni le laríñagubei,
⁴⁰ ánjounti Márta, weírítu teténirun lun tubéresegun. Ába tariñagun Márta lun Jesúsu.
 —Nabúreme, ¿mébésentibusan láu tígirunina namúlelua adúgei sun berésegu nábugua? Aríñagabá tun lun tíderagunina.
⁴¹ Ába loúnabunun Jesúsu, laríñaga tun.
 —Márta, bafúuduña luágu sarágu cátei,
⁴² buídurügüti murúsun lun weígin. Anúadaja táali María lubuídun-ágei cátei le lúnbei ladügüniwa, áni úabei ní ában lun lagídaruni tueí.

11

*Larúfudajani Jesúsu ayúmuraguni lun Búngiu
 (Mt 6.9-15, 7.7-11)*

- ¹ Luágu ában wéyu, layúmuraguña Jesúsu lun Búngiu lídan ában fulásu, dan le lásurun, ába laríñagun ában jádaangiñe láni disípulugu lun.
 —Nabúreme, arúfudajabá ayúmuraguni woun quei larúfudajan Juan joun láni disípulugu.
² Laríñaga Jesúsu lun.
 —Dánme le jayúmuragun lun Búngiu,
 jaríñagame ítara.
 Wáguchi Búngiu le siélubei,
 inébewalá bíri.
 Ñübinlá bidáani lun barúeijan ya ubouágu,
 adügüwalá bugúndan ubouágu quei ladügün bugúndan siélu.

³ Rúboun fein buídurügütu woun lun wéyu le ugúñbebi.

⁴ Ferúduñabei wuríbati le adúga wamáalibei quei ferúduna wamániña ja adügübaña wuríbati woun.

Mígira báwa lun wáburujan lídoun wuríbani, dísegüdarügü báwa luei.

⁵ Aríñagati giñe Jesúsu joun.

—Níján ában jémpulu jun. lídin jamúga ában jídaangiñe lúbiñe ában lumáda amídi árieibu, ába laríñagun lun. “Numáda, furéidebá úrúwa fein nun,

⁶ladúga sun líña lachúlúrún ában numáda núbiñoun áni úati ni cáta núma lun níchugun lun.”

⁷ Ába jamúgati louñabun le ában múnadagiñe, laríñaga jamúga. “Mebéreseja bána, darúnaali nubéneri, áni rouñjadina jáu sun nisáanigu, siñáti násaarun íchiga ni cáta bun.”

⁸ Naríñaguña jun luágu íbini lan jamúga másaarun lan íchigoun lun ladúga lumáda lan, lásaaruña jamúga íchigoun lun luei lasígirun ebéreseja lun.

⁹ Aríñagatina lubeítu jun. Jamúriaja, ábame líchugun Búngiu jun, jáluaja, ábame jadárirun, jadaññu luágu béna, ábame lánjunrenchúniwa jun.

¹⁰Ladúga sun le amúriajati, íbítati, le áluajati, darítu, le adaññu luágu béna, junrénwati lun.

¹¹ ¿Gayáraabei funági líchugun ában úguchili jídaangiñe dübü lun liraú dan le lamúriajan fein lúma? ¿o líchugun lan ában jéwe lun dan le lamúriajan údurau?

¹² ¿o líchugun lan ában águru lun dan le lamúriajan gañein?

¹³ Gíchigadijadún ligía cátei buítu joun jirájüñü láu sun juríban, ígúbumeti líchigei Júguchi Búngiu le siélubei Sífiri Sándu joun ja amúriajati!

*Laríñawagún luágu níjein lan lubáfu Máfia lúma Jesúsu
(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)*

¹⁴ Níñein Jesúsu aságara ában espírítu wuríbati luei ában wügüri le madímuregüdün láalibei yebe espírítu ligía, dánti le láfuridunbei espírítu wuríbati ligía, ába gayára lan ladímurejan meréngaditi ligía. Ába laweíridun janígi gürígia láu cátei le.

¹⁵ Níñanu giñe, aríñagutiña.

—Láu lubáfu Beelzebú, le Máfia, le jábuti máfianu, laságaja wügüri le espírítugu wuríbatiña.

¹⁶ Jíbiri, lun jóuchaguni, ába jamúriajan miláguru lúma lun larúfuduni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin lubáfu.

¹⁷ Queítu subúdi láani le jarítagebei, ába laríñagun joun.

—Furúmiegurügü arúejani le afánreinraguti lun jageíndagun jámagua, lagúnrinchaguba, ában giñe familia fánreinguatiña ladúga wuríbu, jagúnrinchaguba giñe.

¹⁸ Anjein giñe níjein lubei fánreinguau jádan Máfia jáma lánigu, zída lubági ladúrarun lubáfu? Naríñagunbalin le, ladúga jaríñagun luágu láu lan lubáfu Máfia naságaja espírítugu wuríbatiña ja ebélagüdübaña Máfia guánarügü jádoun gürígia,

¹⁹ áni anjein itara líña lubei, ¿cági íchugubei ubáfu joun ja jánigu jugúya lun jaságajan espírítugu wuríbatiña, Máfia ódi Búngiu? Láu líra, jagía guánarügü arúfuda jamúti luágu buléigua jumá.

²⁰ Le inárünibeí, láu lubáfu Búngiu naságaja espírítugu wuríbatiña, áni arúfuda lumúti líra luágu chúlújali lan larúejan Búngiu lídoun fulásu le.

²¹ Ába wügüri jéreti, dan le aráanseñu lan, toúnigi lúban buídu, sun le lúbiñebei choúruti.

²² Anjein núbün ában jéretimaati luei ába lásiiraguni, lagídaruboun sun lárumate to uáguboun leménigida luei, ábame lanúgüni le labúseerun, ába lafánreinraguni jáma lumádagu.

²³ Le mámabei númagiñe, náganiñein, le míderagun lumútina, güríngua lumúti le nadügübei.

*Espírítu wuríbati le agríbudúbei
(Mt 12.43-45)*

²⁴ Ába laríñagun Jesúsu.

—Dan le láfuridun ában espírítu wuríbati lídaangiñe ában gürígia, eíbugañajádügü líña lídan buri fulásu mábeiti áluaja leméraagun, dánti le madári láani, ába laríñagun lúnguarügü. “Nagíribudayá tídoun núban to nígiñe lubei náfurida.”

²⁵ Dánti le lagríbudun, ába ladáriruni gürígia buga ligía quei ában múna to buídawaru, aráanserúa.

²⁶ Ábati lídin, ába liábin jáu sédú espírítugu wuríbatimaatiña luei, ába jebélurun agánawa lídan gürígia ligía, wuríbatimaajaliti le gádaanbalin wügüri ligía luei buga furúmife.

Ugúndani le tímatimaati

²⁷ Dan le níján lubei Jesúsu aríñagei cátei le, ába tagúaragun ában würi jádaangiñe gürígia, tariñaga.

—jFuleiseiwatu jíñáru to agúriajabalibu, fuleiseiwatu to átagüdübalibu!

²⁸ Ába laríñagun Jesúsu.

—¡Fuleiseiwatimaatiña ja agáambubalin le lubeihei Búngiu áni abájüda jamei!

Amúriajatiña gürigia wuribatiña miláguru lúma Jesúsu
(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Añája méme gürigia oúndaragua geyégu láu Jesúsu, ába lagúmeserun adímureja, laríñaga.

—Wuribatiña gürigia ja lánina dan le, áni jamúriaja miláguru núma lun narúfuduni luágu Búngiu lan oúnajabalina, wel, míchugúnbei ámu seiñi joun luei le luágu meja proféta Jonás.

³⁰ Ítara quei meja le asúseredubei lun Jonás ában seiñi joun ja aganouáña Nínive luágu Búngiu lan oúnajabalin, itara lúba gíñe le lúnbei lasúseredun nun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, ligíaba ában seiñi joun gürigia ja lánina dan le luágu Búngiu lan oúnajabalina.

³¹ Dánme le lidáni agúseruni, dánme le lagúseragüdúniña Búngiu gürigia ja lánina dan le, ábame tásaarun lurúeite Súru lun tasiadiruniña, ladúga tugúya, ñúbintu lidaangiñe lidíse-ágei ubou lun tagáambuni lichú láu Salomón, áu, weírigutimaatina sügü láu Salomón áni májatún jagáambunina.

³² Lidan mémeme agúseruni ligía, ábame gíñe jásaarun já meja aganouáña ubúru Nínive, ábame jasiadiruniña ja lánina dan le, ladúga sáansiguati jagáburi Nínivena lárígíñe lapúrichijani Jonás ugánu le láni Búngiu joun, áni áu ában le weíriguti sügü láu Jonás, áni májatún lun jagáambunina.

Lilámpun úgubu
(Mt 5.15, 6.22-23)

Ába lasígirun Jesúsu aríñaga.

³³ —Úati ébeduti ában lámpu líchigei lidan fulásu arámudaguati, ni tábugiñe ában gáfu, íñuba líchigei lun larúgoungadun joun ja ebélurutiña.

³⁴ Ítara líña águu quei ában lámpu lun úgubu, ánjein buídu lubei bágu, aríja ligía luágun cátei lánina Búngiu, camájamuga jarúgoungabei gíñe láu sun búgubu, áni buídubei gíñe sun bigáburi. Ánjein sándi lubei bágu, aríja ligía luágun cátei lánina ubou, camá jamuga lidaanbei lubúriga sun búgubu, wuríbabei gíñe bigáburi.

³⁵ Touñigibá lun mabúrigadun lan bilámpun.

³⁶ Ánjein jarúgounga lubei láu sun búgubu, úaga ni murúsun lubúriga, barijubei sun cátei furáangu quei dan le durúngu líña lan lámpu báu.

Líchugun Jesúsu jadúnrun fariséogu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Dan le lagúmuchunbei ladímurejan Jesúsu, ába lamísurajani ában fariséo eíga lúbíñe. Ába lebélorun Jesúsu, ába lañúurun luágu dábula.

³⁸ Ába laweíridun lanígi fariséo ligía láu magúnfulirun lan Jesúsu láu igáburi le lánina lachibún újabu lubá eíjini.

³⁹ Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—Jugúya fariséogu ragá jumuti wéru lúma asiedu bougudigiñe libíti, múnadagiñe jibíti, wíyetún, buin jíña láu luweinamu águu lúma sarágu luwúyeri wuríbani.

⁴⁰ ¡Deré tagáambun jugúya le! ¿Ibidiñeti jun luágu le lan adügübalin le bougudigiñebei, ligía lan gíñe adügübalin le múnadagiñebei?

⁴¹ Jarúma jumá múnadagiñe jibíti láu jíchugun joun gudémetiña, itara lúba jarúma jumá gíñe bougudigiñe jibíti.

⁴² ¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Adúgatún dísi fánreinti láu jíduru le ménta, rúda, lúma ámu luwúyeri nádú lun jíchugun ában fánreinti lun Búngiu, áni madügüntún gásu láu ísuruni lúma línsiñejabu Búngiu. Ligía lúnbei jadügüni, mígirunga jumeime jadügüni le ában.

⁴³ ¡Fugiábugu jugúya fariséogu! Buséntún járugüdúni ubáraü le jabára ja weírigutimaabaña tídan jíligilisin, busén jugúya lun labúsúrún jun láu sarágu inébesi úmada.

⁴⁴ ¡Fugiábugu jugúya fariséogu, biángua tigíbul, ladúga itara jíña quei umúajaü le marijinti, sügü jágia gürigia ligíbuagugiñe ibidiñoun joun.

⁴⁵ Ábati loúnabun ában jádaangiñe arúfudajatiña lilúrudun Moisés, laríñaga.

—Maésturu, banábaguñadiwa gíñetia dan le bariñaguni le.

⁴⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—¡Fugiábugu gíñe jugúya, arúfudajatiña lilúrudun Moisés! Jíchigei lilúrudun Búngiu queisi ában anügüni jürüti joun ámu, áni jugúya, májatún janügün ni murúsun lidaangiñe.

⁴⁷ ¡Fugiábugu jugúya!, ladúga rújumuti dübü arítaguagüleme luágu jamúaja profétagu já meja jáfaragubaña binádu jagübürigu.

⁴⁸ Láu líra, arúfuda jumúti luágu gúnda jumá láu le jadügübei binádu jagübürigu, jagía áfaragubaliña, jugúya wéndegüda jumúti jamúaja.

⁴⁹ Ligía laríñagunbei meja Búngiu láu lichú láu. “Noúnajaba profétagu jáma apóstologu joun, ábame jáfaraguniña jíbiri jilágubei, eibaaja jamáñame jíbiri.”

⁵⁰ Ligía lagúseragüdübaña lubei Búngiu gürígia ja lánina dan le luágu játa profétagu ja áfarawagübaña lúmagiñe ladügün ubou,

⁵¹ lúmagiñe líta Abél lúmoun líta Zacarías le jáfarubei labádinagua latárü túma témpulu. Ligía naríñagunbei jun luágu lagúseragüdübaña lan Búngiu gürígia ja lánina dan le luágu jouwegun profétagu.

⁵² ¡Fugiábugu jugúya arúfudajatiña lilúrudun Moisés!, ladüga ragü jumaali ligélen lubéneri subúdi, mebélurun jíña, mígirun jugúya lun jebélurun ja busénbaña jebélurun.

⁵³ Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei lé buri joun arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu, ába jagáñidun lúma, lárigiñe láfuridun lúbiñegiñe fariséo ligía, ába jagúmeserun ebéresejei láu sarágu buri álügüdajani

⁵⁴ lun jaríjin ánjaña adárrira lidúnrun.

12

Larúfudajan Jesúsu luágu mabuídun lan biángua lan igíbu

¹ Ába jóundaragun sarágu mílu gürígia, gíbetiña dari lun jachúinragun jóungua. Ába lagúmeserun Jesúsu aríñaga jóuntima láni díspulugu.

—Toúnigi jumátia jawei fariséogu, ítara líña jagáburi quei ísi—biánguañein jagíbu.

² Úati ní cáta lábugiñeti lubúriga lun mafúnraangundunbei lan, úa ní cáta arámudaguati lun masúbudirúnwabei lan.

³ Ítara líña lubeiti, sun le jaríñagubei lábugiñe lubúriga, lagaambúaba lídan larúgounga, le jaríñagubei lanágangiñe béna, lagúarajoúba tábulugugiñe múna.

Ca lan uei lúnbei janúfudewa lan

(Mt 10.28-31)

⁴ ‘Naríñajare jun, numádagu, mouñ lumuti janúfudedun jawei gürígia ja gabáfubaña lun jáfarunün jilágubei, lárigiñe líra siñá jadügün ámu cátei jun.

⁵ Naríñagaali jun ca lan uei lúnbei janúfudedun. Janúfude jumá luei Búngiu le gabáfugilibei lun loúnajanun juwáni máfiougatin lárigiñe lagídaruni jibágari. Lueilá janúfueda.

⁶ ‘¿Ma alúgurúatiña seíngü dunúru luágu bián gáwanün? Láu sun mebégi jamá sarágu, mabúlieiduntí Búngiu ní ában jádaangiñe.

⁷ Ánjeinti jugúya, íbini idíburi le jábulugubei abájüda láali Búngiu ában ában. Manúfude jumá lubeiti, gebégitün sügü jáu sarágu dunúru ligíbugiñe Búngiu, áni loúnigiruñádün.

Ja meyédaganbaña luágu Jesúsu jagíbugiñe gürígia

(Mt 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ ‘Naríñajare jun luágu sun lan ja aríñagubaña jagíbugiñe gürígia luágu nánigu jamá, naríñaguba giñe luágu nánigu jamá jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu.

⁹ Ánjaña ja aríñagubaña jagíbugiñe gürígia luágu máma jamá nánigu, naríñaguba giñe jagíbugiñe láni Búngiu ánjeligu luágu máma jamá nánigu.

¹⁰ ‘Furúmieguarügü le aríñaguti cátei wuríbati nuágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti, gayáraati ferúdnawa lan, ánjein le anábaguti Sífiri Sándu, siñáti ferúdnawa lan.

¹¹ ‘Dánme le janügün ligíbugiñoun lúrudu lun jagúserun, o jagíbugiñoun lan tábutigu jalígilisin jurú, madíjerida jumá luágu cába lan jóunaba o cába lan jaríñaga,

¹² dánme le lachülürün ora lun jadímurejan, larúfudubei Sífiri Sándu le lúnbei jaríñaguni jun.

Ewéridjani luei leténirün sarágu lun irsini

¹³ Ába laríñagun ában jádaangiñe gürígia jagía lun Jesúsu.

—Maésturu, aríñagabá lun níbugaña lun líchuguni nufánran nun lídaangiñe alágan.

¹⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Cági íchubalina quei agúseragüdüti o quei afánreinjati jídan?

¹⁵ Aríñagati giñe ítara.

—Toúnigigua jumá júngua luei luweínamu águu, ladüga máma lueigiñe líbe lúmati gürígia labágarida sarágu dan.

¹⁶ Ábati líchuguni jémpulu le joun, laríñaga.

—Níñein méja ában wügüri rísiti, ába líchugun lichári alúbajoúni buíti.

¹⁷ Ábati laríñagun rísiti le lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadüga? Ibídíñeti nun jalíaba lan nareidei sun le nalúbajabei.”

¹⁸ Ába lasáminarun, ába laríñagun. “Subúdi náali cába lan nadüga, nagúnrinchaguaru sun nání lágei líla nádü, ábame nadügün ámu weínamutimaatu, ábame nareiduni nalúbajan lúma sun le númabei tídan.

¹⁹ Ábameti naríñagun núniwagua. Buíti dan bun, níjein sarágu cátei areídañu búma lun sarágu dan, eméraaguabá, jóuba, gurába, gúndaabá.”

²⁰ Lariñaga Búngiu lun. “Wügüri deré tagáambun, bouwe áriebeu le, sun le búmabei areídañu, ¿cábasan un lerédera?”

²¹ Ítara líña lasúseredun lun güriquia le adamuridaguagüdüti irisini lánina ubou le lúngua, ába leréderun gudémeñu lídan cátei le luáguti Búngiu, líña Jesúsú.

*Tóunigi lumútiña Búngiu lirájüñü
(Mt 6.25-34)*

²² Ába lariñagun Jesúsú joun láni disípulugu.

—Aríñagatina lubeiti jun. Madíjerida jumá luágu cába lan le lúnbei jeigini lun jawíñwandun, ni tuágu anáanguni to lúnbound jadáürünun.

²³ Gebégítimaati íbágarí sügü láu eíginí, gebégi úgubu sügü táu anáanguni.

²⁴ Aríja jumá joun dunúru. mábunaguntiña, malúbajan, mágei ligía jeigin, láu sun líra, jóugüda lumútiña Búngiu. ¿Gebégítimaatün sügü jáu dunúru!

²⁵ Úati ni ában jídaangiñe gayáraati líchugun lánwoun libágarí láu sun luweírín lidíjeri luágu.

²⁶ Ánjein lubeiti siñá lubei jadügüni le míbebei, ¿ca uágu jadíjerida luágu buri líbiri cátei?

²⁷ ‘Aríja jumá ida líña lan labouçhun buri fulúri. mawádigimariti, májúchagun ligía lanáangun, áni láu sun líra, quei naríñaguni jun, ni urúei Salomón láu sun luwéndegun, mawéndedunti quei ában fulúri.

²⁸ Ánjeinti ítara líña lubei ladáüraguagüdüni Búngiu jídurú, le níjeinbei ugúñe, jarúga lagudúña, ¡ladáüraguagüdatimabadün, loúgua taffíen jugúya le!

²⁹ Madíjerida jumá lubeiti luágu ni cáta, ni luágu cába lan jeíga, ni luágu cába lan játa.

³⁰ Ladúga lirájüñü ubou le, larígíñanu buri cátei le, ánjein jugúya, níjein ában Júguchi le subúdíjabúbei lun sun jemégeirun.

³¹ Áluaja jumá lun jesériwidun lun furúmiñe, ábame líchuguni sun le jemégeirubei jun.

*Irisini siélu
(Mt 6.19-21)*

³² ‘Manúfude jumá, nirájüñü, láu sun míbe jumá, gúndaati Búngiu lun líchugun ában ubáraü jun lídan larúejan.

³³ Alúgura jumei le júmati, jíchigeime lebégi joun gudémetiña, láu líra, jadügüñoun lágei seínsu to mawéiyadaditu, irisini siélu le magúmuchaditi, le ñí lubei siñá lan jebélurun jíwerutiña anúgei jírisin, úa jagía jamútiri ñí lun jeígini.

³⁴ Nariñagubalin le jun ladúga le ñí lumuti jírisin, ñíñoun giñe janígi.

Aráanseñu jumá, agúrabaja

³⁵ ‘Aráanseñu jumá lubá nagíribudun siéluigiñe, durúngu jílampun.

³⁶ Ítara jumá quei músu ja agúrabañubaña líabin jayúbudiri lídaangiñe ában maríei lun jadáraruni béna lubá, óra lagúarun.

³⁷ Buídubei dan joun músu ja ladárirubaña jayúbudiri agágudúañu dan le lachülürün, ninárün jáu, iyúbudiri meme ligía laráanseruba, ábame lañúuragüdüniña luágu dábula, ábame lesériwiduni jeigin joun.

³⁸ Íbini amídi áriebeu lan lachülüra o lubá lan larúgan, ánjaña ladárira agágudúañu, buídubei dan joun músu jagía.

³⁹ Subúdi jumei luágu lun lan jamúga subúdi láni tabúreme múna cába lan óra lachülüra jíweruti íweruja, leréderuña jamúga agágudúañu, mígirunti jamúga lun tadárarún lúban lun líwerujoñ lumégegún.

⁴⁰ Jugúya, aráanseñu jumá giñe, ladúga lídaanme magáradajan jumá ligíame nagíribudun, áu le Wügüri Garaúwarügüti, ubouágun.

*Músu le úarabei, lúma le múaraanbei
(Mt 24.45-51)*

⁴¹ Ábati lálügüdüni Pédro Jesúsú, lariñaga lun.

—Nabúreme, ¿woúnrügü bíchigei jémpulu le ódi joun súngebei?

⁴² Lariñaga Wabúreme Jesúsú lun.

—Lun furúmieguarügü óunígiruti úarati, gunfaráanda ligía, le lígirubei liyúbudiri lun laríjin jáu tílana lúban, lun leígagüdüniña lídan dan.

⁴³ Buídubei dan lun músu le ladárirubei liyúbudiri agúnfulira láu luwádigimari dan le lachülürün.

⁴⁴ Ninárün jáu, luágu líchugubei lan liyúbudiri lun ligía lan aríja láu sun le libíjubei.

⁴⁵ Ánjein arítaga músu ligía luágu lügüli lan líabin liyúbudiri, ábame lagúmeserun óuserañu jíbiri músu ja lábugiñebaña laríajaan wuríba, leréderame eíga, áta, abácharuada,

⁴⁶ ligíame liábin liyúbudiri lídan magáradajan lan, lídan ában óra le ibídiñeti lun. Ábame líchuguni luweírín-ágei abeíchuni luágu, lasíadireime lun lasúfuriruni le jasúfurirubei ja múaraanbaña, máfiougati.

⁴⁷ Músu le subúdíjábubei lun ca lan labúseerubei liyúbudiri áni maráanserunti, mabájúdünléi, labeichúba sarágu.

⁴⁸ Ánjeinti músu le ibídiñeti lun, ába ladügün cátei lé buri lúnti labeichún lueígiñe, maweírubei labeichún. Le únti líchugúa gíbeti, gíbebei amúriajóuti lúmagiñe, le gíbeti ígirúti lábugiñe laríajaan, gíbetimaabei amúriajóuti lúmagiñe.

Jesúsu lébunabei fánreinguaü
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Láu niábin ubouágun, ñíbei fánreinguaü ubouágu queísi wátu geméti. ¡Busénjadina jamúga durúnguuali lan wátu ligía!

⁵⁰ Lúnti nasúfurirun le gumúti, ¡meménija nanígi lagúmuchun!

⁵¹ ¿Jarítaguatúnsan luágu barü nán meja darángilau númagua dan le niábinbei ubouágun? Manúgútina darángilau, fánreinguaü nanúgübei. Jafánreinraguba ja maffínebaña nuágu jáma ja affínebaña nuágu,

⁵² lúmagiñe guetó, seíngügua tídan ában múna, jafánreinraguba úrüwa jaweí bíama, bíama jaweí úrüwa, nueígiñe.

⁵³ Lagáraguba úguchili luágun liraü, isáni luágun úguchili, úguchuru tuágun tiraü, isáni tuágun túguchu, ímenidi tuágun ágürü, ágürü tuágun ímenidi.

Liseíni buri dan
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Aríñagati giñe Jesúsu joun gürígia ítara.

—Dan le jaríjin labúrigadun siélu, ába jaríñagun luágu lájuya lan júya, áni ligía asúsereda.

⁵⁵ Dánti le láfurun garábali lueígiñe suédi, ába jaríñagun luágu larougada lan, áni ligía asúsereda.

⁵⁶ ¡Bíángua tigíbu jugúya le! Subúdi jumúti luáguti ligáburi lasáansiragun dan siélu lúma múarugu, ¿ca uágu ibídiñe lubei luáguti ligáburi dan le gádaanbalün jun?

Jóucha jumá lun lídan jumá dan jáma jáganiñu
(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ¿Ca uágu siñá lubei jasúbudiruni cátei le úraguabei júngua?

⁵⁸ Ánjein agúragüda ában gürígia buágu, ába bídin lúma ligíbugiñe lúruudu, jóuchabá baráanseragun búngua lúma luágu úma lubáragiñe jachúlürün, manügün lámugabu ligíbugiñoun agúseragüdüti, lueí lederegerunibu agúseragüdüti lun polisia, ábame ládarunibu furísunrugun.

⁵⁹ Naríñajare bun luágu máfuridunbadibu lan ñígiñe dari bafáyeiruni lagúmujoün bigáwanün.

13

Ca lan uágu lúnti lubei lasáansirún igáburi

¹ Lídoun méja dan ligía, ába jayábin gürígia abájúdagua lun Jesúsu jawágu wügüríña Galiléana ja láfaragubaña Piláto úara jáma anímaala ja áfarawagúbaña lun adágaragüdüni lun Búngiu.

² Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Jarítaguatúnsan luágu ladüga lan luweírín jafígoun Galiléana jagía sügü jáu ja jíbiri lílana jageíra lasúseredunbei le joun?

³ Máma lueígiñe líra, láu sun líra, nariñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburi, jóüweguba giñe sun jugúya.

⁴ Ángi díisi-wídü jagúra ja óüwegubaña dan le lábúrujanbei wáyelesi le Siloébei jawágun—¿jarítaguatún luágu weírítima lan jadúnrun sügü jáu ja jíbiri ja aganoubaña Jerusalén?

⁵ Máma líña giñe, láu sun líra, nariñajare jun luágu ánjein lan masáansirun jumá jigáburi, jóüweguba giñe sun jugúya.

Jémpulu tuáguti tídibu ígo to múniboun

⁶ Ábati labájúdaguni Jesúsu jémpulu le joun, lariñaga.

—Ñíñein ában wügüri, ganádiriti ában tídibu wéwe to ígo, ába lídin aríja ánjein gín tubei, madáriti ni cáta tuágu.

⁷ Ábati lariñagun lun le óunigirubalin ichári. “Aríjabásan, úrüwaali irúmu gabügürügua niábin álujaja ígo tuágu ídibu to, madáritina. Chaünboun, ¿cába uágu terédera ñi luágu ni cáta?”

⁸ Ába loúnabuni le oúnigirubalin ichári, ába laríñagun. “Niyúbudiri, ígirayaboún irúmu le, nañíludagúdali múa táu, awouja áume táu.

⁹ Fágua tagíndun ítara, ánjoun magíndun, ábame tánychugún.”

Lareidaguagüdünnun Jesúsu ában würi sebúti tanágan lídan wéyu le eméraaguagülei

¹⁰ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, ñíñein Jesúsu arúfudaja tídan jalígilisin juríu,

¹¹ ñíñounti ában würi, díisi-wídü irúmu táu láu ában espíritu wuríbatu tuágu, ígira láaru espíritu ligía lemúñu, siñá tásururun ni murúsun.

¹² Dan le laríjinbarun Jesúsu, ába lagúarun tun, ába laríñaga tun.

—Würi, areidaguadibu.

¹³ Ábati líchuguni lújabu tuágu, lídan óra ligía ába tásururun, ába tagúmeserun adímureja buíti luágu Búngiu.

¹⁴ Ábati lagáñidun tábuti ligílisi ladüga lareidaguagüdünnun Jesúsu lídan wéyu le eméraaguagülei, ába laríñagun joun gürígia ja ñíbaña.

—Níjein sísi wéyu lídan dimáasu lun gayára lan luwádigimaríniwa, lídan sísi wéyu ligía lun jiábin lun lagáranijoún jun, máma lídan wéyu le eméraaguagülei.

¹⁵ Ába laríñagun Wabúreme Jesúsu lun.

—¡Biángua tigibu jugúya le!, ¿ma farára jumúti sun jugúya jilügün bágasu o jilügün lan burígü lun janügün áta dúna lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹⁶ Würi to, linébaanfan Abrahám, ragúlaaru Máfia láu sándi, díisi-wídü irúmu táu láu, ¿moún lumuti funági yebe lun tareidawaguagüdünnun lídan wéyu le eméraaguagülei?

¹⁷ Dan le laríñagunbalin Jesúsu cátei le, ába nibúsigarigua jamá sun láganíñu, ánjaña sun jíbiri gürígia, gúndaatiña láu cátei lé buri weíriguti le ladügübei Jesúsu.

Jémpulu luáguti tíla mostása

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ída líña ligáburu larúeijan Búngiu? ¿ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni?

¹⁹ Ítara líña quei ában liraúraü tíla mostása le lábunubei ában wügüri lichárirugu, ába laboučhun, ába laweíridun darí lun liábin lun ábanme lan tídibu wéwe weíruti, darí lun jadügün dunúru jádibu luágu tuburébu.

Jémpulu luáguti ísi

(Mt 13.33)

²⁰ Ábaya laríñagun Jesúsu.

—¿Ca cátei úmounbei gayára lan níchuguni larúeijan Búngiu?

²¹ Ítara líña quei ísi le tíchugubei ában würi tídoun úrúwa líburu fulúaarú, ába terésirun súngubei.

Béna le bürüraiübei

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Ába lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, arúfudajeina ligía lídan buri sun aüdü lúma lirájüñü fuláse le ídaangiñebei lásügúra.

²³ Ába laríñagun ában wügüri lun Jesúsu.

—Nabúreme, míbetiñásan ja lúnbaña jasálbarun?

Ába loúnabun Jesúsu, ába laríñagun.

²⁴ —Bürüraüti lubéneri siélu, jóücha jumá lun gayáraabei lan jebélurun lídaangiñe, ladüga quei naríñaguni jun, sarágujaba busúentiña jebélurun, siñábei.

²⁵ Lárigiñe ladáuruni tabúreme múna lubéneri, jugúya le bougudibeí jadaünjaba luágu béna, jaríñagame. “Wabúreme, darába béna wabá.” Ábame loúnabunün, laríñagame jun. “Ibídíñetün nun, ibídíñe giñe nun jalíana jumá.”

²⁶ Ábamei jagúmeserun aríñaga. “Jóújadiwa, gurá wagía búma, arúfudaja amürü woun úmadarugu.”

²⁷ Ábamei loúnabunün, laríñagame. “Aríñaga náali jun luágu ibídíñe jumá nun, ibídíñe nun jalíana jumá. Dise jumá nuei, sun jugúya le adügübei wuríbani.”

²⁸ Ligiaba jayájuajan, acúnrijame jari dánme jaríjini Abrahám, Isáac, lúma Jacób, jáma jíbiri profétagu lídan larúeijan Búngiu, jugúyame aságartía bougudin.

²⁹ Jayábiba gürígia lueigiñe oúbaü le ñígiñe lubeí láfuara wéyu lúma lueigiñe le ñígiñe lubeí lálüda, lueigiñe núru lúma lueigiñe suédi lun jañúurun eíga lídan larúeijan Búngiu.

³⁰ Ñíbañati jádaangiñe ja agúmujoúnibaña guetó, jagíaba furúmiñetiña, jámeti furúmiñetiña guetó, jagíaba agúmujoúni.

*Layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén
(Mt 23.37-39)*

³¹ Lídan méme wéyu ligía, ába jayábin fariséogu, ába jaríñagun lun Jesúsu.

—Beíba yágiñe, ladüga busénti Heródes láfarunibu jilágubei.

³² Ába laríñagun joun.

—Jeíba, jaríñagame lun wügüri bíbuti ligía. “Ugüñe lúma jarúga naságajan espíritugu wuribatíña jádaangiñe gürgía, areídaguagüda áu sánditiña, lárigiñe jarúga, lásurun nuwádigimari.

³³ Lúnti nasígiruni nuweíyasun ugüñe, jarúga, lúma lárigiñe jarúga, ladüga máma lúnti lafarúniwa ában proféta jilágubei bougudi lueí Jerusalén.

³⁴ Ába layájun Jesúsu jawágu lílana Jerusalén ítara.

—¡O jugúya Jerusalénna! Áfaragua jumáaña profétagu, chügua jugúya dübü jawágun ja louñajabaña Búngiu láu ugánu buíti jun! ¡Sarágu weíyaasu nálugun natoúnigirunün quei tatounigiruniña gáyu tirájünñü lábugiñe tarúna, májatün!

³⁵ Ígira láadün Búngiu, áni naríñajare jun luágu maríjindügüya jumáadina lan daríme lachülürün dan lun jaríñagun. “Biníwati le ñübinbei lídan líri Wabúreme.”

14

Lareídaguagüdün Jesúsu ában wügüri lújali larúna lúma liyáda

¹ Luágu ában wéyu le eméraaguagülei, ába lídin Jesúsu eíga lúbiñe ában fariséo weíriguti, sun ja ñíbaña, jaríaguñe in Jesúsu.

² Ñíñein gíñe ában wügüri láu sándi le ílu.

³ ábati lálügüdüniña Jesúsu arúfudajatiña lílürudun Moisés jáma fariséogu, laríñaga joun.

—¿Gayáraati lareídawaguagüdün ában wügüri lídan wéyu le eméraaguagülei ódi siñáti?

⁴ Ába jeréderun maníñu. Ábati lanügüni Jesúsu sánditi ligía, ába lareídaguagüdüni, ába laríñagun lun lun lídin.

⁵ Ába laríñagun joun fariséogu.

—Furúmieguarügü jídaangiñe, ánjein eíguada lilügün bágasu o lilügün lan burígü lídoun ában wélu lídan wéyu le eméraaguagülei, laságarubei ñígiñe furése.

⁶ Maríñagun jáña ni cáta.

Ja amísurajoúbaña lídoun maríei

⁷ Dan le laríjini Jesúsu janúadajani amísurajoútiña ubáraü buri le jóunbei ja weírigubaña, ába laríñagun joun.

⁸ —Dánme le bamísurajoún lídoun ában fédu lánina maríei, máluajabei lubuídun-ágei ubáraü, ñübin líñein ábanya amísurajoúti weírigutimáati buei,

⁹ ábame liábin le amísurajabalün, laríñagame bun. “Rúbei bubára lun wügüri le.” Ábamei bídin láu busíganu añúura lídan lünabun-ágei ubáraü.

¹⁰ Dánme le bamísurajoún lídoun ában fédu, ñurúba lídan lünabun-ágei ubáraü, lun dánme lan le liábin le amísurajabalibu, laríñagame bun. “Numáda, sügüba lídoun ában ubáraü weírigutimaati.” Ítara lúba berésibirun inébesi jagíbugiñe sun ja ñünbaña luágu dábula.

¹¹ Le anáanguti lúngua weíri, lünabudúba, le únabuti lanáangun lúngua, weíríbei lanügün.

¹² Aríñagati gíñe lun wügüri le amísurajabalin.

—Dánme le bíchugun ában adíneruni o fédu, mamísuraja báña bumádagu, ni bamúlenu, ni bíbugañanu, ni jíbiri bidújeñu, ni bubésinanigu ja rísitiña, ladüga jamísurajabadibu gíñe, bíbíjubati bafáyeiruaja.

¹³ Dánme le badügün fédu, amísuraja báña gudémetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, maríjintiña.

¹⁴ Ábame gúnda ban, ladüga siñáti jafáyeirunibu, bíbíjubeiti bafáyeiruaja lídaanme le jásaarun ja richáguabaña ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe ouweni.

Jémpulu luáguti oúnwenbun adíneruni

¹⁵ Dan le lagáambunbalin ában jádaangiñe ja ñünbaña luágu dábula cátei le, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Gúndaabaña gürgía ja eigibaña lídan larúejan Búngiu.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ñíñein ában wügüri, íchuguti ában oúnwenbun adíneruni, ába louñajan amísuraja sarágu gürgía.

¹⁷ Óra lun adíneruni, aba louñajani lumúsun aríñaga joun amísurajoútiña. “Queímoun, aráanseeli sun cátei.”

¹⁸ Súngubei, ába jariñagun luágu siña lan jóudin. Lariñaga furúmiñeti. “Sun líña nagáñjun ában fulásu, mósu nídin aríjei, ferúduna bána, siñáti nídin.”

¹⁹ Lariñaga ában. “Agáñijaadina seíngü féru bágasu lánina wadágimanu, neíbuga ouchaña, adúgabá fuleisei nun, ferúduna bána, siñáti nídin.”

²⁰ Lariñagaya ában. “Sun líña namárieidun, ligía siña lubei nídin.”

²¹ Dan le lagíribudun músu, ába labájüdaguni sun cátei le lun liyúbudiri. Ábati lagáñidun liyúbudiri, ába lariñagun lun músu. “Beíba lídan sun úma le ubúrugubei, banúgañame gudémetiña, siñáguatiña úngua, danímaatiña, jáma maríjintiña.”

²² Láriñe ladúgüni, ába lariñagun músu lun liyúbudiri. “Nabúreme, adúga náali le bubeibei nun, níjein mémegua ubáraü.”

²³ Ábati lariñagun iyúbudiri lun músu ligía. “Beíba lídan sun úma bougudin luei ubúru, lúma sun fulásu geyégu láu, ábame bafósuruniña sun ja badárirun lun jayábin lídoun nufédun, buin támuga núban.

²⁴ Ladúga naríñajare jun luágu úabei lan ni ában jádaangiñe ja namísurajabaña eígití lídan nadíneragüdün.”

Lúnti lígírúniwa sun cátei lun lánibeí lan Crístu

²⁵ Sarágu jáña gürígia afálaruti Jesúsú, ába lagáragun, ába lariñagun joun.

²⁶ —Siñáti nánigubei lan le jínsiñejabutimaati lun lúguchi, o lúguchu, o lúmari, o lisáanigu, o líbugañanu jáma lamúlenu, o lítunu, o libágarí guánarügü, sügü náu.

²⁷ Le gíñe májabei lasúfurirun nueígiñe queísigubeirügü jamúga ában wügüri le anügüti lugúruwan, siñáti náni lan disípulu.

²⁸ Ánjein arítagua ában jádaangiñe ladúgün ában wáyelesi, ¿ma funági lañúuruba furúmiñe asáminara átiribeí lan lagástarun lun laríjini ánjein gabáfu lubeí lun lagúmuchuni?

²⁹ Ladúga ánjein líchiga ébuu, láriñeñeme lásíñerei wadágimanu agúmucha, jéjerajaba ja aríjupalin láu,

³⁰ jariñagame. “Guméseti wügüri le ában wadágimanu, siña lumuti agúmucha.”

³¹ Ánjein lawúribuja lubeí ában urúei lúma ámu urúei, ¿ma funági ñurúti furúmiñe lun lasáminarun ánjein gayáraabei lubeí lageíndagun jáu dísi mílu súdeara lúma le jáubei wein mílu?

³² Ánjeinti arítagua luágu siñábei lan, dánme le dísegili le ában urúei, ábame loúnajan aríñaga lun lun mawúribujan jamá, lun jebélurun lídoun idíli.

³³ Ítara líña lubeíti, furúmieguarügü jádaangiñe le mígirunti sun le lúmabei lun lafálarunina, siñáti nánibeí lan disípulu.

Dan le lefériiduruni sálu lubásuan

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Buiti sálu, ánjein lefériidura lubásuan, ¿cábagi un ju lan?

³⁵ Mabuídunjali ni lun lábunawagún nádü lídan, ni lun lidérebugu múa, fíwarügaalime. Agáamba jumána, jugúya le garígeirugubei lun jagáambun.

15

Jémpulu tuáguti mudún to eféridiruboun

(Mt 18.10-14)

¹ Luágu ában wéyu, ába jayárafadun sarágu agúburajatiña liseínsuna gumádi jáma gafígountiña lun Jesúsú lun jagáambuni.

² Ába jadímurejan fariséogu jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés luágu Jesúsú lueígiñe cátei le, jariñaga.

—Wügüri le, resíbi lumútiña gafígountiña, jou ligía jáma.

³ Ábati líchuguni Jesúsú jémpulu le joun, lariñaga.

⁴ —¿Ca jádaangiñe, lun jamúga galügüniña lan san mudún, lefériidura ában jádaangiñe, mígirun lubáña gádürü—wein—dísi—néfu ñi, lubárua, lun lídin áluajoun mudún to eféridiruboun?

⁵ Dan le ladárirunun, ába lanügünun légewagu láu ugúndani.

⁶ Dan le lachülürün líbúñoun, ába loúndaruniña lumádagu jáma lubésinanigu, lariñaga joun. “Gúnda jumá úara núma, ladúga darína nilügün mudún tó yebe eféridiruboun nueí.”

⁷ Naríñajare jun luágu ítara méme líña weíritima lan ugúndani siélu luágu ában gafígounti le asáansiruti luríban ligáburí lun lafálaruni Búngiu, sügü láu jawágu gádürü—wein—dísi—néfu gürígia richágutiña ligíbugiñe Búngiu ja memégeirunbaña jasáansiruni jagáburí.

Jémpulu luáguti seínsu le eféridirubei

⁸ ¿Ca würi to níjeinti jamúga dísi murúsun seínsu túma, lefériidura ában lídaangiñe tuei, lun mébedun tan lámpu, ába tabuídajanun múna áluajei buídu darí lun tadáriruni?

⁹ Dan le tadáriruni, ába tounderuniña tumádagu jáma tubésinanigu, taríñaga joun. “Gúnda jumá núma, ladüga darína seínsu lé yebe neféridirubei.”

¹⁰ Naríñajare jun luágu itara líña lan gíñe ugúndani jádan láni Búngiu ánjeligu luágu ában gafígounti le asáansiraguti luríban ligáburu lun lafálaruni Búngiu.

Jémpulu luáguti irájü le acháragadubei

¹¹ Rúlumuti gíñe Jesúsu jémpulu le joun, laríñaga.

—Ñíñein méja ában wügüri jáu bián lirájüñü.

¹² Ába laríñagun le amúleñein lun lúguchi. “Núguchi, rúbei alágan le yúbei nun nun guetó.” Ába lafánreinani úguchili alágan jádan biángubei.

¹³ Málüti lueígíñe, ába lounderuni amúleñein sun lumégegungun, ába lídin díse lídoun ámu fulásu, ába lagástaruni liseínsun ñi lídan ában íbágari mabuídunt.

¹⁴ Dan le gumújali sun liseínsun, ába ladágarun ában lemégeirun eígini lídan fulásu ligía, ába ladáiragun lúngua lídan ában oúnwenbungun mégei.

¹⁵ Ábati lídin áluaja wadágimanu lúma ában lílana fulásu ligía, ába louñajani wügüri ligía oúnigiraña lilügüniña búruju.

¹⁶ Weiriti líláma darí lun lawámadun lun lun leígini jeigin búruju, míchugúnwati lun.

¹⁷ Ábati lasámarun, laríñaga lúnguarügü. “¡Sarágu ñadágimeintiña lúbiñe núguchi ígiraguati eígini joun, áu ya, ówe niláma!”

¹⁸ Nagíribuda le ñíjin lubei núguchi, naríñagame lun. Núguchi, affigounjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe.

¹⁹ Madúnaali lun nanáangun nungua quei biraü, barübanda quei ában jádaangiñe ñadágimeintiña búma.”

²⁰ Ába lárügüdün úma lun lagíribudun lúbiñoun lúguchi.

‘Dísegi líña, ába laríjini úguchili irájü le, ába lagúdemedun lun. Ába leíbaagun lubároun, ába louburuni, ába lachúduruni.

²¹ Ábati laríñagun isáani lun. “Núguchi, affigounjaadina ligíbugiñe Búngiu lúma bigíbugiñe, madúnaali lun nanáangun nungua quei biraü.”

²² Ába laríñagun úguchili joun lumúsuniña. “Sagájumoun tubuídun-ágei anáanguni furése, daúguagüda jumei. Daújuma gíñe ában bágü luágu lújabu túma geídi luágu lugüdi.

²³ Áfara jumei liraúraü bágasu le dibúnetimaabei. ¡Weíga, eféduja wagíame!,

²⁴ ladüga niraü le, rúnaali yebe quei jíláali áni chúlúguaya, féridijalí yebe áni daríwama.” Ába jagúmeserun eféduja.

²⁵ ‘Súnti buga dan le, níjeinti buga íbugañaü áraabu. Dánti le lagíribudun, dan le lachúlürün tubádun múna, ába lagáambuni áfaruni lúma abínajani.

²⁶ Ábati lagúarun lun ában jádaangiñe músu, ába lálügüduni ca lan susérebei.

²⁷ Ába laríñagun lun. “Chúlújali bamúlen, áfaragüdalá búguchi liraúraü bágasu le dibúnetimaabei, ladüga lachúlürün láu magádiei.”

²⁸ Ába lagáñidun íbugañaü, májaali lebélorun. Ába láfuridun lúguchi, ába layúmuragun lun lun lebélorun.

²⁹ Ába laríñagun lun lúguchi. “Subúdi bumúti luágu seríwíjadina lan bun sarágu dan, madúraagunganeí le bubebei ni ában weíyaasu, míchugidibu ni ában liraúraü gábara nun lun nefédujan jáma numádagu.

³⁰ Guetóti, láu liábin biraü le, le achágarubalin biseínsun jáma würiña wuribatiña, jáfaragüdabá bágasu le dibúnetimaabei!”

³¹ Ábati laríñagun úguchili lun. “Niraü, amürü númañadibu súnwandan, sun le náni, báni.

³² Ánjein guetó, lúnti wadügün fédu lúma lun wagúndaarun ladüga bamúlen lé yebe rúwamaalíbei quei jíláali, chúlúguaya, féridijalí yebe, áni daríwama.”

16

Jémpulu luáguti oúnigiruti le múaraanbei

¹ Aríñagati gíñe Jesúsu joun láni disípulugu.

—Ñíñein méja ában iyúbudiri risiti, ñíñein gíñe ában louñiri lumégegungun, ába jayábin aríñaga lun luágu lachágaruñein lan oúnigiruti ligía lirísin.

² Ábati lagúarun iyúbudiri lun, ába laríñagun lun. “Ída liñásan cátei le, le aríñawagúbei nun buágu? Rúba fe nun luágu buwádigimari, ladüga masígíjadibu oúnigirei nílagu.”

³ Ábati leréderun oúnigiruti ligía asáminara, laríñaga lúnguarügü. “¿Cábatí nadüga guetó lárígiñe gidála lan niyúbudiri wadágimanu nuei? Méretina lun nadügün wadágimanu júrüti, áni nibúsigaritina lun namúriajan.

⁴ Subúdi náali cába lan nadúga lun ní jama erésibirutina jábiñe dánme mawádigimarjadina.”

⁵ Ába louñajan jawágu ja adúweirubalin liyúbudiri lun jayábin lun ában ában. Ába lálügüdüni le furúmfeti, laríñaga lun. “¿Átiri badúweiruni niyúbudiri?”

⁶ Ába laríñagun lun. “Dúwei numúti san barín agülei.” Ábati laríñagun oúnigiruti ligía lun. “Nuján bigáradan, ñurúba furése, badúgame ában luágurügü dimí-san.”

⁷ Lárígíñe, ábaya lálügüdün ában, laríñaga lun. “Ángi amürü, ¿átiri badúweijan?” Laríñaga lun. “San ságü türígu.” Laríñagati lun. “Nuján bigáradan, adúgabá ában luágurügü gádürúwein.”

⁸ Ába lasúbudiruni iyúbudiri luágu chu lan láu oúnigiruti ligía lídan ligáburu ladügüni cátei.

Ligía laríñagun Jesúsu.

—Gürígia wuríbatíña ja lánina ubou le, chúti jáu lídan jáni jáma ámu sügü jáu ja lánina larúgounga, ja lirájüñü Búngiu.

⁹ Siñáti leménigidún luágu irisini lánina ubou le, aríñagatina lubeíti jun lun jayúsuruni jirisin lun jadügün buíti, lun dánme lan le lagúmuchun jibágari, jerésibirúba tidan muna to magúmuchaditu, yágüta siélu.

¹⁰ Le adügüti buíti láu le murúsunrügüti, ladügüba gíñe buíti láu le gíbeti, le madügüti buíti láu le murúsunrügüti, madügünbei gíñe buíti láu le gíbeti.

¹¹ Ánjaün lubeíti madügün buíti láu buri irisini le lání ubou le, le uágubei siñá lan leménigidún, ¿cábagi affínera juágu lun ledéregerun irisini inárüni líbugiñe jariaajan?

¹² Ánjaüti madügün buíti láu jemégen ámu, ¿cábagi íchigei le jáni guánarügü jun?

¹³ Siñáti lesériwidun ában gürígia joun bián iyúbudirigu, ladüga liyéreeguduba ában lun, línsiñedame le ában lun, o úarabei lan lun ában, lanúgeime le ában quei ni cáta. Siñáti lesériwidüniwa lun Búngiu lúma lun seínsu.

¹⁴ Agáambagu jáña fariséogu lun sun cátei le, ába jéjerajan láu Jesúsu, ladüga jínsiñe lan seínsu joun.

¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya gürígia ja arúfadagubaña jóungua quei buítiña jagíbugiñe gürígia, ánjeinti Búngiu, subúdi lumútu janígi luágu wuríba tan. Le cátei le janügübei gürígia quei weíruti cátei, iyéreeguti lun Búngiu.

Lúrudu lúma larúejan Búngiu

¹⁶ Níjein meja lilúrudun Moisés lúma jarúfudajan profétagu dari lúmoun lídáani Juan. Lúmagiñe dan ligía, lapúrichijoún ugánu buíti le luáguti larúejan Búngiu, sun gürígia jóuchatiña lun jebélurun lídoun.

¹⁷ Méreenguntimaati lun lagúmuchagun siélu lúma ubou, máma lun magúnfulirun lan liñúraü-ágei dimúrei lídaangiñe lilúrudun Búngiu.

Larúfudajan Jesúsu luágu ígiraguni

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ Ánjoun lígira ában wügüri lúmari, lagámarida ámu, ladügüñein figou le gíribei adultériu, le gíñe agámariduti ában würi to ígiraguaaru, ladügüña gíñe adultériu.

Wügüri le rísibei, lúma Lázaro

¹⁹ Aríñagati gíñe Jesúsu.

—Ñíñein méja ában wügüri rísiti, anáanguni fínutu to wéndegutu ladáuraguboun, ságüja wéyu ladáagun fédu láu sarágu wéndegu.

²⁰ Níñein gíñe ában gudémeti gíruti Lázaro, sun lúra láu gumeín,

²¹ Iañúurati buri múarugu tubéneri lúban rísiti ligía áluga léigini le eíguaduti luegiñe lídáaban rísiti. Weíruti lasúfurirun dari lun lawánduni jayábin oúnli éjelujeji lugúmeín.

²² Luágu ában wéyu, ába louñwen fugiábu ligía, ába janügüni ánjeligu lúmoun Abrahám, le níjin jabei jílaaña buítiña, ába gíñe louñwen rísiti, ába lábunajóún.

²³ Dan le lasúfurirúña lan rísiti ligía lídan fulásu le níjin jabei jílaaña wuríbatíña, ába liñüruni laríjin, ában laríjini Abrahám dísegiñe, láu Lázaro lúma.

²⁴ Ábati lagúaragun, laríñaga. “¡Núguchi Abrahám, gudémená bun! Oúnajabeí Lázaro lun ladüduragüdüni ligíbu lújabu láu dúna, ñübin lámuga éderei tuágu niñéñe, ladüga nasúfurirúña sarágu lídan wátu geméti le.”

²⁵ Ába laríñagun Abrahám lun. “Niraü, jarítaguabá luágu buídu lán meja dan bun lídan bibágari, ánjein lun Lázaro, wuríbatí meja dan. Guetó, buíti dan lun ya, bugúya asúfurira.

²⁶ Bougudigiñe luei sun le, níjein ában baráangu afánreinraguáwa júma, ja jamúga buséntiña jóúdin yágiñe lun níjin, siñáti, ni ja níbaña, siñáti jayábin ñájoun.”

²⁷ Ábati laríñagun rísiti. “Amúriajatina búma, Núguchi Abrahám, lun bouñajani Lázaro lúbiñe núguchi,

²⁸ añájein seíngü namúlenü ñi, lun ladímurejan joun, mayábin jamámuga giñe lídoun fulásu lánina asúfuriruni le.”

²⁹ Ába laríñagun Abrahám lun. “Níjein le labürüjabei Moisés jáma profétagu jáma ñi, jadüga jamá gásu láu!”

³⁰ Ába loúnabun risiti, ába lariñagun. “Binárün, nüguchi Abrahám, láu sun líra, ánjein ñüdüñ ában jádaangiñe jiláaña adímureja joun, lasáansiraguba jagáburi.”

³¹ Laríñaga Abrahám lun. “Ánjein mája jabei jadügün gásu láu le laríñagubei Moisés jáma profétagu, mafíñebañá giñe láu sun lásaarun ában jádaangiñe jiláaña lun lídin adímureja joun.”

17

Luríban lafígoungüdüñiwa ában gürgia

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Ába laríñagun Jesúsu joun láni disípulugu.

—Súnwandan níjeinbei lán buri cátei affígoungüdüti gürgia, jáni fugiábu gürgia le affígoungüdüti ámu!

² Buítimaati jamúga lun lun lagurún baránajoun láu ában dübü le lamúlíja awási güráñu luágu ligíina sügü láu lafígoungüdüñ ában jádaangiñe ja ñübürigiñabaña lídan jafíñen nuágu.

³ Ítara líña lubeíti toúnigi jumá.

‘Ánjein adüga bamúlen o bíbugaña wuríbani bun, wéridibeí, ánjein asáansiragua ligáburi, ferúduñabei,

⁴ ánjein adüga wuríbani bun sédü weíyaasu lídan ában wéyu, sédü weíyaasu liábin aríñaga bun luágu madügüñdügüya láali lan, lúnti ferúduna báni.

Lubáfu affíñeni

⁵ Ába jariñagun apóstolugu lun Jesúsu.

—Wabúreme, rúba lánwoun wafíñen.

⁶ Ábati laríñagun Wabúreme Jesúsu joun.

—Lun jamúga níjein lan murúsuraü affíñeni jídan—gayáraati jamúga ñúrauraü lan queisi ában tíla mostása—gayáraati jamúga jariñagun tun tídibu wéwe to. “Gidába yágiñe láu sun bilagüle, beíba ájúcha baránaja”, áni lasúsereduña jamúga.

Wesériwidun lun Búngiu máma ában cátei lun lateíngiruníwa luágu

⁷ ‘Ánjein níjein lubeí lumúsun ában jídaangiñe, dan le lagíribudun áraabugíñe lárígiñe lawouñan o loúnigirun lan anímaalu, ¿laríñaguba funági lun músu ligía. “Belúba, ñurúba eíga”?

⁸ Uá, aríñagarügübei lun. “Aráansebei neígin, aráanseñu amúrúme lun beténirun nun sun anája lan eíga lúma áta, lárígiñeme, gayáraajalíme beígin lúma bátun.”

⁹ ¿Teíñqui lumúti funági iyúbudiri músu luágu ladügüni le lubeíbei lun? Uá.

¹⁰ Jugúya giñéti, dánme lásurun jadügüni le uágubei laríñaga Búngiu jun lun jadügüni, lúnti jariñagun. “Músu mouñtiña wagia, ladüga lé rügüñein lúnbei wadügüni wadüga.”

Lareidaguagüdüñ Jesúsu díisi gawágutiña gumeín

¹¹ Lídan lasígiruni Jesúsu luweíyasun Jerusaléoun, ába lásügürün labádinaguagiñe Samaría lúma Galiléa.

¹² Dan le lachülürünbei lídan ában liraúraü fulásu, ába jayábin díisi wügüriña gawágutiña gumeín, lubároun. Ába jeréderun díse lueí,

¹³ ába jagúaragun lun ítara.

—Jesúsu, Maésturu, gudéme wamá bun!

¹⁴ Dan le laríjimbaliña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—Jeíba arúfudagua júngua joun fádirigu.

Dánti le ídirina jamá, ába jareídagun.

¹⁵ Níñeinti ában jádaangiñe, dan le laríjinbei luágu areídaguuali lan, ába lagíribudun le ñíjin lubeí Jesúsu, adímurejeina buíti luágu Búngiu láu umálali jéreti.

¹⁶ Ába lájuduragun dagá ligíbu múarugu lun líchuguni eteíngiruni lun. Áni Samariána wügüri ligía.

¹⁷ Ábati laríñagun Jesúsu.

—¿Ma dísiñanu areídagutiña? ¿Jagáñagi ja jíbiri néfu?

¹⁸ ¿Níján gubeirügü teréncha le agíribuda eteíngirei Búngiu?

¹⁹ Ábati laríñagun lun wügüri ligía.

—Sarába, beíba, areídaguadibu ladüga bafíñen.

Ída lúba lan ligáburi liábin larúeijan Búngiu

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ába jálügüdüni fariséogu Jesúsu ídaba lan lagúmesera larúeijan Búngiu, ába laríñagun joun.
 —Dánme le lagúmeserun larúeijan Búngiu, maríjñbei,
²¹ maríñawagünbei. “Níján”, o “Níngitan”, ladüga lídan linárün cátei, níjeinjali larúeijan Búngiu jagánagua.

²² Ábati laríñagun joun láni disipulugu.
 —Lachülürüba dan lun meménija lánme janígi lun júmabagina lan, íbini luágurügü ában wéyu, masúseredunbei lídan dan ligía.

²³ Laríñawagüba jun. “Níján Cristu ya”, o “Níngitan yágüta.” Iyéenibeí, mídin jumá járigi, mafálarun jumáñame.

²⁴ Ladüga ítara quei laríjin ában labírjaníga lueígiñe ában louba siélu lun luágun le ában, ítara lúba dánme le nagíribudun ubouágun, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

²⁵ Lúnti nasúfurirun sarágu furúmiñe, mebéresen jagíame güriíga ja lánina dan le náu.
²⁶ Quei meja lasúseredun lídan lidáani Noé, ítara lúba giñe lasúseredun lídan búríme wéyu le níbingüle, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

²⁷ Dán meja ligía, jerédera meja güriíga eíga, áta, agámarida, íchaajaña jarájüñü lun jamárieidun darí wéyu le lebélorun Noé tídoun ugúnein to ára. Ába liábin gúnran, ába jañáradagun súngubei.

²⁸ Ítara lúba giñe quei lasúseredun lídan lidáani Lot. jerédera güriíga eíga, áta, agáñija, alúguraja, ábunagua, adáagua múna.

²⁹ Dan le láfuridunbei Lot ubúrugiñe Sodóma, ába láburiujan wátu geméti lúma súfuru siélu giñe, ába láfaraguniña súngubei.

³⁰ Ítara lúba dánme le níabin, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

³¹ Lídaanme wéyu ligía, le güriíga le bougudibeí tueí lúban, ánjein níjein lubeí lumégegún múnada, mebéloralá aságaréi. Le güriíga le áraabubei lídan óra ligía, magíribudalá lúbiñoun.

³² Jarítagua jumá luágu le asúseredubei tun lúmari Lot.

³³ Le áluguti leséfurini libágari ya ubouágu, leféridirubei íbágari magúmuchaditi, le ánjabei leféridiruni libágari ya ubouágu, nueígiñe, libjuba íbágari magúmuchaditi.

³⁴ *Naríñajare jun luágu áriebu lánme ligía, ñíbaña biáma güriíga arúmuga tídan ában meme gabána, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában según jafiñen nuágu.

³⁵ Ñíbaña biáma würiña amúlija lídan ában, tanügüba ában jádaangiñe, ígirúame to ában.

³⁶ Ñíbaña biáma wügüriña áraabu, lanügüba ában jádaangiñe, ígirúame le ában.

³⁷ Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jálügüdüni, jaríñaga lun.

—¿Jaliábasan lasúsereda buri cátei le, Wabúreme?

Laríñaga joun.

—Le ñí lumuti lúgubu jiláali, ñíba jóundaragua wadúbi.

18

Jémpulu tuáguti würi to jiláali túmari, lúma agúseragüdüti

¹ Ába labájüdagun Jesúsu ában jémpulu joun, lun larífudajan joun luágu lúnti lan jayúmragun lun Búngiu súnwandan, láu gurásu.

² Laríñaga joun.

—Ñíñein meja ában agúseragüdüti lídan ában fulásu, minébe líña Búngiu lun, mebéresen ligía láu ni ában güriíga.

³ Ñíñoun giñe ában würi lídan fulásu ligía, jilá meja túmari, ságü wéyu tídin lúmoun agúseragüdüti le lun líchuguni tírícha tun luágu ában tuwúribun lúma tágani.

⁴ Luágu sarágu dan, májati yebe leténirun tun, lárigiñe, ába laríñagun lúnguarügü. “Láu sun minében lan Búngiu nun, mebéresen áu láu ni ában,

⁵ quei nuján méme lan würi to ásüdagüda nichügü, neséfuraaru, jebé lámuga tiábin, gumú líñein nugúraasun.”

⁶ Ába laríñagun Jesúsu.

—Níján laríñagubei agúseragüdüti le wuríbabei,

⁷ gúbumeti leséfuraña Búngiu lánigu ja ayúmragutiña lun wéyuagu, áriebu. ¿Lúbei lubá líderaguniña?

⁸ Uá, madárasanbei. Láu sun le, dánme le nagíribudun, áu le Wügüri Garaüwarügüti, ubouágun, ¿nadáriruba funásan afíñeni jádan güriíga ja yábaña, nuágu?

Jémpulu luáguti fariséo lúma agúburajati liseínsuna gumádi

⁹ Rúyati Jesúsu ában jémpulu joun ja jarítaguabaña luágu richágua jamá ligíbugiñe Búngiu, janügaña ámu güriíga quei ni cáta. Laríñaga.

¹⁰ –Ñüdütíña bián wügüríña témpulurugu ayúmuragua lun Búngiu, ában fariséo, ában agúburajati liseínsuna gumádi.

¹¹ Le fariséo, rára líña layúmuragun, laríñaga. “Búngiu, teínqui numútibu luágu mítaran nan quei jíbiri gürígia–jwerutiña, wuríbatíña, salúfuritiña, mítaraantina gíñe quei agúburajati liseínsuna gumádi le.

¹² Ayúnaratina bián weíyaasu lídan dimáasu lun nagúnfulirun búma, rúnumuti gíñe dísi gáwanün lídaangiñe ságü fiádürü le ebélurubei nun, bun.”

¹³ Ánjeinti agúburajati liseínsuna gumádi, ába leréderun díse, mabúseerunti ni lun liñúrui laríjin siélun, le luweírín lúnabun lanáangun lúngua. Aboujárügülei laníguagu láu igárigu, laríñaga. “¡Búngiu, gudémená bun, nugúya le gafígounti!”

¹⁴ Naríñajare jun luágu giribu lan agúburajati ligía líbíñoun, resíbíñulei Búngiu, máma fariséo ligía. Ladúga le anáanguti lúngua weíri, ñúraübei lanügün, ánjein le ñúraübei lanáangun lúngua, weírubei lanügün.

Labíniruniña Jesúsu irájüñü

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Anaajouátiña gíñe irájüñü lun Jesúsu lun lagúrurun jawágu, dan le jaríjinbalin disípulugu cátei le, ába jadeínjan joun ja anáajabaliña irájüñü.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun lun jasígirun anáajaña jarájüñü lun, ába laríñagun joun lánigu. –Ígira jumá lun jayábin irájüñü nun, mewéridija jumá luei, ladúga ja ítarabaña quei jagía, jagía lílanabaña larúeijan Búngiu.

¹⁷ Ninárün jáu luágu le lan merésibirun lumúti larúeijan Búngiu láu affíñeni jarúmati líbe jafíñen irájüñü, mebélupei lídoun.

Layánujan ában wügüri rísiti lúma Jesúsu

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Ába lálügüdüni ában jádaangiñe ábutigu Jesúsu, laríñaga lun.

–Maésturu buíti, ¿ca lúnbe nadügüni lun gayára lan nibíjini íbágari le magúmuchaditi?

¹⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

–¿Ca uágu baríñaga nun “buíti”? Ában rügüñein buíti, Búngiu.

²⁰ Subúdi bumúti gumádi. Maganoúabá túma würi gámaritu, máfarajabá, míwerujabá, mayéejabá luágu ni ában, inébe jamá bagübürigu bun.

²¹ Laríñaga wügüri ligía lun.

–Gúnfulitina láu sun le lúmagiñe ñúraügidina.

²² Lídan le lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun lun.

–Mégeigili ában cátei lun badügüni. alúgurabeí sun le búmabei, ábame bíchuguni lebégi joun gudémetiña, ábame garisín ban siélu. Ábame bagíribudun, ábame bafálarunina.

²³ Dan le lagáambunbalin wügüri ligía cátei le, ába lírudagun, ladúga rísiti buídu.

²⁴ Dan le laríjini Jesúsu lírudagun, ába laríñagun.

–jénreenguti lun jebélurun rísitiña lídoun larúeijan Búngiu!

²⁵ Méreenguntimaati lun lásügürün ában caméyu lídaangiñe lujúyun ában agúsa sügü láu lebélorun ában rísiti lídoun larúeijan Búngiu.

²⁶ Ába jaríñagun ja agáambubalin.

–¿Cáteiti gayáraabei lasálbarun?

²⁷ Laríñaga Jesúsu joun.

–Le jásiñerubei gürígia adúga, gayára lumúti Búngiu, ladúga úati ni cáta siñáti lun Búngiu.

²⁸ Laríñaga Pédro lun.

–Wabúreme, wagía, ígira wamáali sun le wámati lun wafálarunibu.

²⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

–Ninárün jáu luágu furúmieguarügü lan le ígiruti lúban, o lagübürigu, o líbugañanu, o lamúleno, o lúmari, o lirájüñü luágu larúeijan Búngiu,

³⁰ libíjubatíma sarágu weíyaasu lougíñe lídan ubou le, íbíjaleíme íbágari magúmuchaditi yágüta siélu.

Ladímurejaanya Jesúsu luágu louñwen

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Ába lagúarun Jesúsu joun láni dúusu apóstolugu jábugua, ába laríñagun joun.

–Weibuga Jerusalén guetó, le ñíba lubei lagúnfulira sun le jabürüjabei profétagu nuágu, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

³² Jedégerubadina joun ja mámabaña juríu, jéjerajaba náu, anába jamáname, suéga.

³³ Jabeichubadina, lárigiñeme, ábame jáfarunina jílágubei, áni násaaruba lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu lúnya nabágaridun.

³⁴ Úati gunfaránda jamá ni cáta lídaangiñe cátei le, ibídiñegubeíti joun ca lan uágu ladímureja joun, darúguati laníchigu cátei le laríñagubei, joun.

*Lareídaguagüdüñ Jesúsu ában Jericóna maríjinti
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)*

³⁵ Dan le achülüreinaali Jesúsu ubúrugin Jericó, ñíñein ában maríjinti ñun láru üma amúriaja.

³⁶ Dan le lagáambunbei maríjinti ligía jásüüjan sarágu güriá, ába lálügüdajan ca lan susérebei.

³⁷ Ába jariñagun lun luágu niján lan Jesúsu Nazarétna ásügüra ñígiñe.

³⁸ Ábati lagúaragun, laríñaga.

—Jesúsu, le ladügawagun David, gudémená bun!

³⁹ Ja lubá lubáabaña, ába jadeínjan lun lun lámanichun, ligiatima lagúaragun.

—JLadügawagun David, gudémená bun!

⁴⁰ Ábati laráramagun Jesúsu, ába louñajan anügei. Dan le yaráfaali lun, ába laríñagun lun.

⁴¹ —¿Ca babúseerubei nadügün bun?

Ába laríñagun lun.

—Nabúreme, buséntina naríjin.

⁴² Laríñaga Jesúsu lun.

—jibíjabeí baríjin! Areídaguagüdüñ ladüga bafíñen.

⁴³ Lídan meme óra ligía, ába laríjin maríjinti ligía, ába lafálaruni Jesúsu adímurejeina buíti luágu Búngiu. Sun güriá ja aríjubalin cátei le, ába gíñe jadímurejan buíti luágu Búngiu.

19

Jesúsu lúma Zaquéo

¹ Ábati lebélorun Jesúsu fulásurugin Jericó, ába lásügürün ubúrugin.

² Ñíñein ában wügüri rísiti, gíríti Zaquéo, jábuti agúburajatiña liseínsuna gumádi.

³ Buséntiti Zaquéo laríjini Jesúsu lun lasúbudiruni, siñáti laríjini ladüga ñúraüráti lúgubu, áni gibetiña güriá.

⁴ Lúnti gayára lan laríjini, ába leíbaagun ubáraü, ába laweínrun tuágun ában tídibu wéwe sicómoro yaráfa lun le ñígiñeba lubei lásügüra Jesúsu.

⁵ Dan le lásügürün Jesúsu ñígiñe, ába laríjin íñun, ába laríñagun lun Zaquéo.

—Zaquéo, raríba furése, ladüga lúnti neréderun búbiñe ugúñe.

⁶ Ábati larárirun Zaquéo furése, ába lerésibiruni Jesúsu lúbiñe láu ugúndani.

⁷ Dánti le jaríjini jíbiri güriá cátei le, ába jagúmeserun adímureja luágu lídin Jesúsu erédera lúbiñe ában gafígounti.

⁸ Ábati laráramun Zaquéo, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, níchiga lamídan le nómabei joun gudémetiña, áni ánjein íwerujaadina lubei lueí ában güriá láu eyéeraguni, náguyugüdüba gádürü weíyaasu sügü láu lun.

⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Sálbañu jáña tílana múna to ugúñe, ladügawagun gíñe Abrahám amürü.

¹⁰ Ligía niábinbei uboúagu, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lun náluajaniña lúma asálbaraña já yebe féridijañabaña.

Jémpulu luáguti dísi murúsun seínsu

¹¹ Dan le añája lubei güriá agáambajei laríñaguni buri Jesúsu cátei le, ába labájüdagun ában jémpulu joun, ladüga ayárafadeinaali lan lun Jerusalén áni jarítaguatiñáti luágu lagúmesera lan larúejan Búngiu dan ligía.

¹² Ábati laríñagun joun.

—Ñíñein ában wügüri íñugutiña lidújeñu, leíbugati wügüri ligía lídoun ámu fulásu díseti lun líchugúniwa lurúeiteme lageíra, ábayame lagíribudun.

¹³ Lubáragiñe láfuridun, ába louñajan jawágu dísi jádaangiñe lumúsuniña, ába ledéregerun ában seínsu le gebégiti sarágu lun cáda ában, ába laríñagun joun. “Agárabaja jumeí seínsu le darí nagíribudun.”

¹⁴ Queíti liyéreegunbei wügüri ligía joun lílana fulásu, ába jóñajan lárigi lun jariñagun lun le lúnbei líchuguni ubáraü lun luágu mabúseerun jamáni lun jarúeiteme.

¹⁵ Láu sun líra, resíbiwati lun urúeime, ába lagíribudun lageíroun. Dan le lachülürün, ába louñajan jawágu lumúsuniña já buga únbaña líchigei seínsu lun lasúbudiruni átiriñein lan lagáñirun cáda ában.

¹⁶ Ába liábin le furúmiñeti, ába laríñagun. “Nabúreme, gáñeitina dísi weíyaasu ligíbuagun biseínsun.”

¹⁷ Laríñaga urúei lun. “Buíti, ában músu buíti bugúya. Quei úara bubei lídan le murúsunrügüti, nichigaadibu agúmadija lídan díisi fulásu.”

¹⁸ Ábaya liábin ában, ába laríñagun. “Nabúreme, gáñeitina seíngü weíyaasu ligíbuagun biseínsun.”

¹⁹ Ába giñe laríñagun lun. “Bagúmadija lídan seíngü fulásu.”

²⁰ Ábati liábin ában, ába laríñagun. “Nabúreme, niján biseínsun, areída numúti tídan ában músue ladüga nanúfude buei,

²¹ ladüga ában ban wügüri derégüdati, reideitibu láu cátei le mawádigimaritibu luágu, alúbaja amürü le ñi lumuti mábunagun ban.”

²² Ábati laríñagun urúei lun. “Músu wuribati, luágu guánarügü berérun nagúseragüdábu. Quei subúdi bubálin luágu ában nan wügüri derégüdati, luágu reidei nan láu cátei le mawádigimaritina luágu, alúbaja áu le ñi lumuti mábunagun nan,

²³ ¿cáti uágu míchububalin niseínsun báncürugun lun jamúga lagánwoundun dan le nagíribudun?”

²⁴ Ába laríñagun joun ja ñibaña. “Gidájumei seínsu luei, rújumei lun le díisibeí lúma.”

²⁵ Ába jaríñagun lun. “Wabúreme, njeinga díisi seínsu lúma.”

²⁶ Ába laríñagun urúei. “Naríñajare jun luágu sun lan le adügati buíti láu le lúmabei, libíjuba lánwoun, ánjein le madügüti ni cáta buíti láu murúsun le lúmabei, lagídarúaba murúsun ligía luei.

²⁷ Játi náganiñu, já yebe mabúseerúnbaña lun urúei nan, barújumaña ñájoun, áfaragua jumáña jílágubei nigíbugiñe.”

Lebélorun Jesúsu Jerusaléoun

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Lárígiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun jáu lánigu, ligía jabá jabá.

²⁹ Dan le chülü mémeeli lídoun buri fulásu le Betfajé lúma Betánia, yaráfa lun wübü le gíríbei Olívos,

³⁰ ába laríñagun joun biáma jádaangiñe láni dísiapulugu.

—Jelba lídan liraúraü fulásu le wagíbugiñebei, dánme le jachülürün ñi, jadáriruba ában burigü güráñu le maweínrúngili. Jafáragadeíme, ábame janügüni ñájoun.

³¹ Anjaün álügüdüwa ca lan uágu jafáragadei, jaríñagame luágu busén láani Jabúreme.

³² Ába jóudin, ába jadáriruni ítara quei laríñaguni Jesúsu joun.

³³ Dánti le añája lubei afáragadei burigü, ába jálügüdüniña labúriña, jaríñaga joun.

—¿Ca uágu jafáragadei burigü le?

³⁴ Ába jóunabuniña.

—Ladüga busén láani Wabúreme.

³⁵ Ábati janügüni lun Jesúsu, ába jíchugunun janáangun lanágawagun burigü, ába jaweínragüdüni Jesúsu luágun.

³⁶ Quei awáansereína lan Jesúsu, átulejeina jamóun janáangun luágu úma lubá.

³⁷ Dan le jayárafadun lun larárirün wübü le Olívos, ába jagúmeserun sun lánigu Jesúsu ja afálarubalin agúaraja láu ugúndani lúma adímureja luágu luweírigun Búngiu, luágu buri miláguru le jaríjibeí.

³⁸ Jaríñaga.

—jBiníwati urúei le ñübinbei lídan líri Wabúreme Búngiu! ¡Níjein ñurúguau siélu, lúma uweírigu lun Búngiu!

³⁹ Ábati jaríñagun fariséogu ja ñibaña jádan gürígia lun.

—Maésturu, aríñagabá joun bánigu lun jámanichun.

⁴⁰ Laríñaga Jesúsu joun.

—Nínárün jáu luágu ánjaña lan ámanichaja ja, lagúarajaba lán buri dübü nuágu.

⁴¹ Dan le layárafadun lun Jerusalén, dan le larjini ubürugu ligía, ába layájuajan jawágu lílana fulásu ligía, laríñaga.

⁴² —jLun jamúga gunfaráanda jumáni ugúñe luágu áu lan úmabei lun ñurúguau jun, buíti jamúga! Májatün.

⁴³ Ligía lachülürüba lubei wéyu buri wuríbati jun, jadügame jáganiñu ában baríeru geyégua láu jubúrugute lun siñá lan jáfuridun ñígiñe, ábame jageíndagun júma lídaangiñe sun oubaü.

⁴⁴ Jagünrinchagubei jufúlasun le gumúti, mígirunbaña ni ában dübü ligíbuagu dübü, jáfarúaba sun jugúya, ladüga mebéresen jumá láu óra le liábinbei Búngiu asálbaraün.

Larúmadagüdünnun Jesúsu témpulu

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Ábati lebélorun Jesúsu témpulurugun, ába laságaruniña ja alúgurajabaña jáma ja agáñijabaña ñi.

⁴⁶ Laríñaga joun.

—Laríñajare tídan Lerérun Búngiu. “Núban, fulásu le ñi lubei gayára lan jayúmuragun gürígia nun”, ánjein jugúya, barújumaaru quei jában jíwerutiña.

⁴⁷ Ságü buri wéyu larúfudajan Jesúsu témpulurugu, añájeti jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma gíñe lábutigu fulásu áluaja ída lúba lan jáfaruni jilágubei,

⁴⁸ madáritiña ída lúba lan jadügüni ladüga weiri lan jóurabajóuniwa sun gürígia lun jagáambuni lerérun.

20

Lirícha Jesúsu témpulurugu

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Luágu ában wéyu, dan le témpuluruguñein lubei Jesúsu arúfudaja joun gürígia, apúrichijeí ugánu luáguti asálbaruni, ligía jayábin jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügüriña weirigutiña lídan jafiñen juríu,

² ába jaríñagun lun.

—Ariñagabei woun ca lan biríchabei lun badügüni cátei le. ¿Ca íchugubalin ubáfu le bun?

³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nálügüdáadün gíñe ában cátei, oúnaba jumána.

⁴ ¿Ca oúnajabalin Juan abásteragüdaja? ¿Loúnajan Búngiu ódi jóúnajan wügüriña?

⁵ Ába jagúmeserun aríñaga jámagua.

—¿Cába waríñaga? Ánjawa aríñaga luágu loúnajan lan Búngiu, laríñagame woun ca lan uágu mafíñerun wabei lun.

⁶ Ánjawa aríñaga luágu jóúnajan lan wügüriña, jachámuraguba gürígia dübü wawágun, ladüga chóuru jamúti luágu proféta lán meja Juan.

⁷ Ábati jaríñagun luágu ibídiñe lan joun ca lán meja oúnajabalin Juan abásteragüdaja.

⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Maríñagun nubei gíñe jun ca lan áu ubáfu nadügei buri cátei le.

Jémpulu jawágu ti ñadágimeintiña wuríbatíña

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Ába lagúmeserun Jesúsu adímureja joun gürígia, ába labájüdagun ában úraga le gíbebei laníchigu, joun. Níjan úraga ligía.

—Ñíñein meja ában wügüri ábunaguti beíbei lichárirugu, lárígiñe, ába lájayajani lichári joun ñadágimeintiña, ába lídin lídoun ámu fulásu luágu sarágu dan.

¹⁰ Dan le lachülürün lídáani alúbajani, ába loúnajan ában lumúsun anügei lufánran, ába jabúleiseruni ñadágimeintiña músu ligía, ába jóúnajani lárigoún, míchugunga ni cáta lun.

¹¹ Ábayati loúnajan ábanya músu, ába gíñe janábuni, buleísei Jameí, oúnaja Jameí, míchugunga ni cáta lun.

¹² Ábaya loúnajan ábanya, ábaya gíñe jabúleiseruni, ába jabúguni ñígíñe.

¹³ ‘Ába laríñagun labúreme ichári lúnguarügü. “¿Cábasán funa nadüga? Noúnajaali niraü le jínsiñebei nun, dánme le jaríjini, fágua inébebei joun.” Ába loúnajani.

¹⁴ Dan le jaríjinalin, ába jaríñagun jámagua. “Níjan le lúnbei lerésibiruni alágan, wáfaraali jilágubei, wagía lámuga labúriña sun cátei.”

¹⁵ Ábati jaságaruni lídaangiñe fulásu ligía, ába jáfaruni jilágubei.

Ábati lálügüdajan Jesúsu, laríñaga.

—¿Cábatí ladüga labúreme ichári?

¹⁶ Líábinnme, ábame láfaraguniña ñadágimeintiña jagía jilágubei, ábame líchuguni ichári joun ámu.

Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jaríñagun.

—¡Masúsereda lámuga ítara!

¹⁷ Ába laríguniña Jesúsu, ába laríñagun joun.

—¿Cáti lílabei le búrüñubei tídan Lerérun Búngiu le ñi lubei laríñaga.

Lé meja dübü le mabúseerun jabei ábunagutiña, ligíaali furúmiñeti?

¹⁸ Furúmieguarügü le achúgeraguti luágu dübü ligía lagünrinchaguba, léti uágunti láburuja, labúrechagúbei. Áu dübü ligía.

Luáguti líseínsuna gumádi

(Mt 21.45-46, 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹ Lídán meme óra ligía, ába jálugun jábutigu jafádirigun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés járgüdüni Jesúsu, ladüga jasúbudiruni luágu jawáguti lan jémpulu le lariñagubei, madügün jamúti ladüga janúfude jawei güriá. Ábati jagúrabajan ámu dan.

²⁰ Ábati jóunajan güriá ja ásgürütiña jóungua camá jamuga jarúmatiña lun jaríajani Jesúsu, lun jaríñagüdüni cátei le gawáguti gayára lan jíchugun lidúnrun lun jedégeruni lun gumádimati.

²¹ Ligía jálgüdünbalin, jaríñaga lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu richá lan le bariñagubei lúma gíñe le barúfudajabei, manúfudetibu gíñe luei ni ában, ladüga ni cáta lan luweirigun güriá bun, áni láu inárüni barúfudajei lémeri Búngiu.

²² Ariñagabá ában cátei woun. ¿buíti lun lafáyeijóún seínsu lun warúeite César ódi mabuídunti?

²³ Ába lasúbudiruni Jesúsu luríban jarítagun, ába lariñagun joun.

—¿Ca uágu jabúseera jíchugun sádera nubá?

²⁴ Arúfuda jumá ában lídaangiñe seínsu ligía nun. ¿Cá iyáwa lúma íri le bürüñubei luágu?

Jaríñaga lun.

—Láni César.

²⁵ Ábati lariñagun joun.

—Le láni César rújumei lun César, le láni Búngiu rújumei lun Búngiu.

²⁶ Siñá jamútiti áburügüda tídoun jasádarán láu lé buri lariñagubei jagíbugiñe güriá, weirirügüti janígí láu loúnabagüle joun. Ába jámanichun.

*Álügüdjani lübügürü ásaaruni lídaangiñe óúweni
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)*

²⁷ Láriñe, ába jóúdin saduséogu aríjei Jesúsu. Jaríñajare saduséogu luágu másaarunbaña lan jiláña lídaangiñe óúweni lúnya jabágaridun. Ábati jaríñagun lun Jesúsu.

²⁸ —Maésturu, lariñajare Moisés woun tídan liliburun, luágu ánjein lan óuwe ában wügüri, ába lígirunun lúmari marájüñüga ligía táu, lúnti lan lamárieidun lamúlen túma lun garájüñü lan táu, gadügawagun lámuga libugaña le óuwebei.

²⁹ Wel, ñíñanu mejáti sedú wügüriña gamúlenuguátiña, ába lamárieidun le furúmiñeti, ába loúnwen marájüñüga.

³⁰ Ába lamárieidun le jabíaman túma buga lúmari íbugañü, ába gíñe loúnwen marájüñüga.

³¹ Ábati lamárieidun le jürüwan túma, chülü lúmoun le jasédün, jilágua meme jagía, marájüñüga táu.

³² Ába gíñe toúnwen würi tugúya.

³³ Ariñagabá ában cátei woun. dánmeti le jásaarun lídaangiñe óúweni lúnya jabágaridun, ¿cábatí úmari würi to jádaangiñe, quei maríei tubeí jáma sedügubei?

³⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Lídan ubou le, maríeitiña wügüriña jáma würiña,

³⁵ ánjein lídaanme dan le lúnbei líabin, úabei agámariduni siélu jádan ja garíchabaña lun ásaaruni lídaangiñe óúweni lúma lun jebélurun siélu agánawa ñi lun sun dan. Magámaridubaña ñi, míchaajan jamáñame jarájüñü lun maríei,

³⁶ ladüga moúnwendügüyaaña güriá siélu, ítaraañame quei ánjeligu, lirájüñü jañáme Búngiu ja saraaña lídaangiñe óúweni.

³⁷ Moisés guánarügü arúfuda lumúti luágu níjein lan ásaaruni lídaangiñe óúweni lídan le labürüjanbei luágu búbugati geméti. Lariñajare ñi luágu Búngiu lan Lubúngiutebei Abrahám, Isáac lúma Jacób.

³⁸ Láu dimúrei ligía, arúfuda lumúti Moisés luágu wínwangiña lan Abrahám, Isáac lúma Jacób, láu sun jilá lan jágubu, ladüga máma Jabúngiute jiláña Búngiu, Jabúngiute ja wínwangiñaabaña. Wínwangiña lanügüniña Búngiu sun güriá.

³⁹ Ábati jaríñagun arúfudajatiña lilúrudun Moisés.

—Buíti bariñaguni, Maésturu.

⁴⁰ Ába málügüdagun jamáali lan.

*¿Ladügawagun san David Crístu?
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)*

⁴¹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—¿Ída liñásan jaríñagunbei luágu ladügawagun lan David Crístu?

⁴² Lariñajare David guánarügü tídan líburu to gíríouboun Sálmos.

Ariñagati Búngiu lun Nabúreme. “Nurúba lueígiñe noúnwenren,

⁴³ daríme níchuguniña báganiñu bújaburugun.”

44 ¿Ída lubáti ladügewagun lan David Cristu, áni aríñagati David guánarügü lun Cristu “Nabüreme”?

*Ladárirun Jesúsu jadúnrun arúfudajatiña lilúrudun Moisés
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)*

45 Níñanu sarágu güriquia agáambajei Jesúsu, ába jagáambun lariñagun joun láni dispulugu.

46 –Toúinigüa jumá júngua jawei arúfudajatiña lilúrudun Moisés, ganígitiña jeibugun táu anáanguni durúrutu, busén jagía lun labúsurun joun láu inébesi úmadarugu, áluaja jameí ubáraü le jabára weirigutiña tidan ligílisi, lúma lubuúidun-ágei ubáraü lídan eigini.

47 Gida jamutu giñe jában würiña ja jiláaña úmari jawei, lúnti jadáuragun láu, ába jadügün furieigi miginaguti. Weiribeí jasúfurirun luágu sun le jadügübei.

21

Seínsu le tichugubei ában fugiábu würi témpuluru
(Mr 12.41-44)

1 Ába lariñin Jesúsu jíchaajan risitiña seínsu tidoun buri gáfu to lágei seínsu témpuluru,
2 aríja lumúti giñe tichugun ában würi jiláali túmari, gudémetu, bián gáwanün tidoun gáfu.

3 Ába lariñagun Jesúsu.

–Ninárün jáu luágu gíbetima lan tichugun fugiábu würi to sügü jáu súngubei, ladüga sun jagía, lídaangiñe le ígiragubei jáma jíchiga,

4 ánjoun tugúya, láu tugúdemegun tichigei sun le túmabei lún yebe tawínwandun.

Lariñagun Jesúsu luágu tagünrinchawagúba lan témpulu
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 Jadímurejaña fiú güriquia tuágu témpulu, luágu tubuúidunmeraü láu lubuúidun buri tidübüri lúma buri cátei le jíchugubei güriquia lun tawéndedun. Ábati lariñagun Jesúsu.

6 –Lachülürüba wéyu lun lagünrinchawagún sun le jariagubei tuágu témpulu to guetó, merédebei ni ában dübü ligíbuagu dübü.

Seíni buri lubá lagúmuchun ubou
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Ábati jálügüdüni, jariñaga lun.

–Maésturu, ¿ídamé san lasúseredá buri cátei le? ¿Cábasan seíni waríja luágu dánjali lan lun lasúseredun?

8 Ába lariñagun Jesúsu.

–Toúniigi jumá, mayeedúa jumá. Jayábinba sarágu aríñageina luágu áu lan jagía, jariñagame. “Áu Cristubei”, “Niján dan ligía.” Mafiñera jumá joun, mafálara jumáña.

9 Dánme le jagáambun ladímurejoún luágu awúribujani lúma jawágu güriquia agárabagua luágun jarúeite, manúfudedagua jumá, lasúsereduba le furúmiñe, mámagilíme lagúmuchun ubou líra.

10 Ába lasígirun aríñaga joun.

–Lageíndaguba ában fulásu lúma ában, awúribuja ligíame ában ageíraü lúma ámu.

11 Níbei oúnwenbun buri járabaganáli, ilámaü, sándi, lídan ámuñegueinarügü fulásu, larijúba buri cátei janúfunati siélu lúma oúnwenbun buri seíni.

12 ‘Lubaragiñe lasúseredun sun le, járújóuba, eibaajoua jugúyame. Janügüba agúsera tidan jalígilisin juríu, jádarawagúba furisunrugun, barúwa jugúyame jagíbugiñoún urúeigu jáma gumádimatiña, nueígiñe, lun jagúseragüdünn,

13 ligíame jidáani lun jadímurejan luágu nufúleisein.

14 Aráanse jumeí jaritagun lun madíjeri jumá cába lan jariñaga jueígiñegua,

15 níchuguba dimúrei lúma lichü áu jun le lásíñerun ni ában jádaangiñe jáganiñu asígenera ni oúnaba.

16 Jalúgurubadün jagübürigu guánarügü, jíbugañanu, jamúlenu, jidújeñu, jumádagü. Jáfarúba jidaangiñe,

17 jiyéreeguduba joun sun güriquia, nueígiñe.

18 Lídaanme sun líra, latoúnigirubadün Búngiu le gumúti,

19 áni ánjaün meme derégüdagüa lídan jafiñen nuágu, jíbíjibeí íbágari magúmuchaditi.

20 ‘Dánme jariñin geyéguá jamá lan sudaara ubúruagu Jerusalén, subúdi jumeí luágu yaráfaali lan lagünrinchagun ubúruagu ligía.

21 Jámeti güriquia ja Judéabaña, lúnti janúrajan luágun buri wübü, ja ubúrugubaña Jerusalén, lúnti jáfuridun fúgiñe, ja áraabubaña, magíribuda jamá ubúrugun.

22 Luwéyuri buríbeí jafáyeirun güriquia luágu wuríbati le jadügübei, dánme le lagúnfulirún sun le bürüwañubei tidan Lerérun Búngiu.

²³ ¶Fugiábugume würiña ja dageinatiña lídan dan ligía, o ja lan garájüñütiña ja gurágiña! Ladüga ñibe sarágu igárigu ubouágu, larúfudubei Búngiu luweírín ligáñi luágu jafígoun güriúa ja juríu.

²⁴ Ñibaña ouwegutiña wuríburugu, jíbiri janáawaguba adáürawagua lídoun ámu ageíraü, ábame jagünrinchaguni ja mámabaña juríu ubúruгу Jerusalén daríme lagúmuchun dan le íchugúbei joun lun jadügüni.

*Ligáburí ída lúba lan liábin Crístu
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)*

²⁵ Lasáriragubáti buri seíni luágu wéyu, luágu játi lúma jawágu warúguma, ábame laweírídun janígi néchaanigu ubouágu, ábame janúfudedagun luágu lanárimelajúujan lúma labouñjan lugúdi barána.

²⁶ Ladágaruba falálaü jawágu güriúa láu anúfudei, láu jasáminarun luágu cáteile lúnbeilasúseredun, ladüga járügüdüba lan warúguma ámu üma.

²⁷ Ábamei laríjin niábin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lídan juánriñu láu sun nubáfu lúma ouñwenbun nuweírígun.

²⁸ Dánme le lagúmeserún buri cáteile asúsereda, ragújuma dügüdagaü, iñúra jumeíme jichügü, ladüga madíseelime jasálbarun.

²⁹ Rúlumuti giñe jémpulu le joun.

—Aríja jumoún tídibu ígo, o furúmieguarügü tídibu wéwe.

³⁰ Dan le jaríjin labouúchun tubána, subúdi jumúti luágu yaráfaali lan lidáni lubáchouga.

³¹ Dánme giñe le jaríjini lasúseredun buri cáteile, subúdi jumei luágu madíseeli lan lidáni Búngiu lun larúeijan.

³² ‘Ninárún jáu luágu lagünrinchawagúba lan sun ubúruгу le Jerusalén lubáragiñe jowwegun güriúa ja lánina dan le.

³³ Lagúmuchaguba siélu lúma ubouú, ánjein nerérun, ladúraruba lun sun dan.

³⁴ ‘Touñigi jumá, mígira jumá lun tabuíñchun janígi láu cáteile málati quei sarágu afúuduni, bacháruaü, lúma buri idíjeri luágu buri cáteile lánina íbágarile, márügüdün lámugaün wéyu nagíríbudagüle ubouágun lídan magáradajan jumá,

³⁵ quei ában sádara to adárurutu. Ladüga ítara lúba liábin wéyu ligía jawágun sun ja aganoúbaña lídan sun fulásu ya ubouágu.

³⁶ Aráanseñu jumá lubeíti, ayúmuragua jumá lun Búngiu sun dan, gayára lámuga jibíjin ubáfu lun jawánduni sún buri cáteile le lúnbeilasúseredun, lun giñe gayáraabei lan jarúfudagun júngua nigíbugiñe táu tarúman anígi.

³⁷ Ábaja larúfudajan Jesúsu témpulurugu wéyuagua, árieibu, ábaja lídin erédera luágu wübu le Olívos.

³⁸ Ábaja chülügíñe jamá güriúa témpulurugun ságü bináafin lun jagáambuni.

22

*Jelédegun áganiñu lubá Jesúsu
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)*

¹ Yaráfaali fédu le lidáni teigíniwa feín to magánatu ísi, fédu le jarítaguagüle juríu luágu meja dan le lásügürünbeiláni Búngiu ánjele áfaraguaña jígirama Ejíptona, máfaragun lumútiña jígirama Israélitagu.

² Ábati jáluajan jafádirígun juríu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés ída lúba lan jáfaruni Jesúsu jilágubei, íbídiñounga joun güriúa, ladüga janúfude jaweí.

³ Ábati lagáñeiruni Máfia larítagun Júdas Iscarióte, le ában jádaangiñe láni Jesúsu dúusu apóstolugu,

⁴ ába lídin adüga darádu jáma jábutigu jafádiríñegu juríu jáma jábutigu tisúdaarana témpulu lun ledéregeruni Jesúsu joun.

⁵ Ába jagúndaaragun, ába jaríñagun lun Júdas luágu jíchuguba lan seínsu lun,

⁶ ába lanúurun darádu, ába lagúmeserun áluaja ída lúba lan gayára lan ledéregeruni joun dánme le úa jamá güriúa.

*Lagúmujoún leígin Jesúsu jáma lánigu
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30, 1 Co 11.23-26)*

⁷ Ába lachülürün fédu le ídaanbei teigúa feín magánatu ísi, ní lubei giñe ladágarawagüdüta mudún le lánina fédu.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro lúma Juan.

—Jeiba aráanserei eíginile lánina fédu.

⁹ Ába jálügdüni.

—¿Jalíagi babúseera waráanseruni?

¹⁰ Laríñaga joun.

—Dánme le jebélurun ubúrugun, jadúnraguba lúma ában wügüri táu ában dináa láu dúna, jafálarime chúlú tidoun múna to ñjin lumúti lebelúra.

¹¹ Jaríñagame lun tabúreme múna. “Laríñajare Maésturu. ¿Jigóun rúmu to ñí lubei gayára lan neígini eígini le lánina fédu jáu náni disípulugu?”

¹² Ábame larúfudun ában rúmu weírútu jun tougífegua múna, aráanseñu tíña, jaráansereime eígini ñi.

¹³ Ába jóudin, ába jadáriruni sun cátei quei laríñaguni Jesúsu joun, ába jaráanseruni eígini lánina fédu ñi.

¹⁴ Dan le lachúlürünbei óra, ába lañúurun Jesúsu jáu láni disípulugu luágu dábula,

¹⁵ ábati laríñagun joun.

—jOúnwenbun nabúseerun neígini eígini lánina fédu le júma lubáragiñe nouñwen!

¹⁶ Ladúga naríñajare jun luágu meígindügüya náali lan eígini lánina fédu le daríme lagúñfulirún laníchigu lídan larúeijan Búngiu.

¹⁷ Ábati lanügün ában wéru táu diweín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu, laríñaga.

—Barújumei le, fánreingua jumei jídaangua,

¹⁸ naríñajare jun luágu mátundügüyaadina lan diweín daríme liábin larúeijan Búngiu.

¹⁹ Lárígiñe, ába lanügünun feín lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun, aríñageina.

—Núgubu le, le lúnbei ledéregerún juágu. Lúmagiñe guetó, adúga jumei le, jarítaguagüleme nuágu.

²⁰ Ítara meme giñe, lárígiñe jeígin, ába lanügüni wéru táu diweín, ába laríñagun.

—Niján níta le lúnbei láwiurun lídaangíñe núgubu juágu, lun lañúurun iséri darádu.

²¹ ‘Niján wügüri le lúnbei ledéregerunina wáma ya luágu dábula,

²² luáguñadina úma le lúnbei nanügüni, áu le Wügüri Garañwarügüti, áni jfugiábutia wügüri le lúnbei lalúgurunina!

²³ Ábati jagúmeserun álügüdagua jádaangua cába lánfuna alúgurei.

Ladímurejóun luágu cába lan weírgutima

²⁴ Ába jasígenejan lánigu luágu cába lan jádaangíñe weírgutimá.

²⁵ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lídan arúeijani lánina ubou le, agúmadijatiña já buri lurúeítana fulásu, camá jamuga labúreme jagía, já buri lábutigu fulásu, aríñawagúati jawágu luágu wügüriña jamá ja gadúgatiña fuleisei joun gürígia.

²⁶ Anjein lídan narúeijan, mítaraanti, lubáragiñe líra, le weírgutimaabei le tímátimaati jídan lúnti lanáangun lúngua quei le únabutimaabei, le agúmadijabei, lúnti ítara lan quei le esériwijabei.

²⁷ ¿Cági weírgutimaabei, le añúurubei eíga luágu dábula, ódi le esériwijabei? ¿Ma le añúurubei luágu dábula? Áni áu, ítara níña jídan quei le esériwijabei.

²⁸ Jugúya úarabañája núma lídan nouchawagun,

²⁹ ligía níchugunbadün lun jarúeijan quei líchugunina Núguchi lun narúeijan.

³⁰ Jeígiba, gurá jugúyame luágu nidábulan yágüta siélu lídan narúeijan, ñurú jugúyame luágu buri lála urúei lun jagúseragüdúniña jadúgawagun dúusu lirájüñú Israél.

Laríñaguni Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro láu

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Aríñagati giñe Wabúreme Jesúsu.

—Simón, Simón, amúriajaali Máfia úma lúma Búngiu lun gayáraabei lan louchagunün quei lawánijóun túrígu,

³² íbija lumúti, áni ayúmuraguaadina buágu lun Búngiu lun meféridirun báani baffíñen nuágu lídaanme óra ligía. Áni dánme le bagíribudun nun, rúba dügüdaguaü joun bíbirigu.

³³ Laríñaga Simón lun.

—Nabúreme, aráansetina lun nídin búma furísunrugun, o lun lan nouñwen búma.

³⁴ Laríñaga Jesúsu lun.

—Pédro, ugúñe méme, beyéedaguba náu ürúwa weíyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu, baríñaguba luágu íbídiñe nan bun.

Layárafadun lórate ouchawaguni

³⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Dan le nouñajanbalün maságúteiga, ni láu lágei seínsu, ni geídi, ¿ñíñein funági jemégeirun? Ába jaríñagun.

—Uá Maésturu, memégeiruntiwa ni cáta.

³⁶ Ábati lariñagun joun.

—Ánjeinti guetó, le gaságüteti, barúloun, barü ligíame lágei seínsu, le mefeínteti, alúguraloún labíte lun lagáñijan lefeínte, ladüga wuríbati dan le.

³⁷ Nariñajare jun luágu lagúnfuliruba lan le tariñagubei Lerérun Búngiu nuágu. “Ába jabájüdüni jádan wuríbatíña.” Sun le bürüwañubei nuágu lagúnfuliruíña guetó.

³⁸ Ábati jariñagun.

—Wabúreme, nuján bián efeín ya.

Ába lariñagun joun.

—Buíti.

Layúmuragun Jesúsu Getsemaní

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Ábati láfuridun Jesúsu, ába lídin luágun wübü le Olivos quei ligáburiñaja, ába jóudin láni disípulugu lúma.

⁴⁰ Dan le jachülürün lídan fulásu ligía, ába lariñagun joun.

—Jayúmuragua, meféridirun jumámugei jaffínen nuágu.

⁴¹ Ába ladísedun Jesúsu jaweí murúsunraü, ába lájuduragun ayúmuragua lun Búngiu,

⁴² lariñaga.

—Nüguchi, ánjabu busén, séfu bána lueí oúnwenbun asúfuriruni le lúnbei nasúfurirun, madügüwalá le nabúseerubei, le la babúseerubei adügüwa.

⁴³ Ábati liábin ában ánjeli siélugiñe lun líchugun érei lun.

⁴⁴ Dan létima laweíridun ligárigu, ligíatima layúmuragun láu érei, lédedejati lísüga lueí camá jamuga oúnwenbun lédedejan jítaü, múarugun.

⁴⁵ Dan le lásaarun lídaangiñe layúmuragun, ába ladáriruniña disípulugu arúmuga, larúmagüdün íruni.

⁴⁶ Ábati lariñagun joun.

—¿Ca uágu jarúmuga? Sarájuma, jayúmuragua, meféridirun jumámugei jaffínen nuágu.

Janügüni Jesúsu adáira

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Nígili Jesúsu adímureja, ligía jayábin sarágu gürígia, Júdas, le ában jádaangiñe dúusu disípulugu, jabá jabá. Ába layarafadun lun Jesúsu lun lachúuruni.

⁴⁸ Ábati lariñagun Jesúsu lun.

—Júdas, ¿láu ában chúuti balúgurana, áu le Wügüri Garaüwarügüti?

⁴⁹ Játi lúmabaña Jesúsu, dan le jariñinbalin cába lan asúsereda, ába jariñagun lun.

—Wabúreme, ¿ageíndagua wamáña táu efeín?

⁵⁰ Ába lánchuguni ában jádaangiñe lánigu Jesúsu larígei lumúsun fádiri íñutimaati, le loúnwenren.

⁵¹ Ába lariñagun Jesúsu.

—Ígira jumáña, buíduruğaali.

Ábati lagúruruni Jesúsu larígei músu ligía, ába lareídagun.

⁵² Ába lariñagun joun jábutigu fádirigu, joun wügüriña weírigutiña lídan jaffínen juríu, lúma joun jábutigu tisúdaarana témpulu, ja nñübinbaña anügei.

—¿Jiábin nuágu táu efeín lúma wéwe camá jamuga jíwerutina?

⁵³ Dan lé meja júma nan témpulurugu ságü wéyu, magúrügubeitün nuágu, wel, niján jidáani lun jadügüni jugúndan náu, óraali lun lagúmadijan le labúremebei lubúriga.

Lariñagun Pédro luágu ibídiñe lan Jesúsu lun

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ábati járügüdüni Jesúsu, ába janügüni lúbíñoun fádiri le íñutimaabei, ábati lafálaruni Pédro dísegiñe.

⁵⁵ Ába jáfuragun wátu ñi lamídaangua barrieru, ába jañúurun geyégu láu, ába giñe lañúurun Pédro jádan.

⁵⁶ Queíti tarjini ában músu ñun larügürügü wátu, ába teréderun aríaguei, ába tariñagun.

—Lúmañein buga giñe Jesúsu gürígia le.

⁵⁷ Ába leyéedagun Pédro, lariñaga.

—Ibídíñeti wügüri ligía nun.

⁵⁸ Murúsun lueígiñe, ábaya larjini ában, ába lariñagun.

—Jánigu giñe amürü.

Ába lariñagun Pédro.

—Máma jánigu áu.

⁵⁹ Quei buri ában óra lárigiñe, ábaya laríñagun ában.

—Inárüni luágu lúmañajañein lan wügüri le ladüga Galiléana gíñe.

⁶⁰ Ábati laríñagun Pédro.

—Ibidiñeti nun ca lan uágu badímureja.

Lídan meme óra ligía, dan le nijángua lan Pédro adímureja, ába layúgurujan ában gáyu.

⁶¹ Ába ladígiragun Wabúreme Jesúsu aríja luágun Pédro, ába larítágun Pédro luágu lé buga laríñagubei Jesúsu lun. “Lubáragiñe layúgurujan gáyu ugúñe, beyéedaguba náu úrúwa weíyaasu.”

⁶² Ábati láfuridun Pédro, ába layájun láu igárigu.

Jéjerajan láu Jesúsu

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Ja wügüriña ja óunigirubalin Jesúsu, ába jéjerajan láu, bei jameí.

⁶⁴ Ába jagúraguni lágu, ába jagáyuajan ligíbuagun, aríñageina jagía.

—¡Bugúya le profétabei, aríñagabeígía ca lan agáyuajabei buágu!

⁶⁵ Ába buri jaríñagun sarágu ámu cátei anábei.

Jesúsu ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Dan le larúgadunbei, ába jóundaragun wügüriña weírigutiña lídan jafiñen juríu, jábutigu jafádirigun juríu, jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, ába janügüni Jesúsu ligíbugiñoún jadámurin le líñun-ágei lúrudu. Ába jaríñagun lun ñi.

⁶⁷ —Aríñagabei woun, çamürüsan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña gürígia?

Ába laríñagun joun.

—Ánjana aríñaga jun luágu ánja lan, maffíñebadün nun,

⁶⁸ ánjaün nálügüdagua, moúnabun jubáquina, mígiragüdün jumáname.

⁶⁹ Naríñaga ában cátei jun. Lúmagiñe guetó, nañúuruba, áu le Wügüri Garaüwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu le Sünti Gabáfuti.

⁷⁰ Ábati jálügüdüni súngubei.

—¿Amürü lubeíti Liraübei Búngiu?

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánja, áu, quei jaríñaguni jugúya guánarügü.

⁷¹ Ábati jaríñagun.

—Mabúseerunjadiwa geféen jamá ámu woun, agáamba wamáali lídaangiñe guánarügü liyúma.

23

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Ábati jásaarun sun líñun-ágei lúrudu, ába janügüni Jesúsu ligíbugiñoún Piláto,

² ába jagúmeserun íchiga lidúnrun, jaríñaga.

—Darí wamaali wügüri le achágaraguágüdaña gürígia, laríñajare luágu moun lan lun wafáyeijan seínsu lun urúei Rómána, aríñagati gíñe luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia, aríñaga ligía luágu urúei lan ligía.

³ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Amürüsan Jarúeitebei Juríu?

Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánja, itara líña quei baríñaguni.

⁴ Ábati laríñagun Piláto joun jábutigu fádirigu lúma joun jíbiri gürígia.

—Madáritina dúru luágu wügüri le.

⁵ Ábatima jaríñagun jére.

—Lachágaraguágüdúñanu sun gürígia Judéana láu ligáburu larúfudajan, lagúmesera Galiléagiñe, niján mémegua adúgei chülú ñájoun.

Jesúsu ligíbugiñe Heródes

⁶ Dan le lagáambunbalin Piláto cátei le, ába lálügüdajan ánjein Galiléana lubeí wügüri ligía.

⁷ Dánti le jaríñagun lun luágu Galiléana lan, ába loúnajani lun Heródes, le gumándan Galiléa, ladüga ñíñein Heródes Jerusalén lídan dan ligía.

⁸ Ába lagúndaaragun Heródes dan le laríjini Jesúsu, ladüga agáambañajaali lan luágu áni lüja labúserun laríjini, agúrabatiti laríjin ladügün ában miláguru.

⁹ Ába lálügüdaguni luágu sarágu cátei, moúnabunti Jesúsu ni cáta.

¹⁰ Ñiñanu jábutigu fádirigu jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, magúmuti jíchugun lidúnrun.

¹¹ Ábati louseruni Heródes jáu lisúdaaranigu quei ni cáta, éjeraja jagía láu. Ábati jadáuraguagüdüni táu anáanguni wédegutu quei lanáangun urúei, ábaya louñajani Heródes lun Piláto.

¹² Wéyu ligía, ába gamádagua lan Heródes lúma Piláto, lubáragiñe líra, gáganiguañajatiña.

Lasiádirúniwa Jesúsu lun louñwen

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Ábati louñdaruniña Piláto jábutigu fádirigu jáma lúrudugu, jáma buri ámu güriquia,

¹⁴ ába laríñagun joun.

—Jugúya anügübalin wügüri le nun, jaríñaga luágu chagáguagüda lániña güriquia, álügüdagua náali jigíbugiñe, áni aríja jumúti luágu madári nan ni murusun dúru luágu lídaangiñe le jaríñagubei luágu.

¹⁵ Madáriti giñe Heródes lidúnrun, giríbugüdalá woun. Aríja jumáali luágu madügün lan ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueigiñe,

¹⁶ nabeíchagüdalí lubeíti, lárigiñeme, ábame nígiragüdüni.

¹⁷ Gagáburititi Piláto lúnja lígiragüdüni ában adaürúti fédurugu,

¹⁸ ába jagúarajan súngubei lídan ában.

—¡Áfarabeí le! ¡Ígiragüdebeí Barabási!

¹⁹ Barabási ligía, ladaürúña lueigiñe ligía lan ában jádaangiñe ja iñúragubaña jóungua luágu gumádi, lúma lueigiñe láfarajan.

²⁰ Busénti yebe Piláto lígiragüdüni Jesúsu, ábaya ladímurejan joun,

²¹ ligiatima jagúaragun.

—¡Dáguabeí luágu gurúwa! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!

²² Ába laríñagun Piláto joun luágu lúrwun weíyaasu.

—¿Cáti wuríbati ladügübei? Madáritina ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueigiñe. Nabeíchagüdalí, ábame nígiragüdüni.

²³ Ábatima jagúarajan lun ládarawagún luágu gurúwa, jéretiti jagúarajan jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jabíjini le jabúseerubei.

²⁴ Ábagubeíti ladügüni Piláto le jabúseerubei,

²⁵ ábati lígiragüdüni wügüri le jabúseerubei, le adaürúbei lueigiñe iñúraguni lúma áfarajani, ábati ledéregeruni Jesúsu joun lun jadügüni jagúndan láu.

Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Dan le jóudiña lan láu Jesúsu lun ládarawagún luágu gurúwa, ába járugüdüni ában wügüri Cirénena gíríti Simón, liábiña áraabugiñe, ába janügagüdüni gurúwa lun, ába lídin láu lárigi lárigi Jesúsu.

²⁷ Sarágu jáña güriquia afálaruti jáma sarágu würiña jádan ayájuajeina, agúarajeina láu íruni luágu.

²⁸ Ába ladígiragun Jesúsu jawágun, ába laríñagun joun.

—Würiña Jerusaléna, mayájua jumá nuágu, jayájua juoúguua lúma jawágu jirájüñü,

²⁹ ladüga liábinba buri wéyu dánme le laríñawagún. “Fuleíseiwatiña ja siñábei jagáraüdüni jáma giñe ja marájüñüjañábaña, jáma ja mátagüdjabanbaña.”

³⁰ Ábamei jaríñagun güriquia lun wübü iñuti. “Áburujabá wawágun”, aríñaga jagíame lun wübü ünabuti. “Darúguabá wáu.”

³¹ Ladüga ánjein adúgajabalin sun le láu tídibu wéwe le düdügili, ¿cábago madügün jamá láu le mábejjali? (Ítara líña ladímurejan luouguua, le madúnrunbei, lúma jawágu ja gadúnrunbaña.)

³² Barútiña giñe biáma gadúnruntiña lun jafarún úara lúma Jesúsu.

³³ Dan le jachülürünbei lídoun fulásu le gíríbei Lufúlasun Lábu Ichügü, ába jádaraguni Jesúsu luágu gurúwa jáma giñe biáma wuribatíña jagía, ában lueigiñe louñwenren, ában lueigiñe lubáuna.

³⁴ Dánti le añája lan ádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, ába laríñagun.

—Núguchi, ferúduna báña ladüga ibídiñeti joun ca lan jadügübei.

Ába jájurerun súdaara ubúnuruni lun jaríjin cába lan un jádaangiñe terédera lanáangun Jesúsu.

³⁵ Ñiñanu güriquia aríagua, ñiñanu giñe lúrudugu jéjerajaña láu, jaríñaga.

—Sálbati ámu, sálbagualá gíñeti lúngua, ánjein ináruni lubeí luágu ligía lan Crístubei le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña güriquia.

- ³⁶ Éjerajatiña giñe súaara láu, láu jayárafadun íchiga tagübüri diweín lun lun látunun,
³⁷ jariñaga buri lun.
 —Ánjein Jarúeite bubei juríu, sálbaguabá búngua.
³⁸ Ñiñeinti ában abürüjouni lougiñe lichügü, lariñajare ñi. “Niján Jarúeite Juríu.”
³⁹ Ába lanábuni ában jádaangiñe wuribatiña ja dáwagubaña luágu gurúwa ñi Jesúsu, lariñaga.
 —Ánjein bugúya lubei Crístubei, sálbaguabá búngua, sálba bawame.
⁴⁰ Ába ladeinjan le ában lun louba, lariñaga lun.
 —¿Manúfudetibusan luei Búngiu, bugúya le lábugiñebei ában meme súfuri lúma?
⁴¹ Wagía, garichatiwa lun wasúfurirun ladüga wafáyeijaña luágu wadüga, ánjeinti wügüri le,
 madügünti ni cáta wuríbati.
⁴² Ábati lariñagun.
 —Jesúsu, barítaguame nuágu dánme le lagúmeserun barúeijan.
⁴³ Lariñaga Jesúsu lun.
 —Ninárün báu luágu númabadibu lan siélu, ugúñe méme.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

- ⁴⁴ Amídirugu, ába labúrigadun sun fulásu darí ladaúnrun úruwa rábounwéyu.
⁴⁵ Ába labúrigadun wéyu, ába tajeíridagun tubéluw tempulu tamídan túmagua.
⁴⁶ Ábati lagúaragun Jesúsu ítara.
 —Núguchi, deréga numútu nuwáni bújaburugun.
 Quei lariñagun ítara, ába loúnwen.
⁴⁷ Dan le laríjinbalin jábuti súaara Rómata le asúseredubei, ába ladímurejan weírigu luágu Búngiu, lariñaga.
 —Inárüni, madúnrunti buga wügüri le.
⁴⁸ Sun gürija ja ñibaña, ja aríjubalin le asúseredubei, ába jouidin ñígiñe, áfarajeina jamei janíguagu, le jagárigu.
⁴⁹ Ánjaña sun lumádagu Jesúsu jáma giñe wúriña ja ñúbinbaña úara lúma Galiléagiñe, ába jeréderun díse aríjei buri cátei le.

Labunún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

- ⁵⁰ Ñiñeinti ában wügüri giríti José, lídaangiñeti fulásu le giríbei Arimatéa, le jafúlasun juríu. Buíti ligáburu wügüri ligía, richáguati ligíbugiñe Búngiu, lídaañein líñun-ágei lúruwu le jáni juríu.
⁵¹ Agúrabañu líñein larúeijan Búngiu, magúndaanti lubeiti láu cátei le ladügübei líñun-ágei lúruwu láu Jesúsu.
⁵² Ábati lídin lúmoun Piláto, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma.
⁵³ Láriigiñe laráriragüdüni lueígiñe gurúwa, ába louburaguni táu ában gamísa, ába lácharuni lídoun ában umúajaü achigíti luágu ában dübü le ñí lubei úagili lan ni ában abunúti.
⁵⁴ Wándaradi wéyu ligía, luwéyuri aráansejani lubá luwéyuri eméraaguni joun juríu, áni agúñeele gumése.
⁵⁵ Ába jafálaruni wúriña já meja ñúbinbaña lúma Jesúsu Galiléagiñe José, aríja jamei umúajaü, aríja jamei buídu ída líña lan líchugún lúgubu Jesúsu lídoun umúajaü.
⁵⁶ Dan le jagíribudunbei jábiñoun, ába jaráanseruni ibíñei buri le íchugübei jawágu jiláaña, ábati jeméraagun lídan wéyu le eméraagugülei quei lariñaguni lílúrudun Moisés.

24

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

- ¹ Wéyu dimáasu, ába jagíribudun wúriña luágun umúajaü, bináafingua, barüina jamei ibíñei le jaráanserubei jámagua.
² Dan le jachülürünbei, mámaali lídan lubára dübü le lidaü umúajaü.
³ Ába jebélurun lídoun umúajaü ligía, madári jamúti lúgubu Wabúreme Jesúsu ñi.
⁴ Súnti añája lan ñi arítagua jagei lánfuna, ligía jaríjin bián wügüriña rára jarúgabu táu anáangun mirítu.
⁵ Queíti jélemuchun láu jagíbu ünabun, buin láu anúfudei, ába jariñagun wügüriña jagía joun.
 —¿Ca uágu jáluajei le wínwanbei jádan jiláaña?
⁶ Úati ya, saráli lídaangiñe ouweni. Jarítagua jumá luágu lé meja lariñagubei jun dan le Galiléañein lán meja, luágu le lúnbei lasúseredun lun, ligía le Wügüri Garaúwarügüti,

⁷ Luágu ledéregerúaba lan jájaburugun gaffigoutiña, ábame jádaraguni luágu gurúwa, ábame lásaarun lídaangiñe ouweni luágu lürúwan wéyu.

⁸ Ábati jarítagun luágu dimúrei le laríñagubei Jesúsu.

⁹ Lárigiñeti jagíríbudun umúajaürugúgiñe, ába jabájüdaguni sun cátei le asúseredubei joun únsu apóstolugu lúma joun jíbiri lánigu Jesúsu.

¹⁰ Ja anügübalin ugánu le joun apóstolugu, María Magdaléna, Juána, María to lúguchu Jacóbo, jáma ja jíbiri würíña.

¹¹ Dan le jaríñagunbalin buri cátei le joun apóstolugu, ába janügüni quei lílülün áu, mafíñetiña joun.

¹² Ába láfuridun Pédro, ába lídin eíbaagueina luágun umúajaü, dan le laríñinbei lurágeirugun, gamísa rügüñoun ñi, úaali úgubu. Ába lídin lúbiñoun láu luweírín anígi láu cátei le laríñubei.

*Luágu ñma lun Emaúsun
(Mr 16.12-13)*

¹³ Luágu méme wéyu ligía, jóudiña bíama jádaangiñe lánigu Jesúsu lídoun ában liraüraü fulásu gíríti Emaús, ürúwa óra eíbuguni Jerusaléngiñe,

¹⁴ adímurejeina jáña luágu sun cátei lé buri asúseredubei.

¹⁵ Súnti adímurejeina jamá, ába layárafadun Jesúsu joun, ába lagúmeserun eíbuga úara jáma.

¹⁶ Láu sun aríja jamáni, siñáti jasúbudiruni luágu Jesúsu lan.

¹⁷ Ábati laríñagun joun.

—¿Cásan le uágubei jadímureja, sun eíbugeina jumá?

¹⁸ Ába jaráramagun láu íruni jagíbuagu, ába louñabun ában jádaangiñe, gíríti Cleofás, ába laríñagun.

—Sun güriquia subúdi jamúti le asúseredubei Jerusalén lídoun buri wéyu le. ¿Amürü rügüñein jádaangiñe ja ñíbaña ibídiñejabu lun?

¹⁹ Ábati laríñagun joun.

—¿Cági asúseredubei?

Jaríñaga lun.

—Luáguti Jesúsu le Nazarétna, ában meja proféta láu ubáfu luágu le ladügübei lúma luágu lerérun ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe sun güriquia.

²⁰ Ábati jedéregeruni jábutigu wafádiríñegu jáma walúrudungu lun siádiwa lan lun ouweni lúma lun ládarawagún luágu gurúwa.

²¹ Rúwamutí yebe wafíñen luágu ligíaba lan eséfurei linásiñun Israél. Ürüwa wéyu guetó lueígiñe lasúseredun cátei le.

²² Láu sun líra, weirígüda jamáli jádaangiñe würíña ja wámabaña wanígi láu jóudin luágun umúajaü lubá buga larúgan,

²³ queítí madári jamáni lúgubu ñi, ába jayábin abájüdagua woun luágu aríja jamá ánjeligu ñi, aríñaga jamá joun luágu wínwan lan Jesúsu.

²⁴ Ába jóudin jádaangiñe wíbirigu aríjei umúajaü, ába jádaríruni ítara quei jaríñaguni würíña jagía, maríjin jamúti Jesúsu.

²⁵ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—¡Louguati giñe gunfaráanda jumá, lüti giñe lubá jafíñerun luágu lé meja jaríñagubei profétaгу!

²⁶ ¿Ma funági lúnti meja lasúfuriruni Crístu sun cátei le lubáragiñe lerésibiruni luweírigin?

²⁷ Ábati lagúmeserun afúnraanguágudei sun le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu joun, lagúmesera túmagiñe buri líliburun Moisés túmoun sun jalíburun profétaгу.

²⁸ Dan le jachülürün lídoun fulásu le ñíjinbaña lubei, ába ladügün Jesúsu camá jamuga lasígiraali leíbugun.

²⁹ Ába jeredun luágu lun leréderun jáma, jaríñaga lun.

—Reídeibá wáma, ladüga ladáruđuña áni güñemémeeli.

Ábati lebélorun Jesúsu lun leréderun jáma.

³⁰ Dánti le ñürújali jáma luágu dábula, ába lanügünun fein lújaburugu, ába leteíngiruni Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun, ába líchugunun joun.

³¹ Lídan óra ligía, ába léfegechun jágu, ába jasúbudiruni luágu Jesúsu lan, ába lagúmuchagun jagíbugiñe.

³² Ábati jaríñagun jámagua.

—¿Ma sandítiwa tásüdün wanígi le wagúndan dan le adímurejeina lubei woun luágu ñma, aríñagalei tíla Lerérun Búngiu woun?

³³ Ábati magúrabaanjaña lan, ába járügüdün ñma lun jagíríbudun ubúrugin Jerusalén le ñí lubei jádaríraña únsu apóstolugu oundaragu jáma giñe jíbiri lánigu.

³⁴ Ába jaríñagun ja oúndaraguñubaña ñi joun.

—Inárúni luágu saráali lan Wabúreme Jesúsu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun, aríja láali Simón.

³⁵ Ábati jabájudaguni bián wügüríña jagía le asúseredubei joun luágu úma, lúma luágu jasúbudiruni luágu Jesúsu lan dan le lagúbachagúnbarun fein.

Larúfudagun Jesúsu lúngua joun disípulugu

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Ñígiña adímureja luágu buri cátei le, ligía lasáiragun Jesúsu jamídaangua, ába labúsurun joun, aríñageina.

—Ñurúguaú jun.

³⁷ Ába tájüchürün janígi láu sarágu anúfudei, jarítangun luágu pántu lan jaríjubei.

³⁸ Ába laráñagun Jesúsu joun.

—¿Ca uágu tájüchúra janígi? ¿Ca uágu níjein lubei liloúguan affñeni le tídan janígi?

³⁹ Aríja jumei nújabu lúma nugúdi, áu méme le. Gurújumana, pántu, mágürügüti, mábu ligía, anáti áu.

⁴⁰ Dan laráñaguni líra, ába larúfuduni lújabu lúma lugúdi joun.

⁴¹ Queíti mafíñen mémegiña lan ladúga ugúndani lúma luweírín anígi le jawágubei, ába laráñagun Jesúsu joun.

—¿Níjeinsan eígini júma ya?

⁴² Ába jíchugun murúsun úduraú sítu lun lúma síruudu,

⁴³ ába lanügüni, ába leígini jagíbugiñe sun jagía.

⁴⁴ Lárígiñe, ába laráñagun joun.

—Le asúseredubei nun, ligía lé meja uágubei naráñaga jun dán meja le júmagidina, luágu lagúnfulirúba lan sun le bürüwañubei nuágu tídan líliburun Moisés, tídan jalíburun profétagu, lúma tídan líburu to gíribun Sálmos.

⁴⁵ Ábati gunfaráandagúda lánun Lerérun Búngiu joun,

⁴⁶ ába laráñagun joun.

—Bürüwañu líña luágu lúnti lan loúnwen Cristu, ába lánme lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun luágu lürüwan wéyu,

⁴⁷ lúnti lan giñe lapúrichijoún lídan líri joun sun gürígia uboúagu lun jasáansiruni jóuserun lun ferúdnawa lan jafígoun, lagúmeseruña apúrichijani ligía ubúrugugiñe Jerusalén.

⁴⁸ Jugúya geféentún luágu buri cátei le.

⁴⁹ Nounajabei Sífiri Sándu, le uágubei laráñaga Núguchi Búngiu jun, itara líña lubeíti, reidei jumá ya ubúrugú Jerusalén daríme jerésibiruni ubáfu lúmagiñe Búngiu le siélubei.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Ábati lanügüniña Jesúsu bougudin luéi ubúrugú chülü Betánia, ába líñúrúni lújabu, ába ln ferúdnawa laabíniruniña.

⁵¹ Dánti labíniruniña, ába lamúdeirun jawéi, ába lanügüniwa siélun.

⁵² Lárígiñe jájuduragun lun, ába jagíribudun járigoún ubúrugun Jerusalén, ¡ma jagúndan!

⁵³ Súnwandánti témpulurugúñanu lan íchiga uweíríguni lun Búngiu.

UGÁNU BUÍTI LE LABÜRÜJABEI JUAN LUÁGU JESÚSU

Liábígüle Búngiu Irájü ubouágun queisi Wügüri Garaiwarügüti

¹ Dan le lagúmeserunbei sun cátei, njeinjali meja Dimúrei (le ámu íri lun Búngiu Irájü), lúmañein Búngiu le Dimúreibe, áni Búngiu méme ligía.

² Lídan lubeiti lagúmeserunbei sun cátei, lúmañein Búngiu Úguchili Búngiu Irájü.

³ Lídaangiñe ladúgei Búngiu sun cátei, úati ni cáta adügüti le máma ladúga.

⁴ Ligía íchugubei íbágari lun sun cátei, áni ligía arúgoungadagüdübei jáu gürígia.

⁵ Rúti larúgounga queisi lámpu lídan lubúriga, áni lásiñerubei lubúriga lámpu ligía éñegucha.

⁶ Ññein meja ában wügüri louñajan Búngiu, gíríti Juan, le ññinbei lun líchugun fe luágu Búngiu Irájü le lúnbei liábin ubouágun lun larúgoungadagüdün jáu gürígia.

⁷ Juan, lúnti líchugun fe luágu, lun gayáraabei lan jafiñerun sun gürígia luágu cátei le lúnbei lariñaguni dánme le liábin.

⁸ Máma Juan le lúnbei larúgoungadagüdün jáu gürígia, ában wügüri ligía le ouñajoubei lun ladímurejaba lan luágu.

⁹ Búngiu Irájü, le queisigubeirügübei ában lámpu le tímatisaati lun larúgoungadagüdün jáu sun gürígia, lachülürüña meja ubouágun lídan dan ligía.

¹⁰ Ññibinti ubouágun, áni láu sun lídaangiñe lan ladúgei Búngiu ubou, manügün jamúti lirájüñü ubou quei Búngiu Irájü.

¹¹ Lageíroun yebe liábin, merésibirun jamúti lílana lageíra.

¹² Láu sun líra, añájein erésibiruti, ába jafiñerun luágu, ába líchugun ubáfu joun lun lirájüñübaña lan Búngiu.

¹³ Mítaraantiñatia quei jasáanigu agübürigu ja gürígiabaña, ja agüriajouñtia quei furúmierügü gürígia o láu lan lugúndan ában wügüri, lirájüñü Búngiu jagía.

¹⁴ Ligírati meja le Dimúreibe, le méme Búngiu Irájübei, ññibinti lun ítara lúba lan quei furúmierügü gürígia, ába laganouñiwa wádan. Aríja wamúti luweírigin, uweíriguni le ladúnabei Liraü Búngiu le ábanrügüti, le buñbei láu areíni lúma inárüni.

¹⁵ Adímurejati Juan luágu, ába lariñagun.

—Níján leñaja uágubei nadímureja jun dan le nariñagunbei luágu le lan ubábei naráanseja úma, weírigitima lan sügü náu, ladúga níjeinjali lán meja lubáragiñebei nagüriajóun.

¹⁶ Sun wagía íbijaadiwa sarágu abíniruni lídaangiñe luweírín lirisín.

¹⁷ Lúmagiñe Moisés lerésibirúa lílúruden Búngiu, ánjeinti ínisiñeni lúma inárüni, lídaangiñe Jesucrístu liábin.

¹⁸ Úagili ni ában aríjiti Búngiu, Liraü le ábanrügübei le yaráfabei tun lanígi, ligía arúfudubalin woun ida líña lan Búngiu.

Ladímurejan Juan le abásteragüdajabei luágu lufúleisein Jesucrístu

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ Ába jounajan juríu ja Jerusalénna fádírigu jáma wügüriña jádaangiñe ladügawagun Leví álügüdei Juan cáteiñein lan.

²⁰ Ába lariñagun joun furáangu.

—Máma áu Crístu.

²¹ Ábayati jálügüdüni.

—¿Cátabuti? ¿Proféta Elías amürü?

Lariñaga joun.

—Uá, máma áu.

Ábaya jariñagun lun.

—¿Amürü proféta ligía le lúnbei liábin?

Ába lariñagun joun.

—Máma gíñe áu.

²² Ábati jariñagun lun.

—¿Cátabuti? Mósutia wanügüni bouñabagüle joun ja ouñajabaliwa. ¿Cági gayáraabei bariñagun woun buougua?

²³ Ába louñabuniña láu méme dimúrei lé meja lariñagubei proféta Isaías.

—Áu ában le agúarajabei lídan fulásu le mageírawati. “Aráanse jumouñ janígi lubá liábin Wabúreme queisi ladárarúniwa úma surúti.”

²⁴ Ja ññüñbaña adímureja lúma Juan, lánigu jadámurin fariséogu,

²⁵ ábati jariñagun lun.

—Ánjeinti máma bubeí Cristu, ni Elías, ni proféta ligía, ¿cáti uágu babásteragüdaja?

²⁶ Ába lariñagun joun.

—Áu, láu dúna nabásteragüdaja, níjein ában ibídiñeti jun jagánagua,

²⁷ liábinba nárigiñe, wügüri ligía, madúnatina ni lun jamúga nafáragadumi tagürüga ligeídin.

²⁸ Sun cátei le, lídan fulásu le giríbei Betábara lasúsereda, luágu oubaü le ñígiñe lubeí láfuara wéyu libíti dúna Jordán, le ñí lubeí labásteragüdaja Juan.

Wügüri le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia

²⁹ Larúgan, ába lariñin Juan liábin Jesúsu ayárafadeina lun, ába lariñagun joun lánigu.

—Niján le loúnajabei Búngiu lun loúnwen luágu jafígoun gürígia queisi meja lafarúniwa mudún lídan dan ligíra luágu jafígoun gürígia.

³⁰ Luáguñaja nadimureja dan le nariñagunbei. “Liábinba ában wügüri nárigiñe le weíriguti sùgü náu, ladúga níjeinjali lán meja lubáragiñe nagúriajouñ.”

³¹ Ni áu, ibídiñeti meja wügüri ligía nun, abásteragüdajadina láu dúna lun jasúbudiruni Israelítagu.

³² Ariñagati giñe Juan.

—Arija numúti Sífiri Sándu camá ában únjun, larárirun siélugiñe, ába laráramagun lábulugu.

³³ Ibídiñeti yebe nun cátei lan wügüri ligía, ariñagarúgaali meja le oúnajabalina abásteragüdaja láu dúna, nun. “Dánme le baríjin larárirun Sífiri Sándu ábame laráramun lábulugu itaga wügüri, ligía wügüri ligía le abásteragüdajabei láu Sífiri Sándu.”

³⁴ Arija náaliti, geféen áu luágu ligía lan Liraübei Búngiu.

Furúmiñetiña láni Jesúsu díspulugu

³⁵ Larúgan, ñíñeinya Juan jáma biáma jádaangiñe lánigu.

³⁶ Dan le lariñinbei Juan lásügürün Jesúsu, ába lariñagun.

—Niján wügüri le lanúadirubei Búngiu lun lagídaruni jafígoun gürígia.

³⁷ Ába jagáambuni biáma lánigu Juan lariñagun ítara, ába jafálaruni Jesúsu.

³⁸ Ábati ladígiragun Jesúsu lárigoún, quei lariñin jafálaruni, ába lariñagun joun.

—¿Ca jabúseerubei núma?

Ába jariñagun lun.

—Maésturu, ¿jalía bagánawa?

³⁹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu jarijei.

Ába jouñin, ába jarijini jalía lan lagánawa, ába jásügürüni libiri wéyu ligía lúma, ladúga queíburijali lan gádürü rábounwéyu óra ligía.

⁴⁰ Andrés, le lamúlen Simón Pédro, ligía ában jádaangiñe biáma ja agáambubalin le lariñagubei Juan ába jafálaruni Jesúsu.

⁴¹ Lubáragiñe ámu cátei, ába lídin Andrés álugei Simón Pédro le líbugaña, ába lariñagun lun.

—Dari wamaali Mesías, le Cristu, le lanúadirubei Búngiu lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígoun.

⁴² Ába lanügüni Andrés Simón le ñíjin lubei Jesúsu, ába lariáguni Jesúsu Simón ligíbuagun, ába lariñagun lun.

—Simón, amürü le liraü Jonás, guetó Cefasba bíri, míni lan íri le. Pédro, o dübü.

Lanúadiruniña Jesúsu Felípe lúma Natanaél lun lánime díspulugu

⁴³ Larúgan, ába lariñagun Jesúsu lídin loúbawagun Galiléa, ába ladúnragun lúma Felípe, ába lariñagun lun.

—Falábana.

⁴⁴ Felípe ligía, Betsáidana le ñí lubei giñe lagánawa Andrés láu sun Pédro.

⁴⁵ Ábati lídin Felípe áluajei Natanaél, ába lariñagun lun.

—Arija wamáali wügüri le uágubei labürüja Moisés tídan líburu to lánina lilúrudun Búngiu, le giñe uágubei jabürüja profétagu—Jesúsu le liraü José le Nazaréna.

⁴⁶ Ába lariñagun Natanaél.

—¿Níjein funági Nazarétna buíti?

Ába lariñagun Felípe lun.

—Jigábu baríja.

⁴⁷ Dan le lariñin Jesúsu layárafadun Natanaél, ába lariñagun.

—Nítén ában ladúgawagun Israél le tímátimaati, úati yéguau lídan.

⁴⁸ Ába lariñagun Natanaél lun.

—¿Ída liñági basúbudirunina?

Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Aríja numútibu lubáragiñe lagúarun Felipe bun, dan le tábugiñeñadibu lan tídibu ígo.

⁴⁹ Ábati lariñagun Natanaél lun.

—Maésturu, amürü Liraúbei Búngiu, amürü jarúitebei Israelítagu.

⁵⁰ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—¿Bafiñerunbei nun ladúgarügü nariñagun bun luágu aríja nánibu tábugiñe tídibu ígo? Baríjubati cátei weínamutimáati lueí le.

⁵¹ Aríñagati giñe Jesúsu.

—Nínárün jáu, luágu jaríjubei lan siélu junréñu, añájame láni Búngiu ánjeligu aweínja lúma arárija nougiñe, áu le Wügüri Garaúwarügüti.

2

Ában maríei lídan fulásu le gíribei Caná, le lídaanbei Galiléa

¹ Ürüwa wéyu lárigiñe, ñíñein ában maríei lídan ában fulásu gíriri Caná, le lídaanbei Galiléa. Níñounti lúguchu Jesúsu,

² amísurajoúati giñeti Jesúsu jáu sun láni disípulugu lídoun maríei ligía.

³ Ába tagúmuchun diweín, ába tariñagun lúguchu Jesúsu lun.

—Gumújatia diweín.

⁴ Ába lariñagun Jesúsu tun.

—¿Cági uágu baríñagei le nun, núguchu? Machülügili dan lun nídejan lídan cátei le.

⁵ Ába tariñagun joun ja éjeeragubaña.

—Adüga jumei sun le lariñagunbei jun.

⁶ Níñoun sísi dináa láutu dübü tibe to jayúsurboun juríu lun jachíbagun jóungua segün jagáburi. Ságü ában dináa tugúya, barítu wein o darándi gálun dúna.

⁷ Ába lariñagun Jesúsu joun éjeeragutiña.

—Buíngüda jumóun sun dináa to láu dúna.

Ába jabuínchagüdünun buídu buídu.

⁸ Ábati lariñagun Jesúsu joun.

—Dabú jumati murúsun tídaangiñe, ábame janügüni lun le aríjubei láu fédu.

Ába jadügüni itara.

⁹ Ábati loúchuni le aríjubei láu fédu dúna ligía salígua lun diweínme, íbidiñoun lun jalíagiñeti lan, ja rügüñanu éjeeragubaña asúbudirei, ladüga jagía lan adáburubalin dúna. Ábati lagúarun le aríjubei láu fédu lun le amárieidubei,

¹⁰ ába lariñagun lun.

—Sun gürígia seríwi jamátu tubuídun-ágei diweín furúmiñe, dánti le guráaña amísurajoútiña gíbe, ligía jéjeeragun diweín to furúmieguarügü, ánjeinti amürü, ába bareídnun tubuídun-ágei diweín darí guetó baságaroun.

¹¹ Cátei le, le ladügübei Jesúsu lídan fulásu le gíribei Caná le lídaanbei Galiléa, ligía furúmiñetibeí miláguru le áubei larúfudei luweírigin, ába jafiñerun láni disípulugu luágu.

¹² Lárigiñe cátei le, ába lídin lídoun fulásu le gíribei Capernaúm, úara túma lúguchu, lamúlenu, jáma láni disípulugu, ába jeréderun átiri wéyu ñi.

Labúgaguniña Jesúsu alúgurajatiña témpulurugugiñe

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Ábati lídin Jesúsu ubúrugu Jerusalén ladüga yaráfaali lan jafédun juríu le lánina páscua.

¹⁴ Ní ladáriña ja alúgurajabaña bágasu, mudún, únjun, jáma buri ja ñúnbaña lídan jabára le ñí lubei jásánsija seínsu joun gürígia. Lídan tübürürü témpulu ladáriña sun gürígia ja.

¹⁵ Dan le laríjnbalin Jesúsu cátei le, ába ladügün ában labeíjagüle láu gürudu, ába labúgaguniña sun jagía lídaangiñe tübürürü témpulu jáu sun jalügüniña mudún jáma bágasu. Chagálei jaseínsun ja asáansijabaña seínsu, garábagualeí jadábulan.

¹⁶ Ába lariñagun joun ja alúgurajabaña únjun.

—¡Sagájumei sun cátei le yágiñe! ¡Manüga jumóun lúban Núguchi lun jalúguraagüleme!

¹⁷ Ábati jarítagin láni disípulugu luágu lariñawagún tídan líburu to Lerérun Búngiu. “Jángitina táu búban táu sun nanígi.”

¹⁸ Ábati jaríñagin juríu lun.

—¿Ca miláguru barúfudubei woun lun wasúbudiruni ánjein garícha bubei lun badügüni cátei le?

¹⁹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Güríngua jumóun témpulu to, naráramagüdayaboun lídan ürüwa wéyu.

²⁰ Ába jaríñagin juríu lun.

—Bián-wein-sísi irúmu janügün adügoun témpulu to, ¿lun biyáraaboun lan aráramagüda lídan ürüwa wéyu?

²¹ Lúgubu guánartü Jesúsu témpulu to uáguboun ladímureja joun.

²² Ligía dan lubei le lásaarun lídaangiñe ouweni, ába jarítangun luágu dimúrei lé meja laríñagubei, ába jafiñerun luágu sun le tídaanbei líburu to Lerérun Búngiu lúma luágu dimúrei buri lé meja laríñagubei joun.

Subúsi le tídaanbei janígi güri-gia lun Jesúsu

²³ Dan le Jerusalén lubei Jesúsu lídan fédu le lánina páscua, sarágu jáña affiñerutiña luágu dan jaríjnbalín miláguru buri le ladáagubei lun larúfuduni luágu ligía lan Crístubei.

²⁴ Ánjeinti Jesúsu, míchaagunti lúngua jájaburugun ladüga subúdi láníña cátañañanu lan.

²⁵ Mabúseerunti laríñawagúniwa lun ída jáña lan güri-gia, ligía lúngua subúdi lumúti cátei lan tídaanbei janígi.

3

Jesúsu lúma Nicodémo

¹ Níñein ában wügüri lánina jadámurin fariséogu, ába jádaangiñe jábutigu juríu, gíriti Nicodémo.

² Ába lídin Nicodémo ayánuja lúma Jesúsu gúñoun, ába laríñangun lun.

—Maésturu, subúdi wamúti luágu Búngiu lan oúnajabalibu arúfudaja woun, ladüga úati ni ában lun gayára lan larúfuduni lubáfu láu miláguru quei badügüni ánjein úa lubei Búngiu lúma.

³ Ába laríñangun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magüriajouñwayati, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

⁴ Ába laríñangun Nicodémo lun.

—¿Ída lubági lagüriajouñwaya ában wügüri weíriyali? ¿Gayáraati funági lebélorunya turágeirugun lúguchu lúnya tagüriajani?

⁵ Ába laríñangun Jesúsu lun.

—Nínárün báu luágu le lan magüriajouñti lídaangiñe dúna lánina abásteruni, lúma lídaangiñe Sífiri Sándu, siñáti lebélorun lídoun larúeijan Búngiu.

⁶ Le agüriajoubei jádaangiñe agübürigu ja güri-giabaña, itara líña ligáburi queisi jagáburi güri-gia, le agüriajoubei lídaangiñe Sífiri Sándu, itara líña ligáburi queisi ligáburi Sífiri Sándu.

⁷ Maweiridalá banígi luágu naríñangun bun luágu lúnti lánya jagüriajouñiwa sun güri-gia.

⁸ Ítara quei láfurun garábali le nígiñe lumúti labúseera, agáambabei lamúri, íbidiñeti bun jalíagiñe lan liábin ni jalíñoun lan lídin, itara jáña giñe sun ja agüriajoubaña lídaangiñe Sífiri Sándu.

⁹ Ábayati laríñangun Nicodémo lun.

—¿Ída lubásan cátei le?

¹⁰ Ába laríñangun Jesúsu lun.

—Ába ouñwenbun maésturu Israélna amürü, ¿ibidiñeti cátei le bun?

¹¹ Nínárün báu luágu le lan wasúbudirubei, ligía lan wadímurejabei, geféen wagía luágu le aríja wamáalibe, jugúya fariséogu, maffiñetün luágu le waríñagubei jun.

¹² Ánjein maffiñen jubei nun dan le nadímurejan jun luágu buri cátei le lánina ubou, ¿ída lubági jafiñera luágu le lánina siélu?

¹³ Úagili ni ában amúdeiruti siélun, lárigiñe ába larárirun nígiñe lun gayára lan geféen lan luágu nueídügüya, áu le Wügüri Garaúwarügüti, le gábanbei siélu.

¹⁴ Ítara quei meja liñúrurun Moisés tiyáwa jéwe luágu wéwe lídan fulásu mageirawati lun jasálbaruba lan sun ja aríjitiña tuágun, itara líña giñe niñurúba lan luágu gurúwa

¹⁵ Lun sun lan le afiñeruti nuágu, mídin lámuga máfiougati, siélun lámuga lídin abágarida ában íbágarí le magúmuchaditi.

Lísiñejabu Búngiu joun güri-gia

¹⁶ Weíriti jínsiñe güri-gia ja ubouagubaña lun Búngiu darí lun louñajanina, áu le Liraü le ábanrügüti, lun nouñwen luágu jafígoun, lun sun lan ja afiñerutiña nuágu, mídin jamámuga máfiougati, siélun lámuga jouñin, abágarida ában íbágarí le magúmuchaditi.

¹⁷ Moúnajan lumútina Búngiu áu le Liraü ubouágoun lun níchugun jadúnrun güri-gia, louñajanina lun jasálbarun ja ubouagubaña nuágu.

¹⁸ Le afiñeti nuágu, áu le Liraü Búngiu, barü lumuti Búngiu queisi madúnrun, ánjein le maffiñeti, gadúnrunjali ligíbugiñe Búngiu ladüga maffiñen lan nuágu, áu le Liraü Búngiu le ábanrügüti.

¹⁹ Ja maffiñebaña, gadúnrunjaña ligibugiñe Búngiu ladüga dán buga le niábinbei ubouágun lun narúgoungagúdün láu, gúndaatimaatiña lílana ubóu láu lubúriga sügü láu larúgounga, ladüga cátei lan wuríbati jadáagubei.

²⁰ Sun ja adügübaña cátei wuríbati, iyéereguti larúgounga joun, ába jadisedun luei larúgounga ligía, luei lasúbudirúniwa cátei wuríbati le jadügübei.

²¹ Ja adügübalin lugúndan Búngiu, jinsiñeti joun lun lídan jamá larúgounga lun larijiniwa luágu jarúma lan le jadügübei, láu lubáfú Búngiu.

Ladímurejaanya Juan luágu Jesúsu

²² Lárigiñe sun cátei le, ába lídin Jesúsu jáu lání disípulugu Judéoun, ába leréderun átiri dan ñi, abásteragúdaja.

²³ Ñiñein giñe Juan abásteragúdaja lídan fulásu le gírubei Enón, yaráfa lun Sálím, ladüga ñiñein lan sarágu dúna, ába burítí jayábingua gürigia, ába jabásterun.

²⁴ Lubáragiñe ladaürün Juan lasúsereda sun cátei le.

²⁵ Ábati jagúmeserun jádaangiñe lánigu Juan asigeneja jáma juríu luágu igáburi le lánina arúmaduni.

²⁶ Ábati jóúdin aríñaga lun Juan.

—Aríjabásan maésturu, wügüri lé buga búmabei luágu óubaü le ñigiñe lubei láfurida wéyu libítí dúna Jordán, le ligíra lé meja uágubei badímureja woun, guetó labásteragúdajaña gürigia áni jafálaruñeíti sun gürigia.

²⁷ Ába lariñagun Juan joun.

—Siñáti níjein lan ni cáta lúma ni ában gürigia ánjein máma lubei líchugun Búngiu lun.

²⁸ Agáamba jumúti lubeigia nariñagun jun furáangu luágu máma lan áu Crístubei, luágu áu lan ában le óunajóubei lubá.

²⁹ Lídan ában maríei, adári ligía táubei ladári. Léti lumáda adári, le ñubei agáambeí, óúnwenbun lugúndan láu lagáambuni ladímurejan. Ítara níña giñeti, óúnwenbun nugúndan luágu Jesúsu,

³⁰ ligía lúnti laweírigudúntima, áu lun núnabuduntima.

Le ñúbinbei siéluigiñe

³¹ Jesúsu, le ñúbinbei siéluigiñe, jóúgiñeñein sun gürigia. Áu, múaruguna áu, áni lérügüñein lánina ubou gunfaráanda nan. Ánjein le ñúbinbei siéluigiñe, jóúgiñeñein sun gürigia,

³² luágu giñe le aríja láalibeí lúma le agáamba láalibeí ladímureja, míbetiña affiñerutiña luágu le lariñagubei.

³³ Ánjeinti le affiñeruti, lachóururubei luágu inárüni lan le lariñagubei Búngiu, láu laffiñerun.

³⁴ Le loúnajabei Búngiu, lerérun Búngiu ladímurejabei, ladüga mébejati líchuguni Búngiu lání Espírítu lun.

³⁵ Jinsiñeti Liraü Búngiu lun, rúlaali giñe sun cátei lújaburugun.

³⁶ Le affiñebei luágu Liraü Búngiu, gabágariti le magúmuchaditi, ánjeinti le májabei laffiñerun luágu Liraü Búngiu, mabágaribeí líbe íbágarí ligía áni mebélurunbei siélu, láburujarügüba ligáñi Búngiu luágu.

4

Jesúsu túma würi to Samariána

¹ Aba jagáambun fariiséogu luágu gíbetima jamá lánigu Jesúsu sügü jáu lánigu Juan, áni gíbetima gürigia ñúbintiña lun, lun jabásterun,

² láu sun máma lan Jesúsu abásteragúdajabaliña, lánigu abásteragúdajabaña.

³ Dan le lasúbudirunbalin Jesúsu cátei le, ába láfuridun Judéagiñe lun lagíríbudun Galiléoun.

⁴ Lídan weíyaasu ligía lásügürübatí loúbawagugiñe Samaría.

⁵ Ítara líñáti lachúlürün lídoun ában fulásu lídan Samaría gírítí Sícar, yaráfa lun múa lé meja lígirubei Jacób lun José le liraü, le ában jádaangiñe binádu wagübürigu.

⁶ Ñiñein wélu le únbei jagüara luwélun Jacób, queíti buchá lan luágu Jesúsu eíbuga, ába lañúurun láru wélu ligía. Queí buri amídirugu óra ligía.

⁷ Tiábijati ában würi Samariána adábura dúna lídaangiñe wélu le, ába lariñagun Jesúsu tun.

—Rúba dúna nun.

⁸ Añángüratí buga lání disípulugu agáñija eígini ubúruugu.

⁹ Ábati tariñagun würi Samariána to lun Jesúsu.

—¿Ída líñági bamúriajanbei dúna núma, lárigiñe juríu ban, nugúya Samariána?

(Mínsiñeguatiñati juríu jóungua jáma Samariána.)

¹⁰ Aba lariñagun Jesúsu tun.

—Lun jamúga subúdi báni edéweejani le líchugubei Búngiu, subúdi beí jamúga cátei lan le amúriajabei dúna búma, bamúriajaña jamúga núma, ába jamúga níchugun ában luwúyeri dúna le gayáraati líchugun íbágari bun, bun.

¹¹ Ába taríñagun lun.

—Úgubeíti cába lan áu badábura dúna áni julílti wélu le, ¿ída lubáti bíchuguni luwúyeri dúna ligía nun?

¹² Jacób, lé meja binádu wadúgawagun, ígirubalin wélu le woun, guráti meja dúna lídaangiñe jáu sun lirájúñü jáma lilúgüniña. ¿Weírigutibu funági sùgü láu Jacób?

¹³ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Sun ja átubaña lídaangiñe dúna le, jamágürabudayaba,

¹⁴ ánjein le átuti lídaangiñe dúna le níchugubei, mamágürabudundügüyaali, ladüga dúna le lúnbei níchuguni lun, géseseenbei lídan lun líchugun íbágari magúmchaditi lun.

¹⁵ Ábati taríñagun lun.

—Rúbei dúna ligía nun, masándirundügüyaadina lámuga mágürabu, miábin nugúyame ya wélurugu adábura dúna.

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Beíba ougei búmari le úmabei bamárieida, ábame biábin.

¹⁷ Ába taríñagun lun.

—Mámaritina le maríeítina lúma.

Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Binárün láu baríñagun luágu mámari ban le maríeiti búma,
¹⁸ ladüga seíngüjaña wügüríña úmatiña bagánawa, áni mamárieiduntibu lúma wügürí le úmabei bagánawa guetó. Aríñagaadibu inárüni.

¹⁹ Dan tagáambubalin würi to cátei le, ába taríñagun lun.

—Affínetina luágu proféta ban.

²⁰ Binádu wagübürigu ja Samariána, judúguatiña meja lun Búngiu ya luágu wübü lígita, ánjein jugúya juríu, aríñagatün luágu Jerusalén lan fulásu le lúnbei ñi lan wájuduragua lun Búngiu.

²¹ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Affíneba nun luágu nítebei lan dan lun jájuduragun lun Búngiu mídinga jugúya luágun wübü lígita, ni jídin Jerusalén.

²² Jugúya Samariána, ibídiñeti jun ca lan un jájuduragua, ánjein wagía, subúdi wamúti ca lan un wájuduragua ladüga lídaangiñe warásan wagía juríu liábin asálbaruni.

²³ Lachúlürüba óra, áni niján óra ligía, lun mebéresenwa lan jalía lan jájuduragua gürígia lun Búngiu. Le lúnbei lebéreserunwa láu, ída líña lan ligáburi jájuduragun lun. lúnti jadügüni táu sun janígi lídan ában luwúyeri le áuti lagúndaara Búngiu, según lerérun. Niján luwúyeri ájuduraguni le lálujabei Búngiu jámagiñe gürígia.

²⁴ Espírítu Búngiu, ja ájuduragubaña lun, lúnti jadügüni láu sun janárün, mebéresenga láu cátei le arijúati.

²⁵ Ába taríñagun lun.

—Subúdi nun luágu liábinba lan Mesías le gíríbei Crístu, dánmeti liábin, lafúnraanguagüdübei sun cátei woun.

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu tun.

—Áu Mesías ligía.

²⁷ Ligíati jachúlürün láni disípulugu, ába laweíridun janígi láu jadáriruni Jesúsu adímureja túma ában würi, úati ni ában ganígiti lun lálügüdajan ca lan tabúseerubei o ca lan uágu layánuja túma.

²⁸ Ábati tígirunun würi tugúya tidína, ába tídin ubúrugú ougaña gürígia, ába taríñagun joun.

²⁹ —Jigóugu jaríja ában eyéri aríñaguti sun cátei le adüga náalíbei nun. ¿Mámadügü funásan ligía Crístubei?

³⁰ Ábati jóúdingua ubúrugugiñe lun le ñíjin lubeí Jesúsu.

³¹ Añájati buga disípulugu ayúmuragua lun Jesúsu lun leigin.

³² Laríñaga joun.

—Níjein cátei lun neígini le ibídiñeti jun.

³³ Ábati jagúmeserun disípulugu álügüdagua jámagua, ába jaríñagun.

—¿Máfuna barújaña eígini lun?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nadügüni lugúndan le ouñajabalina, agúmucheí luwádígmari, ligía neígínei.

³⁵ Jugúya aríñagatün. “Níjeingua gádürü játi lubá alúbajani.” Ánjein áu, nariñajare jun. Aríja jumeí nádü, dánjali lun lálúbajoún.

³⁶ Le ñadágimeinbei alúbaja, ibíja lumúti lafáyeiruaja, áni cáteiti le lalúbajabei, gürígia, lun jabíjini ibágari le magúmuchaditi siélu, lun lagúndaarun le ábunagubei úara lúma le alúbajabei.

³⁷ Quei le lubei bei laríñawagún. “Ámu le ábunagubei, ámu le alúbajabei.”

³⁸ Oúnaja náadün alúbaja le ñí lubei mábunagun jumá, ámu ábunagubaña, jugúya alúbaja.

³⁹ Sarágu jáña lílana fulásu ligía le láni Samária afíñerutiña luágu Jesúsu láu tariñagun würi tugúya joun luágu aríñaga láni sun le adúga táalibeitun.

⁴⁰ Dánti le jachúlürünbei Samariána le ñí lubei Jesúsu, ába jayúmuragun lun lun leréderun jáma. Ába leréderun bián wéyu ñi,

⁴¹ ábaya jafíñerun sarágu gürígia dan le jagáambunbalin le laríñagubei.

⁴² Ábati jaríñagun tun würi tugúya.

—Mámarúgaali luágu le bariñagubei woun wafíñera, ladúga agáamba wamáali giñe lúmagiñe, áni subúdi wamúti luágu ligía lan Cristubei le lasálbaja ubóu.

Lareidaguagüdüni Jesúsu liraü ában ñadágimeinti lúma urúei

⁴³ Bián wéyu lárigiñe, ába láfuridun Jesúsu Samáriagiñe, ába lasígiruni luweíyasun loúbawagun Galiléa,

⁴⁴ mídinti lageíra quei laríñaguni Jesúsu guánarü luágu madügüniwa lan gásu láu ában proféta lídan guánarü lageíra.

⁴⁵ Dan lachúlürünbei Galiléa, resíbi jamúti lílana fulásu buídu, ladúga ñüdün jamá giñe lídan fédu le lánina páscua Jerusalén áni aríja jamúti sun le ladügübei lídan fédu ligía.

⁴⁶ Ábayati lagríbudun Jesúsu lídoun fulásu le Caná le lídaanbei Galiléa, le ñí lubei lasáliraguagüda dúna lun diweínme. Níñeinti ában wügüri weíríguti, ñadágimeinti lúma urúei, níjein ában liraü sánditi lídan fulásu le gíribei Capernaüm.

⁴⁷ Dan lagáambunbei wügüri ligía luágu ñubinjali lan Jesúsu Judéagiñe lun Galiléoun, ába lídin aríjei, ába layúmuragun lun lun lídin lúbife lun lareidaguagüdüni liraü, ladúga madíseeli lan lun loúnwen.

⁴⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Jugúya, ánjaün maríjin miláguru, mafíñetün.

⁴⁹ Laríñaga wügüri ligía lun.

—Queímoun furése lubáragiñe loúnwen niraü.

⁵⁰ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Giríbabá búbiñoun, areidagua biraü.

Ába lafíñerun wügüri ligía luágu le laríñagubei Jesúsu lun, ába lídin.

⁵¹ Dan layárafadun tun lúban, ába jayábin lumúsuniña lubároun, ába jaríñagun lun.

—Magádieeli biraü.

⁵² Ába lálügüdüniña ca lan óra lagúmesera liraü areidagua, ába jaríñagun lun.

—Gúñaarü ladaünrñun ában rábounwéyu lagídara abíruaü luei.

⁵³ Ába larítaguni luágu ligía lan óra laríñagun Jesúsu lun luágu areidaguaali lan liraü, ába lafíñerun luágu Jesúsu jáu sun lufámilian.

⁵⁴ Ligía libiaman miláguru le ladügübei Jesúsu dan le lagríbudunbei Judéagiñe lun Galiléoun.

5

Lareidaguagüdüni Jesúsu wügüri adádagaraali le Betésdana

¹ Lárigiñe cáteite le, jadügüña juríu ában fédu, ába lagríbudun Jesúsu Jerusaléoun luágu fédu ligía.

² Ñi Jerusalén, yaráfa lun béna le gíribei Jabéneri Mudún, níjein ában dúna, Betésda líribei lídan jerérun juríu, seingüñein lubéneri.

³ Sarágu jáña sánditiña roun ñi múarugu, níñanu maríjintiña, meíbuguntiña, jáma derégüdaña, jagúrabañeín lánjingichagun dúna.

⁴ Ladúga níjeinja dan, liábin ában ánjeli siélugiñe, ába lánjingichaguni dúna ligía, léti furúmiñeti sánditi le adáburuti lídoun dúna ligía lárigi lánjingichagun, ába lareidagun furúmiengarügü sándi le luágubei.

⁵ Níñeinti ában wügüri, darándi-wídü irúmu láu láu sándi,

⁶ dan laríjinbalin Jesúsu wügüri ligía roun, subúdíleí átiri lan dan láu ítara, ába laríñagun lun.

—¿Buséntibu bareidagun?

⁷ Ába loúnabun le sándibe.

—Úati cába lan anügana lídoun dúna dan le lánjingichagun. Ságu nálugun nadáburun, dabújali ámu nubáragiñe.

⁸ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Sarába, budáboun bubárári, beíba.

⁹ Lídán óra ligía, ába lareídagun, ába labúdunun lubárari, ába lagúmeserun eíbuga. Queíti lídáani lubeí eméraaguni wéyu ligía,

¹⁰ ába jaríñagun juríu lun le areídagubei.

—Wéyu le eméraaguagülei ugúñe, moún lumuti banügünun bubárari buoúgua.

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Le areídaguagüdúbalina aríñagubei nun. “Budáboun bubárari, beíba.”

¹² Ába jaríñagun lun.

—¿Cáteigi le aríñagubei bun. “Budáboun bubárari, beíba”?

¹³ Ibídiñetiti lun ca lan areídaguagüdúbalin, ladúga gíbetiña gürígia ñi áni ñüdünja bugáti Jesúsu.

¹⁴ Lárígíñe, ába ladúnragun Jesúsu lúma, témpulurugu, ába laríñagun lun.

—Guetó, quei areídaguadibu lubeí, mafígounjadügüyabá lueí ladágarun ámu cátei janárimetimaati buágu.

¹⁵ Ábati lídin, ába lawísaruniña juríu luágu Jesúsu lan areídaguagüdúbalin.

¹⁶ Ligía lébubei jeíbaajani juríu Jesúsu lun jáfaruni jilágubei ladúga buri ladáaguni cátei líbe le lídan wéyu le eméraaguagülei.

¹⁷ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ñadágimeinti Nóguchi chülú lumoun dan le, áu ñadágimeintina gíñe.

¹⁸ Ligiatimaati jabúseerunbei juríu jáfaruni jilágubei, mámarügü ladúga lájalachaguni lúruđu le lánina wéyu le eméraaguagülei, ladúga gíñe líchaagun lúngua quei Búngiu láu laríñagun luágu Lúguchi lan.

Lugúmadin Liraü Búngiu

¹⁹ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, luágu siñá lan nadügün, áu le Liraü Búngiu, ni cáta láu náni núngua, le rügüñein naríjubei ladügün Nóguchi, nadúga. Sun le ladügübei Búngiu Úguchili, adúga numúti gíñe, áu le Búngiu Irájü,

²⁰ ladúga jínsiñetina lun Búngiu, arúfuda lumúti sun le ladügübei nun, áni larúfuduba cátei weínamutimaati nun, le lúnti laweíridun janígi láu.

²¹ Ítara quei lásaaragüdúniña Búngiu Úguchili jiláaña lídaangiñe ouweni ába líchugun ibágari joun, ítara líña gíñe níchugun, áu le Búngiu Irájü, ibágari joun ja nabúseerun.

²² Magúseragüdúnti Búngiu ni ában, rúrügü lumúti sun ubáfu nun, áu le Liraü, lun nadügüni,

²³ lun sun lan gürígia íchigei ában méme inébesei le jíchugubei lun Búngiu Úguchili nun. Le míchuti inébesei nun, áu le Búngiu Irájü, míchuti gíñe inébesei lun Búngiu Úguchili le ouñajabalina.

²⁴ Nínárün jáu, luágu le lan eténiruti lun le naríñagubei lun, afíñe ligía luágu le ouñajabalina, gabágariti le magúmuchaditi, masíadirúnwabei gíñe, sügüjali lídaangiñe féridi lídoun ibágari le magúmuchaditi.

²⁵ Nínárün jáu luágu nítebei lan dan, áni niján dan ligía, dánme le jagáambuni jiláaña numálali, ja ñüdünbaña láu le nubeíbei, gabágaribaña.

²⁶ Ladúga gabáfuti Búngiu Úguchili lun líchugun ibágari, rújali gíñe ubáfu nun, áu le Búngiu Irájü, lun níchugun ibágari,

²⁷ rújali gíñe ubáfu nun lun nagúseragüdúniña gürígia ladúga Wügüri Garaüwarügüti áu.

²⁸ Maweíridalá janígi luágu le, ladúga lachúlürüba dan lun jagáambuni sun jiláguaña numálali,

²⁹ ábame jáfuridunga lídaangiñe jamúaja. Já meja arúfudubalin luágu nánigu jamá láu jadügüni buíti uboúagu, jásaaruba lun jaganoún lúma Búngiu lun sun dan, ánjañati ja arúfudubalin luágu lánigu jamá Máfia láu jadügüni wuríbani, jásaaruba lun jasíadirúniwa lun máfiougati lun sun dan.

Larúfuduni Jesúsu lagúmadijan

³⁰ “Siñáti nadügün ni cáta láu náni núngua. Quei laríñawagúniwa nun, ítara líña nagúseragüdün, áni buíti ligáburi nagúseragüdün ladúga moúchun nan lun nadügüni le nabúseerubei, lueídügüya le labúseerubei Nóguchi le ouñajabalina.

³¹ Ánjein áuba lubeí geféen nuoúgua, moúnti le naríñagubei.

³² Níjein ámu le geféenbei luágu náni fuleísei, áni subúdití nun luágu le lan laríñagubei nuágu, gebégiti.

³³ Jugúya ouñajatün álügüdei Juan nuágu, áni le loúnabagülebei jun, inárüni.

³⁴ Áu magúrabuntina ladímurejan ni ában wügüri luágu nufúleisein, narítaguagüda rügüñaadün luágu le laríñagubei Juan nuágu lun gayáraabei lan jaffínerun nuágu lun jasálbaruba lan.

³⁵ Ítara liñá meja Juan quei ában lámpu le durúnguati, ru ligía larúgounga, áni jugúya aráanseñu jiña méjati lun jerésibiruni larúgounga ligía luágu murúsun dan.

³⁶ Níjein ában cátei luágu nufúleisein buítimaati sügü láu le laríñagubei Juan. Lé buri cátei le nadügübei, le méme buri uágubei laríñaga Nüguchi nun lun nadügüni, arúfuda lumúti luágu Nüguchi lan oúnajabalina le tímaitaati.

³⁷ Nüguchi le oúnajabalina, arúfuda láali luágu áu lan Liraú le oúnajoúbei lun nasálbaruniña gürígia ubouágu, láu sun magáambun jumágili lan lumálali Búngiu, maríjin jumeí.

³⁸ Mebélugili lerérun jídoun, ladüga mafiñetün nuágu, áu le loúnajabei.

³⁹ Atúriaja jumútu Lerérun Búngiu láu sarágu goúnigi, ladüga agúraba jumá jadáriruni ibágari le magúmchaditi tidan, láu sun líra, líburu tugúya adímurejaboun nuágu,

⁴⁰ áni májatün jiábin númoun lun jibíjini ibágari ligía.

⁴¹ Málujantina lun janügünina gürígia weírigo.

⁴² Gáma lúmoun, subúdi numútün, áni subúdi numúti luágu mísiñen lan Búngiu jun.

⁴³ Áu, lueígiñe loúbadina Nüguchi níábin, áni jugúya, merésibirun jumútina, ánjein ñúbin ámu láu láni lúngua, ligíaba jerésibira.

⁴⁴ ¿Ída lubásan jaffínerun nuágu, resíbitünga uweírigo ni júmágiñegua, máluajan jumúti uweírigo ni le lúmagiñeti Búngiu le ábanrügüti?

⁴⁵ Marítagua jumátia luágu níchuguba lan jidúnrun ligíbugiñe Nüguchi, Moisés guánarügüba íchiga jidúnrun, le guánarügü uágubei jíchigei jeménigin.

⁴⁶ Ladüga, lun jamúga afíñe jumá luágu le laríñagubei Moisés, jaffíneruña jamúga giñe nun, ladüga abürüjati Moisés nibügürü.

⁴⁷ Ánjein mafiñen jubei luágu le labürüjabei, ¿ída lubáti jaffínerun luágu le naríñagubei jun?

6

Leígagüdüñ Jesúsü seíngü mílu wügüriña

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Lárigiñe, ába lídin Jesúsü loubáfurugun dúna le Galiléa, le méme giñe dúna le gírubei Tibérias.

² Sarágu jáña gürígia afálarei ladüga jaríjini buri miláguru le ladáagubei, láu la Reidaguagüdüniña sánditiña.

³ Ábati laweínrun Jesúsü luágun ában wübü, ába lañúurun ñi jáma láni disípulugu.

⁴ Yaráfaaliti páscua, le jafédun juríu.

⁵ Dan laríjinbei Jesúsü luágu sarágu jáña lan gürígia afálaruti, ába laríñagun lun Felípe.

—¿Jalíabasan wagáñija eígini joun sun gürígia ja?

⁶ Laríñagunbalin líra lúnrügü lagáambun cába lan laríñaga Felípe, Jesúsü, subúdi láali cába lan ladüga.

⁷ Ábati laríñagun Felípe lun.

—Ni bián-san fiádürü feín loúguaboun lun tafánreinjoúniwa murúsun murúsun jádan sun gürígia ja.

⁸ Ábati laríñagun Andrés, ában giñe jádaangiñe disípulugu, le lamúlen Simón Pédro, lun.

⁹ —Niján ában irájü ya, nújein seíngü feín lúma, jáma bián úduraü, loúguabei líra joun sarágu gürígia.

¹⁰ Ábati laríñagun Jesúsü.

—Aríñaga jumá joun sùngubei lun jañúurun.

Ñíñanuti jawára seíngü mílu wügüriña bougudin jaweí würiña jáma irájüñü. Queíti ñíñein lan sarágu sagádi lídan fulásu ligía, ába jañúurun.

¹¹ Ábati lanügünun Jesúsü feín lújaburugu, lárigiñe líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába líchugunun joun láni disípulugu, ába jafánreinjanun disípulugu jádan sun ja ñúnbaña. Ligía méme ladüga jáu úduraü, ruíñalei sun le jabúseerubei joun.

¹² Dan le quimúleña, ába laríñagun Jesúsü joun láni disípulugu.

—Abúdaja jumeí sun le ígiragubei, mabúlegu lámuga ni cáta.

¹³ Ába jabúdajani, ába jabuínchagüdüñ dúusu faníñe láu tífe feín le ígiragubei tídaangiñe seíngü feín.

¹⁴ Dánti le jaríjinbalin gürígia miláguru le, le ladügübei Jesúsü, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei liábin ubouágun.

¹⁵ Queíti lasúbudiruni Jesúsü luágu busén jamá janügüni láu érei lun jadügüni urúeime, ába lídin lábugua luágun wübü.

Leibugun Jesúsu ligíbuagu dúna
(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

- 16 Dan le lagúñedunbei, ába jarágachun láni Jesúsu disípulugu lárún dúna,
17 ába jádinagun tídoun ában ugúnein, ába jagúmeserun ánjiñuragua lun jachülürün Capernaúm. Búrigaaliti, machülüti Jesúsu jámoun.
18 Ába lagúmeserun garábali áfuragua jé, ába lérougadun.
19 Dan le awáanseña luára seingü o sisi quilómetros, ligía jaríjin liábin Jesúsu tuágún ugúnein, eibugeina ligíbuagu dúna, ába janúfudedagun.
20 Ába laríñagun joun.
—Manúfudeda jumá, áu le.
21 Ábati jerésibiruni láu ugúndani tídan ugúnein, ába jachülürün lídoun fulásu le ñíjin lubei jóudin lídan murúsun óra.

Jáluajani gürígia Jesúsu

- 22 Larúgan, ába jaríjin gürígia ja eréderubaña loubáfurugu luágu ñúdünja jamá buga disípulugu tídan ugúnein to ñiboun áni tugúya rügüñoun ñi, áni mídin lan Jesúsu jáma.
23 Súnti dan ligía, ába tiábingua ugúnein ubúrugiñe Tibérias lun lídoun ában fulásu yaráfa lun le ñi lubei jeigoun fein lárígi leteingirun Jesúsu tuágu.
24 Dánti jaríjini gürígia luágu úa lan Jesúsu ñi, ni láni disípulugu, ába jádinagun tídoun ugúnein buri tugúya, ába jóudin Capernaúm áluajei.

Jesúsu, fein to lánina ibágari

- 25 Dan le jachülürünbei loubáfurugu dúna, ába jadáriruni Jesúsu, ába jaríñagun lun.
—Maésturu, ¿ida búgasan biábin?
26 Ába laríñagun Jesúsu joun.
—Nínárün jáu luágu ladüga lan jeigin darí lun jaquímuledun jáluajana, máma ladüga gunfaráanda jumáni laníchigu buri miláguru.
27 Madíjerida jumá luágu eígin le gagúmchaditi le lúntibei júgubu, áluaja jumei eígin tun juwáni, le íchugubei ibágari magúmchaditi. Ligía eígin le lúnbei nichuguni jun, áu Wügüri Garaüwarügüti, ladüga rúlaali Búngiu Úguchili ubáfu nun lun níchuguni ibágari ligía.
28 Ábati jaríñagun lun.
—¿Ída lubásan wadüga lun wóudin láu le lubei Búngiu?
29 Ába laríñagun Jesúsu joun.
—Le labúseerubei Búngiu, lun jafíñerun nuágu, áu le loúnajabei.
30 Jaríñagati lun.
—¿Cábagi seíni gayára barúfudun woun lun wafíñerun buágu? ¿Cági cátei badügübei?
31 Binádu wagúbüriгу jóutiña meja fein to giríboun maná lídan fulásu mageirawati, quei taríñaguni Lerérun Búngiu. “Jóügüda lumútiña Búngiu fein to siéluñetu.”
32 Ába laríñagun Jesúsu joun.
—Nínárün jáu luágu máma lan Moisés íchugubarun fein siéluñetu tugúya joun, Núguchi íchugubei fein joun áni ligía giñe íchugubarun fein siéluñetu jun to tímátimaatu.
33 Ladüga fein to íchuguboun Búngiu, tugúya to aráriruboun siéluñe áni rúti giñe ibágari joun lílana ubou.
34 Ábati jaríñagun lun.
—Rúboun fein tugúya woun súnwandan.
35 Ába laríñagun Jesúsu joun.
—Áu fein to íchuguboun ibágari. Le ñúbinti númoun, malámadügüyaarume luwáni, le affíñeruti nuágu, mamágürabudügüyaaru giñe luwáni.
36 Quei le nubei jun, jugúya maffíñetün láu sun aríja jumáadina lan.
37 Sun gürígia ja íchugubaña Núguchi nun, ñúbintiña nun, játi ñúbintiña númoun mabúgun nubáña.
38 Máma niábiña siéluñe lun nadügüni nugúndan, le náni núngua, niábiña lun nadügüni lugúndan le oúnajabalina.
39 Léti labúseerubei Núguchi le oúnajabalina, lun meféridirun nan ni ában jádaangiñe ja íchugubaña nun, lun sarágüdarügü nániña lídaangiñe oúweni lídaanme lagúmujoún wéyu.
40 Le labúseerubei le oúnajabalina, lun sun lan ja anügütna queísi Liraü Búngiu, affíñe jagía nuágu, lun gabágari jamá le magúmchaditi, áni násaaragüdúbaña lídaangiñe oúweni lídan lagúmujoún wéyu.
41 Ába jagúmeserun juríu adímureja wuriba luágu Jesúsu ladüga laríñagun luágu ligía lan fein to aráriruboun siéluñe.
42 Ába jaríñagun.

—¿Ma funági Jesúsu le liraü José le? Subúdi wamúti lúguchi túma lúguchu. ¿Ída liñáti laríñagunbei luágu siéluigiñe lan larárrira?

⁴³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Madímureja jumá nuágu.

⁴⁴ Siñáti liábin ni ában númoun ánjein máma lubeí lanügiñ Búngiu Úguchili le oúnajabalina, áni násaaragüdúbei lídaangiñe ouweni lídan lagúmujoún wéyu.

⁴⁵ Laríñajare tidan líburu to jerérun profétagu. “Larúfudajaba Búngiu joun súngubei.” Sun lubeiti ja agáambubalin Búngiu Úguchili, furéndeí jagía lúmagiñe, ñübintiña númoun.

⁴⁶ ‘Máma jamúgattia luágu níjein lan aríjiti Búngiu Úguchili. Áu le ñübinbei lúmagiñe Búngiu, áu rügüñein aríjei.

⁴⁷ Ninárün jáu luágu le lan afíñeti nuágu, gabágariti le magúmuchaditi.

⁴⁸ Áu fein to íchugoubon íbágari.

⁴⁹ Joutiña binádu jagübürigu fein to maná lídan fulásu mageírawati áni láu sun luwúyeri jiláguatiña.

⁵⁰ Áu, tuágu fein to arárriruboun siéluigiñe nadímureja, lun ja lan eígitu, lúmounbaña Búngiu.

⁵¹ Áu méme fein winwantu tugúya to arárriruboun siéluigiñe, le eígiti tídaangiñe fein tugúya, labágariduba le tímatimaati lúma Búngiu lun súnwandan. Fein to lúnboun níchugunun, nügubu guánarü, níchugubei lun gayáraabei lan jabágaridun gürígia lun sun dan lúma Búngiu.

⁵² Ábati jeréderun juríu adímureja jámagua, ába jaríñagun.

—¿Ída lubásan leígagüdüni le lúgubu guánarü woun?

⁵³ Laríñaga Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu ánjaün lan meígin lídaangiñe nügubu, áu Wügüri Garaüwarügüti, mátun jueime níta, mabágaribadün.

⁵⁴ Le eígiti nügubu, gurálei níta, gabágariti tímatimaati le magúmuchaditi, áni násaaragüdúbei lídaangiñe ouweni lídan lagúmujoún wéyu.

⁵⁵ Ladüga eígini le tímatimaati nügubu, uníñein le tímatimaati níta.

⁵⁶ Le eígiti nügubu, gurálei níta, lídaañein ában núma, áu lúma.

⁵⁷ Úguchili le oúnajabalina, gabágariti, áni áu, gabágaritina gíñe lídaangiñe, ítara méme líña, le awínwanduti nídaangiñe, gabágaribeí nídaangiñe.

⁵⁸ Tuágu fein to arárriruboun siéluigiñe nadímureja. Mítaraantu fein to quei maná le jeígubei binádu jagübürigu, láu lan sun luwúyeri jiláguatiña, le eígiti tídaangiñe fein to, labágariduba tímatimaati lun sun dan lúma Búngiu.

⁵⁹ Lídan adámuridaguni tidan jalígilisin juríu to Capernaúboun, ñi larúfudajei Jesúsu cátei le.

Dimúrei lánina íbágari magúmuchaditi

⁶⁰ Sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, dan le jagáambunbalin arúfudajani le, ába jaríñagun.

—Cátei le laríñagubei, jénreenguti lerésibirúniwa, ¿cábasan adüga gásu láu?

⁶¹ Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu jadímurejaña lan luágu cátei ligía, ába laríñagun joun.

—¿Wuríbati láburujan líra jun?

⁶² ¿Cába jamúga funáti asúsereda ánjana jamúga jaríja, áu Wügüri Garaüwarügüti, awárrira náriagoún siélun lé meja ní nubei furúmiñe?

⁶³ Náni Espíritu, ligía íchugubei íbágari tímatimaati, nüguburügü, siñáti líderagunün. Áni sún buri cátei le naríñagubei jun, máma luáguti eígini le lúnti jurágeirugu, luáguti eígini le túnti juwáni, le íchugubei íbágari magúmuchaditi.

⁶⁴ Áni añájeingua jádaangiñe, maffíñetiña.

Ladüga lúmagiñe furúmiñeti dan, subúdi láña Jesúsu cátaña lan maffíñebaña, lúma cátei lan le lúnbei láluguruni.

⁶⁵ Ába laríñagun.

—Ligía naríñagunbei jun luágu siñá lan liábin ni ában númoun ánjein máma lubeí Nüguchi Búngiu agúarubei lun.

⁶⁶ Lúmagiñe dan ligía, sarágu jáña jádaangiñe ja afálarubalin Jesúsu, ába jígiruni, ába meíbugunjaña lan lúma.

⁶⁷ Ábati laríñagun Jesúsu joun dúusu disípulugu.

—Ángi jugúya, ¿buséntün gíñe jídin nueí?

⁶⁸ Ába louñabun Simón.

—¿Cábagi úmoun woúdin? Dimúrei buri le baríñagubei, lánina íbágari tímatimaati le magúmuchaditi.

⁶⁹ Wagia affíñeediwa, áni subúdi wamúti luágu amürü lan Crístubei le Liraü Búngiu winwanti.

⁷⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Másan áu anúadajabalún dúusugubei jugúya? Láu sun líra, njein ában jídaangiñe láni Máfia.

⁷¹ Dan laríñagunbalin Jesúsu líra, luáguñein Júdas, le liraü Simón Iscarióte, ladúga ligiaba lan alúgurei, láu sun ában lan jídaangiñe dúusu disípulugu ligía.

7

Mafiñeruntiña lamúlenu Jesúsu luágu

¹ Lárigiñe sun cátei le, ába eibugañaja lan Jesúsu loubwagu Galiléa, mabúseerunti leréderun Judéa ladúga ñi buséntiña juríu jáfaruni jilágubei.

² Queiti yaráaali lan ában lídaangiñe jafédun juríu le giríbei tufédun dibásein,

³ ába jariñagun lamúlenu lun.

—Meréderabá ya, beíba Judéoun aríja jamámugei giñe bánigu ja ñibaña cátei lé buri badügübei.

⁴ Dan le busén lan ában gürígia lasúbudirúniwa, madügün lumúti buri cátei arámudaguarügü. Queiti adúga ban cátei libeina le, adúgabei ligíbugiñe sun ubou.

⁵ Ni ibini lamúlenu mafiñetiña luágu.

⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Machülügili dan lun nídin Jerusalén luágu fédu ligía, ánjein jun, buiti furúmierügü óra.

⁷ Siñáti jiyéeregudún joun ja lánina ubou le, anáti áu, iyéeregutina joun, ladúga geféentina luágu wuríba lán buri cátei le jadügübei.

⁸ Jeíba lídan fédu, áu mídmbadina guetó, machülügili nidáani lun nídin.

⁹ Lárigiñe laríñaguni sun le joun, ába leréderun Galiléa.

Jesúsu lídan fédu le tánina dibásein

¹⁰ Lárigiñe jóudin lamúlenu, ligía lídin Jesúsu lídan fédu ligía, mafúnraangunrügü líña, camá jamuga mabúseerunti larijóuniwa.

¹¹ Ítara líña jáluajani juríu lídan fédu ligía, ába jariñagun.

—¿Jagei funásan wügürí le?

¹² Sarágu jañáti adímurejatiña luágu jádan gürígia. Níñanu aríñagutiña luágu ában lan wügürí buiti ligía, jíbiri aríñaga. “Mabuídunti, yéegua lumútiña gürígia.”

¹³ Úati ni ában adímurejati furáangu luágu, ladúga janúfude jawei juríu.

¹⁴ Lamídownjali fédu lúmagua, ligía lebelurun Jesúsu témpulurugun, ába lagúmeserun arúfudaja.

¹⁵ Ába laweíridun janígi juríu, ába jariñagun.

—¿Ída líñásan lasúbudirunbei le sarágu cátei, matúriajaanga ligía?

¹⁶ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Le narúfudajabei, máma nídaangiñeti, lídaangiñeti le ouñajabalina.

¹⁷ Ánjein njein lubei ában le aráanseti lun ladügüni le labúseerubei Búngiu, lasúbudirubei ánjein lúmagiñeti lubei Búngiu le narúfudajabei lúmoun luágu lan náni nungua nadímureja.

¹⁸ Le adímurejabei luágu láni lúngua, ladügüni lun janügüni gürígia weíri, le ouchubei lun lanügüniwa le ouñajabalin weíri, ligía aríñagubalin inárüni, áni máma ligía biángua tigíbu.

¹⁹ ¿Ma inárüni luágu rúlaani Moisés lúrudu jun? Láu sun líra, úati ni ában jídaangiñe úraduti lúma lúrudu ligía. ¿Ca uágu jabúseera jáfarunina jilágubei?

²⁰ Ába jariñagun lun.

—Níjein espíritu wuríbati bídan, ¿ca busénbei láfarunibu jilágubei?

²¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Luágurügü ában cátei le nadügübei lídan wéyu le eméraaguagülei laweírida janígi sun jugúya.

²² Arúfudaja lumúti Moisés luáguti jagáburi juríu le circuncisión, (láu sun máma lan ligía agúmeserubalin igáburi ligía, jagúmeserun binádu lagübürigu lubáragiñe), ligía lébubei lerésibirun ában irájü circuncisión ibini lídan lan wéyu le eméraaguagülei.

²³ Ánjein adúga jubálin líra ibini lídan lan wéyu le eméraaguagülei lueírügü jadúraaguni lilúrudun Moisés, ¿cáti uágu jagáñida núma lueigiñe nareídaguagüdüni lúgubu ában wügürí dayárugubei lídan wéyu le eméraaguagülei?

²⁴ Masáminara jumá luágu cátei queísi larijiniwa, samína jumá luágu queísi lubei.

Ladímurejan Jesúsu luágu ladügawagún

²⁵ Ábati jagúmeserun jídaangiñe ja aganoubaña Jerusalén álügüdaja.

—¿Másan niján le jáluajabei lun jáfaruni jilágubei?

²⁶ Nijánga adímureja ligíbugiñe guríriguäü, áni úati ni ában aríñaguti ni cáta lun. ¿Léfunasan afíne jamá gumádimatiña luágu wügürí lan le Crístubei?

²⁷ Subúdi woun jalágiñe lan liábin le, ánjeinti dánme le liábin Crístu, ibídiñebei ni ca un jalágiñe lan liábin.

²⁸ Dan lagáambubalin Jesúsu cátei le, dan larúfudajaña lubei témpulurugu, ába laríñagun rein. —¡Subúdi jumútiña lubei, subúdi jumei jalágiñe lan niábin! Mára láu náni núngua niábin, ában le inárünibe luágu níjein lan, ligía óunajabalina, áni ibídiñeti jun.

²⁹ Áu, subúdi numúti ladúga lúmagiñe lan niábin, áni ligía óunajabalina.

³⁰ Ába yebéti jabúseerun jadáürüni, úati ni ában agúuruti luágu ladúga machúlügili lan dan lun louñwen.

³¹ Sarágu jáña affiñerutiña luágu, ába jaríñagun.

—Dánme le liábin Crístu, ¿ladúgüba funági ámu miláguru sügü láu wügüri le?

Jounajan fariséogu polisía adáürei Jesúsu

³² Ába jagáambuni fariséogu le jaríñagubei gürígia luágu Jesúsu, jagía jáma jábutigu fádirigu, ába jounajan polisía témpulurugugiñe lun jadáürüni.

³³ Ábati laríñagun Jesúsu.

—Murúsunrügübei dan neréderun júma ya, ábame nagíribudun lúmoun le óunajabalina.

³⁴ Jáluajabadina, madári jubáquina, ladúga siñábei lan jídin le ñíjinbadina lubei.

³⁵ Ábati jagúmeserun juríu álügüdagua jámagua.

—¿Jalíñounba funásan lídin le siñábei lubei nege wadáriruni? ¿Leíbuga funa jámoun juríu ja jagánaguabaña gürígia ja güriégu, lun larúfudajan joun güriégu?

³⁶ ¿Ca míni lan láu laríñagun woun. “Jáluajabadina, madári jubáquina ladúga siñábei lan jídin le ñíbadina lubei”?

Líseesen dúna wínwanti

³⁷ Le lagúmujoún wéyu lídan fédu ligía, ligiatima weírugubei. Lídaanti wéyu ligía, ába laráramun Jesúsu, ába laríñagun láu umálali reinti.

—Le magúrabutu luwáni, ñúbinlá númoun, gurála.

³⁸ Le affiñeti nuágu, láwiyujaba dúna wínwanti tídaangiñe lanígi, quei taríñaguni Lerérun Búngiu.

³⁹ Laríñaguña Jesúsu láu líra luágu ja lan affiñerutiña luágu, jerésibirubei lan Sífiri Sándu, dan ligía, miábingili Sífiri Sándu ladúga magíribudungili lan Jesúsu larigoún siélun lídoun luweírigin.

Fánreinguatí jádan gürígia

⁴⁰ Ñíñanu jádaangiñe gürígia, dan le jagáambubalin cátei le, ába jaríñagun.

—Inárüni luágu niján lan proféta lé meja lúnbei liábin.

⁴¹ Jaríñaga jíbiri.

—Niján Crístubei.

Jaríñaga jíbiri.

—¿Ída lubásan Galiléanabei lan Crístu?

⁴² Tariñajare Lerérun Búngiu luágu ladúgawagunbei lan urúei David Crístu, áni Beléngiñetibei lan, fulásu meme le ñígiñeti lubei David.

⁴³ Ába lubeiti jafánreinragun gürígia lueígiñe Jesúsu.

⁴⁴ Ñíñanu yebe abúseerutiña jadáürüni, úati ni ában adúgüti.

Mafiñetiña gumádimatiña luágu Jesúsu

⁴⁵ Ába jagíribudun polisía ja tánina témpulu jarigoún jámoun fariséogu jáma jábutigu fádirigu. Ába jaríñagun joun polisía.

—¿Ca uágu manügün jubálin?

⁴⁶ Ába jaríñagun polisía.

—¡Úagili ni ában adímurejati quei ladímurejan wügüri le!

⁴⁷ Ábati jaríñagun fariséogu joun.

—¿Ígiraguagüdaadün giñe júngua lun leyéedunün?

⁴⁸ ¿Níjein funági ában jádaangiñe wábutigu o jádaangiñe lan fariséogu affiñeruti luágu?

⁴⁹ Anjaña gürígia ja, ja afálarubalin wügüri ligía, ja ibídiñejabubaña lun lúru, íñarawagúaaña.

⁵⁰ Nicodémo, le ñúdüñbei adímureja lúma Jesúsu gúñoun, ligía ában jádaangiñe fariséogu, ába laríñagun joun.

⁵¹ —Según walúrudun, siñáti wasíadiruni ában wügüri magáambunga wamei furúmiñe lun wasúbudiruni ca lan lidúnrunbei.

⁵² Ábati jaríñagun lun.

—¿Galiléana giñe amürü, badímurejaanbei luágu lufúleisein? Atúriajaboún Lerérun Búngiu, basúbudirubei luágu úagili lan ni ában proféta Galiléana.

⁵³ Ába jóúdin cáda ában jábifíoun.

8

Würi maríeitu to aganouíboun luma ámu wügüri

- ¹ Ánjeinti Jesúsu, ába lídin luágun wübü le gíribei Olívos.
- ² Larúgan bináafin, ába lagíribudun témpulurugun, ába jayábin sun gürígia lubádon, ába lañúurun, ába lagúmeserun arúfudaja joun.
- ³ Ábati janúgün arúfudajatiña lilúrudun Moisés jáma fariséogu ában würi jadáriragun luma ámu wügüri luei túmari. Ába jíchugunun jamádaangua ja ñibaña jámagua,
- ⁴ ába jariñagun lun Jesúsu.
—Maésturu, nuján würi to, wadáriragun luma ámu wügüri luei túmari.
- ⁵ Lariñajare lilúrudun Moisés jawágu jíbe wúriña ja, lun jáfarawágün jilágubei láu dübü. ¿Cági baríñagubei?
- ⁶ Jariñagunbalin líra lun jarijin lábun, lun gébuna lan jíchugun lidúnrun. Ábati lélemuchun Jesúsu, ába labúrújan múarugu láu lújabu.
- ⁷ Queiti jasígirun álügüdaguei, ába laráramun, ába lariñagun joun.
—Furúmiñegarügü jidaangiñe le mafígounti, chülei furúmiñeti dübü tuágu.
- ⁸ Ábaya lélemuchun, ába lasígirun abúrúja múarugu.
- ⁹ Jagía, le jagáambubalin le lariñagubei, ába jasándiragun jóungua luágu gaffígoun jamá, ába jáfuridunga ában ában, jagúmesera jámagiñe ja weinamutimáajañabaña. Dánti le furíjaña súngubei, ába ladáriragun Jesúsu lúngua lábúgua túma würi tugúya quei teréderunbei ñi.
- ¹⁰ Ábati liñúraguni Jesúsu lichügü, ába lariñagun tun.
—¿Jagáñasán buga ja íchugubaña bidúnrun? ¿Úati ni ában asiadirutibu lun boúnwen?
- ¹¹ Ába tariñagun lun.
—Uá, úati ni ában.
—Ábati lariñagun Jesúsu tun.
—Ni áu, masiadirun nubádibu, beíba, madügadügüyabá figóu.
- Jesúsu lilámpun ubou*
- ¹² Ábaya ladímurejan Jesúsu joun gürígia, ába lariñagun.
—Áu lilámpunbei ubou, le afálarutina, libíjubei larúgouna le anügübei gürígia lídoun ibágarí magúmuchaditi, áni meíbugunbei lídan lubúruga.
- ¹³ Ábati jariñagun fariséogu lun.
—Amürü, badímurejaña buíti buoúgua, mebégiti líra.
- ¹⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.
—Le naríñagubei gebégiti, láu sun áu lan adímurejabei buíti nuoúgua. Áu, subúdi numúti jalíagiñe lan niábin luma jalíñounba lan nídin, ánjein jugúya, ibídiñeti jun jalíagiñe lan niábin ni jalíñounbadina lan.
- ¹⁵ Jugúya, jasámínarun nuágu queísi luwúyeri lasámínarun ubou, áu, magúseragüdúntina ni ában.
¹⁶ Ánjana jamúga agúseragüda, nadügüñein jamúga láu úarani, ladúga mámarügüba áu agúseragüda, Núguchi le oúnajabalina lagúseragüdüba giñe núma.
- ¹⁷ Búrúwati lídan jilúrudun luágu dan lan geféen jamá bián gürígia luágu ában méme cátei, lúnti lan lafíñerún joun.
- ¹⁸ Ítara liñáti áu ában le geféenbei luágu náni fuleisei, Núguchi le oúnajabalina, ligía giñe ában le geféenbei nuágu.
- ¹⁹ Ábati jariñagun lun.
—¿Jageígi Búguchi?
Ába lariñagun joun.
—Jugúya, ibídiñetina jun, ni Núguchi, ibídiñeti giñe jun, lun jamúga subúdi jumánina, subúdiiti jamúga giñe Núguchi jun.
- ²⁰ Lídan lariñagubalin Jesúsu cátei le, larúfudajaña témpulurugu lídan fulásu le ñi tubei buri gáfu to lágei seínsu. Madáürün lumúti ni ában ladúga machúlúgili lan lidáani lun loúnwen.
- Lariñajare Jesúsu joun luágu siñá lan jeídin ñíjinba lubei lídin*
- ²¹ Ábaya lariñagun Jesúsu joun.
—Áu, neíbuga, jugúya jáluajabadina, jóúweguba gaffígouna, siñáti jídin le ñíjinba lubei nídin.
- ²² Ábati jariñagun juríu.
—¿Láfáragua funa lúngua, lariñagunbei luágu siñá lan woúdin le ñíjinba lubei lídin?

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jugúya, ünabuna jugúya, ánjein áu, yágütana íñu áu. Láni ubou le jugúya, ánjein áu, máma láni ubou le áu.

²⁴ Ligía naríñagunbei jun luágu jóüweguba lan gafigounga, ladüga ánjein maffíen jubei luágu áu lan áu, jóüweguba ítara.

²⁵ Ábati jaríñagun lun.

—¿Cátabuti?

Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun lúmagiñe binárü.

²⁶ Gayáraati jamúga naríñagun gíbeti jun luágu luríban jigáburí lun nadeínjan jun, le oúnajabalina aríñaga lumúti inárüni, áni cáteirügübei le nagáambubei lúmagiñe le oúnajabalina naríñaga joun ja lílana ubou.

²⁷ Ánjein jagía, úati gunfaráanda jamáni láu luágu lan Búngiu ladímureja Jesúsu joun.

²⁸ Ligía laríñagunbei joun.

—Dánme le jínúrúnina, áu Wügüri Garaüwarügüti, ligíame jasúbudiruni luágu áu lan le uágubei naríñaga luágu áu lan, áni madügün nan ni cáta luágu náni núngua, lueídügüya le larúfudajabei Nóguchi nun.

²⁹ Ladüga númañein le oúnajabalina, mígirun lágidina Nóguchi nábugua, ladüga adüga náni le áubei lagúndaara súnwanda.

³⁰ Dan le laríñagunbalin Jesúsu le, ába jaffínerun sarágu luágu.

Lirájüñü Búngiu jáma lidámuniña figou

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun juríu ja áñarubaña lun lerérun.

—Ánjaün asígira lun jídin surúñu láu le nubeíbei jun, jíabínba lun náni jumá disípulugu le tímátimaati.

³² Ábame jasúbudiruni inárüni, ábame lafúnraanguagüdünün inárüni.

³³ Ába jaríñagun lun.

—Linébaanfaangu Abrahám wagía, áni merédegidiwa idámunime ni ca un. ¿Ída líñáti baríñagunbei luágu furáangujadiwa lánme?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Nínárün jáu, luágu sun lan ja adágubaña figou, lidámun figou jagía.

³⁵ Ában idámuni, máma jádaangiñeti família, ánjeinti ában isáani, jádaangiñeti família súnwanda.

³⁶ Ánjaün lubeíti nafúnraanguagüda, áu le Búngiu Irájü, lídaangiñe idámuni lun figou, furáangubadün le tímátimaati.

³⁷ Subúdi náali luágu linébaanfaangu jumá Abrahám, láu sun líra, buséntün jáfarunina, ladüga mája jumá lun le nubeíbei jun.

³⁸ Áu nadímurejan luágu le larúfudubei Nóguchi nun, jugúya jadügüni le jafúnrendeirubei lúmagiñe jóguchi, le Máfia.

³⁹ Ába jaríñagun lun.

—Abrahám wáguchíbei.

Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Lun jamúga inárüni lan luágu lirájüñü jumá Abrahám, jadügüñein jamúga le ladügübei.

⁴⁰ Láu sun aríñaga náali lan inárüni le larúfudajabei Búngiu nun jun, buséntün jáfarunina. Madügünti meja Abrahám ni cáta líbe líra!

⁴¹ Le méme ladügübei jóguchi, ligía jadügübei.

Ábati jaríñagun lun.

—Mámata wagía bástadi, ában rügüñein wáguchi, Búngiu.

⁴² Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Ánjein jamúga Búngiu lubeí jóguchíbei, jínsiñetina jamúga jun ladüga lúmagiñe Búngiu niábin, áni anája ya. Máma láu náni núngua niábin, Búngiu oúnajabalina.

⁴³ ¿Ca uágu lásiñerunbei gunfaráanda jumáni le naríñagubei? Ladüga mabúseerun jumá jagáambuni náni ugánu.

⁴⁴ Máfia jóguchíbei, lánigu jugúya, áni buséntün jadügüni lugúndan. Gáfarajadigubeíñein Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan. Márügüdünti lueígiñe inárüni, maríñagunti gíñe inárüni. Lídan le laríñagun iyéeni, ladímurejaña quei ligáburí, ladüga yéeti áni ligía lúguchíbei iyéeni.

⁴⁵ Ánjeinti áu, quei inárüni lubeí naríñagubei, maffíñetün nun.

⁴⁶ ¿Ca jádaangiñe gayáraabei larúfuduni luágu gafígoun nan? Ánjeinti inárüni lubeí naríñagubei, ¿cáti uágu maffíñen jubei nun?

⁴⁷ Le lánigu Búngiu, agáamba lumúti lerérun Búngiu, ánjeinti jugúya, quei máma jubei lánigu Búngiu, ligía mája jubei jagáambuni.

Níjeinjali meja Crístu lubáragiñe Abrahám

⁴⁸ Ábati jariñagun juríu lun.

—Wanárün láu waríñagun luágu máma ban ámu jawei jagübüri Samariána, luágu gíñe níjein lan ában espíritu wuríbati bídan.

⁴⁹ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Úati espíritu wuríbati nídan. Le nadügübei, níchuguña inébesi lun Nóguchi, jugúya, íchiga minébeni nun.

⁵⁰ Máluajaantina inébesi núngua, láu sun níjein lan ában áluga lumúti ninébesi, áni ligía le agúseragüdübei.

⁵¹ Ninárün jáu luágu le lan adügüti gásu láu le nubeíbei, mouñwenbei lan.

⁵² Ábati jariñagun juríu lun.

—Anáti guetó, choúru wamáali luágu níjein lan espíritu wuríbati bídan. Jiláti Abrahám, jilágu profétagu, áni aríñagagibu luágu le lan adügüti gásu láu le bubeíbei, mouñwenbei lan.

⁵³ ¿Cátabuñadíbugi lúmoun wáguchi Abrahám? Jiláti Abrahám, jilágu profétagu. ¿Ída liñáti banáangun búngua?

⁵⁴ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ánjana íchiga uweíriguni nuógu, málabei, ánjeinti Nóguchi, le méme uágubei jariñaga luágu ligía lan jubúngiutebei, ligía íchugubei uweíriguni nuágu.

⁵⁵ Jugúya, íbidiñeti Búngiu jun, anáti áu, subúditi nun, áni ánjana jamúga aríñaga luágu íbidiñe lan nun, yétina jamúga gíñe quei jugúya. Subúditi Búngiu nun le tímatisaati, áni adúga numúti le lubeíbei.

⁵⁶ Abrahám lé meja binádu júguchi, gúndaati meja láu lasúbudiruni luágu lachúlürüba lan nuwéyuri lun niábin uboúagun queísi asálbaragülei, buin liña láu ugúndani dan laríjini wéyu ligía.

⁵⁷ Ábati jariñagun juríu lun Jesúsu.

—Úagubeigili ni dimí-san irúmu báu, ¿ariñagatibu luágu aríja báni Abrahám?

⁵⁸ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Ninárün jáu luágu lubáragiñe lan ñi lan Abrahám, anájeinjadina.

⁵⁹ Ába jabúdajan dübü lun jachüraguni luágu, ába larámudagun, ába láfuridun témpulurugugiñe, ába lásügürün jamídaangiñe, ába lídin.

9

Lareídagugüdüñ Jesúsu ában wügüri maríjinti

¹ Lídan le lásügürün Jesúsu lídaangiñe ában fulásu, ába laríjin ában wügüri maríjinti lúmagiñe lagúriajouñ.

² Ába jariñagun láni disípulugu lun.

—Maésturu, ¿cásan uágu lagúriajouñbei wügüri le maríjinga? ¿Ladúgasan jafígoun lagübürigu, o ladúga lifígoun guánarú?

³ Ába lariñagun Jesúsu joun.

—Máma ladúga lifígoun, máma gíñe ladúga jafígoun lagübürigu, lasúseredunbei ítara lun laríjouñiwa le luáraabei Búngiu adúga láu lareídagun wügüri ligía.

⁴ Lúnti nadügüni luwádígimari Búngiu le oúnajabalina sun wínwangidina lan, jiláadina ligíame, siñáme nadügüni.

⁵ Sun dan anája lan ligíbuagu ubou le, áu lilámpunbei ubou.

⁶ Láriñe lariñagun Jesúsu cátei le, ába lásuerun múarugun, ába ladügün murúsun gubégubeti láu larüre, ába lájuruduni luágu lágu le maríjinbei.

⁷ Ába lariñagun lun.

—Beíba achíbei bigíbu lídan dúna le giríbei Siloé —míni lan líra, Oúnajouíti.

Ába lídin maríjinti ligía, ába lachíbuni ligíbu ñi, dan le lagíríbudunbei, aríjaali.

⁸ Játi lubésinanigu jáma gürígia já meja aríjubalin amúriaja, ába jariñagun.

—¿Másan nijáñaja le añúurubei amúriaja seínsu?

⁹ Níñanu aríñagutiña.

—Ánja, ligía.

Jariñaga jíbiri.

—Máma ligía, lenége.

Ába lariñagun wügüri ligía.

—Ánja, áu.

¹⁰ Ábati jaríñagun lun.

—¿Ída liñáti aríjaadibu lubeí?

¹¹ Ába laríñagun joun.

—Wügüri le gíríbeí Jesúsu, ligía adügübeí murúsun gubégubeti, ába lájuruduni luágu nágu, ába laríñagun nun. “Beíba lídan dúna le gíríbeí Siloé, ábame bachíbuni bigíbu ñi.” Ábati nínin, lásun nachíbuni nigíbu, ába naríjin.

¹² Ábati jaríñagun lun.

—¿Jageígi wügüri ligía?

Laríñaga joun.

—Íbídíñeti nun jageí lan.

Jálügüdaguni fariséogu maríjinti le areídaguagüdüwalíbeí

¹³ Ábati janügüni wügüri lé meja maríjinbeí jagíbugiñóun fariséogu.

¹⁴ Queítí lídan lan wéyu le eméraguagülei ladügeí Jesúsu gubégubeti le áubeí lareídaguagüdei maríjinti ligía,

¹⁵ ába gíñe jálügüdüni fariséogu wügüri ligía ída líña lan gayárajali lubeí laríjin. Ába laríñagun joun.

—Ába líchugun gubégubeti luágu nágu, ába nachíbuni nigíbu, guetó aríjaadina.

¹⁶ Ábati jaríñagun jádaangiñe fariséogu.

—Le wügüri le adügübalin cáteí le, siñáti loúnagüle lan Búngiu ladüga minébenti wéyu le eméraguagülei lun.

Jaríñagati jíbiri.

—¿Ída liñáti ladáaguni burí miláguru le, ánjein gafígoun lubeí?

Ába lubeítí ñi lan fánreinguaü jádan.

¹⁷ Ábaya jálügüdüni lé meja maríjinbeí.

—Ángi bugúya, ¿cági baríñagubeí luágu wügüri le, queísi bugúya lubeí le laríjagüdübeí?

Ába laríñagun.

—Nugúya, naríñagun luágu ában lan proféta.

¹⁸ Májatiña yebe fariséogu jafiñerun luágu maríjin lán meja wügüri ligía áni aríjaali lan guetó, darí lun jagúarun joun lagübürigu,

¹⁹ ába jaríñagun joun.

—¿Nijánsan jiraü le uágubeí jaríñaga luágu maríjin gubeíñein lan lúmagiñe lagüriajóun? ¿Ída liñáti aríjaali lubeí guetó?

²⁰ Ába jaríñagun lagübürigu.

—Subúdi wamúti luágu waraü lan le, áni maríjin lan dan le lagüriajóunbeí,

²¹ íbídíñeti woun ída líña lan aríjaali lubeí, ni ca lan areídaguagüdübalin lágu. Álügüda jumeí, weíríyaali, gayáraati loúnabun lueigíñegua.

²² Anúfudeiti aríñagüdübalin líra joun lagübürigu wügüri ligía, ladüga aríñagaaña lan fariséogu luágu sun lan ja afiñerutiña luágu Jesúsu lan Cristubeí, jabugúba lan tídaangiñe jalígílin juríu.

²³ Ligía jaríñagunbeí lagübürigu. “Álügüda jumeí, weíríyaali.”

²⁴ Ábayati jagúarun juríu lun wügüri lé meja maríjinbeí, ába jaríñagun lun.

—Aríñagabeí inárüni woun ligíbugiñe Búngiu, wagía, subúdi woun luágu gafígoun lan wügüri líra.

²⁵ Ábati laríñagun joun.

—Íbídíñeti nun ánjein gafígoun lubeí lúmoun mafígoun lan. Le nasúbudirubeí, luágu maríjin nán meja, áni guetó aríjaadina.

²⁶ Ábaya jaríñagun lun.

—¿Cásan ladügübeí báu? ¿Ída liñásan ladüga lun laríjagüdüniibu?

²⁷ Ába laríñagun joun.

—Aríñaga náali jun, mebéreseguntün náu, ¿cáti uágu jabúseera naríñaguniya jun? ¿Ódi buséntün gíñe jafálaruni?

²⁸ Ábati janábuni, ába jaríñagun lun.

—Bugúya, falá bumuti larúfudajan wügüri ligía, ánjein wagía, larúfudajan Moisés wafálarubeí.

²⁹ Subúdi woun luágu adímureja lán meja Búngiu lun Moisés, ánjein le, íbídíñegubeítí woun jalíagiñeti lan.

- ³⁰ Ábati laríñagun wügüri ligía joun.
 —¡Ámuti giñe cátei le! ¡ibídiñeti jun jalíagiñeti lan, áni aríjagüda lána!
³¹ Subúdi woun luágu magáambun lánina Búngiu gaffigoutiña, ja rügüñanu ájuduragubaña lun jáma ja adügübalin lugúndan, lagáamba.
³² Magáambuñajagili luágu ni ában aríjagüdüti ában güriña le agüriajóuti maríjina.
³³ Lun jamúga máma lan lúmagiñe Búngiu liábin wügüri le, siñáti jamúga ladügün ni cáta.
³⁴ Ábati jaríñagun lun.
 —¿Bugúyasan le agüriajóubei buin láu figou, buséntibu barúfudajan woun?
 Ába jabúguni tídaangiñe jalígílisin.

Ja maríjinbaña luágu cátei lánina Búngiu

- ³⁵ Ába lagáambuni Jesúsu luágu bugá jamaani maríjinti meja ligía, dánti le ladúnragun lúma, ába laríñagun lun.
 —¿Affíñetibu luágu Liraü Búngiu?
³⁶ Ába laríñagun wügüri ligía lun.
 —Aríñagabei nun cátei lan, affíñe námuga luágu.
³⁷ Ába laríñagun Jesúsu lun.
 —Aríja báali, áu le úmabei badímureja.
³⁸ Ába lájuduragun ligíbugiñe Jesúsu, ába laríñagun.
 —Affíñetina, Nabúreme.
³⁹ Ába laríñagun Jesúsu.
 —Niábinbei ñájoun uboúagun lun néfegechagüdüni jágu ja ibídiñejabubaña lun cátei lánina Búngiu, lun giñe narúfuduni luágu ja lan aríñagubaña luágu fegé lan jágu luágu buri cátei lánina Búngiu, maríjin jamá ni cáta.
⁴⁰ Dan le jagáambunbalin jádaangiñe fariséogu ja ñíbaña cátei le, ába jaríñagun lun.
 —¿Baríñaguñati luágu darúñu líña lan giñe wágu lun cátei le luáguti Búngiu?
⁴¹ Laríñaga Jesúsu joun.
 —Lun jamúga ibídiñe lan cátei lánina Búngiu jun, madúnrunntün jamúga luágu jifígon, quei jaríñagun luágu subúdi jumáni, gadúnrunntün.

10

Jémpulu luáguti lóunigiruniña Jesúsu lánigu queisi ában oúnigiruti mudún

- ¹ ‘Nínárün jáu luágu le lan mebéluti lídaangiñe lubéneri jabárierun mudún, lun lebelúrun lídaangiñe ámu oúbaü, jíweruti.
² Ánjeinti le ebélurubei lídaangiñe béna, ligía le oúnigirubaliña mudún.
³ Ába lánjunrenchuni le oúnigirubalin béna béna lun, lun lebelúrun, subúdi jamúti giñe mudún lumálali. Ába lagúajan joun láu jíri, ába laságaraguniña barrierurugugiñe.
⁴ Lárigiñe laságaraguniña súngubei, ába lídin eibugeina jabá jabá, ába jafálaruni ladúga subúdi jamáni lumálali.
⁵ Mídintiña lárigi ában le ibídiñeti joun, anújararügütiña lueí ladúga ibídiñeti jamálali ámu mútu joun.
⁶ Rúlumuti Jesúsu jémpulu le joun, úati gunfaráanda jamáni le labúseerubei laríñagun joun.

Jesúsu jóuniri mudún buíti

- ⁷ Ábayati laríñagun Jesúsu joun.
 —Nínárün jáu, áu béna le ñígiñe lubei gayára lan jayábin güriña lun lánigu jamá Búngiu.
⁸ Ja nübinbaña nubáragiñe, ítara jáña queisi jíwerutiña mudún ladúga iyéeni lan jarúfudajabei, madügütiña lánigu Búngiu gásu jáu.
⁹ Áu bénabei, le ebéluruti nueígiñe, lasálbaruaba. Ítara lúba quei ában mudún le ebéluruti furí ligía barrierurugugiñe, darí ligía sagádi lun leígin.
¹⁰ ‘Jíweruti, liábin rügüña lun líwerujan, lun láfarajan lúma lun lagúnrinchagun, ánjein áu, niábiña lun jíbjin ibágari, áni lun jíbjin giñe.
¹¹ Áu, ítara níña queisi ában jóuniri mudún le buíti, le gayáraati líchuguni libágari jawágu lílügüniña mudún.
¹² Ánjein le ñadágimeinrügüti luágu fáyeiti, dan le laríjin liábin anímaalu le jabísa mudún, ába lígiriñiña mudún, ába leíbaagun, ladúga máma lan oúnigiruti buíti ligía, máma giñe lílügüniña mudún. Ábati liábin jabísa mudún, ába lawáraudaguagüdüniña.
¹³ Wügüri ligía eíbaaguati ladúga luwádigimariña lan luágurügü fáyeiti, mebérésegüti jáu mudún.

14-15 'Áu oúnigirutibeí buíti. Ítara quei nisúbudin lun Núguchi áni subúdi Núguchi nun, ítara líña gíñe jasúbudin nánigu nun, subúdi jamána gíñe queísi subúdi jamáni mudún jouniri. Rúnmuti nibágari jawágu queísi Íchuguni oúnigiruti mudún libágari jawágu lilügüniña mudún.

16 Añájein gíñe ámu güriña ja lúnbaña nánigu jamá ja mámabaña juríu, lúnti gíñe nanügüniña lun nánigu jamá. Jagáambubalin, ábame jeréderun sùngubei lídan ában lúma ában oúnigiruti.

17 'Jínsiñetina lun Núguchi, ladüga níchugubei nibágari luágu ubou, ligía ábayame nibjini.

18 Magída lubei ni ában güriña nibágari, láuba nugúndan níchegei. Garíchatina lun níchuguni lúma lúnya nerésibiruni. Ligía cátei le laríñagubei Núguchi nun.

19 Dan le jagáambubalin juríu dimúrei buri le, ábaya jafánreinragun.

20 Sarágu jáña jádaangiñe aríñagutiña.

—¿Cásan uágu jadüga gásu láu, níjeingusan espíritu wuríbati lídan áni lülüjali láu?

21 Jaríñaga jíbiri.

—Úati ni ában le láuti espíritu wuríbati lun gayára lan ladímurejan ítara. ¿Gayáraati funági laríjagüdün espíritu wuríbati maríjintiña?

Merésibirun jamáni juríu Jesúsu

22 Dan ligía lídáani luríbouga, ladügüñati fédu le lánina tedéregerún témpulu Jerusalén lun Búngiu.

23 Níñeinti Jesúsu eíbugañaja témpulurugu luágu corredór le gírubei Láni Salomón corredór.

24 Ába jagúriridagun juríu láu, ába jaríñagun lun.

—¿Darísan Ídaba bígirawa láu machouruni? Ánjein amürü lubei Crístubei, aríñagabeí furáangu.

25 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñaga náali, maffíñetün nun. Sún buri cátei le nadáagubei láu lugúmadin Núguchi, arúfuda lumúti furáangu.

26 Jugúya, maffíñetün ladüga máma jumá jádaangiñe nilügüniña mudún quei bugája naríñaguni jun.

27 Subúdi jamúti nilügüniña mudún numálali, subúdi numútiña gíñe, áni falá jamutina.

28 Rútina íbágari magúmchaditi joun áni meféridirubaña, úabei gíñe agídaruñiña nújaburugugiñe.

29 Núguchi le weírubei jaweí sùngubei, ligía íchugubaliña nun, áni úati ni ában lun lagídaruñiña lújaburugugiñe.

30 Áu lúma Búngiu Úguchili ában méme wagía.

31 Ábayati jabúdajan juríu dübü lun jachüraguni luágun.

32 Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Gíbeeli cátei buíti nadüga jigíbugiñe láu lubáfu Búngiu, ¿cábaga lídaangiñe uágu jíchaagua dübü nuágu?

33 Ába jaríñagun juríu lun.

—Míchaagunbadiwa dübü buágu luágu ni cáta buíti badüga, ladüga anába báali lan Búngiu láu berérun. Wügüri rügüñadibu, áni bíchaaguaña búngua quei Búngiu.

34 Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Bürüwati lídan jílürudun luágu aríñaga lan Búngiu. “búngiu buri jugúya”.

35 Subúdi woun luágu siña lan leyéedawagún láu le taríñagubei Lerérun Búngiu, áni aríñagatu líburu tugúya luágu wa lánina Búngiu güriña ja erésibirubalin lerérun lun jíchuguni joun güriña, quei búngiugu.

36 Ánjeinti anúadaja lubálina Búngiu, ába louñajanina ubouágun, ¿Ída líñati jaríñagunbei luágu anába náni láu naríñagun luágu Liraú nan Búngiu?

37 Ánjein madügün nan cátei lé buri ladügübei Núguchi, maffíñera jumá nun,

38 ánjein nadüga, íbini maffíñerun jumá nun, afíñe jumá luágu buri cátei le nadügübei, subúdi jumámugei luágu níjein lan Núguchi nídan, áni anájein lan gíñe lídan Núguchi.

39 Ábaya jálugun jadáürüni, ába leséfurun jaweí.

40 Ábati lagírubadun Jesúsu loubáfurugun dúna Jordán, ába leréderun ñi laneré fulásu le ní lubei meja labásteragüdaja Juan.

41 Sarágu jáña güriña ñüdüñtiña aríjei, ába buri jaríñagun.

—Láu sun madügün lan Juan ni ában miláguru, inárüni sun le laríñagubei luágu wügüri le.

42 Ába jafíñerun sarágu güriña luágu Jesúsu lídan fulásu ligía.

¹ Ñiñein ában wügüri sánditi, gíriti Lázaro, lílana fulásu le gíribei Betánia, le tageíra María túma Márta to tíbugaña.

² María tugúya, to lítu Lázaro le sándiabei, tugúya to éseruboun ibíñei luágun lugúdi Jesúsu, ába tarágajani láu tídiburi.

³ Ábati jóunajan bián ítunu ja, aríñaga lun Jesúsu.

—Jesúsu, sándiñeintia bumáda.

⁴ Dan lagáambunbalin Jesúsu cátei le, ába laríñagun.

—Mámabei ouweni lébeja cátei lídaangiñe sándi le, lúntíbei laríjiniwa luweírigan Búngiu, lúma giñe lun laríjiniwa luweírigan Liraü Búngiu lídaangiñe sándi lígia.

⁵ Láu sun weíri lan jínsiñe Márta, María, lúma Lázaro lun Jesúsu,

⁶ dan le jaríñawagúnbei lun luágu sándiñein lan Lázaro, reideigili bián wéyu lídan fulásu le ní lubei.

⁷ Lárigiñe, ába laríñagun joun láni disípulugu.

—Queímounya Judéa.

⁸ Ábati jaríñagun lun.

—Maésturu, mállügili luegiñe jálugun juríu jáfarunibu láu dübü ñi, ¿busényadibu bídin ñi?

⁹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ma dúusuñein óra lídan ában wéyu? Ánjein lubeíti eíbuga ában gürgia wéyuagu, machúgeragúnbei, ladüga laríjubei lan larúgouna le yábei ubouágu,

¹⁰ ánjein eíbuga árieibu, lachúgeraguba ladüga lubúriga.

¹¹ Lárigiñe, ába laríñagun Jesúsu joun.

—Arúmuga wamáda Lázaro, neíbuga agágudajei.

¹² Ábati jaríñagun disípulugu lun.

—Maésturu, ánjein arúmuga lubei, lareídaguárügü líña.

¹³ Míni lánti Jesúsu luágu jíla lan Lázaro, jarítaguntí disípulugu luágu luágu lan furúmieguarügü arúmuguni ladímureja.

¹⁴ Ábati laríñagun Jesúsu joun, furáangu.

—Jíla Lázaro.

¹⁵ Gúndaatina láu úa nan ñi, ladüga buítimaati ítara jun, affiñe jumámuga. Queímoun waríjei.

¹⁶ Ábati laríñagun Tomás, le únbei jaríñaga Mádou, joun jíbiri disípulugu.

—Queímoun giñe, jíla wamáda úara lúma.

Jesúsu ásaaragüdübei lídaangiñe ouweni, lígia íchiga íbágarí

¹⁷ Dan le lachúlürünbei Jesúsu, gádürüjali wéyu luegiñe labunún Lázaro.

¹⁸ Lidíse Betánia lueí Jerusalén quei bián quilómetros dími.

¹⁹ Sarágu jáñiati jádaangiñe juríu ñüdüntiña Jerusaléngiñe bisídoun Márta túma María lun jíchugun ñurúguau joun luágu louñwen jamúlen.

²⁰ Dan tagáambunbei Márta luágu níteeli lan Jesúsu achülüreina, ába táfuridun lubároun, ánjoun María, ába teréderun múnada.

²¹ Ába taríñagun Márta lun Jesúsu.

—Lun jamúga ya ban, moúnwenti jamúga namúlen,

²² áni subúdití nun luágu líchugubei lan Búngiu sun le bamúriajan lúma bun.

²³ Laríñaga Jesúsu tun.

—Labágaridayaba bamúlen.

²⁴ Taríñaga Márta lun.

—Ánja, subúdití nun luágu labágaridayaba lan lídaanme jásaarun jílaguaaña lídan lagúmujoún wéyu.

²⁵ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—Áu le ásaaragüdübaliña jílaaña, rúnei jabágarí joun larígouún. Le affiñeti nuágu, gayáraati louñwen, labágaridayaba,

²⁶ áni sun le wíngangilíbei áni affiñeti nuágu, labágariduba giñe lúma Búngiu súnwandan. ¿Affiñetibu?

²⁷ Taríñaga lun.

—Ánja, Nabúreme, affiñetiña luágu bugúya lan Crístubei le Liraü Búngiu, lé meja lúnbei liábin ubouágun.

Layájun Jesúsu lubádu lumúaja Lázaro

²⁸ Lárigiñe taríñaguni Márta le, ába tídin ougoun María, ába taríñagun tun jóunguarügü.

—Níjein Maésturu ya lún nege bídin lun.

²⁹ Quei tagáambuni María cátei le, ába tásaarun, ába tídin furése aríjei Jesúsu.

³⁰ Mebélugiliti Jesúsu ubúrugin, lídaañein fulásu le ní lubei tadáreiri Márta.

³¹ Dan le jaríjinbei juríu ja ñibaña múnada túma María ámaljoun tásaarun ába táfuridun furéseguina, ába jóudin tárigi, jarítagn luágu teíbuga lán yebe luágu umúajaü ayájua.

³² Dánti le tachúlürünbei María le ñíjin lubei Jesúsu, ába tájuduragn ligíbugiñe, ába tariñagn.

—Nabúreme, lun jamúga ya ban, moúnwenti jamúga namúlen.

³³ Dan le laríjin Jesúsu tayájun María jáma juríu ja ñübinbaña túma, ába lírudagn tídan lanígi,

³⁴ ába laríñagn joun.

—¿Jalíasan jábunei?

Ába jaríñagn lun.

—Jigábu baríjei.

³⁵ Ába layájun Jesúsu.

³⁶ Ábati jaríñagn juríu.

—¡Aríja jumá luweírin meja línsiñe lun!

³⁷ Ñíñanu jádaangiñe aríñagutiña.

—Níján le aríjagüdübalin wügüri le maríjinbei, ¿siñáti jamúga funásan ladügün lun moúnwen lan Lázaro?

Lásaarun Lázaro lídaangiñe ouweni

³⁸ Ábaya tírudagn lanígi Jesúsu, ába layárafadun lun umúajaü. Umúajaü ligía ában júyu luágu dübü, ñíñein ában dübü lídaüme.

³⁹ Ába laríñagn Jesúsu.

—Gidájumei dübü.

Ába tariñagn Márta lun.

—Mósutia jingiaali lan ladüga gádürü wéyu lueígiñe loúnwen.

⁴⁰ Ába laríñagn Jesúsu tun.

—¿Másan aríñagatina bun luágu ánjabu lan affíne nuágu, baríjubei lan luweírign Búngiu?

⁴¹ Ábati jagídaruni dübü, ába laríjin Jesúsu siéln, ába laríñagn.

—Núguchi, teínqui numútibu luágu bagáambunina.

⁴² Subúdi numúti luágu agáamba bánina súnwandan, naríñaguñein líra jawágu güriñia ja, ja yábaña, lun jafíñerun luágu amürü lan óunajabalina.

⁴³ Lárígiñe laríñaguni cátei le, ába lagúaragn.

—¡Lázaro, furíba ñígiñe!

⁴⁴ Ába láfuridun jiláali láu lújabu lúma lugúdi gürágu táu gamísa, lúma ligíbu táu ában gamísa. Ába laríñagn Jesúsu joun.

—Farára jumeí, ígira jumeí lun lídin.

Elédeguni lun lárügüdüniwa Jesúsu

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Láu lasúseredun líra, sarágu jádaangiñe juríu ja ñüdünbaña túma María, aríja jameí le ladügübei Jesúsu, ába jafíñerun luágu.

⁴⁶ Ñíñanu jádaangiñe, ába jóudin jámoun fariséogu, ába jabájüdaguni le ladügübei Jesúsu joun.

⁴⁷ Ábati jayábin fariséogu jáma jábutigu fádírigu, ába jóúndaragn jáma jíñun-ágei agúmadijatiña, ába jaríñagn.

—¿Cábasan wadüga? Ladáaguñatia wügüri le sarágu miláguru.

⁴⁸ Ánjeinti wígira ítara, jafíñeruba sun güriñia luágu, ábamei jayábin gumádimatiña Rómána, ábame jagúmuchaguagüdünnun walígilisin láu sun warásan.

⁴⁹ Ñíñein ában jádaangiñe, gíríti Gáifasi, ligía jábutíbei fádírigu lídan irúmu ligía, ába laríñagn joun.

—Íbídíñeti ní cáta jun,

⁵⁰ maríjin jumei luágu buitima lan woun lun loúnwen ábanrügü wügüri jawágu jíbiri, máma lun lagünrinchawagün sun warásan.

⁵¹ Máma láu lání Gáifasi lúngua laríñagei líra, ladüga quei ligía lan fádíri le íñütimaabei lídan irúmu ligía, ába laríñagagüdüni Búngiu lun, luágu loúweba lan Jesúsu jawágu juríu,

⁵² áni mámarügü jawágu juríu, lun giñe loúndaruniña sun lírájüñü Búngiu ja díseguabaña jawáriuagua.

⁵³ Lúmagíñeti wéyu ligía, ába jagúmeserun agúmadijatiña aráanseja lun jáfaruni Jesúsu jilágubei.

⁵⁴ Ligía ába lubei meíbugunjaali lan Jesúsu furáangu jádan juríu, ába láfuridun Judéagiñe, ába lídin lídoun ában fulásu gíríti Efraín, yaráfa lun fulásu mageírawati. Ába leréderun ñi jáma lání dísipulugu.

⁵⁵ Yaráfaaliti jafédun juríu le gíribei páscua, sarágu jáña gürígia ñüdün Jerusalén lun jadügüni igáburí le lánina jarúmadun lubáragiñe fédu ligía.

⁵⁶ Jáluajañeinti Jesúsu, dánti le témpulurugúñanu lan, ába jálúgüdajan jámagua.

—¿Ca jaríñagubei? ¿Liábinba lídan fédu, ódi miábinbei?

⁵⁷ Rújañati fariséogu jáma jábutigu fádírigu dimúrei lun le lan asúbudiruti jalíañein lan Jesúsu, lun lan laríñaguni, barü jamámugei adáüra.

12

Tájurudaguni ában würi lugúdi Jesúsu

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Sísi wéyu lubáragiñe páscua, ába lídin Jesúsu Betánia, le ñí lubei lagánawa Lázaro le lásaaragüdübei jádaangiñe jiláaña lúnya labágaridun.

² Ába jadügün ában adíneruni ñi luágu láni fuleisei, Márta, tugúya éjeeraguboun, Lázaro ában jádaangiñe ja ñünbaña luágu dábula lúma Jesúsu.

³ Ábati tanügün María ában paénti ibíñei le séruti, ába tájurudaguni lugúdi Jesúsu láu, ába tarágajani láu tidíburi, ába lejémougadun ibíñei ligía sun ñi múnada.

⁴ Ába laríñagun Júdas Iscarióte, le liraü Simón, ában jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu, le méme lúnbei lalúguruni.

⁵ —¿Ánsan malúgurún lubei ibíñei le luágu ürüwa-san fiádürü lun jíderawagún gudémetiña?

⁶ Laríñagunbei Júdas ítara, máma luágu berése lan jáu gudémetiña, laríñagunbei ítara ladüga jíweru lan, áni queéti ligía lan gámabaran lágei seínsu, ábaja líwerujan lídaangiñe le íchugúbei tidoun.

⁷ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Ígirabóun, taráanseruñadina lubá lachülürün luwéyuri nábulaníwa.

⁸ Súnwandan ñübaña lan gudémetiña jídan, áñjeinti áu, mámaba súnwandan júma nan.

Elédeguni lubá Lázaro

⁹ Ába jasúbudiruni sarágu jádaangiñe juríu luágu ñjein lan Jesúsu Betánia, ába jóudin ñi, mámarügü lun jaríjini, lun giñe jaríjini Lázaro le lásaaragüdübei Jesúsu jádaangiñe jiláaña.

¹⁰ Ába giñéti juáradun jábutigu fádírugu lídan ában lun giñe jáfaruni Lázaro,

¹¹ ladüga sarágu jáña lan juríu adíseduntiña jawei lun jafiñerun luágu Jesúsu, lídaangiñeti Lázaro.

Lebélorun Jesúsu ubúrugun Jerusalén

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² Sarágu jáña gürígia ñüdüntiña Jerusalén lubá fédu le páscua, larúgan, ába jasúbudiruni luágu lachülürüba lan Jesúsu ñíjin ubúrugun.

¹³ Ábati játtüjan tubána fáluma, ába jáfuridun lubároun Jesúsu agúarajeina.

—¡Uweírugini lun Búngiu! ¡Biníwati le ñübinbei lídan líri Wabúremel ¡Biníwati lurúeite Israél!

¹⁴ Ába ladárirun Jesúsu ában burígü, ába laweínruni quei laríñagun tidan Lerérun Búngiu.

¹⁵ Manúfudebá, ubúrgu le Sión, niten burúeite waríñu luágu ában burígü.

¹⁶ Úati yebe gunfaraánda jamáni láni disípulugu cátei le wéyu ligía, lárigiñe, dan le belújali Jesúsu lídoun luweírugin yágüta siélu, ába jarítangun luágu bürüwa lan sun cátei le luágu, áni ítara líña lan lasúseredun lun.

¹⁷ Ja gürígia ja ñübaña dan le lagúarun Jesúsu lun Lázaro lídaangiñe lumúaja, ába lásaaragüdüni lídaangiñe ouweni, abájüdagua jamúti le jaríjubei.

¹⁸ Ligía lébubei jáfuridun gürígia erésibirei Jesúsu, ladüga jagáambun luágu miláguru le ladügübei.

¹⁹ Ábati jaríñagun fariséogu jámagua.

—Aríja jumáli luágu, siñá lan ladügüniwa ni cáta, sun gürígia añágüran lúma.

Jáluajani güriégu Jesúsu

²⁰ Ñíñanu güriégu jádan gürígia ja ñüdünbaña Jerusalén lun jájuduragun lun Búngiu,

²¹ ába jayábin güriégu jagía lúmoun Felípe, le Betsáidana, ñi Galiléa, ába jaríñagun lun.

—Busétiwa waríjini Jesúsu.

²² Ába lídin Felípe, ába laríñaguni lun Andrés, ába jóudin biángubei jagía abájüdaguei lun Jesúsu.

²³ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Chülüja óra lun líchugüniwa uweírugini nun, áu le Wügüri Garaüwarügüti.

²⁴ Ninárün jáu luágu ánjein lan máburugun ában lágu türígu múarugun lun louñwen, ában mémebei águu, ánjein oúwe, lalúbajoúba sarágu lídaangiñe.

²⁵ Le jínsiñejabuti lun libágari, lefériDIRUBEI, ánjein le mebéresenti láu libágari lídan uboué le, lareídubei lubá íbágari le magúmuchaditi, siélu.

²⁶ Le busénti lesériwidunina, lúnti lafálarunina, áni le ñí numuti, ñíbei gíñe le esériwidubalina. Le esériwidutina, líchuguba Núguchi uweírugini lun.

Ladímurejan Jesúsu luágu louñwen

²⁷ Níjein ában oúnwenbun líbe samínaü nuágu guetó. ¿Cábasan nariñága? ¿Nariñága funa. “Núguchi, sálba bána lídaangiñe le lúnbei lasúseredun nun guetó”? Uá, lun líra niábin.

²⁸ Núguchi, íñurúalá bíri nídaangiñe.

Ábati lagaambúniwa ában umálali siéluigiñe le aríñagubei.

—Íñúra náali níri bídaangiñe, áni niñúruyabei.

²⁹ Ábati jariñagun gürígia ja ñíbaña agáambaja luágu wayújururu lan, jíbiri aríñaga.

—Ában ánjeli adímurejabei lun.

³⁰ Ábati lariñagun Jesúsu joun.

—Mámata luágu nufúleisein lagaambúa umálali le, luágu jufúleisein.

³¹ Niján dan ligía lun lagúserawagüdüñ uboué, áni guetóba lefériDIRI Máfia, le agúmadijabei lídan uboué le, lubáfu.

³² Dánmeti le niñurúniwa múarugugiñe, nanúgübaña súngubei númoun.

³³ Láu líra lariñaguñein luágu louweba lan luágu ában gurúwa.

³⁴ Ába jariñagun gürígia lun.

—Agáambaadiwa laliíjoun tídan walíburun to lánina lílúrudun Moisés luágu labágariduba lan Cristu lun sun dan. ¿Ída líñáti bariñagunbei luágu líñurúaba lan Wüگری Garaüwarügüti? ¿Cáteigi Wüگری Garaüwarügüti lígia?

³⁵ Ábati lariñagun Jesúsu joun.

—Níhiga mémebei larúgounga jun luágurügü murúsun dan. Eíbuga jumá lídan larúgounga lígia sun anájagua lan júma lun gayáraabei lan jachúlürün le ñíjin lubei jabúseera jachúlürün, mártügüdüñ lámugañ lubúriga, ladüga le eibuguti lídan lubúriga, íbídíñeti lun jalíñouñein lan.

³⁶ Afíñe jumá lubeiti nuágu sun anájagua lan júma lun lírájúñü jumá larúgounga.

Lárigiñe lariñaguni Jesúsu sún buri cátei le, ába lídin, ába larámudagun jawéi.

Lébuna mafíñen jamá juríu luágu Jesúsu

³⁷ Láu sun adüga lan Jesúsu sarágu miláguru jagibugiñe, mafíñetiña luágu.

³⁸ Láu líra jagúnfulirei le lariñagubei proféta Isaiás.

¿Cásan affíñerubei luágu wáni ugánu?

¿Ca un larúfudei Wabúreme Búngiu lubáfu?

³⁹ Quei mafíñerun jabeí, ába lasúseredun le ámu dí múrei le lariñagubei Isaiás tídan labúrújan, joun.

⁴⁰ Darú lumuti Búngiu jarijin, derégüda loun janígi,

lun maríjin jamá láu jágu,

úame gunfaráanda jamá,

mayábin jagíame nun lun nareídaguagüdüniña.

⁴¹ Lariñagunbalin Isaiás le luágu Jesúsu ladüga aríja láali lan luweírugin.

⁴² Láu sun líra, sarágu jáña jádaangiñe juríu afíñerutiña luágu Jesúsu ásta jádaangiñe ábutigu, áni mariñagun jamúti bougudi, le janúfude jawéi fariséogu, luei jabúguniña tídaangiñe jalígílisin.

⁴³ Ladüga gúndaatimaatiña láu inébesi le jíchugubei gürígia sügü láu le líchugubei Búngiu.

Lagúseragüdübaña dí múrei buri le lariñagubei Jesúsu gürígia

⁴⁴ Ába lariñagun Jesúsu láu umálali jéreti.

—Le afíñeti nuágu, máma rügüñein nuágu lafíñera, afíñeti gíñe luágu Núguchi le oúnajabalina.

⁴⁵ Le gíñe aríjítina, larijíñein gíñe le oúnajabalina.

⁴⁶ Áu lámpubei, niábinbei ubouágun lun sun lan ja afíñetiña nuágu, merédera jamámuga lídan lubúriga.

⁴⁷ Ánjein le agáambuti nerérun áni madügüñti gásu láu, máma áu asiádirubalin, ladüga máma niábiña lun nasiádiruniña gürígia ubouágu, niábiña asálbaraña.

⁴⁸ Le mebéresenti náu, madügün ligía gásu láu nerérun, níjein lúnti lasiádiruni. dí múrei buri le aríñaga náalíbei, ligíaba asiádirei lídaanme lagúmujóun wéyu.

⁴⁹ Ladüga madímurejaantina luágu nání nungua, Núguchi le oúnajabalina, ligía aríñagubalin le lúnbei nariñaguni nun lúma le lúnbei narúfudajani.

⁵⁰ Áni subúdi numúti luágu barü lan lugúmadin Núguchi ibágari magúmuchaditi joun ja adügúbalin le lubeíbei. Le lubeíti nariñagubei, nariñaguni quei lariñaguni Núguchi nun.

13

Lachíbuni Jesúsu jagúdi láni dispulugu

¹ Ábanrúgaali wéyu lubá fédu le páscua. Subúdi láali Jesúsu luágu chülüja lan óra lun lígironi ubou le lun lídin lúmoun Lúguchi. Súnwandan meja jínsiñe jamá lánigu ja ubouagubaña lun, guetó larúfuduñeinti línsiñejabu lídan luweírín-ágei.

²⁻⁴ Dálaalíti Máfia larítagun tídoun lanígi Júdas Iscarióte lun ledéregeruni Jesúsu joun láganiñu. Jesúsu, láu sun subúdi láni luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin, luágu lúmounba lan giñe Búngiu lagríbuda, luágu giñe rúlaali lan Úguchili sun cátei lújaburugun, ába larúfuduni luweírín-ágei únabuni le luágubei. Dan lubeíti jadíneruña lan, ába lásaarun lueígiñe dábula, ába larágachunun gamísa to tigíbuaguboun ladáüragun, ába lagúrün ában tuáya liránaagua.

⁵ Ába líchugun dúna lídoun ában dabárasí, ába lachíbuni jagúdi dispulugu, ába larágachuni táu tuáya to liránaaguaboun.

⁶ Dán yebe le lachíbaali lan lugúdi Simón Pédro, ába lariñagun lun.

—Nabúreme, ¿bachíbaalisán nugúdi?

⁷ Ába lariñagun Jesúsu lun.

—Guetó, úati gunfaráanda bání le nadügübei, gunfaráanda bubei lárigiñe.

⁸ Ába lariñagun Pédro lun.

—¡Machibun bubei nugúdi!

Lariñaga Jesúsu lun.

—Ánjein machibun nan bugúdi, siñábei gafánran ban núma.

⁹ Ába lariñagun Simón Pédro lun.

—Mámarügüla nugúdi bachíba, chibábei giñe nújabu lúma nigíbu.

¹⁰ Lariñaga Jesúsu lun.

—Le sun líñábei lágoun, lugúdi rügüñein abúseera lachibúniwa, ladüga jarúmati líbiri lúgubu. Jugúya, jarúmatün, mámarügü líña sun jugúya.

¹¹ Le lariñagunbei luágu máma lan sun jagía jarúmatiña, ladüga subúdi láni cába lan edéregerei.

¹² Lásun lachíbuni Jesúsu jagúdi, ábaya ladáürunun gamísa to larágachuboun, ábaya lañúurun luágu dábula, ába lariñagun joun.

—¿Gunfaráanda jumútisan le nadügübei jun?

¹³ Jugúya agúajatün nun Maésturu, lúma Nabúreme, áni richátün ladüga áu ligía,

¹⁴ ánjeinti chibá nubálin jugúdi láu sun Jumáesturun nan áni Jabúreme, lúnti giñe jachíbuni jugúdi júmagua.

¹⁵ Rújadina ában jémpulu jun lun jadügüni líbe méme le nadügübei.

¹⁶ Ninárün jáu luágu míñugun lan ní ában músu lueí liyúbudiri, ní ában le oúnajoúti lueí le oúnajabalin.

¹⁷ Ánjein gunfaráanda jumá buri cátei le áni adüga jumeíme, gúndaabadün.

¹⁸ Mámatia nadímurejaña juágu sun jugúya, subúdi numútiña cátaña lan nanúadirubaña lun náinigume le tímatimaati. Áni lúnti lagúnfulirün le tídaanbei Lerérun Búngiu. “Garábagua le eígabei núma, nuágun.”

¹⁹ Nariñaguñein le jun lubáragiñe lasúseredun, lun dánme lan le lasúseredun, affiñe jumámuga luágu áu lan Cristubei.

²⁰ Ninárün jáu luágu le lan erésibiruti le noúnajan, resíbi lumútiña giñe, áni le erésibirutina, resíbi lumúti giñe le oúnajabalina.

Ladímurejani Jesúsu luágu ledéregerubei lan Júdas

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Lásun lariñaguni Jesúsu sun cátei le, ába lasándirun sarágu íruni tídan lanígi, ába lariñagun furáangun.

—Ninárün jáu luágu ledéregerubadina lan ában jádaangiñe.

²² Ábati jagúmeserun dispulugu aríagua jawouguoún, ibídiñounga joun ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja Jesúsu.

²³ Áu Juan, le abürüjubarun gárada to, ában jádaangiñe dispulugu, le weíríbei ínsiñe lun Jesúsu, loubagiñeñadína lídan adíneruni,

²⁴ ába ladügün Simón Pédro seíni nun lun nálügüdüni Jesúsu ca lan jádaangiñe uágubei ladímureja.

²⁵ Ábati nayárafaduntima lun Jesúsu, ába nariñagun lun.

—Nabúreme, ¿cáteisán lúnbei ledéregerunibu?

²⁶ Ába laríñagun Jesúsu nun.

—Nadüdüragüda murúsun fein, le únti níchugoun, ligiaba edéregerana.

Ábati ladüdüragüdüdün murúsun fein, ába líchugunun lun Júdas Iscarióte, le liraü Simón.

²⁷ Quei lárügüdünnun Júdas fein tugúya, ítara lebéllurun Máfia tídoun lanígi. Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Le lúnbei badügüni, adügabei furése.

²⁸ Úati gunfaráanda láni ni ában jádaangiñe ja eígiña luágu dábula ca lan uágu laríñagei Jesúsu líra lun.

²⁹ Quei Júdas lubei táubei lágei seínsu, sun jaríñagun yebéti laríñaguña Jesúsu lun lun lagáñijani le jabúseerubei lubá fédu, o lun lan líchugun seínsu joun gudémetiña.

³⁰ Lárigiñe leíginun Júdas fein, ába láfuridun. Gúñeeli óra ligia.

Iséri gumádi

³¹ Lárigiñe láfuridun Júdas, ába laríñagun Jesúsu.

—Larijúa nuweírigin, áu le Wügüri Garaüwarügüti, guetó, arijúame luweírigin Úguchili nuágu.

³² Ánjeinti arúfuda nubálin luweírigin Búngiu, larúfudubei giñe Búngiu nuweírigin, áni ladügübei madíse.

³³ Nirájüñü, úaadináme júma sarágu dan. Jáluajabadina, le méme naríñagubei joun juríu naríñagayaali jun guetó. Siñábei jídin le ñjínba lubei nídin.

³⁴ Níchigaali iséri gumádi le jun. lun jínsiñegua jumá júngua. Ítara quei jínsiñe nun, lúnti giñe jínsiñegua jumá júngua.

³⁵ Ánjaün jínsiñegua júngua, jasúbudirubei sun güriúa luágu náni jumá dísipulugu.

Ladímurejani Jesúsu luágu leyéedaguba lan Pédro luágu

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Ába laríñagun Simón Pédro lun Jesúsu.

—¿Jalíñounbadibusan, Nabúreme?

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Siñáti bafálarunina le ñjínbadina lubei guetó, lachülürüba wéyu lun bafálarubadina lan.

³⁷ Laríñaga Pédro lun.

—¿Ca uágu siñá lubei nafálarunibu guetó? Aráanse dina lun níchuguni nibágari buágu.

³⁸ Laríñaga Jesúsu lun.

—¿Binárün luágu aráanse ban lun bíchuguni bibágari nuágu? Ninárün báu luágu beyéedaguba lan náu ürüwa wéyaasu lubáragiñe layúgurujan gáyu.

14

Jesúsu, ligía ñmabei lun lúmoun Úguchili

¹ Merédera jumá láu líbe samínaü, afíñe méme jumá luágu Búngiu, afíñe méme jugúyame nuágu.

² Níjein sarágu ubáraü tídan lúban Núguchi lun jaganoún güriúa ñi, lun jamúga máma lan ítara líña, aríñaga náali jamúga jun. Neíbuga lubeíti aráanseja ában ubáraü jubá.

³ Lárigiñeme nídin, aráanse neíme ubáraü ligía, ábame nagíribudunya lun nanügünün númagua, lun ñi jumá le méme ñi numuti.

⁴ Subúdi jumúti jalíñounbadina lan, subúdi jumúti giñe ñma.

⁵ Laríñaga Tomás lun.

—Nabúreme, ibídiñeti woun jalíñounbadibu lan, ¿ida lubáti wasúbudiruni ñma?

⁶ Laríñaga Jesúsu lun.

—Lun lachülürüniwa lúmoun Búngiu, áu ñmabei, áu inárüni, áu ibágari. Nueígiñe rügüñein gayára lan lachülürüniwa lúmoun Búngiu Úguchili.

⁷ Lun jamúga subúdi nan jun buídu, subúdi jumúti jamúga giñe Núguchi, subúdi jumáaliti lúmagiñe guetó, ladüga aríñaña jumáali láu jaríjinina.

⁸ Laríñagati Felípe lun.

—Arúfudabei Úguchili woun, buídurúgaalime woun.

⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Felípe, lújadina júma, ¿ibídiñegidina bun? Le aríjitina, larijiñein giñe Búngiu Úguchili, ¿cáti uágu bariñaga nun lun narúfuduni Búngiu Úguchili jun?

¹⁰ ¿Maffiñetibusan luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, njein lan giñe Búngiu Úguchili nı́dan? Lé buri cátei le nariñagubei jun, máma lan láu nani nungua nariñagei, Búngiu Úguchili le aganóubei nı́dan, ligía adügübalin luwádigimari guánaru.

¹¹ Afıñe jumá nun luágu anájein lan lídan Búngiu Úguchili, áni lan njein giñe Búngiu Úguchili nı́dan, ibini luágurügü cátei lé buri nadügübei, afıñe jumá nun.

¹² Ninárün jáu, luágu le lan afıñeti nuágu, ladügübei lan cátei lé buri nadügübei, ladügüba buri cátei weınamutimaati, ladüga áu, neıbuga le ñjın lubei Nüguchi.

¹³ Sun le jamúriajan lídan nı́ri, nadügübei, arúfuda námugei luweırigun Nüguchi.

¹⁴ Nadügübei furúmiegurügü cátei le jamúriajan lídan nı́ri.

Lı́chugun Jesúsu dimúrei luágu loúnajabei lan Sıfiri Sándu

¹⁵ ‘Ánjein jınsiñe nubei jun, gınfuli jumá láu le nubeıbei,

¹⁶ ábame nayúmuragun lun Nüguchi lun loúnajan ámu jun newéñegua lun líderagunün, lun giñe lı́chugun gurásu jun. Ligı́aba Sıfiri Sándu le subúdjı́abúbei lun sun inárüni, jumabei stınwandan.

¹⁷ Ja lánigu ubou le, siñáti jerésibiruni Sıfiri Sándu ligía, ladüga siñá lan jarıjini ni jasúbudiruni, ánjein jugúya, subúdi jumáali, ladüga njein júma áni leréderuba jídan.

¹⁸ Mıgirun nubádün jábuga, nagırıbudayaba lun júma nan.

¹⁹ Málújadina ánjana marıjin jamá gürıgia, ánjein jugúya, jarıjubadina, áni gabágarıbadün ladüga wınwañu niña lan.

²⁰ Lárıgıñeme liábin Sıfiri Sándu lun júma lan lun sun dan, jasúbudirubei luágu anájein lan lídan Nüguchi, jugúya nı́dan, áu giñe jídan.

²¹ Le subúdjı́abuti lun nugúmadın áni úaragu ligía lúma, arúfuda lumúti luágu jınsiñe nan lun le tímatimaati. Áni jınsiñejabúbei Nüguchi lun le jınsiñejabuti nun, jınsiñebei giñe nun, arúfudagua áume nungua lun.

²² Ába larıñagun Júdas (mámatia le Iscarióte).

–¿Cásan uágu barúfudagaba lubei búngua woun, máma joun gürıgia ja lánigu ubou le?

²³ Larıñaga Jesúsu lun.

–Le jınsiñejabuti nun, adügati gásu láu le nubeıbei, áni línsiñeduba lun Nüguchi, ábame wayábin, áu lúma Nüguchi, agánawa lúma.

²⁴ Le mínsiñejabuti nun, madügünti gásu láu le nubeıbei. Dimúrei le nariñagubei, máma nani, láni Nüguchi le oúnajabalina.

²⁵ ‘Nariñaguñein sun le jun láu anájagua lan júma,

²⁶ Sıfiri Sándu le lúnbei loúnajani Nüguchi lídan nı́ri lun líderagunün, larúfudajaba jun, larıtaguagüdbadün giñe luágu sun le arıñaga náalıbei jun.

²⁷ ‘Neıbuga jumagiñe, nígrıaali ñurúguau júma—ában luwúyeri ñurúguau le áurügübei gayára lan níchiguni. Mıtaraanti queısi ñurúguau le lı́chugubei ubou. Magıbedalá jisáminan, manúfude jugúyame.

²⁸ Agáamba jumáli nariñagun luágu neıbuga lan, áni nagırıbudayaba lan lun júma nan, lun jamúga jınsiñe nan jun láu jinárün, gúndaatün jamúga láu jasúbudiruni luágu neıbuga lan lúmoun Nüguchi, ladüga ligía íñugutimaati nueı.

²⁹ Ligía arıñaga giñe nubálin le jun, lun dánme lan lasúseredun, afıñe jumámuga.

³⁰ ‘Madımurejaanjadina sarágu júma, ladüga nıteeli le agúmadıjabei lídan ubou le. Láu sun mabáfu lan nuágu,

³¹ lúnti ítara lúba lan lun lasúbudiruni ubou luágu jınsiñe lan Nüguchi nun, áni adüga nani le lubeıbei nun. Sarájuma, queımoun yágiñe.

15

Tı́dibu beıbei lúma tilımun

¹ Larıñaga Jesúsu.

–Ítara niña queı ában tídibu beıbei le tímatimaati, Nüguchi, ítara líña queı le oúnıgirubarun nádü.

² Chaún lumuti furúmiegurügü lídaangiñe nilımun le mınti, atırımuja lumúti le gınbei, jarúmagaüdaleı lúntima lagı́ndun.

³ Jugúya, jarúmaadün lárıgi narúfudajan jun.

⁴ Lídan méme jumá ában núma queı lídaañadina lan ában júma. Ában límu siñáti lagı́ndun ánjein mámañein lubei luágu ídibu, ítara jíña giñe, siñáti jagı́ndun ánjein máma lubei badüleñu jíña nuágu.

⁵ ‘Áu ídibubei, jugúya límu. Le badüleñuti nuágu, badüleñu áu luágu, lagı́nduba gıbe, siñáti jadügün ni cáta úouga áu.

⁶ Le merédeti badüleñu nuágu, lágurúba bougudin, ábame lamábeidun queí buri límu le abúdajoubei lun lagudúniwa.

⁷ ‘Ánjaün asígira badüleñu nuágu, mabúlieidun jumeíme le narúfudajabei, gayáraabei jamúriajani le jabúseerun, áni jibíjubei.

⁸ Ibjati Nóguchi inébeséi dan le gíbe lan jagíindun, áni arúfuda jumúti luágu náni jumá disípulugu ja tímataatiña láu líra.

⁹ Jínsiñetün nun ítara queí nínsiñe lun Nóguchi, ítara méme jumá lubeíti lídan ínsiñeni le nánibeí jun.

¹⁰ Ánjaün ñúdün láu le nubeíbei, lídan mémebadün ínsiñeni le nánibeí jun, ítara queí nídin láu le lubeíbei Nóguchi, áni lídan mémeñadina ínsiñeni le lánibeí nun.

¹¹ ‘Nadímurejánbei jun ítara lun gayára lan jasúbisiruni úgundani le níchugubei, le gumúti.

¹² Niján nugúmadinbei. lun jínsiñegua jumá júngua queí jínsiñe nun.

¹³ Luweírín-ágei ínsiñeni le gayáraabei gáni láni gürígia, lun líchuguni libágari jawágu lumádagu.

¹⁴ Numádagu jugúya, ánjein jadúga le nubeíbei.

¹⁵ Manúgün náadün queí músu, ladúga ibídíñeti le ladúgubei liyúbudiri músu lun, nanúgünün queí numádagu ladúga subúdigüda náali sun le laríñagubei Nóguchi nun jun.

¹⁶ Mára jugúya anúadajabalina, áu anúadajabalün, áni rújadina dimúrei jun lun jagíindun gíbe, lun gíñe ladúrarun jin. Ítara lúba líchuguni Nóguchi sun le jamúriajan lúma lídan níri jun.

¹⁷ Ítara líña lubeíti nugúmadin jun lun jínsiñegua jumá júngua.

Iyéreeguti Jesúsu jáu sun lánigu lun ubou

¹⁸ ‘Ánjaün iyéreeguda lun ubou, subúdi jumeí luágu áu lan iyéreegudubei lun furúmiñe.

¹⁹ Lun jamúga lánigu jumá ubou, jínsiñetün jamúga joun gürígia ja lánigu ubou queí jínsiñe jánigu joun. Anúadaja numútün jádaangiñe ja lánigu ubou, ligia jiyéreegunbei lun ubou ladúga mámaadün lan láni ubou.

²⁰ Jarítaga jumá luágu le nariñagubei jun. “Úati músu íñuguti lueí liyúbudiri.” Ánjein eíbaaja jamáadina lubeí, jeíbaajabadün gíñe, ánjein gíñeti madúgün jabei gásu láu narúfudajan, madúgünbaña gíñe gásu jáu.

²¹ Jadúgubei sun le jun, nueígiñe, ladúga ibídíñe lan le ouñajabalina joun.

²² ‘Lun jamúga meja miábin nan adímureja joun, madúnruntiña jamúga luágu jamájarun lun jerésibirunina, queísiti niábin joun, gadúnruntiña lubeíti luágu figou ligia.

²³ Ja iyéreejabúbaña nun, iyéreeguti gíñe Nóguchi joun.

²⁴ Madúnruntiña jamúga lun jamúga madúgün nan ni cáta le úagili adúgüti jagánagua, guetó aríja jamáli buri cátei ligia áni láu sun líra iyéreegudina joun, iyéreegu gíñe Nóguchi joun.

²⁵ Wel, lasúseredunbei le ladúga lúnti lan lagúnfulirun dimúrei le búrtwafúubei lídan jalúrudun. “Ába niyéreegudun joun, mébunouga.”

²⁶ ‘Dánme liábin Sífiri Sándu le lúnbei líderagunün, Espírítu le lánina inárüni le lúnbei nouñajani luágu loubadina Nóguchi, ligiaba adímureja luágu náni fuleísei.

²⁷ Jugúya, jadímurejaba gíñe luágu náni fuleísei, ladúga númañadün lan lúmagiñe furúmiñeti dan.

16

¹ ‘Nariñaguñein buri cátei le jun lun mouñwen lan jafiñen nuágu.

² Jabúgagubadün tídaangiñe jalígílisin, wuríbabei dan jun daríme lun ánjaün lan láfaragua furúmierügü gürígia jilágubei, larítagaba luágu lesériwiduñein lan Búngiu láu líra.

³ Jadúgubei líra ladúga masúbudirun jamágili lan Nóguchi, masúbudirun jamána.

⁴ Nariñaguñein le jun, lun dánme lan le lachúlürün dan ligia, lun jarítagan luágu aríñaga náali lán meja jun.

Le ladúgubei Sífiri Sándu

‘Maríñagun numúti meja le jun lúmagiñe binárü ladúga meja júmañadina lan,

⁵ ánjein guetó, neíbuga lúmoun le ouñajabalina. Málügüdün lumútina ni ában jádaangiñe jalíñounbadina lan,

⁶ jírurügütün luágu nariñaguni cátei lé buri jun.

⁷ Inárüni nariñagubei jun. buítimaati jun lun nídin, ladúga ánjana mídin, miábinbei Sífiri Sándu jómoun lun líderagunün, áni ánjana ñúdün, nouñajabei.

⁸ Dánme liábin, ladáriraguagüdúbaña gürígia ja ubouagubaña joungua luágu gaffígoun jamá, luágu gíñe níjein lan ában úma le lánina úarani, luágu gíñe lagúseragüdúbaña lan Búngiu.

⁹ Larúfudubei joun luágu gaffígoun jamá láu maffíñen jamá nuágu,

¹⁰ lasúbudiragüdúbei joun luágu úaragua nan, láu larúfuduni joun luágu nídba lan le ñíjin lubeí Nóguchi dánme le nígirunün.

¹¹ Líchuguba fe joun luágu lagúseragüdün Búngiu, ladüga agúseragüda láali Máfia, le agúmadjabei lídan ubóu le.

¹² ‘Gíbegili lúnti naríñaguni jun, jásiñerubei gunfaráanda guetó.

¹³ Dánme liábin Sífiri Sándu le lánina inárüni, larúfudajabei sun inárüni jun, ladüga madímurejanbei luágu láni lúngua, le lagáambubei, ligíaba laríñaga. Lasúbudiragüdübei cátei lé buri lúnbei lastúseredun jun.

¹⁴ Líchuguba inébesi nun, ladüga lerésibiruba lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun.

¹⁵ Sun le lúmabei Nóguchi, náni gíñe, ligía naríñagunbei luágu lerésibiruba lan Sífiri Sándu lídaangiñe ninárün, ábame lasúbudiragüdüni jun.

Lasáansiraguba íruni lun ugúndanime

¹⁶ ‘Málújadina, ánjana maríjin jumá, múrusunmeya dan lárigiñe, ábayame jaríjinina, ladüga neíbuga le ñíjin lubei Nóguchi.

¹⁷ Ábati jálügüdagun jádaangiñe láni disípulugu jámagua, ába jaríñagun.

—¿Cásan míni lan le? Laríñaga woun luágu málújali lan ánjein maríjin wamá, múrusunya lámme dan lárigiñe, ábayame lan waríjini, ladüga leíbuga lan le ñíjin lubei Lóguchi.

¹⁸ ¿Ca míni lan láu “múrusun dan lárigiñe le”? Úati gunfaráanda wamáni ca lan uágu ladímureja.

¹⁹ Ába lasúbudiruni Jesúsu luágu busén jama jálügüdaguni, ába laríñagun joun.

—Ariñagatina jun luágu málújadina lan ánjana maríjin jumá, múrusun lánme dan lárigiñe, ábaya lámme jaríjinina. ¿Ligía le uágubei jálügüdagua júmagua?

²⁰ Ninárün jáu luágu jayájuba lan, jírugua jugúyame, ánjañati gürígia ja láni ubóu le, jagúndaaruba. Láu sun líra, íbini jíru jumá, lasáansiraguba jírún lun ugúndanime.

²¹ Dan le tagúriajan lan ában wúri, súfuritu ladüga chülúja lan lórate igári, lásun agúriajouaali lan irájü, maritagunjaru luágu igári, ladüga ugúndani le tasándirubei luágu agúriajaarú lan ában irájü ubóuagu.

²² Ítara líña gíñe, jugúya jírütün guetó, naríjyabadün, ábameti tabuínchun janígi láu ugúndani, ában ugúndani le úati gayáraati lagídaruni jueí.

²³ Lídaanme wéyu ligía, málügüdüñ jumádiname luágu ni cáta. Ninárün jáu luágu líchugubei lan Nóguchi sun le jamúriajabei lídan níri lúma, jun.

²⁴ Chülú lúmoun dan le, mamúriajangidün ni cáta lídan níri, jamúriaja, ábame jibíjin, buin jumámuga láu ugúndani.

Jesucrístu, le ásiiraqúbalin ubóu

²⁵ Ariñaga náali buri cátei le jun láu jémpulu, inítebei dan lun madímurejaanjadina lánme jun láu jémpulu, ábame nadímurejan furáangu jun luágu Búngiu Úguchili.

²⁶ Lídaanme wéyu ligía, jamúriajaba lúma lídan níri, maríñaguntina luágu nayúmuraguba lan lun Nóguchi juágu,

²⁷ ladüga ligía guáñarü jínsiñetün lun. Jínsiñetün lun ladüga jínsiñe nan jun, affíñeedün gíñe luágu lúmagiñe lan Búngiu niábin.

²⁸ Lúmagiñe Búngiu Úguchili náfurida, ába niábin lídoun ubóu le, guetó nígiraali ubóu le, neíbugaya lúmoun Nóguchi.

²⁹ Ába jaríñagun láni disípulugu.

—Anáti guetó, badímurejaña furáangu, mayúsurunga jémpulu.

³⁰ Arija wamáali guetó luágu subúdi lan sun cátei bun, moún lumuti bálügüdüñ luágu ni cáta ladüga subúdi báni jaritagun gürígia. Luágu líra waffínera luágu lúmagiñe lan Búngiu biábin.

³¹ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—¿Affíñeedüti guetó?

³² Iníteeli óra, áni guetó guetó, dánme le jachágaragun sun jugúya, cáda ában luágu loúbadina, ábame jígirunina nábuga, láu sun máma lan nábuguañadina ladüga níjein Nóguchi núma.

³³ Naríñagunbalin sun le jun, lun jadárirun ñurúguaü lídan jaffíñerun nuágu. Jasúfuriruba ubóuagu, ganígi jumá, jisirigua náali ubóu!

17

Layúmuragun Jesúsu jawágu láni disípulugu

¹ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu sun cátei le, ába laríjin siélun, ába laríñagun.

—Nóguchi, chülúja nidáani, rüba inébesi luágu Biraü, ru lámuga gíñe Biraü inébesi bun.

² Rújadibu ubáfu lun Biraü jawágu sun gürígia lun líchugun íbágarí magúmuchaditi joun ja bíchugubaña lun.

³ Niján lébunabei ibágari le magúmuchaditi, lun jasúbudirunibu gürígia amürü le Búngiu ábanrügüti, le inárüti, lúma lun jasúbudirunina, áu Jesucrístu le boúnajabei.

⁴ 'Rújadina uweírighuni bun ya ubouágu, gumú nan gíñe le uágubei boúnajana.

⁵ Guetóti Nóguchi, rúbei uweírighuni le méme méja nánibei nun biñúwarü lubáragiñe meja ñi lan ubou.

⁶ 'Subúdigüda náali joun ja baságarubaña lídaangiñe ubouú lun bíchuguniña nun, cátabu lan. Bánigu meja, ába bíchuguniña nun, ñüdüntiña láu le bubeibeí.

⁷ Guetó, subúdi jamáali luágu sun lan le bíchugubei nun búmagiñe lan liábin,

⁸ rúnaali ugánu le bíchugubei nun joun áni resíbi jamúti, subúdi jamáali luágu inárüni lan luágu búmagiñe lan niábin, afíñeeña gíñe luágu amürü lan ouñajabalina.

⁹ 'Ayúmuraguatina bun jawágu, mayúmuraguatina jawágu lánigu ubou, nayúmuragun jawágu ja bíchugubaña nun, ladüga báni jamá.

¹⁰ Sun le náni, báni, le báni, náni, arijuáti nuweírighun jawágu.

¹¹ 'Áu, meréedina ubouágu, ánjein jagía, jeréderuba. Áu, neíbuga búmoun. Nóguchi sánduti, toúngi báña ja bíchugubaña nun láu bubáfu luei jeiguadun, lun lídan jamá ában le tímatimaati quei áu búma.

¹² Dán meja le jáma nan ubouágu, toúngi numútiña meja ja bíchugubaña nun láu bubáfu, mefédiruntina ni ában jádaangiñe lueídügü Júdas, lun lagúnfulirun le búrtwañubei tídan Berérun.

¹³ 'Guetó, neíbuga le ñjin bubeí, luágu anájagua lan ubouágu aríñaga numúti buri cátei le lun jabuínchun láu ugúndani méme le nuágubei.

¹⁴ Rúnaali berérun joun, ába jeyéregudún lun ubou, ladüga máma jamá lánigu ubou ítara quei máma lan lánigu ubou áu.

¹⁵ Mamúriajaantina búma lun baságaruniña ubouágugiñe, namúriajan búma lun ba-touñigiruniña lueí Máfia.

¹⁶ Ítara quei máma lan láni ubou áu, máma gíñe láni ubou jagía.

¹⁷ Deréeguagüda báña jóungua bun, láu lubáfu berérun le inárütibeí.

¹⁸ Quei boúnajanina jádoun lánigu ubou láu ugánu lánina asálbaruni, ítara gíñe noúnajaniña jádoun lánigu ubou láu ugánu ligía.

¹⁹ Áni deréeguatina nungua bun jawágu, lun gíñe jedéregeragun jóungua bun le tímatimaati.

²⁰ 'Máma rügüñein jawágu namúriaja búma, amúriajatina gíñe jawágu ja lúnbaña jaffínerun nuágu dánme le jagáambuni ugánu lánina asálbaruni jámagiñe.

²¹ Amúriajatina búma lun lídan jamá ában sun jagía, lun ában méme jamá cátei wáma quei áu búma, amürü núma, lun lídan jamá ában buídu buídu, lun laffínerun ubou luágu boúnajan nan.

²² Rúnaali uweírighuni le méme bíchugubei nun joun, lun ában méme jamá cátei quei ában méme wamá cátei áu búma,

²³ áu jádan, amürü nídan, lun jayábin lun ában mémebaña lan buídu buídu, subúdi lámugei ubou luágu boúnajan lan áu, áni jinsiñe jamá bun sarágu quei nísiñe bun.

²⁴ 'Nóguchi, amürü íchugubaliña nun, buséntina lun númabaña lan le ñi numuti, lun jarjini uweírighuni le bíchugubei nun, ladüga jinsiñegubeiñadina bun lubáragiñe ladügüniwa ubou.

²⁵ Nóguchi richáguati, ibídiñetibu lun ubou, subúditibu nun, subúdi jamáali gíñe wügüriña ja luágu boúnajan lan áu.

²⁶ Subúdigüda náali joun cátabu lan, áni nasúbudiragüda mémebadibu, lun ñi lan ínsiñeni le buágubei nun jádan, lun gíñe ñi nan já dan.

18

Janügüni Jesúsu adáura

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Lárigiñe laríñaguni Jesúsu cátei le, ába láfuridun jáu láni disípulugu lun jóudin loubáfurugun dúna le cedrón. Ñiñein ában fulásu lé buri ñi lumuti tídibu olívos, ñjin lubeí lebelura Jesúsu jáu láni disípulugu.

² Subúdi lumúti gíñe Júdas le alúgurubalin Jesúsu, fulásu ligía, ladüga ouñdaraguañajaali Jesúsu ñi jáma láni disípulugu.

³ Ába lubeíti lachülürün Júdas ñjin jáu sarágu súdeara jáma polisía ja tánina témpulu, jóúnajan jábutigu fádirigu jáma fariséogu. Gárumatetiña, barútiña gíñe lámpu lúma tóchi.

⁴ Quei subúdi lálali lan Jesúsu le lúnbei lasúseredun lun, ába láfuridun, ába laríñagun joun.

—¿Ca jáluajabei?

⁵ Ába jaríñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

Laríñaga Jesúsu joun.

—Áu Jesúsu ligía le jáluajabei.

Níñeinti Júdas le edéregerubalin jáma.

⁶ Dan laríñagunbei Jesúsu joun luágu ligía lan le jáluajabei, ába jeíguadunga múarugún janagóun.

⁷ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—¿Ca jáluajabei?

Ába jariñagun lun.

—Wáluajañein Jesúsu le Nazarétna.

⁸ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Aríñagaadinatia jun luágu áu lan. Ánjein áu lubei jáluajabei, ígira jumáña ja lun jóudin.

⁹ Lasúseredunbei líra lun lagúnfulirun le laríñagubei Jesúsu guánarügü. “Meféridirúnti ni ában jádaangiñe ja líchugubaña Nóguchi nun.”

¹⁰ Ábati laságarunun Simón Pédro lefeinte, ába líbuguni larígei ában lumúsun fádiri le íñutimaabei gíriti Málco.

¹¹ Ába laríñagun Jesúsu lun Pédro.

—Dáboun befeinte tárigoún. ¿Jarítaguatibu funági luágu moun lan nasúfuriruni ouchwagúni le líchugubei Nóguchi lun nasúfuriruni?

*Jesúsu ligíbugiñe fádiri le íñutimaabei
(Mt 26.57-58; Mr 14.53-54; Lc 22.54)*

¹² Ábati janügüni súdaara, lúma gumándan, jáma japolisían juríu, Jesúsu adáúra, ába jagúraguni.

¹³ Lárigiñe, ába janügüni lúbiñoun Anás. Anás ligía limédamurubei Gáifasi, fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía.

¹⁴ Gáifasi ligía, le méme meja aríñagubei joun juríu luágu buítima lan joun lun loúnwen ában wügüri jawágu sun mútu.

*Leyéedagun Pédro luágu subúdi láni Jesúsu
(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)*

¹⁵ Ába wóudin, áu Juan lúma Simón Pédro, lárigi lárigi Jesúsu. Áu, subúditina lun fádiri le íñutimaabei, ábati nebélurun lúma Jesúsu lídoun túbürürü lúban fádiri,

¹⁶ ánjeinti Pédro, ába leréderun bougudi luágu béna. Ligía náfuridunbei, ába nadímurejan túma to oúnigirubalin béna, ába nebélaagüdüni Pédro.

¹⁷ Ábati táltügüdüni oúnigirutu béna Pédro.

—¿Ma bugúya ában jádaangiñe láni güriá le disípulugu?

Laríñaga Pédro.

—Uá, máma áu.

¹⁸ Queítí díliga lubei, fúguatíñati músu jáma polisia wátu, rára jañáti ñi abácharagua. Níñein giñe Pédro jáma, abácharagua larügürügü wátu.

*Lálügüdaguni fádiri le íñutimaabei Jesúsu
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)*

¹⁹ Ába lagúmeserun fádiri le íñutimaabei álügüdaguei Jesúsu cátaña lan lánibaña disípulugu, cátei lan giñe larúfudajabei.

²⁰ Laríñaga Jesúsu lun.

—Bougudi nadímureja ligíbugiñe sun ubou, súnwandan narúfudajan tídan ligílisi lúma témpulurugu le ñi lubei jóundaragua sun juríu, madügüngidina lubeiti ni cáta arámudaguati.

²¹ ¿Ca uágu bálügüdana? Álügüda báña ja agáambubalina, jagialá aríñagei le uágubei nadímureja joun. Subúdi jamúti le naríñagubei joun.

²² Dan laríñaguni Jesúsu cátei le, ába liábin ában jádaangiñe polisia ja tánina témpulu, ába lagáyuajan ligíbuagun, ába laríñagun lun.

—¿Ítara lúba bouñabuni fádiri le íñutimaabei?

²³ Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjein aríñaga nubei wuríbati, aríñagabei jalíañein lan luríban, ánjeinti buídu lubei le naríñagubei, ¿ca uágu bagáyuaja nuágu?

²⁴ Ábati loúnajani Anás gürágu lun Gáifasi, fádiri le íñutimaabei lídan irúmu ligía.

*Leyéedagunya Pédro luágu Jesúsu
(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)*

²⁵ Sun dan le, nijágu Pédro abácharagua larügürügü wátu, ába jariñagun lun.

—¿Másan amürü ában jádaangiñe láni güriá le disípulugu?

Ába leyéedagun Pédro, ába laríñagun.

—Uá, máma áu.

²⁶ Ábati lálügüdüni ában jádaangiñe lumúsuniña fádiri le íñutimaabei, ában lidúje le líbugubei Pédro arígei.

—¿Máfunagi aríja numútibu lúma lídan fulásu lé buri ñí lumuti tídibu olívos?

²⁷ Ábaya leyéedagun Pédro, lídan óra ligía, ába layúgurujan gáyu.

Jesúsu ligíbugiñe Piláto

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Ábati janügüni Jesúsu lúbiñegiñe Gáifasi lun lúbiñoun gumándan. Arúgadeina liñáti, mebélutiñati juríu palásiurugún luei marúma jamá, siñáme gádan láníña adíneruni le lánina páscua.

²⁹ Ligía láfuridunbei Piláto lun ladímurejan jáma, ába laríñagun joun.

—¿Cásan lidúnrunbei güriñia le jurúma?

³⁰ Ába jaríñagun lun.

—Lun jamúga madügün lan wuríbani, medéregerun wamúti jamúga bun.

³¹ Ábati laríñagun Piláto joun.

—Barüjumei, agúseragüda jumei quei laríñaguni jilúrudun guánarü.

Jaríñaga juríu lun.

—Wagía juríu, maríchatywa lun wáfarun ni ában jilágubei.

³² Ítara líña lagúnfulirún le laríñagubei Jesúsu luágu ligáburi ída lúba lan loúnwen.

³³ Ábaya lebéllurun Piláto palásiurugun, ába lagúarun lun Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¿Amürü Jarúeitebei Juríu?

³⁴ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—¿Luágu báni búngua bálügüdaja luágu líra, ódi ladúga jaríñaguni ámu bun nuágu?

³⁵ Laríñaga Piláto lun.

—¿Juríu funági áu? Binásiñun jáma jábutigu fádirigu, jagía edéregerubalibu nun. ¿Cági bidúnrunbei?

³⁶ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Narúejan máma lánina ubou le, lun jamúga ítara líña lan, jageíndaguña jamúga nánigu lun medéregerúniwa nan joun juríu. Máma yána narúejan.

³⁷ Ábati laríñagun Piláto lun.

—¿Urúei lubeíti amürü?

Laríñaga Jesúsu lun.

—Urúei áu quei baríñaguni. Agúriajouatina, ñübin áu lídoun ubou le lun naríñaguni le inárünibe. Sun ja gagáambadibaña lun inárüni, agáamba jamúti le naríñagubei.

³⁸ Laríñaga Piláto lun.

—¿Cáteiti inárünibe?

Lasiadirúniwa Jesúsu lun ouweni

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Lárigiñe ladügüni Piláto álügüdajani le, ábaya láfuridun adímureja jáma juríu, ába laríñagun joun.

—Madáritina ni murúsun dúru luágu wügüri le.

³⁹ Quei jéchu jumá lun nígiragüdün ában adaürüti jun lídan fédu le lání páscua, ¿buséntün lun náfuridagüdüni Jesúsu le jarúeitebei juríu?

⁴⁰ Ábaya jagúaragun sun jagía.

—¡Mígiragüdebéi le! ¡Barabáslá bígiragüda!

Barabási ligía, ában jíwer uti.

19

¹ Ábati lanügüni Piláto Jesúsu, ába loúnajan abeichagüdei,

² ába jíchugun ában súdaara ába rídi láuti jíyu leréberugu Jesúsu, ába jadáüraguagüdüni táu ában anáanguni colóru güchu.

³ Ába jayárafadun lubádun dan méme aríñageina.

—¡Gabágarilá Jarúeite Juríu!

Ába jagáyuajan ligíbuagun.

⁴ Ábayati láfuridun Piláto, ába laríñagun joun juríu.

—Naságaraali ñájoun lun jasúbudiruni luágu madári nan dúru luágu.

⁵ Ába láfuridun Jesúsu láu rídi láuti jíyu lábulugu, táu lanáangun colóru güchu. Ábati laríñagun Piláto joun.

- ¡Niján wügüri ligía!
⁶ Dan jaríjinbalin jábutigu fádirigu jáu sun polisia, ába jagúmeserun agúaraja.
 —¡Dáguabeí luágu gurúwa! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!
 Laríñaga Piláto joun.
 —Baríjumeiti, dágua jumei luágu gurúwa, ladüga áu, madáritina ni murúsun dúru luágu.
⁷ Ába jaríñagun juríu lun.
 —Wagía galúruduntiwa áni según walúrudun, lúnti loúnwen ladüga laríñagun luouúgua luágu Liraú lan Búngiu.
⁸ Dan lagáambunbalin Piláto le, ábatima lanúfudedun.
⁹ Ábaya lebélorun palásiurugun, ába laríñagun lun Jesúsu.
 —¿Jalíanasan amürü?
 Moúnabunti Jesúsu ni cáta.
¹⁰ Ábati laríñagun Piláto lun.
 —¿Moúnabun bumúntina? ¿Ibidiñetisan bun luágu gabáfu nan lun nígiragüdüñibu, gabáfu áu lun nádaraguagüdüñibu luágu gurúwa?
¹¹ Laríñaga Jesúsu lun.
 —Úati jamúga ni murúsun ubáfu búma nuágu lun jamúga míchu láni Búngiu bun, ligía weírítima lubei lidúnrun le edéregerubalina bun sügü báu.
¹² Lúmagiñe óra ligía, ába lálugun Piláto ida lúba lan lígiragüdüni Jesúsu. Ába jagúaragun juríu lun.
 —¡Ánjein bígiragüda, máma amürü lumáda urúei Rómana! ¡Furúmieguarügü le aríñaguti luouúgua luágu urúei lan, lágani urúei Rómana!
¹³ Dan lagáambunbalin Piláto líra, ába loúnajan aságarei Jesúsu, ába lañúurun luágu jalaü le agúseragülei, ubaráu le únbei jaríñaga Dübü, Gabáta lídan jerérun juríu.
¹⁴ Quei buri amídirugujaali, le ában wéyu lubá páscua. Ábati laríñagun Piláto joun juríu.
 —¡Niján jurúeite!
¹⁵ Ába jagúaragun.
 —¡Jilála! ¡Jilála! ¡Dáguabeí luágu gurúwa!
 Laríñaga Piláto joun.
 —¿Buséntün nádaraguni jurúeite luágu gurúwa?
 Jaríñaga jábutigu fádirigu lun.
 —Marúeitetiwa ámu luei urúei Rómana.
¹⁶ Láu líra, ába ledéregeruni Piláto joun lun ládarawagún luágu gurúwa, ába janügüni.
Ládarawagún Jesúsu luágu gurúwa
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)
¹⁷ Ábati láfuridun Jesúsu barúinalei lugúruwan lun lídin lídoun fulásu le únbei jaríñaga Lufúlasun Lábu Ichügü, Gólgota lídan jerérun juríu.
¹⁸ Ñi jádaraguei luágu gurúwa, dágua jagía bián wügüriña úara lúma, ában lueigiñe cáda louba.
¹⁹ Ába loúnajan Piláto íchigagüda ában abürüjouni luágu gurúwa, laríñaga ñi. “Jesúsu Nazarétna, Jarúeite Juríu”.
²⁰ Sarágu jáña jádaangiñe juríu alíjati abürüjouni ligía ladüga fulásu le ñi lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, madíseti ubúruguigiñe, áni abürüjouati abürüjouni ligía lídan buri dí múrei hebréo, güriégu, lúma latin.
²¹ Ligía jaríñagunbei jábutigu jafádirin juríu lun Piláto.
 —Mabürüdabá ñi “Jarúeite Juríu”, bürüba “Le aríñagubei luágu Jarúeite lan Juríu.”
²² Ába laríñagun Piláto joun.
 —Le bürünaalíbei bürünaalíbei, ítara lúba.
²³ Lárigiñe jádaraguni súdeara Jesúsu luágu gurúwa, ába janügünun lanáangun, ába jadügün gádürü fánreinti táu, ába fánreinti lun cáda súdeara. Ába giñe janügünun lisímisin, quei májüchawagún tubei, ában rügüñoun fiésu íñugiñe lun únabun,
²⁴ ába jaríñagun súdeara jámagua.
 —Majeiridagua wamoún, ájurerera wamá tuágu, aríja wamámuga cába lan agáñiroun.
 Ítara líña lagúnfulurun le tariñagubei Lerérun Búngiu. “Fánreingua jamútu nanáangun jádaangua, ájurerera jagía tuágu nisímisin cába lan agáñiroun.” Ítara líña lubeiti jadügüni súdearagu.
²⁵ Ñiñoun lúguchu Jesúsu yaráfa lun gurúwa túma tamúlelua, María to lúmari Cléofas, túma María Magdaléna.
²⁶ Dan laríjinbarun Jesúsu lúguchu rára nubádu, áu le disípulu lé jínsiñebei lun sarágu, ába laríñagun tun lúguchu.

—Núguchu, nirán biraü.

²⁷ Ába laríñagun nun.

—Nurán búguchu.

Lúmagiñe ora ligía, ába nerésibirunun núbiñe.

Loúnwen Jesúsu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Lárigiñe sun cátei le, quei subúdi láni Jesúsu luágu gúnfulijali lan láu sun le lúnbei ladügüni luágu wasálbarun, ába laríñagun, lun lagúnfulirún le tariñagubei Lerérun Búngiu.

—Mágürabujadina.

²⁹ Níñein ában fúdu táu diweín garüjütu, ába jadüdüragüdün ában mudúsi tídan diweín tugúya, ába jíchuguni luágu ában wéwe, ába jiñúrui luágun liyúma.

³⁰ Ába látunun Jesúsu diweín garüjütu tugúya, ába laríñagun.

—Gúnfulija sun cátei.

Ába larábachun ligiina, ába loúnwen.

Límiruni ában súaara louba Jesúsu táu lefeínte

³¹ Wéyu ligía, ában wéyu lubá páscua, mabúseeruntiñati juríu lun leréderun jágubu gürigia luágu gurúwa lídan wéyu le eméraaguagülei, ladüga weíríti wéyu ligía. Ligía jamúriajaanbei lúma Piláto lun loúnajan ájalajei járuna ja dáwaguñubaña luágu gurúwa, lun giñe lagídarún jágubu nígiñe.

³² Ábati jóudin súaara, ába jájalachuni lúruna furúmiñeti, jalá jameí lúruna le ában le dáwaguñubei luágu gurúwa tiara lúma Jesúsu.

³³ Dan le jayárafadunbei lun Jesúsu, ába jaríjin luágu jiláali lan, ligía májalachun jamáali lubei lúruna.

³⁴ Ába liábin ában súaara, ába límiruni Jesúsu loubawagun táu ában efeín, ába láfuridun jítaü lúma dúna nígiñe.

³⁵ Áu Juan, le abürüjabalin le, ában le aríjubalin, áni aríñaga numúti inárüni, subúdi numúti luágu aríñaga náni inárüni lun giñe jafñerun jugúya.

³⁶ Ladüga lasúseredunbei buri cátei le, lun lagúnfulirun le tariñagubei Lerérun Búngiu. “Májalachúnwabei ni ában ábuu luágu.”

³⁷ Aríñagati giñe tídan Lerérun Búngiu. “Jaríjubei le jímiragubei.”

Lábunajoún Jesúsu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Lárigiñe sun cátei le, níñein ában wügüri Arimatéana, giriti José, falá lumuti meja wügüri ligía Jesúsu, láu sun arámudaguarügü lan ladüga lanáfude jawei juríu, ába lamúriajani lúgubu Jesúsu lúma Piláto. Ába líchuguni lun, ába lanügüni José lúgubu Jesúsu.

³⁹ Ába giñe liábin Nicodémo, lé meja níñdünbei ayánuja lúma Jesúsu gúñoun, ába liábin láu sarágu ibíñei.

⁴⁰ Ábati janügüni José lúma Nicodémo lúgubu Jesúsu, ába jóuburaguni táu gamísa to túaguatu láu ibíñei ligía según jagáburi juríu lubá jábunajan.

⁴¹ Níñein ában fulúri-ágei lídan fulásu le ní lubei jádaraguei Jesúsu luágu gurúwa, lídaanti fulásu ligía, níñein ában umúajaü iséri le mayúsurungili.

⁴² Níjin jíchigei lúgubu Jesúsu, ladüga yaráfa lan umúajaü ligía, ladüga giñe agúñeeli lan, gumése wéyu le eméraaguagülei.

20

Lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Wéyu dimáasu, lubá larúgan dan le búrigagili, ába tídin María Magdaléna aríjei umúajaü, dan tachülürünbei ñi, úaali dübü le lidaü umúajaü ñi.

² Ába tídin eíbaagueina le níjin wabei áu lúma Simón Pédro, ába tariñagun woun.

—Barüjama Jesúsu lídaangiñe lumúaja, ibídiñeti woun jalía lan jíchigei.

³ Ábati wáfuridun, ába wóudin luágun umúajaü.

⁴ Úara wóudin biángubei wagía eíbaagueina, furésetina luei Pédro, ába nachülürün furúmiñe luágu umúajaü.

⁵ Ába nélemuchun aríja níjin, gamísa rügüñoun naríja ñi, mebelúta.

⁶ Lárigiñe, ába lachülürün Simón Pédro, ába lebelurun lídoun umúajaü. Gamísa to aúboun lagúrawayua Jesúsu, tugúya rügüñoun giñe laríja ñi.

⁷ Gamísati to áboun loúbarawagúa lichügü Jesúsu, máma lídaañoun ában túma tó buri áboun lagürawagúa, jóuburagu tíña, tábugua.

⁸ Ába giñéti nebélorun, ába naríjini le asúseredubei, ába nafíñerun luágu saráali lan Jesúsu lídaangiñe oúweni.

⁹ Lígíaaliti gunfaráanda náni le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu lásaaruba lan Jesúsu lídaangiñe oúweni.

¹⁰ Ábati wagiribudun wábiñoun.

Larífudagun Jesúsu lúngua tun María Magdaléna
(Mr 16.9-11)

¹¹ Ánjounti María, ába teréderun bougudi ayájuaaja lubádu umúajaü. Sun nuján lan ayájua, ába télemuchun aríja lídoun umúajaü,

¹² ába taríjin bián ánjeligu, jarútu jadáüragun, ñun le ní lubei buga lúgubu Jesúsu, ában lichügügiñe, ában lugúdigíñe.

¹³ Ába jaríñagun ánjeligu jagía tun.

—¿Ca uágu bayájua?

Taríñaga joun.

—Barújama Nabúreme, íbídiñeti nun jalía lan jíchigei.

¹⁴ Quei taríñagun ítara, ába tadígiragun, ába taríjini Jesúsu, niján lan ñi, íbídiñeti tun luágu ligía lan.

¹⁵ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¿Ca uágu bayájuaaja? ¿Ca báluajabei?

Sun taríñaguti le oúnigirubalin fulúri-ágei adímurejabei tun, ába taríñagun lun.

—Ánjein banügün lubei, aríñagabei nun jalía lan bíchigei, barü námugei.

¹⁶ Ábati laríñagun Jesúsu tun.

—¡María!

Ába tagáragun, ába taríñagun lun lídan jerérun juríu.

—¡Rabóni! —míni lan líra, Maésturu.

¹⁷ Laríñaga Jesúsu tun.

—Márügüdába nuágu, ladüga maweínrungidina le ñíjin lubei Núguchi. Beíba, baríñagame joun náni disípulugu luágu neíbuga lan le ñíjin lubei Núguchi, le giñe Júguchi, Nubúngiute le giñe Jubúngiute.

¹⁸ Ábati tídin María Magdaléna awísaraña disípulugu luágu aríja táali lan Jesúsu, áni aríñaga láni buri cáte le tun lun taríñaguni joun.

Larífudagun Jesúsu lúngua joun disípulugu
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Wéyu méme ligía güñoun, oúndaragu jáña disípulugu, darúgu béna jáu ladüga janúfude jawei juríu. Ába lebélorun Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilaü jídan.

²⁰ Lárigiñe laríñaguni líra, ába larífuduni lújabu lúma loúba joun. Ába jagúndaaragun disípulugu láu jaríjini Jesúsu.

²¹ Ábaya laríñagun Jesúsu joun.

—Níjeinlá darángilaü jídan. Ítara quei loúnajanina Núguchi, ítara líña giñe noúnajanün.

²² Ábati láfurun jawágun, ába laríñagun joun.

—Resíbi jumei Sífiri Sándu.

²³ Ánjein ferúduna jumá jafígoun ámu, ferúduawaali, ánjein úa ferúduna jumáni, reídeijali, úouga ferúduawa lan.

Laríjini Tomás Jesúsu lárigiñe lásaarun lídaangiñe oúweni

²⁴ Tomás, ában jádaangiñe dúusu disípulugu le únbei jaríñaga Mádou, úatiti jáma dan le liábinbei Jesúsu.

²⁵ Lárigiñe, ába jaríñagun ja jíbiri disípulugu lun.

—Aríja wamáali Wabúreme Jesúsu.

Ába laríñagun Tomás joun.

—Ánjein maríjin nan lárigi gürábu luágu lújabu, da neíme liraüraü nújabu lídoun júyu le lárigi gürábu, da nújabu lídoun loúba, siñábei nafíñerun.

²⁶ Wídü wéyu lárigiñe, oúndaragu jáñaya disípulugu tídan ában múna, ñíñeinti Tomás jáma dan ligía. Láu sun darúgu líña lan béna jáu, ába lebélorun Jesúsu, ába laráramun jamídaangua, ába labúsurun joun ítara.

—Níjeinlá darángilaü jídan.

²⁷ Ába laríñagun lun Tomás.

—Dábei liraüraü bújabu ñájoun, aríja beíme nújabu, da beíme bújabu lídoun nouba. Masígarabá láu liloúguan afíñeni, afíñebá luágu áu lan.

²⁸ Ábati laríñagun Tomás.

—¡Nabúreme, Nubúngiute gíñe!

²⁹ Laríñaga Jesúsu lun.

—Tomás, afíñeedibu guetó, ladüga aríja báadina lan, gúndaatiña ja afíñerubaña, maríjinga jamána.

Ca lan lébubei tabürüjoun líburu to

³⁰ Adúgayati Jesúsu ámu sarágu miláguru jagíbugiñe láni disípulugu, le úabei bürüñu tidan líburu to.

³¹ Labürüdünbei buri le lun jafíñerun luágu Jesúsu lan Crístubei, le Liraü Búngiu, lun gíñe láu lan jafíñerun, gabágari jumá queísi lánigu.

21

Larífudagun Jesúsu lúngua joun sédü jádaangiñe láni disípulugu

¹ Lárígíñe, ábaya larífudagun Jesúsu lúngua joun láni disípulugu láru dúna le giribei Tibérias. Niján ligáburu ladügüni.

² Lídaañanu ában Simón Pédro, Tomás le únbei jaríñaga Mádou, Natanaél, le lílana Caná le láni Galiléa, lirájüñü Zebedéo, jámaya bián jádaangiñe láni Jesúsu disípulugu.

³ Ába laríñagun Simón Pédro joun.

—Neíbuga esénija.

Ába jaríñagun lun.

—Weíbuga gíñe búma.

Ába jádinun tidoun jagúne, ába jóúdin, mañúguntiña ni cáta áriebu ligía.

⁴ Dan le arúgadeina lan, ába jaríjini Jesúsu ñi láru dúna, ibídiñeti yebe joun disípulugu luágu Jesúsu lan.

⁵ Ábati laríñagun joun.

—Numádagu, ¿mañúgungidünsan?

Jaríñaga lun.

—Ni cáta.

⁶ Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Fíjuma luegíñe toúnwenren ibíti ugúnein, jañúguba.

Ába jágurun, lárígíñe siñá yebe jacháwarunun séni dúnarugugiñe le jíbe úduraü tidan.

⁷ Ábati naríñagun, aú Juan, lun Pédro.

—¡Jesúsutia le!

Quei lagáambun Simón Pédro luágu Jesúsu lan, ába ladáürunun lanáangun, ába lachúbarun dúnarugun.

⁸ Ja jíbiri disípulugu, ába jóúdin lárún béya táu ugúnein, adúrujeina jamoún séni buin jáu úduraü, quei ában rügüñein lan san báduñ jadise luei béya.

⁹ Dan le jarárirun múarugun, ába jadárirun wátu geméti láu eñéguraü, láu ában úduraü ligíbuagu túma fein.

¹⁰ Ába laríñagun Jesúsu joun.

—Barüjuma fiú jádaangiñe úduraü ja sun liñábei jañúguniña.

¹¹ Ába ladinun Simón Pédro tidoun ugúnein, ába ladúrujanun séni lárún béya buin jáu úduraü weínamutiña, san dimí-san ürüwañanu, láu sun jíbe, majeíridaguntu séni.

¹² Ábati laríñagun Jesúsu joun.

—Jigoúgu, játa bacháti.

Úati ni ában jádaangiñe disípulugu álügüdüti cátei lan, ladüga subúdi jamáni luágu Jesúsu lan.

¹³ Ába liábin, ába lanügünun fein lújaburugu, ába líchugunun joun, ligía méme ladüga láu úduraü.

¹⁴ Ligía lürüwan larífudagun Jesúsu lúngua joun láni disípulugu lárigi lásaarun lídaangiñe óuweni lúnya labágaridun.

Ladímurejan Jesúsu líma Simón Pédro

¹⁵ Lárígíñe játun bacháti, ába laríñagun Jesúsu lun Simón Pédro.

—Simón, Liraü Jonás, ¿jinsiñetinasan bun sügü jáu ja?

Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúditi bun luágu jinsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti.

¹⁶ Ábaya lálügüdüni luágu libíaman weíyaasu.

—Simón, liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun le tímatimaati?

Laríñaga Pédro lun.

—Ánja, Nabúreme, subúdiiti bun luágu jínsiñe ban nun.

Laríñaga lun.

—Toúnigi báñati nánigu.

¹⁷ Ábaya lálügüdüni luágu lürüwan weíyaasu.

—Simón, liraü Jonás, ¿jínsiñetinasan bun?

Ába lírudagun Pédro ladúga lálügüdüni Jesúsu luágu lürüwan weíyaasu ánjein jínsiñe lubeí lun, ába laríñagun lun.

—Nabúreme, subúsiiti sun cátei bun. Subúsiiti bun luágu jínsiñe ban nun.

Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Toúnigi báñati nánigu queísi ában joúniri mudún buíti.

¹⁸ Ninárün báu, luágu dan lán meja ñúraütimagidibu, ábaja badáuragun, ába bídin le ñíjin lumúti babúseera, dánme le weíyaadibu, iñúrarügübalime barúna, ábame ladáuraguagüdüñibu ámu, ábame lanügünibu le ñíjin lumúti mabúseerun ban bídin.

¹⁹ Láu laríñaguni Jesúsu cátei le, lasúbudiragüdüñein ída lúba lan ligáburí loúnwen Pédro, lun líchugun uweíríguni lun Búngiu láu. Lárígíñe, ába laríñagun lun.

—¡Falábana!

Disípulu le jínsiñegubei

²⁰ Dan ladígiragúnbei Pédro, ába laríjinina, áu Juan, anángüran lan járigi, áu le jínsiñebei sarágu lun Jesúsu, le méme añúurubei loubagíñe Jesúsu lídan adíneruni, le gíñe álügüdübalin Jesúsu cába lan wádaangiñe edéregerei.

²¹ Dan laríjinbalina Pédro, ába laríñagun lun Jesúsu.

—Nabúreme, ánsan le, ¿cábasan asúsereda lun?

²² Laríñaga Jesúsu lun.

—Ánjana busén labágaridun daríme nagíribudun, ¿cámegei burúma? Amürü, falábana.

²³ Ábati leíbaagun dimúrei jádan jíbiri lánigu Jesúsu luágu moúnwenbadina lán nege, maríñagunti Jesúsu luágu moúnwenbadina lan, aríñagarügüti. “Ánjana busén labágaridun dari lúmoun nagíribudun, ¿cámegei burúma?”

²⁴ Áu méme disípulu le, le achoúrurubalin buri cátei le, abürüja náaru gíñe gárada to jalíjaboun guetó. Áni subúdiwati luágu inárüni lan le naríñagubei.

²⁵ Níjein gíñe sarágu cátei ladúga Jesúsu, ánjein jamúga abürüjoúá ában ában, afíñetina luágu mábara tan jamúga buri líburu to abürüjoútu láu lídan sun ubou.

CÁTEI LÉ BURI MEJA JADÜGÜBEI APÓSTOLUGU

Loúnajani Búngiu Sífiri Sándu

¹ Lun teófilo.

Abürüjatina bun tidan furúmiñetu nigáradan luágu sun le ladügübei Jesúsu, lúma le larúfudajabei, lúmagiñe dan le lagúmeserunbalin luwádigimari

² dari lúmoun wéyu le lamúdeirúnbei siélun. Lubáragiñebei lídin siélun, láu lubáfu Sífiri Sándu aríñaga lumúti cátei lé buri labúseerubei lun jadügüni apóstolugu já meja lanúadajabaña, larígiñe lídin jámagiñe.

³ Lídan bián-wein wéyu le láubei ubouágu lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni, arúfudaguati lúngua furáangu joun sarágu weíyaasu luágu winwan lan. Ába buríti ladímurejan joun luágu larúejan Búngiu.

⁴ Dán meja le níjeingua lan Jesúsu jáma láni apóstolugu, aríñagati meja joun lun máfuridun jamá lídaangiñe ubúruğu Jerusalén, laríñaga joun.

—Agúraba jumá lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Nóguchi jun, le uágubei naríñaga jun.

⁵ Subúdi jumúti luágu badiseigüda lan Juan láu dúna, nasúbudiragüdüñein jun luágu máltüjadün lan giñe ánjaün badisei láu Sífiri Sándu.

Lamúdeirun Jesúsu siélun

⁶ Dan le oundaragujaña lubei lúma Jesúsu, ába jaríñagun lun.

—Wabúreme, ¿Nijánsan dan le lúnbei bíchuguniya linásiñun Israél lun larúejan?

⁷ Laríñaga Jesúsu joun.

—Siñáti jasúbudiruni ídame lan o cába lan dan ladügei Nóguchi cátei le buri, ligía rügüñein gayára laríñagun ídame lan ladügei.

⁸ Ánjein dánme le liábin Sífiri Sándu juágun, jibíjuba ubáfu lun geféen jumá nuágu, dándu Jerusalén quei sun loubawagu Judéa, Samária, chülü lúmoun lidíse-ágei fulásu ubouágu.

⁹ Lárigiñe laríñagun Jesúsu cátei le, sun añája lan aríaguei, ába liñurúniwa lun lanügüniwa siélun, ába liábin ában juánriñu, ába ladáuragun láu, ába maríjin jamáli lan.

¹⁰ Níñanu aríagua siélun sun amúdeireina lan Jesúsu, ligía jasálriragun bián wügüriña, jarútu jadáuragun jarúgabu,

¹¹ ába jaríñagun joun.

—Wügüriña Galiléana, ¿ca uágu jerédera aríagua siélun? Jesúsu méme le, le amúdeirubei siélun jumagiñe, liábiyaba ítara quei jaríjin lídin.

Lanúadirún Matías lewéñeguame Júdas

¹² Ábati jagíribudun disípulugu luegiñe wübü le gíribei Olívos lun ubúrugun Jerusalén, lidíse ában kilómetro.

¹³ Dan le jachülürünbei ubúrugun, ába jamúdeirun tidoun rúmu to ñi lubei jagánawa. Níñein Pédro jádan, Jacóbo, Juan, Andrés, Felípe, Tomás, Bartolomé, Matéo, Jacóbo le liraü Álfeo, Simón le lídaanbei adámurini le gíribei Cananista, lúma Júdas le lamúlen Jacóbo.

¹⁴ Oúndaraguátiñaja sun jagía súnwandan lun jayúmragun lun Búngiu jáma lamúlenu Jesúsu, túma María to lúguchu, jáma ja jíbiri würiña.

¹⁵ Luágu ában wéyu lídan dan ligía, ába laráramun Pédro jagíbugiñe sun afiñetiña ja ñubaña —jawára san-wein gürígia—ába laríñagun joun.

¹⁶ —Nidújeñu, lúnti buga lagúnfulirun le laríñagubei Sífiri Sándu liyúmulugugiñe David tidan Lerérun Búngiu, lídan le ladímurejánbei luágu Júdas, le adúndejabáliña ja anügübalin Jesúsu adáüra.

¹⁷ Ában meja jádaangiñe wánigu, Júdas, áni seríwiti lun Jesúsu úara wáma.

¹⁸ Ába lídin, ába lagáñijan ában fulásu láu seínsu le afáyeirúbei lun luágu wuríbani le ladügübei. Ába laburujan láu lábulugu ünabun, ába lafáüñchün, ába láfuridun sun litíripan.

¹⁹ Dan le jagáambunbalin gürígia ja aganoúbaña Jerusalén, ába jagúajan lun fulásu ligía, Acéldama, míni lan lídan jerérun, Fulásu Láni Jítaü.

²⁰ Ába lasígirun Pédro aríñaga.

—Bürüwañu líña dimúrei buri le luágu Júdas tidan líburu to gíriboun Sálmos. Laríñajare ñi.

Reideitá lúban málouga, úa jamá aganoútiña tidan.

Aríñagati giñe ñi.

Rúalá lubára lun ámu.

²¹ ‘Ítara líña lubeítu, lúnti wanúadajan ában wügüri wádaangiñe lé meja wámata sun dan le wáma lubei Jesúsu,

²² lúmagiñe dan le labásterágüdünbalin Juan Jesúsu dari lúmoun dan le lamúdeirünbei siélun, lun lewéñegua lan Júdas. Wügüri ligia, líchuguba fe úara wáma luágu lásaarun Jesúsu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

²³ Ábati jírídun bián jádaangiñe. José, le méme gíribei Barsabási, le méme giñe gíribei Jústo, lúma Matías.

²⁴ Ába jayúmuragun lun Búngiu ítara.

–Wabúreme, amürü le subúdjabúbei tun janígi sun gürígia, arúfudabei woun ca lan jádaangiñe bián wügüriña ja anúadira báalibei

²⁵ lun lesériwidunibu queisi apóstolu lewéñegua Júdas. Ladúga féridi láali Júdas lubára ladúga laffigounjan, áni ñüdünja lídoun fulásu le ladünabei.

²⁶ Ábati jíchaajan ubúnuruni, ába láburujan luágun Matías. Lúmagiñe óra ligía, ába ábanjali lan jádaangiñe apóstologu.

2

Liábin Sífiri Sándu

¹ Dan lachülürünbei luwéyuri fédu le Pentecostés, oúndaragu jáña sun lánigu Jesúsu lídan ában fulásu.

² Sódini ába lagaambún ában ireíni ñübinti siéluigiñe quei dan le láfurun ában garábali jéreti, ába lagaambún tídan sun múna to ñi jabei.

³ Ábati lasáliragún buri cátei joun camá ligémeri wátu, afánreinjoúañu lun ñi lan ában murúsun lougiñe lábulugu cáda ában jádaangiñe.

⁴ Ába jabuínchun sun jagía láu Sífiri Sándu, ába jagúmeserun adímureja lídan buri ámu luwúyeri dímuerei luei jerérun quei ladímuregüdüniña Sífiri Sándu.

⁵ Lídoun buri dan ligía, ñiburiñanu juríu Jerusalén ja gúnfulitiña lídan jaffíen, ñübintiña lídaangiñe sun fulásu ubouágu.

⁶ Dan le jagáambunbalin ireíni ligía, ába jóúndaragunga gürígia, ibídiñeja joun cába lan jasáminara ladúga cáda ában jádaangiñe gürígia jagía, agáamba jamútiña lánigu Jesúsu adímureja lídan jerérun guánarú.

⁷ Ába laweíridun janígi, ába jaríñagun jámagua.

–¿Ma funági Galiléana ja adímurejabaña?

⁸ ¿Ída líñáti wagáambubaliña adímureja lídan lerérun cáda ában wádaangiñe?

⁹ Añájein gürígia Pártiana ya, Médiana, Elámna, Mesopotámiana, Judéana, Capadócia, Póntona jáma Ásiana,

¹⁰ Fríjiana, Panfíliana, Ejíptona lúma lídaangiñe buri fulásu África le yagúroun mémebei luei Ciréne. Añájein giñe Rómána aganóutiña ya, añájein jádaangiñe, juríu ladúga juríu jamá jagübúrigu, jíbiri, barú jamaali ligáburi jaffíen juríu.

¹¹ Añájein giñe gürígia Crétana jáma Arábiana, sun wagía agáamba wamútiña adímureja luágu luweírigin Búngiu lídan werérun guánarú.

¹² Weíruti janígi sùngubei, ibídiñeja joun cába lan jasáminara, ába buri jálügüdagun jámagua.

–¿Cásan míni lan sun le?

¹³ Jíbiri, ába jéjerajan jáu lánigu Jesúsu, ába jaríñagun.

–Bacháruañanúrügü jáña.

Le laríñagubei Pédro joun gürígia ja ñilbaña

¹⁴ Ábati laráramun Pédro jáma ja jíbiri únsu apóstologu, ába laríñagun láu umálali jéreti.

–Wügüriña Judéana jáma sun ja aganóubaña Jerusalén, agáamba jumei le lúnbei naríñaguni jun buídu, subúdi jumámugei ca lan lílabei cátei le jaríjubei.

¹⁵ Mabácharuántiña wügüriña ja quei jarítangun, néfugubeigili bináafin guetó.

¹⁶ Cátei le, le jaríjubei, ligía lé meja uágubei ladímureja Joél, le proféta, dan le laríñagunbei.

¹⁷ Lídoun buríme lagúmujoun wéyu, líña laríñagun Búngiu,

nounajabei náni Espírítu jádoun sun gürígia,

nadímurejaba jayúmulugugiñe jisáanigu.

Nayáwadaguba joun irájüñü,

lúma joun weiyaaña mútu.

¹⁸ Nouñajabei giñe náni Espírítu jádoun ja esériwidubaña nun lídoun buri wéyu ligía, wügüriña jáma würiña,

ábame nadímurejan jayúmulugugiñe.

¹⁹ Narúfuduba buri cátei gariyawaseti siélu,

narúfuduba seíni ubouágu.

láubei jítaü seíni buri ligía, láu wátu geméti, lúma láu juánriñu láuti gumúlali.

²⁰ Labúrigaduba wéyu,

láfuarame játi funáti quei jítaü,

lubáragiñe lachúlürün luwéyuri Wabúreme,

le lúnbei ában lan wéyu weíríti, le marijínigilbei líbe.

²¹ Áni sun ja amúriajatiña asálbaruni lúmágiñe Búngiu, jasálbaruba.

²² ‘Agáamba jumei lubeíti le lúnbei naríñaguni, jugúya wügüríña Israelítagu. Jesúsu le Nazarétna, ában meja wügürí le larúfudubei Búngiu jigíbugiñe quei wügürí úaraguati láu buri cátei weínamuti, miláguru, lúma buri seíni le ladúgübei Búngiu jagánagua lídaangiñe, quei le jisúbudin.

²³ Láu sun líra, dan le ledéregérünbei jun, quei ligáburi aráansejani le larítagubei Búngiu lúmágiñe furúmiñeti dan, ába jáfaruni jilágubei láu jedéregeroni joun wügüríña wuribatiña lun jádaraguni luágu gurúwa.

²⁴ Ába leséfuruni Búngiu lídaangiñe lubáfu óuweni, sarágüda lumúti lúnya labágaridun, ladüga siñá lan gabáfu lan óuweni luágu.

²⁵ Lariñajare urúei David, dan le ladímurejan luágu Jesúsu.

Subúdi numúti luágu núbabei lan Nabúreme Búngiu súnwandan,

nóubagiñeñein lun úa lan ni cáta lun lebélaagüdün anúfudei nídoun.

²⁶ Ligía lébubei téjerajan nanígi,

ába nadímurejan luágu ugúndani le nídaanbei.

Láu sun wügürí nan garaúwarügüti,

jeménigitina buágu luágu nabágaridayaba lan,

²⁷ ladüga mígirun bubóun nuwáni lídan jabára jiláaña,

mígirun amúrúme lun lañáladun núgubu, áu le bánigu le jínsiñebei bun.

²⁸ Arúfuda bumúti úma le anúgübei gürígia lídoun íbágarí magúmuchaditi nun,

áni babuínchagüdúbadina láu ugúndani láu abúnja lan nubádu.

²⁹ Nídurújeñu, cátei furáanguti le, luágu jilá lan meja wadúje David, bunáwa ligía, gayáraagili waríjini lumúaja chülü lúmoun wéyu le.

³⁰ David, ában meja proféta ligía, áni subúdi lumúti meja luágu aríñaga láali lan Búngiu lun luágu jádaangiñeba lan linébaanfan liábin Crístu, le lúnbei lañúurun luágu lála.

³¹ Adímurejati lubeíti David luágu lásaarun Crístu lídaangiñe óuweni, luágu giñe merédeboun lan luwáni lídan jabára jiláaña, mañáladun ligíame lúgubu. Ítara líña ladímurejan David luágu Crístu camá jamuga aríagu líña lun, áni ítara líña lasúseredun.

³² Sarágüda lumúti Búngiu Jesúsu méme le lídaangiñe óuweni, sun wagía geféentiwa luágu líra.

³³ Ñurúgüda lumúti Búngiu lueígiñe loúnwenren láu sarágu uweíríguni, ába lerésibiruni Sífiri Sándu lúmágiñe Búngiu queísi lariñaguni Búngiu lun, lun gayáraabei lan loúnajani méme Sífiri Sándu ligía joun sun lánigu ubóuagu. Ligía cátei le aríja jumáalibei lúma le agáamba jumáalibei guetó.

³⁴ Máma David amúdeirubei siélun, aríñagati David guánarügü.

Lariñajare Búngiu lun Nabúreme.

“Ñürüba lueígiñe nóunwenren,

³⁵ daríme níchuguniña báganiñu lábugiñoun bubáfu.”

³⁶ ‘Lúnti jasúbudiruni sun jugúya linásiñun Israelítagu Jesúsu méme lan le, le jádaragubei luágu gurúwa, adüga láali lan Búngiu lun ligíaba lan Wasálbaragüle, ligíame giñe Wabúreme.

³⁷ Dan jagáambunbalin cátei le, ába lebélorun igárigu tídoun janígi, ába jariñagun lun Pédro lúma joun jíbiri apóstologu.

–Wadújeñu, ¿cábasan wadüga?

³⁸ Ába lariñagun Pédro joun.

–Sáansi jumei jigáburi ligíbugiñe Búngiu, badísei jugúyame cáda ában lídan líri Jesucrístu, ferúndunawa lámuga jifígoun, ru lámugei Búngiu Sífiri Sándu jun.

³⁹ Ladüga aríñagaali Búngiu luágu líchugubei lan giñe Sífiri Sándu jun, lúma joun jadügewagun, lúma joun ja aganoúbaña díse, lúma joun sun ja lagúarubaña Búngiu lun lánigu jamá.

⁴⁰ Láu buri dimúrei le lúma buri ámu, ladímureja Pédro joun, ába lariñagun joun.

–Séfu jumá luei asúfuriruni le lúnbei liábin jawágun gürígia wuribatiña ja.

⁴¹ Ítara líñáti ába jabásterun, ja adügübaña gásu láu lerérün, ába jayábin quei buri ürúwa mílu gürígia lun jafiñerun luágu Jesucrístu wéyu ligía.

⁴² Ába jedéregeregun jóungua lun jafúnrendeiruni le jarúfadajabei apóstologu joun, aganoúa jagía lídan úarani jámagua, ayúmuragua jagía buri lun Búngiu, óundaragua jagía lun jeíginun fein to arítaguagülei luágu loúnwen Jesúsu, queísi meja lariñaguni joun apóstologu lun jadügüni.

Jabágari furúmiñetiña lánigu Crístu

⁴³ Súngubei láuñanu luweírín anígi luágu buri seíni lúma buri miláguru le ladügübei Búngiu jádaangiñe apóstolugu.

⁴⁴ Sun ja afñerubaña, lídaañanu ában, ába buríti jafánreinjani le jámati jádaangua.

⁴⁵ Jalúgurajei buri jafúlasun lúma le jámati, ába jafánreinjani lebégi según lemégeirun cáda ában.

⁴⁶ Ságü wéyu jóundaragun témpulurugu lun jájuduragun lun Búngiu. Lárígiñe, ába jóundaragun lúbiñe ában jádaangiñe lun jeiginun fein to arítaguagülei luágu loúnwen Jesúsu, lúma lun jeigin le lánina ságü wéyu, lídan ában láu ugúndani lúma gudémeгу.

⁴⁷ Ábaja jadímurejan weírigu luágu Búngiu, ábati jínsiñe jamá joun gürgia, ábatija anájeina lániña Búngiu ja asálbareinabaña jánwoun.

3*Lareidagun ában meibugunti*

¹ Luágu ában wéyu, ába lídin Pédro lúma Juan témpulurugu ladaúnrun úrúwa rábounwéyu, le lórate ayúmuraguni lun Búngiu.

² Ságü wéyu, ñiñein lan ában wügüri meibugunti lúmagiñe lagüriajóun, barüwarügütija añúura lubádu tubéneri témpulu le giríbei “Béna Buídumeraüti” lun lamúriajan seínsu jáma ebélurutiña témpulurugun.

³ Dan le laríjinbaliña meibugunti ligía Pédro lúma Juan jebélura lan témpulurúgun, ába lamúriajan seínsu jáma.

⁴ Ábati jaríjin Pédro lúma Juan luágun, ába laríñagun Pédro lun.

—Aríjabá wawágun.

⁵ Ába laríjin jawágun, agúraba yebe jíchugun seínsu lun.

⁶ Ába laríñagun Pédro lun.

—Maseínsutina, níchigaali le númati bun. Lídan líri Jesucrístu le Nazarétna, sarába, beibuga.

⁷ Ábati lárügüdüni Pédro luegiñe lújabu le loúnwenren, ába líñúrangun, óra ligía, ába ledérebugudun lügüdi lúma lumúrugute.

⁸ Ábati lachúbarun lun laráramun, ába leibugun. Ába lebélorun jáma témpulurugun, eibugeina, achúbajeina, adímurejeina luágu luweírígün Búngiu.

⁹ Ába jaríjini sun gürgia eibuga lúma adímureja luágu luweírígün Búngiu.

¹⁰ Weirititi janígi luágu le asúseredubei lun, quei subúdi jabálin wügüri ligía, subúdi jameí luágu ligía lan léñaja añúurubei amúriaja tubéneri témpulu le giríbei “Béna Buídumeraüti”.

Lapúrichijan Pédro témpulurugu

¹¹ Mígiragüdüni lumútiñati meibugunti le areidagubei Pédro lúma Juan, súnti gürgia, ába jeibaagun láu luweírín janígi luágun tubárandá témpulu le giríbei Salomón, le ní jabei.

¹² Dan le laríjini Pédro cátei le, ába laríñagun joun gürgia.

—Jugüya Israelítagu, ¿ca uágu laweírída janígi? ¿Ca uágu jariaguawa camá jamuga wagía areidaguagüdübalin wügüri le, eibugagüdei láu wabáfu o láu lan wagúñfulin lúma Búngiu?

¹³ Mára líña, Búngiu, le Jabúngiute binádu wagübüriгу Abraham, Isáac lúma Jacób, ligía areidaguagüdübalin wügüri le lun líchuguni líñun-ágei uweíríguni lun Jesucrístu le Liraü, ligíra lé meja jedéregereubei joun lúrudugu, áni dan lálugan Piláto lígiragüdüni, májatün.

¹⁴ Lubáragiñe jamúriajan lun lígirawagüdüni Jesúsu le jarúmabei áni richágua, amúriajartügü jugüya lun lígirawagüdüni ában gáfarajati.

¹⁵ Ítara líña jáfaruni le íchugubalin íbágarí tímatimaati. Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe ouweni, áni geféentiwa luágu líra.

¹⁶ Níjan wügüri le jaríjubei áni subúdi jumeí, láu lubáfu méme Jesúsu ligía, lerésibira érei. Wafíñen luágu Jesúsu, ligía areidaguagüdübalin buídu buídu quei jaríjini.

¹⁷ Subúdi náali, nidújeñu, luágu íbídiñe lán meja jun ca lan jadügübei dan le jáfarunbálin Jesúsu, jugüya jáma jábutinu.

¹⁸ Láu sun líra, gúnfuli lumúti Búngiu lé meja laríñagubei jádaangiñe profétagu, luágu lúnti lan lasúfuriruba lan Crístu.

¹⁹ Ligía lubeítí, ígira jumeí binádu jigáburí, giríbu jumá lun Búngiu, chibáwa lámuga jíffgoun.

²⁰ Ábameí gayára lan loúnajan Búngiu eméraguni tun juwáni, oúnajaya leíme Jesúsu le Crístu, le aráanseelibeí lubáragiñe furúmiñeti dan woun.

²¹ Láu sun, lúnti lan leréderun Jesucrístu siélu guetó daríme laráanseruni Búngiu sun cátei quei laríñaguni jádaangiñe profétagu ja derégeguaañabaña jóungua lun, lídan meja dan le binádu.

²² Ítara líña lubeíti aríñagati meja Moisés joun binádu wagübürigu. “Louñajaba Wabúreme Búngiu ában proféta jídaangiñe guánarügü quei louñajana. Ánja jumá lun sun le lúnbei laríñaguni jun,

²³ ladüga sun ja amájarutiña lun le laríñagubei proféta ligía, jagídarúba jídaangiñe lánigu Búngiu, ábame jagünrinchawagún.”

²⁴ Ítara líña lubeíti, sun profétagu lúmagiñe Samuél darí lárigiñe, adímurejatiña libügürü buri cátei le lúnbei lasúseredun lídoun buri wéyu le.

²⁵ Jugúya lúnbei jerésibiruni sun le laríñagubei Búngiu jídaangiñe profétagu, luáguti giñe jufúleisein darádu lé meja ladügübeí Búngiu jáma binádu wagübürigu dan le laríñagunbei lun Abrahám. “Nabínirubaña sun gürígia ja uboúgubaña láu ában jídaangiñe binébaanfaangu.”

²⁶ Ába lanúadajani Búngiu Liráu lun louñajani jun furúmiñe, jugúya juríu, lun labínirunún cáda ában jídaangiñe, láu laságarunún lídaangiñe luríban jigáburi.

4

Pédro lúma Juan jagíbugiñe gumádimatiña

¹ Nígiña Pedro lúma Juan adímureja joun gürígia, ligía jayábin jafádirigun juríu, jáma jábutigu súdaara ja oúnigirubárun témpulu, jáma ja lídaanbaña jadámurin saduséogu.

² Gáñitiña ladüga jarúfudajan Pédro lúma Juan joun gürígia, aríñaga jagía luágu arúfudúa lan luágu jásaaruba lan gürígia lídaangiñe oúweni lúnya jabágaridun ladüga sará lan Jesús.

³ Ábati janügüniña adáúra, ába jádaruniña furísunrugun darí larúgan quei dárüjali lubeí.

⁴ Sarágu jáña jídaangiñe ja agáambubalin ugánu le jíchugubei apóstolugu afíñerutiña luágu. Ja afíñerubaña járügü wügüríña, quei buri seingü mílu.

⁵ Larúgan, ába jóundaragun jábutigu juríu, wügüríña weírigutiña lídan jaffíñen, jáma arúfudajatiña lílúrudun Moisés, Jerusalén.

⁶ Níñein giñe Anás le fádiri le íñutimaabei, Gáifasi, Juan, Alejándro jáma sun ja jídaangiñebaña lufámilian Anás.

⁷ Ábati jóunajan anügei Pédro lúma Juan, ába jíchuguniña lamídan jadámurin, ába jaríñagun joun.

—¿Ca áu ubáfu, o ca ídan íri jareídaguagüdei wügüri le?

⁸ Buin líña Pédro láu Sífiri Sándu, ába laríñagun joun.

—Jábutigu juríu jáma wügüríña weírigutiña lídan waffíñen.

⁹ quei jálügüdüniwa luágu buíti le adügübeí lun ában wügüri sánditi, ída líña lan lareídawaguágüdün,

¹⁰ busétiwa lun jasúbudiruni, jugúya jáma sun gürígia ja Israelítagu, luágu láu lan lubáfu Jesucrístu le Nazarétna niján lubeí wügüri le ya jigíbugiñe areídaguañu. Láu lubáfu Jesucrístu, le meme jádaragubei luágu gurúwa, le lásaaragüdübeí Búngiu lídaangiñe oúweni, lareídagu.

¹¹ Jesús le, ligía queísi dübü le áubei jíchiga mebéreseni, jugúya le queíbaña ábunagutiña múna, áni ñübinjali Jesús lun ligíaba lan quei dübü le mégeiwatimaabei lídan bunáguau.

¹² Úati ámu lun lasálbaruniwa lueídügüya Jesucrístu, ladüga míchuti Búngiu ámu íri uboúagu lun gayára lan wasálbarun lueígiñe.

¹³ Dan jaríjini gumádimatiña luágu adímureja jamá Pédro lúma Juan manúfudeíga ní murúsun, áni subúdi jameí luágu máma jamá gürígia atúriajatiña sarágu, luágu gürígia jamá ja furúmiegurügü, ába laweíridun janígí, ábati jasúbudiruni luágu jídaangiñetiña lan já meja eibugubaña lúma Jesús.

¹⁴ Queíti ñíñein lubeí wügüri le areídawaguágüdübeí jáma, rára ligía, siñáti jaríñagun lúrudugu ní cáta.

¹⁵ Ábati jóunajaniña lúrudugu Pédro lúma Juan lúma wügüri le areídaguálbeí bougudin lueí jadámurin lun gayáraabei lan jayánujan jámagua.

¹⁶ Jaríñagati.

—¿Cábasan wadüga jáu wügüríña ja? Sun ja aganoúbaña Jerusalén subúdi jamúti luágu adüga jamáali lan mláguru le, áni siñáti wayéedagun láu.

¹⁷ Lun mabúruchagun lan ugánu luágu cátei le lídan sun fulásu, wewéridiraña lun madímurejandügüya jamá ní ca un lídan líri Jesús lúmagiñe ugüñe.

¹⁸ Ábati jagúarun joun lun jebélurun, ába jaríñagun joun lun ní lan ca uágu lun madímurejan jamá, marúfudajan jagíame lídan líri Jesús.

¹⁹ Ába jaríñagun Pédro lúma Juan joun.

—Samína jumá júngua ánjein buídu lubeí ligíbugiñe Búngiu lun ladügün le jubeíbeí, ígira le lubeíbeí Búngiu.

²⁰ Wagía, siñáti wámanichun láu cátei le aríja wamáalibeí lúma le agáamba wamáalibeí.

²¹ Ábayati jewéridiruniña gumádimatiña, ába jígiragüdüniña. Madáritiña ída lúba lan jadügün ni cáta jáu ladüga adimurejatiña buri gürigia buíti luágu Búngiu luágu cátei le asúseredubei.

²² Wügüri le areídagubei láu miláguru ligía, sügü láu bián-wein irúmu láu.

Jamúriajan affiñetiña manúfudei lúma Búngiu lídan jesériwidun lun

²³ Dan le jáfuridun Pédro lúma Juan furísunrugugiñe, ába jóudin le ñí jabei jíbiri, ába jabájüdaguni sun le jariñagubei jábutigu fádorigu jáma wügüriña weirigutiña joun.

²⁴ Dan jagáambubalin, ába jayúmuragun sun jagía lun Búngiu, ába jariñagun.

—Wabúreme, amürü Búngiubei le adügübalin siélu, ubou, barána lúma sun cátei.

²⁵ Amürü, aríñagatibu láu lubáfu Sífiri Sándu liyúmulugugiñe David lé meja esériwidubei bun.

¿Ca uágu jagáñida ja mámabaña juríu, samína jagía lun jadügüni cátei le siñábei jadügüni?

²⁶ Inúraguatiña lurúeitegu ubou jóungua,

oúndaraguatiña lábutigu fulásu

lun jadügün wuríbani lun Wabúreme Búngiu lúma lun Crístu le lanúadajabei.

²⁷ Ani suséreti itara, oúndaraguatiña Heródes luma Póncio Piláto lídan ubúru gu le, jáma ja mámabaña juríu, lúma jáma Israelítagu lun jadügün wuríbani lun Biraü Jesúsú le sándubei, le banúadajabei.

²⁸ Láu líra, adüga jamúti sun le baráansejabei lun lasúsereduba lan.

²⁹ Guetóti, Wabúreme, aríjabei jasiadiruniwa, rúba anígi woun, wagía le esériwidubalibu, lun wadímurejan buágu manúfudeiga,

³⁰ gayára lámuga giñe wareídagügdün sánditiña, adüga wagíame miláguru lídan líri Biraü Jesúsú le sándubei, láu bubáfu wawágu.

³¹ Dan le lásurun jayúmuragun, ába lánjingichun fulásu le ñí lubei jóundaragua, ába jabuínchun sun jagía láu lubáfu Sífiri Sándu, ába japúrichijani lerérun Búngiu manúfudeiga.

Sun cátei jáni súngua luágu

³² Sun ja affiñerubaña, ában lábu jarítagnun, ában lábu jabúseerun. Úati ni ában aríñaguti luágu lumégen luágu láni lan lábúga, sun cátei jáni súngua luágu.

³³ Ába jasígirun apóstolugu adímureja luágu lásaarun Wabúreme Jesúsú lídaangiñe oúweni láu sarágu ubáfu, ábati labíniruniña Búngiu sun jagía sarágu.

³⁴ Úati ni ában jádaangiñe emégeiruti ni cáta ladüga sun ja gafúlasunbaña o gában, ába buri jalúgurunun, ába janügüni tebégi,

³⁵ ába jadéregeruni joun apóstolugu lun lafánreinjóun jádan ja emégeirutiña.

³⁶ Queíburi, ñíñein ában jádaangiñe ladügawagun Leví jádan, gíriti José, agúriajóuti luágu ubouju le giríbei Chípre, ába jáchuni apóstolugu Bernabé, míni lan líra, “Le Íchigubei Gurásu”.

³⁷ Wügüri ligía, ába lalúguruni lufúlasun, ába lanügüni seínsu edéregera joun apóstolugu.

5

Jafigoun Ananías túma Safira

¹ Ñíñein giñe ában wügüri gíriti Ananías, túma Safira, to lúmari, ába giñe jalúgurun ában fulásu.

² Wügüri le, ába lanügün lídaangiñe seínsu, ába lídin láu líbiri joun apóstolugu, lafámura camá jamuga ligía rügüñein libíjin luágu fulásu. Ani subúsititi sun cátei tun lúmari.

³ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Ananias, ¿ca uágu bígira lun lagáñiruni Máfia barítagnun lun layéejagüdüniibu lun Sífiri Sándu, lun beréderun láu líbiri seínsu le afáyeirúbei bun luágu fulásu?

⁴ ¿Ma funági bufúlasun meja fulásu? Lárigiñe balúguruni, ¿ma biseínsun lun badügüni le babúseerunbei láu? ¿Ca uágu basáminara badügüni cátei le? Búngiu bálugubei bayéedagun, máma wügüriña.

⁵ Dan lagáambuni Ananías cátei le, ába láburujan ouwe. Súnti ja asúbudirubalin cátei le, ába janúfudedagun.

⁶ Ábati jayábin wügüriña, ába jóuburaguni Ananías, ába janügüni ábuna.

⁷ Queíburi ürúwa óra lárigiñe, ába tebélurun lúmari Ananías, ibídíñoun ni cáta tun luágu le asúseredubei.

⁸ Ába laríñagun Pédro tun.

—Aríñagabei nun, ¿luágu ebégi le jariñagubei jalúgurei fulásu?

Ába tariñagun.

—Ánja, luágu ebégi ligía.

⁹ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Ca san uágu jebélura lídoun úaraduni lun jóuchaguni láni Búngiu Espíritu ítara? Añatén ja anügübalin búmari ábuna, janügadibu giñe.

¹⁰ Lídan méme óra ligía, ába táburujan óuwe lubádu lugúdi Pédro. Dan jebélurun wügüríña, jadáriroun jiláaru, ába jaságarunun, ába jábununun loúbagiñe túmari.

¹¹ Súnti gürígia ja afñeñaña luágu Cristu jáma sun ja asúbudirubalin cátei le, ába janúfudedagun sarágu.

Sarágu buri miláguru lúma seíni

¹² Adáaguatiña buri apóstolugu sarágu seíni lúma miláguru jádan gürígia, ábati buri jóundaragun sun afñetiña lídan fulásu témpulurugu le gíribei “Barandá Salomón”.

¹³ Úati meja ni ában jádaangiñe ja mámbaña afñetiña lun jóundaragun jáma afñetiña ladúga janúfude, láu sun jínsiñe jamá sun afñetiña joun gürígia, sarágu.

¹⁴ Eibu wéyu, eibu jayábin gürígia lun jafñerun luágu Jesucristu, dándu wügüríña queisi würíña.

¹⁵ Quei jadügüña lan apóstolugu sarágu miláguru, ába jaságaraguniña gürígia sánditiña úmadoun tídan jabárami lun dan lan lásügürün Pédro, gayára lan jareidagun láurügü tadágarun liýawa jawágu.

¹⁶ Núbintiña giñe sarágu gürígia lídaangiñe buri fulásu yaráfati lun Jerusaléoun jáu sánditiña jáma ja gawágutiña espíritugu wuríbatiña, sun jagía areidaguatiña.

Jebaajóun Pédro lúma Juan

¹⁷ Léti fádiri le íñutimaabei jáma ja jánigu saduséogu ja lúmabaña, ába jabuínchun láu gimúgaü,

¹⁸ ába janügüniña apóstolugu, ába jadáürüniña.

¹⁹ Ába ladáraruni ában láni Wabúreme Búngiu ánjeli tubéneri furísun árieibu ligía, ába láfuridagüdüniña, ába lariñagun joun.

²⁰ —Jeíba, jaráramame témpulurugu, ábame jabájüdagun joun ja ñíbaña luágu iséri íbágaru le líchugubei Jesucristu joun gürígia.

²¹ Dan jagáambuni cátei le, ába jóudin témpulurugun bináfingua, ába jagúmeserun arúfudaja. Súnti dan le, le fádiri le íñutimaabei jáma ja lúmabaña, ába jóundaruniña líñun-ágei lúrudu, ja súnbaña Israelítagu weírigutiña, ába jóúnajan anúgaña apóstolugu furísunrugugiñe.

²² Dan jachúlürünbei polisía furísunrugu, madári jamútiña ñi. Ába jagíribudun,

²³ ába jariñagun.

²⁴ —Darúñu líña wadárirunun furísun, ñíñanu súdeara bénabu óunigira, dan le webélurunbei, madáritiwa ni ában jádaangiñe apóstolugu ñi múnada.

²⁴ Dan le jagáambunbalin jábutigu fádirigu lúma jábuti súdeara ja óunigirubarun témpulu cátei le, ába jálügüdagun jóungua cába lánfuna ídan lébeda cátei le.

²⁵ Lídan óra ligía, ligía liábin ában wügüri, ába lariñagun joun.

—Ja wügüríña ja jádarubaña furísunrugun, añájein témpulurugu arúfudaja joun gürígia.

²⁶ Ábati lídin jábuti óunigirutiña jáu súdeara, ába janügüniña láu buídu, ladúga janúfude lueí jachámuragun gürígia dübü jawágun.

²⁷ Dan jachúlürün jáu, ába jíchuguniña ligíbugiñe líñun-ágei lúrudu, ába lariñagun fádiri íñutimaati joun.

²⁸ —Wéridi wamáadün lun marúfudajandügüya jumá lídan líri Jesús, áni ¿ca jadúga? Buíngüda jumá sun Jerusalén láu le jarúfudajabei, áni buséntün jíchuguni dúru wawágun luágu loúnwen wügüri ligía.

²⁹ Ábati loúnabun Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, ába lariñagun.

—Lúnti wagáambuni Búngiu lun wadügüni le lubeíbei lubáragiñe le jabeíbei wügüríña.

³⁰ Le Jabúngiute binádu wagübürigu, ligía ásaaragüdübalin Jesús, le méme jáfarubei láu jádaraguni luágu ában gurúwa.

³¹ Rúlaali Búngiu uweíriguni lun, ñurügüdaleí lueígiñe loúnwenren, adúga láali Ábutime lúma Asálbaragülei, gayára lámuga jígiruni Israelítagu binádu jagáburi, lun giñe ferúdnawa lan jafígoun.

³² Geféentiwa luágu líra, geféenti giñe Sífiri Sándu le líchugubei Búngiu joun ja ñüdünbaña láu le lubeíbei.

³³ Dan jagáambunbalin líñun-ágei lúrudu cátei le, ába jagáñidun, ába yebe jabúseerun jáfaraguniña jilágubei.

³⁴ Níñein ában fariséo jádan lúrudugu, gíriti Gamaliél, maésturu lánina lílúrudun Moisés, inébeti joun gürígia sarágu. Ába laráramun, ába lariñagun lun janügüniwa apóstolugu lídaangiñe adámurini luágu murúsun óra, gayára lámuga ladímurejan jámarügü lúrudu.

³⁵ Ába lariñagun joun gumádimatiña.

—Wügüríña Israelna, toúngi jumátia láu le lúnbei jadügüni jáu wügüríña ja.

³⁶ Jarítagua jumátia luágu iñúragua lán meja Teudás lúngua aríñaga luágu ában lan wügüri weiriguti ligía, ába jafálaruni gádürü-san wügüriña, áni afarúati jilágubei, sünti ja afálarubalin, ába jawáragadagun, ába lagúmuchun sun cátei.

³⁷ Lárigiñe, lídan lidáni jabájüdüniwa güriá, ligía liñúragun Júdas le Galiléana lúngua, sarágu jáña afálaruti lídan labúseerun yebe lagáragagun luágun gumádi. Afarúati giñe, ába giñe jawáragadagun sun ja afálarubalin.

³⁸ Ígira jumáña lubeiti wügüriña ja, memétera jumá jámoun. Ladüga ánjein jáni lubei wügüriña cátei le jarúfudajabei lúma le jadügübei, lagúmuchaguba,

³⁹ ánjein láni lubei Búngiu, siñá jubei agünrinchagua. Touñigi jumá, mageíndagua jumá lúma Búngiu.

⁴⁰ Ába jánjanrun súngubei láu le lariñagubei. Ábati jebélaagüdüniña apóstolugu, ába jabeichuniña, ába jariñagun joun lun jebé lan jadímurejan lídan líri Jesúsu. Lárigiñe, ába jigiragüdüniña,

⁴¹ Ába jáfuridun apóstolugu jámagiñe lúrudugu, gúndaau lúu larijiniña Búngiu queisi güriá gadünamatiña lun jasúfuriruni busíganu luágu líri Jesúsu.

⁴² Merédetiti jarúfudajan témpulurugu lúma tídan buri múna ságü wéyu, aríñaga jagía luágu Jesúsu lan Crístubei le agúrabajóubei.

6

Jáluajóuniwa sédü ídejatiña

¹ Lídan dan ligía, quei agibedeina jamátima afiñetiña luágu Jesucristu, ába jagúmeserun ja adímurejabaña güriégu adárra jadúnrun ja adímurejabalin jerérun juríu, ába jariñagun luágu mibjijn jamá würiña güriégu ja jiláañabaña úmari eíginí dan le lafanreinjóuniwa, ságü wéyu.

² Ábati jóundaruniña dúusu apóstolugu afiñetiña, ába jariñagun joun.

—Mabuidunti lun wígiruni wapúrichijani lerérun Búngiu lun wagiaba lan afánreinjei eíginí.

³ Ligía lubeiti nidújeñu, áluga jumá sédü wügüriña jídaangiñe ja gafiñerúati jawágu, ja chúbaña áu, ja derégeguatiña jóungua lun Sífiri Sándu le gumúti, lun jadügüni wadágimanu le.

⁴ Wagía, wedégerubei wadáni lun ayúmuraguni lun Búngiu luma lun warúfudajani lerérun.

⁵ Ába júradun súngubei lídan cátei le, ába janúadiruní Estéban, le ában wügüri buín líña láu afiñeni luágu Jesucristu áni derégeguañu líña lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, Felípe, Prócoro, Nicanór, Timón, Parménas lúma Nicolás le Antioquíana, lé meja afálarubalin ligáburi jafiñen juríu.

⁶ Ába janügüniña le ñijn jabeí apóstolugu, ába jayúmuragun lun Búngiu jáu, ába jíchuguni jájabu jawágu lun jabíniruniña.

⁷ Ába gíbetimajaña lan agáambuti lerérun Búngiu lídan sun fulásu, agánwoundeina jagía afiñetiña Jerusalén furése, ába giñe jafiñerun sarágu fádirigu juríu luágu Jesucristu.

Ladáürün Estéban

⁸ Adáaguatíja Estéban, le ábanbei wügüri le buínbei láu ubáfu lúma abíniruni lúmagiñeti Búngiu, miláguru lúma seíni jádan güriá.

⁹ Ábati jagúmeserun güriá asigeneja luágu, güriá jagía, tídaangiñetiña jalígilisn juríu to giriboun “Idámunigu Jóunguaañá”, jáma Ciréneña, Alejandríana, Cilíciana jáma Ásiana.

¹⁰ Siñáti joun lúma Estéban, ladüga láu lichú áu le líchugubei Sífiri Sándu lun ladímureja.

¹¹ Ábati jafáyeirun wügüriña lun jariñagun luágu agáamba jamáni adímureja wuríba luágu Moisés lúma luágu Búngiu.

¹² Ábati jafúdagüdüniña güriá, jáma arúfudajatiña lilúrudun Moisés, jáma wügüriña weirigutiña lídan jafiñen juríu, ába jarügüdüni Estéban, ába janügüni ligíbugiñoun líñun-ágei lúrudu.

¹³ Ába giñe jálugun yéetiña lun jariñagun luágu lerédera lan adímureja wuríba tuágu témpulu sándu lúma luágu lilúrudun Moisés.

¹⁴ Jariñaga.

—Agáamba wamúti lariñagun luágu lagünrinchaguboun lan Jesúsu Nazarétna témpulu, sáansi leíme igáburi le lígirubei Moisés woun.

¹⁵ Dánti jarijini lúrudugu jáma sun ja ñibaña ligíbu Estéban, ítara líña camá ligíbu ában ánjei.

7

Ladímurejan Estéban luágu lufúleisein

¹ Ábati lariñagun fádiri le íñutimaabei lun Estéban.

—¿Inárüni sun cátei le?

² Ába loúnabun.

—Nidújeñu, nagübürigu, agáamba jumána. Weiriguti Búngiu, arúfudaguáti meja lúngua lun Wáguchi Abrahám dan le Mesopotámia lan, lubáragiñe lídin agánawa Harán.

³ Ába laríñagun lun. “Ígrabeí bageira jáma bidújeñu, beíba lídoun fulásu le lúnbei narúfuduni bun.”

⁴ Ábati láfuridun Abrahám Caldéagiñe, ába lídin agánawa Harán. Lárigiñe, ába loúnwen lúguchi, ába lanügüni Búngiu Abrahám lídoun fulásu le ñi lubei wagánawa guetó.

⁵ Míchuti ni murúsun múa lun lídan fulásu le, aríñagarügüti lun luágu lachülürüba lan dan lun lánibeí lan ageiraü le jáu sun ladügüwagun, láu sún meja marájüñgüli lan Abrahám lídan dan ligía.

⁶ Aríñagati Búngiu lun luágu jaganoúba lan ladügawagun quei teréncha lídan jageira ámu, luágu idámunibaña lan ñi, amúdirúa jagiame luágu gádürü-san irúmu.

⁷ Aríñagati giñe Búngiu lun. “Nagúseragüdübaña lílana fulásu le anügübaliña idámunime, lárigiñeme lásügürün gádürü-san irúmu, ábame jáfuridun ñigiñe, ábame jeseriwidun nun lídan fulásu le.”

⁸ Adügati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lerésibiruni Abrahám circuncisión, liseínome darádu ligía. Ligía, dan lubei lagüriajouñbei liraü Abrahám le Isáac, ába lerésibiruni circuncisión luágu wídu wéyu láu, itara giñe ladüga Isáac lun Jacób le liraü, adügalei Jacób, le méme gíribeí Israél, joun dúusu lirájüñü, ja jagübürigubaña dúusu türüba ja gíribaña Israelítagu guetó.

⁹ Lirájüñü Jacób ja, ja binádubaña wagübürigu, ába jagímugajan lun José le jamúlen, ába jalúguruni lun lanügün Ejiptoun quei idámuni. Níñein Búngiu lúma José,

¹⁰ ába leséfuruni lídaangiñe sun lidíjeri láu líchugun gunfarándaü lun. Ába lagáñeiragüdüni lufúleisein Faraón, le lurúeite Ejipto lun, ába líchuguni José ábutime ñi Ejipto lúma tídan lúban Faraón.

¹¹ Ábati ladágarun ában ilámaü lídan fulásu le Ejipto lúma Canaán, deréti meja dan ligía, madáritiñati binádu wagübürigu cába lan jeiga.

¹² Ába lagáambun Jacób luágu níjein lan eígini Ejipto, ába loúnajaniña lirájüñü, ja binádu wagübürigu, ñi. Ligía furúmifitibeí jaweiyasun.

¹³ Le libíaman joudin, ába larúfudagun José lúngua joun líbugañanu lúma lamúlen, itara líña lasúbudirúniña urúei lidújeñu José.

¹⁴ Ábati loúnajan José anügei Jacób le lúguchi jáu sun lufámilian, Ejiptoun, ürüwañanu-wein-queínsi gürigia jagía.

¹⁵ Ítara líña lídinbei Jacób agánawa Ejipto, le ñi lubei louwe, ñi lubei giñe jouwegua binádu wagübürigu.

¹⁶ Átiri irúmu lárigiñe, ába lanügüniwa jábu ñigiñe lídoun fulásu le gíribeí Síquem, ába jabunún lídan umúajaü lé meja lagáñijabeí Abrahám jámagiñe lirájüñü Hamor ñi Síquem.

¹⁷ Dan le layárafadúnbei dan lun lagúnfulirun dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám, gíbeña ladügawagun Israél Ejipto.

¹⁸ Ábati lagúmeserun ában urúei agúmadija Ejipto le ibidíñejabubei lun José.

¹⁹ Ába layéeraguniña urúei ligía warásan juríu, amúdiragua láña binádu wagübürigu, águragüdáña jasáanigu ja figigíña joun lun jouwegun, gumúgua lámuga warásan.

²⁰ Lídan dan ligía, ligía lagüriajouñ Moisés, ában irájü buídumeraüti, ába jagüriajani lagübürigu jábiñe luágu ürüwa játi.

²¹ Dan lachülürünbei dan lun jáguruni, ába jáguruni, ába tabúduni liraü urúei Ejiptona, ába tagüriajani quei tiraü.

²² Ligía lafúnrendeirubalin Moisés lichú jáu Ejiptona, áni gabáfutiti lídan le laríñagubei lúma le ladügübei.

²³ Dan le bián-weínjali irúmu láu Moisés, ába lálugun lídin aríjaña lirásan ja ladügawagun Israél, ja ñibaña Ejipto.

²⁴ Ába laríjin ában Ejiptona amúdiragua ában jádaangiñe, ába lídin Moisés íderaguei lidúje, ába leséfuruni láu láfaruni Ejiptona ligía jilágubei.

²⁵ Moisés, jarítaguati luágu jasúbudirúbei lan Israelítagu luágu ligíaba lan layúsura Búngiu lun jésefurún lídaangiñe le gádaanbaliña, jagía, masúbudirun jamúti.

²⁶ Larúgan, ába ladúnragun Moisés jáma biáma Israelítagu ageíndagua jámagua, ába yebe labúseerun laráandaragüdüniña jámagua. Ítara líña laríñagunbei joun. “Ában mémetia mútu jugúya, ¿ca uágu jageíndagua júmagua?”

²⁷ Ábati ládaruni wügüri le áluajabeí wurüba lúma le ában, ába laríñagun lun. “¿Ca íchubalibu ábutime lúma agúseragüdútime wádan?”

- ²⁸ ¿Buséntibu gíñe báfarunina quei báfaruni Ejiptona ligíra gúñaarú?”
- ²⁹ Dan lagáambuni Moisés cátei le, ába lanúrajan, ába lídin Madiáoun. Ába leréderun agánawa ñi quei teréncha, ába jáguchi lan bián irájúñú ñi.
- ³⁰ ‘Bián-wein irúmu lárigiñe, ába lasálriragun ában ánjeli lun lídan fulásu mageírawati, yaráfa lun wúbü le gíribei Sinaí, liábin lun quei wátu geméti lídan ában búbugati.
- ³¹ Ába laweíridun lanígi Moisés láu cátei le laríjubei, dánti layaráfadun lúntima laríjini buídu, ába lagáambun laríñagun lumálali Wabúreme Búngiu.
- ³² “Áu Jabúngiute binádu bagúbürigu, Lubúngiute Abrahám, Lubúngiute Isáac lúma Jacób.” Ábati lagúmeserun Moisés adádagara láu anúfudei, májaali ni lun laríjin ñíjin.
- ³³ Ába laríñagun Búngiu lun. “Gidáboun bigeídin lueígiñe bugúdi, ladüga fulásu le ñi bubei rára, fulásu sánduti.
- ³⁴ Aríja náali jasúfurirun numútuniña Ejipto, agáamba náali jagúajan láu igárigu, neséfuraaña lubeiti. Jigábu lubeiti, nouñajadibu Ejipto.”
- ³⁵ ‘Láu sun mebéresen jamá láu Moisés, álügüda jamei ca lan íchubalin ábutime lúma agúseragüdütime, oúnaja lumúti Búngiu quei ábuti lúma quei eséfujati, adímurejeina Búngiu lídaangiñe ánjeli le asálriragubei lun lídan búbugati.
- ³⁶ Moisés aságarubaliña binádu wagúbürigu Ejiptogiñe, adüga ligía miláguru buri lúma buri cátei weíriguti lídan fulásu ligía, lídan Barána Funáti, lúma lídan fulásu mageírawati, luágu bián-wein irúmu.
- ³⁷ Moisés meme le, ligía aríñagubei joun Israelítagu. “Loúnajaba Búngiu ában proféta jun jádaangiñe guánarügü jibíriña, quei louñajanina. Adüga jumá gásu láu.”
- ³⁸ Lídan le añája lubei Israelítagu adámurigu lídan fulásu mageírawati, Moisés meme le, ába ladímurejan lúma ánjeli luágu wúbü le Sinaí, ába lásügüragüdüni lerérun ánjeli ligía joun binádu wagúbürigu. Ligía le erésibirubalin ugánu le adúrarubei lun sun dan lúmagiñe Búngiu lun lásügüragüdüni woun.
- ³⁹ ‘Májatiña meja binádu wagúbürigu jagáambuni Moisés, mebéreseruntiña láu, busénrügü jagía jagíribudun Ejiptoun.
- ⁴⁰ Ábati jaríñagun lun Aarón. “Buséntiwa lun badügün búngiugu woun lun jóudin wabá wabá, ladüga ibidíñeti woun ca lan susérebei lun Moisés, le aságarubaliwa Ejiptogiñe.”
- ⁴¹ Ábati jadügün ában tiyáwa bágasu lun jasándunne, ába jáfarun anímaalugu lun jadágaragüdüñ tun jasándun, ába jadügün fédu lun jagúndaarun láu cátei le jadügübei láu jájabu.
- ⁴² Ábati ladíreirun Búngiu jawei, ába lígiruniña lun jájuduragun joun warúguma ja siélubaña. Ítara líña labúrüdün tídan jalíburun profétagu.
- Jugúya Israelítagu, ¿áfaratün funági anímaalugu lun jadágaragüdüñ nun lídan bián-wein irúmu le jáubei lídan fulásu mageírawati?
- ⁴³ Madügün jumúti líra, lubáragiñe lira, barü jumuti jisándun Molóc tídan lágei to jadügüboun lun,
- túma tiyáwa warúguma to gíriboun Renfán, to gíñe janügüboun quei jisándun, iyáwaü buri ja jadaágun guánarügü lun jájuduragun joun.
- Ligía naságarubadün lubei jageíragiñe, nouñajaünme yagürou méme luei Babilónia.
- ⁴⁴ ‘Lídan fulásu mageírawati, ñiñoun méja lúban Búngiu to gadíñurúwadiboun jáma binádu wagúbürigu, ñi lubei lerédera Búngiu jáma. Adüga lumútu Moisés lúban Búngiu tugúya queisi larúfuduni Búngiu lun lun ladügünun.
- ⁴⁵ Nüjeingua méja múna tugúya jáma jadügawagun binádu wagúbürigu, ába janügünun jámawagua lídoun fulásu le ñi lubei wagánawa guetó, dán meja le lagáñeirubalin Josue wuríbu jawágu mútu ja mámabaña juríu já meja aganoubaña ya. Ítara líña, nüjeingua lubei lúban Búngiu tugúya lídan fulásu le darí lidáani Davíd.
- ⁴⁶ Daríi urúei Davíd fuleisei ligíbugiñe Búngiu, ába labúseerún yebe ladügün ában témpulu lun laganóun Lubúngiute Jacób ñi,
- ⁴⁷ Salomón adügübarun témpulu tugúya,
- ⁴⁸ láu sun, maganóun lan Búngiu le weírigutimaabei tídan buri ligílisi to jadüga gürígia, quei meja laríñaguni proféta.
- ⁴⁹ Siélu nálabei le ñi lubei nañúura lun narúeijan, ubou, le ñi lubei neméraaguagüdei nugúdi.
- ¿Cába tuwúyeri múna jadüga nun? Líña laríñagun Búngiu.
- ¿Cátei fulásu le ñi lubei gayára lan neméragun?
- ⁵⁰ ¿Ma funági nadüga sun cátei le láu nújabu?
- ⁵¹ Ába lasígirun Estéban aríñaga joun.

—Ánjein jugúya, derégubeiñóun janígi, magáambaditün lun lerérun Búngiu, ítara jíña quei ja ibídiñejabaña lun Búngiu. Súnwandan májatün lun Sífiri Sándu, ítara jíña quei binádu jagübürigu.

⁵² ¿Ca jádaangiñe profétagu mouserun jabaña binádu jagübürigu wuríba? Ni ában, áfaragua jamútiña já meja adímurejabaña luágu liábin Cristu le richáguabei, guetóti dan liábin, ába jalóguruni joun láganiñu, ába jáfaruni jilágubei.

⁵³ Jugúya le erésibirubálin lilúrudun Búngiu jámagiñe ánjeligu, mídtintün láu.

Loúnwen Estéban

⁵⁴ Dan jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába lacúnrinjan jári luágu Estéban, le jagáñi lun.

⁵⁵ Ánjein Estéban, buin líña láu lubáfu Sífiri Sándu, ába laríjin siélun, ába laríjini luweírigin Búngiu, lúma Jesúsu rára lueígiñe loúnwenren Búngiu.

⁵⁶ Ába laríñagun joun.

—¡Aríja jumá! Aríagu níña lun siélu darágu, lúma Jesúsu le Wügüri Garaúwarügüti, lueígiñe loúnwenren Búngiu.

⁵⁷ Ába jádaúrni jarígei láu jájabu luei jagáambuni, ába jayábin sun jagía luágun, agúarajeina.

⁵⁸ Ába jaságaruni ubúrugiñe, ába jígirunun geféentiña janáangun lábugiñe laríjaan ában wügüri gíriti Sáulo, ába jachámuragun dübü luágun Estéban.

⁵⁹ Súnti añája lan achámuragua dübü luágun, ába layúmuragun Estéban lun Jesúsu, ába laríñagun.

—Nabúreme Jesúsu, resíbiboún nuwáni.

⁶⁰ Lárígiñe, ába lájuduragun, ába lagúaragun.

—Nabúreme, míchigabá dúru jawágun lueígiñe figou le.

Lárígiñe laríñaguni le, ába loúnwen.

8

Leibaajaniña Sáulo ja afíñebaña luágu Cristu

¹ Sáulo, gúndaatiti láu láfarún Estéban.

Wéyu méme ligía, ába lagúmeserun ában oúnwenbun eibaajóuni jawágun ja afíñebaña luágu Jesucristu, Jerusalén. Ába janúrágun lídoun buri lirájüñü fulásu Judéa lúma Samária le míbetiña gürígia ñi, apóstolugu rügüñanu manúrajan.

² Ába jayábin wügüriña ja derégeguatiña jóungua lun Búngiu, ába jábununi Estéban láu sarágu írni luágu loúnwen.

³ Ábati lasígirun Sáulo eibaajaña afíñetiña, ábaja lebelúrurun tídoun sun múna lun laságaruniña wügüriña jáma wúríña adúruujeina, ába loúnajaniña furísunrugun.

Lapúrichjóun ugánu buíti luágu asálbaruni Samária

⁴ Apúrichija jamúti ja anúrjabaña Jerusaléngiñe ugánu buíti luágu chülü lan Jesucristu lun lasálbaruniña sun gürígia, sun le ñi lumuti jóudin.

⁵ Ába lídin ában jádaangiñe, gíriti Felípe, lídoun ában ubúru Samária, ába lagúmeserun adímureja joun ja ñibaña luágu Cristu.

⁶ Ábaja jóundaragun gürígia, ru jagía jarígei lun le ladímurejabei Felípe, aríja jamei buri giñe miláguru le ladáagubei.

⁷ Ladúga sarágu buri gürígia ja gawágutiña espíritugu wuribatiña, areídaguatiña, ába buri jáfuridun espíritugu wuribatiña jagía agúarajeina jádaangiñe, areídagua jagía sarágu derégüdaaña jamá, meibugutiña.

⁸ Súnti gürígia lídan fulásu ligía, gúndaatiña luágu cátei le.

⁹ Níñein ában wügüri lídan fulásu ligía, gíriti Simón, gabíñarajati meja, lüñajaali ayéjaña gürígia Samariána láu laríñagun joun luágu máma lan furúmieguarügü gürígia ligía.

¹⁰ Agáambaja jamútitija sun gürígia buídu, jámagiñe ja gudémegutiña dagá jámoun ja weírígutiña, ába jaríñagun.

—Íbija lumúti gürígia le oúnwenbun lubáfu Búngiu.

¹¹ Adúgatiñatija gásu láu, ladúga lüñajaali ayéjaña láu jabíñarajan.

¹² Dan le jafíñerunbei luágu ugánu le líchugubei Felípe joun luágu larúejian Búngiu lúma luágu Jesucristu, dándu wügüriña quei wúríña, ába jabásterún.

¹³ Simón meme ligía ába giñe lafíñerun, ába giñe labásterún, ába lagúmeserun afálarei Felípe, le luweirin lanígi láu buri oúnwenbun buri miláguru lúma seíni le ladáagubei Felípe.

¹⁴ Dan le jagáambunbalin apóstolugu ja Jerusalénbaña luágu resíbi jamáli lan Samariána lerérun Búngiu, ába jóunajani Pédro lúma Juan ñi.

¹⁵ Dan le jachülürünbei, ába jayúmuragun jawágu afíñetiña ja Samariána lun liábiba Sífiri Sándu jádoun,

¹⁶ ladüga miábingili lan Sífiri Sándu lídoun ni ában jádaangiñe, badíseirügügiña lídan líri Wabúreme Jesúsu.

¹⁷ Ábati jíchuguni Pédro lúma Juan jájabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jádoun.

¹⁸ Dan le larínjinei Simón luágu ñúbin lan Sífiri Sándu jádoun güriña dan le jíchuguni apóstolugu jájabu jawágu, ába lálugun lagáñijani ubáfu ligía jámagiñe láu seínsu.

¹⁹ Ába laríñagun joun.

—Rújumei giñe ubáfu le nun, lun dánme lan níchuguni nújabu luágu furúmieguárügü, lun giñe lerésibiruni Sífiri Sándu.

²⁰ Ábati laríñagun Pédro lun.

—Beiba máfiougatin láu sun biseínsun, ladüga jarítaguatibu luágu gayára lan lagáñijoun cátei le ledéweejan Búngiu.

²¹ Maríchatibu, mafánran bugúya lídan wesériwidun lun Búngiu, ladüga múaraantu banígi ligíbugiñe Búngiu.

²² Ígirabei buríban le, ayúmuraguabá lun Búngiu, lun ferúduna lánibu luágu luríban barítangun.

²³ Ladüga aríja numúti luágu buin tíña lan banígi láu wuríbani, áni ragúñu liñálibu Máfia.

²⁴ Ábati laríñagun Simón.

—Ayúmuragua jumá lun Búngiu nuágu lun masúseredun lan ni cáta nun lídaangiñe le jaríñagubei.

²⁵ Lárigiñe jíchugun fe luágu Jesucrístu lúma jadímurejani lerérun Búngiu lídan fulásu ligía, ába japúrichijani apóstolugu ugánu buíti luáguti lasálbaruniña Jesucrístu güriña lídaangiñe jafígoun lídan sarágu lirájüñü fulásu Samária, luágu jaweíyasun járiçogún Jerusaléoun.

Felípe lúma wügüri le Etiopiana

²⁶ Lárigiñe cátei le, ába laríñagun láni Wabúreme Búngiu ánjeli lun Felípe.

—Aráansebá, beiba luágun sur lídaangiñe úma le arárirubei Jerusaléngiñe lun ubúrugun Gáza. Ligía úma le ásügürübei lídaangiñe fulásu mageírawati.

²⁷ Ába laráanserun Felípe, ába lídin. Luágu leibuguniwágu, ába ladárirun ában wügüri Etiopiana lubá lubá. Wügüri ligía siñáti garaü lan, ában wügüri weiriguti, ligía giñe gamánijaribe láu sun tiseínsun Candáce to lurúeite Etiopía. Liábiñati wügüri ligía Jerusaléngiñe lárigi lídin ájuduragua lun Búngiu.

²⁸ Lagiribuduñati lageíroun, ñun tidan ában cárü, alíjeinaloún lilíburun proféta Isaías.

²⁹ Ábati laríñagun Sífiri Sándu lun Felípe.

—Yaráfabá tuágun cárü túra.

³⁰ Ába leíbaagun tuágun cárü, ába lagáambuni lalíjaña lan tidan lilíburun Isaías, ába laríñagun lun.

—¿Gunfaráanda bumútisan le balíjabei?

³¹ Ába laríñagun wügüri ligía lun.

—¿Ída lubági gunfaráanda náani, úaga cába lan afúnraanguágüdei nun?

Ába laríñagun lun Felípe lun ladinun lúmoun lun lañúurun loúbagiñe.

³² Niján buri dimúrei le lalíjabei.

Quei mudún, lanügüwa lun lafarún jilágubei,

ítara quei leréderun mudún maníñu jagíbugiñe ja ásarubalín líyu,

ítara líña giñe maríñagun lan ni cáta.

³³ Ünabuti lanügün, áni michugúnwati lirícha lun,

siñábei ladímurejoún jawágu ladügwagun,

ladüga gumúja lan labágaridun ubouágu.

³⁴ Ába laríñagun wügüri ligía lun Felípe.

—Adügabei fuleísei nun, aríñagabei nun, ¿cáteisun le uágubei laríñagei wügüri le abürüjabei dimúrei le, luouágu, ódi luágu ámu?

³⁵ Ábati lagúmeserun Felípe arúfudajei Lerérun Búngiu lun, lúmagiñe le ñígiñe lubei lagúmesera alíja, ába líchuguni ugánu luáguti Jesúsu lun.

³⁶ Dánti le jásügürünbei lídaangiñe ában fulásu le ñí lubei dúna, ába laríñagun wügüri ligía.

—Nijántia dúna, ¿siñátisan nabásterun?

³⁷ Laríñaga Felípe lun.

—Ánjein afíñe bubei luágu Jesucrístu táu sun banígi, gayáraati babásterun.

Laríñaga wügüri ligía lun.

—Afíñetina luágu Jesucrístu lan Liraübei Búngiu.

³⁸ Ábati laráramagüdünnun cárü, ába jarárirun biángubei jagía dúnarugún, ába labásterágüdüni Felipe.

³⁹ Dan jamúdeirun dúnarugugiñe, ába lanügüni láni Búngiu Espíritu Felipe ñigiñe, ába maríjin láali lan wügüri ligía. Ába lasígiruni leibugun, gúndaañu.

⁴⁰ Ába ladáriragun Felipe lúngua Azóto, ába lídin lídaangiñeina fulásu apúrichijeinalei ugánu luáguti Crístu dari lachülürün Cesaréa.

9

Lerésibiruni Sáulo Crístu queisi lasálbaragüle

¹ Sun dan ligía, merédeti lasíadiruniña Sáulo affñetiña luágu Jesucrístu.

² Ligía lídinbei lúmoun fádiri íñutimaati lídan jaffñen juríu amúriaja gárada láutu ubáfu lun lídin tídan buri jalígílisin juríu to Damáscoboun áluajaña ja afálarubalin lémeri Crístu lun lanügüniña adáüragua Jerusalén, dándu wügüriña quei würiña.

³ Luágu leibuguniwágu, dan yaráfaali lun Damásko, sódini ába ladúnraagun ában larúgounga siéluigiñe, geyégua láu.

⁴ Ábati láburujan Sáulo múarugún, ába lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beíbaajana?

⁵ Ábati laríñagun Sáulo.

—¿Cátabusan Nabúreme?

Ába laríñagun umálali ligía.

—Jesúsu áu, le méme beíbaajabei.

⁶ Sarába, belúba ubúrugun, laríñawagúba bun ñi cába lan badüga.

⁷ Wügüriña ja úarabaña lúma Sáulo lídan luweiyasun, ába jaráramun láu luweírin janígi ladüga agáamba jamúti umálali, áni maríjin jamúti le adímurejabei.

⁸ Ába lásaarun Sáulo múarugugiñe, dan le léfegechúnbalin lágu, maríjinjali. Ábati jarügüdüni lújabu, ába janügüni ubúrugun Damásko.

⁹ Ába leréderun úrúwa wéyu ñi maríjina, meígin líña, mátun ni cáta.

¹⁰ Ñiñein ában affñeti luágu Jesucrístu ñi Damásko gíriti Ananías, le únbei layáwadagua Wabúreme Jesúsu, ába laríñagun lun.

—¡Ananías!

Ába loúnabun.

—Anája ya, Nabúreme.

¹¹ Ábati laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba guetó guetó luágu úma le gíribei Surúti, danme le bachülürün lúbiñe Júdas, bálügüdagame luágu ában wügüri Társona gíriti Sáulo. Badárirubei ñi ayúmuragua lun Búngiu,

¹² áni ayáwadaguaali ában wügüri gíriti Ananías lun, ába líchuguni lújabu luágu lun gayára lan laríjin.

¹³ Dan lagáambunbalin Ananías cátei le, ába laríñagun.

—Nabúreme, gíbeeñátia abájüdagutiña nun luágu wügüri ligía lúma luágu sun wuribani le ladáagubei joun ja affñebaña buágu, Jerusalén.

¹⁴ Guetó, liábiña ñájoun láu ubáfu jamagiñe jábutigu fádorigu lun ladáüraguniña sun ja bánigubaña.

¹⁵ Ába laríñagun Jesúsu lun.

—Beíba, ladüga anúadira náali wügüri ligía lun ladímurejan nuágu joun gürígia ja mámabaña juríu lúma joun jarúitegu, lúma giñe joun Israelítagu.

¹⁶ Narúfudubei sarágu cátei le lúnbei lasúfuriruni nueígiñe lun.

¹⁷ Ábati lídin Ananías lídoun fulásu le ñi lubei Sáulo. Ába lebélorun múnadoun, ába líchuguni lújabu luágu, ába laríñagun lun.

—Nidúje Sáulo, loúnajañadina Wabúreme Jesúsu le arúfudagubei lúngua bun luágu úma le ñígiñe lubei biábin, lun gayáraaya lan baríjin, lun giñe berésibiruni Sífiri Sándu.

¹⁸ Lídan óra ligía, ába leíguadun camá jamuga arúrau lueígiñe lágu, ábaya laríjin. Lídan óra ligía, ába labásterún.

¹⁹ Lárígiñe, ába leígin, ábaya lejéredun, ába leréderun átiri wéyu jáma affñetiña ja aganóubaña Damásko.

Lapúrichijan Sáulo Damásko

²⁰ Ába lagúmeserun Sáulo apúrichija tídan buri jalígílisin juríu, laríñaga luágu Jesúsu lan Liraübei Búngiu.

²¹ Súnti ja agáambubalin, ába laweíridun janígi, jaríñagati.

—¿Másan niján wügüri léñaja eibaabajáliña ja afálarubalin Jesúsu Jerusalén? ¿Ma ligía méme le ñúbinbei ya lun lanáanguniña adáúra, lun ledéregeruniña joun jábutigu fádirigu juríu?

²² Ábatimá lapúrichijan Sáulo láu anígi, arúfudei luágu Jesúsu lan Crístubei le lúnbei lasálbaruniña gürgía lídaangiñe jafígoun, darí lun labúleidaguágüdün jáu juríu buri ja aganoúbaña Damáscó.

Leséfurun Sáulo jawei juríu

²³ Lárigiñe sarágu wéyu, ába jelédegun juríu lun jáfaruni Sáulo jilágubei,
²⁴ ába lasúbudirawagüdün le jabúseerubei jadügün lun Sáulo. Wéyuagu, áriebu, jagúrabanja juríu luágu béna le áfuridagülei le láni ubúruгу Damáscó lun jáfaruni jilágubei.

²⁵ Ába jíchuguni affñetiña lídoun ában faníñe weíriti, ába jarárigüdüni áriebu lueígiñe baríeru le geyégubei láu ubúruгу, ába leséfurun.

Sáulo ubúruгу Jerusalén

²⁶ Dan le lachülürünbei Sáulo Jerusalén, ába yebe lálugun ládaragun lúngua jádoun affñetiña, sun jagía, janúfudetiña luei, ladúga maffñetiña yebe luágu affñejali lan luágu Jesucrístu.

²⁷ Ába lanügüni Bernabé jagíbugiñoun apóstolugu. Ába labájüdagun joun luágu laríjini Sáulo Jesúsu luágu leíbuguniwágu, lúma luágu ladímurejan Jesúsu lun, lúma luágu lapúrichijan Sáulo furáangu luágu Jesúsu ubúruгу Damáscó.

²⁸ Ábati jerésibiruni Sáulo queísi jánigu, ába leíbugun jáma Jerusalén,

²⁹ apúrichijaina luágu Wabúreme Jesúsu furáangu. Lárigiñe ladímurejan luágu Jesúsu jáma juríu ja adímurejabaña güriégu, asígeneja ligía jáma, ába jabúseerun jáfaruni jilágubei.

³⁰ Dan le jasúbudirúnbalin affñetiña cátei le, ába janügüni Sáulo ubúruгun Cesaréa, ñígiñe ába jóunajani Társoun.

³¹ Lídoun buri dan ligía, buíti jóuserúniwa affñetiña luágu Jesucrístu ja aganoúbaña Judéa, Galiléa, lúma Samária. Ába jedérebugüdün lídan jaffñen luágu Jesucrístu, falájamei le lubeíbei, resíbi jagía gurásu lúmagiñe Sífiri Sándu. Ába agánwoundeina jamá affñerutiña.

Lareídagun Enéas

³² Dan le lebélujaña lubeí Pédro lídan buri fulásu lun líderaguniña ja affñeñaabaña luágu Jesucrístu, ába giñe lídin aríjaña lánigu Búngu ja ubúrugubaña Lída.

³³ Ñi ladárrira ában wügüri gíríti Enéas, wídü irúmu láu gabánaruгу láu derégüdaü.

³⁴ Ába laríñagun Pédro lun.

—Enéas, areídaguagüda lumútibu Jesucrístu. Sarába, aráanseboún bigábana.

Ába lásaarun Enéas óra ligía.

³⁵ Ába jaríjini sun ja aganoúbaña fulásu buri Lída lúma Sarón, ába jígiruni binádu jaffñen, ába jaffñerun luágu Jesúsu.

Táguyugun Dórcas

³⁶ Lídan meja dan ligía, ñíñoun meja ában affñetu aganoútu Jópe, gírítu Tabíta, lídan jerérun güriégu, gírítu Dórcas. Wúri tugúya, súnwandan táu adúga buíti, íderagua tugúya gudémetiña.

³⁷ Lídoun dan ligía, ába tasándirun Dórcas, ába toúnwen, lárigiñe jágawagüdünun, ába jaríwachaguagüdünun.

³⁸ Yaráfati Jópe lun Lída le ñí lubei Pédro, queíti jagáambuni affñetiña luágu níjein lan ñi, ába jóunajan bián wügüriña aríñaga lun.

—Queímoun Jópe, oufuda.

³⁹ Ábati lídin Pédro jáma. Dan le lachülürünbei, ába janügüni tídoun rúmu to ñí tubei jiláaru, ába jagúriridágun sun wúriña ja jiláguaañábaña úmari láu, ayájuaaja tárigi, arúfudajóun buri dínugu túma simísí tó buri tájúchagubóun Dórcas dán meja mouñwengiru, lun.

⁴⁰ Ába láfuridagüdüniña Pédro sun ja ñibaña, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngu. Ábati laríjin tuágun jiláaru, ába laríñagun tun.

—Tabíta, sarába.

Ábati téfegechuni tágu, dan taríjini Pédro, ába tiñúragun túngua.

⁴¹ Ába lárügüdüni tújabu, ába lásaaragüdünun. Lárigiñe, ába lagúarun joun wúriña jagía jáma jíbiri affñetiña ja ñibaña, ába larúfudunun joun, wínwafu.

⁴² Ába lagaambún cátei le lídan sun ubúruгу Jópe, ába sarágu jamá affñerutiña luágu Jesucrístu.

⁴³ Ába leréderun Pédro sarágu dan lídan ubúruгу ligía, lúbiñe Simón le aráansejabei úraü.

¹ Ñiñein ában wügüri ubúruгу Cesaréa gíriti Cornélio, gumándan joun súdeara ja Italiána.

² Wügüri ligia jáu sun lufámilian, derégeguatiña jóungua lun Búngiu, judúguatiña lun Búngiu láu sun máma jamá juríu. Rúti buri gíñe sarágu seínsu lun jíderawagún juríu, áni súnwandan layúmuragun lun Búngiu.

³ Luágu ában wéyu, quei buri ladaúnrún úrúwa rábounwéyu, ába lasálriragun ában láni Búngiu ánjeli lun, furáangu, ába laríñagun lun.

—¡Cornélio!

⁴ Ába leréderun Cornélio aríaguei ánjeli ligia láu sarágu anúfudei, ába laríñagun.

—¿Ca babúseerubei, Nabúreme?

Ába laríñagun ánjeli ligia lun.

—Agáamba láali Búngiu bayúmuragun, aríjalei buri cátei le badügübei lun bíderaguniña gudémetiña.

⁵ Oúnajabá lubeiti wügüriña ubúruгу Jópe lun jóuguni Simón, le gíñe gíríbei Pédro, lun liábin bun.

⁶ Lúbiñe Simón le aráansejabei úraü, le gábanbei láru barána.

⁷ Dan le ñúdünjali ánjeli le adímurejabei lúma Cornélio, ába lagúarun joun biáma jádaangiñe lumúsuniña lúma ában lisúdaaran, súdeara ligia, ában wügüri derégeguati lúngua lun Búngiu, leménigira Cornélio.

⁸ Ába labájüdaguni sun cátei joun, ába loúnajaniña ubúruгу Jópe.

⁹ Larúgan amídirugu, sun ayárafadeina jamá wügüriña ja lun Jópe, ába lamúdeirun Pédro luágun tábulugu múna le fadábei, ayúmuragua lun Búngiu.

¹⁰ Weiríjaliti liláma óra ligia, busénjali leigin. Dan le añája lan aráanserei leigin, ába lasálriragun ában cátei lun itara.

¹¹ aríja lumúti lánjunrenchun siélu, ába tiábin ában cáton camá jamuga gamísa weírítu gürágu lueigiñe gádürü tarigei, tiábin arárireina múarugun.

¹² Tídan gamísa tugúya, ñiñanu sun jawúyeri anímaalu, gádürüga tugúdi, jéwe, jáma dunúru.

¹³ Ábati lagáambun laríñagun ában umálali lun.

—Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe anímaalu ja lun beigin.

¹⁴ Ába loúnabun Pédro.

—Uá, Nabúreme, meigiñajágidina ni cáta le wanügübei quei mabuídunti según lilúrudun Moisés.

¹⁵ Ábayati ladímurejan umálali ligia lun, ába laríñagun lun.

—Le cátei le labuíduragüdün Búngiu, maríñagabá luágu luágu mabuídun lan.

¹⁶ Úrúwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun gamísa tugúya siélu.

¹⁷ Súnti niján lan Pédro láu luweirín arítaguni luágu, asáminara ca lan laníchigübei cátei le laríjubei, ligia jachülürün luwügüriñan Cornélio, álügüdejaina tuágu lúban Simón.

¹⁸ Dan jachülürün tubéneri múna, ába jálügüdajan rein ánjein ñi lubei lagánawa ában gíriti Simón le gíñe únbei jaríñaga Pédro.

¹⁹ Queiti buga nijágu lan Pédro asáminara luágu cátei le asálriragübei lun, ába laríñagun Sífiri Sándu lun.

—Añája úrúwa wügüriña álugabu,

²⁰ raríba, oúfudabá, beíba jáma láu affíñeni ladúga áu lan oúnajabaliña.

²¹ Ábati larárirun Pédro le ñíjin jabei wügüriña ja loúnajabaña Cornélio, ába laríñagun joun.

—Áu le jáluajabei. ¿Ca gabügürübalün?

²² Ába jaríñagun.

—Loúnajan gumándan le gíríbei Cornélio wagía, ában wügüri surúti, derégeguati lúngua lun Búngiu, jínsifeti joun sun juríu. Ñúbinti ában ánjeli aríñaga lun lun loúnajan oúgabun lun bídin lúbiñe, lun lagáambuni le lúnbei bariñaguni lun.

²³ Ábati lebélaagüdüniña Pédro, ába jeréderun lúma ñi áriebu ligia. Larúgan, ába lídin Pédro jáma, ñúdüntiña gíñe jádaangiñe affíñetiña ja aganóubaña Jópe jáma.

²⁴ Larúgan, ligia jachülürün Cesaréa, le ñi lubei Cornélio agúrabajaña jáu lidújeñu jáma jabuídun-ágei lumádagu ja lamísurajabaña.

²⁵ Dan lachülürün Pédro, ába láfuridun Cornélio erésiberei, ába jájuduragun ligíbugiñe láu sarágu inébesei.

²⁶ Ába liñúrugini Pédro, ába laríñagun lun.

—Ráramabá, wügüri gíñe áu bíledi.

²⁷ Súnti niján lan adímureja lúma, ába lebélorun, ába ladárirun sarágu gürígia adámuriñu ñi.

²⁸ Ábati laríñagun Pédro joun.

—Subúsi jumúti luágu mája lan waffíñen wagía juríu lun jóundaragun juríu jáma ja mámabaña juríu quei jugúya, ni lun webélurun tídoun jában luei wasálrirun mabuídunga

ligíbugiñe Búngiu. Wel, arúfuda láali Búngiu nun luágu mabúseerun lan lun nouseruniña ja mámabaña juríu queísi gürgia mabúiduntiña.

²⁹ Ligía nánjanrunbei niábin dan le bouúnajanbei nuágu. Buséntina jamúgati nasúbudiruni ca lan lébubei jounajan nuágu.

³⁰ Ábati loúnabun Cornélio.

—Ürüwa wéyu guetó, queíburi óra le, ñáñadina núbiñe ayúmuragua lun Búngiu ladaürün ürüwa rábounwéyu, queísi wéchun, ligía lasálriragun ában wügüri nun táu ában dáüguaü mirítu.

³¹ Ába laríñagun nun. “Cornélio, agáamba láali Búngiu bayúmuragun, jarítaguaaliti luágu buri cátei le badügübei lun bíderaguniña gudémetiña.

³² Oúnajabá lubeíti wügüriña ubúru gu Jópe ougei Simón le giñe giríbei Pédro, lúbiñe ábanya Simón aráansejati úraü, le gábanbei láru barána, ñi lagánawa.”

³³ Ába lubeíti nouúnajan ougabú furése, áni buítiti badüga biábin. Guetóti awánja sun wagía ya ligíbugiñe Búngiu, buséntiwati wagáambuni le laríñagubei Wabúreme Búngiu bun lun baríñaguni woun.

Lapúrichijan Pédro lúbiñe Cornélio

³⁴ Ábati lagúmeserun Pédro adímureja, ába laríñagun.

—Subúdi náali guetó luágu ában lan lábu lanügüniña Búngiu sun gürgia.

³⁵ Resibirügü lumútiña sun ja inébejabúbaña lun áni adüga jamei le buídubei, dándu juríu quei ja mámabaña juríu.

³⁶ Adímurejati Búngiu joun ladügowagun Israél, adímurejeina ugánu luáguti gayára lan jaráandarun gürgia luma Búngiu lídaangiñe Jesucristu, le Jabúremebei sun gürgia.

³⁷ Jugúya, subúdi jumúti cátei le asúseredubei jageíra juríu buídu, le agúmeserubei Galiléa lárigiñe lapúrichijan Juan, áni abásteragüdjaja ligía.

³⁸ Subúdi jumúti luágu rúlaani Búngiu lubáfu Sífiri Sándu lun Jesúsu Nazarétna, luágu meja giñe ladáagun buíti, luma lareídaguagüdüniña ja asúfurirubaña lábugiñe lubáfu Máfia. Ladügünbalin buri meja cátei le, ladüga ñíñein lan Búngiu luma.

³⁹ Wagía geféentiwa luágu sun cátei le ladügübei Jesúsu Jerusalén luma lídan sun líbiri jageíra juríu. Lárigiñe, ába jáfaruni jílágubei láu jádaraguni luágu ában gurúwa.

⁴⁰ Sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni luágu lürüwan wéyu, ába larúfudaguagüdüni lúngua wíwnaü woun.

⁴¹ Marúfudagünti lúngua joun sun gürgia, lueídügüya woun, wagía le anúadaja láañabaña Búngiu lúmagiñe binárü quei geféentiña luágu lásaarun lídaangiñe ouweni. Jouútiwa luma, gurá wagía luma lárigiñe lásaarun lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

⁴² Ába loúnajaniwa apúrichija joun gürgia luágu, lun giñe waríñaguni luágu rúlaali lan Búngiu Jesúsu méme le lun lagúseragüdüniña ja wínwangiñabaña jáma ja jíláguaañabaña dánme le lagíribudun ubouágun.

⁴³ Adímurejaaña meja giñe sun profétagu luágu Jesúsu lúmagiñe binárü, luágu sun lan ja afíñebaña luágu, resíbi jamáni ferúdu luágu jafígoun.

Jerésibiruni ja mámabaña juríu Sífiri Sándu

⁴⁴ Ñígili Pédro adímureja, ligía liábin Sífiri Sándu jádoun ja agáambajabalin ladímurejan.

⁴⁵ Játi juríu ja afíñetiña luágu Jesucristu ja ñübinbaña úara luma Pédro, ába laweíridun janígi láu liábin Sífiri Sándu jádoun ja mámabaña juríu.

⁴⁶ Agáamba jamútiña adímureja dimúrei le mámabei jerérun, adímureja jagía luágu luweírigin Búngiu.

⁴⁷ Ábati laríñagun Pédro.

—¿Majoúabei funági lun jabásterún gürgia ja, quei resíbi jamáali lubei Sífiri Sándu queígubeirügü wagía?

⁴⁸ Ába líchugun dimúrei lun jabásterun lídan líri Jesucristu. Lárigiñe, ába jayúmuragun lun Pédro lun leréderun átiri wéyu jáma.

11

Labájüdagun Pédro joun tilana ligílisi to Jerusalénboun luágu le asúseredubei Jópe

¹ Ába jagáambuni apóstolugu jáma jíbiri afíñetiña ja Judéabaña luágu ánjaaña lan giñe ja mámabaña juríu lun láni Búngiu ugánu luáguti Wasálbaragüle, Jesucristu.

² Dánti le lagíribudun Pédro Jerusaléoun, ába jachúrjani juríu ja afíñetiña,

³ jaríñaga.

—¿Cámesan bídin aríjaña ja mámabaña juríu, áni jou amürü jáma?

⁴ Ábati labájüdaguni Pédro sun le asúseredubei joun lúmagiñe lagúmeseseja, ába laríñagun.

⁵—Ubúrugufiädina Jópe, ayúmuragua lun Búngiu, ligía naríjin ában cátei lasáiragun nun camá jamuga ában gamísa weírutu tarárirun siéluigiñe, gúrágu lueigiñe gádürü tarigei, tiábin chülü le ñí nubei.

⁶Dan le naríjin tuágun buídu lun naríjin ca lan tídaanbei, ába naríjin anímaalugu gádürügua tugúdi ñi, anímaalugu gáñitiña, jéwe, jáma dunúru.

⁷Ába nagáambun lariñagun ában umálali nun. “Sarába Pédro, áfarabá jádaangiñe, joubei.”

⁸Ába naríñagun. “Uá, Nabúreme, ladüga meigiñajágidina ni cáta le wanügübei quei mabuídunti segün lilúrudun Moisés.”

⁹Ábayati ladímurejan umálali siéluigiñeti ligía nun, lariñaga nun. “Le cátei le labuíduragüdün Búngiu, mariñagabá luágu luágu mabuídun lan.”

¹⁰Úrúwañein weíyaasu lasúseredun cátei le, lárigiñe, ábaya tamúdeirun siélun.

¹¹Lídan óra ligía, ligía jachülürün úrúwa wügüríña tídoun muna to ñí nubei, oúnajóutiña Cesaréagiñe álugana.

¹²Ába lariñagun Sífiri Sándu nun lun nídin jáma láu afiñeni. Ñüdüntiñá giñe sisi afiñetiña ja núma. Dan wachülürün Cesaréa, ába webélurun sun wagía lúbiñoun ában wügüri,

¹³le abájüdagubei woun luágu nege laríjin ában ánjei rára lúbiñe, ába lán nege lariñagun ánjei ligía lun. “Oúnajabá wügüríña lun jóudin ubúrugú Jópe óugei Simón le giñe giríbei Pédro,

¹⁴lariñagubei bun ída lúba lan gayára lan basálarun jáu sun bufámilian.”

¹⁵Dan nagúmeserúnbei adímureja joun, ába liábin Sífiri Sándu jádoun quei meja liábin wádoun furúmiñe.

¹⁶Ábati narítangun luágu lé meja lariñagunbei Wabúreme. “Inárüni luágu badíseigüda lan Juan láu dúna, ánjein Búngiu, labásteragüdúbadün láu Sífiri Sándu.”

¹⁷Ánjeinti ru lubálin Búngiu líbe le líchubei woun, wagía le afiñelíbei luágu Jesucristu, joun, çátanañadináti lun neréderubei lan le labúseerubei Búngiu ladüga?

¹⁸Dánti le jagáambuni afiñetiña ja Jerusalénbaña cátei le, ába jámanichun. Ába jadímurejan luágu luweírigin Búngiu, ába jariñagun.

—¡Rújali lubei giñeti Búngiu ubáfu joun ja mámabaña juríu lun jasáansiruni jagáburi, lun gayára lan jabíjin íbágari magúmuchaditi!

Ligílisi to Antioquána

¹⁹Dan le láfarúnbei Estéban, ába giñe jagúmeserun eíbaajaña ja jíbiri afiñetiña, ába janúrajan jíbiri chülü Fenícia, Chípre, luma Antioquía. Ñi jíchiñe uágú luáguti lasálaruníña Jesucristu gürígia lídaangiñe jafígoun jóunrügü juríu, máma joun ámu gürígia.

²⁰Ánjeinti afiñetiña ja Chíprena jáma Cirénena, ába jachülürün Antioquía, ába giñe jadímurejan joun ja mámabaña juríu, ába jíchuguni uágú luáguti Wabúreme Jesucristu joun lun jasálarun.

²¹Ñíñein lubáfu Búngiu jáma afiñetiña jagía, sarágu ja mámabaña juríu, ába jígiruni binádu jafiñen, ába jafiñerun luágu Jesucristu.

²²Dan lachülürünbei uágú le lábun jagáambun afiñetiña ja Jerusalénbaña, ába jóúnajani Bernabé Antioquíoun.

²³Dan lachülürünbei Bernabé, ába laríjini luágu binílaaña lan Búngiu gürígia ja mámabaña juríu, ába lagúndaarun sarágu. Ába labímejaníña súngubei lun jafálaruni Wabúreme Búngiu táu sun janígi.

²⁴Bernabé, ában meja wügüri buíti, derégeguati lúngua lun Sífiri Sándu le gumúti, buin líña giñe láu afiñeni luágu Jesucristu, itara líña lagáñeirun sarágu gürígia lun Jesucristu.

²⁵Lárigiñe, ába lídin Bernabé Társo áluajei Sáulo, dan ladáriruni, ába lanügüni Antioquíoun.

²⁶Ába jeréderun ñi jáma tílana ligílisi ában írúmu, arúfudaja joun sarágu gürígia. Ní Antioquía lagáruía joun afiñetiña “Cristiánugu” furúmiñe.

²⁷Lídan dan ligía, ába jóúdingua já buri profétagu Jerusaléngiñe lun Antioquíoun.

²⁸Ában jádaangiñe, gíríti Ágabo, ába laráramun jádan afiñetiña, ába lariñagun láu le lasúbudirágüdübei Sífiri Sándu lun luágu liábiba lan ában óunwenbun ílamäü lídan sun ubou, áni suséreti lídan lidáni larúeijan Cláudio.

²⁹Ábati jóúndaragun afiñetiña ja Antioquána lun jóúnajan seínsu joun afiñetiña ja Judéabaña segün le jayáraati íchiña.

³⁰Ítara líña jadügüni, ába jóúnajani seínsu ligía luma Sáulo joun tábutigu jalígílisin afiñetiña Judéana.

12

Loúnwen Jacóbo luma ladaürün Pédro

¹Lídan dan ligía, ába lagúmeserun urúei Heródes eíbaajaña jádaangiñe afiñetiña.

² Ába láfaragüdüni Jacóbo le lamúlen Juan táu efeín,

³ queíti laríjin láu gúnda jamá juríu láu cátei le, ába gíñe lanügüni Pédro adáüra. Lídan buri wéyu le fédu le ídaanbei teigúa fein magánatu ísi lasúsereda cátei le.

⁴ Lárigiñe lanügüni Heródes Pédro adaüra, ába ládaruni furisunrugun jáu díisi-sísi súdearagu oúnigira gádürü gádürü, larítagun lún yebe laságaruni jagíbugiñe lílana fulásu lárigiñe fédu lun lagúserun.

⁵ Níñein lubeíti Pédro furisunrugu toúnigiwañu buídu, merédeti jayúmuragun tílana ligílisi lun Búngiu luágu.

Leséfuruni Búngiu Pédro furisunrugúgiñe

⁶ Áriebu le lubáragiñe wéyu lé yebe lúnbei laságaruni Heródes Pédro jagíbugiñoun gürígia, larúmuguña Pédro jamídaangua bián súdeara, gürágu ligia láu bián güríngüri, jámaya bián súdeara luágu béna oúnigira.

⁷ Sódini, ligía lasálaragun ában láni Wabúreme ánjeli, ába larúgoundün furisunrugu. Ába lagúuruni ánjeli ligía loúbawagu, ába lagáguduni, ába laríñagun lun.

—Sarába furése.

Ábati láburujan güríngüri lueígiñe lújabu Pédro,

⁸ ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Murúbei bubélitin, daúbounme bigeídin.

Lárigiñe ladügüni Pédro sun líra, ába laríñagun ánjeli ligía lun.

—Daúboun babíte, falábana.

⁹ Ába láfuridun Pédro lárigi ánjeli ligía, ibídiñoun lun ánjein inárüni lubeí lúmoun máma lan inárüni cátei le ladügübei ánjeli ligía. Genégetimáati lun camáa gewenediñein.

¹⁰ Ába jástügürün jáu furúmiñetiña oúnigirutiña, sügü jamaña jabíaman, dánti le jachülürün luágun béna le gürábu le úmadagiñebei, ába lánjunrenchun lúngua. Ába jáfuridun, lárigiñe jánjiñuragún ában úma, ába lígiruni ánjeli ligía Pédro lábuga.

¹¹ Ligíaali larügüdagun Pédro lúngua, ába laríñagun.

—Aná guetó, subúdi náali luágu oúnaja láali lan Búngiu ánjeli lun leséfurunina lueí Heródes lúma lueí sun lé yebe jabúseerubei juríu jadügün náu.

¹² Asáminareína ligía Pédro luágu cátei le, ába lídin túbiñoun María to lúguchu Juan Márcos, le ní jabei sarágu gürígia adámuríñu ayúmurgua lun Búngiu luágu.

¹³ Dan lacañjan luágu lubéneri bürürü, ába táfuridun ában irájü músu, gírítu Róde, aríja ca lan agúajabei.

¹⁴ Dan tasúbudiruni luágu Pédro lan luágu lumálali, bulíei tumúti tánjunrenchuni béna, le luweírín tugúndan, ábarúga teíbaagun múnadoun awísaja luágu niján lan Pédro bénabu.

¹⁵ Ábati jaríñagun tun.

—¡Lülüjaali báu!

Ába taríñagun joun luágu choúru tan luágu ligía lan. Ába jaríñagun.

—Máma ligía, fágua láfurugu.

¹⁶ Niján mémeti Pédro acañja luágu béna. Dan jánjunrenchuni, ába laweírídun janígi dan le jaríjini.

¹⁷ Ába líchugun seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába labájüdaguni joun ída líña lan laságaruni Búngiu furisunrugúgiñe, lárigiñe, ába laríñaga joun.

—Abájüdagua jumeí cátei le lun Jacóbo lúma joun jíbiri affíñetiña.

Ábati láfuridun, ába lídin lídoun ámu fulásu.

¹⁸ Dan larúgadunbei, niján luwúyerigu samínaü jádan súdeara, ladüga ibídiñeti joun ca lan susérebei lun Pédro.

¹⁹ Ába loúnajan Heródes áluajei, quei madári jamáni, ába lálügüdaguniña súdeara já buga oúnigirubalin, lárigiñe, ába láfaraguágüdüniña jilágubei. Lárigiñe, ába láfuridun Heródes Judéagiñe, ába lídin agánawa Cesaréa.

Loúnwen Heródes

²⁰ Weírítu ligáñi Heródes jáma gürígia ja aganoubaña Tíro lúma Sidón, ánjein jagía, ába jebélurun lídoun ában aríttaguni lun jóúnajan wügüríña lun jadímurejan lúma luágu jafúleisein. Dan le jachülürün, ába jagáñeiruni Blásto, ában wügüri íñuguti láni Heródes, lun lideraguniña adíljei sun cátei, ladüga lageiragiñe Heródes jabíja eigini.

²¹ Ába lagúaragüdün Heródes jawágu luágu ában wéyu, wéyu ligía, ába ladáúrunun lanáangun to lanáangun urúei, ába lañúurun luágu lála le nígiñe lubeí lagúmadíja, ába ladímurejan joun.

²² Ábati jagúmeserun gürígia agúaraja.

—¡Máma wügüri adímurejabei, búngiu adímurejabei!

²³ Lídan óra ligía, ába lasándiragüdüni láni Búngiu ánjeli Heródes, ladüga lanáangun lúngua luágu jerérun gürgía, míchu lumúti linébese Búngiu lun, ába jeígini jéweraü, ába loúnwen.

²⁴ Abúrchagueínatimá ligíati ugánu le láni Búngiu, apúrichijóuati lídan sun fulásu.

²⁵ Dan jagúmuchuni Bernabé lúma Sáulo jawádigimari, ába jagiribudun Jerusaléngiñe barúina jamei Juan Márcos jámagua.

13

Jagúmeseruni Bernabé lúma Sáulo jawádigimari apúrichijei Lerérun Búngiu

¹ Tídan ligílisi to Antioquíaboun, ñiñanu profétagu jáma maésturugu. Wügüriña jagía. Bernabé, Simón, le únbei jariñaga Wuríti, Lúcio le Cirénena, Manaén le agüriarübei úara lúma Heródes le gumádimati Galiléa, lúma Sáulo.

² Luágu ában wéyu dan le jájuduragun lun Búngiu, ayúnara jagía, ába lariñagun Sífiri Sándu joun.

—Dírei jumei Bernabé lúma Sáulo nun lun wadágimanu le únbei nanúadiraña.

³ Lárigiñeti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jíchuguni jájabu jawágu Bernabé lúma Sáulo, ába jóunajaniña luágu jawádigimari.

Japúrichijan Bernabé lúma Sáulo lídan fulásu le Chípre

⁴ Ítara líña loúnajaniña Sífiri Sándu Bernabé lúma Sáulo, ába jóudin Seléucia, ñígiñe, jádina lun jóudin luágun uboúju le Chípre.

⁵ Dan jachülürün lídan ubúruгу le gíribei Salamína, líbiri méme Chípre, ába jagúmeserun apúrichijei lerérun Búngiu tídan jalígilisin juríu. Nüdünti giñe Juan Márcos jáma, nderaguaaña.

⁶ Eíbuga jamúti sun uboúju ligía chülü lúmoun fulásu le gíribei Páfos. Ñi jadárira ában juríu gíriti Barjesús, garíyajati wügüri ligía, ye ligía, lariñaga luágu proféta lan.

⁷ Garíyajati ligía lúmañein gumádimati le Sérjio Páulo, ában wügüri janíchiguti. Ába loúnajan gumádimati ligía luágu Bernabé lúma Sáulo ladüga busén lan lagáambuni lerérun Búngiu.

⁸ Ánjein garíyajati ligía, le méme gíribei Elímas, sigéne lumútiña luei yebe lañíñerun gumádimati luágu le jariñagubei lun luágu Jesucrístu.

⁹ Sáuloti, le méme gíribei Páblo, buin líña láu lubáfu Sífiri Sándu, ába lariaguni Elímas,

¹⁰ ába lariñagun lun.

—jYéetibu, buin bíña láu wuribani, liraü Máfia amürü, lágani sun le buídubei! ¿Ca uágu meréde lubei beyéjean luágu lémeri Búngiu le surúbei?

¹¹ Guetó láburuja ligáñi Búngiu buágun, berédera maríjinga luágu átiri dan.

Lídan óra ligía, ába labúrigadün láu, ába láluajan cába lan árújei lújabu, ladüga maríjinali lan.

¹² Dan larijini gumádimati cátei le, ába lañíñerun luágu Jesucrístu, weiriti lanígi láu le jarúfudajabei luágu Wabúreme Jesucrístu.

Páblo lúma Bernabé ubúruгу Antioquia

¹³ Ába láfayarun Páblo jáma líbirigu Páfosiñe lun ubúrugun Péрге, le lídaanbei fulásu gíriti Panfília. Ánjein Juan Márcos, ába lígiruniña, ába lagiribudun Jerusaléoun.

¹⁴ Lárigiñe, ába jásügürün Pérgegiñe lun ubúrugun Antioquia, le lídaanbei Pisídia. Ába jebélurun lídan wéyu le eméraaguagülei tídoun jalígilisin juríu, ába jañúurun ñi.

¹⁵ Lárigiñeti taliijóunina líburu to lánina lílúrudun Moisés túma buri líburu to jabürüjáboun profétagu, ába jóunajan ábutigu aríñaga joun.

—Wadújeñu, ánjein níjein lubei dimúrei lun jariñaguni joun gürgía ja, aríñaga jumei guetó.

¹⁶ Ábati lásaarun Páblo, ába ladügün seíni joun láu lújabu lun jámanichun, ába lariñagun.

—Agáamba jumá, wügüriña Israelítagu júma jugúya le ájuduragubei lun Wabúngiute.

¹⁷ Búngiu le Jabúngiute Israelítagu, anúdaja lumútiña meja binádu wagúbüriгу lun lánigubaña lan. ába ladügüniña ábanme oúnwenbun násiñun dán meja le añájagua lan agánawa quei teréncha Ejípto, lárigiñe, ába laságaruniña lídaangiñe fulásu ligía láu lubáfu.

¹⁸ Awánda lumúti Búngiu luríban jagáburi lídan fulásu mageírawati quei buri bián-wein irúmu.

¹⁹ Lárigiñe, ába lagúmuchaguagüdüni sédü násiñun ja aganoútiña Canaán lun líchuguni jafúlusun joun binádu wagúbüriгу luára gádürü-san-dimí irúmu.

²⁰ Lárigiñe, ába líchugun gürgía lun jagúseragüdüniña dari lúmoun lidáani proféta Samuél.

²¹ Ábati jamúriajan ában urúei lun ligiaba lan agúmadiraña, ába líchuguni Búngiu Saúl joun jarúeiteme luágu bián-wein irúmu, Saúl ligía, liraü Cis, ladügawagun Benjamín.

²² Lárigiñe, ába lagídaruni Búngiu arúejani luei Saúl, ába líchuguni lun David, le uágubei lariñaga. “Darína David, liraü Isaí, ában wügüri le áubei nagúndaara, áni ladügübei sun le nabúseerubei.”

²³ Jádaangiñe ladügawagun David ligía liábin Jesúsu le loúnajabei Búngiu lun jasálbarun Israelítagu, quei meja laríñaguni.

²⁴ Lubáragiñebei liábin Jesúsu ubouágun, apúrichijati Juan joun sun Israelítagu, laríñaga joun luágu lúnti lan jasáansiruni jagáburu, badísei jagíame.

²⁵ Dan le layárafadúnbei dan lun loúnwen Juan, ába laríñagun. “Mámatia áu le uágubei jarítagu luágu áu lan, liábiba ában nárigi, ni cáta áu loúbagiñe, madúnatina ni íbini lun nafáragadunun ligeídin.”

²⁶ Nidújeñu, jugúya le jarájúñubei ladügawagun Abrahám, júma jugúya le mámbabei ladügawagun Abrahám, inébejbutún lun Búngiu. wagía gúrigia ja únbaña loúnajoúa ugánu le luáguti Wasálbaragüle.

²⁷ Já meja gúrigia ja aganoubaña Jerusalén jáu sun jábutigu, ibídiñetí yebe joun ca lan Jesúsubei, úa ligía gunfaráanda jamáni jerérun profétagu, láu sun alijjoúa lan jerérun tídan jalígilisin ságü luwéyuri eméraguni, jagía guánarügüti gúnfuli jamúti le búrúwañubei láu jasiadiruni Jesúsu lun loúnwen.

²⁸ Láu sun madári jamá lidúnrun Jesúsu lun gayára lan jáfaruni jilágubei, amúriajatiña lúma Piláto lun láfaragüdüni jilágubei.

²⁹ Dánti le adúga jamáali sun le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu, ába jarárigüdüni luegiñe gurúwa, ába jíchuguni lídun lumúaja.

³⁰ Ába lásaaragüdüni Búngiu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

³¹ Arúfudaguati Jesúsu lúngua wínwañu luágu sarágu weíyaasu joun ja ñúbinbaña lúma luágu luweiyasun Galileagiñe lun Jerusaléoun, jagiati geféenbaña luágu joun gúrigia guetó.

³² Wichiguñein lubeiti ugánu le jun, luágu darádu lé meja ladügübei Búngiu jáma binádu wagúbüriugu

³³ gúnfuli láali woun, wagía le jadügawagun, láu lásaaragüdüni Jesúsu, quei laríñaguni tídan lílburun, lídan líbíaman Sálmo. “Niráú amúrú, rúnaali ubáraú le bun uguñe.”

³⁴ Ariñaga láali meja Búngiu luágu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe ouweni lun mañáladun lan lúgubu, dan laríñagun tídan líburu to Lerérun. “Níchugubei abíniruni le uágubei naríñaga lun David bun, gayáraati beménigidun luágu.”

³⁵ Laríñaga giñe David lídan ábanya Sálmo. “Mígirunbadibu lun lañáladun lúgubu Biraú le jínsiñebei bun.”

³⁶ David, seríwiti méja joun ja lánina lidáani quei laríñaguni Búngiu lun, lárigiñe, ába loúnwen, ába labunún le ñi lubei jabunúa lagúbüriugu, ába lañáladun lúgubu.

³⁷ Anjeinti Jesúsu, sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni, mañáladunti lúgubu.

³⁸ Nidújeñu, lúnti lubeiti jasúbudiruni luágu lídaangiñe lan Jesúsu ferúduunawa lan wafígoun. Ligía ugánu wanügübei jun.

³⁹ Lídaangiñeti giñe, chibáwaali lubei sun wafígoun, sun wagía le afíñebei luágu, gidáwa ligía wadúnrun ligíbugiñe Búngiu, cátei lé meja siñá lubei lílúrudun Moisés adúga.

⁴⁰ Touñigi jumá lubeiti lueí láburujan ligáñi Búngiu juágoun queísi jaríñaguni profétagu dan le jaríñagunbei.

⁴¹ Jugúya le éjerajabei náu, weirilá janígi, áni gumúgua jumá, ladúga áu le Búngiubei, nadügüba cátei weínamuburiti, darime lun mafiñen jumá, íbini jabájúdaguni ámu jun.

⁴² Dan le láfuridunbei Páblo jáma lánigu tídaangiñe ligílisi, ába jamúriajan jáma lúnya jadímurejan joun luágu buri cátei le lewéñegua dimáasu.

⁴³ Dan lagúmuchun jadámuridagun ligílisirugu, sarágu jádaangiñe juríu jáma buri ja ígirubalin binádu jafiñen lun jafálaruni jafiñen juríu, ába jafálaruni Páblo lúma Bernabé. Ába jadímurejan Páblo lúma Bernabé jáma, ába jaríñagun joun lun jasígirun eménigira luágu lareídun Búngiu.

⁴⁴ Lewéñegua dimáasu, le luwéyuri eméraguni, ába jóundaragun jíbe-ágei lílana fulásu lun jagáambuni lerérun Búngiu.

⁴⁵ Láu jaríjin juríu sarágu gúrigia agáambajei lerérun Búngiu, ába jeméendüjan, ába jagúmeserun asígenerei Páblo, anába jameí líri Jesúsu.

⁴⁶ Abati jadímurejan Páblo lúma Bernabé manúfudeiga, ába jaríñagun.

—Lúnti yebe wichuguni ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle jun furúmiñe, jugúya le juríu, quei mabúseerun jumá jerésibiruni ugánu ligía, láu líra jarúfuduñein luágu madúna jumáni íbágaru le magúmuchaditi, itara líña weíbugagubeiti apúrichija joun ja mámbabaña juríu.

⁴⁷ Ladúga itara líña laríñaguni Wabúreme woun.

Níchuguñadibu lun bíchuguni larúgounga joun ja mámbabaña juríu, lun gayáraabei lan jasálbarun ja aganoubaña lídan lagúmujóun fulásu ubouágu.

⁴⁸ Dan jagáambuni ja mámbabaña juríu cátei le, ába jagúndaaragun, ába jagúmeserun aríñaga luágu buídu lan láni Búngiu ugánu, ába jafiñerun sun ja lúnbaña jafiñerun luágu Jesucrístu, ja lúntiñabaña íbágaru le magúmuchaditi.

⁴⁹ Ítara liña lapúrichijóun lerérun Búngiu lídan sun fulásu ligía.

⁵⁰ Ába jadímurejan juríu jáma wúriña gúnfulitiña, inébewa jagía, lúma jáma wügúriña weírgutiña ñi ubúru, ába jínchajániña lun jeíbaajaniña Páblo lúma Bernabé dari lun jabúguniña lídaangiñe fulásu ligía.

⁵¹ Ábati jáfuruduní calíqui lueígiñe jagúdi, arúfudei luágu mabuídun lan jóuserun lílana fulásu ligía, ába jóudin ubúrugun Icónio.

⁵² Gúndaañu jáña affíñetiña Antioquía luágu jabágari lúma Crístu, weíríti jedéregeragun jóungua lun Sífiri Sándu.

14

Páblo lúma Bernabé ubúru Icónio

¹ Ába jebélurun Páblo lúma Bernabé tídoun jalígílis juríu ubúru Icónio, ába japúrichijan, buíti jadímurejan dari lun jafiñerun sarágu, dándu juríu quei máma juríu, luágu Jesucrístu.

² Juríu ja mafiñebaña luágu Jesucrístu, ába jínchajaniña ja mámabaña juríu, amásiñedagúdaña affíñetiña joun.

³ Ligía jeréderunbei Páblo lúma Bernabé sarágu dan ñi, ába jadímurejan furáangu, manúfudeiga, jeméniñu luágu Búngiu, arúfuda lumúti Wabúreme luágu inárúni lan cátei le japúrichijabei luágu lareídun, láu líchuguni ubáfu joun lun jadáagun seíni lúma miláguru.

⁴ Fánreinguañu jáña lílana ubúru ligía, jíbiri jámagiñeñanu juríu, jíbiri jámagiñe apóstolugu.

⁵ Játi juríu jáma ja mámabaña juríu, ába jebélurun lídoun ában arítaguni jáma gumádimatiña lun jeíbaajaniña apóstolugu lúma lun jachámuragun dúbü jawágun.

⁶ Ánjein Páblo lúma Bernabé, ába jasándiruni, ába jóudin lídoun buri fulásu le gíríbei Lístra lúma Dérbe, biáma fulásu le láni méme fulásu le Licaónia, lúma geyégua láu,

⁷ apúrichija jamúti giñe ugánu luáguti Wasálbaragüle Jesucrístu ñi.

Jachámuragun dúbü luágu Páblo lídan fulásu le Lístra

⁸ Níñein ában wügúri méibugunti, Lístra, ñun líña ladüga ítaragubeíñein lan lúmagiñe lagúriajóun, meibugungubeíti.

⁹ Lagáambajañein wügúri ligía le laríñagubei Páblo, láu laríjin Páblo luágun, ába lasúbudiruni luágu afiñe lan wügúri ligía luágu gayára lan lareídagun.

¹⁰ Ábati laríñagun Páblo lun láu umálali jéreti.

—Ráramabá luágu bugúdi.

Ába lachúbarun wügúri ligía arárama, ába lagúmeserun eíbuga.

¹¹ Dan jaríjini gúriquia cátei le ladügubei Páblo, ába jagúmeserun agúaraja lídan jerérun Licaóniana, jaríñaga.

—jRaríjaña búngiugu quei jagáburi wügúriña wámoun!

¹² Jaríñaga luágu Bernabé búngiu Júpiter, luágu Páblo búngiu Mercúrio, ladüga ligía lan adímurejabei. Nújein lúban jabúngiute Júpiter boúgudiñoun lueí ubúru,

¹³ ába liábin lufádirin Júpiter ñigiñe barúma wügúriña bágasu lúma buri fulúri luágun lubéneri ubúru, busénti yebéti ligía jáma buri gúriquia lun jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragúdün joun Páblo lúma Bernabé.

¹⁴ Dan jasúbudiruni Páblo lúma Bernabé cátei lan jabúseerunbei gúriquia ja jadügün, ába jajeíridagunun janáangun le luweírin lubéresen cátei le joun, ába jádaragun jóungua jádoun gúriquia agúarajeina.

¹⁵ —jWügúriña! ¿cámesan jabúseera jadügüni cátei le? Wügúriña giñétia wagía quei jugúya, wayábiña aríñaga jun lun jígiruni cátei buri le mabuídunbei, lun jafálaruni Búngiu le winwanbei, le adügübalin siélu lúma ubou, barána lúma sun cátei le lídaanbei.

¹⁶ Lídan meja dan le sügüjalíbei, ígira lumútiña meja Búngiu gúriquia lun jadügüni le jabúseerubei,

¹⁷ láu sun, arúfuda láani joun gúriquia cáteiñein lan láuja buídu le ladügubei joun. Rúti júya woun lúma alúbajani buíti, ru ligía eígni buídurügüti woun, belúgüda lumúti ugúndani tídoun wanígi.

¹⁸ Láu sun aríñaga jamáni Páblo lúma Bernabé sun cátei le joun, jénreengu mémegili jeréderuniña gúriquia lueí jáfaruniña bágasu jagía lun jadágaragúdün joun.

¹⁹ Ábati jachúlürün juríu Antioquíagiñe lúma Icónioigiñe, ába jagáñeiruni jarítagun gúriquia lun jachámuragun dúbü luágun Páblo. Lárigiñe, ába jadúrúguduní bougudín lueí fulásu, sun jaríñagun luágu jílaali lan.

²⁰ Dan le jagúriridágun afíñetiña láu Páblo, ába lásaarun, ábaya lebéllurun fulásurugün. Larúgan, ligía lídin lúma Bernabé ubúrugun Dérbe.

²¹ Lárigiñe lapúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle ñi Dérbe, le ñi jabei sarágu gúriquia afíñerutiña luágu Jesucrístu, ába jagíríbudun, ába jóudin Lístra, Icónio lúma Antioquía.

²² Rútiña gurásu joun affiñetiña ja lídaambaña buri fulásu ligía, aríñaga jagía joun lun jasígirun derégüdagü lídan jaffiñen, aríñageina jagía joun luágu lúnti lan wasúfurirun sarágu lun gayára lan webélurun lídoun larúeijan Búngiu.

²³ Rútiña giñe ábutigu lídan cáda jadámurin affiñetiña. Lásunti jayúmuragun lúma jayúnarun, ába jedéreguniña lábun laríaajan Búngiu le uágubei jaffiñera.

Laگیرbudun Páblo lúma Bernabé Antioquíoun

²⁴ Lárigiñe, ába jásügürün Pisidiagiñe, ába jachülürün Panfília.

²⁵ Ába japúríchijani ugánu luágti Jesucristu ubúrugu Péрге, líbiri méme Panfília, ábati jóudin Atálioun.

²⁶ Nígiñe jádina, ában jóudin Antioquíoun, le fulásu le ñíjin lubei jóunajóua lábugiñe laríaajan Búngiu adúgei wadágimanu le jagúmuchubei guetó.

²⁷ Dan jachülürün Antioquia, ába jóúndaraguniña tánigu jalígílisin affiñetiña, ába jabájüdaguni sun cátei le ladügubei Búngiu jáu joun, lúma luágu lánjunrenchuni Búngiu béna joun ja mámabaña juríu lun giñe gayáraabei lan jaffiñerun luágu Jesucristu lun jasálbarun.

²⁸ Ába jeréderun Páblo lúma Bernabé sarágu dan jáma affiñetiña ñi.

15

Adámuridagúni Jerusalén

¹ Ligía jayábin wügüríña Judéagiñe lun Antioquíoun, ába jagúmeserun arúfudaja joun affiñetiña luágu lun lan jasálbarún, mósu lan jerésibiruni wügüríña circuncisión, quei laráñaguni lilürudun Moisés.

² Barúti Páblo lúma Bernabé ában sigénei weíríti jáma luágu cátei ligía, lagúmujóun óra, ába loúnajóun Páblo, Bernabé, jámaya ámu wügüríña Jerusaléoun lun jóudin aráanserei cátei le jáma apóstolugu jáma tábutigu ligílisi to ñíboun.

³ Ja tánigu ligílisi to Antioquiaboun oúnajabaliña, lídaanti jaweiyasun, ába jásügürün loúbawagugiñe Fenícia lúma Samária, abájüdagueina jagía luágu jígiruni ja mámabaña juríu binádu jaffiñen lun jafálaruni Cristu. Ába jagúndaaragun sun affiñetiña láu ugánu le.

⁴ Dan jachülürünbei Páblo lúma Bernabé Jerusalén, ába jerésibiruniña tílana ligílisi, jáma apóstolugu, jáma tábutigu ligílisi, ába jabájüdagun Páblo lúma Bernabé joun luágu sun le adúga lálalibe Búngiu jádaangiñe.

⁵ Níñanu jádaangiñe jadámurin fariséogu ja affiñetiña luágu Cristu, ába jaráramun, ába jariñagun.

—Lúnti jerésibiruni wügüríña affiñetiña ja mámabaña juríu circuncisión, lúnti giñe jagúnfulirun lúma lilürudun Moisés.

⁶ Ábati jóúndaragun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi lun jatúriajani cátei le.

⁷ Lárigiñe sarágu dimúrei, ába lásaarun Pédro, ába laráñagun.

—Nidújeñu, subúdi jumúti luágu binárü lán meja lanúadirana Búngiu jádaangiñe lun níchuguni ugánu le lánina asálbaruni joun ja mámabaña juríu, lun giñe gayáraabei lan jaffiñerun luágu Jesucristu.

⁸ Búngiuti, le subúdjábubei tun anígi, arúfuda lumúti luágu resíbi láníña ja mámabaña juríu láu líchuguni Sífri Sándu joun quei líchuguni woun.

⁹ Manúgün lumútiwa Búngiu ámu jaweí, jarúmagađa lumútu giñe janígi láu jaffiñen luágu Jesucristu.

¹⁰ ¿Cáti uágu lalóuguada jaffiñen guetó luágu le adúga lálalibe Búngiu, ru jugúya ában ijürügu jawágun affiñetiña ja, le wásiñerubei wagía guánarügü anúga—ní wagía ní binádu wagúbürigu?

¹¹ Affiñetiwa luágu sálbaadiwa lan láurügü waffiñerun luágu Jesucristu, madügünga wagía ní ámu cátei lun wabíjini, sálbaadiwa láu lareíni Wabúreme Jesucristu. Ítara méme líña giñe jasálbarun ja mámabaña juríu.

¹² Ábati jámanichúnga, ába jagáambuni sun le jariñagubei Bernabé lúma Páblo joun luágu buri seíni lúma miláguru le ladügubei Búngiu jádaangiñe, jagánagua ja mámabaña juríu.

¹³ Dan le lásurun jadímurejan, ába laráñagun Jacóbo.

—Nidújeñu, agáamba jumána.

¹⁴ Abájüdaguaali Simón Pédro woun ida líña lan fuleisei láníña Búngiu ja mámabaña juríu, láu lanúadajan jádaangiñe lun lánigume.

¹⁵ Ítara líña cátei le quei lé meja jabürújabei profétaгу tıdan Lerérun Búngiu.

¹⁶ Gumúguaali jarúeijan ladügawagun Davıd, queisigubeirügü tagúmuchagun ában múná eíguadutu.

Lachülürüba wéyu nun, áu le Búngiu, lúnyame naríjin jawágun ladügawagun Davıd, ábame níchuguni ubáfu lun ában jádaangiñe lun larúeijan jádan.

17 Nadügübei líra lun gayáraabei lan jayábin sun jíbiri güriáia lun jáluajanina queísi Jabúreme, lun jayábin sun ja mámabaña juríu nun, ja anúadaja náñabaña lun nánigume.

18 Ítara líña nariñagun, áu le Búngiu, le asúbudirágüdúbalin cátei le lúmagiñe buga binádu dan.

19 Ligía nariñagunbei luágu moun láni wíchugun sarágu lúruđu jawágun ja mámabaña juríu, ja ígirubalín binádu jafiñen lun jafálaruni Búngiu,

20 buidürügüti láu labürüjoun joun lun jebé lan jeigin eiginí le adágarawagüdüti joun sándu, madáagun jagiame cátei buri jáma ja úmatíña mamárieidun jamá, meigin jagiame jágürügü anímaalu ja tigiwarügütiña lugúndun máfuridunti játa jádaangiñe, meigin jagiame játa anímaalu.

21 Buíti lun jagúnfulirun lúma buri cátei le lun jíchugun inébesei joun juríu, ladüga lúmagiñe bugája binádu dan, añájein güriáia apúrichijati lilúrudun Moisés lídan ságü fulásu, aliijouati lúruđu luágu tidan buri jalíglisin juríu ságü luwéyuri eméraaguni.

22 Ábati jarítangun apóstolugu jáma tábutigu ligílisi jáma sun tílana ligílisi janúadajan wügüriña jádaangiñe, lun jóunajaniña Antioquía úara lúma Páblo lúma Bernabé. Ába janúadiruni Júdas, le giríbe Barsabási, lúma Silas, bián wügüriña weirigutiña jádan affñetiña.

23 Ába jóunajan ában gárada jáma, láriñajare tidan gárada tugúya.

“Wagía le apóstolugu, tábutigu ligílisi, jáma sun jíbiri affñetiña, mábuga wáña joun wadújeñu lueigiñe Jesucrístu ja mámabaña juríu ja aganoúbaña Antioquía, Síria, lúma Cilícia.

24 Agáambaadiwa luágu añájein lan güriáia ñüdüntiña yágiñe ibídiñoun woun ebéreseja jun láu jadímurejan, áni dájaña ámu arítangun jídoun láu jaríñagun jun luágu mósu lan jerésibiruni wügüriña circuncisión, queísi laríñaguni lilúrudun Moisés.

25 Ligía wúwaradünbei lídan warítangun lun wanúadajan güriáia wádaangiñe lun jóudin aríjaün úara jáma wadújeñu Bernabé lúma Páblo ja jínsiñebaña woun sarágu,

26 ja rújamaalíbeí jabágarí lídoun pelíguru lueigiñe Wabúreme Jesucrístu.

27 Wouñajañanu lubeíti Júdas lúma Silas jun, jadímurejaba júma lun jafúnraanguagüdüni sun cátei le tídaanbei gárada to wouñajaboun jun, jun.

28 Maríbaanti laríjin lun Sífiri Sándu lúma woun, míchugúniwa lan ámu ijürügu jun lueídügüya murúsun cátei le, le lunbei jadügüni.

29 lun meigin jumá úwi le jáni anímaalu ja adágarawagüdütiña joun sándu, meigin jugúyame jítaü, ní úwi le jáni anímaalu ja tigiwarügütiña, madáagun jugúyame cátei buri jama güriáia ja mamárieidüntiña júma. Ánjaün areídagua júngua lueí buri cátei le, buídubeí jadüga. Buíđu lámuga lídin jun.”

30 Lárígiñeti jóunajoún luágu jaweíyasun, ába jóudin Antioquía. Dan le jachülürünbei ñi, ába jóundaraguniña affñetiña, ába jíchugunun gárada joun.

31 Dánti le jalíjanbarun affñetiña, ába jagúndaarun sarágu luágu gurásu le tíchugubeí joun.

32 Quei giñeti gabáfu jamá Júdas lúma Silas lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe, ába jíchugun gurásu joun affñetiña láu jadímurejan joun, ru jagía idérebugu lun jafiñen.

33 Lárígiñe jástügürün átiri dan ñi, ába jayoúrangun affñetiña joun lubá jagíribudun jámoun já meja oúnajabaliña Jerusalén.

34 Ánjeinti Silas, ába leréderun.

35 Reideitiña giñe Páblo lúma Bernabé Antioquía, ába jasígirun arúfudajeí lúma apúrichijeí ugánu luáguti Crístu, jagía jáma sarágu ámu.

Lagúmeseruni Páblo libítaman luweíyasun apúrichija

36 Átiri dan lárígiñe, ába laríñagun Páblo lun Bernabé.

—Queímounya aríjaña affñetiña lídan sun ubúrugu buri le ñi lubeí apúrichija wamáali lan ugánu luágu Crístu, aríja wamáuga ída jáña lan.

37 Busénti yebe Bernabé janügüni Juan Márcos jámagua,

38 májati Páblo janügüni ladüga meja ígira láaña lan Panfília, masígiti jáma lídan wadágimanu.

39 Lárígiñe sarágu sigénei, múaradüntiña luágu cátei le darí lun jafánreinragun jawáriuagua. Ába lanügüni Bernabé Márcos, ába jóudin Chípre,

40 ába lanügüni Páblo Silas. Lárígiñe jedéregeruni affñetiña Páblo lúma Silas lújaburugun Búngiu, ába jóudin,

41 ába jástügürün Síriagiñe lúma Cilíciagiñe, íchaajeina gurásu joun affñetiña ligílisirugu.

16

Lídin Timoteo úara jáma Páblo lúma Silas

1 Ába jachülürün Páblo lúma Silas lídoun buri fulásu le Dérbe lúma Lístra, le ñi lubeí jadárira ában affñeti gíríti Timotéo, tiraü ában würi juríu affñetu luágu Jesucrístu, güriégu lúguchi.

2 Affñetiña ja aganoúbaña Lístra lúma Icónio, buíti jadímurejan luágu.

³ Busénti Páblo lun lídiba lan Timotéo jáma, íchigeina ugánu luáguti Crístu, ába lerésibiruni Timotéo circuncisión luei wuríba lan joun juríu ja aganóubaña lídan buri fulásu ligía, quei subúdi jamáni luágu merésibirun láani circuncisión ladüga güriégu lan lúguchi.

⁴ Súnti fulásu le ñígiñe lumúti jásügüra, jasúbudirágüdüni cátei le jaríñagubei apóstolugu jáma tábutigu ligílisi ja Jerusalénbaña joun affíñetiña, ába jéredun jawágu lun jagúnfulirun lúma jagúmadin.

⁵ Ába lubeiti jedéraagüdün tílana ligílisi lídan jaffíñen, ába jagánwoundun affíñetiña ságú wéyu.

Lasáliragun ában wügüri Macedóniana lun Páblo

⁶ Májati Sífiri Sándu lun jíchugubei lan ugánu luágu Crístu Ásia. Ábati jásügürün labádinaguagiñe Fríjia luma Galácia,

⁷ ába jachülürün luágu fadáguau le Mísia. Ñígiñe yebe jarítagua lun jebélurun loúbawagun Bitínia, májati láni Jesúsu Espírítu le méme Sífiri Sándu lun jadügüni.

⁸ Ábati jóudin surúru Misioun, ába jarárirun Tróas.

⁹ Ñi lasáliragua ában wügüri Macedóniana lun Páblo, áriebu, rára ayúmuragua lun, laríñaga lun. “Queímoun Macedónia íderagua bámugawa.”

¹⁰ Lárígiñe lasáliragun wügüri ligía lun Páblo, ába waráansejan lun wóudin Macedónia láu wafíñen luágu lagúajaña lan Búngiu woun lun wíchuguni ugánu luágu Crístu le Wasálbaragüle joun Macedóniana.

Páblo lúma Sílas ubúru Fílípós

¹¹ Ábati wáfayarun Tróasgiñe, ába wóudin sügülgü luágun ubóju le Samotrácia, larúgan, ligía wachülürün Neápolis.

¹² Ñígiñe ába wóudin Filípós, Fílípós lábugiñeñein lagúmadijan Róma, ligía gíñe ubúru le weírigitimáabei luágu loúba Macedónia. Reideitiwa átiri wéyu ñi.

¹³ Luágu ában wéyu le luwéyuri eméraaguni, ába wáfuridun boúgudin luei ubúru, lárún dúna, lídan ában fulásu le ñi lubeíja layúmurawagúa lun Búngiu. Ába wañúrun ñi, ába wíchuguni ugánu luáguti Crístu joun wúriña ja oúndaragubáña ñi.

¹⁴ Ñíñoun ában jádaangiñe, gírítu Lídia, ubúruguna Tiatíra, tífísiute alúguraja gamísa finutu to gúchu tágu. Judúguatu wúri tugúya lun Búngiu, tagáambajañádiwa, ába lánjunrenchunun Búngiu tanígi lun tadügün gásu láu le laríñagubei Páblo.

¹⁵ Ába tabásterun jáu sun tílana túban, lárígiñe, ába tayúmuragun woun ítara.

—Ánjein affíñe jubei luágu affíñe nan le tímátimaati luágu Wabúreme Crístu, reidei jumá ya núbiñe.

Jéretu wawágu, ába weréderun.

¹⁶ Luágu ában dan, dan le wóudiña lan lídoun fulásu le ñi lubeíñaja layúmurawagúa lun Búngiu, ába wadúnragun túma ában irájú gawágu ában espírítu wuríbatí le íchugubei ubáfu tun lun tasábujan. Ában idámuni irájú tugúya, íbijatútja sarágu seínsu joun tabúriña láu tasábujan.

¹⁷ Ába tagúmeserun irájú to afálarawa, wagía lúma Páblo, agúarajaina tugúya ítara.

—Gúrgia ja, jeseríwiduña lun Búngiu le íñubei, jadímurejaña luágu úma lánina asálbaruni lídaangiñe figou jun.

¹⁸ Gibeti wéyu táu adúgei cátei le darí lun tebéresedun lun Páblo, ába lagáragun, ába laríñagun lun espírítu le tídaanbei.

—Lídan líri Jesucrístu, gumádi numútibu lun báfuridun tídaangiñe.

Ába láfuridun espírítu ligía tídaangiñe lídan méme óra ligía.

¹⁹ Dan le jaríjin tabúriña luágu siñáali lan jagáñeirun seínsu tueígiñe, ába jarügüdüni Páblo lúma Sílas, ába janügüniña jagíbugiñoún ábutigu lamídaangua ubúru.

²⁰ Ába jarúfuduniña jagíbugiñe gumádimatiña, ába jaríñagun.

—Wügüriña juríu ja, jacháraguñein wabúrugute,

²¹ jarúfudajaña igáburí le wásiñerubei erésibira ni adüga ladüga Rómána wagía.

²² Ábati jíñúrágun gúrgia jóungua jawágu, ába jarágachaguágüdüniña gumádimatiña, ába jíchugun dí múrei lun jabeichúniwa láu wéwe.

²³ Lárígiñe sarágu abeichúni, ába jádaruniña furisunrugún, ába jaríñagun lun oúnigiruti adaürútiña lun góunigi láníña buídu.

²⁴ Dan libjini oúnigiruti lúru le, ába ládaruniña lídoun lagúmujoún tarígeirugu furisun, ába legélenchuni jagúdi.

²⁵ Quei buri luágun amídi áriebu, ñíñanu Páblo lúma Sílas ayúmuragua lúma erémuja urému lun Búngiu, ja jíbiri, agáambaja.

²⁶ Sódini, ába liábin ában oúnwenbun járabaganáli, ába lánjingichuni tuágaburi furísun. Lídan óra ligía, ába lánjunrenchun sun béna, safá ligía sun güríngüri le jawágubei adaürütiña.

²⁷ Ába lagágudun oúnigiruti, dan laríjin luágu júnren líña lan sun tubéneri furísun, ába laságarunun lefeínte lún yebe láfaragun lúngua, sún yebe laríñagun luágu ñüdüngua jamá adaürütiña.

²⁸ Ába lagúaragun Páblo lun.

—Máfaraguabá búngua, awánja ya sun wagía.

²⁹ Ábati lamúriajan oúnigiruti lámpu, ába lebélorun eibaagueina, adádagareina láu anúfudei, ába láguragun lúngua lubádu jagúdi Páblo lúma Sílas.

³⁰ Ába laságaruniña furísunrugugiñe, ába laríñagun joun.

—Wügüriña, ¿ca cátei lúnbei nadügüni lun nasálbarun?

³¹ Ába jaríñagun lun.

—Afiñebá luágu Wabúreme Jesucrístu, ábame basálbarun jáu sun tílana búban.

³² Ába jíchuguni ugánu luáguti Crístu lun jáu sun ja lúbiñebaña.

³³ Lídan méme óra ligía, láu sun áriebujali lan buídu, ába lachíbuni bíti buri le jawágubei, ábati labásterun jáu sun lufámilian.

³⁴ Lárigiñe, ába lanügüniña lúbiñoun, ába líchugun eígini joun, imáti lugúndan jáu sun lufámilian láu jafiñerun luágu Búngiu!

³⁵ Larúgan bináafin, ába jóúnajan gumádimatiña polisía aríñaga lun oúnigiruti lun lígiragüdüniña Páblo lúma Sílas.

³⁶ Ábati laríñagun oúnigiruti lun Páblo.

—Oúnajaaña gumádimatiña aríñaga nun lun nígiragüdüñun, gayáraajali lubeíti jídin darángilañu.

³⁷ Ába laríñagun Páblo joun polisía.

—Láu sun Rómana wamá, bejjamutiwa jagíbugiñe gürígia, míchigunga dan woun lun wadímurejan waweígíñega, dágua jamáwa furísunrugun, ¿guetó buséntiña jígiragüdüniwa arámudaguárügü? ¡Máfuridunbadiwa! Nübin jamá aságarawa.

³⁸ Ába jabájüdaguni polisía cátei le joun gumádimatiña, ába janúfudedagún gumádimatiña dan le jasúbudiruni luágu Rómana jamá Páblo lúma Sílas.

³⁹ Ábati jóúdin amúriaja ferúduñ jáma, ába jaságaruniña, ába jayúmuragun joun lun jáfuridun ñígiñe ubúrugugiñe.

⁴⁰ Dan le jáfuridunbei furísunrugugiñe, ába jóúdin túbiñe Lídia, lárigiñe jaríjiniña afíñetiña lúma jíchugun idérebugu joun, ába jasígiruni jaweíyasun.

17

Chagáguai ubúruгу Tesalónica

¹ Lídan jaweíyasun Páblo lúma Sílas, sügütiña Anfípolisigiñe lúma Apolóniagiñe, ñígiñe, ába jachülürün ubúrugun Tesalónica le ñi tubei ában jalígilisin juríu.

² Quei léchun Páblo, ñüdünti tidan ligílisi tugüya, adímurejati jáma ürüwa dimáasu, ságü luwéyuri eméeraaguni.

³ Arúfudajati joun quei taríñaguni Lerérun Búngiu luágu lúnti lán meja lasúfurirun Crístu, lárigiñeme lan loúnwen, aba lánme lásaarun lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun. Laríñaga buri joun.

—Jesúsu méme le uágubei nadímureja jun, ligía Crístubei le lúnbei liábin asálbaraña gürígia.

⁴ Ábati jafiñerun jádaangiñe juríu, ába júaradun lúma Páblo lúma Sílas. Afiñetiña giñe sarágu ja mámabaña juríu ja judúguatiña lun Búngiu, jáma sarágu würiña weirigutiña.

⁵ Juríu ja mafiñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le lunbei liábin, magúndaantiña láu cátei le, ába jóúndaragun wügüriña wuríbatíña ja eibugañajádügübaña úmada, ába jachágaraguágüdüniña gürígia ñi ubúruгу. Ába jaságarajanun lúban Jasón, álujajaña Páblo lúma Sílas lun jaságaruniña lun jedégeruniña jájaburugún gürígia.

⁶ Queiti madári jamániña ñi, ába janügüni Jasón jáma átiri jádaangiñe afíñetiña jagíbugiñoún gumádimatiña lídan ubúruгу ligía, ába jagúaragun aríñaga.

—Wügüriña ja, ja ebéresejabaña lídan sun fulásu, chülújaña giñe ñájoun,

⁷ resíbi láaña Jáson lúbiñe. Sun jagía dürügua jamúti lílürudun Urúei César, ladúga aríñagatiña luágu njein lan ámu urúei, ában nege giriti Jesúsu.

⁸ Dan jagáambuni gumádimatiña jamá sun jíbiri gürígia cátei le, ába jachágaragun.

⁹ Jáson jáma ja jíbiri, ába jafáyeijan, ába jígirawagüdüniwa.

Páblo lúma Sílas ubúruгу Beréa

¹⁰ Furése furése, dan le labúrigadun, ába jóunajaniña affiñetiña Páblo lúma Sílas ubúrugun Beréa. Quei jachülürün ñi, ába jóúdin tídoun jalígílisin juríu.

¹¹ Juríu ja ñibaña, buítimaati jagáburi jaweí ja Tesalónicabaña, resíbi jamúti ugánu luáguti Crístu láu ugúndani, ságüti wéyu jalíjanun Lerérun Búngiu lun jaríjini ánjein inárüni lubei le aríñawagúbei joun.

¹² Sarágu jána lubeiti affiñerutiña jádaangiñe, affiñe jagía giñe sarágu ja mámabaña juríu, dándu wúriña weirigutiña quei wügúriña.

¹³ Dan le jasúbudirunbalin juríu ja Tesalónicabaña luágu lapúrichijañein lan giñe Páblo Lerérun Búngiu Beréa, ába jóúdin achágaraguágúdaña gürígia ñi.

¹⁴ Ába jóunajani affiñetiña Páblo furése lun lídin lacóstoun, leréderame Sílas lúma Timotéo Beréa.

¹⁵ Ja ñüdünbaña láu Páblo, ába jáfayajan lúma chülü ubúru Aténas. Lárigiñe, ába jagíribudun barúina jagía dimúrei lun Sílas lúma Timotéo lun jóúdin lárigi Páblo lídan lufúresen.

Páblo ubúru Aténas

¹⁶ Sun niján lan Páblo Aténas agúrabajei Sílas lúma Timotéo, medéraguágúdünti larítangun láu laríjini ubúru ligía buin jáu bürübün sándu.

¹⁷ Ligíaja ladímurejaanbei tídan jalígílisin juríu lúma jáma ja mámabaña juríu ja ájuduragubaña lun Búngiu, adímureja ligía buri ságü wéyu jáma gürígia ja úmadarugubaña, ñi lubei jadámuridagua.

¹⁸ Ñiñanu jádaangiñe wügúriña ja atúriajabalin jarúfudajan epicúreogu, jáma ja atúriajabalin jarúfudajan estóicogu, ába jadímurejan lúma. Jaríñaga jíbiri.

—¿Cáfanasan lariñagubei wügúri le woun, líbebei ladímurejan?

Jaríñaga jíbiri.

—Camátia ladímurejaña jawágu ámu búngiu.

Jaríñagunbeiti itara ladüga lapúrichijan Páblo joun luágu Jesúsu lúma luágu ásaaruni lídaangiñe oúweni.

¹⁹ Ábati janügüni lídoun ában fulásu gíríti Areópago, le ñi lubeija jóúndaragua lun jagáambagun jóungua, ába jaríñagun lun.

—¿Gayáraati wasúbudiruni cátei lan iséri cátei le barúfudajabei?

²⁰ Cátei lé buri baríñagubei woun, terénchati woun, buséntiwati wasúbudiruni ca lan laníchigubei.

²¹ Sun Aténasna, jáma teréncha ja aganoúbaña ñi, marítaguntiña luágu ámu cátei lueidügüya luágu jaríñagun lúma jagáambun cátei iséri.

²² Ábati laráramun Páblo jamídaangua ñi Areópago, ába lariñagun.

—Wügúriña Aténasna, aríja numúti luágu affiñe jumá jawágu jisándun,

²³ ladüga dan le aríajeina nubálin fulásu buri le ñi lubei jájuduragua joun jisándun, darítina ában latárü le ñi lubei bürüwañu lan dimúrei le. “Lun Búngiu le ibídiñewabei”. Búngiu le, le únbei jájuduragua, le ibídiñebei jun, ligía Búngiu le uágubei nadímureja jun.

²⁴ ‘Ligía Búngiu le adügübalin ubou lúma sun cátei le ubouagubei, ligía labúremebei siélu luma ubou. Maganoúnti tídan ligíli to jadüga gürígia,

²⁵ memégeirun lumúti giñe le gayáraabei jadügüni gürígia luágu lufúleisein, ligía guánarügü íchugubei íbágarí lúma garábali, lúma sun cátei woun, sun wagía.

²⁶ ‘Lídaangiñe ábanrügü wügúri ladügaña sun néchaanigu lun jaganouñ lídan sun fulásu, aráanseleí dan le lúnbei jabágariduni lúma fulásu le lúnbei ñiba lan jagánawa.

²⁷ Adüga lumúti Búngiu sun líra lun gayáraabei lan jáluajani gürígia, gayára lámuga jadáriruni láu jáluajani, láu sun inárüni lan luágu madise lan Búngiu luei cáda ában wádaangiñe.

²⁸ Ladüga lídaangiñeti Búngiu awánjein lubei, gabágarí wagía, eíbuga wagía ligíbuagu ubou le, quei jaríñaguni poétagu jádaangiñe. “Lirájüñü Búngiu wagía.”

²⁹ Queiti lirájüñü wabei Búngiu, mouñ lumuti wanügüni Búngiu quei ában sándu le gólu, o pláta o dübü le jadüga wügúriña quei jarítangun luágu itara líña lan Búngiu.

³⁰ Mebéresegúnti méja Búngiu láu cátei le jadügubei gürígia lábugiñe libídiñe joun, ánjein guetó, aríñagati joun sun gürígia lídan sun fulásu lun jasáansiruni jóuserun.

³¹ Ladüga anúdajaali Búngiu ában wéyu lun ligíaba lan wéyu lagúseragüdüniña gürígia ja ubouagubaña láu ísuruni láu ában wügúri le anúdaja láalibe, wügúri ligía, ligía Jesucristubei, arúfuda lumúti woun láu lásaaragüdüni Jesúsu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun.

³² Dan le jagáambubei luágu ásaaruni lídaangiñe oúweni, ñiñanu jádaangiñe, ába jéjerajan láu, jíbiri ába jaríñagun.

—Lídaanbagúbei ámu dan wagáambeí badímurejan luágu buri cátei le.

³³ Ábati lígiruniña Páblo.

³⁴ Ába jafíñerun jádaangiñe luágu Jesucristu, ába jafálaruni. Níñfein Dionísio jádan, lé meja ában jádaangiñe ábutigu lídan fulásu le gíribei Areópago, túma gíñe ában wúri gírítu Dámaris, jámaya ámu gúrigia.

18

Páblo ubúruгу Corínto

¹ Lárigiñe cátei le, ába láfuridun Páblo Aténasgiñe, ába lídin ubúruгу Corínto.

² Ní ladárita ában juríu gírítu Aquíla, túma lúmari to gíriboun Priscíla, Póntona jagía. Málügili luegiñe jayábin Itáliagiñe, jayábinbei nígiñe ladúga líchugun urúei Cláudio dimúrei lun jáfuridun sun juríu Rómagiñe. Ába lídin Páblo aríjaña,

³ queiti ában lan lífisiute jáma —tadáawagun quiámpu —ába leréderun jáma lun jawádigimaridun lídan ában.

⁴ Ságúti wéyu le lídáni eméraguni, lídin Páblo tídan jalígílisin juríu adímureja, áni gáñei láaña buri dándu juríu quei ja mámabaña juríu lun jafíñerun luágu Jesucristu.

⁵ Dan jachúlürün Sílas lúma Timotéo Macedóniagiñe, ába líchaagun Páblo lúngua le gumúti apúrichije Lerérun Búngiu. Aríñagati joun juríu furáangu luágu Jesúsú lan Crístubei le jagúrabajabei lun lasálbaruniña lídaangiñe jafígoun.

⁶ Ánjaña juríu, ába jasígeneruni le lubeíbei, anábagua buri jameí. Ábati láfuridun Páblo labíte jawágun, arúfudei joun luágu mínsiñe lan jagáburi lun, ába laríñagun joun.

—Ánjañme eféridira jádaangiñe, mámaalime nídaangiñeti. Lúmagiñe guetó, neibuga apúrichija joun ja mámabaña juríu.

⁷ Ába láfuridun tídaangiñe jalígílisin juríu, ába lídin lúbíñoun ában wügúri gírítu Jústó, wügúri ligía, judúguati lun Búngiu, ñi toubagiñe ligílisi lagánawa.

⁸ Crispo, le tábuti jalígílisin juríu, ába lafíñerun luágu Wabúreme Jesucristu, jáu sun tílana lúban. Sarágu gíñe jádaangiñe Coríntona, dan jagáambunbalin ugánu luáguti Jesúsú, ába jafíñerun, ába jabásterún.

⁹ Ábati lasálrágun Wabúreme Jesúsú lun Páblo luágu ában árieibu, ába laríñagun lun.

—Manúfudebá, bapúrichija méme, mámanichabá,

¹⁰ ladúga anájein búma, úabei ní ában agúruruti buágu lun ladügün wuríbani bun. Añájein sarágu gúrigia lídan ubúruгу le ja lúnbaña nánigubaña lan.

¹¹ Reideiti lubeiti Páblo ában irúmu dimí ñi Corínto arúfudajei Lerérun Búngiu joun lílana fulásu.

¹² Lídan dan le Galión lan gumándanbei Acáya, ába jóúndaragun juríu lun járügüdüni Páblo. Ába janügüni ligíbugiñoun lúruđu lun lagúserawagüdün.

¹³ Ába jaríñagun lun gumándan.

—Wügúri le, leréde arúfudaja joun gúrigia lun jájuduragun lun Búngiu láu ában igáburi le múaraanbei lúma lúruđu.

¹⁴ Dán yebe ladímureja lan Páblo, ligía laríñagun Galión joun juríu.

—Lun jamúga ában lan wuríbani o dúru jürüti ladügübei wügúri le, níchaaguña jamúga núngua lun nagáambunün, jugúya juríu,

¹⁵ quei luágu lan dimúrei buri, lúma íri, lúma jilúrudun, aráanse jumei júngua, ladúga mabúseeruntina nagúseragüdün luágu buri cátei le.

¹⁶ Ába labúgaguniña nígiñe.

¹⁷ Ábati járügüdüni sun gúriégugu Sóstenes le tábuti jalígílisin juríu, ába jabúleiseiruni ñi guánarügü ligíbugiñe gumándan. Mebéresegúnti Galión láu líra.

Lagíribudun Páblo Antioquíoun, lagúmeseruni lürüwan luweétyasun apúrichija

¹⁸ Lárigiñe líra, ába leréderun Páblo átiri dan ñi Corínto. Lárigiñe, ába layoúragun joun affíñetiña, ába lídin Síria úara túma Priscíla lúma Aquíla. Ába lásaruni lídiburi lídan ubúruгу Céncrea lubáragiñe ládinun, lun lagúnfulirun láu ában méja darádu le ladügübei lúma Búngiu.

¹⁹ Dan le jachúlürün ubúruгу Efeso, ába lígiruniña Páblo Priscíla lúma Aquíla lun jeréderun ñi lídan ubúruгу ligía. Lubáragiñe lígiruni Páblo Éfeso, ába lídin ligílisirugun adímureja jáma juríu.

²⁰ Ába jamúriajan lúma lun leréderun méme ñi jáma, májati.

²¹ Ábati layoúragun joun, laríñaga joun.

—Mósu ñi nan Jerusalén lubá fédu le lúnbei ladügün, nagíribudayaba aríjañ anjein busén Búngiu.

Ába ládinun, ába lídin Éfesogiñe.

²² Túrúti Cesaréa, nígiñe ába lídin Jerusalén abúsura joun tílana ligílisi, lárigiñe, ába larágachun Antioquíoun.

²³ Lárigiñe lásügürün átiri dan ñi, ábaya láfuridun, ába leíbuguni sun fulásu Galácia lúma Fríjia ában ában, íchaajeima dügüdaguaú joun affñetiña.

Lapúrichijan Apólos ubúruğu Éfeso

²⁴ Lídan dan ligía, ába lachülürün ában juríu gíriti Apólos ubúrugun Éfeso, Alejandríana juríu ligía. Gapúrichijati, áni subúdi lumúti giñe Lerérun Búngiu buídu buídu.

²⁵ Subúdi luáguti Asálbaragülei le lúnbei liábin lun, áni apúrichijati luágu Asálbaragülei ligía táu sun tarúman lanígi. Sun le larúfudajabei luágu Jesúsu, inárúni, láu sun loúgua lan lasúbudirun luágu, le rügüñein larúfudajabei Juan le abásteragüdjabei luágu Jesúsu le lúnbei liábin lárigiñe, lasúbudira.

²⁶ Luágu ában wéyu, dan le ladímurejaña lan Apólos tídan jalígilisin juríu láu sarágu ichouruni, ába jagáambuni Priscíla lúma Aquíla. Dan lagúmochun lapúrichijan, ába janügüni Priscíla luma Aquíla jábiñoun lun jafúnraanguagüdünitima luáguti Jesúsu le Wasálbaragülebei lun, luma luáguti cátei le larúfudajabei.

²⁷ Dánti le labúseerunbei Apólos lídin loúbawagun Acáya, lúmagiñeñanu affñetiña Éfeso lun lídin, ába jóunajan ában gárada joun affñetiña ja ñíbaña Acáya lun jerésibiruni buídu. Dan lachülürünbei Apólos Acáya, íderagua lumútiña ja lafiñeragüdübaña Búngiu luágu Jesúsu, láu lareíni,

²⁸ arúfuda lumúti joun gürígia láu richaú le siñá jamuti asígenera, luágu marícha lan le jarúfudajabei juríu, arúfudaleí joun tídaangiñe Lerérun Búngiu luágu Jesúsu lan Crístu le jagúrabebei lun lasálbaruniña.

19

Páblo ubúruğu Éfeso

¹ Sun niján lan Apólos ubúruğu Corínto, ligía lásügürün Páblo labádinaguagiñe buri fulásu, ába lachülürün Éfesoun ñi lubei ladárira sarágu affñetiña.

² Ába laríñagun joun.

—¿Resíbi jumútisan Sífiri Sándu dan le jafiñerunbei luágu Jesucrístu?

Jaríñaga lun.

—Uá, magáambungubeígidiwa yebe luágu njein lan Sífiri Sándu.

³ Ábati laríñagun joun.

—¿Cáti luwúyeri badísei jerésibirubei?

Jaríñaga lun.

—Le labásteragüdü Juan.

⁴ Laríñaga Páblo joun.

—Labásteragüdüniña méja Juan gürígia, arúfudei luágu sáansi jamáli lan jóuserun, aríñagati giñe joun luágu lúnti lan jafiñerun luágu le lúnbei liábin lárigiñe—luágu Jesúsu le Crístubei, le Jasálbaragüle.

⁵ Dan jagáambuni cátei le, ába jabásterun lídan líri Wabúreme Jesúsu.

⁶ Dánti le líchugunbalin Páblo lújabu jawágu, ába liábin Sífiri Sándu jawágun, ában jadímurejan dimúrei buri teréncha, ába buri ladímurejan Búngiu jayúmulumugugiñe.

⁷ Jawáraañanu dúusu wügütiña jádan sùngubei.

⁸ Úrúwañein játi láu Páblo abásija tídoun jalígilisin juríu le ñi lubeija lapúrichija, adímureja ligíaja furáangu luágu larúeijan Búngiu, affñegüda láña gürígia luágu.

⁹ Níñanu giñe, edéreragüdütu janígi, májatiña jafiñerun, adímurejarügü jagía wuríba luágu lémeri Crístu jagíbugiñe gürígia. Ábati ladíreirun Páblo jaweí, ába lanügüniña ja affñebaña luágu Jesucrístu tídoun ában lescuéla to ñi lubei larúfudaja ában wügüri giriti Tíranno, ábaja ladímurejan ságü wéyu joun, ñi.

¹⁰ Ítara líña lasígirun luágu bián irúmu, súnti ja aganoúbaña loúbawagu Ásia, agáamba jamúti ugánu luáguti Wabúreme Jesúsu, dándu juríu quei ja mámabaña juríu.

¹¹ Adügati buríti Búngiu oúnwenbun buri milágu lidaangiñe Páblo,

¹² dari lun tánügüniwa buri músue o anáanguni to dagáaru luágu lúra joun sánditiña, ábaja jareídagun, furí jagíaja espíritugu wuríbatíña jádaangiñe.

¹³ Níñanu juríu eíbugañajadügütiña, aságajatiña giñe espíritugu wuríbatíña jaweí gürígia, álugatiña yebe jayúsuruní líri Wabúreme Jesúsu lun jaságajaniña, jaríñaga buri joun espíritugu.

—Gumádi numútibu lídan líri Jesúsu, le uágubei lapúrichija Páblo, lun báfuridun.

¹⁴ Níñanu sédü lirájüñü ában juríu giriti Escéva, jábuti méja fadirigu, jádan ja adügübalin buri cátei le.

¹⁵ Njein ában jadügüni, ába loúnabuniña espíritu wuríbati ligía.

—Subúdi numúti Jesúsu, subúdi giñe nun cátei lan Páblobei, ánjein jugúya, ¿cátaun?

¹⁶ Ába lachüragun wügüri le láubei espíritu wuríbatí lúngua jawágun, gabáfuti sügü jáu süngubei, ába labúleiseiruniña buídu, ába jeibaagun ñígiñe surúsu lúma láu buri bíti jawágu.

¹⁷ Agáamba jamúti sun ja aganoúbaña Éfeso cátei le, juríu jáma máma juríu, ába janúfudedagun, weíríti linébedun líri Wabúreme Jesúsu joun.

¹⁸ Sarágu giñe buri jádaangiñe ja afiñerubaña, ába jayábin agúfeserei buri cátei wuríbatí lé meja jadügübei,

¹⁹ sarágu giñe buri jádaangiñe já meja gabíñarajadibaña, ába janügünun jalíburun buri, ába jágudunun jagíbugiñe süngubei. Dan jabájüdünbalin tebégi líburu buri tugúya, gebégitu quei buri dimí-san mílu murúsun seínsu le pláta.

²⁰ Ítara líña abúruchagueína lan ugánu luáguti Jesúsu, arúfudeinaléi lubáfu lun lasáansiragüdüni jagáburí gürígia.

²¹ Lárígiñe sun cátei le, ába laráanserun Páblo lun lídin aríjaña afiñetiña Macedónia luma Acáya, lubá lasígiruni luweíyasun Jerusaléoun. Aríñagati giñe luágu lárígiñe lanme lídin Jerusalén, lídiba lan giñe Róma.

²² Ábati loúnajan biáma jádaangiñe ja íderagubalin lubá, Macedónia, wügüriña jagía, Timotéo luma Erásto, ligía, ába leréderun átiriraüya dan Ásia.

Chagáguai ubúruğu Éfeso

²³ Lídan dan ligía, ñíñein ában oúnwenbun achágaraguní Éfeso jaweígiñeti ja afálarubalin lémeri Crístu,

²⁴ lídaangiñeti ában wügüri gíríti Demétrio, ladáawagun cátei láuti pláta lífisiutebei. Wügüri ligía, adáaguati tirájüñü ligílisi láu pláta to tilígílisin sándu to gíríoun Diána, belútiti sarágu seínsu joun ja ñadágimeinbaña lúma.

²⁵ Ábati loúndaruniña ja ñadágimeinbaña lúma úara jáma ámu ja ñadágimeintiña ámu físíu le lenége jafísiute, ába laríñagun joun.

—Wügüriña, subúdi jumúti luágu ñulú lan wabágarí láu físíu le,

²⁶ agáamba jumáli, aríja jumei ída líña lan lídin Páblo aríñaga luágu máma jamá búngiugu sándu ja jadügübaña wügüriña, áni gíbeña gürígia jafíñeragüdün, mámarügü ya Éfeso, lídan giñe líbe-ágei Ásia.

²⁷ Ñónguati cátei le, ladüga gayáraabei weféridiruni wabísínisin, gayáraabei giñe teféridiruni tilígílisin búngiu Diána tuweírigin, ábame tanügün búngiu Diána to únoun jájuduragua sun gürígia Ásia lúma lídan sun ubou quei ní cáta.

²⁸ Dan le jagáambunbalin cátei le, ába jagáñidun buídu, ába jagúaragun.

—jWeírígitu Diána to jabúngiute Éfesona!

²⁹ Ñíñeinti ában oúnwenbun achágaraguní lídan sun ubúruğu ligía. Ába jarügüdüni Gáyo lúma Aristáro, biáma wügüriña Macedóniana ja úarabaña lúma Páblo, ába jadúruguduniña chülú tuágun múna to ñi lubeíja jóúndaragua.

³⁰ Álugati yebe Páblo lebélorun lun ladímurejan joun gürígia ñi lun ladílirun sun cátei, mígirun jamúti afiñetiña lun lebélorun.

³¹ Ñíñanu giñe jádaangiñe ábutígu ñi Ásia lumádagu Páblo, oúnajatiña giñe dimúrei lun lun mebélorun lan ñíjin.

³² Ñíti lídan adámurini, jíbiri agúaragua ában cátei, jíbiri agúaragua ámu, ladüga chagágujaña gürígia, jíbe-ágei, íbídíñeti joun ca lan lébubei jadámuridagun.

³³ Ñíñanu jádaangiñe gürígia, ába jafúnraanguágüdüni cátei le lun Alejándro, le jádajabei juríu ligíbugiñoún guríríguai lun ladímurejan luágu jafúleisein. Ába ladügün Alejándro seíni láu lújabu lun jámanichun, lun ladímurejan luágu jafúleisein jagíbugiñe gürígia.

³⁴ Dan jasúbudirunbalin luágu juríu lan, ába jagúarajan sun jagía lídan ában, yaráfa lun bián óra.

—jWeírígitu Diána to jabúngiute Éfesona!

³⁵ Dánti le gálumagüda láaña abúrújati le láni ubúruğu ligía gürígia, ába laríñagun.

—Gürígia Éfesona, sun gürígia subúdi jamúti luágu Éfesona lan oúnigirubárun tilígílisin búngiu Diána, túma tiyáwa to áburujaboun siélugiñe.

³⁶ Quei úa lan ní ában lun lasígiruni cátei le, gáluma jumá, madüga jumá ní cáta masáminarunga jumei buídu.

³⁷ Wügüriña ja, ja janügübaña ñájoun, míwerujan jamágíru jíligílisin, madímurejan jagía wuríbatí tuágu jubúngiute.

³⁸ Ánjein njein lubeí cátei uáguti labúseera Demétrio jáma ja ñadágimeinbaña lúma líchugun jadúnrun, ligía njein lubeí agúseragüdüti lúma agúseragülei, gayáraati jídin ligíbugiñoún lúrudu lun ladímurejan cáda ában lueígíñegua.

³⁹ Anjein ámu lubei cátei jamúriajabei, lúnti laráanserún lídan ában adámurini le richáti,
⁴⁰ ladúga gayáraabei laránwagúniwa luágu wagúbujaña lan wuríbani ladúga cátei le asúseredubei ugúñe, ibídiñebei woun cába lan wouñabagúle ánjawa áltügüdúwa luágu chagáguau le.

⁴¹ Lárígiñe laráñaguni cátei le, ába lagúmuchaguagüdüni adámuridaguni.

20

Luweiyasun Páblo Macedónioun lúma Grécion

¹ Dan le lagúmuchunbei chagáguau Éfeso, ába louñajan Páblo jawágu afñetiña lun jayábin lun, gayára lámuga líchugun gurásu joun, ábati louburuniña, ába layouáragun joun, ába lídin Macedónioun.

² Luágu luweiyasun, chülügueina líña jámagiñe afñetiña lídin buri fulásu le idaangiñebei lásügúra, ru ligía sarágu dügüdaguau joun láu lerérun. Ítara líña lachülürün lídoun ageíraü le Grécia.

³ Reideiti ürúwa játi ñi Grécia, ládina yebe ugúnein lun lídin Síria, ligía lagáambun luágu jelédeguña lan juríu lubá. Ábagubeiti laráanserun lun lagáribudun múarugugiñe, sügúina ligíaya Macedóniagiñe.

⁴ Gíbetiña wügüriña ñüdüntiña úara lúma. Sópater, le liraü Pyrrhus, Beréagiñe, Aristarco lúma Segúndo, Tesalónicagiñe, Gáyo, Dérbegiñe, Tímotéo giñe, lúma giñe Tiquico lúma Trófito, Ásiana.

⁵ Afñetiña ja, ába jóudin wabá, ába jagúrabuniwa ubúruгу Tróas.

⁶ Wagía, lárígiñe fédu le teigín fein to magánaboun ísi, ába wáfuridun Filíposgiñe tídan ugúnein, seingü wéyu lárígiñe, ligía wátürün Tróas, le ñi lubei wúwarada jáma ja ñüdünbaña wabáragiñe, ába weréderun ñi sédü wéyu.

Bisída láni Páblo ubúruгу Tróas

⁷ Samúdi güñoun, ába jóundaragun afñetiña lun jeigín fein le jarítaguagúle luágu louñwen Crístu, Páblo arúfudajabei joun. Queiti gaweiyasúnbei lan larúgan, ába lasígirun adímureja joun dari lúmoun amídi áriebu.

⁸ Ínuñanu lídan lürüwan túbanana múna to ñi lubei jóundaragua, ñíñein sarágu lámpu durúngu.

⁹ Ñíñein ában irájü agáambaja, ñun líña luágu funédere, Eútico líribei. Queiti lílúbei lapúrichijan Páblo áriebu ligía, ába ladábudun lágu irájü ligía, ába larúmugun ñi, ába leíguadun lídaangiñe lürüwan túbanana múna, múarugun. Dan le jarárirunbei lun jiñúraguni, jiláali.

¹⁰ Ábati larárirun Páblo, ába larouñrun ligíbuagu irájü ligía, ába louburuni. Ába laráñagun joun afñetiña.

—Madíjeri jumá, gabágaríyaali.

¹¹ Ábayati lawárirun Páblo, ába jafánreinragunun fein, ába jeigín. Ábati lasígirun adímureja dari larúgadun, ligíaaali lídin.

¹² Irájüti buga ligía, ába janügüni águyu wínwañu, sun jagía láu ugúndani láu.

Weiyasun lúmagiñe Tróasgiñe lun Milétoun

¹³ Ába giñe wouádin, ába wádinun tídoun ugúnein, ába wouádin chülü Asón, le ñi lubei lúnti lan wabúdüni Páblo quei wadáradun, ladúga busén lan lídin Asón múarugugiñe.

¹⁴ Dan le wadúnragun lúma ñi Asón, ába ládinin wáma, ába wouádin Mitiléne.

¹⁵ Larúgan, ába wáfuridun ñígiñe, sügúina wagía ligíbugiñe ubotúju Quío, ában wéyu lárígiñe, ligía wachülürün ubotúju Sámos. Ába weméraagun ubúruгу Trojílio, larúgan, ligía wachülürün ubúruгу Miléto.

¹⁶ Mátürüntiwa ubúruгу Éfeso luágu waweiyasun ladúga mabúseerun lan Páblo leréderun sarágu dan ageíraü Ásia, busénti lachülürün Jerusalén furése lun ñi lan lubá fédu le Pentecostés ánjein gayára.

Lapúrichijan Páblo joun tábutigu ligíli, Éfeso

¹⁷ Dánti le Milétojadiwa, ába louñajan Páblo jawágu tábutigu ligíli Éfeso lun jayábin Miléto aríjei,

¹⁸ dan le jachülürünbei, ába laráñagun joun.

—Subúdi jumúti ída líña lan nigáburi lúmagiñe furúmiñeti wéyu nachülürün Ásioun.

¹⁹ Sun dan le jagánaguañadina lubei, seríwitina lun Búngiu láu únabuni, láu sarágu águiraü, súfuri áu sarágu láu cátei lé buri jabúseerubei juríu jadügün nun.

²⁰ Merédeti napúrichijan jun luágu cátei le lúnbei buídubei lan jun, arúfudaja áu jun furáangu lídan gurírguau lúma júbiñe.

²¹ Dádu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu, aríñagaadina luágu lúnti lan jasáansiruní jóuserun ligíbugiñe Búngiu, lúma lun jaffíñerun luágu Wabúreme Jesucrístu.

²² Guetó lubeíti neíbuga Jerusalén, loúnajan Sífiri Sándu. Ibídiñeti nun cába lan asúsereda nun ñi,

²³ Lé rügüñein nasúbudirubei, luágu sun lan ubúru gu le ñi lumuti nídin, aríñagati Sífiri Sándu nun luágu nadaürüba lan, nasúfuriruba sarágu, Jerusalén.

²⁴ Úati ni cáta lídaangiñe áuti nebéresera, ni nibágarí guánarügü, mebégiti ni cáta nun, adúgarügü náali ligía le uágubei loúnajana Búngiu láu ugúndani darí lúmoun lagúmujoún, lun nadímurejani ugánu buíti luágu línsiñejabu Búngiu.

²⁵ Guetó, choúru numúti luágu maríjindügüya láadina lan ni ában jídaangiñe, jugúya lé meja únbei napúrichija luágu larúejan Búngiu.

²⁶ Ligía naríñagunbei jun ugúñe luágu masándiragun nan núngua láu dúru lueígiñe ni ában jídaangiñe,

²⁷ ladüga subúdigüda náali sun laráansejan Búngiu jun, marámuduntina ni cáta jueí.

²⁸ Toúnigüa jumá lubeíti júngua, toúnigi jumáñame affíñetiña ja líchugubaña Sífiri Sándu lun jóunigiruniña, ja tánigu lílígíisin Búngiu, ja lagáñijabaña láu líta Liraü guánarügü.

²⁹ Subúdi numúti luágu dánme lan nídin, jayábinba lan ámu áluga jagúñrinchaguni jaffíñen, quei lebelurun geígusi jádoun mudún áfaraguaña.

³⁰ Ñibaña jídaangiñe guánarügü, lubáragiñe jamúga jarúfudajani inárüni, jarúfudajabei iyéeni lun jafálaruniña affíñetiña.

³¹ Toúnigi jumá lubeíti, jarítagua jumeí luágu ürüwa lan irúmu náu ewéridijaün wéyuagu áríebu, ayájua buri áu.

³² Guetóti, nidújeñu, derége numútün lun Búngiu lúma lun ugánu le luágu tí línsiñejabu, le gabáfubei lun léredagüdüni jaffíñen lúma lun líchugun ubáraü jun siélu jádan ja derégeguáañabaña jóungua lun.

³³ Mabúseerun nágili ni líseínsun ni ában, ni lanáangun,

³⁴ lubáragiñe líra, subúdi jumúti luágu ñadágimein nan lun nibíjini le nemégeirubei lúma le jemegeirubei ja númabaña.

³⁵ Súnwandan narúfudajan jun luágu ítara líña lan luwádígimariñiwa lun jíderawagún ja níjeinbei jemegeirun, luágu giñe lúnti lan larítawagún luágu dimúrei le laríñagubei Wabúreme Jesúsu dan le laríñagunbei. “Gúndaatimáati le íchugubei sügü láu le erésibirubei.”

³⁶ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lájuduragun, ába layúmuragun lun Búngiu jáma súngubei.

³⁷ Ába jayájun súngubei láu igárigu, ába jóuburuni Páblo, ába jachúuruní.

³⁸ Jírutiñati ladüga laríñagun joun luágu maríjindügüya jamáali lánme. Ába jóudin íchaajei tuágu ugúnein.

21

Luweiyasun Páblo ubúrugun Jerusalén

¹ Dan le wígiruniña affíñetiña, ába woúdin sügúlügü lídoun fulásu le gíribei Cos, larúgan, ában woúdin Ródas, ñígiñe Ródasgiñe woúdin lun Pátara.

² Ñi Pátara wadárira ában ugúnein teíbuga Fenícia, ába wádinun tídoun, ába woúdin.

³ Dan wásügürün, ába waríjini uboúju le Chípre, ába wígiruni lueígiñe wabaúna, ába wasígirun darí wachülürün Síria. Queíti taráriguägüdüba lan ugúnein lídan ubúru gu le gíribei Tíro, ába warárirun ñi.

⁴ Áluaja wamútiña affíñetiña ja ñibaña, ába weréderun sédü wéyu jáma ñi. Ába lawísaruniña Sífiri Sándu luágu lastúfuriruba lan Páblo Jerusalén, ába jaríñagun lun lun midin lan.

⁵ Dan lásügürün sédü wéyu ligía, ába woúdin. Sun affíñetiña jáu jámarigu jáma jasáanigu, ñüdüntiña íchaajawa chülü bougudi luei ubúru gu, ñi béyabu ába wájuduragun ayúmuragua lun Búngiu.

⁶ Ábati woúburagun woúngua jáma, ába wádinun tídoun ugúnein, jagía, ába jagíríbudun jábifíoun.

⁷ Ába wagúmuchiñi waweiyasun baránaja lúmagiñe ubúrugugiñe Tíro darí Tolemáida, le ñi lubei wabúsura joun affíñetiña, ába weréderun ában wéyu jáma ñi.

⁸ Larúgan, ába láfuridun Páblo wáma, wagía le lúmabei, ába wachülürün ubúru gu Cesaréa. Ñi woúdin lúbiñe Felipe le apúrichijabalin ugánu luágu tí Jesucrístu, ába giñe jádaangiñe sédü wügüríña já meja anúadajóubaña Jerusalén lun jeténirun lun le jemegeirubei affíñetiña, ába weréderun lúma.

⁹ Gasáaniguti Felipe gádürü wúriña irájüñü ja máfuridungiña, íbija jamúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun ladímurejan jayúmulugugiñe.

¹⁰ Átiri wéyu wáu ñi, ligía lachülürün ában proféta Judéagiñe, gírti Ágabo,

¹¹ liábiña aríjawa. Ába lanügüni lubélitin Páblo, ába lagúraguni lugúdi guánarü lúma lújabu láu, ába laríñagun.

—Laríñajare Sífiri Sándu luágu ítara lúba lan jagúraguni juríu labúreme bélitin le ubúругu Jerusalén, ábame jedéreggeruní joun ja mámbaña juríu.

¹² Dan wagáambuni cátei le, wagía jáma Cesaréana, ába wayúmuragun lun Páblo lun mídin lan Jerusalén.

¹³ Ába laríñagun Páblo.

—¿Ca uágu jayájua, írudagúdána? Aráansetina mámarügü lun nagúrawagún Jerusalén, aráansetina darí lun nouñwen lueigiñe Nabúreme Jesús.

¹⁴ Quei siñá wamani larítagn agáñeira, ába wígeruni, ába waríñagun lun ladügüniwa lugúndan Búngiu.

¹⁵ Dan le gumújali webélujan ñi, ába waráanserun, ába wouúdin Jerusalén.

¹⁶ Ñüdútiña jádaangiñe afíñetiña wáma Cesaréagiñe, ñíñein ában Chíprena jádan, gírti Mnasón, lújali lueigiñe lafíñerun luágu Jesucrístu, lúbiñeba wagánawa.

Bisída láani Páblo Jacóbo

¹⁷ Dan wachülürün Jerusalén, ába jerésibiruniwa afíñetiña láu ugúndani.

¹⁸ Larúgan, ába wouúdin lúma Páblo aríjei Jacóbo, ñíñanu giñe sun tábutigu ligílisi Jerusalén.

¹⁹ Ába labúsurun Páblo joun, ába labájúdaguni sun cátei le ladügübei Búngiu lidaangiñe joun, jádan ja mámbaña juríu.

²⁰ Dan le jagáambunbalin ugánu le, ába jadímurejan luágu luweírign Búngiu. Ábati jaríñagun lun Páblo.

—Wadúje, aríjabásan, añájein sarágu mílu juríu afíñerutiña luágu Jesucrístu, áni sun jagía, aríñagatiña luágu lúnti lan lasígirüniwa lilúrudun Moisés.

²¹ Aríñawagúali joun luágu arúfudaja ban joun sun juríu ja aganoúbaña lídan jageira ja mámbaña juríu lun madügün jamá gásu luágu lé meja laríñagubei Moisés, áni aríñaga bán nege joun lun merésibirun jamá jasáanigu circuncisión, mafála jameíme wagáburi, wagía juríu.

²² ¿Cábasan wadúga? Joun daragubátia juríu dánme le jasúbudiruni luágu chülújadibu lan, lun jadügün wuríbani bun.

²³ Niján cátei le lúnbei badügüni. Añájein gádürü wügüriña ya wádan, gásu jagúnfulirun ában darádu lúma Búngiu.

²⁴ Barúbaña búmagua, ábame barúmadaguágüdün búngua jáma ligíbugiñe Búngiu según wagáburi, wagía juríu, fáyeibeíme le jagástarubei lun jagúnfulirun lúma jadáradun, larígiñeme gayárajalíme jásaragüdüni jádiburi. Ítara lúba jaríjini sun juríu luágu iyéeni lan le aríñawagübei joun buágu, gúnfulirügütibu lan giñe lúma lilúrudun Moisés quei lubúdubu.

²⁵ Ánjeinti jawágu ja mámbaña juríu áni afíñejaña luágu Búngiu, abüríjaadiwa joun lun madíjeri jamá luágu buri cátei le, lúnrgü meígin jamá úwi le dagágúdawaali joun sándu, ni jítaü, ni ánimaalu le tigiwarügüti, lun giñe úa lan ni ában agámariduti würi to mamárieiduntu lúma.

Járügüdüni Páblo adáura tídan témpulu

²⁶ Ábati lanügüniña Páblo gádürü wügüriña jagía, larúgan, ába larúmadaguágüdün lúngua jáma, ába lebélorun témpulurugun awísaja ídaba lan lagúmucha jawéyuri gádürü wügüriña jagía lun jarúmadun, léme lidáani jadáragagüdün cáda ában jádaangiñe lun Búngiu.

²⁷ Dan lé yebe yaráfaali lun lagúmuchun sédü wéyu ligía lubá lagúmuchun jarúmadun ligíbugiñe Búngiu, ába jaríjini jádaangiñe juríu Ásiana Páblo témpulurugu, ába jacháragaguágüdüniña gürígia. Ába jarügüdüni Páblo,

²⁸ ába jagúaragun.

—¡Wügüriña Israelítagu, íderagua jumáwa! Niján wügüri le eíbugubalin sun fulásu arúfudaja joun sun gürígia wuríba luágu wanásiñun, luágu lilúrudun Moisés, lúma tuágu témpulu to, belügúdaali giñe gürígia ja mámbaña juríu témpulurugun awiyedei fulásu sándu le ligíbugiñe Búngiu.

²⁹ Jaríñagunbei ítara ladúga meja jaríjini Páblo ubúругu lúma Trófimo le Éfesona, jarítaguatíñati luágu barúlaani témpulurugun.

³⁰ Ába jacháragagun sun lílana fulásu, ába jayábin gürígia eíbaagueina. Ábati jarügüdüni Páblo, ába jadúruguduní bougudin tueí témpulu, ába jadáuraguni béna furése.

³¹ Busénjaña yebe jáfaruni jilágubei, ligía lachülürün ugánu lun gumándan luágu chagágujaña lan sun lílana ubúругu Jerusalén.

³² Ábati loundaraguniña gumándan lisúdaaranigu jáma jábutigu, ába lachülürün eíbaagueina le ñijin jabei gürigia. Dan jaríjini gumándan jáma súdearagu, ába lásurun jabeíchuni Páblo.

³³ Ábati layárafadun gumándan, ába lárügüdüni Páblo, ába lagúraguágüdüni láu bián gürringüri, lárigiñe, ába lálügüdajan cátei lan, lúma ca lan lidúnrunbei.

³⁴ Ámuñegueinarügüti cátei jaríñagun gürigia, siñátiti gunfaráanda lan gumándan ni cáta ladüga ireíni le jadügübei, ába lanügagüdüni jábiñoun súdeara.

³⁵ Dan le jachülürünbei luágu testépute múna, ába janügüni súdeara Páblo oúyuajeina luei jáfaruni gürigia jilágubei,

³⁶ ladüga jayábiña súngubei jarigi agúarajeina.

—jilála!

Ladímurejan Páblo lueígiñequea

³⁷ Dan lé yebe jádaraali lan Páblo múnadoun, ába laríñagun lun gumándan le jáubei súdeara.

—¿Gayáraati nadímurejan búma?

Ába laríñagun gumándan lun.

—¿Geréngaditibu güriégu?

³⁸ ¿Máma lubei bugüya Ejíptona lé meja adügübei ában mabúchajaü luágu ában dan, ába lanügün gádürü mílu wügüriña gáfarajatiña lídoun fulásu mageírawaguti?

³⁹ Laríñagati Páblo lun.

—Máma áu, juríu áu, Társona, ában fulásu weíriguti Cilícia. Adügabá fuleísei nun lun bígirunina lun nadímurejan joun gürigia.

⁴⁰ Ába líchugun gumándan úma lun, ába laráramun Páblo luágu estépu, ába líchugun seíni láu lújabu joun gürigia lun jámanichun. Dan le manígaali, ába ladímurejan joun lídan hebréo, le jerérun juríu, ába laríñagun.

22

¹ —Nidújeñu jáma jagübürigu, agáamba jumei le lúnbei naríñaguni jun nueígiñequea.

² Dan jagáambun ladímurejan joun lídan jerérun, ábatina jámanichaguágüdün. Ábati laríñagun joun.

³ —Juríu áu, le gumúti, ubúrugu Társo louúbawagu Cilícia nagüriajouá, ya Jerusalén naweírída. Lábugiñe larúfudajan Gamáliel natúriaja, úarati larúfudajan lúma jalúruden binádu wagübürigu. Jouchatina súnwandan lun nesériwidun lun Búngiu táu sun nanígi, queígubeirügü ligáburi jadügüni jugüya ugúñe wéyu.

⁴ Áu, eíbaaja numútiña meja lánigu Crístu darí nafaraguniña jilágubei, barügua áu wügüriña furisunrugun.

⁵ Geféenti fádiri íñutimaati jáu sun jábutigu juríu luágu rújama gárada nun joun wapaísanu ja Damáscobaña. Ñüdüntina ñi áluajaña afíñetiña luágu Crístu lun nanügüniña ñájoun lun nasúfuriragüdüniña.

Labájüdaguni Páblo luáguti lasáansiragun ligáburi

⁶ Dan luáguñadina lubei úma, yaráfaadina lun nachülürün Damásko, queíburu amídirugu, sódini ligía ladúnraagun ában oúnwenbun larúgounga siélugiñe náu,

⁷ ába náburujan múarugun. Ába nagáambun laríñagun ában umálali nun. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beibaajanina?”

⁸ Ábati naríñagun. “¿Cátabusan Nabúreme?” Laríñaga nun. “Jesúsu le Nazarétna áu, le méme beibaajabei.”

⁹ Aríja jamúti ja úarabaña núma larúgounga ligía, ába janúfudedagun, magáambun jamúti lumálali le adímurejabei nun.

¹⁰ Ábati naríñagun. “¿Cábagi nadüga, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Sarába, beíba luágu buweiyasun Damáscoun, ñiba laríñawagüa sun le lúnbei badügüni bun.”

¹¹ Queíti maríjingüda láadina lubei buga larúgounga ligíra, ába jarügüdüni ja númabaña nújabu darí wachülürün Damásko.

¹² ‘Ñiñein ában wügüri Damásko gíríti Ananías, gúnfuliti buídu lúma lilúruden Moisés, sun juríu ja aganoubaña Damásko adímurejatiña buídu luágu wügüri ligía.

¹³ Ába liábin Ananías aríjana, dan lachülürün, ába laráramun nubádu, ába laríñagun nun. “Nidúje Sáulo, ibíjayabei baríjin lárigoún.” Lídan méme óra ligía, ába léfegechun nágu, ába naríjini.

¹⁴ Ábati laríñagun nun. “Anúadaja láadibu Jabúngiute binádu wagübürigu lúmagiñe binárü lun basúbudiruni lugúndan, lúma lun baríjini Jesúsu le richáguabei, lun bagáambuni lumálali,

¹⁵ ladüga bíchugaba lan fe luágu Jesúsu joun sun gürigia, abájüdagubeime le aríja báalibei lúma le agáamba báalibei.

¹⁶ Guetóti, ¿ca uágu badárasaja? Sarába, badíseibá jeménigiñu luágu Wabúreme lun lachíbum biffogun.”

Labájüdagun Páblo luágu loúnajoún apúrichija joun ja mámabaña juríu

¹⁷ Dan nagiribudun ubúrugun Jerusalén, luágu ában wéyu dan le nídin témpulurugu ayúmuragua, ába lasálaragun Nabúreme Jesúsú nun,

¹⁸ ába lariñagun nun. “Furíba yágiñe Jerusaléngiñe, oufuda, ladüga madügünbaña juríu gásu láu le bariñagunbei nuágu lídan fulásu le.”

¹⁹ Ábati nariñagun lun. “Nabúreme, subúdi jamúti luágu ñüdü nán buri méja tídan sun jalígilisin affíñetiña anáajaña ja affíñebaña buágu furísunurugun, bei buri náña.

²⁰ Dan le láfarúnbei Estéban jilágubei, le bánigu lé meja adímurejabei buágu, ñíñadina, gúndaatina láu jáfaruni, áu ouñigirubárun janáangun ja áfarubalín.”

²¹ Ába lariñagun Nabúreme nun. “Beiña, ladüga nouñajadibu díse, apúrichija joun ja mámabaña juríu.”

Páblo lújaburugu gumándan

²² Agáamba jamúti chülü lúmoun ladímurejan luágu lídin apúrichija joun ja mámabaña juríu, ába jagúmeserun agúaraja.

—¡Áfara jumei jilágubei! ¡Maríchati lun labágaridun!

²³ Queíti jasígirun agúaraja, achújoun buri janáangun, achúja calíqui íñun le jagáñi,

²⁴ ába lariñagun gumándan lun ladarúniwa Páblo jábiñoun súdeara, ába loúnajan abeichei lun ladímurejan, lun lasúbudirúniwa ca lan uágu jagúaraja güriña luágu ítara.

²⁵ Dan le gürágua jamáali lun jabeichuni, ába lariñagun Páblo lun jábuti súdeara le ñíbei.

—¿Garíchatúnsan lun jabeichun ában wügüri Rómata, magúserunga ligía?

²⁶ Dan le lagaámbuni jábuti súdeara cáte le, ába lídin aríñaga lun gumándan.

—Touñigibátia láu le lúnbei badügüni, Rómanatia wügüri le.

²⁷ Ábati lídin gumándan luágun Páblo, ába lariñagun lun.

—¿Inárüni luágu Rómata ban?

Lariñaga Páblo lun.

—Ánja.

²⁸ Ábati lariñagun gumándan.

—Fáyeitina sarágu seínsu lun Rómata nan.

Lariñaga Páblo.

—Ánjein áu, ñi nagüriajouá.

²⁹ Ába jígiruni já yebe lúnbei jabeichuni furése, liábin giñe gumándan, dan le lasúbudiruni luágu Rómata lan Páblo, ába lanúfudedagun lueigiñe lagúraguní.

Páblo jagíbugiñe lúrudugu juríu ja íñutimáabaña

³⁰ Larúgan, buséti gumándan lasúbudiruni ca lan lidúnrunbei Páblo jarúma juríu, ába lagídaruni güriñgüri luei, ába loúndaraguágüdüniña jábutigu fádorigu jáma lúrudugu juríu ja íñutimáabaña, ábati laságaruni Páblo, ába líchuguni jagíbugiñe.

23

¹ Ába lariñin Páblo jawágun lúrudugu jagía, ába lariñagun joun.

—Nidújeñu, jarúmati nasándiragun núngua ligíbugiñe Búngiu chülü lúmoun wéyu le.

² Ábati loúnajan Ananías, fádiri le íñutimaabei, lun jagáyujajan ja yaráfabaña ñi luágun liyúma Páblo.

³ Ába lariñagun Páblo lun.

—¡Lagáyujajaba Búngiu buágu, biángua tigíbu bugúya le! Nun bíña ñi lun bagúseragüdüniña quei lariñaguni lúrudu, ¿cáti uágu bagáyuağüda nuágu, adúraaguei lúrudu?

⁴ Ába jariñagun ja ñibaña lun.

—¿Ítara liñásan banábuni fádiri le íñutimaabei le láni Búngiu?

⁵ Ába lariñagun Páblo.

—Nidújeñu, ibídiñeti yebe nun luágu fádiri lan le íñutimaabei, ladüga tariñajare Lerérun Búngiu. “Madímurejaanbadibu wuríba luágu ában agúmadijati bageira.”

⁶ Subúdi lumúti Páblo luágu jánigu lan saduséogu jíbiri ja ñibaña, jíbiri, jánigu fariséogu, ába lariñagun láu umálali jéreti.

—Nidújeñu, fariséo áu, jádaangiñetiña fariséogu nagübüriugu, áni jagúseragüdüñadina ladüga affíne nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun.

⁷ Dan le lariñagunbálin cáte le, ába jagúmeserun fariséogu jáma saduséogu asígeneja jámagua, ába lafánreinragun adámurini.

⁸ Ladüga jariñajare saduseógu luágu másaarunbaña lan jiláaña lídaangiñe ouweni, úatiña nege giñe ánjeligu, ni espíritugu, ánjañati fariseógu, affiñetiña luágu sun cátei le.

⁹ Jareínchati súngubei, ába jásaarun jádaangiñe arúfudajatiña lílúruden Moisés ja ñíbaña, áni fariseógu giñe jagía, ába jariñagun.

—Wügüri le, úati ni cáta wuríbati ladüga, áni ánjeindügü ában lubei espíritu adímurejabei lun o ában lan ánjeli, toúnigi wamáti luei wadárirún oucha weréderuni luwádigimari Búngiu.

¹⁰ Weírjali sigénei dari lun lanúfudedun gumándan luei jáfaruni Páblo jilágubei. Ábati loúnajaniña lisúdaaranigu lun jaságaruni Páblo lídaangiñe adámurini lúnya janügüni jábiñoun súdaara.

¹¹ Le ában árieibu, ába lasáliragun Wabúreme Jesúsu lun Páblo, ába lariñagun lun.

—Manúfudebá, Páblo, ladüga ítara quei rújadibu lan fe nuágu ya Jerusalén, bíchuguba giñe fe nuágu, Róma.

Aráansejaní lun láfarúniwa Páblo jilágubei

¹² Larúgan, ába jebélurun juríu lídoun úarani lun jáfaruni Páblo jilágubei, ába jariñagun láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meiginbaña lan, máton jagíame ni cáta dari jáfaruni.

¹³ Jougíñe bián-wein wügüriña ja aríñagubalin cátei le.

¹⁴ Ábati jóudin jámoun jábutigu fádirigu lúma jámoun wügüriña weírigitíña jádan juríu, ába jariñagun.

—Ariñagaadiwa láu íñaraguni luágu meiginbadiwa lan ni cáta dari wáfaruni Páblo jilágubei.

¹⁵ Guetóti, jugúya jáma ja jíbiri lúrudugu íñutimaatiña amúriaja jumá lúma gumándan lun lanügüni jun jarúga, jariñagame lun luágu lun lántima jálügüdüni luágu dúru le rúwaalíbei luágu jabúseera jarjini. Wagía, aráanseñu wába lun wáfaruni lubáragiñe lachúlürün.

¹⁶ Ába lachúlürün cátei le lábun lagáambun tiraü lítu Páblo, ába lídin jábiñoun súdaara asúbudiragüdei lun Páblo.

¹⁷ Ábati lagúarun Páblo lun ában jádaangiñe jábutigu súdaara, ába lariñagun lun.

—Barübei irájü le lúmoun gumándan, níjein cátei lun lariñaguni lun.

¹⁸ Ába lanügüni jábuti súdaara lúmoun gumándan, ába lariñagun lun.

—Wáti adaürüti Páblo nun, ába lamúriajan núma lun nanügüni irájü le bun ñájoun, níjein nege cátei lun lariñaguni bun.

¹⁹ Ába lárügüdüni gumándan lújabu irájü ligía, ába lanügüni lun jábugua jamá, ába lariñagun lun.

—¿Ca babúseerubei baríñagun nun?

²⁰ Ábati lariñagun irájü ligía lun.

—Belújaña juríu lídoun úarani lun jamúriajan búma lun banügüni Páblo jagíbugiñoun lúrudugu íñutimaatiña lún nege jálügüdünitima luágu lídúnrun.

²¹ Maffínerabá joun, añájein jóugiñe bián-wein jawügüriña arámudaga jabá úmada agurabajei lun jáfaruni jilágubei. Ariñagaaña láu íñaraguni ligíbugiñe Búngiu luágu meiginbaña lan, máton dari jáfaruni Páblo, guetó aráanseñu jáña, jagúraba rügüñein botúnabagüle.

²² Ábati loúnajani gumándan irájü ligía águyu, aríñageina ligía lun lun maríñagun lan ni ca un luágu abájüdagua láali lan cátei le lun.

Loúnajoun Páblo lun gumádimati le Félix

²³ Ába lagúarun gumándan joun bián jádaangiñe jábutigu súdaara, ába lariñagun joun lun jaráanserun bián-san súdaara lun jóudin Cesaréa eibu, úara jáma ürüwa-wein-díisi ja jawágutiña gabáyu, jáma bián-san ja táutiña efeñe, lun jóudin ladaúnrun néfu güñoun.

²⁴ Aráansegdáti giñe gabáyu lun laweijnaniña Páblo, ru ligía dimúrei lun jachúlüragüdüni Páblo lúmoun gumádimati Félix láu magádiei.

²⁵ Oúnajati ában gárada jáma, lariñajare tídan gárada tugúya.

²⁶ “Lúmagiñetu Cláudio Lisías lun gumádimati Félix le weírigubei, mábuga níña bun.

²⁷ Niján wügüri le, le nouñajabei bun, daújamaali yebe juríu áni jáfaraali yebe jilágubei, dan le nasúbudirünbalin luágu Rómata lan, ába nídin jáu nisúdaaranigu, ába neséfuruni.

²⁸ Queíti nabúseerun nasúbudiruni ca lan lidúnrunbei jarúma, ába nanügüni jagíbugiñoun lúrudugu juríu íñutimaatiña.

²⁹ Lidúnrun jarúma luáguti buri cátei le luáguti jalúruden, úati iríchaü lun láfarún jilágubei, ni íbini lun ladaürün.

³⁰ Quei lachúlürün lábun nagáambun luágu jaráansejaña lan juríu lun jáfaruni jilágubei, ligía lébubei nouñajani bun madárasajaanga. Ariñagaadina giñe joun ja íchugubaña lidúnrun lun búma lan jaráanserei le jánibeí lúma.”

³¹ Ábati janügüni súdaara Páblo quei lariñawagúniwa joun, árieibu, chülü Antípatris.

³² Larúgan, ligía jagíribudun súdeara ja eíbubaña, súdeara ja jawágubaña gabáyu, ába jasígiruni jaweyiasun láu Páblo.

³³ Dan le jachülürünbei Cesaréa, ába jedéregerunun gárada lun gumádimati, derége jameí giñe Páblo.

³⁴ Lárigiñe lalíjanun gumádimati gárada, ába lálügüdajan jalána lan Páblo, dánti le lasúbudirünbalin luágu Cilíciana lan,

³⁵ ába laríñagun lun.

—Nagáambubadibu dánme le jayábin ja íchugubaña bidúnrun.

Ábati líchugun dimúrei lun líchugúniwa Páblo tídoun palásiu tó meja lábunaguboun Heródes, jáu oúniri.

24

Ladímurejan Páblo lueígiñegua ligíbugiñe Félix

¹ Seingü wéyu lárigiñe, ába lachülürün Ananías, fádiri le íñutimaabei, ubúrugin Cesaréa jáu wügüríña jádaangiñe juríu weírigutiña, lúma ában wügürí le subúdíjabuti lun lúrudu, gíriti Tértulo. Ába jayábin lúmoun gumádimati lun jíchugin lidúnrun Páblo.

² Dan le lanügúniwa Páblo jagíbugiñoún, ába lagúmeserun Tértulo íchiga lidúnrun, laríñaga.

—Luágu bareíni, gumádimati, lüjadiwa láu darángilaü ya wageíra, buíti leíbugun sun cátei ya fulásurugu súnwandan lábugiñe líchú báu.

³ Ibíja wamúti sun le, áni teínqui wamútibu luágu.

⁴ Lun magidarun wamáni bidáani sarágu, amúriajatina búma lun badügün murúsun fuleísei woun lun bagáambuníwa luágu murúsun óra.

⁵ Niján wügürí le Páblo, beréseti, lerédera afánreinraguagúdaña juríu lídan sun fulásu, ligía giñe ában jádaangiñe líchügüdinabei jadámurin nazarénugu.

⁶ Alugati giñe lawíyedagüdünun témpulu ligíbugiñe Búngiu láu lebélaagüdün ában wügürí le mámbabei juríu tídoun. Ába wárügüdüni, ába yebe wabúseerun wagúseragüdüni láu ligáburi walúruden,

⁷ ába leméterun gumándan Lísias ñijin, ába lagídaruni waweí láu érei,

⁸ ába laríñagun luágu ja lan íchugubaña lidúnrun lúnti lan jayábin búmoun. Gayáraati bálügüdaguni Páblo, subúdi bámugei inárüni luágu sun cátei le, le waríñagubei luágu.

⁹ Juríu buri ja ñibaña, aríñagatiña giñe luágu inárüni lan sun le laríñagubei Tértulo.

¹⁰ Ába ladügün gumádimati seíni lun Páblo lun ladímurejan, ában laríñagun Páblo.

—Lau sun nugúndan nadímureja nueígiñegua bigíbugiñe ladüga subúdi náani luágu lúmagiñe lan sarágu írúmu bagúseragüdajan lídan fulásu le.

¹¹ Gayáraati bálügüdajan ánjein inárüni lubei le lúnbei naríñaguni bun. Dúusurügügili wéyu lueígiñe nachülürün ubúrugin Jerusalén lun nájuduragun lun Búngiu,

¹² madárirúnwatina asígeneja ni ca úma, ni achágaraguagúdaña gürígia témpulurugu, ni tídan buri túbiri jalgílisin juríu, ni lídan buri ámu fulásu ubúrugu.

¹³ Gürígia ja, siñáti jarífuduni luágu inárüni lan ni ában lídaangiñe sun cátei le jaríñagubei nuágu.

¹⁴ Ában cátei naríñagubei bun, luágu nesériwiduña lan lun Jabúngiute nagúbürigu quei larífudajani Jesucristu, le uágubei jaríñaga luágu marícha lan. Afíñetina luágu sun le bürüwañubei tidan buri líburu to lánina lílüruden Moisés lúma lé meja jabürüjabei profétagu.

¹⁵ Níjein giñe eménigini le jawágubei nuágu luágu Búngiu, luágu lásaaragüdúbaña lan jiláaña, dándu ja buídubaña quei ja wuríbabaña.

¹⁶ Ligía náfaagunbei súnwandan lun madúnrun nan ligíbugiñe Búngiu lúma jagíbugiñe gürígia.

¹⁷ Lárigiñe átiri dan náu eíbugei ámu buri fulásu, ába nagíribudun nageíroun lun nedéregerun seínsu joun gudémetiña Jerusalén lúma lun nadágaragüdün lun Búngiu.

¹⁸ Nadügüñein yebe cátei le témpulurugu lárigiñe narúmudaguagüdün nungua quei le igáburi, ligía jadárirunina átiri juríu loúbawaguna Ásia ñi témpulurugu, úatiña sarágu gürígia ñi, ni chagáguau.

¹⁹ Jagía lúnbaña jayábin arífudagua jóungua ya lun jaríñaguni le lúnbei jaríñaguni ánjein níjein lubei lúnti jaríñaguni nuágu,

²⁰ jaríñaguni lan ja yábaña ánjein darí jabei nidúnrun dan le ligíbugiñe nubei líñun-ágei lúrudu juríu.

²¹ Siñáti jaríñagun ni cáta nuágu, lueídügüya luágu lan ában wéyu dan le jádaañadina lubei, ába nagúaragun aríñaga. “Jagúseragüdúñadina uguñe lueígiñe afíñe nan luágu jásaaruba lan jiláaña lídaangiñe oúweni lúnnya jabágaridun.”

²² Subúsite sarágu luágu larúfudajan Jesúsu lun gumádimati Félix, ítara líña, dan le lagáambunbalin le lariñagunbei Páblo luágu jásaarun jiláaña, ába lagúmuchaguagüdüni adámurini, aríñageina ligía.

—Nagúseragüdübei wügüri le dánme le lachülürün gumándan Lisías.

²³ Ábati lariñagun Félix lun jábuti súdeara lun lasígirun Páblo daúwañu, lun furáangu lan lun gayára lan jóudin lumadágu aríjei, eténira lun.

²⁴ Átiri wéyu larigiñe, ábaya lachülürün Félix túma Drusíla to lúmari, to juríu, ubúrugin Cesaréa, ába lagúaragüdüni luágu Páblo lun ladímurejan lun luágu Jesucristu.

²⁵ Dan le ladímurejaanbei Páblo lun luágu ibágari le surúbei, lúma luágu ágüdaagüni únguau luei le wuríbabei, lúma luáguti wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia, ába lanúfudedagan Félix, ába lariñagun lun.

—Beiba yebe, dánme le gadáni nan, nagúarayaba bun.

²⁶ Agúrabati yebe giñe Félix lun líchugun Páblo seínsu lun lun lígiragüdüni, ligía, dan méme lubei wájali luágu lun layánujan lúma.

²⁷ Sügüti bián irúmu ítara, ábati lagúmuchun lagúmadijan Félix, ába lárügüdüni Pórcio Féstó lufúlasun. Queiti busén lan Félix leréderun buídu jáma juríu, ába lígiruni Páblo daúwañu.

25

Páblo ligíbugiñe Féstó

¹ Ábati lachülürün Féstó lun lárügüdüni lufúlasun queísi gumádimati, ürúwa wéyu lueigiñe, ába lamúdeirun Cesaréagiñe lun ubúrugin Jerusalén.

² Ába jachülürün jábutigu fádirigu ñijin jáma juríu ja weírigutimaabaña íchiga lidúnrun Páblo ligíbugiñe Féstó.

³ Ába jamúriajan fuleísei lúma lun loúnajan anúgei Páblo Jerusalén. Le jaráansejanbei, lún yebe jáfaruni jilágubei luágu úma.

⁴ Ába loúnabun Féstó luágu Cesaréa lan ladaürüwa Páblo, áni jarítaqua lan lídin ñi madíse.

⁵ Ába lariñagun joun.

—Ligía lúnti lubei jóudin ja weírigutimaabaña jídaangiñe Cesaréa úara núma, áni ánjein adúgaali lubei wügüri ligía dúru, gayáraabei jariñaguni.

⁶ Wídu rügüñein o dísi lan wéyu láu Féstó Jerusalén, ába lagíribudun ubúrugin Cesaréa. Larúgan, ába lárügüdüni lufúlasun lun lagúseragüdüni, ába loúnajan luágu Páblo.

⁷ Dan le lebelurunbei Páblo, ába jagüriridágun juríu ja ñúbinbaña Jerusaléngiñe láu, ába jíchugun sarágu lidúnrun le jürüti, áni siñati jarúfuduni luágu inárüni lan ni cáta lídaangiñe le jariñagunbei.

⁸ Ábati lariñagun Páblo lídan ladímurejan lueigiñegua.

—Madügüngidina ni murúsun dúru ni lun jalúrudun juríu, ni tun témpulu, ni lun urúei César.

⁹ Queiti busén lan Féstó leréderun buídu jáma juríu, ába lariñagun lun Páblo.

—¿Buséntibu bídin Jerusalén lun nagúseragüdüni bui?

¹⁰ Ába loúnabun Páblo.

—Ligíbugiñeñadina lagúseragüle urúei César, le ñi lubei lúnti lan nagúserún. Queísi basúbudiruni buídu, madügüngidina dúru joun juríu.

¹¹ Ánjein adúgaadina lubei dúru le garíchati lun nafarún jilágubei lueigiñe, mebéresegüntina noúnwen, ánjein úa lubei ni cáta lánina inárüni lídan sun le aríñawagübei nuágu, úati ni ában garíchati lun ledégerunina joun juríu. Amúriajatina lun César lan agúseragüdána.

¹² Lárigiñeti layánujan Féstó jáma lánigu cába lan ladúga láu Páblo, ába lariñagun lun.

—Amúriajaadibu lubeigía lun César lan agúseragüdadu, beíbugati lun César.

Páblo ligíbugiñe urúei Agrípa

¹³ Átiri wéyu larigiñe, ába lídin urúei Agrípa túma Bereníce Cesaréa aríjei Féstó.

¹⁴ Quei reidei jabei átiri wéyu ñi, ába labájüdaguni Féstó luáguti lagúserun Páblo lun urúei Agrípa, lariñaga lun.

—Ñijein ában wügüri lígirun Félix dáúwañu ya.

¹⁵ Dan le Jerusalén nubei, rútiña jábutigu fádirigu jáma wügüriña juríu weírigutiña lidúnrun nigíbugiñe, amúriajatiña núma lun nasiádiruni.

¹⁶ Ába nariñagun joun luágu magáburi láani lúrudu Rómána lun lasiádirun ában gürígia lun ouweni marijinga láña ja íchugubaña lidúnrun ligíbugiñe, lun gayára lan ladímurejan lueigiñegua.

¹⁷ Ligía, lídan lubei le jayábinbei ya úara núma, meféridirúntina dan, larúgan, ába nárügüdüni nufúlasun lídan agúseragülei, ába noúnajan luágu wügüri ligía.

¹⁸ Ja ñubinbaña lun jíchugun lidúnrun, maríñaguntiña ni cátei luágu lídaangiñe lé yebe uágubei narítaagua.

¹⁹ Lé buri cátei le jaríñagubei luágu, luágu múaradun lán nege jáma luágu ligáburu jafiñen, lúma luágu ában nege wügürí girítí Jesúsu—jilátí nege, lariñajare Páblo luágu wínwanya lán nege.

²⁰ Queítí ibídiñe lan nun cába lan nadúga lídan ában cátei líbe le, ába nálügüdúni Páblo ánjein busén lubei lídin Jerusalén lun lagúserún luágu cátei le ñi.

²¹ Quei lamúriajan lun urúeiba lan Augústo César agúseragúdei, ába naríñagun lun lasígirun dáúwañu daríme gayára lan nouñajani lun Augústo César.

²² Ábati lariñagun Agrípa lun Fésto.

—Buséntina gíñe nagáambuni wügürí ligía.

Ába lariñagun Fésto lun.

—Bagáambubei jarúga.

²³ Larúgan, dan le jachúlürünbei Agrípa túma Bereníce, ába jebélurun láu ouñwenbun uweírighuni múnadoun, jáma jábutigu súdaara jáma wügüríña weírighutiña ñi ubúru. Ába loúnajan Fésto luágu Páblo,

²⁴ ába lariñagun.

—Urúeí Agrípa, jáma wügüríña ja adámurigubaña wáma ya, niján wügürí le. adímurejaaña sarágu jádaangiñe juríu wuríba nun luágu, dándu Jerusalén quei ya Cesaréa, áni añájagua aríñaga nun láu sarágu éregu luágu lúnti lan loúnwen.

²⁵ Laganoún nun camá madügüngili ni cáta le lúnti lafarún jilágubei lueígiñe, áni queítí ligía guánarügü lan amúriajabei lun urúeiba lan Augústo César agúseragúdei, nouñajali lun.

²⁶ Queítí úa lan cába lan cátei uágu nabúrúja lun Augústo luágu wügürí le, ligía nanúgúbalin jigíbugiñoún, bigíbugiñoúntimá urúeí Agrípa, lun bálügúdaguni, níjein lámuga cába lan nabúrúja.

²⁷ Ladúga garábaguati nun lun nouñajan ában adaürütí, mawísajaanga áu ca lan lidúnrunbei.

26

Ladímurejan Páblo lueígiñeua ligíbugiñe urúeí Agrípa

¹ Ábati lariñagun Agrípa lun Páblo.

—Gayáraati badímurejan bueígiñeua.

Ába liñúrui Páblo lújabu lun jagáambuni, ába lagúmeserun adímureja, ába lariñagun.

² —Oúñwenbun nugúndan gayára lan nadímurejan lueígiñeua bigíbugiñe, urúeí Agrípa, luágu sun cátei le aríñaga jamáalibeí juríu nuágu,

³ gúndaatímátina ladúga subúdi báni jagáburu juríu lúma cátei lé buri uágubei jasígeneja. Ligía namúriajanbei búma lun gagúraasun ban lun bagáambunina.

Labájüdaguni Páblo binádu libágarí

⁴ Subúdi jamúti sun juríu ligáburu meja nabágaridun jádan, nageíra lúma ubúru Jerusalén, lúmagiñe irájügídina.

⁵ Lúja jasúbudirunina, áni gayáraati jamúga jaríñaguni ánjaña jamúga busén luágu fariséo lan nugúya lúmagiñe niñúrau, adámurini létima derégúdabei lídan luwúyeri wafiñen, wagía juríu.

⁶ Guetóti, jagúseragüdúñadina luágu eménigini le nuágubei, luágu lásaaragúdübaña lan Búngiu jiláaña lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, quei meja lariñaguni joun binádu wagúbürigu.

⁷ Dúusugubei família le jadúgawagunbei lirájüñú Israél agúrabatiña jarjini lagúnfulirun dímuéi le, ligía jájuduragunbei lun Búngiu, seríwi Jameí wéyuagu, áriebu. Lueígiñe méme eménigini le, jadárira juríu nidúnrun, urúeí Agrípa.

⁸ ¿Maffíñetün funági luágu gayára lan lásaaragúdüniña Búngiu jiláaña?

Labájüdagun Páblo luágu meja leíbaajaniña afñetiña

⁹ Nugúya guánarügü, jarítaaguatína meja luágu lúnti lan neíbaajaniña ja afálarunbalin Jesúsu Nazarétna,

¹⁰ áni ítara líña nadügüni ubúru Jerusalén. Láu ubáfu le jíchugubei jábutigu fádirigu nun, dátina sarágu jádaangiñe lánigu Búngiu furísunrugun, áni dan lé buri jasíadirúniwa lun jóunwen, nugúya ában jádaangiñe ja abúdujabaña lun ítara lúba lan.

¹¹ Níjeinja dan, súfurigüda numútiña lún yebe jeyéedagun luágu jafiñen luágu Jesucrístu. Adáagua numúti meja cátei le tídan sun jalígilisin afñetiña, áni weírítí meja nigáñi joun dari lun neíbaajaniña chúlú lídoun buri ubúru le díseti.

Labájüdagunya Páblo luágu lasálbarun

¹² Lígia yebe cátei le gabügürübalina ubúrugun Damáscó ában dan, jóúnajan jábutigu fádirigu.

¹³ Luágu ūma, nurúeite, amídirugu, ába naríjin ában larúgounga siélugiñeti, jéreti sügü lau larúgounga wéyu, ába ladúnraagun geyégua náu jáu sun ja úarabaña núma.

¹⁴ Súngubei wagía, ába wáburujan múarugun, ába nagáambun ában umálali aríñaguti nun lídan hebreó, le jerérun juríu. “Sáulo, Sáulo, ¿ca uágu beibaajana? Basúfuriraguagüdüñatia búngua láu bamánjarun nun quei ladüga bágasu dan le líchaagun quíqui luágun cátei gágiriti.”

¹⁵ Ábati naríñagun. “¿Cátabusan, Nabúreme?” Ába laríñagun nun. “Jesúsu áu, le guánarügü beibaajabei.

¹⁶ Sarába, ráramabá, ladüga narúfudagunbei núngua bun lun besériwidun nun, lun geféen ban luágu le aríja báalibeí guetó lúma le lúnbei narúfuduni bun.

¹⁷ Neséfurubadibu jawei juríu lúma jawei ja mámabaña juríu, ja únbaña noúnajabu guetó.

¹⁸ Noúnajañadibu jámoun lun béfegechagüdüni jágu nuágu, lun jebé lan jeibugun lídan lubúriga, lun jeibugun lídan larúgounga, lun giñe meréde méme jamá lábugiñe lubáfu Máfia, lun lábugiñe jamá lubáfu Búngiu. Noúnajañadibu joun, affiñe jamámuga nuágu, ferúdonawa lámuga jafígoun, ibíja jamámuga alágan jádan ja jarúmagüda láañabaña Búngiu láu jafiñerun nuágu.”

Labájüdagun Páblo luágu luwádigimari

¹⁹ Ítara líña lubeíti, urúei Agrípa, ába nadügüni le laríñagunbei Jesúsu nun lídan le lasáliragunbei nun.

²⁰ Furúmiñe, ába napúrichijan joun ja Damáscobaña, aríñagatina joun lun jaságürijan luágu jafígoun, lun jagíribudun lun Búngiu, lun jadügün cátei buíti, aríjua lámuga luágu sáansiguuali lan jagáburi. Lárigiñe, ába napúrichijani cátei méme le joun ja Jerusalénbaña, ja mámabaña juríu.

²¹ Ligía lébubei járgüdüdüna juríu témpulurugu, ába jálugun jáfarunina jilágubei.

²² Ába líderagunina Búngiu, ítara líña gayára lan nasígirun íchiga fe luágu Jesúsu lan Cristubei joun sun gürígia, dándu ja weírigubaña queisi ja únabugubaña, chülü lúmoun óra le. Mariñaguntina ni cáta joun gürígia bougudin luei le uágubei jariñaga Moisés jáma profétagu luágu lasúsereduba lan—

²³ Luágu lúnti lán meja lasúfuriruba lan Cristu, luágu lárigiñe lánme loúnwen, ligíaba lan furúmiñeti ásaaruti jádaangiñe jiláaña láu ibágari magúmuhaditi, luágu giñe líchugubei lan larúgounga luáguti asálbaruni dándu joun juríu quei joun ja mámabaña juríu.

Láfaagun Páblo lun lafiñeragüdüni Agrípa luágu Jesucristu

²⁴ Lídan le laríñagunbalin Páblo cátei le buri lídan ladímurejan lueígiñegua, ába lagúaragun Fésto.

—¡Lülüjaali báu, Páblo! Lülügüdá sarágu atúriajani báu.

²⁵ Ába loúnabun Páblo, ába laríñagun.

—Málülünti náu, gumádimati, inárüni le naríñagunbei.

²⁶ Niján urúei Agrípa le subúdíjabubei lún buri cátei le buídu, ligía gayára lubeí nadímurejan ligibugiñe, furáangun, ladüga chouuru náni luágu subúdi láani giñe sun cátei le asúseredubei lun Jesúsu, ladüga máma cátei le adügüti arámudaguarügü.

²⁷ ¿Affiñetibu luágu le jariñagubei profétagu, urúei Agrípa? Subúdi numúti luágu affiñe ban.

²⁸ Ába laríñagun Agrípa lun.

—¿Jaritaguatibusan luágu bafiñeragüdübadina lan luágu Jesucristu ítara ufúresen?

²⁹ —Furése yebe, o darása yebe, amúriajatina lúma Búngiu, mámarügü buágu, jawágu giñe sun ja añájabaña agáambana ugúñe, lun jayábin lun jafiñerun quei nugúya, úougü güríngüri jawágu.

³⁰ Lárigiñe laríñaguni Páblo cátei le, ába lásaarun urúei, sará giñe gumádimati úara túma Berenice jáma sun ja ñúnbaña ñi,

³¹ Ába jadíñurun ñúgiñe lun jadímurejan luágu cátei le. Jariñagati buri jámagua.

—Wügüri le, madügünti ni cáta le lúnti lafarun jilágubei lueígiñe, moún lumuti ni íbini leréderun furísunrugu.

³² Ába laríñagun Agrípa lun Fésto.

—Lun jamúga mamúriajan lan wügüri le lun lagúseragüdüni Augústo César, gayáraati jamúga ligirawagüdüñ.

27

Loúnajoún Páblo ubúrugun Róma

¹ Lídan le jaráanserunbei lun jóunajaniwa Itálioun, ába ledéregerún Páblo jáma ja jíbiri adaürütiña lábu laríjin ában súdaara gíriti Júlio, ligía gumándanbei lun jadámurin súdaara le giríbei “lísúdaaranigu Urúei Augústo.”

² Ába wádinagun tídoun ában ugúnein ñübintu Adramítioigiñe lun Ásioun. Ñíñein giñe Aristárcu wáma, le Tesalónica, le Tesalónica ában ubúru luáni Macedónia.

³ Larúgan, ligía wachúlürün Sidón, lídan fulásu ligía, buíti louuseruni Júlio, le gumándan, Páblo, igira lumúti lun bisída lániña lumádagu lúma lun jeténirun lun.

⁴ Lídan wáfuridun Sidónigiñe, ába woúdin únabugiñe libíti uboúju Chípree ladüga wabánrouñein lan garábali.

⁵ Ába wájiñuraguni barána ligíbugiñe lubéyaari Cilícia lúma Panfilia, ába wachúlürün lídoun fulásu le gíribei Míra, ában ubúru luáni Lícia.

⁶ Ñi ladárra gumándan ában ugúnein Alejandría teíbuga Itália, ába ládinagüdüniwa lun wasígiruni waweíyasun.

⁷ Áfayajatiwa jámaru luágu sarágu wéyu, láu lénreengun wachúlüra ligíbugiñe ubúru luáni le gíribei Gnido. Queíti wabánroun mémegili lubei garábali, ába wáfayajan únabugiñe libíti uboúju Créta, sügüina wágia ligíbugiñe Salmón,

⁸ wasígira láu méme lénreengun lárú lárú, ába wachúlürün lídoun ában ubúru gíriti Buíti Fulásu, yaráfa lun ubúru Laséa.

⁹ Féridjadiwa sarágu dan, déncjaliti áfayajani baránaja ladüga yaráfaali lidáni luríbouga, sügüjali jafédun jurí le lánina ferúdu figóu. Ligía lewéridirunbaliña Páblo, laríñaga joun.

¹⁰ —Arija numúti luágu denchábei lan weíyaasu le, áni weféridiruboun ugúnein, féridime sun tíla, gayáraabei giñe weféridiruni wabágari.

¹¹ Lubáragiñe ladügun gumándan gásu láu le laríñagunbei Páblo, ába lídin láu le lubei bei tabúreme ugúnein lúma le abúgajabei.

¹² Queíti mabuídun lubei fulásu ligía lun lásügürün luriba dan ñi, ába jarítangun jíbe-ágei luágu buídutima lán yebe lun wáfuridun ñigiñe, lun waríjin ánjein gayára wachúlürün Fenice, ában fulásu láni uboúju Créta, lun wásügürüni luríbaniga ñi. Ñi Fenice, níjein barána lueigiñe núru lúma suédi.

Luríba dan baránaja

¹³ Queíti lagúmeserun suédi jámaru, ába jarítangun luágu gayáraabei lan jasígiruni weíyaasu, ábati joudin, ába jasígirun lárú lárú Créta.

¹⁴ Málüti lueigiñe jáfayarun, ába láfurun ában nodísi jéreti,

¹⁵ ába lagúmeserun abánrenjoun ugúnein. Queíti siñá lan wawáanserun lubároun garábali, ába wígiraguágüdüñ woúngua lun lanügüniwa.

¹⁶ Ába wásügürün únabugiñe libíti ában liraúraü uboúju gíriti Cláuda, le ñi lubei mére lan láfujan garábali, ába wádinagüdüñun tisálufun wagúne to atoujeina waboún, láu ában lénreengun.

¹⁷ Lárigiñe wiñúrurun ugúneirugun, ába lásügüragüdüniwa gúrudu tábugiñegiñe ugúnein lun jagúragunun, derébugu támuga. Queíti janúfudebei luei jóudin adágara luágu sándala le gíribei Sirte, ába jagúdaraguní bíra, ába jigiraguagüdüñ jóungua lun lanügüniwa garábali.

¹⁸ Larúgan, quei jere mémegili lubei dan, ába jagúmeserun achágajei tíla ugúnein baránajoún,

¹⁹ luágu lürüwan wéyu, ába jachágajani lídaangiñe tumégeggun ugúnein baránajoún láu jájabu guánarügü.

²⁰ Maríjintiwa wéyu ni warúguma lídan sarágu wéyu, láuti oúnwenbun luríban dan le, féridi wamáali wafiñen luágu weséfurba lan.

²¹ Queíti sügüjadiwa lubei sarágu dan meíginga, ába laráramun Páblo wádan, ába laríñagan. —Wügüriña, aríñagatiná yebe jun lun mayábin wamá Crétagiñe, buídutimaati jamúga luei wasúfuriruni dáñu le, áni féridi wamei wálagu.

²² Gagúraasun jumá, úabei ni ában jídaangiñe ouweti, láu sun teféridiruba lan ugúnein.

²³ Chülüjali ában láni Búngiu ánjeli númoun áriebu to, loungüle Búngiu le Nabúreme le giñe únbei nesériwida,

²⁴ laríñajare ánjeli ligía nun. “Manúfudedabá, Páblo, ladüga barúfudaguba búngua ligíbugiñe urúei César Augústo, áni badügaba leséfuraña Búngiu sun ja tídaanbaña ugúnein búma luei ouweni.”

²⁵ Gagúraasun jumá lubeiti, ladüga jeménigítina luágu Búngiu, áni choúru numúti luágu ítara lúba lan quei laríñaguni ánjeli luágu nun,

²⁶ láu sun, wadagaruba lan luágun ában uboúju.

²⁷ Bián dimáasu wáu luágu waweíyasun, lubáranarugüñadiwa Ádria, labánreinja mémeñadiwa garábali, ligía, amídi áriebu, ába jasándirun mádulungu luágu achúlüreina wáña lan luágun múa.

²⁸ Ába jamísurajani lujúlilin dúna, san-wein ugúdi lujúlilin, ábaya jamísurajan jabáruaguóun mémeraü, gádürü-wein-dísi ugúdi.

²⁹ Léti janúfude luei jabúguchun luágu dübü, ába jágurun gádürü ounguru tiyúnagiñe ugúnein, ába jagúrabajan larúgadun láu idjjeri.

³⁰ Súnti dan le, añája mádulungu asáminara lun jeséfuragun jóungua láu jeibaagun tídaangiñe ugúnein, ába jagúmeserun aráriragúdoún salúfu dúnarugun, jadúga camá jágura oúnguru tígiriñe ugúnein.

³¹ Ába lawísaruni Páblo gumándan jáma lisúdaaranígu, laráñaga joun.

—Ánjaña meréde ja tídan ugúnein, jugúya siñábei jeséfurun.

³² Ábati jibuguni súdeara tugúrudun salúfu, ába jígiragúdúnun dúnarugun.

³³ Lubá larúgan, ába laráñagun Páblo joun súngebui lun jeigin, laráñaga joun.

—Bián dimáasu guetó lueigiñe marúmugun jumá buídu, meigin sarágu, ladúga idíjeri le juágubei.

³⁴ Ayúmuraguatina jun lun jeigin, líchuguba érei jun lun jeséfurun. Choúru numúti jun luágu úabei lan ni ában eféridiruti libágari.

³⁵ Lárigiñe laráñaguni Páblo cátei le, ába lanügün ában fein lújaburugu, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu jagíbugiñe súngebui. Ábati lagúbachagunun, ába leígin.

³⁶ Ába járügüdün ja jíbiri gurásu, ába giñe jeigin.

³⁷ Bián-sañadiwa úruwa-wein-diisi-sísi gúrigia tídan ugúnein.

³⁸ Dánti le jóujúña quimúle, ába jáguruni túrgu baránajoun lúntima tawálidagun ugúnein.

Tabúluchun ugúnein

³⁹ Dan le larúgadunbei, ibídiñeti fulásu le ñi jabei mádulungu joun, ába jaríjin ában beídi gebéyaariti, ába jóuchun lun janügünun ugúnein ñíjin.

⁴⁰ Ába jibuguni lagúrua oúnguru, ába jígiruni baránaja, ába jasílacúruñi fágaayu le esériwidubei lun jabúgurunun ugúnein. Ábati jaweínragúdúni lúgubu bíra, ába tagúmeserun ugúnein ayárafajóua lun láru béya.

⁴¹ Ába tídin lídoun ában fulásu le ñi lubei biángua lan ébeeni, ába tadágarun, siñá lánjingichun tígiri ni murúsun, ába tagúmeserun abouchagua tiyúnagiñe, le lére lugúdi barána.

⁴² Ába yebe jabúseerun súdeara jáfaraguniña adaürútiña jilágubei luei janúrajan áfulijeina.

⁴³ Ánjein le gumándan, quei busén lubei leséfuruni Páblo, mígirunti lun jadügüni súdeara le jaritagubei. Ábati laráñagun lun lan jachúbaragun ja gáfulijadibaña baránajoun furúmiñe lun jachúlürün múarugun,

⁴⁴ Jáme jíbiri, jóúdinme ligíbuagu buri fuláansu lúma buri tífe ugúnein. Ítara líña jachúlürün súngebui múarugun séfuñu.

28

Páblo luágu ubóju le gíribei Málta

¹ Dan le séfujadiwa sun wagía láru béya, ligía wasúbudiruni luágu Málta lan líribei ubóju ligía.

² Buíti jóuseruniwa gúrigia ja aganoúbaña ñi, ába jáfuragun ában oúnwenbun wátu quei díliga lubei áni níján júya ájuya, ába jamísurajaniwa sun wagía lun wabácharagun.

³ Ábati labúdajan Páblo wátu mábeiti, líchuguñein yebe wáturugun, ligía táfuridun ában jéwe tanúrajaña luei lára wátu, ába tárügüdün luágu lújabu, ába tágürüni.

⁴ Dan le jaríjinbarun lílana fulásu jéwe to dawágu luágu lújabu Páblo, ába jaríñagun jámagua. —Mósu ában lan wügüri gáfarajati wügüri le, láu sun leséfurun baránajagiñe, mabúseerunti Búngiu lun labágaridun.

⁵ Ába láfuridunun Páblo jéwe wáturugun, masúsereduntí ni cáta lun.

⁶ Agúrabiña yebe súngebui láludun lújabu, o láburijan lan oúwe. Lílúwagu jagúrabajan, dan le jaríjinbei luágu masúseredun lan ni cáta lun, ába lasáansirun jaritagun, ába jagúmeserun aríñaga luágu ában lan búngiu Páblo.

⁷ Yaráfa lun fulásu ligía, ñíñein lufúlusun ában wügüri le weírigutimaabei lídan sun ubóju ligía, Públo líribei, resíbi lumútiwa lúbiñe, seríwi láwa buídu luágu úruwa wéyu.

⁸ Roun líñáti lúguchi Públo láu sándi, abíruaü, lúma denési. Ába lídin Páblo aríjei, lásun layúmuragun lun Búngiu luágu, ába líchuguni lújabu luágu, ába lareidagun.

⁹ Lárigiñe líra, ába giñe jayábingua jíbiri sánditiña ja lídaanbaña fulásu ligía, ába jareidagun.

¹⁰ Ába jarífuduni lubuídun jagáburi woun, edéweejatiña sarágu cátei woun, lárigiñe, dan le lachúlürün dan lúnya wádinagun lun wasígiruni wawéiyasun, ába jíchuguni sun le wemegeirubei woun lun wawéiyasun.

Lachúlürün Páblo ubúrugun Róma

¹¹ Lárigiñe úruwa játi wáu luágu ubóju ligía, ába wádinagun tídoun ában ugúnein to eréderuboun ásügürei luríbouga ñi luágu ubóju ligía. Alejandríana ugúnein tugúya, ñíñanu jayáwa dían sándu luágu tigibu ugúnein tugúya, Cástor lúma Pólus.

¹² Ába wachülürün ubúruğu Siracúsa, ába weréderun ürúwa wéyu ñi,

¹³ ñigiñe wasígira láru láru darí wachülürün ubúruğu Régio. Larúgan, ába láfujan suédi, luágu libíaman wéyu ába wachülürün lídoun liraúraü aüdü le giribeí Puteóli.

¹⁴ Ñi wadárira átiri affñetiña, ába jamísurajaniwa lun weréderun ában dimáasu jáma, lárigiñe, ába wígiragüdün lun ubúrugun Róma.

¹⁵ Agáambaña affñetiña ja Rómabaña wawágu luágu awánte lan, ába jóudin wabároun, jíbiri chülü lúmoun fulásu le giribeí Fóro, le luágubei úma giriti Ápio, jíbiri, dúnguatiña wáma lídan fulásu le giribeí Ürüwa Jában Chülüdügütiña. Dan le laríjinaliña Páblo, ába líchugun eteíngiruni lun Búngiu, ába lárügüdün gurásu.

¹⁶ Dan le wachülürünbei Róma, ába ledéregeruniña gumándan adaürütiña lun jábuti oúngirutiña, ánjeinti Páblo, ígira lumúti lun leréderun lábúgua láu ában súdaara oúngirei.

Lapúrichijan Páblo Róma

¹⁷ Ürüwa wéyu lárigiñe lachülürün Páblo, ába loúnajan jawágu juríu weírigutiña ja Rómabaña, dan le adámuriguuaña, ába laráñagun joun.

—Nidújeñu, láu sun madügün nan ni cáta wuríbati joun juríu, ni lun le uágubei jéchuda binádu wagübürigu, derégawatina dáúwañu joun Rómama ubúruğu Jerusalén.

¹⁸ Lárigiñe jálügüdágúnina, álugatiña yebe jígiragüdünina ladúga madári jamá nidúnrun le lúnti náfarúniwa jílagubei lueígiñe,

¹⁹ májatiña juríu lun nígirawagüdün, ába namúriajan lun urúeiba lan César agúseragüdána, láu sun madúnrun jamá ninásiñun nun.

²⁰ Lígia lubeíti lébubei noúnajan juágu lun naríjinün lúma lun nadímurejan jun, ladúga lueígiñe cátei le uágubei wemenígida wagía Israelítagu anája lubei gürágu láu güríngüri le.

²¹ Ábati jaríñagun lun.

—Wagía, merésibirúngidiwa ni ában gárada buágu Judéagiñe, úagili giñe ni ában wapaísanu jádaangiñe ja núbinaña ñigiñe aríñaguti wuríbati woun buágu.

²² Buséntiwa jamúga wagáambuni ca lan barítagebei, ladúga subúdi wamúti luágu adímurejóu lan wuríba luágu iséri adámurini le, le lánina lémeri Jesúsú, lídan sun fulásu.

²³ Ábati jiridun ában wéyu lun, ába jachülürün sarágu gürígia le ñi lubei lagánawa Páblo. Ába ladímurejan joun lúmagiñe bináafin darí gúnoun luágu larúeijan Búngiu. Louchun lun laffíneragüdúniña luágu Jesúsú lan asálbaragüleibeí le jagúrabajabei láu layúsuruni lílürudun Moisés lúma le jabürújabei profétagu.

²⁴ Jíbiri, affñetiña luágu le laráñagubei Páblo, jíbiri maffñetiña.

²⁵ Queíti múaradun jamá jámagua luágu jarítangun, ába jagúmeserun ñüdúngua, ábati laríñagun Páblo joun.

—Lígia laráñagunbei Sífiri Sándu joun binádu wagübürigu lídaangiñe proféta Isaías.

²⁶ Beíba, baríñagame joun gürígia ja juríubaña.

Jugúya, jagáambuba ában ugánu sarágu dan, úabei gunfaráanda jumáni laníchigu dimúrei le jagáambubei.

Jaríjuba sarágu cátei, mefeénbadün luágu,

²⁷ ladúga deréeru janígi gürígia ja, áni wuríbati jagáambun,

darú jamuti jágu, luei jaríjini laníchigu cátei le jaríjubei,

úati giñe gunfaráanda jamáni cátei le jagáambubei,

derétu giñe janígi,

máluajan jamútina lun nareídaguagüdünun jawáni.

²⁸ Subúdi jumei luágu oúnaja láali lan Búngiu ugánu luáguti Jesúsú le méme Wasálbaragüleibeí joun ja mámabaña juríu, áni jagía, jáñaruba lun.

²⁹ Dan le laráñagunbei Páblo ítara, ába jóúdingua juríu, adímurejeina jámagua luágu cátei le.

³⁰ Reideiti Páblo bián írúmu dayáruti tídan lúban ájayajóutu, resíbi lumútiña sun ja ñüdúnbaña aríjei.

³¹ Apúrichijati luágu larúeijan Búngiu láu furáangu, arúfudaja lígia luágu Wabúreme Jesucrístu, mebérésejanga ni ában lun.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN RÓMANA

Labürüjan Páblo joun tilana liglisi to Rómaboun

¹ Anája áu, Páblo, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu ja aganoúbaña ubúru gu Róma. Aban esériwiduti lun Jesucrístu áu, anúadira lumútina Búngiu lun lánibadina lan apóstolu, ába loúnajanina lun nasúbudiragüdüni ugánu luáguti Wasálbaragüle le aráanse lálalbei jaba gürígia.

² Sabúdigüda lumúti Búngiu ugánu le lúmagiñé meja binárü jádaangiñe profétagu, bürüwati le jadímurejabei tídan Lerérun Búngiu.

³ Nübinti asálbaruni ligia woun lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu. Gürígia ubouáguna Jesucrístu, Búngiu méme giñe. Queisi gürígia, jádaangiñeti méja lufámilian Urúei David Jesucrístu, ⁴ arufudúati luágu Liraú lan Búngiu láu luweírín miláguru le ladügübei láu lásaaragüdüni Jesucrístu lídaangiñe ouweni.

⁵ Fuleisei lumútiwa Búngiu lídaangiñe Jesucrístu lun loúnajaniwa lídan líri lun wasúbudiragüdün joun gürígia luágu queisi Wasálbaragüle lídan sun fulásu, gayára lámuga jaffínerun luágu, adúga jameíme le lubeíbei.

⁶ Anjünjein jagánagua gürígia jagía, jugúya le únbei lagúara Búngiu lun lánigu jumá Jesucrístu.

⁷ Nabürüjaña lubeíti jun, jugúya le aganoúbei ubúru gu Róma, ja jínsifebaña lun Búngiu, wa ligia jun lun jabágaridun ában íbágarí derégeguañu júngua lun. Ibíja jumá abíniruni lúma darángilau lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Busénti Páblo lídin Róma

⁸ Furúmiñeti cátei le nabúseerúbei jasúbudirun, luágu luweírín neteíngiruni Nubúngiute lídaangiñe Jesucrístu juágu, sun jugúya, lugúndun adímurejoúati luágu jaffíñen luágu Jesucrístu lídan sun fulásu.

⁹ Áni Búngiu, le únbei neseriwida táu sun nanígi apúrichijeí ugánu luáguti Liraú, geféenti luágu luweírín nayúmragun juágu súnwandan lídan nayúmragun lun.

¹⁰ Amúriajatina lúma Búngiu súnwandan lun madísebei lan weýu ligia lun gayáraabei lan nídin aríjaün, ánjein ligia lubeí lugúndaanbei.

¹¹ Lugúndun buséntina naríjinün lun níderagunün lídan jaffíñen, lúntima derégüdagú jumá, ¹² lun giñe wíchugun gurásu wádaangua láu afíñeni le wawágubei.

¹³ Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu álugaadina lan nídin aríjaün sarágu weíyaasu, siñágili nídin. Álugaadina nídin lun níderagunün lídan jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, queisi naríjini jawáanserun jíbiri afíñetiña lídan buri ámu fulásu.

¹⁴ Lúnti níderaguniña sun gürígia, dándu ja chúlúguatiña queisi ja machúlaaguntiña, dándu chu táu queisi íbídiougua táu.

¹⁵ Lueígiñe lubeíti noubadina, buséntina giñe lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle jun, jugúya le aganoúbei ubúru gu Róma.

Lubáfu ugánu lánina asálbaruni

¹⁶ Úati nibúsigari nan láu ugánu luáguti Wasálbaragüle, lugúndun níjein lan lubáfu Búngiu lídan ugánu ligia lun lasálbaruniña sun ja afíñebaña luágu, juríu furúmiñe, lárigiñe, ja mámabaña juríu.

¹⁷ Arúfuda lumúti ugánu ligia woun ída líña lan larícharaguagüdüniña Búngiu gürígia ligíbugiñe, lun gayáraabei lan lerésibiruniña queisi lánigu. luwúyeri igáburi ligia, láurígü lafíñerúniwa luágu, libijúa. Ítara líña taríñaguni Lerérun Búngiu. “Le gürígia le richáguabei ligíbugiñe Búngiu láu lafíñerun luágu, libíjubei íbágarí magúmuchaditi.”

Jadúnrun gürígia ligíbugiñe Búngiu

¹⁸ Aríja wamúti láburujan lanárime ligáñi Búngiu siélugiñe jawágun sun gürígia ja wuríbabaña, jáma ja minébenejabubaña lun, ja mígirunbaña lun lasúbudirúniwa línárün Búngiu, lurúma jaríban.

¹⁹ Subúdi jamúti le gayáraabei lasúbudirúniwa luágu Búngiu buídu buídu lugúndun ligia guánarügü arúfuda lálali joun,

²⁰ le maríjínbei luágu Búngiu, gayáraati lasúbudirúniwa láu buri cátei le ladügübei. Aríjuaali furáangu lúmagiñe lagúmeserun ubou luágu Búngiu lan ligia, luágu giñe Súnti Gabáfu lan ligia lun súnwandan. Gadúnrunjaña lubeíti luágu jaríban,

²¹ lugúndun láu sun subúdi jamáni Búngiu ítara, míchugugiña inébesi lun queisi Búngiu, meteíngirun jameí. Queisi libídiouniga láu ligáburu jarítangun luágu Búngiu, féridi jamúti murúsun larúgounga luágu Búngiu lé meja jabíjibeí.

²² Láu sun aríñaga jamá luágu chu lan jáu, ibídiouguati jáu,

²³ lubáragiñe jájuduragun lun Búngiu le weírígubei, le moúwedadibeí, jájuduraguarúga joun jayáwa gürígia ja goúwedaditiña, lúma giñe joun jayáwa dunúru, jéwe jáma anímaalu ja gádúrúga tugúdi.

²⁴ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu láu luríban ayúmajani le gádaanbaliña, darí lún buri jadúgún cátei buri nibúsigarídúnati jámagua.

²⁵ Ítara líña ligáburu jabágaridun lugúndun mafiñerun jamá luágu inárúni luáguti Búngiu, jaffínera luágu iyéeni, jájuduragua láu inébesi lún buri cátei le ladúgubei Búngiu lubáragiñe jamúga jájuduragun lun Búngiu, le gadúnabei inébesi súnwandan. Ítaralá.

²⁶ Ligía ígira láaña lubeí Búngiu lun jadaágun cátei nibúsigarídúnati, ásta wúriña adáagutiña cátei jáma wúriña jáledi lubáragiñe jamúga jagámaridun wügúri queisi lubúdubu.

²⁷ Ítara méme giñe ígira jamáli wügúriña jayúsurun wúriña lun jayúsuragun jóungua. Adáagutiña wügúriña cátei buri nibúsigarídúnati jámagua, ábati jasúfuriruni lafáyeirujaja jawíye jawoúgua.

²⁸ Queísiti mabúseerúnjaña lan jíchuguni lilúgaarun Búngiu lun, ígira láañati láu lagúburi jasáminan, lun jadúgúni le moún lubei jadúgúni.

²⁹ Buin jáña láu sun luwýeri maríchaü, salúfuri, wuríbani, meménijabuni, iyéeejabúni, gimúgaü, áfarajadi, lanígiwa wuríbu, ayéeraguní, íbíbuni, marásualugu.

³⁰ Adímurejatiña wuríba jawágu jíbiri gürígia, iyéee Gutiérrezi Búngiu joun, minébenejabutiña, barúguatiña jóungua, pántatiña. Gachúgútiña lun jaságarun iséri buri cátei wuríbati, mabájüdü jamútiña jagúbúrigu,

³¹ íbídiouguati jáu, magúnfulirun jamúti jerérun, mínsiñejabutiña ni ca un, úati ferúduna jamá, magúdemejaabutiña.

³² Subúdi jamúti le laríñagubei Búngiu buídu buídu, subúdi jamúti luágu ja lan adúgúti buri cátei le, lúnti lan jóúnwen lueígiñe. Láu sun líra, adúga méme jamúti, darí lun gúnda jamá dan l jasáminan, lun jadúgúni lee jaríjin ámu gürígia adúgei.

2

Agúseragúdati Búngiu láu inárúni

¹ Ligía gadúnrun lubeí le adímurejabeí luágu le ladúgubei ámu, cáteíñein lan, lugúndun dan le ladímurejan luágu wuríbani le ladúgubei ámu, líchuguña guánarúgü dúru luouúgua, lugúndun líbe méme giñe cátei wuríbati ligía ladúgubei.

² Subúdi wamúti luágu láu lan inárúni lagúseragúda Búngiu dan le lasiádiruniña ja adúgúbalin buri cátei l jasáminan, lun jadúgúni lee.

³ Bugúyati le adímurejabeí jawágu ja adúgúbalin buri cátei wuríbati le, áni ligía méme giñe badúgubei, çjarítaguatibu funági luágu beséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu?

⁴ ¿Ódi mebéresentibu láu lareíni Búngiu le magúmuchadibeí lúma lugúraasun, íbídiñounga bun luágu arúfuda láani Búngiu lareíni bun lun gayáraabei lan basáansiruni bigáburu, máma lun basígirun afígounja?

⁵ Derétu banígi, májatibu basáansiruni bigáburu. Ligía abúnja lubeí agánwoundagúda lafáyeija bífigun lubáme luwéyuri lagúseragúdü Búngiu dánme líabin lun líchuguni lísiadin le richábei,

⁶ dánme le lafáyeiruni cáda ában según le ladúgubei.

⁷ Líchuguba íbágarí magúmuchaditi joun ja áluajabalin uweíríguni, inébesi, lúma cátei lé buri magúmuchaditi yágúta siélu láu jadúgúni le buídubei súnwandan ya uboúaga.

⁸ Ánjaña sun gürígia ja magáambadibaña lun Búngiu, ja májabaña lun jafálaruni linárün Búngiu, jafálarei wuríbani, lafáyeirubaña Búngiu láu sun ligáñi.

⁹ Níjeinbei asúfuriruni lúma ígárigu joun sun ja adúgúbalin le wuríbabei, joun juríu furúmiñe, lúma giñe joun ja mámbaña juríu.

¹⁰ Anjeinti joun sun ja adúgúbalin le buídubei, líchuguba Búngiu uweíríguni, inébesi, lúma darángilaü, juríu furúmiñe, lúma giñe joun ja mámbaña juríu.

¹¹ Lugúndun ában lan lanúgúniña Búngiu sun gürígia.

¹² sun ja afígounjabaña masúbudirunga jameí lílúrudun Búngiu le ledéregerubei joun gürígia lídaangiñe Moisés, jagúserawagúdüba bougudin lueí lúrudu ligía, tídiba jawáni máfiougatin. Játi afígounjabaña láu sun subúdi jamáni lílúrudun Búngiu, jagúserawagúdüba láu lúrudu ligía, tídiba giñe jawáni máfiougatin.

¹³ Lugúndun máma ja agáambarúgúbalin lúrudu richáguabaña ligíbugiñe Búngiu, anáti ja agúnfulirubalin.

¹⁴ Játi mámabaña juríu, ja ibídiñejabubaña lun lilúrudun Búngiu, gayáraagili jadügüni le lubeíbei Búngiu láurügü laríñagun jarítangun guánarügü joun luágu le buídubei lúma le wuríbabei.

¹⁵ Láu jagáburi, arúfuda jamúti luágu njein lan lilúrudun Búngiu bürüñu tidan janígi, arúfuda tumúti janígi líra, áni laríñagubei jarítangun joun ánjein gadúnrun jabei lúmoun madúnrun jamá.

¹⁶ Luágume wéyu le lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia lídaangiñe Jesucrístu, larítaguba luágu sun buri cátei le, ladüga lagúseragüdübei giñe ásta cátei lé buri arámudagúabei tidan wanígi. Ítara lúba según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei.

Juríu lúma lilúrudun Moisés

¹⁷ Ánjein bugúya le pántabei luágu juríu ban, luágu bárügüdün luágu lilúrudun Moisés lun basálbarun, luágu Búngiu lan le inárúnti Bubúngiutebei.

¹⁸ Subúdi bumúti lugúndan Búngiu, áni arúfudajati lilúrudun Moisés bun lun banúadajani cátei le buídutimaabei.

¹⁹ Jarítaguatibu búngua luágu gayára lan badúndejan maríjintiña lídoun üma buíti lúma luágu gayára lan bíchugun larúgounga joun ja eibugubaña lídan lubúriga.

²⁰ Jarítaguatibu luágu gayára lan barúfudajan joun ibídiougua táu luágu Búngiu, lúma lun barúfuduni üma joun ja isérigiñabaña lídan jafiñen, queísi barítangun luágu ibíja báani sun subúdi lúma inárúni lídan lilúrudun Moisés.

²¹ Wel, ánjein lubeíti arúfudaja bubeí joun ámu, ¿cági uágu marúfudajan bubeí bun guánarügü? Ánjein apúrichija bubeí luágu lúnti lan míwerujoún lan, ¿cági uágu bíweruja?

²² Ánjein aríñaga bubeí luágu mouñ lumuti lan jagámaridúniwa jámari gürígia maríeitíña, ¿cámegi badúgei? Ánjein iyéreegu lubeí cátei lánina sándu bun, ¿cámegi bádaragua búngua lídoun buri cátei jánina sándu láu bíwerujani tirisin jalígílisin?

²³ Pántatibu láu lilúrudun Búngiu, ába bíchugun minébesei lun Búngiu láu magúnfulirun báani.

²⁴ Tinárün Lerérün Búngiu dan le taríñangunbei. “Jídaangiñeti, jugúya juríu, jadímurejanbei ja mámabaña juríu wuríba luágu Búngiu.”

²⁵ Adüga jumúti jugúya juríu igáburi le circuncisión lé meja liseíni lidáradun Búngiu jáma lánigu. Buíti igáburi ligía ánjañun agúnfulira lúma líbiri lilúrudun Búngiu lé meja líchugubei joun lánigu lídaangiñe Moisés. Ánjein magúnfulirun jumá, manügünti circuncisión ni cáta jun, queígubeirügü madügüniwa lan.

²⁶ Gürígia ja mámabaña juríu, ánjein jadüga buri cátei le lubeíbei lilúrudun Búngiu, janügüba queísi lánigu Búngiu láu sun merésibirun jamáni circuncisión.

²⁷ Gürígia ja merésibirubalin circuncisión, ába jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, jarúfudunbei jidúnrun, jugúya le resíbi jumáalibe circuncisión, ja magúnfulirunbalin Lerérün Búngiu, láu sun jun lan labúrüdüwa.

²⁸ Le juríubei le tímatimaati, máma bougudigiferügü libíti juríu lan, máma giñe láurügü wadügün cátei le bouguditi wabíti lánigu wamá Búngiu.

²⁹ Láu wafálaruni Búngiu táu sun wanígi, lánigu wagía le tímatimaati, wáfaaguba táu sun wanígi lun wadügüni lugúndan, lugúndun ni cáta circuncisión lun Búngiu. Ítara líña lubeíti, gürígia le lánigubei Búngiu tídaangiñe lanígi, ligía buídubei ligíbugiñe Búngiu íbini jarítangun gürígia luágu mabuídun lan.

3

¹ Queísi ítara líña lubeí, ¿jalíañeinti jagáñiragüle gürígia lueígiñe juríu jamá? ¿o cági lubuíduña lerésibirúniwa circuncisión?

² Sarágu, áni gíbeti giñe lébuna. Furúmiñeti cátei, rúlumuti Búngiu lerérün joun juríu.

³ Ánjaña ñi jádaangiñe juríu, múaraantiña lúma Búngiu, ¿magúnfulirunbei funági Búngiu láu lerérün ladüga líra?

⁴ ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, lagúnfuliruba Búngiu láu lerérün láu sun yé jama sun gürígia ubouágu. Tariñajare Lerérün Búngiu.

Babájüdüba queísi richáti lídan le baríñagubei, áni buídubei báfuridun dánme le bagúserawagüdüñ.

⁵ Ábanya áltügüdajani. ánjein seríwi lubeí luríban wagáburi lun larúfuduni luágu richágua lan Búngiu, ¿cábaga waríñaga? ¿Maríchati funági Búngiu lugúndan larúfuduni ligáñi luágu luríban wagáburi? (Nadímorejañatia queísi gürígia.)

⁶ ¡Máma líña! Lugúndun lun jamúga múaran lan Búngiu, ¿ída líña jamúgagi lagúseragüdüniña gürígia?

⁷ Ánjein giñe seríwi lubeí wayéeni lun weírigutimá lan linárün Búngiu, ¿cáti uágu laríñawagúa wawágu luágu gafígoun wamá?

⁸ ¿Lúnti lubei jamúga ladügün wuríbani lun larijóuniwa le buídubei? Niján cátei le jariñagubei sarágu gürgia luágu ligia lan warúfudajabei. Gürgia ja aríñagubaña ítara, lúnti jamúga jasádirúniwa.

Sun wagía gadúnruntiwa ligíbugiñe Búngiu

⁹ ¿Ída líñági? ¿Buítimaatiwa wagía juríu sügü jáu gürgia ja mámabaña juríu? ¡Uá! Lugúndun arúfuda wamáali luágu dándu lan juríu queísi máma juríu lábugiñeñanu lubáfu figou.

¹⁰ Tariñajare Lerérun Búngiu.

Úati ni ában gürgia richáguati ligíbugiñe Búngiu, ni íbini ábanrügü,

¹¹ úati ni ában ánjaruti lun gunfaráanda lan,

úati ni ában áluajati Búngiu.

¹² Yuríguaaña süngubei, ñüdüñaña lídoun féridi.

Úati ni ában adügüti le buídubei, ni íbini ában.

¹³ Eyéeraguatiña láu jayúma,

júnren líña jayúma lun jadímurejan lagübüri dimúrei le mínsiñeguti

queísi limínsiñegun líjeme umúajaü júnren lárigiñe líchugúniwa jiláali ñíjin.

Yúsu jamúti jayúma lun jagádeirun jiri gürgia furése queísi láfarañan lupeísini jéwe.

¹⁴ Anábajani rügüñein jadímurejan lau jeyéreejabu.

¹⁵ Furéseti jagüdi lun jóudin áfarañan.

¹⁶ Barüti jagáburi güringuaü lúma igárigu,

¹⁷ áni íbidiñeti úma lánina darángilau joun.

¹⁸ Marítagungubeitiña luágu lanúfudewa luei Búngiu.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu sun lan le lariñagubei binádu lilúrudun Búngiu, joun lan ja lábugiñeñaña lúru luágu lariañagei, lun jasúbudiruni gürgia jagía luágu gaffigoun jamá. Ítara líña lubeiti, gadúnrun jamá sun gürgia ligíbugiñe Búngiu, dándu juríu queísi ja mámabaña juríu.

²⁰ Lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueiñerügü ladügüni le lubeíri lúru, lúnrügü lasúbudiragüdüni lúru woun luágu gaffigoun wamá lesériwida.

Lídaangiñe afíñeni liábin asálbaruni

²¹ Guetóti arúfuda láali Búngiu woun ída lúba lan ligáburi gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe botúgudin luei lúru lé meja líchugubei lídaangiñe Moisés. Gayáraati wasúbudiruni líra láu walíjanun lílúburuna to meme lílúru Moisés, túma jalíburun profétagu.

²² Láu wafíñerun luágu Cristu, gayára lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, áni ában lan ladügüni Búngiu líra joun sun gürgia,

²³ lugúndun afigounjaaña sun gürgia áni siñáti lagúndaarun Búngiu jáu.

²⁴ Láu lareíni Búngiu, resíbi lumútiña sun gürgia queísi lánigu, mafáyeijaanga jagía luágu, lugúndun fáyejali Cristu luágu waffigoun lun gayáraabei lan weréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

²⁵ Adúgati Búngiu lun lébunabei lan ferúdun Cristu láu louñwen luágu waffigoun, áni lídaangiñe wafíñerun luágu queísi Wasálbaragüle liábin ferúdun woun. Láu louñwen Cristu queísi afáyeiragüle luágu figou, ába larúfuduni Búngiu luágu úaragua lan áni iyéreeguti figou lun. Ába lachíbuni líta Cristu jaffigoun gürgia já meja aganoubaña lídan dan le sügüjalibe, le uágubei mafáyeijagüdün láañabaña lan,

²⁶ chibá lumúti giñe jaffigoun ja aganoubaña lídan buri dan le, lun larúfuduni luágu úaragua lan, áni sun ja afíñeñaña luágu Jesucristu queísi Jasálbaragüle barü lumútiña queísi úaraguatiña.

²⁷ Queísiti ítara líña lubei, ¿cáti asúseredubei lun japántan gürgia luágu lubuídun jagáburi? Gumúguati. ¿Cági uágu? Lugúndun lun jamúga gayára lan wasálbarun láu lubuídun wagúnfulirun lúma binádu lílúru Búngiu, gayáraati jamúga wanáangun woúngua, queísi sálbañu wáña lubei láurügü wafíñerun luágu Cristu, gumúgua lébuna wanáangun woúngua.

²⁸ Subúdi wamáali lubeiti buídu luágu resíbi láani Búngiu gürgia le afíñeti luágu Cristu queísi gürgia richáguati, mebéresegünga ánjein gúnfulijali lubei lúma lílúru Moisés lúmoun magúnfulirungili lan.

²⁹ ¿Juríu rügüñanu funági Gabúngiutei Búngiu? ¿Ma funági giñe Jabúngiute ja mámabaña juríu? Jabúngiute giñe,

³⁰ lugúndun ában rügüñein Búngiu, le erésibirubaliña sun gürgia ja afíñeñaña luágu Jesucristu queísi Jasálbaragüle, mebéresenga ligía ánjein resíbi jabálin circuncisión lúmoun merésibirun jamáni.

³¹ ¿Wayúsuruñein lubeiti afíñeni luágu Cristu lun warúfuduni luágu mebégi lan binádu lílúru Búngiu guetó? ¡Uá! Lubáragiñe líra, warúfuduñein luágu buídu méme lan lúru ligia.

4

Jémpulu luáguti Abrahám

¹ ¿Cábatí wariñaga luágu Abrahám, le binádu wáguchi, wagiá juríu?

² Lun jamúga lueigiñe lan ladügün cátei buíti lerésibirei Búngiu queisi ában gürigia richáguati, gébunati jamúga lapántajan, máma ligíbugiñe Búngiu.

³ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Afíñetí meja Abrahám luágu Búngiu, luágu lafiñen lerésibirei queisi wügüri richáguati.”

⁴ Dan le ladügün gürigia ában wadágimanu, fáyeiti le libíjubei lebégi luwádigimari, máma edéweejani.

⁵ Anjeinti gürigia le asalbaruti lidaangiñe lifígoun láurügü lafiñerun luágu Búngiu le erésibirubaliña gafiğoutiña, lerésibirubei Búngiu queisi ában gürigia richáguati luágu lafiñen, anáti líra, edéweejani.

⁶ David guánarügü adímurejati luágu jagúndan gürigia ja lerésibirubaña Búngiu queisi richáguatiña luágurügü jafiñen, mebésensga ligía ca lán meja jadügübei.

⁷ Laríñajare David.

Gúndaatiña gürigia ja ferúduna lubáña Búngiu jariban, áni chibáwa ligía jafiğoun.

⁸ Gúndaati gürigia le lanügübei Búngiu queisi gürigia mafiğounjaangili.

⁹ Joúnti rügüñein funásan ja erésibirubalin circuncisión, ódi joúnti giñe ja merésibirubalin? Joúnti sun jawúyeri gürigia ugúndani ligía. Aríñagaadiwa luágu resíbi láani Búngiu Abrahám queisi wügüri richáguati, luágu lafiñen.

¹⁰ ¿Ída bugági lerésibirei, larigiñe lerésibiruni circuncisión ligía ódi lubáragiñe? Máma larigiñe, lubáragiñe.

¹¹ Larigiñe larúfuduni Abrahám lafiñen luágu Búngiu, ligía lerésibiruni circuncisión queisi seíni luágu resíbi láali lan Búngiu queisi wügüri richáguati ladüga lafiñen luágu. Ítara líña giñe líabin Abrahám lun jáguchibeí lan sun ja afíñebaña luágu Búngiu merésibirunga circuncisión, áni resíbi lumútiña giñe Búngiu ítara queisi richáguatiña.

¹² Jáguchi giñe ja resíbi jamáalibeí circuncisión Abrahám, ja afíñebaña luágu Búngiu queisi lafiñerun Abrahám lúmagiñe lubáragiñe meja lerésibiruni circuncisión.

Gúnfuliti Búngiu láu lerérun

¹³ Aríñagatí meja Búngiu lun Abrahám luágu líchugubei lan ubouú lun jáu sun linébaanfaangu queisi jalágaante, máma ladüga lagúnfuliruni Abrahám lilúrudun Búngiu líchugüa dimúrei le lun, ladüga lafiñerun luágu Búngiu, ába lerésibiruni Búngiu queisi ában wügüri richáguati.

¹⁴ Lun jamúga já rügüñanu lan íchugubalin jeménigi luágu jagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu erésibira alágan, málati lubeítí jamúga jafiñerun ja eménigidubaña luágu jafiñen luágu Búngiu lun jerésibiruni. Málati jamúga giñe dimúrei le líchugubei Búngiu luágu alágan lugúndun lídan linárün cátei, mabáfutiña gürigia lun jagúnfulirun lúma lilúrudun,

¹⁵ barúrügü lumúti lilúrudun Búngiu ligáñi jawágun gürigia luágu magúnfulirun jamáni. Anjein le ní lumuti úa lan lúrudu, úati giñe dúru luágu ladúraawagún.

¹⁶ Ligía, lun lubeí derégüda lan dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám joun sun linébaanfaangu, lúnti méja ábanbei lan edéweejani luágurügüti afíñeni. Mámarrügü joúnti ja lábugiñebaña lilúrudun Búngiu le líchugubei joun juríu lidaangiñe Moisés dimúrei ligía, joúnti giñe sun ja mámabaña juríu áni máma giñe lábugiñeñanu lúrudu ligía, ába jafiñerun luágu Búngiu queisi lafiñerun Abrahám luágu.

¹⁷ Ligíbugiñe Búngiu, ñúbinti lubeítí Abrahám lun wáguchibeí lan sun wagiá le afíñebeí luágu Búngiu, queisi tariñagun Lerérun Búngiu. “Adüga náadibu lun jáguchi ban sarágu mútu.” Gabáfuti Búngiu lun ladügüni líra queisi gabáfu lan lun líchugun íbágarí joun jiláaña, níjeingüdaleí buri cátei le úagili.

¹⁸ Láu sun uá lán yebe eménigini luágu Abrahám lun garaú lan ladüga weíyaali lan, weíya tugúya Sára, afíñeti dán meja le laríñagubei Búngiu lun luágu ítara lúba lan jibe ladügewagun queisi warúguma. Ába lasúseredun ítara lun jáguchibeí lan sarágu mútu.

¹⁹ Meféridirun lumúti lafiñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, láu sún meja yaráfaali lan lun lagúnfulirun san írúmu, áni weíyaaru giñe Sára lun tagáraúdü.

²⁰ Malouguaduntí lafiñen luágu dimúrei le laríñagubei Búngiu lun, weíritimáarügüti lafiñen.

²¹ Rúti uweíriguni lun Búngiu láu ában ichouúruni le tímátimaati luágu gabáfu lan Búngiu lun ladügüni sun le uágubei laríñaga.

²² Ligía lerésibirubalin Búngiu queisi wügüri richáguati, luágu lafiñen.

²³ Cátei le, luáguti lerésibiruniña Búngiu gürigia luágu jafiñen, mámarügü luágu Abrahám labúrújóda,

²⁴ labúrújóña giñe wawágu. Lugúndun luágu wafiñen, resíbi lumútiwa giñe Búngiu queisi richáguatiña, wagiá le afíñebeí luágu le ásaaragüdúbalin Wabúreme Jesúsú lidaangiñe ouweni.

²⁵ Jesúsu le edeđererúabei lun loúnwen luágu wafígoun, ába lásaarun lídaangiñe ouweni lun larúfuduniwa richáguañu ligibugiñe Búngiu.

5

Niján lébubei weréderun madúnrunga

¹ Queisiti resibi láadiwa lubei Búngiu láu wafíñerun luágu, lídaanjadiwa dan lúma, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu.

² Ladúga Cristu, biniwadiwa lubei láu wafíñen luágu, derégúdagu wáña lídan lareíni Búngiu, áni gúndaatiwa láu eménigini luágu gafáanranbadiwa lan lídan luweírigin Búngiu.

³ Áni máma rügúñein líra, gúndaatiwa giñe lídan wasúfurirun ya ubouágu, lugúndun subúdi wamúti luágu ru lan asúfuriruni gurásu woun,

⁴ buídugúda lumúti gurásu wagáburí, áni láu líra, gayára lan weménigidun lun gafáanranbadiwa lan lídan luweírigin Búngiu yágúta siélu.

⁵ Áni máburujanbei warúna lurúma eménigini le, ladúgúbei Búngiu le aríñaga láalíbei woun ladúga línsiñejabu woun. Sandí wamaali línsiñejabu, buíngúda láaru wanígi láu línsiñejabu, láu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

⁶ Ladúga línsiñejabu Búngiu woun, quei meja le mabáfu wabei lun wasálbaragun woúngua lídaangiñe figou le gádaanbaliwa, ába loúnjani Cristu lídan óra le lanúadirubei lun loúnwen wawágu, wagía le gafígounbei.

⁷ Máma cátei ménreengunti lun loúnwen ában gúrgia jawágu ámu gúrgia, ni íbini lueígiñe ában gúrgia le buídubei, láu sun níjein lan gúrgia gayáraati jamúga loúnwen lueígiñe ában gúrgia le buíti le tímataaati.

⁸ Ánjein Búngiu, ába larúfuduni luweírín línsiñejabu woun láu loúnjani Jesucristu le Liraü lun loúnwen wawágu, láu sún meja gafígoungidiwa lan.

⁹ Guetóti, láu resibi láadiwa lan queisi gúrgia richáguatiña láu loúnwen Cristu wawágu, choúrutimaati luágu weséfuruba lan lueí ligáñi Búngiu le lúnbei láburujan jawágoun gafígountiña lídaanme luwéyuri agúseruni.

¹⁰ Lugúndun ánjein ru lubáliwa Búngiu lídan dan lúmagua láu loúnwen Liraü dán meja le láganigídiwa, choúrutimaati luágu lasálbarubadiwa lan le gumúti, luágu Liraü le wínwafubei lúma, siélu.

¹¹ Áni máma rügúñein cátei le, gúndaatiwa giñe lúma Búngiu lídoun buri dan le, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu, le ídaangiñebei lídaanjadiwa lan dan lúma Búngiu.

Adán lúma Cristu

¹² Ítara queisi lídaangiñe lán meja ábanrügü wügüri le giríbei Adán lebélura figou ubouágoun, ába lanügüni figou ouweni lúmagua queisi lafáyeija, ítara líña giñe jóuweguba lubei sun gúrgia lugúndun afgounjatiña sùngubei.

¹³ Lubáragiñe meja líchuguni Búngiu lílúrudun joun gúrgia lídaangiñe Moisés, añájeinjaña méja gúrgia afgounjaña ubouágu, láu sun úagili lan lúrudu ligía lun gayáraabei lan jadúraaguni.

¹⁴ Láu sun líra, lúmagiñe meja lídáani Abrahám darí lúmoun lídáani Moisés, jilátiña gúrgia luágu jafígoun láu sun máma lan ladúga magáambadi jamá jafígounbei queisi ladúgüni Adán le magáambadíbei lun lerérun Búngiu lun. Lueígiñe ában oúbaü, Adán líyáwa Cristu le lúnbei líábin, ladúga bíangubei jagía barútiña som cátei joun gúrgia.

¹⁵ ¡Amuñegueinarügü giñe cátei le janügúbei joun gúrgia! Barúti Adán ouweni joun sun gúrgia láu lafígounjan, ánjeinti Cristu, barúti asálbaruni joun sun gúrgia, áni weíríti asálbaruni le líchugubei Búngiu láu lareíni woun lídaangiñe Cristu sügü láu lífígoun Adán.

¹⁶ Weíríti giñe le líchugubei asálbaruni sügü láu le líchugubei lífígoun Adán woun. Ladúgarügü ában figou, chúlúti ouweni joun sun gúrgia, ánjeinti ladúga loúnwen Cristu wawágu, ferúdnawati sun wafígoun le gíbebei, resíbi lumútiwa Búngiu queisi gúrgia richáguatiña.

¹⁷ Ánjein gabáfu lubei ouweni jawágu sun gúrgia ladúga lídúnrun ábanrügü wügüri—Adán, choúrutimaati luágu sun lan gúrgia ja lerésibirubaña Búngiu láu lareíni queisi gúrgia richáguatiña, jabíjubei íbágarí magúmchaditi lúma Búngiu, jarúejaba úara lúma Cristu, ladúga ábanrügü wügüri ligía.

¹⁸ Ítara queisi líchuguniña Adán sun gúrgia lábugiñe lísiádin Búngiu lun jóunwen láu ladúgüni le áubei magúndan lan, ítara líña giñe lagídaruniña Cristu gúrgia lábugiñegiñe asiádiruni lígía, rúlei íbágarí magúmchaditi joun láu ladúgüni lugúndan Búngiu lun loúnwen jawágu.

¹⁹ Ladúga lubeiti lumáambadi ábanrügü wügüri, ñúbintiña sun gúrgia lun jafígounjaba lan, ítara méme giñe, ladúga lagáambadi ábanrügü wügüri, gayáraati jayábin sun gúrgia lun richáguama jamá ligibugiñe Búngiu.

²⁰ Rúati lilúrudun Moisés woun lun gayáraabei lan wasúbudiruni cátei lan figóubei. Láu sun gíbe lan figóu ubóuagu, weírítimaabei lareíni Búngiu lun lachíbuni sun figóu ligía.

²¹ Ítarati queísi gabáfu lán meja figóu lun lanügüni óuweni, itara gíñe gabáfuti lareíni Búngiu lun ladügüniña gürígia richágua ligíbugiñe, lúma lun líchugun ibágari magúmuchaditi joun lidaangiñe Wabúreme Jesucrístu.

6

Jiláñu wáña lun figóu, wínwañu lun wesériwidun lun Crístu

¹ ¿Cábatí waríñaga? ¿Wasígiruba afigounja lun larúfuduntima Búngiu lidaangiñe lareíni woun?

² ¡Máma lúba! Wagía, jiláadiwa lun figóu, ¿ída lubáti gayára lan wasígirun afigounja?

³ ¿Ibidiñeti jun luágu láu lan lídan wamá ában lúma Crístu láu wabásterun, queísigubeirügü jamúga lídaañadiwa lan gíñe ában lúma lídan loúnwen, lun mabáfujali lánme figóu wawágu?

⁴ Láu wabásterun, queísigubeirügü jamúga bunáwa wamá úara lúma Crístu, áni reideitiwa jiláñu lun figóu. Queígubeirügü sarágüda láani Wáguchi Búngiu Crístu lidaangiñe óuweni láu luweírin lubáfu, sarágüda láadiwa gíñe lun iserijali lan wabágari.

⁵ Lugúndun ánjein ñúbin wabeí lun lídaanbadiwa lan ában lúma Crístu lídan ában óuweni líbe loúnwen, itara wába gíñe lídan lásaarun lidaangiñe óuweni.

⁶ Subúdi wamúti luágu dáwagua lan binádu meja wagáburí lúma Crístu luágu gurúwa lun lagúnrinchawagún lubáfu figóu lé meja wawágubei, lun merédeediwa lan queísi idámuni esériwida lun figóu queísi wayúbudiri.

⁷ Lugúndun le jiláalíbeí, furíjali lidaangiñe figóu.

⁸ Ánjein jiláadiwa lubeí lúma Crístu, gayáraati wafíñerun luágu wabágariduba lan gíñe lúma,

⁹ lugúndun subúdi wamúti luágu sará lan Crístu ában weíyaasu lidaangiñe óuweni, moúnwendügüyaali, mabáfujali óuweni luágu.

¹⁰ Lan le loúnwenbeí Crístu, ába lagúmuchaguagüdüni lubáfu figóu lun sun dan, áni ibágari le labágaridubei guetó, lun méme lesériwidun lun Búngiu labágaridei.

¹¹ Jugúya gíñe, rúgua jumá júngua queísi jiláguaaña lun figóu, áni wínwañu lun jesériwidun lun Búngiu, lídan ában lúma Crístu Jesúsu le Wabúreme.

¹² Ligía, mígira jumá lubeí lun gabáfu méme lan figóu juágu, afósuraün lun jadügüni luríban jayúmajan.

¹³ Míchaagua jumá júngua lun figóu lun layúsuruni júgubu lun cátei wuríbati. Lubáragiñe líra, derégegua jumá júngua lun Búngiu queísi gürígia jiláaña, ábaya jabágaridun, derége juméí júgubu lun Búngiu lun layúsuruni lun cátei buíti.

¹⁴ Mabáfujalíme figóu juágu, lugúndun mámaadün lábugiñe lilúrudun Búngiu, lábugiñejadün lareíni lun gayára lan jadügüni lugúndan.

Ában jémpulu luágu idámuni

¹⁵ Queísiti máma lubeí lidaangiñe wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le líchugubei lun Moisés liábin wasálbarun, lidaangiñe werésibiruni lareíni Búngiu, ¿gayáraati lubeíti wabágaridun lídan figóu ladüga líra? ¡Siñáti!

¹⁶ ¿Ibidiñeti jun luágu le lan únti jíchaagua júngua lun jídin láu le lubeíbeí lidámuñadün lan? Gayáraati lubeíti janúadajan cába lan un jíchaagua júngua, lún yebe figóu le íchugubei féridi, o lun lan agáambadi lun Búngiu, le íchugubei ában íbágari richáguati.

¹⁷ Teínqui níña lun Búngiu luágu láu sun lan lidámun jumá meja figóu, guetó jídiña láu ligáburí arúfudajani buíti le jagáambubei, táu sun janígi.

¹⁸ Mámaadün idámuni lun figóu, lidámunjadün Búngiu.

¹⁹ (Nadímurejaña jun láu jémpulu le, le luáguti idámuni lúma labúreme, lúntima gunfaráanda jumánina.) Ítara queí meja lidámun jumá sun luwúyeri figóu, guetó lúnti jíábin lun lidámun jumá buri cátei le buídubei, lun jabágaridun ában íbágari derégeguañu lun Búngiu.

²⁰ Lídan buri meja dan ligíra, dán meja le lidámuñadün lan figóu, mebéréseguntün meja lun jabágaridun ában íbágari buíti ligíbugiñe Búngiu.

²¹ ¿Ca mejáti cátei buíti lanügübeí buri cátei ligía jun le áubei buri nibúsigari jumá guetó? Ni cáta buíti, féridi rügüñein lanüga jun.

²² Ánjeinti guetó, mámaadün lábugiñe lugúmadin figóu, lidámujadün Búngiu, barütiti cátei le arúmani tun janígi lúma íbágari magúmuchaditi jun.

²³ Lugúndun óuweni lafáyejibei figóu, ánjeinti edéweejani le líchugubei Búngiu woun, íbágari le magúmuchaditi ladüga lídaañadiwa lan ában lúma Wabúreme Jesucrístu.

7

Ában jémpulu lidaangiñeti maríei

¹ Nidújeñu, jugúya le subúdíjabúbei lun lúruđu, subúdí jumáali luágu dán rügúñein lan wínnwangili ában gúrígia, ligía lábugiñeñein lan lúruđu.

² Quei jamúga, ában wúri to maríeitu, rúlumutu lúruđu lábun lagúmadijan túmari sun dan le wínnwangili lan, ánjein oúwe túmari, bougudijaru luei lúruđu le íchugubarun lábugiñe lagúmadijan túmari.

³ Ánjein lubeíti agánawa lúma ámu wügúri sun wínnwangili lan túmari, tadügúña figóu le gíribei adultériu, ánjein oúwe túmari, gidáaru lábugiñeñe lúruđu ligía, áni gayáraati tamárieidun lúma ámu wügúri, madügúntu adultériu.

⁴ Ítara giñe jugúya, nidújeñu, láu louñwen Cristu, furíjadún lábugiñeñe lagúmadijan lilúrudun Moisés queisi wúri to jiláali túmari, ába tagámaridun ámu. Guetó, lánijadún Cristu, le saráalibei lídaangiñe oúweni, lun gayáraabei lan jesériwidun lun Búngiu le gumúti.

⁵ Lubáragiñé meja werésibiruni Cristu, seríwiti meja lilúrudun Moisés lun lagáguduni luríban ayúmajani wádan, áni ligía cátei le anügúwaliwa lídoun oúweni.

⁶ Ánjeinti guetó, jiláadiwa lun lúruđu ligía lé meja gámabaliwa lábugiñe lubáfu, guetó furáangujadiwa lun wesériwidun lun Búngiu lídan iséri luwúyeri, táu sun wanígi, láu ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu woun, máma queisi idámuni lun binádu lilúrudun Búngiu le búrtúwabei.

Igáburi lánina figóu le wádaanbei

⁷ ¿Wariñaguba lubeíti luágu wuríba lan binádu lilúrudun Búngiu? ¡Máma líña! Láu sun líra, lúruđu asúbudiragúdübalin figóu nun. Ibiñeti jamúga nun luágu figóu lan lawámadirun jamégen ámu ánjein jamúga mariñagunti lúruđu. “Mawámadirabei jamégen ámu.”

⁸ Ladúga méme gumádi le, ába lagáguduni igáburi lánina figóu le nídaanbei sun luwúyeri luríban ayúmajani nidan. Lugúndun lun jamúga úa lan lúruđu, larúmuguñá yebe lubáfu figóu.

⁹ Níjein meja ában dan, lubáragiñe nasúbudiruni laníchigu lilúrudun Búngiu le tímatisaati, ába narítagnun luágu úaragua lan nigáburi ligíbugiñe Búngiu, dan le nasúbudirubalin laníchigu lúruđu ligía, ába nasúbudiruni luágu gafígoun nan, luágu lídaañadina lan úma lun féridi.

¹⁰ Ítara líña, lúruđu le jamúga lúnbei yebe líchugun ában ibágari buíti nun, arúfudarügü lumúti nidúnrun lúma lafáyeiruaja.

¹¹ Lugúndun lárügüdüñ igáburi lánina figóu le nídaanbei lueígiñe lúruđu ligía, ába leyéeragunina lun nadügüni le wuríbabei, ába lanügünina lídoun féridi láu meme lúruđu ligía.

¹² Sánduti lubeíti lilúrudun Búngiu lídaangua, sánduti giñe sun gumádi le lídaanbei, úaraguati, áni buíti.

¹³ ¿Ligía funásan cátei buíti le anügúbalina lídoun féridi? ¡Máma líña! Nífígoun anügúbalin neféridirun nun, áni ítara líña larúfuduni luágu figóu lan, láu cátei le buídubei, le méme lúrudubei, lanúgana igáburi lánina figóu le nídaanbei lídoun féridi, áni ítara líña larúfuduni lilúrudun Búngiu luágu wuríba lan figóu le tímatisaati.

¹⁴ Subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan Sífiri Sándu líchigei Búngiu lilúrudun, ánjeinti áu, queisi wügúri garaúwarügüti, alúgurtáñu níña queisi idámuni lun lubáfu figóu.

¹⁵ Úati gunfaráanda náani ca lan susérebei nun, madügün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadügün, nadúgei cátei le iyéeregebei nun.

¹⁶ Ánjein le lubei mabúseerun nubei nadügün ligía nadúga, úaraguati nisáminan lúma lilúrudun Búngiu luágu cátei le buídubei, áni láu líra, arúfuda numúti luágu barúnaani lúruđu quei cátei buíti.

¹⁷ Mámaadina lubeíti áu adügúbalin cátei wuríbati le nadügübei, igáburi lánina figóu le nídaanbei, ligía adügúbalin.

¹⁸ Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta buíti nidan bougudin luei Búngiu, áu queisi wügúri garaúwarügüti. Buséntina jamúga nadügüni le buídubei, siñáti nadügüni.

¹⁹ Madügün numúti cátei buíti le nabúseerubei nadügün, nasígirarúga adúgei wuríbati le mabúseerun nubei nadügün.

²⁰ Ánjein lubeíti le lubei cátei le mabúseerun nubei nadügün ligía nadúga, lídan linárün cátei, máma áu le lání Búngiu adügúbalin, igáburi lánina figóu le nídaangilibe, ligía adügúbalin.

²¹ Niján cátei le asúserudubei nun. dan le busén nan nadügüni le buídubei, wuríbati rügúñein nadárra nidan.

²² Lídan nisáminan, jínsifeti lilúrudun Búngiu nun,

²³ áni aríjatina luágu níjein lan cátei nidan, ageíndaguti lúma nisáminan, cátei ligía, igáburi lánina figóu le nídaanbei, le gámabalina adaúrúwafú.

²⁴ ¡Fugiábu áu! ¿Cába eséfurana lídaangiñe igáburi lánina figóu le nídaanbei, le anügúbalina lídoun oúweni?

²⁵ Búngiu gubeirügü, lídaangiñe Wabúreme Jesucristu. ¡Teínqui níña lun Búngiu! Gunfaráanda numúti lubeíti luágu áu lan láu náni núngua, úouga lubáfu Cristu nuágu, buséntina

jamúga nagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu, sihá numuti ladúga igáburi lánina figou le nídaanbei, seríwirügütina lun figou queisi lidámun.

8

Wabágari lúma Sífiri Sándu

¹ Guetó, gidáwaali jadúnrun gürígia ja lídaanbaña ában lúma Jesúsu.

² Rúlaali Cristu láni Espíritu woun, áni Espíritu ligía, rúti iséri ibágari woun, furígüda láadiwa lábugiñegiñe lubáfu figou le anügübalíwa lídoun oúweni.

³ Mabáfuti meja lilúrudun Búngiu lun lagídaruníwa lábugiñegiñe lubáfu figou ladúga turíban wanígi, wagía gürígia garaúwarügütiña. Ába ladügüni Búngiu le lásíñerubei lilúrudun adúga láu louñajani Liraú ubouágun queisi gürígia garaúwarügüti le giñe gayáraati laffigounjan (láu sun, mafígonjan lan). Ába louñwen Liraú Búngiu, le Jesucristubei, luágu wafígoun, ába lagúmchaguagüdüni lubáfu figou wawágu láu louñwen.

⁴ Ladügünbalin Búngiu líra, lun gayáraabei lan wadügüniwa gürígiame richáguatiña queisi lagümadíjan lilúrudun, gürígia ja mabágaridunjañabaña lídan luríban jagúndan, ja abágaridunbaña guetó queisi lugúndan Sífiri Sándu.

⁵ Ja abágaridubaña queisi jagúndan queisi gürígia garaúwarügütiña, luágu rügüñein cátei le lánina ubou jarítagua, ánjaña ja abágaridubaña queisi lugúndan Sífiri Sándu, luágu cátei le lánina siélu jarítagua.

⁶ Dan le jabágaridun gürígia queisi jagúndan, marítagunga jagía luágu Búngiu, barü lumútiña lídoun oúweni, ánjeinti dan le jabágaridun queisi lugúndan Sífiri Sándu, barü lumútiña lídoun ibágari tímatisaati lúma darángiláü.

⁷ Ja arítagubaña luágu cátei le lánina ubou le, láganiñu Búngiu lugúndan mája jáña, áni sihá ligía jíchaagun jóungua lábun lilúrudun.

⁸ Ligía, ja lubei abágaridubaña láu jagúndan queisi gürígia garaúwarügütiña, siháti jadügüni lugúndan Búngiu.

⁹ Ánjeinti jugúya, mabágaridunjadün lídan jugúndan queisi gürígia garaúwarügütiña, jabágaridunbaña lídan ában lúma láni Búngiu Espíritu, queisi aganoúa lubei jídan. Le úabei láni Cristu Espíritu lúma, máma lánigu Cristu.

¹⁰ Ánjein wíwan lubei láni Cristu Espíritu jídan, wíwanboun juwáni lun sun dan ladúga tarúfudúniwa richáguañu ligíbugiñe Búngiu, láu sun louúweba lan júgubu ladúga figou le lídaanbei ubou le.

¹¹ Ánjein wíwan lubei láni Espíritu jídan, Búngiu méme le ásaaragüdübalin Jesucristu lídaangiñe oúweni, líchuguba ibágari iséri lun júgubu le gouwedadibe, lídaangiñe láni Espíritu le jídaanbei.

¹² Ítara líña lubeíti, nidújeñu, lúnti wagúnfulirun lúma Sífiri Sándu le wádaanbei, máma lúma wagúndan queisi gürígia garaúwarügütiña.

¹³ Lugúndan ánjaün abágaridarügü queisi jugúndan, queisi gürígia garaúwarügütiña, jeféridiruba, mídinbadün siélu, ánjein jáfara igáburi lánina figou le jídaanbei jílagubei, láu lubáfu Sífiri Sándu, jabágariduba lun sun dan lúma Búngiu siélu.

¹⁴ Sun ja ladúndejabaña láni Búngiu Espíritu, lirájüñü Búngiu.

¹⁵ Sífiri Sándu le jerésibirubei, máma ában espíritu lánina idámuni lúnya lanúfudedagüdüñun luei láburujan ligáñi Búngiu juágun, Espíritu le jerésibirubei, ligía le adügübalün lun lirájüñü jumá Búngiu. Ligía gayára lubei wagútaruni Búngiu Wáguchi.

¹⁶ Geféenti láni Búngiu Espíritu woun luágu lirájüñüjadíwa lan Búngiu.

¹⁷ Áni ladúga lirájüñü wamá Búngiu, garichatiwa giñe lun alágan siélu le uágubei laríñaga Búngiu woun, le lúnbei gafánran wamá lídaangiñe, lúma Cristu. Ánjein sáfuri wabei luágu Cristu ya ubouágu, gafánraanbadiwa lídan luweírigan yágüta siélu.

¹⁸ Jarítaguatina luágu ní cáta lan le wasúfurirubei ya ubouágu lúmoun uweírighi le lúnbei wabíjini siélu.

¹⁹ Láuñein sarágu ayúmajani lúma eménigini sun ubou le ladügübei Búngiu, agúrabei dan le lúnbei jerésibiruni lirájüñü Búngiu jalágaante.

²⁰ Níjein mégeiti luágu sun ubou, máma jamúga ladúga labúseerun, ladúga ítara líña lan labúseeruni Búngiu,

²¹ Láu sun líra, súnwandan níjein lan eménigini luágu leséfuruba lan ubou lídaangiñe asúfuriruni lúma agádeiruni le gádaanbalin lun gafánraanbei lan lídan jaweírigan lirájüñü Búngiu.

²² Subúdi wamúti luágu chülü lan lúmoun dan le, sun ubou le ladügübei Búngiu ayájuati láu igárigu camá ában würi to agáridutu.

²³ Áni máma rügñein ubou asúfurira, súfuritiwa giñe, wagía affíñetiña luágu Crístu, láu sun njeinjali lan Sífiri Sándu wáma queisi lagúmeseraja cátei le lúnbei werésibiruni. Sandítiwa ában ouñwenbun igári, áni agúraba wamúti dan le lúnbei wayábin lun lirájüññjadíwa lánme Búngiu le tímátimaati, dánme le liséridun wágubu.

²⁴ Ligía lágúdaja wasálbarun. Merésibirun wamágili sun ubuíduni le lúnbei wabíjini queisi lirájüññ Búngiu, agúrabajatiwa werésibiruni yágüta siélu. Ánjein jamúga íbja wamáaliti sun le lúnbei wabíjini queisi lirájüññ, mébunaali jamúga wagúrabajan. Magúrabajantiña gürgia jerésibiruni cátei le íbja jamáalibe.

²⁵ Queíti merésibirun wamágili lubei sun le lúnbei wabíjini queisi lirájüññ Búngiu, lúnti wagúrabuni láu gurásu.

²⁶ Ítara méme giñe, íderagua lumútiwa Sífiri Sándu lídan wadébilin. Queísigubeirügü njein dan, siñáti wayúmuragun lun Búngiu queisi lubúdubu. Lídan óra ligía, ába líderaguniwa Sífiri Sándu lun waríñaguni luweírín cátei le wasándirubei tídan wanígi lun Búngiu lídan ában luwúyeri le siñáti laríñawagún láu dí múrei.

²⁷ Áni Búngiu, le aríjubarun wanígi, subúdi lumúti ca lan labúseerubei Sífiri Sándu laríñagun wádaangiñe, ába loúnabuniwa Búngiu lugúndun ayúmuraguati Espiritu queisi lugúndan Búngiu.

Agáñeiruni lídan sun luwúyeri lénreengúnga

²⁸ Subúdi wamúti luágu aráanse láani Búngiu lun sun lan cátei le asúseredubei woun, íbini asúfuriruni, lun lanügün buíti woun, wagía le jínsiñejabúbei lun, wagía le wájali lan lun lánigu wamá queisi larítaguni.

²⁹ Lugúndun ja lasúbudirubaña Búngiu lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou luágu lánigubaña lan, fánrein lumútiña lun ítara jamá queisi Liraü, lun Liraü lan íbugañaü joun sun ja lanúadirubaña lun lirájüññ jamá.

³⁰ Játi lanúadirubaña lúmagiñe binárü, wáti giñe joun, resíbi lumútiña giñe lúmagua queisi gürgia richáguatiña, áni ja lerésibirubaña, rúti giñe ufánrani joun lídan luweírigin queisi lirájüññ.

³¹ ¿Cábatí waríñaga luágu buri cátei le? Queisi lueígiñeñein lubei wafúleisein Búngiu, ¿cábagi jabáfu wáganiñu wawágu?

³² Mamájaanti Búngiu lun líchuguni Liraü guánarügü lun loúnwen luágu wafúleisein, lubáragiñe líra, ába ledéregeruni lun loúnwen waweígiñe, sun wagía, ¿ida lubáti míchugun láani sun líbiri cátei woun queisi líchuguni Liraü woun?

³³ ¿Cági gayáraabei líchugun jadúnrun ja anúadaja láañabaña Búngiu queisi lánigu? Búngiu arúfudubaliña quei madúnruntiña.

³⁴ ¿Cáteiti gayáraabei lasíadiruniwa lun féridi? Crístu guánarügü ouwebei wawágu, ába lásaarun lídaangiñe ouweni, guetó njein ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu Úguchili ayúmuragua wawágu.

³⁵ ¿Cábatí gayára lagídaruniwa lueí línsiñejabu Crístu? ¿Liyáraabadiwa funági asúfuriruni, o lénreengúnga, o eíbaajoüni, o ilámaü, o manáanguni, o pelíguru, o ouweni? ¡Uá!

³⁶ Laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Yaráfatiwa lun wouñwen bueígiñe ságü wéyu,

ítara líña jouseruniwa wáganiñu queisi mudún anügütiña lun jafarún.

³⁷ Lídan sun cátei le, íbja wamúti luweírín lubáfu Crístu, le jínsiñejabúbei woun, lun wagáñeirun lídan sun lénreengúnga.

³⁸ Chóuru numúti lubeíti luágu úa lan ni cáta lun lagídaruniwa lueí línsiñejabu Búngiu—ní ouweni, ni íbágarí, ni ánjeligu, ni máfianu, ni cátei le guetóbei, ni le lúnbei líábín,

³⁹ ni le siélubei, ni le ubouágubei, ní buri ámu cátei le ladügübei Búngiu—siñáti lagídaruniwa lueí línsiñejabu le larúfudubei woun lídan Wabúreme Jesucrístu.

9

Anúadaja láaña Búngiu Israelítagu lun lánigu jamá

¹ Inárüni le lúnbei naríñaguni guetó jawágu nírásan, áu queisi ában affíñeti luágu Crístu, áni meyéejantina, aríñaga tumúti nanígi nun to úaraguaboun lúma Sífiri Sándu luágu inárüni lan.

² Weíríti nírun, áni súnwandan njein lan gáriti tídan nanígi jawágu nírásan.

³ Buséntina jamúga lun giñe lábugiñe nan líñaragun Búngiu, díseñu lueí Crístu, ánjein jamúga ítara lúba lubei gayára lan jerésibiruni Jesucrístu queisi jasálbaragüle lun jasálbarun.

⁴ Linébaanfaangu Israél jagía, áni resíbi lumútiña Búngiu queisi lirájüññ. Reídeiti meja Búngiu jádan láu sun luweírigin áni rúlumuti giñe darádu buri joun lúma lílúrudun lídaangiñe Moisés. Arúfudati igáburí joun lun jesériwidun lun, ligílisirugu, áni joun laríñaga luágu loúnajaba lan ában Asálbaragúlei.

⁵ Janébaanfaangu Abrahám, Isáac lúma Jacób jagía, lídaangiñe jarásan liábin Crístu, le Búngiubei, le gñe Súnti Gabáfu, le gadúnamabei lun liñurúniwa líri lun sun dan. Ítaralá.

⁶ Mámata luágu jamúga reidei lan lerérun Búngiu joun ladúgawagun Israél magúñfulirunga, ladúga máma sun Israelítagu lánigu Búngiu le tmatimaati.

⁷ Mاما sun linébaanfaangu Abrahám lirájúñú Búngiu le tmatimaati, aríñagurügüti méja Búngiu lun Abrahám. “Lídaangiñerügüba Israél ganébaanfaangu ban.”

⁸ Arúfuda lumúti líra woun luágu úa lan ni ában liráu Búngiu luágurügü lirásan, ja rügüñanu lirájúñú ladúga jafiñerun luágu lerérun, jagía anügübaña queisi lirájúñú ja tmatimaatiña.

⁹ Lugúndun niján dimúrei le líchugubei Búngiu lun Abrahám. “Niábinba dánme le lachúlürün dan ligía, ábame tagáraüdüñ Sára ában irájü.”

¹⁰ Ani máma rügüñein líra, niján ábanya jémpulu luágu lanúadajan Búngiu. Biángubei méja tirájúñú Rebéca ában jáguchi, le binádu wadúje Isáac,

¹¹⁻¹³ ani dán méja le magúriajoungüña, madúgüñgüña gñe ni cáta ni buíti ni wuríbati, ába laríñagun Búngiu tun Rebéca. “Lumúsunbei amúleñein le íbugañau.” Úraguati gñe líra lúma le aríñawagúbei tídan Lerérun Búngiu. “Jínsiñetí méja Jacób nun, ánjein Esaú, iyéreeguti nun.” Ítara líña gufrúmawa lan lirícha Búngiu lun lanúadajaniña ja únbaña labúseera lagúarun lun lánigu jamá queisi labúseeruni, mebérésenga ligía ca lan jadúgubei.

¹⁴ ¿Cábatí waríñaga? ¿Waríñaguba luágu múaran lan Búngiu? ¿Siñáti!

¹⁵ Lugúndun laríñajare lun Moisés. “Gareínibadina lun le nabúseerun, gudémejabu áume lun le únti nabúseera.”

¹⁶ Ítara líña lubeíti, máma lídaañein wabúseerún o wáfaagun, lugúdemejabu Búngiu woun, lídaañein lugúndan.

¹⁷ Tídan Lerérun Búngiu, bürúwañu líña dimúrei le laríñagubei lun urúei Ejíptona. “Nadügünbálibu urúeime lun narúfuduni nubáfu buágu, lun gñe nasúbudiragüdüni níri lídan sun fulásu.”

¹⁸ Gudémejabuti lubeíti Búngiu lun le labúseerun gudémejabu lan, derégúdaloún lanígi le únti labúseera ledéreragüdünun.

¹⁹ Baríñaguba lubeíti nun. “Ánjein ítara líña lubei, ¿cáti uágu líchiga Búngiu dúru jawágu gürígia? ¿Cági gayáraabei ladügün cátei bouguditi luei lugúndan Búngiu?”

²⁰ Wel, ¿cátabuñadibugi lun baléjejan lúma Búngiu? ¿Laríñaguba funági soudíeru lun le adügübalin. “¿Cáme badúgana itara?”

²¹ Garíchati le adáagubei soudíeru lun ladügüni le labúseerun láu lubúñe soudíeru, gayáraati ladügün ában soudíeru le díseguati layúsurun, lúma ában le ayúsurúti lun furúmiegurügü cátei lídaangiñe ában méme ubúñei.

²² Ítara méme líña, gabáfuti Búngiu jawágu gürígia, aráanseñu líña lun larúfuduni luweírín ligáñi jawágu gürígia ja gadúnabaña jagúnrinchawagún. Áfaaga lumúti jaríban láu sarágu gurásu dari guetó

²³ lúnrügü gayára lan larúfuduni luweírín luweírigin woun, wagía le únbaña gudémejabu lan, ja gñe laráanserubaña lúmagiñe binárú lun gafánraanbadiwa lan lídan luweírigin.

²⁴ Wáti Búngiu woun, jíbiri jádaangiñe juríu, jíbiri jádaangiñe ja mámabaña juríu,

²⁵ queisi laríñagun Búngiu tídan lílburun Oséas.

Já méja mámabaña nánigu, naríñaguba joun. “Nánigu”, gürígia méja ja mínsiñebaña nun, naríñaguba joun. “Jínsiñetün nun”.

²⁶ Ani lídan méme fulásu le ñi lubei laríñawagúta joun. “Máma nánigu jugúya”, ñiba laríñawagúta joun. “Lirájúñú Búngiu le wíñwanbei”.

²⁷ Ánjeinti jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, laríñajare Isaías. “Láu sun gíbe jamá ladúgawagun Israél quei ságon lárú béya, bíánraürügübaña jádaangiñe erédera lun jasálbarun,

²⁸ lugúndun lagúnfulirubei Búngiu lerérun ligíbuagu ubou lun lagúnrinchaguniña ja magáambadibaña lun, lídan ában igáburi le gumúti, le gñe furéseti.”

²⁹ Queisi méja laríñagun méme Isaías.

Lun jamúga méja mígirun lan Súnti Gabáfu jádaangiñe wadúgawagun woun, wayabiña jamúga lun ítara wamá queisi ubúru buri Sodóma lúma Gomórra.

Juríu lúma ugánu luágu ti Crístu

³⁰ ¿Cábatí waríñaga? Luágu ja lan mámabaña juríu, ja mibjínbalin lílürudun Búngiu lun jasúbudiruni le buídubei lúma le wuríbabei, jagía anügübaña quei richáguatiña ligíbugiñe Búngiu ladúga jafiñerun luágu.

³¹ Ánjañati ladúgawagun Israél, ja áfaagubaña lun jerésibirúniwa queisi gürígia richáguatiña láurügü jagúnfulirun lúma lílürudun Búngiu, siñá jamuti lúru luágu agúnfulira, machúlüntiña lun richágua jamá ligíbugiñe Búngiu.

³² ¿Cági uágu? Lugúndun máfaagun jamá lun jeréderun buídu ligíbugiñe Búngiu luágurügü jafiñen, jadúgeirüga láu cátei le guánarügü jadúgübei. Ligia jachúgeragunbei luágu Jesucristu queísi “dübü le achúgeraguágülei”, ladúga siñá lan jafiñerun luágu queísi Jasálbaragüle.

³³ Lariñajare tidan Lerérun Búngiu.

Rútina ában wügüri le queísigubeirügübei dübü le achúgeraguágülei Sión, dübü giñe le eiguadagüdüti gürigia.

Ánjeinti le afiñeruti luágu, maságürijanbei.

10

¹ Nidújeñu, le cátei le uágubei tayúmaja nanígi, lúma le uágubei nayúmuragun lun Búngiu jawágu Israelítagu, ja méme juríubaña, lun jasálbarun.

² Ariñagatina luágu jafúleisein luágu njein lan ában oúnwenbun gúnfuli jádan lun Búngiu, máma queísi lariñagun subúdi jagúnfulin.

³ Ibídiñeti joun ída líña lan ligáburí líchuguniña Búngiu gürigia richáguañu ligíbugiñe, láu igáburí le jabúseerubei jáluajan jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu, madúgünga jamei le labúseerubei.

⁴ Lugúndun Cristu lébejabei lagúnfulirúniwa lílúruden Moisés, áni adúgati lun sun lan ja afiñebaña luágu, jeréderun richáguañu ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Luágu lerésibiruniña Búngiu gürigia queísi gürigia richáguatiña láu jagúnfuliruni lílúruden, lariñajare Moisés. “Gürigia ja agúnfulirutiña lúru le gumúti, jabágariduba luágu lúru.”

⁶ Luáguti lerésibiruniña Búngiu gürigia queísi richáguatiña ligíbugiñe luágu jafiñen, lariñajare. “Mariñagabá tidan banígi. ¿Cába amúdeira siélun?” —queísigubeirügü barárigüdúñein lan Cristu le Wasálbaragüle siéluigiñe.

⁷ Mariñagabá giñe. “¿Cába arárirá le ñjin jabei jiláaña?” —queísigubeirügü bamúdeiragüdúñein lan Cristu jádaangiñe jiláaña ítara. Úati ni cáta lun wadúgüni lueídügüya lun wafiñerun luágu.

⁸ Cáteiti lariñagubei Búngiu? “Yaráfati ugánu lánina asálbaruni bun, adímurejatibu luágu ugánu ligia láu biyúma, njein giñe ugánu ligia tidan banígi.” Ugánu le, elun?” —queísigubeirügü barárigüdúñein lan Cristu le ligia ugánu le lánina afiñeni luágu Cristu le Wasálbaragüle, le wapúrichijabei.

⁹ Anjabu ariñaga láu biyúma luágu Jesúsu lan Babúremebei, afiñe amürü tidan banígi luágu sarágüda lánini Búngiu lídaangiñe ouweni, basálbaruba.

¹⁰ Láu bafiñerun luágu Jesucristu táu sun banígi, lerésibirabu Búngiu queísi ában gürigia richáguati ligíbugiñe, láu bíchugun fe luágu láu biyúma, basálbara.

¹¹ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Úati ni ában gürigia le afiñeruti luágu Jesucristu lun laságürijan luágu lárigiñe.”

¹² Ában jáu juríu jáma ja mámabaña juríu, Wabúreme Jesucristu, ligia Jabúremebei súngebei, áni fuleisei lumútiña sun ja agúarubaña lun lun líderaguniña.

¹³ Ítara líña quei lariñawagún tidan Lerérun Búngiu. “Sun ja agúaruti líri Wabúreme, jasálbaruba.”

¹⁴ ¿Ída lubáti gayára lan jagúaruni lun lasálbaruniña ánjein mafíñerungiña lubei luágu? ¿Ída lúba giñeti gayára lan jafiñerun luágu, ánjein magáambungiña lubei luágu? ¿Ída lubáti gayára lan jagáambun luágu, ánjein uá jabei apúrichijati ugánu luáguti asálbaruni joun?

¹⁵ ¿Ída lubáti giñe gayára lan japúrichijan gürigia joun ánjein uá cába lan oúnajaña apúrichija? Queísi lariñawagún tidan Lerérun Búngiu. “¡Ma lubúidun jachúlürün ja anúgübalin ugánu luáguti aráandaruni lúma Búngiu, apúrichija jamei ugánu buiti luáguti asálbaruni!”

¹⁶ Másutiña gürigia ja agáamba jamáalibeí ugánu luáguti asálbaruni ebéresera láu. Queísi lariñaguni Isaiás tidan lílburun. “Wabúreme, míbetiña afiñerutiña luágu ugánu luáguti asálbaruni le wapúrichijabei.”

¹⁷ Ítara líña lubeíti, lídaangiñe jagáambuni gürigia ugánu luáguti Cristu gayára lan jafiñerun luágu.

¹⁸ Ába nariñagun. ¿Magáambun jamúba giñeti gayára lan jafiñerti funásan ugánu luáguti asálbaruni? ¡Agáamba jamúti! Tariñajare Lerérun Búngiu.

Agaambúali jamálali lídan sun fulásu, chúlüjali jerérun lídoun lagúmujoún larígei ubou.

¹⁹ Ába nariñagun. ¿Ugíli funásan gunfaráanda jamáni Israelítagu ugánu luáguti Wasálbaragüle? Gunfaráanda jamáali, lugúndun lídan furúmiñeti cátei lariñajare Búngiu liyúmulugugiñe Moisés.

Naméendidagüdúbadün jadúga ában rása ja máma náni, nagáñidagüdúbadün jadúga ában rása ja ibídiñegidina joun.

20 Aríñagati giñe Búngiu liyúmulugugiñe Isaías.
Darí jamutina ja máluajaanbalina,
arúfudaguatina núngua joun ja málügüdajánbaña nuágu.

21 Ábaya laríñagun jawágu Israelítagu. “Sun wéyu náu agúaja joun gürigia magáambaditiña, mabuídun.”

11

Israelítagu ja sálbabaña

1 Aríñagatinati guetó. ¿Májaali funásan Búngiu joun Israelítagu ja lumútuniña? ¡Máma líña! Áu guánarügü Israelíta áu, jádaangiñetina lirásan Abrahám, jádaangiñe lufámilian Benjamín.

2 Barü lumútiña Búngiu Israel-ítagu queísi lánigu lúmagiñe meja binárü, guetó, mamájaanti joun. ¿Magáambun jumúti le tariñagubei Lerérun Búngiu luágu Elías, lé meja proféta, luágu líchuguni dúru jawágu Israelítagu lídan layúmuragun lun Búngiu? Laríñaga.

3 “Nabúreme, áfaragua jamá profétagu jilágubei, güringua jamei buri báni latárü, áu rügáli erédera jádaangiñe bánigu, áni buséntiña giñe jáfarunina jilágubei.”

4 Ába laríñagun Búngiu lun. “Anuádajaadina sédü mílu wügüríña nubárúa ja májuduragúngiñabaña ligíbugiñe liyáwa búngiu le Baal.”

5 Ítara méme giñe lídoun buri wéyu le, reidejaña átiri jádaangiñe juríu ja anúadaja láañabaña Búngiu láu lareíni.

6 Ánjeinti láu lubei lareíni Búngiu lanúadiraña, mámaali láu cátei le liyáraati gürigia guánarügü adúga, lugúndun lun jamúga ítara líña lan, mámaali jamúga areíni lareíni Búngiu.

7 Ítara líña lubeíti, madári jamúti sun Israelítagu le jáluajabei, anáti ja lanúadirubaña Búngiu, darí jamúti. Ja jíbiri, siñáti jánjanrun lun asálbaruni le lébunabei affíneni luágu Búngiu, ába lígiruniña Búngiu táu tidére janígi.

8 Queísi tariñagun Lerérun Búngiu. “Adúga lumútiña Búngiu lun deré lan jachügü lun cátei lánina Búngiu, rúti águu le marjinti joun, arígeirugu le magáambuti. Ítara líñáti chülü lúmoun dan le.”

9 Aríñagati David.
Garábagua lámuga jefédujan lun sádarame,
lun jáburujan tidoun, lun jasúfurirun.

10 Darü lámuga jágu, maríjin jamámuga,
sebúgua lámuga giñe janágan lábugiñe janügün lun sun dan.

Jasálbarun ja mámabaña juríu

11 Nálügüdajaati guetó. ¿Láu jachúgeragun juríu, ja méme Israelítagu, jeíguatiña funásan le gumúti? ¡Máma líña! Lubáragiñe líra, láu jamájarun juríu lun jerésibiruni Crístu, jayábin ja mámabaña juríu lun jabíjubei lan asálbaruni, lun jáyeijabaña lan Israelítagu.

12 Ánjeinti seríwi lubei dúru le jadügübei juríu buíttime lun ubou, áni ánjein buíti lubei lanügübei jefédirun joun ja mámabaña juríu, ¡sarágume buídutimaabei lan dánme le jasálbarun sun juríu!

13 Níjein giñe ában cátei lun naríñaguni jun, jugúya le mámabei juríu. Quei louñajañadina lan Búngiu apúrichija luágu Crístu joun ja mámabaña juríu, weíriri nubéresen láu nuwádigimari,

14 lun gayára lan jabúseerun nirásan jáyeijanün, lun giñe jasálbarun.

15 Ánjein ladúga lubei lamájarun Búngiu joun juríu, jayábin ja mámabaña juríu lun jaráandarun lúma Búngiu, ¿idatimá lubáti dánme le jerésibirúniwa? Ítara lúba joun queísi ásaaruni lídaangiñe ouweni.

16 Ánjein derégewa tubei furúmiñetu fein to adügütu tídaangiñe fulúwaaru añóundawagutu lun Búngiu, derégewatu giñe sun fulúwaaru ñóunwaguatu to ídaangiñeboun tiábin fein tugúya. Ánjein giñe derégewa lubei tilágüle ában tidibu wéwe lun Búngiu, derégewañu líña giñe tilímun.

17 Añájein jádaangiñe juríu, queísi tilímun olívo tímatimaati, chañwatiña, gidáwatiña jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu ladúga mafíñeni le jádaanbei. Jugúya jawéñegubei, jugúya le mámabei juríu, ja ítarabaña quei tilímun olívo to áraabuna. Ítara líña jíábin lun gabára jumá lídan tilágüle lúma lídan tibágari olívo, resibi jugúyame labínirun Búngiu, queísi lumútuniña.

18 Marítagua jumátia luágu buídutimá jumá luei límu le ñígubeibei méja. Ánjañ arítagua luágu buídutima jumá, jarítagua jumá luágu máma lan jugúya ágüdajabalin ílagülaü, luágu ílagülaü lan ágüdajabalün.

19 Fágu jariñaguba. “Ánja, ába jagídarúniwa juríu lun wíchugün jawéñegua luágu olívo.”

20 Jínárün luágu gidáwa jamá jagánaguagiñe lumútuniña Búngiu, jagídarunbei lugúndun mafíñen jamá luágu Wasálbaragüle, jugúya, gabára jubei ladúga jafíñen luágu. Manángua jumá lubeíti júngua, duárirügü jumá.

²¹ Lugúndun ánjein úa lubei ferúduna láníña Búngiu juríu já meja lanúadajabaña lun lánigu jamá, úabei giñe ferúduna lánun, jugúya le mámabei juríu, ánjaun ñúbin lun mafíñen jumá.

²² Aríja jumei lubeiti luweírín lareidun Búngiu, derégúdati giñe. Derégúdati joun ja mafíñebaña, areidati joun ja afíñebaña. Lúnti jasígirun lídan lareíni láu sun jafíñen luágu, ánjein madúgün jumá ítara, jagídarúba giñe.

²³ Ánjaña ñúbin juríu lun jafíñerun luágu Crístu, jíchugúyaba lídoun jabára jagánagua lumútuñiña Búngiu, lugúndun gabáfuti Búngiu lúnya líchuguniña járigoún.

²⁴ Jugúya le mámabei juríu, chaúnwatún tueígiñe ában olívo to áraabuna, ába jíchugún tuágun olívo to buítu, gúbume ladúgüwa joun juríu ja tílimunbaña olívo buítu ja tímatimaatiña, jíchugúyaba járigoún tuágun olívo to ñígiñe lubei jagídarúa, nariñaguaña luágu lachúlürüba lan wéyu lun jerésibiruni juríu Jasálbaragüle.

Jasálbarun Israelítagu le lagúmujóun

²⁵ Nidújeñu, buséntina lun jasúbudiruni cátei le luáguti laráansejan Búngiu, lé meja arámudagúabei, lun mapántajan jumá luágu chu lan jáu lídan le jáltügúdagun júngua luágu buri cátei le. Luágu deréaúgüda láaru lan Búngiu janígi Israelítagu murúsun lun Jasálbaragüle darírügü dánme le gumújali jerésibiruni ja mámabaña juríu Crístu.

²⁶ Dánme le lasúseredun líra, ábame jasálbarun sun Israelítagu, ja méme juríu, lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu.

Liábinba Asálbaragúlei Sióngiñe,
ábame lagídarun wuríbani jádaangiñe juríu.

²⁷ Nijánba nidáradun jáma,
dánme le nagídaruni jafígon.

²⁸ Luágu ugánu le luáguti asálbaruni, barüwatiña juríu queísi láganiñu Búngiu luágu jufúleisein, láu sun líra, jínsifnegiña lun Búngiu lugúndun anúadaja lumútiña binádu jagúbürigu juríu.

²⁹ Lugúndun le cátei le líchugun Búngiu, magída lumúti, gürígia ja lanúadajabaña lun lánigu jamá, lánigumemebaña.

³⁰ Jugúya, magáambaditún meja lun Búngiu, guetó, láu jamájarun juríu jagáambuni, ába gudémejabu lan Búngiu jun.

³¹ Magáambaditiña juríu lun Búngiu guetó, ánjein líra, lúnrügu gudémejabu lan Búngiu joun queísi gudémejabu lan jun.

³² Ígira lumútiña Búngiu súngebui lun magáambun jamáni, lun gayáraabei lan gudémejabu lan joun.

³³ ¡Luweírín lareidun Búngiu, lúma lichú láu! Siñáti wasúbudiruni larítagnun, siñá gunfaráanda wamáni lémeri.

³⁴ ¿Cági gunfaráandabalin larítagnun Búngiu? ¿Cági arúfudajabei lun?

³⁵ ¿Cági gürígia rújalibei som cátei lun Búngiu furúmiñe lun lerésibirun som cátei fáyeitime lárígiñe?

³⁶ Úati ní ában, lúmagiñe Búngiu liábin sun cátei, ligía giñe ágúdajabalin sun cátei, áni lúngua giñe ladúgei. ¡Uweíríguni lun Búngiu lun sun dan! Ítaralá.

12

Ibágarí le derégewati lun Búngiu

¹ Amúriajatina lubeiti júma, nidújeñu, lun jedéregeragun júngua le gumúti lun Búngiu queísi gürígia abágaridutiña lun jesériwidun lun, jarúmañu lan jibágarí ligíbugiñe. Niján luwúyeri agúnfuliruni le áubei lagúndaara Búngiu, áni lúnti ítara lan wadúgüni lugúndun weíríti lareíni woun.

² Jebé jabágaridun queísi lirájüñü ubou le, lubáragiñe líra, sáansi jumei ligáburí jisáminan, sáansi lámuga giñe ligáburí jabágaridun. Ítara lúba jíábin lun jasúbudiruni le lugúndaanbei Búngiu jun—le buídubei, le uáraguabei.

³ Queísi jumaésturun luágu lareíni Búngiu nun, aríñagatina jun sun jugúya, lun úa lan ní ában jádaangiñe arítaguti luouguwa weírí sügü láu le ligíabei. Lubáragiñe líra, cáda ában lúnti lastúbudiragun lúngua, según afíñeni le rúlaalíbei Búngiu lun.

⁴ Lugúndun ítara quei gíbe lán buri umégeguni luágu ábanrügu úgubu, áni máma ában méme lifísiute sun umégeguni ligía,

⁵ ítara wána giñe, wagía afíñetiña, láu sun gíbe wamá, ában rügüñadiwa úgubu lídan ában lúma Crístu, áni íderaguatiwa woungua wádaangua queísi lumégegün ában méme úgubu.

⁶ Rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu woun queísi labúseeruni líchuguni lun cáda ában, lun wesériwidun lun, lúma joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu. Lúnti buídu lan wayúsuruni ubáfu

ligía. Ánjein rújali lubeí Búngiu ubáfu woun lun ladímurejan wayúmugugiñe, lúnti wadügüni según affñeni le wádaanbei,

⁷ ánjein rújali lubeí ubáfu woun lun wesériwidun joun ámu, lúnti wesériwidun buídu. Le garúfudajadíbei Lerérun Búngiu, lúnti líchaagun lúngua lun arúfudajani.

⁸ Le gichigaditi dügüdaguaú joun ámu, lúnti líchaagun lúngua lun ladügüni. Le edéweejati, lúnti magúraban lun láguyun lun, le ábutíbei, lúnti lagúmadíjan láu sarágu duári, le íderaguti gudémetiña, lúnti ladügüni láu ugúndani.

Ligáburi jabágaridun lánigu Cristu

⁹ Jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucristu jun láu insiñeni le inárünití. Iyéreegulá wuríbani jun, falájumei le buídubei.

¹⁰ Lúnti jínsiñegua jumá júmagua queísí idújeñu. Furése jumá lun jiñúragüdüni jiri jidújeñu.

¹¹ Mamáguagu jumá lídan luwádígimari Wabúreme, seríwi jumei táu sun janígi.

¹² Abágarida jumá gúndaañu láu eménigini le juágubei, gagúraasun jumá dan le jasúfurirun, ayúmuragua lun Búngiu, eteíngirei, súnwandan.

¹³ Íderagua jumáña affñetiña lídan jemegeirun, resíbi jumáña ja bisídabalün láu ugúndani.

¹⁴ Amúriaja jumá labínirun Búngiu jawágun ja oúserutün wuríba, amúriaja jumá abíniruni joun, máma wuríbani.

¹⁵ Gúnda jumá jáma ja gúndaabaña, jayájua jáma ja ayájubaña.

¹⁶ Abágarida jumá lídan úraguni júmawagua. Manáangua jumá júngua, gamádagua jumá jáma ja gudémebaña. Marítagua jumá juoúgua queísí sábiugu.

¹⁷ Mafáyeira jumá wuríbani luágu wuríbani lun ni ában. Áfaagua jumá lun jadügüni le buídubei jagíbugiñe súngubei.

¹⁸ Adúga jumei sun le juáraati lun jabágaridun lídan dan jáma súngubei.

¹⁹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, mágyugüda jumei wuríbani, ígira jumei lun Búngiu lan afáyeigüda luágu. Tariñajare Lerérun Búngiu. “Áu lúnbei nafáyeigüdüniña gürígia luágu jaríban, líña Jabúreme.”

²⁰ Aríñagati giñe Búngiu. “Ánjein lamá lubeí bágani, rúba eíginí lun, ánjein mágürabu lubeí, rúba dúna lun, lugúndun láu badügüni líra, lebéluruba busíganu lun luágu luríban loúserunibu.”

²¹ Mígiraguagüdadá búngua lun lagáñeirunibu wuríbani lun bágyugüdün wuríbani luágu wuríbani, lubáragiñe líra, gáñíbei wuríbani láu buídu le badügübei.

13

¹ Lúnti jíchaagun súngubei júngua lábun jalúrudun gumádimatiña, lugúndun ítara líña laráansejan Búngiu lun ñíbei lan lúrudu, áni gumádimatiña ja lídaanbaña jabára, labúseerun Búngiu añájein lubeí ñi.

² Gürígia lubeítí le awügüríjuótí lun gumádi, múaraanti láu le laríñagubei Búngiu, áni ja awügüríjuótíña ítara, gadúnruntiña luágu líra áni jafáyeiruba luágu.

³ Máma lúnñanu jíchugun gumádimatiña anúfudei joun ja adügübalin le buídubei, aná joun ja adügübalin le wuríbabei. ¿Buséntibu babágaridun manúfudeja lueí lúrudu? Buídulá bouúserun, ábame buídu ban lurúma lúrudu,

⁴ Lugúndun lesériwiduña lun Búngiu luágu bufúleisein. Ánjein wuríba bouúserun, lúnti janúfude ban, ladúga máma luágu ni cáta gabáfu lan lúrudu lun lafáyeijagüdün luágu dúru, quei lesériwiduña lubeí lun Búngiu lun lafáyeijagüdün luágu dúru.

⁵ Ligía lúnti lubeí úragua wamá lúma lilúrudun wageíra, mámarügü lun máburujan lan asúfuriruni wawágun, lúnti ítara lan lun jarúmañu lan warítagan.

⁶ Ligía giñe lébubei jafáyeijan seínsu lun gumádi, lugúndun jesériwiduña lúrudugu lun Búngiu áni lun cátei le jeténira.

⁷ Ru jumeíme le jáni cáda gürígia joun. Fáyei jumei le lagúburajabei gumádi luágu jufúlasun, lúma buri ámu cátei líbe líra, fáyei jumei le lúnti jafáyeiruni luágu cátei le ñúbinbei jun bougudigiñe lueí jageíra. Gagáambadi jumá joun gumádimatiña, ru jugúyame inébesi joun queísí lubúdubu.

⁸ Máni jumá dúweiti ni ca úma, lueídügüya lidúweitina insiñeni le jadúweirubei júmagua. Le jínsiñejabuti lun gürígia líledi, adúga lálali sun le lubeíbei lilúrudun Búngiu láu ladügüni líra.

⁹ Tariñajare Lerérun Búngiu. “Magámaridabá gürígia maríetiña, máfarajabá, míwerujabá, maríñagabá iyéeni luágu ni ában, mawámadalá jemégen mútu bun.” Gúnfuli wamáali sun gumádi le, lúma buri le líbiri, láu wagúnfulirun lúma lilúrudun Búngiu le aríñagubei. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun queísí bínsiñegua búngua.”

¹⁰ Le jínsiñejabúbei, madügünti wuríbati lun ni ában, ánjava lubeítí jínsiñejabu, gúnfuli wamáali sun lilúrudun Búngiu queísí lubúdubu.

¹¹ Lúnti itara lan ligáburi wabágaridun lugúndun wabágariduña lídoun lagúmujoún dan. Dánjali lun wagágudun lídaangiñe idábago, lugúndun yaráfatimaajali óra lun lagíríbudun Wasálbaragüle ubouagun sügü láu dán meja le waffñerunbei luágu ugánu luáguti asálbaruni.

¹² Belújali áriebu buídu, yaráfaali larúgadun, ligía lúnti lubei wígiruni wadúgüni cátei wuríbati le adúgübei lábugiñe lubúriga, lun wadáurunun wadáuragun queisi súdaara ja lábuginetiña larúgounga.

¹³ Eibuga wamá queisi lubúdubu itara queisi gürígia ja buídubaña, úouga ni cáta luágu jagáburi lun jarámudagun luei jaríjin gürígia. Mabágarida wamá lídan bacháruaü, lúma buri lanárima fédu, ni lídan salúfuri lúma iwíyeni, ni lídan gáganiguaü lúma gimúgáü.

¹⁴ Lubáragiñe líra, rújumei Crístu guánarügü jubáragiñe lídan sun cátei, masáminara jumá lun jíchugun ugúndani lun lagúburi ayúmajani.

14

Madímurejabá luágu bidúje lueigiñe Jesucrístu

¹ Ánjein débili lubei ában gürígia lídan lafiñen, resíbi jumei, maríñagunga ni cáta lun luágu cátei le machourunbei luágu.

² Quei buri, añajein derégüdati jafiñen, jarítaguatiña luágu gayára lan jeigin affiñetiña furúmieguarügü cátei áni jeréderuba jarúmañu ligíbugiñe Búngiu. Añajein jíbiri, débilitiña lídan jafiñen, meigintiña úwi.

³ Le eígiti furúmieguarügü cátei, moún lumuti únabu lan lanúgüni le meiginbalin, le giñe májabei leigin furúmieguarügü cátei, moún lumuti giñe ladímurejan luágu le eígibalin, lugúndun resíbi láali Búngiu gürígia ligía queisi lánigu.

⁴ ¿Cátabuñadúgi lun badímurejan luágu gürígia le esériwidubei lun Búngiu? Ánjein erédera buídu o wuríba, Labúreme lúnbei laríjin láu líra. Áni leréderuba buídu lugúndun gabáfuti Búngiu lun leréderagúdüni buídu.

⁵ Nijánya ában jémpulu. Añajein gürígia weíríti janúgüni ában wéyu luei ámu wéyu, añajein jíbiri, affiñetiña luágu ában lan lábu sun wéyu. Cáda ában lúnti lachouururuni le uágubei larítagua.

⁶ Le areidubei som wéyu, ladúgüñein lun líchugun inébesi lun Búngiu. Le eígibe furúmieguarügü cátei, leigini lun líchugun inébesi lun Búngiu, lugúndun rúti eteingiruni lun Búngiu luágu eígini ligía. Le meiginbei úwi ladúga liloúguan lafiñen, lun líchugun inébesi lun Búngiu ladúgei, rúti giñe eteingiruni lun Búngiu luágu cátei le gayáraabei leigin según lafiñen.

⁷ Nariñagubalin líra lugúndun úa lan ni ában wádaangiñe abágariduti lun guánarügü, úa ni ában ouweti lun guánarügü.

⁸ Ánjawa abágarida, wabágariduña lun wadúgüni lugúndan Búngiu, ánjawa ouwe, wóunweña según lugúndan Búngiu. Ítara líña lubeiti, dándu lídan ibágarí queisi lídan ouweni, lání Crístu wagía.

⁹ Jíláti Crístu, ábaya labágaridun lun Wabúremebei lan, wínwañu wagía yebe, jiláñu yebe.

¹⁰ ¿Ánjein bugúya, ca uágu badímureja luágu bidúje lueigiñe Jesucrístu? ¿Ca uágu banúgei quei ni cáta? Búngiu rügüñein lun lagúseragúdüni, áni sun wagía, waráramaba ligíbugiñe lun wagúserun,

¹¹ queisi tariñagun Lerérun Búngiu. Inárúnti itara quei gabágarí nan, líña lariñagun Búngiu, luágu jájuduraguba lan sun gürígia nigíbugiñe,

áni jasúbudirubadina súngebui ligíbugiñe guríriguaü.

¹² Cáda lubeiti ában wádaangiñe, lagúseruba luóúgua lúma Búngiu.

Machúgeraguagúdbaei bidúje

¹³ Ligía, moún lubei wadímurejan jawágu wadújeñu lueigiñe Jesucrístu. Lubáragiñe líra, derébugulá jarítagun lun madúgün jumá ni cáta le gayáraati lachúgeraguagúdüni jíbiri, o laburugúdüni lan lídoun figoü.

¹⁴ Subúdi numúti luágu úa lan ni cáta le leígibe gürígia lun lawíyeduni ligíbugiñe Búngiu, áni chóuru numúti líra, áu queisi affiñeti luágu Jesucrístu. Láu sun líra, ánjein jarítagua lubei ában gürígia luágu marúman lan ában cátei, marúmaanti lun, áni figoü lun lun leigini.

¹⁵ Ánjeinti bañáwurija lafiñen bidúje láu cátei le beígibe, mámaali bagáburiduña láu ínsiñejabuni. Madúgabá lun leféridirun ában gürígia le ueigiñebei louwe Crístu, ladúgarügü beigin itaga cátei.

¹⁶ Míchiga jumá lubeiti lúgaaru lun ladímurejoún wuríba luágu cátei le gayáraabei jadúgüni queisi affiñetiña luágu Crístu.

¹⁷ Larúejjan Búngiu máma cátei luáguti le eígibe o atúbei, luáguti ában ibágarí le lánina ísuruni, darángilaü lúma ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu woun.

¹⁸ Le esériwiduti lun Crístu lídan igáburi le, gúndaati Búngiu láu, áni buíti giñe jarúma gürígia.

¹⁹ Ítara méme wamá lubeíti áluaja lun lídan lan darángilaü sun cátei, lun gayára lan wíderagun wámagua lun wawáanserun lídan cátei le lánina Búngiu.

²⁰ Magürinchaguabei luwádigimari Búngiu lídan libágari ában gürgia láu cátei le beígibei. Inárüni luágu jarúma lan sun eigini ligíbugiñe Búngiu, le wuríbabei, lun leigin cátei le áburügüdütiña ámu gürgia lídoun figou.

²¹ Buíti lun meigin ban úwi, matün búnu, madügün ni cáta le achúgeraguagüdüti bidúje, o láburügüdüni lan lídoun figou, o ledébilragüdüni lan laffiñen.

²² Afiñeni le buágubei, lúnti buágu guánarügü lan ligíbugiñe Búngiu. ¡Gúndaati gürgia le gayáraabei lariñagun luágu buídu lan cátei le ladügübei, masándirungua ligía lúngua láu dúru!

²³ Ánjeinti le eígibei ában cátei láu machouruni luágu buídu lan leigini queisi afiñeti luágu Cristu, gadúnrunti ladüga leigini, lugúndun meigin lumúti láu afiñeni. Sun le wadügübei, ánjawa arítagua luágu fágua lan moun láani wadügüni, figou woun.

15

Gúndaagüdabá gürgia bíledi, máma amürü guánarügü

¹ Wagía le jérebei lídan waffiñen, lúnti gagúraasun wamá jabá ja louguagiñabaña afiñe, lúnti warítangun luágu le buídubei joun, mámarügü luágu wíchugun ugúndani wouniwagua.

² Cáda ában wádaangiñe, lúnti lagúndaaraguagüdüni gürgia líledi láu le buídubei lun gürgia ligía, lúma láu le gayáraati lagánwoundagüdüni laffiñen.

³ Ni Cristu, míchugunti ugúndani lúniwagua, lubáragiñe líra, suséreti le abürüjoiubei tídan Lerérun Búngiu lun. “Núguchi, áburujati janábajan ja anábubalibu nuágun.”

⁴ Sun le aríñawagübei tídan Lerérun Búngiu lúmagiñe binárü, lun larúfudajoún woun labürüjoiúa, bürüwatí meja dimúrei buri ligía lun wanügün gurásu lúma dügüdaguaü lídaangiñe, gayára lámuga weménigiduntima luágu Búngiu.

⁵ Búngiu le íchugubei gurásu lúma dügüdaguaü, íderagualaün lun jabágaridun lídan dan jáma jibirigu, queisi ladügüni Jesucrístu.

⁶ Ítara lúba, sun lan wagía lídan ában, láu ábanrügü umálali, wíchuguba uweírighuni lun Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucrístu.

Agáambatiña ja mámabaña juríu luágu Wasálbaragüle

⁷ Resíbigua jumá lubeíti júniwagua quei giñe lerésibiruniwa Cristu, lun liñurúniwa líri Búngiu.

⁸ Le nariñagubei, luágu liábinbei lán meja Cristu lun lesériwidun joun juríu, lun lagúnfulirun dimúrei le íchugübei joun binádu wagübürigu, lun larúfudún luágu gúnfuli láani Búngiu lerérun.

⁹ Liábinbei giñe lun jíchuguba lan ja mámabaña juríu uweírighuni lun Búngiu luágu lareídun, quei tariñaguni Lerérun Búngiu.

Ligía níchuguba lubei uweírighuni bun jagánaguagiñe ja mámabaña juríu, nerémujaba giñe luágu buweírighun.

¹⁰ Tariñajare giñe Lerérun Búngiu.

Gúnda jumá, jugúya le mámabei juríu, úara jáma ja lánigubaña Búngiu.

¹¹ Tariñajare giñe.

Rújuma sun ja mámabaña juríu inébesei lun Búngiu, adímureja jamá sun gürgia luágu luweírighun.

¹² Lariñajare giñe Isaías tídan Lerérun Búngiu.

Liábiba ában ladügawagun Isaí,

le lúnbei lagúmadiruniña ja mámabaña juríu.

Jagía, jeménigiduba luágu.

¹³ Búngiu, le íchugubalin eménigini woun, buíngüdaláun láu ugúndani lúma darángilaü lídan jaffiñerun luágu, lun buíñu jumá láu eménigini, láu lubáfu Sífiri Sándu.

¹⁴ Nidújeñu, chouругuatina nungua luágu buin jíña lan láu areiduni lúma subúdi luágu waffiñen luágu Cristu, luágu giñe gíchigadi jumá dimúrei buíti joun jibirigu.

¹⁵ Tídan gárada to, abürüjaadina jun láu sun furáangu luágu buri cátei le lun mabúleidun jumáni. Nadügüñein luágu wadágimanu le rúlaalíbei Búngiu nun láu lareíni,

¹⁶ lun nesériwidun lun Jesucrístu jagánagua ja mámabaña juríu. Seríwi le nadügübei, napúrichijani ugánu lúmagiñeti Búngiu luágu Wasálbaragüle lun nanügübaña lan ja mámabaña juríu lun Búngiu, lun lerésibiruniña queisi gürgia ja jarúmaaru janígü láu luwádigimaridun Sífiri Sándu jádan.

¹⁷ Ítara líña lubeíti, áu queisi ában afiñeti luágu Jesucrístu, gébunati gúnda nan lídan nesériwidun lun Búngiu,

¹⁸ luágu rügüñein buri cátei le ladügübei Crístu guánarügü nídaangiñe nadímureja, lun jayábin ja mámabaña juríu lun jagáambubei lan Búngiu. Yúsu láali Crístu nerérun lúma náfaagun,

¹⁹ luweirin buri seini lúma buri miláguru le nadügübei láu lubáfu Sífiri Sándu nídan, lun lanügüniña ja mámabaña juríu lúmoun. Láu igáburi le, joustagüda náali lapúrichjoún ugánu luáguti asálbaruni lídaangiñe Crístu, lúmagiñe Jerusaléngiñe dari louúbawagun lírico.

²⁰ Ítara líña áfaaguaadina lan lun napúrichijani ugánu luáguti Wasálbaragüle le ñi lumuti magaambúngili lan líri Crístu. Mabúseeruntina nuwádigimaridun lun Crístu lídan fulásu le ñi lumuti chülüjali lan ámu láu ugánu luágu, nubáragiñe,

²¹ lubáragiñe líra, súnwandan busén nan nagúnfuliruni dimúrei lébei le tariñagubei Lerérun Búngiu.

Ja masúbudirungiñabaña luágu, jagáambuba luágu, gunfaráanda jagíame luágu.

Jarítaguati Páblo lídin Róma

²² Ladüga nesériwiduña lan lun Crístu lídan ámu fulásu, siñágili lubei nídin bisídaün, láu sun gibeeli lan weiyaasu nabúseerun nadügüni.

²³ Guetóti, quei gumúnaali lan nuwádigimari lueígiñe oúbaü le, áni quei lúmagiñe lan bináru nabúseera nídin aríjaün,

²⁴ agúrabatina násügürün bisídaün dánme le nídin Espáña. Lárigiñeme aríja náadün lan lun wagúndaaragun wámagua murúsuraü, agúrabatina lun jíderagubadina lan luágu nuweiyasun yágütoun.

²⁵ Ánjein guetó, neíbuga Jerusalén, barúina cátei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ñi.

²⁶ Lugúndun wadújeñu ja Macedóniabaña jáma ja Acáyabaña jarítaguaaña jouúndarun seínsu jádaangua lun jounajani joun idújeñu gudémetiña ja Jerusalénbaña.

²⁷ Jarítaguaaña luágu buídu lan lun jadügüni cátei le, áni richátiña, lugúndun dúwei jamúti joun le tímátimaati, lugúndun ítara quei jafánreinraguni affíñetiña ja juríu jarísin le lánina siélu jáma ja mámabaña juríu, lúnti giñéti jíderaguniña affíñetiña ja mámabaña juríu affíñetiña ja juríu luágu jemégeirun ya ubouágu.

²⁸ Dánme lubeiti gumúnaali cátei le, derége neíme seínsu le joun, ábame nídin lun Espáñoun, bisída nuñme dánme le násügürün.

²⁹ Choúru numúti luágu dan lánme nachülürün júmoun, nachülürüba lan buin láu abíniruni lúmagiñe Crístu.

³⁰ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun luágu jínsiñejabu lun Wabúreme Jesucrístu, lúma luágu ínsiñeni le íchugubei Sífiri Sándu woun, lun júaradun núma lídan áfaaguni, ayúmuragueina lun Búngiu nuágu.

³¹ Amúriaja jumá lúma Búngiu lun leséfurunina jawei maffíñetiña ja Judéabaña, lun giñe buídu lan lerésibirúniwa íderawaguni le nanügübei joun wadújeñu ja Jerusalénbaña,

³² lun gúndaabadina lan dánme le nachülürün júmoun eméraagua murúsun, ánjein ligía lubei lugúndaabei Búngiu.

³³ Júmalá Búngiu le íchugubei darángilaü. Ítaralá.

16

Mábugaü lun cáda ában

¹ Táu gárada to, nasúbudiragüdüñoun Fébe, wadúje lueígiñe Crístu to esériwiduboun wáma tídan ligílisi to Cencréaboun, jun.

² Dánme le tachülürün júmoun, resibi jumouún buídu lídan líri Wabúreme, queisi lúnti lan ladügün jádan idújeñu lídan affíñeni. Íderagua jumouúnme lídan furúmieguarügü cátei le temégeirun, lugúndun tugúya, sarágujaña tíderagun, íderagua táadina giñe.

³ Mábuga niña tun Priscila, lúma lun Aquíla ja nidújeñu lídan nesériwidun lun Jesucrístu.

⁴ Jagía, rújamuti jabágari guánarügü lídoun lénreengúnga lun jasálbaruni nibágari, teínqui niña lubeiti joun, áni mámarügü áu, sun giñe wadújeñu ja tilana jalígilisin ja mámabaña juríu, rújamuti jeteingirun joun luágu líra.

⁵ Mábuga niña giñe joun wadújeñu ja ouúndaragubaña jábiñe Priscíla lúma Aquíla. Mábuga niña lun numáda Epenéto le jínsiñebei nun, le furúmiñebei affíñeruti luágu Crístu ubúругu Acáya.

⁶ Mábuga niña tun María to ñadágimeinjáruboun sarágu jagánagua, jugúya Rómana.

⁷ Mábuga niña joun nupáisanu Andrónico lúma Junías já meja nibirigubaña furísunругu, buiti jadímurejan láni Crístu apóstolugu jawágu, jagía giñe affíñerubaña luágu Crístu nubáragiñe.

⁸ Mábuga niña lun Amplias, numáda jínsiñeti nun queisi lánigu Crístu.

⁹ Mábuga níña lun Urbáno, wouba lídan wawádigimari luágu Jesucrístu, lúma lun Estáquis, numáda le jínsiñebei nun.

¹⁰ Mábuga níña lun Apéles, le arúfuda láalibeí lafiñen luágu Crístu sarágu weíyaasu, mábuga níña giñe joun títana lúban Aristóbulo.

¹¹ Mábuga níña lun nupáisanu Herodión lúma joun títana lúban Narcíso ja affiñebaña luágu Wabúreme.

¹² Mábuga níña joun Trífena túma Trífosa, ja ñadágimeinbaña lídan luwádigimari Wabúreme, lúma giñe tun wadúje Pérsida to jínsiñeboun woun, to adúgaaruboun sarágu lídan líri Crístu.

¹³ Mábuga níña lun Rúfo, wügüri le buídubei igáburí le tímataati ligíbugiñe Crístu, mábuga níña giñe tun lúguchu, to giñe ítarajaruboun quei ában úguchuru nun.

¹⁴ Mábuga níña joun Asíncrito, Flegónte, Hérmes, Patróbas, Hérmes, lúma joun wadújeñu ja jámabaña.

¹⁵ Mábuga níña giñe lun Filólogo lúma tun Júlia, lun Neréo lúma tun lítu, lun Olímpas lúma joun sun wadújeñu lueigiñe Crístu ja jámabaña.

¹⁶ Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua. Mábuga jáña sun títana líligilisin Crístu jun.

¹⁷ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jaríjiniña cátaña lan ja afánreinraguagüdübaña güriña, ru jagía achúgeraguágülei lun jafiñen. Múaraanti le jadúgübei lúma le arúfudajoúbei jun. Díse jumá jawei güriña jagía,

¹⁸ lugúndun güriña jagía, mesériwiduntiña lun Wabúreme Jesucrístu, jóungua guánarügü jesériwida. Jeyédañati güriña ja únabugutiña láu buri líñúlun lúma lubuídun lagaambún jerérun.

¹⁹ Subúdi jamúti sun güriña luágu ñúdün jumá láu le lubeíbei Búngiu, ligía gúnda nubeí, buséntina giñe lun furése jumá lun jadúgüni le buídubei, máma lun le wuríbabei.

²⁰ Búngiu le íchugubalin darángilau, lagáñeiragüdübadün luágu Máfia, furése. Binílaün Wabúreme Jesucrístu.

²¹ Mábuga líña Timotéo jun, le nouba lídan wadágimanu, mábuga jaña giñe Lúcio, Jasón lúma Sosípater, ja nupáisanu, jun.

²² (Áu, Tércio, le abürüjabarun gárada to, mábuga níña giñe jun, nidújeñu lueigiñe Wabúreme.)

²³ Mábuga líña Gáyo jun. Naganouña tídan lúban to giñe lafúrederúboun joun sun títana ligílisi. Mábuga líña giñe Erásto jun, le ágüdjabalin líseínsun fulásu, lúma giñe wadúje Cuárto.

²⁴ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

Rúwama uweíriguni lun Búngiu

²⁵ Guetóti, rúwama inébesi lun Búngiu, le gayáraabei ladügünün lúntima derégüdagü jumá lídan jafiñen, según ugánu luáguti asálbaruni le napúrichijabei, lúma arúfudajani luágu Jesucrístu. Arámudaguati meja laráansejan Búngiu luáguti wasálbarun lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun ubou, láu sun abürüja jamá meja profétagu luágu.

²⁶ Guetó, láu lugúmadin Búngiu le wíwanbei lun sun dan, subúdigüdáwali luágu Wasálbaragüle joun sun güriña lun gayára lan jafiñerun luágu, gagáambadi jagíame lun Búngiu.

²⁷ ¡Uweíriguni lun Búngiu le ligíarügüti, ábanrügüti, le ligíarügüti chu áu, uweíriguni lun, lídaangiñe Jesucrístu, lun sun dan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Labürüjan Páblo joun tilana ligísi Corínto

¹ Áu Páblo, wálaadina Búngiu láu lugúndan lun ábanbadina la lání Jesucrístu apóstolu, le méme giríbei ában le loúnajan. Nabürüjañoun gárada to, úara lúma wadúje Sóstenes, jun,

² jugúya le wadújeñu lueigiñe Jesucrístu ja tilanabaña lilígilisin Búngiu to ubúruguboun Corínto, ja lánigubaña Búngiu ladúga lídaañadün lan ában lúma Jesucrístu. Wájali Búngiu jun lun jedéregagun júngua lun le gumúti, queísi wájali lan joun sun ja agúarubalin líri Wabúreme Jesucrístu lídan sun fulásu lun jedéregagun jóungua lun. Jesucrístu Jabúremebei, ligía gíñe Wabúremebei.

³ Resíbi jumeí abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Abíniruni le wánibei lídaangiñe Jesucrístu

⁴ Súnwandan neteingiruni Búngiu juágu, luágu abíniruni le rúlaalíbei jun láu lareíni, lídaangiñe Jesucrístu.

⁵ Ladúga lídaañadün lan ában lúma Crístu, rújali Búngiu sun luwúyeri irisini le lánina siélu jun, rújali ában oúnwenbun subúdi jun luouúgua, lun gayáraabei lan jadímurejan luágu láu ában lichú áu.

⁶ Ítara líña geféen jumá luágu inárüni lan le waríñagubei jun luágu Crístu.

⁷ Láu igáburi le, úati ni cáta jemégeirun lídaangiñe le líchugubei Crístu, sun anjünja lan agúrabajei wéyu le lúnbei lagíríbudun Wabúreme Jesucrístu ubouágun.

⁸ Lagúdjabadün Búngiu derégúdagu lídan jafíñen darí lúmoun lagúmujóun, lun úa lan ni ában íchuguti jidúnrun luágu ni cáta dánme le liábin Wabúreme Jesucrístu.

⁹ Súnwandan lagúnfuliruni Búngiu lerérun, áni ligía agúarubei jun lun lídan jumá ában lúma Jesucrístu, le Liraü, le Wabúreme.

Fánreinguaü jádan lánigu Búngiu

¹⁰ Nidújeñu, ayúmuraguatina jun luágu líri Wabúreme Jesucrístu, lun júaradun, lun meréde jumá fánreinguañu. Abágarida jumá lídan úarani le gumúti, láu ában méme luwúyeri asáminaruni lúma ayúmajani.

¹¹ Naríñagunbalin le, nidújeñu, lugúndun aríñagaña ja jádaangiñebaña lufámilian Cloé luágu njein lán nege múarani jagánagua.

¹² Ámuñegueinarügü lán nege cátei laríñagun cáda ában jídaangiñe, añájein nege jídaangiñe, aríñagatiña. “Áu, lánigu Páblo áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Apólos áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Pédro áu”, jaríñaga jíbiri. “Áu, lánigu Crístu áu”.

¹³ ¿Cámegi sun le? ¿Fánreinwaguati funági Crístu? ¿Dáwaguatina funági luágu gurúwa luágu jufúleisin? ¿Ódi lídan níri jabásterá?

¹⁴ Teínqui níña lun Búngiu luágu mabásteragúdün nan ni ában jídaangiñe lueidügüya Críspo lúma Gáyo,

¹⁵ Ítara, úati ni ában lun laríñagun luágu lídan lan níri labásterá lun nánigu lan.

¹⁶ Narítaguñein guetó luágu badíseigüda náani gíñe Estéfanas jáu sun tilana lúban, marítaguntina ánjein badíseigüda nubei ámu.

¹⁷ Moúnajan lumútna Crístu abásteragúdaja, loúnajañadina apúrichijeí ugánu luágu lasálbaruniña gürígia, máma láu apúrichijani le weíríguburiti, lueí lagídarun lídaangiñe laníchigu loúnwen Crístu luágu gurúwa.

Arijúati lubáfu Búngiu lúma lichú láu lídan Crístu

¹⁸ Ítara líña ugánu luágu loúnwen Crístu luágu gurúwa quei libídioniga áu joun ja lúnbaña jeféridirun, ánjein woun, wagía le lúnbei wasálbarun, subúdi wamúti luágu lídaangiñe lan ugánu luágu loúnwen Crístu larúfudei Búngiu lubáfu lun lasálbaruniña gürígia.

¹⁹ Bürüwati tídan Lerérun Búngiu.

Nagürinchagubei lichú áu le lánina uboué le,

nadügúbei jafúrendeí furéndeitiña lun ni cáta ánjein máma lubei númagiñe liábin.

²⁰ ¿Cáti un ju lan le chubei áu, o le arúfudajabei, o le lan gasígenejadibálin buri cátei le lánina uboué le? Úati ju lan lun ni cáta, adúga láali Búngiu lichú láu uboué le lun libídionigame áu.

²¹ Láu lichú láu, adúgati lun masúbudirun jamáni ja lánigubaña uboué láu lichú áu le jawágubei. Láu gíñe lichú láu, ába laráansejan lun lasálbaruniña ja afíñebaña luágu larígíñe jagáambuni ugánu luágu loúnwen Crístu jawágu, láu sun barü jamaani jíbiri gürígia ugánu le quei libídioniga áu.

²² Buséntiña juríu jaríjin miláguru lun jafiñerun luágu Crístu, ja mámabaña juríu, buséntiña lun láubei lan lichú áu arúfudajani lun gayáraabei lan jerésibiruni.

²³ Ánjein wagía, wapúrichija luágu Crístu le ádarawagúbei luágu gurúwa. Jayábiti juríu, siñáti jerésibiruni ában asálbaragúlei le ouwebei láu ában luwúyeri ouweni le busíganudúnati líbe líra, játi mámabaña juríu, janúgüni quei libídiouniga áu.

²⁴ Láu sun líra, añajein jádaangiñe juríu jáma ja mámabaña juríu ja agáambubalin lagúarun Búngiu joun lun lánigu jamá. Jagía, gayáraati jaríjini lubáfu Búngiu lídan louñwen Crístu, lúma lichú láu lun lasálbaruníwa ítara.

²⁵ Joun lirájüñü ubou, libídiouniga áu laráansejan Búngiu, wel, weiriti lichú láu Búngiu sügü láu le chútimaabei áu ubouágu.

²⁶ Nidújeñu, lúnti jasúbudiruni luágu wájali lan Búngiu jun, láu sun míbe jamá jádaangiñe chúti jáu según ubou, áni míbetiña giñe jádaangiñe weirigutiña, o jádaangiñetiña lan famíliá íñugutiña.

²⁷ Anúadaja láaña Búngiu ja ibídiouguabaña áu según ubou lun líchugun busíganu joun ja chúbaña áu, láu jaríjini luágu ni cáta lan lichú jáu ligíbugiñe Búngiu. Anúadaja láaña giñe ja lanúgübaña ubou quei mabáfutiña lun líchugun busíganu joun ja gabáfubaña, láu jaríjini luágu ni cáta lan jabáfu ligíbugiñe Búngiu.

²⁸ Anúadaja láaña Búngiu ja maweirigunbaña ubouágu, ja áubaña mebéresenwa lan, ja ni cátabaña, lun larúfuduni luágu ni cáta lan ja anáangubaña jóungua ubouágu.

²⁹ Úati lubeíti ni ában gayáraati lanáangun lúngua ligíbugiñe Búngiu.

³⁰ Rúláadün Búngiu guánarügü jugúya affiñetiña lídoun ában lúma Jesucrístu. Ladúga cátei líra, íbjatiwa lichú áu lúmagiñe Crístu, gayáraati lerésibiruníwa Búngiu queísi richáguatiña, deréguaguañu woúngua lun, sálbañu.

³¹ Ítara líña lubeíti adúga wameí quei taríñagun Lerérun Búngiu. “Le busénti ladímurejan luágu uweiriguni, adímurejalá luágu luweirin cátei le adúga láalibei Wabúreme Crístu woun.”

2

Ugánu luágu Crístu le ádarawagúbei luágu gurúwa

¹ Nidújeñu, dán meja le nínbein lun nadímurejan jun luágu linárün Búngiu, adúga numúti mayúsurunga dimúrei buri íñuguti.

² Dan lé meja júma nubeí, máluguntina meja napúrichijan luágu ámu cátei lueídügüya luágu Jesucrístu le ádarawagúbei luágu gurúwa.

³ Ába narúfudagun nungua jun queísi ában wügüri gudémegeti, adádagareina láu anúfudei luei jamúga njein lan mégeiti lídan nuwádigimari luágu Wabúreme.

⁴ Dán meja le nadímurejanbei jun, ába napúrichijani Lerérun Búngiu jun, máluajantina nagáñeirunün láu buri dimúrei le jadímurejan wügüriña chu táu. Lubáragiñe líra, láurügü lubáfu lání Búngiu Espíritu nadímureja jun, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan le naríñagubei jun.

⁵ Ítara líña jafiñerun lídaangiñe lubáfu Búngiu, máma lídaangiñe lichú jáu güriúa.

Arúfudaguati Búngiu lúngua lídaangiñe lání Espíritu

⁶ Láu sun líra, adímurejatiwa luágu ában luwúyeri lichú áu joun ja weinamujañábaña lídan jafiñen. Ánjeinti lichú áu ligía, máma lánina ubou le, máma giñe jáni ja agúmadijabaña ya ubouágu, ja madíseelibeí ánjañame gumúgua.

⁷ Luágu lichú láu Búngiu wadímureja, le áubei laráanseja lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou lun lasálbaruníwa lun sun dan, gafánran wamámuga lídan sun luweirigun Crístu. Ligía rügüñein meja asúbudirei aráansejani ligía, guetó, subúdigüda láali woun.

⁸ Játi gumádimatiña lánina ubou le, siñáti gunfaráanda jamáni laráansejan Búngiu lubá wasálbarun, lugúndun lun jamúga gunfaráanda jamáni, mádaragun jamúti jamúga Crístu luágu gurúwa.

⁹ Ítara líña queísi taríñaguni Lerérun Búngiu.

Marijijaña jamágili güriúa cátei buíti lé buri laráansejabei Búngiu joun ja jínsiñejabúbaña lun, magáambuñajagiña güriúa luágu cátei buíti líbeina líra, marítagutiña ída lúba lan.

¹⁰ Ába lasúbudiragütüni lání Búngiu Espíritu, le méme Sífiri Sándu, luágu buri sun lubúidun cátei ligía woun, wagía affiñetiña. Aríaa ja lumúti Sífiri Sándu sun cátei, áni subúdi lumúti lujúlilin-ágei larítagun Búngiu.

¹¹ ¿Ca jádaangiñe güriúa gayáraabei lasúbudiruni ca lan tídaanbei lanígi ában güriúa, lueídügüya espíritu le lídaanbei güriúa ligía? Ítara líña giñe, lání rügüñein Búngiu Espíritu asúbudirei sun cátei le lánina Búngiu.

¹² Wagía affiñetiña, máma ában espíritu le lánina ubou werésibirubei, Sífiri Sándu le ñübinbei lúmagiñe Búngiu, ligía werésibirubei, lun gunfaráanda wamáni le rúlaalíbei Búngiu woun láu lareíni.

¹³ Adímurejatiwa luágu lareíni Búngiu láu buri dimúrei le larúfudajabei Sífiri Sándu woun, máma láu buri dimúrei le wafúnrendeirun láu lichú wáu, le jáni gürígia. Ítara líña, laú lubáfu Sífiri Sándu, wafúnraanguagüdei linárün Búngiu joun gürígia ja ibjubalin Sífiri Sándu.

¹⁴ Gürígia le mibjínbalin Sífiri Sándu, májati lun larítagn Búngiu le larúfudajabei láni Búngiu Espíritu jádaangiñe gürígia, lugúndun libídionuniga áu lanügüni, siñá lumuti gunfaráanda, lugúndun cátei lán buri le, láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan gunfaráandawa lan.

¹⁵ Ánjeinti gürígia le gámati Sífiri Sándu, gáma lumúti larúgounga le lichugubei Sífiri Sándu luágu sun cátei, jayábiti ja lirájüñü ubou, siñáti gunfaráanda jamáni cáteiñein lan gürígia le eibugubei lídan larúgounga le lichugubei Sífiri Sándu.

¹⁶ Queísi lariñawagun tídan Lerérun Búngiu. “¿Ca gunfaráanda jamáalíbei lisáminan Búngiu? ¿Ca gayáraabei larúfudajan lun Búngiu?” Láu sun líra, wagía affiñetiña, níjein lisáminan Crístu wádan ladüga ibíja wamáali Sífiri Sándu.

3

Luwádigimari Páblo lun Búngiu lídan ában jáma jíbiri

¹ Láu sun líra, nidújeñu, dán meja le júmañadina lan, siñáti méja nadímurejan jun queísi joun gürígia ja lagúmadirubaña Sífiri Sándu, adímurejatina meja jun queísi joun gürígia ja míchaagugiñábaña jóungua lágugiñoun lagúmadijan Sífiri Sándu le gumúti—queísi joun irájüñü—luágu buri cátei le luáguti Crístu.

² Ába níchugun arúfudajani le ménreengunti jun, queísi lichugúniwa úri lun ában irájü le gurágili lewéñegua eíginí le deréguati, lugúndun siñágili lan lájuluchun eíginí le deréguati. Siñá jumuti meja líla lujúlilin-ágei larítagn Búngiu gunfaráanda, áni chülü lúmoun dan le, siñá meme jumágili,

³ lugúndun gagáburigidün queísi jagáburí lirájüñü ubou. Níjeingua ligía gimúgaü jídan, gáñiguaü, fánreinguaü, máma jígiraguagüdüña júngua lun labúgurunün Sífiri Sándu, áni jadügüñein le jadügübei sun mútu.

⁴ Lugúndun láu lariñagun ában. “Lánigu Páblo áu”, lariñagaya ában. “Áu lánigu Apólos”, jadügüña queísi gürígia ja lánigu ubou le.

⁵ ¿Cátanagi? ¿Cáteigi Apólosbei? Esériwidutiñarügü lun Búngiu wagía, ja idaangiñébaña jiábin affiñera luágu Crístu. Wadágimanu le lichugubei Wabúreme lun cáda ában wadaangiñe, ligía wadügübei.

⁶ Áu ábunagubalin Lerérun Búngiu queísi nádü tídoun janígi, Apólos áturaguei nádü ligía láu larúfudajan méme jun luágu Crístu. Búngiu aweíridagüdübalin nádü, ligía edérebugüdübalin jafiñen.

⁷ Ni lubeíti le ábunagubei, ni le áturagubei, ni cáta jagía, ánjeinti Búngiu, sun cátei ligía, lugúndun ligía aweíridagüdübarun nádü.

⁸ Ában jáu ja ábunagubaña jáma ja áturagubaña, láu sun lafáyeirubei lan Búngiu cáda ában según luwúyeri lesériwidun lun.

⁹ Íbirigu wagía lídan wadágimanu esériwida lun Búngiu, jugúya, ítara jíña quei múa le luwádigimaridubei Búngiu.

Ítara jíña giñe queísi ában múna to lábunaguñounboun Búngiu.

¹⁰ Fuleísei láadina Búngiu láu lichugun ubáfu nun lun nuwádigimaridun úara lúma. Niábíti queísi ában wügüri le subúsijabübei lun labunún wagábu buídu—áú le íchugubalin ébuu lun jafiñen. Ámúti gürígia ábunagubei ligíbuagu ébuu ligía—jagía maésturugu ja arúfudajabaña luágu Jesucrístu jun, nárigi. Cáda ában, lúnti goúnigi lan ída líña lan lábunagun ligíbuagu ébuu ligía.

¹¹ Rúaali ébuu lun jafiñen, áni siñáti lichugúniwa ámu ébuu. Ébuu ligía, Jesucrístu guánarügü.

¹² Gayáraati lábunagun gürígia ligíbuagu ébuu ligía laú cátei gebégiti le siñábei lágudúniwa, queísi gólu, pláta, lúma dübü gebégiti, o gayáraati lábunagun láu cátei le mebégibe sarágu, le gayáraabei lágudúniwa, quei fuláansu, murísi o mabúru.

¹³ Lachülürüba wéyu lun loúchuni Búngiu jawádigimari sun gürígia ubouágu lun larjini ída líña lán meja, ánjein gebégi lubei lúmoun mebégi lan. Lotúchagubei wawádigimaridun quei láu wátu geméti, aríja lámugei ánjein gayára lubei lawándun, ánjein gebégi lubei.

¹⁴ Ánjein buídu lubei wawádigimaridun luágu Búngiu áni madúnamati lun lagúnrinchawagúniwa, queísi siñá lan tagúnrinchawagúniwa múna to adügütu láu cátei derébuguti, werésibirubei wafáyeiruja lúmagiñe Búngiu.

¹⁵ Ánjein mabuídun lubei wawádigimaridun luágu Búngiu, lagünrinchawagúba sun wawádigimari, weféridirubei sun cátei, wawánirügüba wasálbara, quei le séfuguarügüti lúngua lídaangiñe wátu geméti.

¹⁶ ¿Ibídinetísan jun luágu lilígilisin lan Búngiu jugúya, áni agánawa lan Sífiri Sándu jídan?

¹⁷ Ánjoun lagünrinchagua ában gürígia lilígilisin Búngiu tugúya, lagünrinchagubei giñe Búngiu gürígia ligía, lugundun Búngiu jabúremebei tílana lilígilisin, áni jugúya guánarügü tílanabei ligílisi tugúya.

¹⁸ Mayéeragua jumá júngua. Le arítaguti luágu sábiu lan según lichú áu le lánina ubouú le, lúnti labúleiduni lichú áu ligía, lun lanügüniwa queísi ában íbídougua táu según ubouú, gayára lámuga lerésibiruni lichú áu le tímatisaati le líchugubei Búngiu.

¹⁹ Lugúndun lichú áu le lánina ubouú le, ában libídouguia áu lun Búngiu. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Áburugüda lumútiña Búngiu ja chúbaña áu según ubouú le tídoun lisádaraana jabíbun guánarügü.”

²⁰ Aríñagatu giñe. “Subúdi lumúti Wabúreme Búngiu luágu mála lan jasáminan sábiugu.”

²¹ Ligía moún lubei lun janáangun júngua luágu arúfudajati le jafálarubei, ladüga gürígia rügüñadiwa sun wagía, áni rúlaali Búngiu sun cátei jun lun lesériwidun jun.

²² Rúlaadina jun láu sun Apólos lúma Pédro, lun warúfudajan jun. Rúlaali giñe sun cátei le ubouagubei jun lun jayúsuruni. Rúlumuti giñe íbágarí lúma ouweni jun. Sun le asúseredubei jun ugúñe lúma sun le lúnbei lasúseredun jun, jáni.

²³ Jáni sun cátei ladüga lánigu Cristu jugúya, áni Cristu láni Búngiu.

4

Jawádigimari apóstolugu

¹ Lúnti lubeiti janügüniwa queísirügü esériwidutiña lun Cristu, ja íchugúbaña lun jarúfudajani linárün Búngiu lé meja arámudaguabei jun.

² Le lubeiti íbjíti ában wadágimanu, lúnti ladügüni buídu lun larúfuduni luágu gadúna lan lun leménigidun liyúbudiri luágu.

³ Ánjein luágu noubadina, maweírinti nebéserun luágu ída líña lan janügüni nesériwidun lun Búngiu, ní jugúya ní furúmieguarügü le ubouáguna. Ní áu guánarügü, síñáti naríñagun ánjein buídu lubei nesériwidun lun, o ánjein njein lubei megeiti luágu,

⁴ láu sun madúnrun nan luágu ní cáta lurúma narítangun, máma lueígiñe líra lun madúnrunbadina lan, Nabúreme agúseragüdübalina.

⁵ Magúseragüda jumá lubeiti luágu buri cátei lubáragiñe dan, agúra jumá lagíribudun Wabúreme Jesucristu ubouágun lun laságaruni cátei le arámudaguabei lídoun larúgounga. Lasúbudiragüdübei Wabúreme tarítangun cáda ában anígi, ca lan ueígiñe wadügei sun le adüga wamáalibe. Ábame ladímurejan Búngiu buíti luágu gürígia le buídubei adüga.

⁶ Nidújeñu, adímurejadina nuouguia lúma luágu Apólos queísi ában jémpulu jun lun gayáraabei lan jafúnrendeirun lídaangiñe le naríñagubei wawouguia. Le lúnbei jafúnrendeiruni, lun manügün jumá ában gürígia weíri luei le lúnbei lanügüniwa, queísi búruwañu lan, lun giñe manáangun lan ní ában lúngua luágu ában arúfudajati le lafálarubei, áni lanügeime le ában quei ní cáta.

⁷ ¿Cági adügübalibu buídu jawei íjbiri? ¿Cági cátei búmabei le mámabei líchugun Búngiu bun? Ánjeinti Búngiu lubei íchugubalin sun cátei bun, ¿cáti uágu banáangua búngua camá jamuga íbíjarügü bumúti le búmabei láu báni búngua?

⁸ Jaganouñ camá jamuga rísijadün lídan cátei lánina Búngiu, íbija jumáli sun le gayáraabei jabúseeruni lídaangiñe le líchugubei. Sandíguatün júngua camá jamuga jarúeijaña lúma Cristu, ígira wagía. ¡Buíti jamúga lun urúeigu jumá le tímatisaati lun jamúga gafánran wamá lídan jarúeijan!

⁹ Laganouñ nun luágu ígira láadiwa lan Búngiu wagía apóstolugu lídan lagúmujoñun ubáraü. Ítara wáña queísi gürígia ja síadiwañaña lun ouweni, ñúbinjadiwa lun ábanadiwa lan aríawasei lun jaríaguniwa sun lílana ubouú, dándu ánjeligu queísi gürígia.

¹⁰ Barúwatiwa queísi íbídougua táu lueígiñe wesériwidun lun Cristu, sun jarítaguñu jumá juouguia luágu chu lan jáu lídan cátei lánina Cristu. Según jugúya, wagía débilitiwa, jugúya jéretün. Barü jamutiwa gürígia quei ní cáta, ánjein jugúya, inébetün joun.

¹¹ Chülü lúmoun wéyu le, áfagaadiwa ílámaü, mágürabu, lúma manáangun, wuríbati jóúseruniwa gürígia, mábantiwa,

¹² weíríti wawádigimari láu wájabu lun wágüdaagun woúngua darí lun labúcharun wawágu. Anába jamútiwa gürígia, ába woúnabun láu abíniruni. Eíbaajoúatiwa, awánda wamúti.

¹³ Adímurejatiña wuríba wawágu, rútiwa dímuerei buíti joun láu gurásu. Chülü lúmoun wéyu le, ousera jamútiwa camá ífei láni ubouú, quei cátei le mabúseerun jamáli gürígia.

¹⁴ Måma nabürüjañein le jun lun janügün busíganu, nabürüjañein jun lun narúfudajan jun queísi joun nisáanigu jínsiñetiña nun.

¹⁵ Láu sun jamúga añájein lan díisi-mílu maésturugu arúfudajatiña jun luágu Crístu, áu rügüñein júguchi lídan jafiñen luágu, ladúga áu lan anügübalin ugánu jun luágu Wasálbaragüle lun gayáraabei lan jafiñerun luágu.

¹⁶ Amúriajatina lubeíti júma lun jáyeijani nigáburi.

¹⁷ Ligía nouñajaanbalin Timotéo lun líderagunün luágu cátei le. Jínsiñeti nun sarágu, ítara líña queísi ában niraü lídan Jesucrístu, gayáraati neménigidun luágu. Larítaguagüdúbadün luágu ligáburi nabágaridun queísi afiñeti luágu Crístu, lun jáyeijani. Niján luwúyeri igáburi le narúfudajabei tídan sun ligílisi lídan sun fulásu.

¹⁸ Añájein jídaangiñe, buin jáña láu anáanguni únguau, jarítaguatiña luágu mídinbadina lan bisídaün ladúga nanúfudei lun nagágibudagun júma.

¹⁹ Bulieiguatiña, agúrabatina nídin arjaün madíse, ánjein busén Wabúreme. Ábamei naríjini ca lan jayáraabei barúgua túngua ja adúga lun jesériwidun lun Búngiu, mámarügü le jaríñagubei.

²⁰ Lugúndun dan le larúeijan Búngiu tídan wanígi, máma láurügüti dimúrei, níjein lubáfu wádan lun wadügüni lugúndan.

²¹ ¿Cáteiti jímein jubei. lun nabeichunün dánme le nachülürün, ódi lun nídin arjaün láu ínsiñeni lúma uálini?

5

Lagúserawagüdüin ában le adügübei figou

¹ Agaambúaali luágu níjein lan ában jídaangiñe lagámaridufoun lúmari lúguchi. Ában oúnwenbun iwíyei líra, le majouabei lun ni jádan ja ibídiñejabubaña lun Búngiu.

² ¡Áni laú sun líra, anáanguagidün júngua! ¡Lúntirügü jamúga jírudagun luágu líra! Gürígia le adügübalin lanárima iwíyei le, lúnti labugün jídaangiñe.

³ Láu sun úa nan júma le ñí jubei, anájein júma narítangunrugu, áni darínaali lidúnrun le adügübalin figou le, camá jamuga ñíñadina júma lun nagúseragüdüni.

⁴ Guetó, le lúnbei jadügüni, lun jóúndaragun lídan líri Wabúreme Jesucrístu, ñíbadina júma narítangunrugu, ñíbei gíñe lubáfu Wabúreme Jesúsu júma.

⁵ Lúnti lubeíti jedégereruni wügüri ligía lun Máfia láu jaságaruni lídaangiñe jidámurin, lun lagünrinchawagún lúgubu, sálba támuga luwáni dánme le lagíribudun Wabúreme Jesúsu ubouágun.

⁶ Mouñ lumuti janáangun júngua luágu le jadügübei. ¿Magáambun jumágili cátei le. résigüda lumútu murúsun ísi sun fulúwaaru to ídounboun líchugúa? Ítara méme gíñe, murúsun figou jagánagua gayáraati lagádeirunün sùngubei.

⁷ Gidájumei lubeíti sun iwíyei le lánina binádu igáburi le ígirubei jídan, le ítarabei quei ísi le pasáali. Ábame jarúma jumá le tímátimaati. Ítara júba quei fein to eigiboun lídan fédu le páscua, to adügüboun táu fulúwaaru to sún umuti tañoúndawagún, to magánatu ísi. Jarúmaali wadáriragun woungua ligíbugiñe Búngiu ladúga derége láani Búngiu Crístu lun loúnwen luágu wafígoun quei meja ladágaragüdüniwa mudún lídan fédu le páscua luágu figou.

⁸ Ítara líña lubeíti, queísi sálbaadiwa lan, lúnti wagáburidun ában igáburi jarúmati, falá wameíme inárüni. Igáburi ligía, ítara líña quei fein to magánatu ísi. Mouñ lumuti wagáburidun queísi meja wagáburidun furúmiñe, mouñ lumuti wóuserun wuríba, ni lun wasígirun láu tíwiye wanígi. Sun igáburi ligía, ítara líña quei ísi pasáali.

⁹ Aríñagatiná meja jun tídan to ában nigáradan luágu moun lan lun jeréderun lídan ában jáma ja abágaridubaña lídan salúfuri.

¹⁰ Måma meja naríñagaña jun lun jadisedun le gumúti jawei sun lirájüñü ubou le, ja salúfuribaña, o ja lan meménijabutiña, o jíwerutiña, o ájuduragutiña joun sándu, lugúndun lun jamúga mánbadün lan ni cáta jáma, gásu jamúga jáfuridun ubouágugiñe.

¹¹ Le nabúseerubei naríñagun jun, lun meméterun jumá lúmoun ni ában le aríñaguti luágu idújei lan lueígiñe Jesucrístu áni salúfuriti, o meménijabuti, o judúguati joun sándu, o marásualuguti, bachárúa o jíweru. Mouñ lumuti ni lun jeigin lúma idújei le ítarati.

¹²⁻¹³ Måma áu lúnbei nagúseragüdüniña ja bougudibaña lueí Crístu, Búngiuba agúseragüdaña. Wagía, lúnti wagúseragüdüniña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ánjein jadügüña lubei wuríbatí. Ligía gidájumei lubei gafígounti le jagánaguagiñe.

6

Wuríbu buri jagíbugiñe agúseragüdütiña ja máma afiñetiña

¹ Dan le njein lan cátei lúnti laríñaajan ában jídaangiñe líri ámu, ¿cági uágu jídin jámoun agúseragüdútiña ja ibídiñebei Crístu joun, lubáragiñe jamúga jídin jámoun lánigu Búngiu?

² ¿Ódi ibídiñeti jun luágu jagúseragüdúbaña lan lánigu Búngiu lánigu ubou? Ánjeinti jagúseragüdúbaña lubei lánigu ubou, ¿siñá jumuti buri cátei núbüríti le aráansera?

³ ¿Ibídiñeti jun luágu wagúseragüdúbaña lan giñe ánjeligu? ¿Ibúmeti gayára lan wagúseragüdün luágu buri cátei lánina ibágari le!

⁴ Ánjein njein lubei buri wuríbu jagánagua luágu buri cátei le lánina ibágari le, ¿cámegi jídin aríñaaja joun ja maffínebaña luágu Jesucrístu, ja málabei lichú áu le jádaanbei ladúga máma lan lúmagiñeti Búngiu?

⁵ Naríñaguñein le lun janügün busíganu. ¿Úati funági íbini ában chu táu jídan le gayáraati laráanseruni ában cátei jádan lidújeñu luegiñe Jesucrístu?

⁶ ¿Lúnti lídin ában idúje aríñaaja líri lidúje joun agúseragüdútiña ja maffíñetiña luágu Crístu?

⁷ Láurügü jawúríbulan júmagua, ábanjali mabuíduni le gumúti líra. Buítimaati lun jawánduni marichaü le adügúbei jun sügü láu jageíndagun ladúga. Buítimaati lun jígirun lun líwerujoün jueí.

⁸ Ánjein jugúya, lubáragiñe líra, adúgatün marichaü, íweruja jugúya, íbini jaweí jidújeñu guánarügü.

⁹⁻¹⁰ ¿Ibídiñeti jun luágu ja lan adügúbaña wuríbani, mafánranbaña lan lídan larúeijan Búngiu? Sun ja agámaridubaña mamárieidunga, ja ájuduragubaña joun sándu, ja agámaridubaña ja marieitiña, ja wügúriña ja agámaridutiña wügúriña jáledi, jíwerutiña, meménijabutiña, bacháruatiña, marásualugutiña, ja anügúbalin láni ámu láu jabíban —sun ja adügúbaña wuríbani líbe buri le, siñábei jebélurun lidoun larúeijan Búngiu siélu.

¹¹ Añájein jídaangiñe, ítara jañá meja, ánjein guetó, chibáwaali jíffgoun, derégeguaadün júngua lun Búngiu, áni resbí láadün queisi lánigu ladúga le ladügúbei Wabúreme Jesúsu juágu, lúma sun le ladügúbei láni Búngiu Espíritu juágu.

Wágubu, ában cátei derégewati lun Búngiu

¹² Aríñawagúati. “Gayáraati ladügüni gürígia le labúserun ladúga.” Inárüni líra, áni máma sun cátei lun buídu lan lanügün. Gayáraati ladügüni gürígia le labúserun, wel, moún lumuti lígiraguagüdün lúngua lun lagúmadiruni layúmajan.

¹³ Inárüni le aríñawagúbei luágu ladügüni lan Búngiu eígini lun weígini, adúgalei warágeirugu lun ladügüni wadágimanu láu weígin. Inárüni, áni lagúmuchaguagüdúbei Búngiu biángubei cátei le, mamégeirun wamáalime. Ánjeinti wágubu, madügünti lun wadügün salúfuri láu, ladügün wágubu lun Crístu, lun ligíaba lan labúreme, áni ligía íchugubalin ubáfu lun wágubu lun gayáraabei lan weseríwidun lun, láu.

¹⁴ Ítara quei lásaaragüdüni Búngiu Crístu lídaangiñe oúweni láu sun lúgubu, lásaaragüdúbadiwa giñe láu sun wágubu, láu lubáfu.

¹⁵ ¿Ibídiñetísan jun luágu líbiri lan cátei le únbei wagúara lúgubu Crístu cáda ában jídaangiñe? ¿Nanúgeiméti núbubu le líbiribeí lúgubu Crístu lun nadügüni líbirime túgubu ában jóru? ¿Madügün nubei!

¹⁶ ¿Ódi ibídiñeti jun luágu dan lan le leméterun ában gürígia túmoun ában jóru, biángubei jagía núbintiña lun ítara jabá lan quei ában méme úgubu? Tariñajare Lerérun Búngiu. “Jayábimba biángubei lun ítara jamá quei ábanrügü.”

¹⁷ Ánjein dan le liábin ában gürígia lun lídan lan ában lúma Crístu, ában liábin láni Crístu Espíritu lun ában lan lúma láni gürígia ligía espíritu lun ábanrügü jamá espíritu.

¹⁸ Anúrāja jumá lubeíti lueí salúfuri. Mítaraanti salúfuri queisi ámu figou, furúmiñegarügü ámu figou le jadúga gürígia, bougudin lueí jágubu ladúga dáñu, ánjein le agámariduti mamárieidunga, ladügúña figou ladúgu lúgubu guánarügü.

¹⁹ ¿Ibídiñeti jun luágu lúban lan Sífiri Sándu wágubu, le líchugubei Búngiu woun lun laganouñ wádan? Máma wagía labúriñabeí wágubu, Búngiu labúremebei.

²⁰ Agáñija lumútiwa Búngiu séru lun lánigu wamá. Ligía lúnti lubeí wíchugun inébesi lun Búngiu dándu láu wágubu quei láu wáni espíritu lugúndun láni Búngiu biángubei.

7

Dimúrei buri luáquti maríei

¹ Guetó nouñabaali lé buri uágubei jálügüdana tídan jígaradan to jabürüjaboun nun. Inárüni luágu buídu lan lun wügüri lun magámaridun lan,

² quei njein lubeí sarágu salúfuri, buítimaati lun lagámaridun wügüri, lun giñe tagámaridun würi, súnwandan láu amárieiduni.

³ Lúnti lagúnfulirun wügüri túma lúmari queisi úmari, lúnti giñe tagúnfulirun würi lúma túmari.

⁴ Mâma úmari to wûri labúreme boun túgubu guánarügü, láni gíñe túmari. Mâma gíñe úmari le wügûri labúreme bei lúgubu guánarügü, táni gíñe lúmari.

⁵ Mamájara jumá lun jeseríwidagun júniwagua, ánjaün gubeírügü adúga darádu lun mayúsuragun jumá júngua luágu átiri dan lun jichaagun júngua lúnrügü jayúmuragun lun Búngiu. Lárigíñe líra, lúntiya jayúsuragun júngua, luei lásiñerun jágúdaagun júngua, ábame lafigoungúdüünún Máfia láu jeméterun jámoun ámu jawei jámarigu.

⁶ Mâma nariñaguña luágu lúnti lan jagámaridun, gayáraarügüti jáluajan úmari lun jamárieidun jáma ánjaün busén.

⁷ Áu, buséntina jamúga lun sun lan gürígia gayára lan jágúdaagun jóungua lun magámaridun jamá queisi áu. Subúdi numúti luágu siñá lan ítara, rújali Búngiu ámuñegueinarügü ubáfu lun cáda ában, ában luwúyeri joun jíbiri, ámu joun jíbiri.

⁸ Ja mámarigiñabaña, jáma ja jiláañabaña úmari, aríñagatina joun luágu buídu lan jamúga lun jeréderun mámariga queisi áu,

⁹ ánjein siñá lubei jágúdaagun jóungua, buíti lun jagámaridun (súnwandan láu amárieiduni) sügü láu lun jeréderun láu ában luweírín ayúmajani le siñábei jawánduni.

¹⁰ Ánjaña ja maríejañabaña, aríñagatina joun lun mígirun táani wûri túmari. Gumádi le, lídan lubúdubu máma nugúmadin, lugúmadin Wabúreme.

¹¹ Láu sun líra, ánjein tígira wûri túmari, lúnti teréderun mámariga, o taráandarun lan lúma túmari. Moún lumuti gíñe lígirunun wügûri lúmari.

¹² Joun jíbiri, aríñagatina queisi dimúrei le náni, máma láni Wabúreme, luágu ánjein lan mafiñen tubei lúmari ában le afiñeti luágu Cristu, áni gagúndaantu lun tasígirun agánawa lúma, moún lumuti lafánreinragun túma.

¹³ Ánjein gíñe mafiñen lubei túmari ában wûri to afiñetu luágu Cristu, áni gagúndaanti lun lasígirun agánawa túma, moún lumuti tafánreinragun lúma.

¹⁴ Úmari le mafiñebei, derégewaali lun Búngiu láu lídaañe in lan ában túma lúmari to afiñetu luágu Cristu, úmariti to mafiñetu, derégewaaru gíñe lun Búngiu láu lídaañon lan ában lúma túmari le afiñebei luágu Cristu. Lun jamúga máma líña lan, ítara jáña jamúga jisáanigu quei jasáanigu ja mafiñebaña, ítara, derégewañu jáña lun Búngiu.

¹⁵ Ánjein busén lubei úmari le mafiñebei luágu Cristu lun lígirunun lúmari, o wûri to mafiñeboun lun tígiruni túmari, ígiragua jamá. Lídan oúbaú líra, moún lumuti jafósuruniña úmarigu ja afiñebaña úmarigu ja mafiñebaña lun jeréderun jáma, lugúndun wájali Búngiu woun lun wabágaridun lídan darángilaü.

¹⁶ Ában gíñe cátei, ¿cági basúbudirubei, amürü wûri, ánjeindügü gayára lubei basálbaruni búmari láu beréderun lúma? ¿O cági basúbudirubei, amürü wügûri, ánjeindügü gayára lubei basálbarunun búmari láu beréderun túma?

¹⁷ Lídan sun luwúyeri, lúnti labágaridun cáda ában quei líchuguni Wabúreme lun, áni quei lubei meja gíñe, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lánigu lan. Ítara líña nariñaguni tídan sun lígílisi.

¹⁸ Ánjein agúara Búngiu lun ában gürígia le resíbi láalibe circuncisión, lé meja liseíni lídaradun Búngiu jáma lánigu, lúnti leréderun ítara, ánjein gíñe agúara lun ában le merésibirungli circuncisión, moún lumuti lerésibiruni.

¹⁹ Mebéresenwati ánjein resíbi lubei circuncisión lúmoun merésibirún lán, le busénwabei, lun lagúnfulirúniwa lugúmadin Búngiu.

²⁰ Cáda gürígia lúnti leréderun lídan igáburi lé meja gádaanbalin dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lánigu lan.

²¹ Ánjein meja idámuni bubei dan le lagúarunbei Búngiu bun, madíjeribá luágu líra, ánjeinrügü líñáti gayára lubei báfuridun lídaangiñe idámuni ban, adúgabei.

²² Lé meja idámuni bei lun labúreme ya ubouágu dan le lagúarunbei lun lun lafiñerun luágu Cristu, gidáali luei lubáfu figou lun leseríwidun lun Wabúreme Jesucristu, ítara méme gíñe, lé meja mámabei idámuni lun ában gürígia ubouágu dan le lagúarunbei lun, lidámunjali Cristu, lígíjajali Labúreme.

²³ Agáñija láadün Búngiu luágu oúnwenbun ebégi, mígira jumá lun janügünün wügûriña lidámunme jagúndan, lidámun jumá lugúndan Búngiu.

²⁴ Ítara líña lubeíti, nidújeñu, madíjeri jumá cátañañadün lan bougudigiñe jíbíti, reídei jumá lígibugiñe Búngiu lídan méme igáburi lé meja gádaanbalün dan le lagúarunbei jun.

²⁵ Jawágu gürígia ja mámarigiñabaña, úati ni ában gumádi núma le jamúga lúmagiñeti Wabúreme, nariñagaali le naritagun, áu queisi ában le gadúnati lun lafiñerúniwa luágu, luágu lareíni Wabúreme le rújalibe murúsun lídaangiñe líchü láu nun.

²⁶ Lídan naritagun, lúnti leréderun gürígia quei lubei, ladúga buri lidére dan le gádaanbaliwa.

²⁷ Ánjein gámari bubei, málugabá bígiragun, ánjein mámari bubei, málugabá bagámaridun.

²⁸ Ánjabu amárieida, máma figou, ánjoun giñe amárieida ában irájü, máma giñe figou, láu sun líra, ñibeí asúfuriruni joun ja gámaribaña, áni buséntina jamúga masúseredun lan líra.

²⁹ Nidújeñu, niján le nabúseerubei naríñagun. Murúsun rügáli dan wabá lun wesériwidun lun Búngiu. Lúmagiñe lubeíti guetó, ja gámaribaña, lúnti jesériwidun lun Búngiu táu sun janígi camá jamuga mámaritiña.

³⁰ Mouñ lumuti wíchugun dan lun íruni le ugúndani le gádaanbaliwa, o lun umégeguni le wámabei, lun lagídaruníwa lueí wadügüni le lúnbei wadügüni quei esériwidutiña lun Búngiu, ladúga louguati dan.

³¹ Masáminara jumá sarágu luágu lubuídun cátei lánina ubou le, le jánibeí lun jayúsurni, ladúga ubou le, le waríjibeí, lagúmuchaña, lúnti jarítangun luágu cátei le magúmuchadibeí.

³² Buséntina lun madjéri lan jarítangun luágu ni cáta. Dan le mámarí lan ában wügüri, larítangun luágu buri cátei le luáguti Búngiu lúma lun lesériwiduni buídu.

³³ Ánjeinti dan le gámarijali, larítangun luágu buri cátei le lánina ibágari le, lúma lun lesériwidunun lúmarí buídu,

³⁴ biánguañein cátei lun leténirun lun—lun lesériwidun lun Búngiu lúma lun latoúnigirunun lúmarí. Ámuti giñe tóuserun würi marieitu tueí to mámariboun. To mámariboun, tarítangun luágu buri cátei le luáguti Wabúreme Búngiu, lun derégeguñu tan túngua lun Búngiu dándu láu tógubu queísi táu tanígi. Ánjounti to gámariboun, tarítangun luágu buri berésegu lánina ibágari le, lúma lun tesériwidun buídu lun túmari.

³⁵ Nariñaguñein le jun luágu jáni fuleisei, máma nariñaguñein lun mamárieidun jumá. Nariñaguñein lun jabágaridun lídan ában igáburí le buíti, esériwideina lun Wabúreme, derégeguñu júngua lun, marítangunga sarágu luágu cátei lánina ibágari le.

³⁶ Agübürigu ja arítagubaña luágu buídutima lan lun tamárieidun jaraü lugúndun taweíyaaduña lan, áni ánjein buítima lubeí líra, lúnti jadügüni le uágubei jarítangua luágu buídu lan—gayáraati jíchugunun lun tadári lun tamárieidun lúma, máma figou líra.

³⁷ Ánjein añájein lubeí ámu agübürigu, derégüdagutiña lídan jarítangun luágu mouñ lumuti lan lun tamárieidun jaraü, áni memégeiruati lun tíchugúniwa, áni gayáraati jadügüni le jabúseerunbei, buíti jadúga lun míchugun jamáñun jaraü lun tamárieidun.

³⁸ Ja lubeíti íchugutu jaraü lun tamárieidun, buíti jadúga, ja míchuguntu, buítimaati jadúga.

³⁹ Würi to marieitu, lábugiñeñoun leréreejan túmari, lurúma lúrudu, sun winwangili lan, ánjein ouwe túmari, gayáraati tamárieidun lúma le tabúseerun, affñeti rügáli ligía luágu Crístu.

⁴⁰ Láu sun líra, buítimaabei dan tun ánjounya mamárieidun. Ligía narítangunbei, áni affñetina luágu ligía lan giñe larítangunbei láni Búngiu Espíritu.

8

Eígini buri le adágarawagüdüti joun sándu

¹ Guetó nadímureja luágu eígini le adágarawagüdüti joun sándu. Inárüni luágu subúdi wamáni luáguti buri cátei le, queísi jariñaguni, awáansegüda lumútiwa wasúbudin lídan cátei málati, ánjein ínsiñeni, awáansegüda lumútiwa lídan lubuídun igáburí.

² Le arítaguti luágu níjein lan lasúbudirun, ibídiñegilirügü líña ni cáta lun queísi lubúdubu.

³ Ánjein le jínsiñejabúbei lun Búngiu, subúdi lumúti Búngiu gürija ligía queísi lánigu.

⁴ Luáguti lubeíti leigín eígini le adágarawagüdüti joun sándu, inárüni luágu ni cáta jamá sándu ubouágu, máma jamá búngiugu ladúga subúdi wamúti luágu ában rügüñein lan Búngiu.

⁵ Añájein mútu ubouágu, jarítanguatiña luágu añájein lan búrübunu búngiugu jáma abúremeigu siélu lúma ubouágu,

⁶ ánjeinti woun, wagía le affñebeí luágu Crístu, ában rügüñein Búngiu, le Wáguchibeí. Ligía adügübalin sun cátei, áni ligía le únbei wesériwida táu sun tarúman wanígi. Ában rügüñein giñe Wabúreme, le Jesucrístu, le ídaangiñebeí ladügüwa sun cátei, áni ligía le ídaangiñebeí wibíjei íbágari magúmuchaditi.

⁷ Másutiña ja affñebaña luágu Crístu gayára jafiñerun luágu ni cáta jamá sándu, añájein já meja jéchubaña ájuduragua joun sándu, jou jamágili eígini ligía queísi cátei adágarawagüdüti joun búngiugu. Queíti lougua lubeí jafiñen luágu gayára lan jeígini affñetiña eígini ligía, ába mabuidun lan lasándiraguagüdüniña jóungua ligíbugiñe Búngiu láu jeígini eígini ligía.

⁸ Inárüni le jariñagubeí luágu máma lan cátei le weígibeí gayáraagüdübalin lerésibiruníwa Búngiu, mabuiduntimaabadiwa ligíbugiñe Búngiu lueígiñe weígin, maríbaduntima wagíame lueígiñe meígin wáma.

⁹ Gayáraati jeígin eígini le adágarawagüdüti joun sándu, lúntirügü goúnigi jumá lueí jeíguadagüdüniña jidújeñu lueígiñe Crístu ja lougubaña jafiñen ánjein buídu lubeí lúmoun mabuidun lan.

¹⁰ Quei jamúga guetó, amürü le subúdíjábubei luágu gayára lan beigin furúmieguarügü eigini, bañúura eiga lídan ában fulásu le jóunti sándu, laríjabu ában idújei le débiliti laffínen luágu buri cátei le, ñi, lanügüba gurásu buágu lun gíñe leigin lídaangiñe eigini le, le adágarawagüdúti joun sándu.

¹¹ Ítara, ladüga bisúbudin, féridigüda bumúti bidúje le débilibei lídan laffínen le gíñe ueígiñebei louwe Crístu.

¹² Dan lubeiti le jañáwarijani jarítagun idújeñu ja débilibañe lídan jaffínen, jadügüña lun jafígounjan jidújeñu, áni jugúya guánarügü jafígounjaña gíñe.

¹³ Ligia, ánjein lubei náburugüda nidúje lídoun figou ladüga cátei le neígibe, buitimaati lun meíngdügüya nan úwi luei nafígounjagüdüni.

9

Lirícha buri ában apóstolu

¹ Áu, furángutina lun nadügüni le nabúseerubei, garíchatina gíñe queisi ában apóstolu, aríja náali Wabúreme Jesúsu, áni jugúya guánarügü asálirubaña lídaangiñe nuwádigimaridun luágu Wabúreme.

² Fágua manügün jabádina jíbiri queisi apóstolu, ánjeinti jugúya, gásu janügünina queisi apóstolu, lugúndun láu affíne jumá luágu Crístu, arúfuda lumúti líra luágu inárüni lan luágu ában nan apóstolu.

³ Niján noúnabagülebei joun ja adímurejabaña nuágu.

⁴ Garíchatina lun nerésibiruni sun le íchugúbei nun lun neígini lúma lun nátuni queisi nafáyeiruaja luágu nuwádigimari luágu jáni fuleísei.

⁵ Garíchatina gíñe lun namárieidun túma ában würi to affínetu luágu Crístu, lun gíñe nanügünun númaga luágu nuweíyasun quei ladügüni Pédro jáma ja jíbiri apóstolugu, jáma gíñe ja lamúlenu Wabúreme.

⁶ ¿Ódi jarítaguatün luágu áu rügüñein lan lúma Bernabé marícha lun werésibirun wágüdaja júmangiñe lun gayára lan wígiruni wawádigimaridun láu wájabu lun wapúrichijani Lerérun Búngiu?

⁷ Queísigubeirügü, máma súdeara guánarügü afáyeirubalin cátei lé buri layúsurubei, le ábunagubei beíbei, jóuti tídaangiñe, le oúnigirubei bágasu, guráti lídaangiñe míligi le lamíligijabei.

⁸ Áni marítagua jumátia luágu nariñaguñein lan le queísirügü jarítagun gürígia, lugúndun aríñaga lumúti gíñe lílürudun Moisés.

⁹ Laríñajare tidan lílüruna lúrodu. “Magüraguabei líyúma bágasu le lánina wadágimanu luei leigin lídaangiñe ilaü le léferejabei.” Máma laríñaguñein Búngiu líra jawágurügü bágasu,

¹⁰ laríñaguñein gíñe queisi ában jémpulu woun. Luágu wáni fuleísei labürüdüwa lúrodu le, lugúndun dándu le awoujabin múa, queisi le éferejabalin líla nádü, lúnti jadügüni láu eménigini luágu jerésibirubei lan jafánran lídaangiñe alúbajani.

¹¹ Queisi bunágu wamáali lubei Lerérun Búngiu tidan janígi, ¿gíbete funági laríjín jun lun walúbajan murúsun cátei júmangiñe lun wágüdaagun woungua?

¹² Ánjein garícha jabei ámu lun líra júmangiñe, garíchatimáatiwa.

Mayúsu wamúti íríchaü le wawágubei. Lubáragiñe líra, awánda wamáali sun le wemegeirubei luei lejénreendun jun agáambeí wapúrichijani Lerérun Búngiu, ladüga wamúriajan wágüdaja júmangiñe.

¹³ Subúdi jumúti luágu ja lan ñadágimeinbaña ligílisirugu, lídaangiñe le ligílisirugubei jawínwanda. Ja eténirubaña lun latárü le ñi lubei líchugúa adágaragüdüni, jóutiña úwi jádaangiñe anímaalu ja adágarawagüdúbaña ñi.

¹⁴ Ítara líña gíñe laríñaguni Wabúreme Jesúsu lun ja lan apúrichijabalin ugánu luágu, lun gíñe jádaangiñe lan ja agáambubalin ugánu ligía jawínwanda.

¹⁵ Áu, mayúsugidina ni ában lídaangiñe íríchaü le, máma gíñe nabürüjañein le jun lun jíchugun som cátei nun. ¡Ímeín numúti noúnwen niláma lubáragiñe neféridiruni ugúndani le nuágubei láu napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni, magúburajanga luágu!

¹⁶ Máma cátei lúnti napántajan luágu láu napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni jun, lugúndun mósu nadügüni. ¡Fugiábu áu ánjein mapúrichijan nan ugánu le!

¹⁷ Lun jamúga mínsiñe lan nun lun napúrichijan, láu sun luwúyeri mósu nadügüni ladüga ligía lan wadágimanu le líchugubei Búngiu nun. Queisi apúrichija nan láu sun nugúndan, gafáyeiruajatina,

¹⁸ afáyeiruajaü ligía, lun gayára lan napúrichijan luágu Wasálbaragüle, magúburajanga ni cáta, márügüdünganeí nírícha lun nawínwandun lídaangiñe nuwádigimari queisi apúrichijati.

¹⁹ Láu sun mábuti nan ubouágu lun nagáambuni, rúguaadina núngua jadámunme súngubei, lun nagáfeirun sarágu gürígia lun Crístu.

²⁰ Dan le jagánagua nan juríu, ába nadügün camá juríu áu, lun nagáñeiruniña lun Crístu. Queisi jabágaridun juríu lábugiñe lilúrudun Moisés, rúguatina nungua lábugiñoun lúrudu ligía lun nagáñeiruniña, láu sun mámañadina lan lábugiñe lúrudu ligía.

²¹ Lun nagáñeiruniña ja mámbaña juríu, ja mabágaridunbaña lábugiñe lilúrudun Moisés, rúguatina nungua quei jagía, láu sun lábugiñeñadina lan lilúrudun Búngiu, quei lábugiñeñadina lubei lilúrudun Crístu.

²² Dan le jáma nan ja louguabaña affiñe luágu cátei le gayáraabei jadügüni affiñetiña, madügüntina ni cáta le uágubei jarítagua luágu mabuídun lan ladügüniwa, lun gayára lan nagáñeiruniña. Rúguaadina nungua queisi cáda jawúyeri gürgía lun añajein lan nasálbarun lídan furúmieguaügü luwúyeri.

²³ Nadügüñein sun le lun lasúbudirúniwa ugánu le lánina asálbaruni, lun gafánraanbadina lan lídan buídu le lanügübei ugánu le.

²⁴ Subúdi jumúti luágu gibe jamá eíbaagutiña lídan ában eíbaaguni, áni ában rügüñein jádaangiñe agáñeira. Eíbaagua jumá lubeiti lídan ibágarí le lídan ában luwúyeri lun gayáraabei lan jagáñeiruni ledéweejan Búngiu jun.

²⁵ Sun ja aráansejabaña lun jebélurun lídoun juráraü, jóuchatiña lun madügün jamá ni cáta le gayáraabei lásíñeragüdüni jájurerun. Áni jadügüni lun jagáñeirun ában rídi le láuti ubánaü. Ánjeinti wagía, wáfaaguña lun wibíjin ában rídi siélu le lúnti ladúrarun lun sun dan.

²⁶ Áu, neíbaaguña lídan ibágarí le, rúñuneí naríjin luágun ubuíduni le lúnbei líchuguni Búngiu nun, siélu. Mítaraantina queisi ageindaguti le agáyuajabei garábalirugu,

²⁷ lubáragiñe líra, áfara numúti lugúndan nügubu, fósuneí lun lagáambunina, lueí lubeigia neféridiruba lan lárigiñé buga arúfudajadina lan joun ámu luágu lubuídun úma lun wachúlürün lúmoun Búngiu.

10

Dimúrei luágu ájuduraguni joun sándu

¹ Nidújeñu, buséntina lun narítaguagüdünün luágu lé meja asúseredubei joun binádu wagübürigu lídan lé meja lídan jamá fulásu mageírawati, luágu ñiñein lán meja Búngiu lídan ában juánriñu jóugiñe lun loúnigiruniña. Séfuti giñe lanügüniña sungubei dan le jájiñuragunbalin Barána Funáti.

² Ítara líña queisi ában abásteruni joun láu jásügürün labádinaguagiñe barána, lúma juánriñu jóugiñe. Lídaañanu ában lúma Moisés lun jafálaruni ladüga ligía lan abúgurubaliña.

³ Joutiña giñe sun jagía lídaangiñe ában méme eígni le líchugubei Búngiu joun, siéluigiñe,

⁴ rúati giñe dúna joun sungubei lídaangiñe ában dübü lun játun. Ñiñein Crístu jáma luágu sun jawéiyasun lun fuleisei láníña láu dúna lun játun.

⁵ Láu sun líra, madügün jamúti jíbe-ágei lugúndan Búngiu, ába lamágundarun Búngiu jáma. Ligíati jóüwegunbei lídan fulásu mageírawati.

⁶ Sun le asúseredubei joun, ában jémpulu woun, lun mayúmajan wamá buri cátei wuríbatí, quei meja jadügüni.

⁷ Ligía májuduragua jumá lubei joun sándu quei meja jadüga jádaangiñe, queisi taríñaguni Lerérun Búngiu luágu jefédujan joun sándu. “Ába jañúurun gürgía eíga lúma áta, lárigiñe, ába jásaarun eféduja.”

⁸ Moún lumuti wadügün salúfuri quei meja jadüga jádaangiñe, ába larúfuduni Búngiu luágu wuríba lan le jadügübei láu louwegüdüniña mílu gürgía jádaangiñe lídan ában wéyu.

⁹ Moún lumuti giñe wáluajani lében lugúraasun Búngiu woun láu luríban wagáburi, quei jadügüni jádaangiñe, ába jóüwegun láu lágüragüdüniña joun jéwe.

¹⁰ Mamágundara jumá giñe lúma Búngiu quei jadüga jádaangiñe, ába loúnajani Búngiu ánjele lun láfaraguniña jílagubei.

¹¹ Suséreti sun le joun binádu agübürigu, ába labürüdün tídan Lerérun Búngiu queisi jémpulu woun, wagía le wíwanbei lídan lagúmujóun dan le, lun wasúbudiruni buídu luágu mínsife lan figoú lun Búngiu.

¹² Le lubeiti jarítaguabei luágu derégüdagua lan leíbugun lúma Búngiu, toúnigilá, máburujalá lídoun figoú.

¹³ Oúchwaguni buri le jasúfurirubei, ában láu lúma buri le jasúfurirubei ja jíbiri. Gayáraati jeménigidun luágu Búngiu, mígirunbei lun jíbjin oúchwaguni le jásiñerun awánda. Lubáragiñe líra, dánme líabin oúchwagüni, larúfudubei giñe Búngiu jun ída lúba lan jáfuridun lídaangiñe, ítara lúba gayára lan jawánduni.

¹⁴ Ligía lubeiti, nidújeñu jinsiñetiña nun, mádaragua jumá júngua lídoun cátei le jánina sándu.

¹⁵ Nadímurejaña jun queisi joun gürgía gunfaraandatiña, samína jumá júngua ánjein buídu lubei le naríñagubei jun, lúmoun mabuídun lan.

¹⁶ Dan le weresibirun, dan le wátun lídaangiñe uníñein le uágubei wíchiga eteingiruni lun Búngiu, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu luágu líta le áwiyurubei, dan lé meja louñwenbei luágu gurúwa wawágu. Dan le weígin tídaangiñe feín to wagúbachagouboun, arúfuda wamúti luágu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu luágu lúgubu le ledéregerubei lun ouweni luágu gurúwa ligía.

¹⁷ Queísi jou wabei tídaangiñe ában méme feín, arúfuda lumúti líra luágu lídaañadiwa lan ában láu sun gíbe wamá.

¹⁸ Aríja jumá lun násiñun le linásiñun Israél. Ja eigibaña lídaangiñe eíginí lé buri adágarawagúdüti lun Búngiu luágu latárü, lídaañañu lan ában jámagua, lúma lúma Labúreme latárü.

¹⁹ Mára naríñaguña luágu wíñwan jamá sándu, maríñaguntina gíñe luágu weírigutima lan úwi le adágarawagúdübei joun sügü láu ámu úwi.

²⁰ Le naríñagubei, luágu dan lan le jadágaragúdüñ ja íbídiñejabubaña lun Búngiu joun sándu, joun máfianu jadágaragúda, máma lun Búngiu, áni mabúseerúntina lun lídan jumá ában jáma máfianu.

²¹ Siñáti játun lídaangiñe licópun Wabúreme Jesucrístu úara lúma játun lídaangiñe jacópun máfianu. Siñáti gíñe jeígin luágu lídábunan Wabúreme Jesucrístu úara lúma jeígin luágu jadábunan máfianu.

²² ¿Ódi buséntün jeméendügüdüni Wabúreme láu jañúurun luágu jadábunan máfianu? ¿Jéretün funági lueí Búngiu lun manúfudebadün lan lueí ligáñi?

Lúnti jínsiñejabu jamá lánigu Crístu

²³ Inárüni le aríñawagúbei luágu gayára lan jadügüni gürígia le jabúseerun, láu sun líra, máma sun cáteí buíti láburujan. Gayáraati jadügüni gürígia le jabúseerun, láu sun, máma lan sun cáteí lun líderaguniña ámu gürígia lun jóidin jabáruaguóñ lúma Crístu.

²⁴ Lúnti warítangun luágu le buídubei joun ámu gürígia, mámarügü lan wawouguoun warítagua.

²⁵ Niján le lúnbei jadügüni luágu úwi. Joújuma lídaangiñe sun cáteí le alúgurajóubei mágidirugu, málügúdajanga jugúya ánjein dágúdawa lubeí joun sándu lúmoun madágarawagúdüñ lan,

²⁶ maríbadalá jarítangun luágu, gayáraati jeígini, lugúndun lání Wabúreme múa láu sun le lídaanbei.

²⁷ Ánjañ lamísuraja ában gürígia le mafiñeti luágu Crístu lun jídin eíga lúma, gayáraati jídin ánjañ busén. Joújumei le íchugúti jun, málügúdajanga ní cáta, mebéresen jumá ánjein dágúdawa lubeí eíginí ligía joun sándu furúmiñe, lúmoun madágaragúdüñwa lan.

²⁸ Ánjein aríñawagua jun luágu dágúdawaali lan eíginí ligía joun sándu, meíga jumeí, lueí jadügün dáñu lun le aríñagubalin jun, lueí gíñe laríbadun larítangun.

²⁹ Nadímurejañatia luágu larítangun le ában, máma luágu barítangun.

Gayáraati jamúga funa laríñangun mútu. “¿Cásan uágu lúnti lubeí lafálaruni ában gürígia le larítangun ámu?

³⁰ Ánjein gayára lubeí níchugun eteingiruni lun Búngiu luágu le neígubei, ¿cábago uágu jadímureja nuágu lueígiñe neígini?”

³¹ Ánjañ lubeíti eíga o áta o jadügün furúmieguarügü cáteí, adüga jumeí súngubei lídan ában luwúyeri le íchugubei inébesi lun Búngiu.

³² Míchiga jumá lébuna eíguaduni lun ní ában, ní joun juríu, ní joun ja mámbaña juríu, ní joun ja lánigu Búngiu.

³³ Áu, jóuchatina lun nagúndaaragúdüñña súngubei lídan sun cáteí, máma rügüñein nuóúgua narítagua, jarítagutina gíñe jawágu jíbiri lun gayáraabei lan jayábin lun jafiñerun luágu Jesucrístu lun jasálarun.

11

1 Áyeija jumeí nigáburí queísi náyeijani ligáburí Crístu.

Würíña lídan jóúndaragun afiñetiña

² Nidújeñu, gúndaatina jáu luágu súnwandan lan jarítangun nuágu, lúma luágu falá jumani arúfudajani le níchugubei jun.

³ Guetó, níjein ámu arúfudajani le nabúseerubei lun gunfaráanda jumáni, luágu Crístu lan lichügüdinabei cáda wügüri, wügüri tichügüdüna lúmari, itara queí Búngiu lan lichügüdinabei Crístu.

⁴ Nibúsigarídünati lun ladáuragun ában wügüri láu lálubugu dan le layúmragun lun Búngiu, eteingirei lídan jadámurin afiñetiña, o dan lan le laríñangun ugánu le ladímurejan Búngiu liyúmulugugiñe wügüri ligía, ladüga láu líra, larúfuduñein luágu níjein lan ában wügüri

weírigutimaati lanügüni lueí lídan adámurini ligía, áni Crístu rügüñein weírigu jádan sun wügüriña.

⁵ Nibúsigarídunati giñe lun madáuragun tan würi láu tábulugu dan le tayúmuragun lun Búngiu, eteingirei lídan jadámurin affñetiña, o dan lan le ladímurejan Búngiu tiyúmulugugiñe, ladúga láu líra tarúfuduñein tamájarun lun tanügüni wügüri weírigu sügü táu, wuríbatí líra, queisigubeirügü jamúga lasarún tídiburi queisi wügüri.

⁶ Ánjoun madáuragun ában würi láu tábulugu, buítimaati lun tásaruni sun tídiburi, áni ánjein busíganudúna lubei tibusuni würi tídiburi o tásaruni lan tábulugu, darúguatá láu tábulugu.

⁷ Moún lumuti ladáuragun wügüri láu lábulugu lídan jadámurin affñetiña lugúndun liyáwa Búngiu ligía, áni arúfuda lumúti luweírigun Búngiu. Ánjounti würi, arúfuda tumúti luweírigun wügüri,

⁸ lugúndun dan le ladügünbalin Búngiu wügüri, máma tídaangiñe würi ladügei, würi ladügúboun lídaangiñe wügüri.

⁹ Adúga lumútu Búngiu würi lun wügüri, máma wügüri tun würi.

¹⁰ Ligía lúnti lubei tadáuragun würi láu tábulugu lídan jadámurin affñetiña queisi liseíni derégúdaguau lábugiñe lagúmadijan wügüri, lúma lun jagúndaarun ánjeligu láu tagúfurumadun.

¹¹ Láu sun líra, lídan wabágari queisi affñetiña, mégei lumútu wügüri würi, mégei tumúti giñe würi wügüri.

¹² Queisi inárüni lubei luágu lídaangiñe lan wügüri tadügüwa würi, ítara líña giñe inárüni lan luágu würi lan íchugubalin wügüri ubouágu, áni sun cátei lúmagiñe Búngiu líabín.

¹³ Ítara líña lubeiti, samína jumá júngua ánjein buídu lubei lun tayúmuragun würi lun Búngiu lídan adámurini madáuragunga láu tábulugu.

¹⁴ Jéchutiwa wagia gürigia lun warítangun luágu busíganu lan lun migínagu lan lídiburi wügüri.

¹⁵ Ánjoun würi, ában uwéndeni tun lun migínagu lan tídiburi, ligía líchugúnbei ídiburi migínaguti tun lun tadáuragun láu tábulugu.

¹⁶ Ánjein níjein lubei busénti lasígenejan luágu cátei le, lúnti lasúbudiruni luágu ni lan wagia, ni já buri jíbiri tílana lílígílisin Búngiu masúbudiruntiwa ámu igáburi lueí líra.

Luríban jagáburi affñetiña dan le jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu

¹⁷ Nabürüja jun guetó luágu ában cátei le siñábei nariñagun luágu buídu lan jadügüni, lugúndun genége lumúti luágu adúga lán buri joúndaragun dáñu jun lubáragiñe jamúga ladügün buíti.

¹⁸ Furúmiñeti cátei, aríñawagúati nun luágu dan lan le joúndaragun, níjein lan fánreinguaú jídan, áni affñetina luágu níjein lan inárüni lídan le aríñawagúbei.

¹⁹ ¡Fágua lúnti ñi lan fánreinguaú jídan lun lasúbudirúniwa cátaña lan affñetiñabaña ja tímatimaatiña!

²⁰ Láu buri fánreinguaú le, dan le joúndaragun lun jeígin luágu lidábulan Wabúreme Jesucrístu, siñáti jeígin láu ában igáburi le íchugubei inébesei lun,

²¹ lugúndun dan le lachülürün óra lun jeígin, meígintün nege lídan ában. Lubáragiñe líra, cáda ában, ába loufudajan egei eígini le lanügübei. Ja siñábei janügün gibeti, ába jeréderun láu jaláma. Jayábiti jídaangiñe, ába játun sarágu darí lun jabácharuadun.

²² ¿Mábantün funági lun jeígin lúma lun játun ñi? Láu igáburi le, barü jumutiña tílana lílígílisin Búngiu quei ni cáta, rújumaña ja úabei ni cáta jáma lídoun busíganu. ¿Cábagi nariñaga jun luágu líra? ¿Lúnti nagúndaarun jáu? ¡Luágu líra siñáti!

Adíneruni le arítaguagülei luágu louñwen Wabúreme

²³ Lúmagiñe guánarügü Wabúreme Jesucrístu nerésibirei igáburi le warítaguagülei luágu louñwen, lé meja nichugubei jun. Queisi le nubebei jun, luágu le lan áriebu le lalúgurúnbei Wabúreme, ába lanügünun fein lújaburugu,

²⁴ lásun líchugun eteingiruni lun Búngiu tuágu, ába lagúbachagunun lun lafánreinragunun jádan lánigu, ába lariñagun. “Joujúma, núgubu le, le nedéregerubei luágu jufúleisein. Adúga meme jumei cátei le, jarítaguagüleme nuágu.”

²⁵ Ítara giñe, lásun jeígin, ába lanügüni cópu táu diweín lújaburugu, ába lariñagun. “Cópu le táu diweín to, liseíni iséri lídárudun Búngiu júma, le achoúrurúabei láu níta le lúnei láwiyurun lídaangiñe núgubu juágu. Ságúme játuni, adúga jumei lun jarítangun nuágun.”

²⁶ Ítara líña lubeiti, daríme le lagíribudun Wabúreme ubouágun, ságúme jeígin fein, gurá jugúya diweín to jarítaguagülei luágu Jesúsu, jarúfuduñein luágu lóunwen Jesúsu wawágu.

Ligáburi leigín eígini le arítaguagülei luágu Jesúsu

²⁷ Furúmieguarügü le eígitu fein tugúya, guráloun diweín to láni Wabúreme Jesucrístu lídan ában igáburu le míchuti inébesei lun Búngiu, ladügüña figóu ladüga líchugüña lan minébesei lun lúgubu Wabúreme lúma líta.

²⁸ Ítara líña lubeíti, cáda ában lúnti lasúbudiragun lúngua buídu ánjein jarúma tubeí lanígi lubáragiñe lerésibirun.

²⁹ Lúgúndun ánjein erésibira maríttagunga luágu laníchigu lánina lúgubu Wabúreme, labeíchubei Búngiu.

³⁰ Ligía añájein lubeí sarágu jídaangiñe, sánditiña, débilitiña, jilágu jíbiri.

³¹ Ánjawa jamúga asúbudiragua woúngua buídu lubáragiñe werésibirun, mabeíchun lumútiwa jamúga Wabúreme ítara.

³² Dan le labeíchuniwa Wabúreme, ladügüñein líra lun wasúbudiragun woúngua, gayára lámuga wasáansiraguni wagáburu lueí weféridirunme úara jáma lirájüñü ubóu.

³³ Ítara líña lubeíti nidújeñu, dan le jóúndaragun lun jerésibirun, agúrabagua jumá júngua.

³⁴ Ja lamátiña, jóújama jábiñe, mabeíchun lámugaña Búngiu luágu luríban ligáburu jóúndaragun. Lé buri líbiri cáte naráanserubei dánme le nádin aríjañ.

12

Ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda afñeti

¹ Nidújeñu, níjein buri cáte nabúseerun lun jasúbudiruni luágu buri ubáfu le líchugubei Sífiri Sándu lun cáda afñeti luágu Jesucrístu.

² Subúdi jumúti buídu luágu dan lán meja le mámagidün lánigu Crístu, ádajoátün meja lun jeíbugun járigi sándu ja mariñagadibaña.

³ Ligía nabúseerunbei nariñagun jun guetó lun gayára lan jasúbudiruni ánjein lubáfu lubeí Sífiri Sándu ádajabálin ában gürígia lun ladímurejan lumoun lubáfu lan espíritu wuríbati. Siñáti ládajani Sífiri Sándu ában gürígia lun lanábaguni Jesúsu láu lariñagun luágu máma lan Lirañ Búngiu, espíritu wuríbati ádajabalin lun ladügüni líra. Áni láu rügüñein lubáfu Sífiri Sándu gayára lan lariñagun ában gürígia luágu Jesúsu lan Wabúremebei.

⁴ Níjein sarágu luwúyerigu ubáfu le gayáraati lerésibiruni gürígia le afñebei luágu Jesucrístu, áni ában méme Sífiri Sándu íchugubalin.

⁵ Níjein sarágu luwúyeri ligáburu esériwiduni lun Wabúreme Jesucrístu láu ubáfu buri le líchugubei Sífiri Sándu woun, áni lun méme ában Abúremein wesériwida.

⁶ Lídan giñe sarágu luwúyeri wayúsuri ubáfu buri le rúaalibe woun, áni ában méme Búngiu le íderagubaliwa lun wayúsuruni ubáfu ligía.

⁷ Arúfudaguati Sífiri Sándu lúngua wádaangiñe láu ubáfu le líchugubei woun, lun gayára lan wíderaguniña jíbiri afñetiña.

⁸ Añájein jíbiri, rúti Sífiri Sándu ubáfu joun lun gayára lan jadímurejan láu lichú áu, añájein úntiña líchiga ubáfu lun jadímurejan láu sarágu subúdi.

⁹ Jíbiri resíbitiña ában afñeni weíruti lumagiñe méme Sífiri Sándu ligía, jíbiri resíbitiña ubáfu lun jareídaguagüdün sánditiña.

¹⁰ Añájein resíbitiña ubáfu lun jadügün miláguru, jíbiri resíbitiña ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe. Joun jíbiri, rúti ubáfu lun jasúbudiruni ánjein Sífiri Sándu lubeí ádajabalin ában gürígia lun ladímurejan o ámu lan luwúyeri espíritu, jíbiri íbjatiña ubáfu lun jadímurejan ámuñegueinarügü luwúyeri dimúrei lueí jerérun. Añájein íbjatiña ubáfu lumagiñe Sífiri Sándu lun jafúnraanguagüdüni le aríñawagúbei lídan buri dimúrei teréncha ligía.

¹¹ Sún buri cáte le, ában méme Sífiri Sándu le ábanrügübei, ligía adügübalin, le afánreinjabalin ámuñegueinarügü ubáfu ligía lun cáda gürígia queísi labúseerun.

Lánigu ában méme úgubu súngubei

¹² Gibeti umégeguni lídan wágubu, áni sun umégeguni ligía ában rügüñein úgubu ladüga. Ítara líña giñe le únbei wagúara lúgubu Crístu, cáda ában afñeti ában lidaangiñe lumégegun lúgubu Crístu.

¹³ Sun wagía afñetiña—juríu, máma juríu, idámuni, máma idámuni, furúmieguarügü le wawúyeribeí—láu wabásterun, ába ladügüniwa Sífiri Sándu lun ában wamá jáma sun jíbiri afñetiña, áni sun wagía, resíbi wamúti méme Sífiri Sándu ligía.

¹⁴ Níchiga ában jémpulu jun luágu wágubu láu sun lumégegun lun jasúbudiruni luágu ítara wáña lan queísi lumégegun lúgubu Crístu. Wágubu, máma rügüñein ában umégeni luágu, gíbeti umégeguni luágu.

¹⁵ Ánjein jamúga aríñaga ugúdi. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan újabu”, máma lueígiñe líra lun mámbabei lan líbiri úgubu,

¹⁶ ánjein lan jamúga aríñaga arígei. “Máma nugúya líbiri úgubu lugúndun máma nan águu”, máma lueígiñe líra lun mámbabei lan líbiri úgubu.

17 Lun jamúga águu lan sun úgubu, ¿ída líña jamúgagi wagáambun? O lun jamúga arígeirugu lan sun úgubu, ¿ída líña jamúgagi wirímichun?

18 Rúlaali Búngiu cáda lumégegungun úgubu le ní lumuti labúseera.

19 Lun jamúga ában rügüñein lan umégeni luágu úgubu, moustarunti jamúga úgubu ligía.

20 Láu sun gibe lan lumégegungun úgubu, ában rügüñein úgubu.

21 Siñáti lariñagun águu lun újabu. “Memégeirun numútibu”, siñáti giñe lariñagun ichügü lun ugúdi. “Memégeirun numútibu.”

22 Lubáragiñe líra, lé buri lumégegungun úgubu le laganounbei camá débiliti, ligiatima buri mégeiwabei,

23 lé buri lumégegungun úgubu le wanügübei quei ni cáta, ligiatima wadáruguagüdübei láu uwéndeni. Le buríti líbiri lumégegungun wágubu le arámudaguabei, ligiatima wouuserunbei láu gouñigi,

24 le madügünwabei lún buri líbiri lumégegungun wágubu. Ítara líña laráanseruni Búngiu úgubu lun le lán buri líbiri umégegungun le anügübei quei ni cáta, ligiatima lan weirigu,

25 lun níjein lan ában úarani luágu úgubu lídan le luwádigimaridun sun umégegungun lídan ában, láu ában touñigi jouñiwagua.

26 Anjein asúfurira ában lídaangiñe lumégegungun úgubu, súfuriti giñe buri le líbiri, anjein giñe ouserúa ában lídaangiñe buídu, ába lagúndaarun lé buri líbiri lídan ában.

27 Ítara méme líña giñe, lúgubu Crístu jugúya, cáda ában jídaangiñe, lumégegungun úgubu ligía.

28 Rújali Búngiu wadágimanu jun tían liliñisin lun juwádigimaridun luágu ában queisi luwádigimaridun lumégegungun úgubu. Furúmiñetiña, apóstolugu líchuguniña Búngiu lun jeseríwidun joun jíbiri afiñetiña, jabíaman, profétagu, júruwan, arúfudajatiña luágu cátei lání Búngiu, lárigiñe, ja adáagubaña miláguru, lárigiñe, ja areídaguagüdübaña sánditiña, ja ídejabaña, ja láubaña gumádi, jáma ja íbjubaña ubáfu lun jadímurejan dimúrei buri le teréncha.

29 ¿Apóstolugu funági súngubei? ¿Profétagu funági súngubei? ¿Arúfudajatiña súngubei? ¿Ódi sun jagía adáaguatiña miláguru?

30 ¿Gabáfutiña súngubei lun jareídaguagüdün sánditiña? ¿Adímurejatiña súngubei dimúrei buri teréncha? ¿Gayára jamúti súngubei míni lán buri dimúrei ligía aríñaga? Uá.

31 Buíti lubeíti lun jáfaagun lun jíbijini lubuídun-ágei buri ubáfu lúmagiñe Búngiu, áni níjein ában cátei lun jáfaagun lun jíbijini, buítimaati sügü láu sún buri ubáfu ligía, ínsiñeni cátei ligía, narúfudaja jun luágu.

13

Ínsiñeni

1 Ánjawa jamúga gabáfu lun wadímurejani sun luwúyeri dimúrei le adímurejoúbei ubouágu lúma sun luwúyeri dimúrei le jadímurejabei ánjeligu, áni mínsiñejabutiwa, málati jamúga wadímurejan. Ítara wáña jamúga quei ában garánwoun le adañjati, o quei lan ában asiedu le areínchuti.

2 Anjein jamúga gayára ladímurejan Búngiu wayúmulugugiñe, subúdi wamei sún buri lujúliin-ágei inárüni arámudaguati áni níjein sun luwúyeri subúdi wama, áni weiri ligía wafiñen darí jamúga lun gayára lan wagídaruni ában wübü lídaangiñe lubára láu afiñeni ligía, sun líra áni mínsiñejabutiwa, ni cáta wagía.

3 Anjein wíchiga sun le wámabei murúsun murúsun joun gudémetiña darí lagúmichun, madügünga wamei láu ínsiñejabuni, meseríwinti woun lun ni cáta. Lun jamúga weiri lan weseríwidun lun Búngiu darí lun wágudúniwa jilágubei luágu, meseríwidungu wagía láu ínsiñejabuni, málati giñe woun.

4 Le jínsiñejabúbei gágúraasunti, areídati, áni magímugati, mapántati, manáangun ligía lúngua.

5 Manárimeguti, máma rügüñein luouguu larítagua, magáñidunti, mágyugüdünti wuríbani luágu wuríbani.

6 Magúndaarunti láu jafígoun ámu, lagúndaarun dan le janügün gürígia ában úma le richábei.

7 Awánda lumúti sun cátei, afiñeti buídu jawágu súngubei, afiñeti luágu gayára lan leménigidun jawágungun gürígia lun jarúfuduni lubuídun jagáburu, úati ni cáta lun gayára lan lagídaruni línsiñejabu.

8 Lachülürüba dan, dánme le lagíribudun Jesucrístu ubouágun, lun madímurejan lánme Búngiu jayúmulugugiñe gürígia, madímurejoún ligíame dimúrei buri teréncha, memégeirunwalime giñe subúdi. Anjeinti ínsiñeni, leréderuba lun sun dan.

9 Guetó, murúsun rügüñein wasúbudirun, murúsun rügüñein giñe wafúraanguagüdüni dimúrei le ladímurejabei Búngiu wayúmulugugiñe.

10 Anjeinti dánme le lagíribudun Jesucrístu, wasúbudirubei sun cátei le gumúti. Murúsun ubáfu le wabíjibe guetó, memégeirunwabei, lagúmichagua.

¹¹ Dán meja le irájüñügi diwa, quei meja irájüñü wadímureja, quei meja irájüñü wasáminara, quei gíñe meja irájüñü warítagua, ánjeinti dan le wügüríñajadiwa, ába wígiruni le jáni irájüñü.

¹² Guetó, louguati wasúbudirun luágu Búngiu lúma luágu luwádigimari, warjini camá buri cátei le marijinti buídu tídan ában isúbusein. Lachúlürüba wéyu lun warjini Búngiu furáangu. Guetó, louguati wasúbudiruni buri cátei, wasúbudirubei Búngiu le gumúti lídanme wéyu ligía queísi lasúbudiruníwa Búngiu guetó.

¹³ Afñeni, eménigini lúma ínsiñeni ladúruruba lun sun dan, áni ínsiñeni, weíritimaabei lídaangiñe ürúwagubei.

14

Ladímurejoún dimúrei teréncha

¹ Ítara líña lubeíti, lubáragiñe sun cátei, áfaagua jumá lun jínsiñejabu jumá, ayúmaja jumá gíñe lun lichugun Búngiu ubáfu le lichugubei joun afñetiña lídaangiñe Sífiri Sándu jun, létima ubáfu lánina ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe gürígia.

² Buitimaati lun jáluajan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe sügü láu jáluajan jadímurejan dimúrei teréncha, lugúndun gürígia le adímurejati dimúrei buri teréncha, lun Búngiu ladímureja máma joun gürígia, lugúndun Búngiu rügüñein asúbudirei líla dimúrei le ladímurejabei. Le laríñagubei, lídaangiñe Sífiri Sándu laríñagei, ánjeinti laníchigu, arámudaguati luei jasúbudin gürígia.

³ Ánjeinti le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, adímurejati láu jerérun ja agáambubalin lun lawáanseragüdüniña lídan cátei lánina Búngiu, lun lichugun dügüdaguau joun lúma gurásu.

⁴ Le adímurejati dimúrei teréncha, lúngua rügüñein líderagua lídan leíbugun lúma Búngiu, ánjeinti le iyúmulugugiñebei ladímureja Búngiu, awáansegüda lumútiña lánigu Búngiu lídan jeíbugun lúma.

⁵ Buséntina jamúga lun gabáfu jumá sun jugúya lun jadímurejan dimúrei teréncha, laú sun, buséntimaatina jamúga lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmulugugiñe, lugúndun buitimaati líra sügü láu ladímurejoún dimúrei teréncha, ánjein gubeírügü aríñawagua ca lan míni lan le aríñawagúbei lídan dimúrei ligía lun gayára lan jawáanserun títana ligílisi lídan jeíbugun lúma Búngiu.

⁶ Ligía lubeíti nidújeñu, ánjana ñüdüñ bisídaün, ábame nadímurejan jun láu dimúrei teréncha, mesériwinbei líra jun lun ní cáta, ánjana gubeírügü gíñe adímureja jun lídan werérun luágu cátei le lasúbudiragüdüñ Búngiu woun, o níchugun lan ában subúdi luáguti inárüni jun, o ában lan arúfudajani, o ladímurejan lan Búngiu jun niyúmulugugiñe.

⁷ Rúwamei jálagu áfarutiña quei ában jémpulu. ílagu buri ligía, mabágariti, quei buri fidu, gidára, ánjein wásiñera asúbudira furáangu ca lan nóta afarúbei, ibídiñebei woun ca lan urému le wagáambajabei.

⁸ Ánjein mínwirun fidu ában ínwiruni furáangu wurríburugu, úabei ní ában aráanseruti lun lídin ageíndagua.

⁹ Ligía méme gíñe asúseredubei wáma. ánjawa maríñagun dimúrei le gayáraati gunfaráandawa lan, ¿ída lubági lasúbudirúniwa ca lan waríñagubei? ¡Wadímurejaña lun garábalí!

¹⁰ Gíbeti luwúyerigu dimúrei ubouágu, áni sún buri dimúrei ligía richáti joun ja gunfaráandabalin,

¹¹ ánjein úa lubei gunfaráanda náni dimúrei le áubei ladímurejoúa nun, terénchabalina lun gürígia le adímurejabei nun, áni terénchabei gíñe gürígia ligía nun.

¹² Ligía, quei weíri lubei jayúmajan lun jíbjin lídaangiñe ubáfu le lichugubei Sífiri Sándu joun afñetiña, áfaagua jumá jíbjin ubáfu buri le gayáraabei lawáanseragüdüniña títana ligílisi.

¹³ Gürígia lubeíti le adímurejati dimúrei teréncha, lúnti lamúriajan lúma Búngiu lun lichugun ubáfu lun lun lafúnraanguagüdüni le laríñagubei lídan dimúrei ligía.

¹⁴ Ánjana ayúmuragua lun Búngiu láu dimúrei teréncha, inárüni luágu nayúmuraguña lan láu náni espíritu, líla le naríñagubei, ibídiñeti nun.

¹⁵ ¿Cátei lúnbei wadüñi? Lídan adámurini gayáraati wayúmuragun láu dimúrei teréncha, lúnti gíñe wayúmuragun láu dimúrei le gunfaráandawati. Gayáraati werémujan láu dimúrei teréncha, lúnti gíñe werémujan láu dimúrei gunfaráandawati.

¹⁶ Ánjein badímurejaña lubei lun Búngiu luágu luweírigun láu dimúrei teréncha, gürígia únabugutiña ja agáambubalibu siñábei júaradun búma, lugúndun úati gunfaráanda jamáni le baríñagubei.

¹⁷ Gayáraati ában lan eteíngiruni buíti le bíchugubei lun Búngiu láu dimúrei teréncha, míderagun lumútiña jíbiri gürígia láu líra.

¹⁸ Teínqui numúti Búngiu luágu gayára lan nadímurejan dimúrei teréncha sügü jáu sun jugúya,

¹⁹ Áni jímein numúti naríñagun seíngü dimúrei le gunfaráandawati lídan jóúndaragun tílana liglísí, lun gayára lan jafúnrendeirun númagiñe, lubáragiñe naríñagun dísi-mílu dimúrei teréncha le úati gunfaráanda láni ni ában.

²⁰ Nidújeñu, masáminara jumá quei irájüñü luágu buri cátei le. Ítara jumá quei irájüñü lún buri cátei le wuríbati, ítara jugúyame queisi weínamujaña lídan ligáburí jasáminarun.

²¹ Laríñajare tídan lilíburun lúrudu. “Nadímurejaba joun lílana fulásu le lídan ámu luwúyeri dimúrei, lúma jayúmugugiñe teréncha, ni ítara, mebéresenbaña náu, líña laríñagun Jabúreme Búngiu.”

²² Ubáfu lubeiti lun ladímurejoúniwa ámuñegueinarügü dimúrei, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun ja mafiñebaña, máma joun ja affiñebaña. Anjeinti ubáfu lun ladímurejan Búngiu jayúmugugiñe gürgía, seríwiti liseínime lubáfu Búngiu joun affiñetiña luágu Jesucristu, máma joun ja mafiñebaña.

²³ Dan lubeiti le oúndaragua jamá sun tílana liglísí, ánjein jadímurejaña lubei sun jugúya dimúrei teréncha, ába jebélurun mafiñetiña jánwoun, o gürgía lan ja ibídiñegilibei luágu ubáfu le joun, ¿ma jaríñaguba luágu lülülajalí lan jáu?

²⁴ Ánjein ladímurejaña lubei Búngiu jiyúmugugiñe, ába lebélorun ában le mafiñeti, ladáriraguba lúngua luágu gaffigoun lan dánme le lagáambuni le jaríñagubei.

²⁵ Ítara lúba lafúnraangudun cátei arámudaguati le tídaanbei lanígi, ábame lájuduragun íchiga inébesei lun Búngiu, aríñaga liglame luágu níjein lan Búngiu júma le tímatimaati.

Adüga jumei sun cátei lídan lubúdubu

²⁶ Nidújeñu, níjan lubeiti igáburí le lúnbei jóuseruni lídan jídamurin. Dan le jóúndaragun lun jájuduragun lun Búngiu, añájeinbaña jídaangiñe láu urému o arúfudajani, o cátei le lasúbudiragüdün Búngiu jun, o adímurejani lídan dimúrei teréncha, o lafúnraanguagüdüniwa adímurejani ligía, sun líra adüga jumei lun méme jawáanserun tílana liglísí lídan cátei le luáguti Búngiu.

²⁷ Dan le ladímurejoún lídan dimúrei teréncha, biámarügü jamá gürgía adímureja, o úrüwa, áni ában ábanlá giñe jadímurejan, lúnti giñe níjein lan ában lun lafúnraanguagüdüni le jaríñagubei.

²⁸ Ánjein úa lubei ni ában le gayára lumúti afúnraanguagüda, buítimaati lun madímurejoún lan lídan dimúrei teréncha lídan adámurini, ladímureja cáda ában lúmagua lúma lun Búngiu.

²⁹ Ánjein giñe luáguti lubei ladímurejan Búngiu jayúmugugiñe gürgía, biámarügü o úrüwa jamá gürgía adímureja, ja jíbiri lun jaríjin ánjein lúmagiñeti lubei Búngiu le aríñawagübei lúmoun máma lan lúmagiñeti.

³⁰ Ánjein asúbudiragüda Búngiu ában cátei lun ámu gürgía le ñun umúti lun íchuguni lun gurífriguatü, lúnti lámánichun le adímurejabei lun íchugun dan lun, lun ladímurejan.

³¹ Ítara, sun jugúya le iyúmugugiñebei ladímureja Búngiu, gayáraabei jadímurejan ában ában lun jafúrendeirun súngubei, ragú jugúyame gurásu.

³² Ja iyúmugugiñebaña ladímureja Búngiu, lúnti jágüdaagun jóungua darí lachülürün jadáani lun jadímurejan,

³³ lugúndun Búngiu le íchugubalin ugánu ligía joun, lánina darángilaü, máma lánina chagáguatü.

Queisi jagáburí jíbiri wadújeñu lídan wafiñen dan le jadámuridagun,

³⁴ moún lumuti jadímurejan wúríña lídan jadámurin affiñetiña lugúndun majouáti lun cátei le. Lúnti gagáambadi jamá queisi laríñaguni lilúrudun Búngiu.

³⁵ Ánjein busén jabei jasúbudirun ában cátei, álügüda jamei jámari jábiñe, lugúndun mabuidunti laríaajóun lun tadímurejan ában wúri lídan jadámurin affiñetiña.

³⁶ Ánjaün magúnda láu nerérun, lúnti jasúbudiruni luágu máma lan júma lagúmesera Lerérun Búngiu, áni mámarügügidün giñe jugúya erésibirei.

³⁷ Le jarítaguabei luágu gabáfu lan lun ladímurejan Búngiu liyúmugugiñe, o jarítagua lan luágu ru lan Sífiri Sándu ámu ubáfu lun, lúnti lasúbudiruni luágu ában lan lugúmadin Wabúreme Jesucristu cátei le nabúrújabei jun.

³⁸ Ánjein manügün lan ítara, reideilá lídan libídiouniga láu.

³⁹ Ítara líña lubeiti nidújeñu, áfaagua jumá lun gayára lan ladímurejan Búngiu jiyúmugugiñe, mamájara jumá lun ladímurejoún lídan dimúrei teréncha,

⁴⁰ adúgarüga jumei sun cátei lídan lubúdubu.

¹ Guetóti nidújeñu, buséntina lun jarítagun luágu ugánu lé meja apúrichija náalibeí jun luágu Jesucristu le Wasálbaragüle. Niján ugánu ligía le jerésibirubei, le giñe ídaanbei derégúdagun lan jafiñen.

² Sálatün giñe lun sun dan ladüga jafiñen luágu ugánu le, ánjein jafálara le uágubei napúrichija jun, ánjein giñe láu lubeí jinárün jafiñera.

³ Furúmiñeti cátei, arúfudaja náali le furéndeí náalibeí luágu Wasálbaragüle jun, luágu jilá lan Cristu luágu wafígoun, queísi tariñaguni Lerérun Búngiu luágu lúnti lan lasúseredun.

⁴ Lárigiñe meja loúnwen, ába labunún, ába lásaarun lidaangiñe oúweni luágu lürüwan wéyu queísi tariñaguni Lerérun Búngiu luágu le lúnbei lasúseredun.

⁵ Ligía larúfudagun lúngua lun Pédro, lárigiñe, ába larúfudagun lúngua joun jíbiri apóstolugu.

⁶ Lárigiñe, ába larúfudagun lúngua joun sügü jáu seíngü-san affiñetiña ja oúndarañubaña lídan ában, áni añájeingua sarágu jádaangiñe, wínwangiña chülül lúmoun dán le, ja jíbiri, jilágu.

⁷ Lárigiñe, ában larúfudagun lúngua lun Jacóbo, lárigiñe, joun sun apóstolugu.

⁸ Agúmujoúni, járigiñe süngubei, ába giñe larúfudagun lúngua nun, láu sun itara níña lan quei ában le agúriajóuti lídan ában igáburi le múaraanti,

⁹ Iugúndun áu lan ni cátatimáabei jádan apóstolugu, madúnatina ni lun nanügün quei apóstolu, lugúndun eíbaaja numútiña méja tilana lilígilisin Búngiu.

¹⁰ Áu le áubei guetó lugúndun lareídun Búngiu nun, áni merédeti lareíni nun maságarunga ni cáta buiti nídaangiñe, lubáragiñe líra, ñadágimeinjaadina sügü jáu jíbiri apóstolugu, láu sun máma lan áu ñadágimeinbei, Búngiu le núbabei láu lareíni, ligía ñadágimeinbei nídaangiñe.

¹¹ Meberésentina ca lántima ñadágimeinjañabaña, jagta lan o áu lan, niján ugánu le wapúrichijabei luágu lásaarun Cristu lídaangiñe oúweni, áni niján giñe uágubei jafiñera.

Jásaarun jiláaña lídaangiñe oúweni

¹² Queísi wapúrichijan luágu saráali lan Jesucristu lídaangiñe oúweni, ába jerésibiruni, ¿ida liñáti añájein lubeí jádaangiñe aríñagatiña luágu másaarun jamá jíbiri jiláaña?

¹³ Ánjein másaarun jabei jíbiri jiláaña, másaarunti lubeí giñe Cristu lídaangiñe oúweni,

¹⁴ áni ánjeinti másaarun lubeí Cristu lídaangiñe oúweni, málati ugánu le wapúrichijabei luágu asálbaruni, málati giñe affiñe le juágubei.

¹⁵ Ánjein itara líña lubeí, waríñaguña iyéeni luágu Búngiu, lugúndun aríñagaadiwa lan luágu sarágüda láani Búngiu Cristu lídaangiñe oúweni, ánjein máma lubeí inárüni luágu sará jamá jiláaña, máma giñe inárüni luágu sarágüda láani Búngiu Cristu lídaangiñe oúweni.

¹⁶ Lugúndun ánjein másaarun jabei jiláaña, ni Cristu, másaarunti giñe lídaangiñe oúweni,

¹⁷ áni ánjeinti jiláñugili lubeí Cristu, mesériwinti jafiñen lun ni cáta, lídaangidün jifígoun ligíbugiñe Búngiu.

¹⁸ Áni ánjein itara líña lubeí, féridiñu jáña giñe ja oúwegubaña láu jafiñen luágu Cristu.

¹⁹ ¡Ánjein lúntirügü lubeí íbágari le weménigi luágu Cristu, fugiábu wagía jádaangiñe süngubei!

²⁰ Le inárünitibeí, saráti Cristu lídaangiñe oúweni lúnya labágaridun, ligía furúmiñetibeí ásaaruti lídaangiñe oúweni lun moúnwendügüyaali lan, áni itara lúba jásaarun sun lánigu.

²¹ Ítara quei lídaangiñe lan ában wügüri lagúmesera oúweni ubouágu, lídaangiñe giñe ában wügüri lagúmesera jásaarun jiláaña.

²² Ítara quei jóuwegun süngubei ladüga lídaangiñe lan Adán jayábin, itara lubá giñe gabágariya jamá süngubei lárigiñe oúweni ladüga lánigu jamá Cristu.

²³ Lúnti lásaarun cáda ában lídan lídáani. furúmiñeti meja ásaaruti, Cristu, lárigiñeme, dánme le lagíribudun Cristu ubouágun, ligíame jásaarun lánigu lídaangiñe oúweni.

²⁴ Ligíabati líabin lagúmuchagile sun cátei, ábame lagünrinchaguni Cristu sun líbiri luwúyeri arúejani, ubáfu, lúma érei le ubouágubei, ábame ledégerumi arúejani lun Búngiu Úguchili.

²⁵ Larúejaba Cristu daríme gáñeigüda láali Búngiu wuríbu lun jawágu sun láganiñu,

²⁶ oúweni, ligíaba lagúmujoún ágani agünrinchawagúti.

²⁷ Rúlaali Búngiu sun cátei lábugiñoun lubáfu Cristu, dan le tariñagun Lerérun Búngiu luágu rúa lan sun cátei lábugiñoun lubáfu, subúdiwati luágu úa lan Búngiu lábugiñe lubáfu, lugúndun Búngiu íchugubalin sun cátei lábu lubáfu Cristu.

²⁸ Dánmeti le reidejiali sun sun cátei lábugiñe lubáfu Cristu, ábame leréderun Cristu, le Liraü Búngiu, lábugiñe lubáfu Búngiu, le íchugubalin sun cátei lábugiñoun lubáfu Cristu. Búngiurügüba urúei, le Súnti Gabáfu.

²⁹ Añájein jádaangiñe, abásterutiña jewéñegua ja oúwetiña mabásterunga. ¿Cámegei jadügei lira? Ánjein másaarun jabei jiláaña, ¿cámegei ju lan jabásterun jewéñegua?

³⁰ Ánjein siñá jásaarun jiláaña, málati wapúrichijan súnwandañ lúnrügü weíbaajoún lueígiñe.

³¹ Ságü wéyu yaráfa wamá lun woúnwen, inárüniti líra nidújeñu, queísi ugúndani le nasándirubei juágu queísi affiñetiña luágu Wabúreme Jesucristu.

³² Ageíndaguatiña wügüríña ja ítarabaña quei anímaalugu janárimetiña ya Éfeso núma, ladüga mínsiñe lan cátei le napúrichijabei joun, ¿cági nagáñeirubei láu líra? Ánjein jamúga inárúni lubei luágu úabei lan íbágari lárigiñe oúweni, richátiña jamúga ja aríñagubaña. “Jouwama, guráwama, lugúndun jarúga wouwegua.”

³³ Mayeedúa jumá. Aríñawagúati. “Féridigüda jamúti jagübüri umádagu lubuídun igáburí.” Inárúni líra.

³⁴ Darígua jumá júngua, giríbu jumá lun ában íbágari le surúti, mafígouja jumá. Añájein jídaangiñe, íbídiñeti Búngiu joun. Naríñaguñein le lun janügün busíganu.

Ída lúba ligáburí jásaarun jiláaña

³⁵ Fágua níjeinbei áltügüdajati. “¿Ída lúbasan ligáburí jásaarun jiláaña? ¿Cábasan luwúyeri úgubu jawágu?”

³⁶ Libídiouniga láu áltügüdajani líra. Dan le labunún ában ílaü, gásu lañáladun lábugiñe múa furúmiñe lubá gayára lan laboučhun.

³⁷ Máma nádú le lúnbei lájüchün abunúbei, ílaü abunúbei, furúmieguárügü le luwúyeribeí.
³⁸ Lárigiñe labunúniwa, jílá ligía, ába líchuguni Búngiu úgubu le labúseerubei luágu ílaü ligía, ába líchuguni úgubu le lúnbei cáda ílaü.

³⁹ Máma ában lábu sun úgubu, ámu luwúyeri jágubu gürígia, ámu jágubu anímaalu, ámu jágubu dunúru, ámu jágubu údurati.

⁴⁰ Níjein gíñe buri cátei siéluna queisi wéyu, játi, warúguma, queísigubeirügü níjein lan ubouáguna, ámu lubuídunmeraü buri le siéluna luei le ubouáguna.

⁴¹ Ámu larúni wéyu luei larúni játi, ámu gíñe jarúni warúguma, áni jídaanguanarügü warúguma, ámuñegueinarügü jarúni jawáriuagua.

⁴² Ítara líña gíñe lídan jásaarun jiláaña, ámubei jágubu, labunúa ában úgubu le gañáladaditi, lásaarame le moúnwenjali.

⁴³ Labunúa ában úgubu le mabuídunjali, lásaarame ában le buídumeraüti. Labunúa ában úgubu le débiliti, lásaarame ában le jéreti.

⁴⁴ Labunúa ában úgubu le idanbei wabágarida ya ubouágu, lásaarame ában úgubu le idanbei wabágarida yágüta siélu. Ánjein íbíja wabeí wágubu lánina ubou, wíbíjibeí gíñe wágubu lánina siélu.

⁴⁵ Ítara líña taríñagun Lerérun Búngiu. “Adán le furúmiñeti wügüri, ában meja wügüri wínwanti”, ánjeinti Crístu, le gíribeí gíñe lagúmujoún Adán, ában espíritu ligía le íchugubei íbágari.

⁴⁶ Furúmiñe íbíja wamúti íbágari le ubouáguna, lárigiñe, ábame wíbíjini íbágari le lánina siélu.

⁴⁷ Lé meja furúmiñeti wügüri le adügübeí láu múa, ubouáguna meja, libíaman wügüri le Wabúreme Jesucrístu, siéluna.

⁴⁸ Sun gürígia ubouágu ítara líña jágubu quei lúgubu Adán le adügübeí láu múa, sun lánigu Crístu, jabíjuba jágubu quei lúgubu Crístu, le siélunabei.

⁴⁹ Wágubu guetó, líbe lúgubu Adán, le lánina ubou, lachülürüba wéyu lun wíbíjin ámu luwúyeri úgubu líbe lúgubu Crístu, le lánina siélu.

⁵⁰ Le naríñagubei, nidújeñu, luágu siñá lan jebélurun gürígia láu jágubu le ubouáguna lídoun larúeijan Búngiu siélu, lugúndun cátei le gouwedadibeí siñáti gabára lan lídan fulásu le ní lubei úa lan oúweni.

⁵¹ Buséntina lun jasúbudiruni cátei lé meja arámudaguabei le. Máma sun lánigu Crístu lun jouweguba lan, jasáansirawagúba súngubei, ánjein wínwangiña lubei dánme lagíribudun Jesúsu o jiláaña lan,

⁵² Lídan murúsun óra, furése furése quei ában léfegechun lúma lámurudun águu, dánme le lagaambúniwa lumálali fidu, le liseini lagúmujoún sun cátei. Línwiruba fidu, ábame jásaarun lánigu Crístu ja jiláañañaña lun moúnwendügüyaaña lan, ja moúnwengiñañaña, ábame jasáansirawagün lídan méme óra ligía.

⁵³ Wágubu le wawágubei le gayáraabei lañáladun, lasáansiraguba lídoun ában luwúyeri le siñábeí lañáladun, wágubu le gouwedadibeí, lasáansiraguba lídoun le moúwedadibeí.

⁵⁴ Dánme le sáansiguuali wágubu le gouwedadibeí lídoun le moúwedadibeí, ábamei lagúnfulirun le búrtuwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Gumúja lubáfu oúweni, féridilá wuríbu.

⁵⁵ Oúweni, ¿jigeígi bubáfu lun bagúmuchaguagüdüniwa? ¿Jigeígi agáñeiruni lé nege lúnbei badügüni?”

⁵⁶ Figoú lébunabei oúweni, áni binádu lilúrudun Moisés, ligía arúfudubalin woun cátei lan figoúbeí lun wayúmajani.

⁵⁷ Teinju wáña lun Búngiu luágu lagáñeiragüdüniwa luágu sún buri cátei le, láu lubáfu Wabúreme Jesucrístu.

⁵⁸ Ligía lubeiti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara méme jumá derégüdagu lídan jaffiñen, meréderagunga, ñadágimein súnwandan, gánwoun gueñnarügü lídan luwadigimari Wabúreme, lugúndun subúdi jumúti luágu máma lan luágu ni cáta jadúgei wadágimanu le jadúgübei lídan ában lúma Wabúreme Jesucristu.

16

Loúndarún seínsu joun idújeñu lueigiñe Jesucristu

¹ Luágu loúndarún seínsu joun wadújeñu lueigiñe Jesucristu ja gudémebaña yágüta Jerusalén, adúga jumei quei narúfudajani tídan sun ligílisi loúbawagu Galácia.

² Ságu wéyu dimáasu, cáda ában jídaangiñe lúnti ladreirun murúsun lídaangiñe le lagáñeirubei, ábame lareíduni lun dánme lan nachülürün, merédedünme oúndaragua seínsu.

³ Dánmeti le nachülürün, noúnajabaña güriúa ja janúadajabaña ubúругu Jerusalén, ábame nichugun gárada joun lun janügüni seínsu le jóundarubei joun wadújeñu ja ñibaña.

⁴ Ánjein giñe lun lubei nídin, jóudiba núma.

Laráansejan Páblo lubá luweíyasun

⁵ Lídan nuweíyasun, násügürüba loúbawagugiñe Macedónia lun neréderun átiri wéyu ñi, nachülürüba lubeiti ubúругu Corínto lárigiñe.

⁶ Fágua neréderagun júma átiri dan, o násügürüni lan sun juyáabun ñi, gayáraabeiti jíderagunina lídan nuweíyasun léme ñijn lumúti nídin lárigiñe nebelújan júmoun.

⁷ Mabúseerúntina chülúguarügü nan aríjaün, buséntina neréderagun átiri dan júma, ánjein busén Wabúreme.

⁸ Neréderuba ya ubúругu Éfeso darí luwéyuri Pentecostés,

⁹ lugúndun níjein ában oúnwenbun cháansi nuágu lun nadímurejan luágu Wabúreme Jesucristu ya, áni buídubei lanügün. Añájein giñe gíbetiña güriúa mabúseerúntiña lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme ya, ligía siñábei lubei nígiruni Éfeso guetó.

¹⁰ Dánme le lachülürün Timotéo, jóucha jumá lun gúnda lan jagánagua, lun úa lan sarágu samínaü luágu, lugúndun luwádigimariña luágu Wabúreme Jesucristu queísi áu.

¹¹ Manúga jumei quei ni cáta. Dánme le gumúlaali lidáni júma, jíderagueime lun gayára lan lagiribudun númoun láu ában ugúndani tídan lanígi luágu lubuidun lidáni júma. Nagúrabajajein ya Éfeso jáu sun jíbiri wadújeñu lueigiñe Jesucristu ja lúnbaña jayábin úara lúma.

¹² Ayúmuraguatina yebe lun Apólos lun lídin jáma jíbiri wadújeñu aríjaün, jénreenguti lídin guetó, lídiba dánme le gayára lan.

Lagúmujoün buri mábugäü

¹³ Ítara méme jumá agágudañu, toúniñiñu luei cátei le jamúga gayáraabei ladíñurunün luei lubuidun úma le gádaanbalün, derégüdagu jumá lídan jaffiñen. Agáburida jumá quei wügüríña ja awáanserubaña lídan le inárünibeí, manúfudeiga, jére jumá, gáñei jumámuga luágu wuribani.

¹⁴ Sun cátei le jadúgübei, adúga jumei láu ínsiñejabuni.

¹⁵ Nidújeñu, subúdi jumúti luágu Estéfnas lan jáma sun tílana lúban furúmiñebaña loúbawagua Acáya ígirutiña binádu jagáburi lun jerésibiruni Cristu, luágu giñe derégeguaaña lan jóungua lun jeseriwidun joun wadújeñu lídan afiñeni lídan furúmieguarügü cátei le jayáraati.

¹⁶ Buséntina lubeiti lun giñe jíchaagun júngua joun, lúma joun sun ja idejabaña, ñadágimein jagía ítara.

¹⁷ Gúndaatina láu jayábin Estéfnas, Fortunáto, lúma Acáico ñájoun. Weíríñajati nisáminan juágu, áni siñáti jiábin sun jugúya,

¹⁸ ába jíchugun wügüríña jagía gurásu nun láu janügün ugánu nun juágu. Afíñetina luágu janügüba lan giñe gurásu jámagiñe luágu jadímurejan jun nuágu. Lúnti jeteíngiruni Búngiu jawágu güriúa ítaratiña.

¹⁹ Mábuga jáña tílana ligílisi buri to loúbawaguboun Ásia jun. Mábuga jáña giñe Aquíla túma Priscila jáma sun ja oúndaragubaña jábiñe jun, queísi afiñetiña luágu Cristu.

²⁰ Mábuga jáña sun idújeñu ja yábaña jun. Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²¹ Áu Páblo, noúnajajein mábugaü le jun le nabürújabei láu nújabu lúma niléturan.

²² Le mínsiñejabuti lun Wabúreme Jesucristu, reideilá lábugiñe líñaragun Búngiu. ¡Giríbubá furése uboúagun, Wabúreme!

²³ Binílaün Wabúreme Jesucristu.

²⁴ Oúnaja numúti nínsiñejabu lídan Jesucristu jun, sun jugúya. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN CORÍNTONA

Abúsuraguni

¹ Áu Páblo, ában láni Jesucristu apóstolu áu, láu lugúndan Búngiu, ában le loúnajabei lun napúrichijani ugánu luáguti asálbaruni. Úara lúma Timotéo, le wadúje lueígiñe Jesucristu, nabúrújañoun gárada to jun, jugúra le tilanabei ligílisi to ubúruguboun Corínto, lúma joun sun lánigu Búngiu ja loúbawagubaña Acáya.

² Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu.

Lasúfurirun Páblo

³ ¡Úati quei Búngiu, le Lúguchibei Wabúreme Jesucristu! Ligía Wáguchibei le gudémejabubei woun, aráanseñu líña lun líchugun gurásu woun furúmieguarügü óra.

⁴ Rúti gurásu woun lídan sun wasúfurirun, lun giñe gayára lan wafúnrendeirun lúmagiñe ída lúba lan gayára lan wíchugun gurásu joun ámu ja asúfurirubaña, lídan méme luwúyeri igáburi le líchugubei woun.

⁵ Lugúndun ítara quei luweírin wasúfurirun luágu líri Cristu, ítara giñe werésibirun ában oúnwenbun gurásu lúmagiñe.

⁶ Ligía lébubei wasúfurirun, lun gagúraasun jumá, sálba jugúyame, resíbitiwa gurásu lúmagiñe Búngiu lun giñe gayára lan jerésibirun gurásu wámagiñe, subúdi jumeime Wasálbaragütle. Ítara lúba gayára lan jawánduni líbe asúfuriruni le wawándubei, láu gurásu.

⁷ Derégúdati wafiñen juágu luágu jasígiramémeba lan derébuguñu lídan jafiñen, láu sun weíri lan jasúfurirun. Subúsi woun luágu láu sun lan jasúfurirun luágu líri Cristu queisi wasúfurirun, jerésibiruba lan giñe gurásu lúmagiñe Búngiu queisigubeirügü werésibiruni.

⁸ Nidújeñu, buséntiwa lun jasúbudirun luágu sarágu lénreengúnga le wasúfurirubei loúbawagu Ásia. Deréti ouchwagúni ligía, dari yebe lun méreediwa lan lun wawánduni láu wáni woúnga. Jarítaguatiwa yebe luágu woúweguba lán meja lubáragiñe wáfuridun ñígiñe.

⁹ Sandíguaaadiwa yebe woúnga queisi gürígia ja siadiwaaña lun jóunwen. Wel, lasúseredunbei líra lun wafúnrendeirun lídaangiñe lun weménigidun luágu Búngiu le gabáfubei lun lásaaragüdúniña jíláña, máma lun wawoúgua lan weménigida.

¹⁰ Séfu lumútiwa Búngiu dán buri meja ligía le yaráfa wabei lun woúnwen, áni leséfuramémeñadiwa lídaangiñe lénreengúnga le gádaanbaliwa guetó, áni rúwamaali weménigi luágu, luágu leséfuramémebadiwa lan,

¹¹ ánjawa jíderagua láu jayúmuragun lun Búngiu wawágu. Áni ánjaña ayúmuragua sarágu gürígia wawágu lun Búngiu, sarágubaña íchugutiña eteingiruni lun Búngiu luágu fuleísei lániwa láu leséfuruniwa.

Ca lan uágu lasáansiraguei Páblo larítagnun luágu luweíyasun ubúrugun Corínto

¹² Níjein ában cátei agúndaaragüdútiwa. lariñagnun waritagnun woun luágu gagáburi wamá ában igáburi jarúmati, furáangu, ya uboúagu, jagánaguatima. Íderagua láadiwa Búngiu láu lareíni lun buídu lan wagáburidun ítara, madúgúntiwa ní cátei láu líchú wáu guánarügü.

¹³ Lídan le wabúrújanbei jun tídan wagáradan, úati ní cáta arámudaguati ñi le jásíñerun alíjia o gunfaráanda.

¹⁴ Guetó subúdiraüjadún luágu gayára lan jagúndaaragun wáu quei jumáesturungu, chülü lámuga wéyu lun gayáraabei lan jasándiragun júngua buídu buídu láu ugúndani wawágu, ítara quei wagía juágu lídaanme wéyu le lagíribudagütle Jesucristu uboúagnun.

¹⁵ Queisi méja afiñe nubei luágu gúnda jumá wáu queisi láni Cristu apóstolugu jun, jarítaguatina yebe meja nídin aríjaün furúmiñe, lun nagúndaaragüdúnün láu bisída nánün bián weíyaasu—

¹⁶ jarítagutiná yebe nachúlaagun aríjaün lídan nuweíyasun Macedónioun, dan jamúga le nagíribudun Macedónigiñe, ábaya jamúga nachúlaagun aríjaün. Ítara líña jamúga gayára lan jíderagunina lun nasígiruni nuweíyasun Judéoun.

¹⁷ Madúgún numúti. ¿Jálügüdaguñasan júngua ca lan ueígiñe madúgún nubálin? ¿Masáminarun numúti funásan quei lubúdubu dan lé meja nariñagubei jun luágu nadúgübei lan cátei le? ¿Jarítaguatün luágu ítara níña lan queisi lirájüñü uboú ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun?

¹⁸ Geféenti Búngiu luágu maríñagnun wamá ában cátei jun magúnfulirunga wagía láu.

¹⁹ Sun wagía—Silváno, Timotéo, áu—apúrichijatiwa jun luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu. Áni mítaraanti Crístu quei gürígia ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu jerérun, Crístu, súnwandan ladügüni le laríñagubei.

²⁰ Gúnfuli lumúti Crístu sun lidáradun Búngiu jáma lánigu, woun. Ligía lébubei dan lan le lásurun wadímurejan lúma Búngiu luágu luweírigin, ayúmuragua wagía lun, ába waríñagun “ítaralá” lun warúfuduni wafíñerun luágu ladügüwaba lan lídan líri Jesucrístu.

²¹ Búngiu adügübei lun derégüdagu wamá, wagía júma, lídan wafíñen luágu Jesucrístu, ligía anúadajabaliwa lun wesériwidun lun.

²² Rúlaali Sífiri Sándu wádoun lun larúfuduni luágu lánigu wamá. Sífiri Sándu le wádaanbei, ligía queísibeí lasúbudiraja le lúnbei werésibiruni queísi lánigu Búngiu. Queísi ítara líña lubeí, ¿gayáraati funásan ítara wamá queísi gürígia ja aríñagubaña ában cátei áni magúnfuliruntiña láu? Siñáti.

²³ Mídingidina Corínto aríjaün luágu nuweíyasun ñájoun Macedónioun quei yebe narítaguni lugúndunrügü mabúseerun nan nírudaguagüdünün láu ában ébechuni, geféenti Búngiu luágu líra. Ánjein máma lubeí líña, aráansetina lun nouñabun láu nibágari guánarügü.

²⁴ Máma jamúgata wabúseeruña waríñagun jun. “Nijánba jafíñera”, derégüdaguadün lídan jafíñen, busénrügütiwa wíderagunün lúntima lagánwoundun jagúndaarun.

2

¹ Ligía mídinya nubei bisídaün lun nírudaguagüdünün.

² Lugúndun ¿ída lubásan gayára lan jamúga nagúndaarun lárigiñe níchuguni íruni joun gürígia ja agúndaaraguagüdúbalina? Siñáti jamúga.

³ Ligía nabürüjanbei jun ítara, lun gayára lan jaráanseruni cátei le mégeibeí jídaangua lubáragiñe nachülürün júmoun, dánme lámuga nachülürün, mibíjin námuga íruni júmagiñe, jugúya le lúnbei nibíjin ugúndani júmagiñe. Subúdi numúti luágu láu lan jamúga nasándirun ugúndani, jasándiruña lan jamúga giñe ugúndani.

⁴ Dán meja le nabürüjanbarun gárada tugúya jun, weíríti meja nídjéri juágu darí lun nayájun lídan le nabürüjabarun. Máma meja lun nírudaguagüdünün nabürüjoun jun ítara, nabürüjanun lun jasúbudiruni luweírín nínsiñejabu jun.

Ferúduñ lun lé meja aftgounjabei

⁵ Le rújalibeí íruni láu luríban leménerun, máma rügüñein nun líchiga íruni, rúlumuti giñe jun lídan ában luwúyeri. Naríñagunbei “lídan ában luwúyeri” lun maweírín lan naweírídaguagüdüni jun.

⁶ Abeíchuni lé meja jaríñagubei lídan jadámurin lun líchugúniwa luágu gürígia ligía, buídurügaali.

⁷ Guetó, lúnti ferúduna jumáni, ru jugúyame gurásu lun lueí ladügün sarágu íruni wuríbati lun.

⁸ Ligía nayúmuragunbei jun lúnya jarúfuduni jínsiñejabu lun.

⁹ Abürüjatina jun luágu cátei le lun giñe nasúbudiruni ánjein aráanse jubeí lun jadügüni le nubeíbei jun.

¹⁰ Guetóti, le únti ferúduna jumá furúmiegurügü cátei, ferúduna nubeí giñe, ánjein giñe níjein lubeí cátei le lúnti ferúduna náni gürígia ligía luágu, ferúduna numúti lígíbugiñe Crístu, jueígiñe.

¹¹ Lídan ában cátei líbe líra, mabúseerúntiwa wíchugun lúgaaru lun Máfia lun lanügün ában gürígia le máma láni lárigoún lídoun lubáfu, subúdiwati lumáñaan Máfia buídu buídu.

Madárangilan lan larítagun Páblo ubúruгу Tróas

¹² Dán meja le nachülürünbei ubúruгу Tróas lun napúrichijani ugánu luáguti Crístu, ába nibíjin ában óunwenbun cháansi ñi lun nuwádigimaridun luágu Wabúreme.

¹³ Madárangilaanti narítagun lugúndun madári náni wadúje Tito Tróas lun nagáambun lúma juágu. Ligía nayóuragunbei joun wadújeñu ja Tróasbaña, ába nídin louñawagun Macedónia lun nadúnragun lúma Tito ñi.

Gáñeitiwa láu lubáfu Crístu

¹⁴ Buíti lasálirun sun cátei. Teínqui wamúti Búngiu le anügübalíwa lídoun sun fulásu, amáhareina wagía lábugiñe lagúmadijan Wábuti Jesucrístu, le súnwandanbei lagáñeiragüdúniwa lídan sun léñreengúnga. Yúsu lumútiwa Búngiu lídan sun fulásu lun wasúbudiragüdüni ugánu luáguti Crístu, queísi lírimichúniwa líjeme cupáli.

¹⁵ Lugúndun ítara wáña quei cupáli le lágudajabei Crístu lun Búngiu, ñüdüntiwa láu ugánu luáguti Crístu, le queíbei líjeme cupáli, joun ja lúnbaña jerésibiruni ugánu ligía lun jasálbarun, jáma giñe ja lúnbaña merésibirun jamáni ugánu ligía lun jefédirun.

¹⁶ Joun ja merésibirunbalin ugánu ligía, itara líña quei ában íjemeni le gáfarajati, ánjein joun ja erésibirubalin, itara líña quei ában árani le areidaguagüdüti. ¿Cáti gabáfubei lun lasúbudiragüdüni ugánu luáguti Crístu?

¹⁷ Wagía le loúnajabei Crístu, gabáfutiwa, ladüga mítaran wamá queisi arúfudajatiña yéetiña jagánagua, ja asáansiragubalin linárün Búngiu quei jabúseerun lun jaríjin cába lan jagáñeira lídaangiñe. Lubáragiñe líra, apúrichija wamúti Lerérun Búngiu quei lubei, ligíbugiñe Búngiu, wagía queisi loúnajan Búngiu ja lídaanbaña ában lúma Crístu.

3

Ugánu luáguti iséri darádu

¹ Dan le waríñaguni cátei le, ¿genége lumúti jun luágu wagúmeseruñaya lan adímureja buídu wawouúgua? ¿Ódi gásu funági warúfudun gáradajámagiñetu ámu mútu jun to adímurejatu luágu lubuídun wagáburu lun gayára lan jerésibiruníwa, o wamúriajan lan gáradajámagiñetu joun ámu mútu, quei jadüga jíbiri mútu?

² Uá, lugúndun jugúya affiñetiña, itara jíña queisi ában gáradato adímurejatu luágu lubuídun wawádigimaridun jagánagua, itara jíña quei ában gáradato búruwáñutu tidan wanígi, to gayáraaboun jalíjanun sun gürígia, asúbudiragüdei cátawa lan.

³ Ítara jíña queisi ában gáradato labürüjan Crístu guánarügü, to wedégeruboun, ában gáradajugúya to abürüjóuboun láu lání Búngiu le wíwanbei Espírítu, máma láu tínta, áni tidan janígi ladügei Espírítu ligía wadágimanu, máma luágu dübü.

⁴ Gayáraati waríñagun luágu buídu lan wesériwidun lun Crístu ladüga wadügüni jeménigiñu luágu Búngiu lun líchuguni ubáfu woun lídaangiñe Jesucrístu.

⁵ Mabáfutiwa lun ní cáta láu wáni woúngua, sun le wayáraabei adüga, lúmagiñe Búngiu líabin.

⁶ Rújali ubáfu woun lun wesériwidun lun láu wasúbudiragüdüni iséri lídaradun jáma gürígia lun jasábarun. Iséri darádu ligía, mítaraanti quei lé meja binádu, lé meja lánina lúrodu búruwati le lúnbei lagúnfulirúniwa láu, lánina ában íbágarile erésibirúti lúmagiñe Sífiri Sándu. Lúrodu ligía, le lílúrudun Moisés, arúfudarügü lumúti wafígoun ligíbugiñe Búngiu, figóu ligía, óuweni lafáyejabei. Ánjeinti Sífiri Sándu, rúti íbágarile joun sun ja ánjabaña lun.

⁷ Lílúrudun Moisés le, abürüjóuati luágu dübü. Dan le lerésibirubalin lúrodu ligía lúmagiñe Búngiu lun líchuguni joun Israelítagu, ñíñein ában óunwenbun larúgounga lúmagiñeti Búngiu ligíbuagu darí lun siñá lán meja jariaguni gürígia jagía ligíbu Moisés, lugúndun weírítu lámiridun ligíbu. Láu sun líra, ába éñegucheina lan larúgounga ligía murúsun murúsun. Ánjein láu lubei sarágu uweírigitu líabin lúrodu ligía le asiadíjabei gürígia lun óuweni,

⁸ ¿weírítimaati luweírigin ugánu le lanügübei Sífiri Sándu woun luágu Wasálbaragüle!

⁹ Ánjein weírí lubei luweírigin meja lúrodu le esériwidubei lun larúfuduni wadúnrun ligíbugiñe Búngiu woun, ¿weírítimaati luweírigin ugánu luágu Wasálbaragüle le adügübalíwa richágu ligíbugiñe Búngiu!

¹⁰ Ní cáta luweírigin lílúrudun Moisés ligíbugiñe luweírigin Wasálbaragüle.

¹¹ Ánjeinti weírigo lubei meja darádu le lúnbei ladúrarun murúsunrügü dan, weírítimaati luweírigin darádu le lúnbei ladúrarun lun sun dan.

¹² Ladüga níjein lan eménigini le wawágu, luágu siñá lan lefériidiruni ugánu luáguti Crístu luweírigin, wapúrichijánbei furáangu.

¹³ Madügúntiwa quei meja Moisés, adáuragua láu ligíbu táu ában bélu lun maríjin jamáni Israelítagu léñeguchun larúgounga ligía le siñábei ladúrarun, marámudaguntiwa láu ugánu lánina wasálbarun ní murúsun.

¹⁴ Derétu janígi Israelítagu jagía lun laníchigu lílúrudun Moisés joun, queisigubeirügü jamúga núrein lan bélu darügu láu jasáminan. Íbini guetó, dan le jalíjan tídaangiñe líburu to lílúrudun Moisés, bélu méme tugúya to luáguboun jasáminan, mígirun tumútiña lun gunfaráanda jamáni laníchigu binádu lídaradun Búngiu joun, siñáti jasúbudiruni luágu gúnfuliwa lan sun laníchigu binádu darádu ligía lídan Crístu le Wasálbaragüle.

¹⁵ Chúlú lúmoun dan le, dan le jalíjanun líburu buri to labürüjaboun Moisés, darúguatu ában bélu láu jachügü luei gunfaráanda jamá.

¹⁶ Ánjeinti dan le lígiruni ában gürígia binádu ligáburi lun leíbugun lúma Crístu, ába tagídarún bélu tugúya luei.

¹⁷ Wabúreme Crístu, ligía Espírítu le íchugubei íbágarile. Láu Espírítu ligía (le méme Sífiri Sándu) wádan, sálbatiwa, máfaagunga wagía lun wagúnfulirun láu lílúrudun Moisés.

¹⁸ Ligía sun lubei wagía affiñetiña luágu Crístu, gidáwaaru bélu luei wasáminan, subúdi wamúti Crístu furáangu, láu sun luweírigin. Ítara wáña quei ában isúbusein to arúfudubalin luweírigin Wabúreme Crístu, áni láu wasígirun íchigei warítagun luágun, sáansiguagüda lumútiwa lání Espírítu murúsun murúsun lun itara wamá quei ligía.

4

¹ Máburuja alá lubeíti warúna, lugúndun rúlaali Búngiu wadágimanu le lábun waríajaan, láu lareíni.

² Mayúsuruntiwa íbíbuni lun wafíñeragüdúniña gürígia luágu Crístu, rúwamuti wanágan luágun cátei le adügúbei arámudaguarügü, le nibúsigarídúnabei. Masáansiragun wameí Lerérun Búngiu, inarúni rügúñein waríñaga. Ítara líña jasúbudiruni sun gürígia cátawa lan ligíbugiñe Búngiu.

³ Ánjein mafúraangun lubeí werérun luáguti Wasálbaragüle, jóun rügúñein ja lúnbaña jeféridirun mafúraangun lan.

⁴ Quei mafíñen jabeí luágu werérun, darúlaali Máfia, le lubúngiutebei ubou le, jaríjin lun siña lan larúgoungadagüdúni ugánu luáguti Crístu le weírígubei, le liyáwabei Búngiu wínwanti, jasáminan.

⁵ Dan le wapúrichijanbei, máma wawougua wapúrichija, luágu Jesucrístu wapúrichija, queisi Wabúreme, waríñagati wawougua luágu esériwidutiñarügü lan wagía jun, luágu wínsíñejabu lun Jesúsu.

⁶ Lugúndun Búngiu, le méme íchugubalin lámpu siélu lun lagídarúniwa lubúriga, ligía giñe adúnraaguagüdúbalin lilámpun tidan wanígi, lun gayáraabei lan wasúbudiruni luweírígün Búngiu le waríjibeí lídan Jesucrístu.

Abágariduni láu eméni luágu Búngiu

⁷ Larúgounga le wíbjubei luágu luweírígün Búngiu le lídaanbei Crístu, ítara líña quei ában írisini woun. Barú wamuti írisini ligía lídan fugiábu wágubu, le ítarabei quei ában soudíeru, lun laríjiniwa luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin ouñwenbun ubáfu le wawágubei, máma wámagiñe.

⁸ Ítara, láu sun súfuri wamá sun luwúyeri lénreengúnga, súnwandan larúfudun Búngiu ában úma woun lun wáfuridun lídaangiñe furúmieguarügü lénreengúnga. Níjein dan, weíríti wadíjeri luágu cába lan wadúnga, máburujaanti warúna, lugúndun íderagua láníwa Búngiu.

⁹ Eíbaajoúatiwa, mígírun lumútiwa Búngiu joun wáganiñu. Gayáraati jájuchuruniwa, ígira jamáwa múarugu quei jiláaña, siñáti jagúmchaguagüdúniwa.

¹⁰ Le ñilumuti wouđin, buséntiña wáganiñu jáfaraguniwa jilágubei quei jáfaruni láganiñu Jesúsu jilágubei. Lúnti ítara lúba lan lun gayáraabei lan laríjiniwa lubáfu Crístu le wínwanbei wádaangiñe.

¹¹ Wagía, sun awánja lan abágarida, yaráfañu wáña lun wounwen furúmieguarügü wéyu lueigiñe Jesúsu, lun gayára lan laríjiniwa libágarí Jesúsu wádaangiñe.

¹² Ítara líña lubeíti, láu yaráfañu wamá lun ouweni lun wíchuguni ugánu jun luágu Wasálbaragüle, resíbi jumúti íbágarí magúmchaditi.

¹³ Lariñajare David tidan Lerérun Búngiu. “Afiñetina, ligía nadímurejánbei”, ítara giñéti afíñetiwa luágu Búngiu láu méme ligáburí afíñeni le meja luágubei Davíd. Ligía wapúrichijanbei luágu.

¹⁴ Lugúndun subúdi wamúti luágu Búngiu lan le ásaaragüdúbalin Jesúsu lídaangiñe ouweni, lásaaragüdúbalíwa lan giñe lúnya wabágaridun, úara lúma Jesúsu, ábame lanúgúniwa úara júma ligíbugiñoun.

¹⁵ Luágu jáni fuleisei nasúfurirei sun cátei lun gayára lan jagíbedun ja áñarubaña lun lareíni Búngiu joun, gíbe jamámuga giñe íchugutiña eteíngiruni lun luágu lareíni. Ítara lúba íñurúfañu lan líri Búngiu.

¹⁶ Ligía máburujan lubeí warúna. Ouwedaina líña wágubu murúsun murúsun, wawáni, tedérebudúña ságü wéyu.

¹⁷ Ni cáta le wasúfurirubei lídan íbágarí le, lídan le wasáminarun luágu ouñwenbun ugúndani le lúnbei wíbjini yágüta siélu dánme le ñi wamá lúma Crístu lídan luweírígün. Maweírinti lídáani wasúfurirun woun ya ubouágu dan le wasáminarun luágu lúntibeí lan dan magúmchaditi wagúndan siélu.

¹⁸ Marítaguntiwa sarágu luágu cátei lánina ubou le, ladúga murúsuraú lan dan ladúrarun. Le uágubei wíchigei warítagun, luágu cátei lánina siélu, ladúga cátei ligía, lúnbei sun dan ladúrarun.

5

¹ Subúdi wamúti lubeíti luágu gayára lan wounwen lubáragiñe lagíribudun Jesucrístu ubouágun, gayáraati louñwen wágubu quei teíguadun ában múna weíyaaru. Ánjein asúsereda, subúdi wamúti luágu aráanseeli lan Búngiu lun íchugun ában iséri úgubu woun lun wabágaridun láu, siélu, lun sun dan. Úgubume ligía, mámabei lánina ubou quei ában múna adúgútu láu újabu, ábanbei úgubu lánina siélu.

² Buchá wawágu láu úgubu le wawágubei guetó, buséntiwa jamúga tadáurawagún wawáni láu iséri wágubu le lánina siélu.

³ Láume iséri úgubu ligía wawágu, mítaranbádiwa quei uwáni to úati úgubu táu.

⁴ Sun awánja lan abágarida láu úgubu le wawágubei, darítiwa mégeiti luágu, sandígua wagía woungua láu idíjeri. Mâma jamúga wabúseeruña wouñwen lun weréderun quei uwáni úouga úgubu táu, le wabúseerubei, lun lasáansiragun wágubu le gagúmuchadibeí furése furése lidoun wágubu le magúmuchadibeí, moúnwenga wagía.

⁵ Búngiu aráanserubaliwa lun gabágarí wamá le magúmuchaditi, áni rúlaali Sífiri Sándu woun queísi larúfudajan luágu itara lúba lan.

⁶ Gúndaatiwa lubeíti súnwandan, láu sun subúdi wamá luágu sun lan awánjagua lan ubouágu abágarida lidan wágubu, bougudiñadiwa lan tueí wában yágúta siélu, máma lan lúmañadiwa Wabúreme.

⁷ Ya ubouágu, siñáti waríjini Crístu, gayáaraügüti waffínerun luágu.

⁸ Gúndaatiwa láu furúmieguaügü cátei le gádaanbaliwa, láu sun jamúga jímeín wamáni lun wígeruni ibágarí le ya ubouágu lun wouñdin agánawa lúma Wabúreme Jesucrístu siélu.

⁹ Ligía wáfaagunbei lun wadügüni lugúndan Wabúreme súnwandan, ya wagía yebe ubouágu, yágúta wagía yebe siélu.

¹⁰ Lugúndun sun wagía, waráramuba ligíbugiñe Crístu lun werésibiruni cáda ában le lúnbei werésibiruni, según buíti o wuríbati lé meja wadügübei dán meja le ubouagugidiwa.

Ugánu lánina darángiláü

¹¹ Ligía, quei subúdi wabálin lanúfudewa lueí lagúseragüdün Wabúreme, áfaaguatiwa lun waffíneragüdüniña sun gürígia. Subúdi láali Búngiu cátawa lan, áni agúrabatina lun giñe subúdi jumáni.

¹² Mâma wadímurejañaya buídu wawoungua, wíchuguña ában cháansi jun lun jasándiragun júngua gúndaañu wáu, lun gayára lan jóunabuniña arúfudajatiña jagánagua ja apántajabaña luágu lubuidun jarúfudagun jóungua bougudi jabíti, áni tidan janígi mabuíduntiña.

¹³ Ánjein weiri lubeí wesériwidun lun Búngiu darí lun waríjin camá lülüñein wáu, ladüga luweírin wínsiñejabu lun Búngiu lasúsereda. Ánjein genége lubálin luágu wesériwiduña lan lun Búngiu láu ában lidíli ichügü, ladüga luweírin wínsiñejabu jun wadügei.

¹⁴ Mósu nesériwidun lun Crístu táu sun nanígi larígiñe larúfuduni luweírin línsiñejabu woun láu louñwen lidan wafúlasun súngubei. Queísigubeirügü jamúga jilá jamá sun gürígia úara lúma dán meja le louñwenbei.

¹⁵ Jiláti Crístu jawágu súngubei, lun sun lan ja ánjabaña lun jerésibiruni ibágarí lídaangiñe, mámaali lámuga joun guánarügü jabágarida, lun jabágaridun lun Crístu le ouwebeí jawágu, sará ligía lídaangiñe ouweni.

¹⁶ Ligía manügün wabeí ni ában quei janügün lirájüñü ubou gürígia, según bougudi jabíti. Luágu méja ában dan, barü wamuti meja Crístu quei janügüni lirájüñü ubou, mítaranjaali guetó.

¹⁷ Le lubeíti lídaanbei ában lúma Crístu, ábanjali gürígia iséri, gumúja sun cátei le lánina binádu ligáburí, labágariduña ában iséri ibágarí lúma Crístu.

¹⁸ Adüga lumúti Búngiu sun cátei le. Gáganiguatiwa meja lúma ladüga wafígoun, ába louñajani Crístu lun lachíbuni wafígoun, gayára lámuga gamádagua wamá luma. Rúlumuti wadágimanu ligía woun lun waráandaragüdüniña sun gürígia lúma.

¹⁹ Le naríñagubei, láu louñwen Crístu lidan wafúlasun, arúfudati Búngiu ában úma woun lun gayára lan lagídarúniwa wadúnrun luágu wafígoun ligíbugiñe, gayára lámuga gamádagua wamá lúma. Oúnaja lumútiwa lun waríñaguni le joun sun gürígia.

²⁰ Wáyabiña lubeíti queísi wügúriña ja louñajabaña Crístu, queísigubeirügü jamúga layúmuragun Búngiu guánarügü jun wádaangiñe. Ayúmuraguatiwa lubeíti jun lueígiñe loubadina Crístu. aráandara jumá lúma Búngiu.

²¹ Madügünti Crístu ni ában figou, rúlumuti Búngiu sun lidúnrun wafígoun luágun Crístu lun láu lan lidan wamá ában lúma, lun wachülürün abágarideí ibágarí lánina isuruni le labúseerubei Búngiu lun wabágaridun.

6

¹ Wagía, queísi ñadágimeintiña úara lúma Búngiu, ayúmuraguatiwa jun lun jarúfuduni láu lubuidun jigáburí luágu máma lan luágu ni cáta jerésibireí lareíni Búngiu jun.

² Lariñajare Búngiu tidan Lerérun.

Nagáambubei bagúajan nun lidan nidáani lun fuleíseijabu nan joun gürígia,

níderagubadibu lidan nuwéyuri lun nasálbarun gürígia.

Chülüjali lidáani Búngiu lun fuleíseijabu lan joun gürígia, niján buri wéyu le luwéyuribeí Búngiu lun lasálbaruniña gürígia.

³ Áfaaguatiwa lun úaragua lan wagáburí lúma wapúrichijan, lueí jamúga jeréderúniwa gürígia lueí jagáambuniwa. Mabúseerúntiwa jamúga wanúgün minébeséi lun luwádigimari Búngiu láu wagáburí,

⁴ busénrügütiwa warúfuduni lídan sun cátei luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía, láu luweírín wagúraasun lun wawánduni asúfuriruni, mégei, lúma lénreengúnga.

⁵ Bejjamaadíwa, déújamáwa, ínhajóuatiña gürígia lun jeibaajaniwa, jéreti wawádigimari lun Búngiu darí lun wasándirun oúnwenbun lubúcha uágu. Reídejadiwa marúmugunga, áfaaga wagía ílamaü.

⁶ Arúfuda wamúti gíñe luágu esériwidutiña lan lun Búngiu wagía láu larúman wabágari, láu lisúbudin linárün Búngiu woun, láu wagúraasun lúma wareíni, láu warúfuduni lubáfu Sifiri Sándu le wádaanbei, láu wínsiñejabu le tímatimaati,

⁷ láu wáni ugánu le lánina inárüni, lúma láu lubáfu Búngiu wádan. Yúsu wamúti lárumatena lubúidun íbágari, dándu lun wouúdin jabároun wáganiñu quei lun waráramuniña dan le jayábin wabároun.

⁸ Níjein dan íbjatiwa inébeséi, níjein dan anábawaguatiwa. Níjein dan adímurejóuati buídu wawágu, níjein dan adímurejóuati wuríbati. Níjein dan, oúsera jamútiwa quei yeétiña, níjein dan quei wügüriña ja aríñagutiña inárüni.

⁹ Níjein dan, oúsera jamútiwa quei íbídiñewatiña, níjein dan quei subúdiwatiña buídu, níjein dan, agúrabañu wáña lan wounwen, awánjagua wínwanlu, ígirati Búngiu lun wasúfurirun, lun wafúnrendeirun lídaangiñe,

¹⁰ mouñwentiwa lídaangiñe asúfuriruni ligía. Láu sun níjein lan cátei lun lírudaguagüdüniwa, níjein gíñe ugúndani lúmagiñe Búngiu tidan wanígi. Láu sun gudéme wamá según ubouú, aríñagatiwa joun gürígia luágu írsini inárüniti le gayáraabei jadáriruni lídan Jesucrístu, láu sun úa lan ni cáta wáma según jarítangun lánigu ubouú, íbija wamúti sun cátei lídaangiñe Crístu.

¹¹ Wadújeñu Coríntona, adímurejaadina jun láu furáangu, dará náaru nanígi jun le gumúti, le luweírín jínsiñe nun.

¹² Masáansiragúnti wínsiñejabu jun, láu sun afiñetina luágu sáansigua lan jínsiñejabu woun.

¹³ Ayúmuruaguatina jun quei layúmuruagun ában úguchili joun lirájüñü lun jínsiñejabu jumá woun le gumúti, queisi wínsiñejabu jun.

Aganóuati Búngiu wádan

¹⁴ Magámarida jumá gürígia ja maffiñetiña luágu Crístu, lugúndun janügüba ában íbágari le múaraanti. Mamádaguati ísuruni lúma wuríbani, siñáti gíñe gamádagua lan larúgounga lúma lubúriga.

¹⁵ Siñáti níjein lan úarani lídan Crístu lúma Máfia, siñáti gíñe lúaradun ában afiñeti luágu Crístu lúma ában le maffiñeti.

¹⁶ Siñáti gadúnama jamá sándu tidan lúban Búngiu, áni lúban Búngiu le wínwanbei wagía, quei laríñagun Búngiu guánarügü.

Naganoúba jagánagua, eíbuga áume jagánagua, áuba Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹⁷ Ligía gíñe laríñagunbei Wabúreme Búngiu.

Furíjuma jagánaguagiñe ja maffiñebaña nuágu, díse jumá jawéi, líña Jabúreme.

Mádaragua jumá júngua lídoun le wíyebéi.

Ábame nerésibirunün,

¹⁸ ábame ában nan úguchili jun,

jugúyame nirájüñü, líña laríñagun Jabúreme, le Súnti Gabáfu.

7

¹ Ítara líña lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, niján buri dimúrei le líchugubei Búngiu woun. Ligía lúnti lubei wachíbuni sun luwúyeri iwíyeni wawárua, dándu lueí wágubu quei tueí wawáni. Áluaja wamá lun jarúma lan wémeri le gumúti lúma Búngiu, ladúga luweírín inébeséi le wawágubei lun Búngiu.

Lasáansiragun jagáburí Coríntona

² ¡Rújuma ában ubáraü woun tidan janígi! Madügüngüdiwa dáñu lun ni ában, maríbadagüdüni wagía ni ában, mayéedagun.

³ Máma naríñaguñein le lun níchugun jidúnrun, lugúndun quei buga naríñaguni jun, tídaañadün nanígi, lídaañadiwa ában ínsiñejabúni le mébejati, lídan yebe íbágari o lídan yebe oúweni.

⁴ Weíríti nafiñen lúma nugúndan jáu, labádinagua sun le nasúfurirubei, sandítina dügüdaguaü, áni buin níña gíñe láu ugúndani, jueígiñe.

⁵ Lúmagiñe meja wachúlürün Macedónioun, meméraagüngüdiwa, darírügütiwa lénreengúnga lídan sun fulásu geyégua wáu, geyéguati wuríbu wáu, weíríti wadíjeridun juágu.

⁶ Ánjeinti Búngiu, le Íchugubei gurásu joun ja magúraasunbaña, ába líchugun gurásu woun láu lachülürün Títo,

⁷ áni mámarügü láu lachülürün, lugúndun gíñe gagúraasun lan juágu. Aríñagati woun luágu luweírín jabúseerun jarjiniwa, abájúdagua ligía woun luágu íruni le juágubei luágu le asúseredubei lúma luágu luweírín jabúseerun lun jóúdin láu nerérun jun. Ábatima nagúndaarun láu líra.

⁸ Láu sun jírugua jumá tadúga gárada to nabürújaboutun jun, maságürijaantina luágu, guetó. Aságürijatíná meja furúmiñe láu nasúbudiruni luágu jírugua jumá tadúga gárada tugúya luágu murúsun dan.

⁹ Guetó gúndaatina, máma ladúga jírudagun, ladúga saánsiguagúda láni írudaguni ligía jigáburi. Áfaga jumúti íruni ligía lídan ában igáburi le áubei lagúndaara Búngiu, ítara líña lubeíti madügúntiwa ní murúsun dáñu jun.

¹⁰ Lugúndun dan le wíchugun úma lun Búngiu lun layúsuruni íruni le wawágubei ladúga luríban wagáburi lun lasaánsiraguni wagáburi, barú lumútiwa lídoun asálbaruni le magúmuchaditi, maríbaanti íruni ligía woun. Anjein wanúga íruni ligía queísi janügüni lirájüñü uboú, magáraragunga wagía lun Búngiu, lanügübadíwa lídoun féridi lun sun dan.

¹¹ Awánda jumúti íruni queísi labúseeruni Búngiu, áni jaríja jumeíti le asúseredubei guetó lídaangiñe jawánduni íruni ligía! Tadúga gárada tugúya, ába jatátirun asáminara buídu cába lan jadúga láu wügüri le afigounjabei jagánagua. Arúfuda jumúti luágu magúndan jumá láu figoú le ladügübei, áni gáñitün luágu busíganu le líchugubei jun, janúfudetün luei jamuga jabeichúniwa lueígiñe. Ába jabúseerun jarjiniwa lun nasúbudiruni jínsiñejabu nun. Weíríti jabúseerun lun jadügüni le richábei, lun jabeichuni le adügübalin figoú, adúga jumáli sun le lúnbei jadügüni lun jaráanseruni cátei le. Madúnrunjadün guetó.

¹² Dan lubeíti le nabürújanbarun meja gárada tugúra jun, mámadügüya jamúga ladúga nasáminaruña lan sarágu luágu gürígia le adügübalin wuríbani, ní luágu le asúfurirubalin lueígiñe, nabürújanbarun lun geféen júma ligíbugiñe Búngiu luágu luweírín jínsiñejabu woun.

¹³ Ligía ragúguaaadíwa lubei woúngua.

Lánwoun sun gurásu le barú wamáalíbei juágu, oúnwenbun wagúndan láu waríjini luágu gúnda lan Títo, íderagua jumáli sun jugúya lun lasándirun darángiláü.

¹⁴ Adímurejatina bugája buíti juágu lun Títo, áni gúnfuli jumúti nerérun juágu. Quei sun lan le aríñaga wamáalíbei jun, inárüni, ítara líña gíñe inárüni lan le waríñagubei lun Títo, luágu gunda wamá jáu.

¹⁵ Áni weírítimaati jínsiñe lun dan le larítagun luágu jadügüni sun jugúya le lamúriajabei júma, lúma luágu jerésibiruni láu ában inébesei lúma idjéeri luei jamúga jemégeiruba lan lídan jagúnfulirun láu lerérun.

¹⁶ Gúndaatina láu gayára lan naffínerun juágu le gumúti.

8

Wíchugun joun gudémetiña

¹ Guetó, nidújeñu, buséntina nabájúdagun jun luágu lareíni Búngiu joun tílana sun ligílisi buri to louábawaguboun Macedónia.

² Láu sun ában lan oúnwenbun oúchawaguni lun jaffíñen lénreengúnga le jadárirubei, gúndaatiña buídu, áni láu sun gudéme jamá, rújaña lídan jíderawagún ja gudémebaña Jerusalén camá jamuga rísitiña.

³ Geféentina luágu rújamaali lan sun le jayáraabei láu sun tarúman janígi, ru jagía sügü láu lé yebe jayáraabei.

⁴ Ayúmuraguatiña sarágu woun lun wígeruniña lun jíchuguni jafáran lídan jíderawagúniwa idújeñu lueígiñe Jesucrístu.

⁵ Adúgatiña sügü láu lé yebe wagúrabubei jadügün, furúmiñe, ába jedéregeragun jóungua le gumúti lun Wabúreme Jesucrístu, lárígiñe ába jedéregeragun jóungua woun, queísi lugúndan Búngiu.

⁶ Weíríti jabúseerun jíchugun, darí lun wayúmuragun lun Títo lun lagíríbudun júmoun lun gayáraabei lan lagúmuchaguagúdüni labúdajóun seínsu lé meja lagúmeserubei jídan.

⁷ Jugúya ubáraubei lídan sun cátei—lídan jaffíñen, lídan jisúbudin luágu Lerérun Búngiu lúma jubáfu lun jarífudajani furáangu joun ámu, lídan jabúseerun jesériwidun lun Crístu, lúma lídan ínsiñejabuni woun—lúnti lubeíti gíñe ubáraü jumá lídan ídejani le.

⁸ Máma nariñaguñein le jun quei ában gumádi, busénrügütina jasúbudiruni jabúseeruni ja jíbiri jídejan, lun gayáraabei lan gíñe jarífuduni jínsiñejabu láu jíchugun táu sun janígi quei jagía.

⁹ Jarítagua jumá luágu lareíni Wabúreme Jesucrístu woun. rísiti bugája dan le siélu lan, ába lagúdemedun láu liábin uboúagun ladúga línsiñejabu woun, lun gayáraabei lan wayábin lun warísidun lídaangiñe lugúdeme.

¹⁰ Luágu jáni fuleisei naríñagei narítangun jun luágu cátei le. Gumésétün buídu lídan irúmu le ášügürubei, mámarügü láu jatátirun abúdaja seínsu joun, adúga jumúti gíñe táu sun janígi.

¹¹ Guetó lubeíti, ítara méme jumá darí jagúmuchuni abúdajani luágu, láu méme ugúndani lé meja juágubei lúmagiñe furúmiñeti, íchigeina según le júmati.

¹² Lugúndun ánjein íchiga ában gürígia sun le liyáraati según le lúmabei, láu sun lugúndan, gúndaati Búngiu láu, áni resíbi lumúti le líchugubei gürígia ligía, mamúriajan lumúti Búngiu le úati jáma gürígia.

¹³ Mára lun jáfagun mégei ladúga jíderagun ámu,

¹⁴ le busénwabei, lun ñi lan úarani jídan. Guetó, níjein júma lun jabuínchagúdüni le jemégeirubei ámu, lídaanme ámu dan, níjeinbei jáma lun jabuínchagúdüni le jemégeirubei. Ítara lúba ñi lan úarani,

¹⁵ quei taríñagun Lerérun Búngiu. “Le gíbebei úma, mígiragunti lúma, le míbebei úma, memégeirunti lun.”

Tító jáma líbirigu

¹⁶ Teínqui numúti Búngiu luágu líchuguni ayúmajani méme le líchugubei nídoun tídoun lanígi Tító lun líderagunün.

¹⁷ Gúndaati Tító lúnya lídin aríjaün quei namúriajani lúma, áni affíñetina luágu weíri lan labúseerun lúnya laríjinün darí jamúga lun lídin láu láni lúngua maríñagunga áu ní cáta lun.

¹⁸ Úara lúma Tító, wounajaña ában idújei le uágubei buídu lan jadímurejan tílana sun ligílisi, luágu lubuídun luwádigimari lun labúruchagun ugánu luágu Wasálbaragüle.

¹⁹ Áni mámarügü líra, anúadaja jamúti gíñe tílana buri ligílisi idújei ligía lun ladügün weíyaasu wáma lun líderagun lídan loúndarün seínsu le. Wadügüñein wadágimanu le, le lánina ídejani, lun wíchugun ugúndani lun Búngiu, lun gíñe warúfuduni luágu busén jamá affíñetiña lun jíderaguniña jadújeñu ja gudémebaña.

²⁰ Waráanseruñein sun cátei lébei lun míchugun wamá lúgaaru lun ladímurejoün wuríba wawágu lueígiñe loúndarun seínsu le wadügubei.

²¹ Wáfaaguña lun wadügüni sun cátei láu arúmani, mámarügü ligíbugiñe Wabúreme, jagíbugiñe gíñe gürígia.

²² Wounajaña gíñe ábanya jádaangiñe wadújeñu lúma Tító lúma le ában. Wügüri le, arúfuda láalibe luweírín labúseerun lesériwidun lun Crístu woun lídan sarágu luwúyeri, guetótima láu ouñwenbun affíñeni le luágubei luágu jíchuguba lan sarágu seínsu láu sun jugúndan.

²³ Le álügúdajati libügürü Tító, aríñaga jumá lun luágu nouba lan, luágu luwádigimariña lan núma lun wesériwidun jun. Ánjaña álügúdaja jabügürü bíama idújeñu lueígiñe Jesucrístu ja lúmabaña, jaríñagame joun luágu joúnajan lan tílana ligílisi buri, luágu jíñúragúdüñein lan líri Crístu láu lubuídun jagáburi.

²⁴ Ítara líña lubeíti, resíbi jumáña láu ában ínsíñeni le tímatimaati lun gayáraabei lan jaríjini wügüriña jagía luágu inárüni lan lubuídun werérun juágu, áni lun gíñe jasúbudirun sun jíbiri tílana buri ligílisi luágu ínsíñejabuni le juágubei jádaangiñe wügüriña jagia.

9

Loúndarün seínsu joun idújeñu ja gudémebaña

¹ Luágu loúndarün seínsu joun idújeñu lídan affíñeni, memégeirunwati lun nabürüjan jun,

² lugúndun subúdi náali lubuídun jugúndan lun jídejan. Súnwandan naríñagun joun loúbawaguna Macedónia láu ugúndani luágu jugúya lan Acáyana aráanseñu jíña lan lun jídejan lúmagiñe lídan irúmu le sügüjalibe, áni jíbe-ágei Macedóniana ragújaña gíñe dügúdaguaü láu jagáambun luágu luweírín jáfaagun luágu ídejani le.

³ Láu sun líra, nouñajaña idújeñu jun nubáragiñe lun jaráanseruni luáguti labúdajoün seínsu, lun mámabei lan iyéeni, buíti le naríñagubei juágu libügürü cátei le, lun abúdajoúali lan sun seínsu lubáragiñe nachülürün jumóun,

⁴ ñüdündügü jañein jádaangiñe Macedóniana núma, jadáriraünme waráanserunga. Líchuguña jamúga líra busíganu woun, júntima, lárígiñe rúwamaali lan sarágu waffíñen juágu.

⁵ Ligía narítangunbei namúriajan jáma idújeñu ja lun jóudin bisídaün nubáragiñe, lun gíñe jíderagunün abuinchagúdei seínsu le uágubei jaríñaga jóundarun. Ítara, aráanseñu lúba seínsu le jóundarubei lun jarúfuduni jareñi, máma quei ában cátei le lúnti wafósurunün luágu.

⁶ Jarítagua jumá luágu cátei le. Le loúguati lábunagun, loúguabei gíñe lalúbajan, le gíbeti lábunagun, gíbebei gíñe lalúbajan.

⁷ Cába ában jádaangiñe, lúnti líchugun queísi ligáburi larítangun, máma láu magúndani ní ladúga aríñawagúla lan jun lun jíchugun, lugúndun jínsíñejabuti Búngiu lun le íchugubei láu ugúndani.

⁸ Gayáraati líchugun Búngiu sun luwúyeri abíniruni jun gíbe, lun ñi lan le jabúseerubei júma súnwandan lun jabágaridun, ñi ligíame gíñe sarágu júma lun jídejan.

⁹ Tariñajare Lerérun Búngiu luágu gürígia le íchugubei sarágu.

Rújali sarágu joun gudémetiña, áni reideiti cátei buíti le ladügübei lun sun dan.

¹⁰ Búngiu, le íchugubalin ílaü lun lábunún, ában lalúbajagüdün sarágu lídaangiñe lun gayára lan weigin buidu, líchuguba giñe jun lun gayáraabei lan jedéweejan sarágu joun gudémetiña queisigubeirügü ílaü le ábunúbei. Ábame laweíridagüdüni Búngiu murúsun fuleisei le jadügübei joun, daríme lun jabíjin oúnwenbun abíniruni lúmagiñe Búngiu queisi ában oúnwenbun alúbajani.

¹¹ Jugúya, jibjuba sarágu súnwandan lun gayáraabei lan jíchugun sarágu, áni dánme le jerésibiruni wadújeñu seínsu le lúnbei jóúnajani joun wáma, weírubei jateíngiruni Búngiu.

¹² Lugúndun láu wichuguni íderawaguni le joun wadújeñu, máma wichiga rügüñe seínsu le jemégeirun joun, wadügüña giñe lun jíchugun sarágu eteíngiruni lun Búngiu láu líra.

¹³ Jíchuguba uweírugini lun Búngiu lugúndun arúfuda lumúti ídejani le joun luágu adúga jumáni le lubeíbei Cristu, jíchuguba giñe uweírugini lun Búngiu luágu íderawaguni le jíchugubei joun lúma joun sùngubei.

¹⁴ Ábame jayúmuragun lun Búngiu juágu láu sarágu ínsiñejabuni jun luágu luweírín lareíni Búngiu le larúfudubei jídaangiñe.

¹⁵ ¡Teínqui wáña lun Búngiu, luágu rújali lan ában oúnwenbun cátei woun le siñá wabeí adárrira dimúrei le buídurügüti ubuúndun lun wadímurejan luágu! Cátei ligía, Liraü.

10

Lubáfu Páblo queisi apóstolu

¹⁻² Ariñawagúati luágu gudémege nan dan le júma nan, ánjein lan dan le díse nan jueí, derégüda lan notúserun júma. Áu Páblo, ayúmuraguatina jun láu ában únabuni lúma ában areíni líbe le larúfudubei Cristu, lun mafósurun jubádina lan lun narúfuduni nubáfu láu nafáyeigüdüñun luágu wuríbati le jadügübei, dánme le nachülürün júmoun. Sáansi jumeí ligáburu jarítangun wawágu, jugúya le aríñagubei luágu lun lan waríjin cába lan waságara lídaangiñe wesériwidun lun Cristu. Ánjein madügün jumá, aráansetina lun nagágibudagun júma.

³ Inárüni luágu ubouáguna wamá láu sun jadébilin gürígia ubouáguna, máma queisi wügüriña lánina uboué le wawúribuja luágu wuríbani.

⁴ Máma ubouáguna áruma to áboun wawúribuja, larúmate Búngiu wayúsuruboun lun tagúnrinchagun érei.

⁵ Ítara líña lubeíti, láu lubáfu Búngiu güríngua wamúti sun arítagini le múaraanbei lúma linárün Búngiu, lúma sun cátei le abúseerúbei leréderuni lasúbudirüniwa Búngiu. Sun giñe jasáminan gürígia ubouágu ríwamuti lábugiñoun lubáfu Cristu lun lúaraduba lan láu le lubeíbei.

⁶ Áni lárigiñe jíchaagun júngua le gumúti lábugiñoun lagúmadijan Cristu, aráanseñu wáña lun wasúfuriragüdüniña ja magáambadigiñabaña lun.

⁷ Barú jumuti cátei quei larijiniwa bougudigiñe libíti. Ariñagatina jun luágu ánjein lan choungua lubeí ában gürígia lúngua luágu lánigu lan Cristu, lúnti giñe lasúbudiruni luágu ítara méme líña lan lánigu wamá giñe Cristu.

⁸ Fágua jarítangun luágu néredun murúsun lueí le lubúdubu luágu nubáfu queisi láni Cristu apóstolu, úabei níbúsigari nan luágu líra, lugúndun Búngiu guánarü rúlaali ubáfu le nun lun nawáanseragüdüñun lídan cátei lánina Búngiu, máma lun nagúnrinchaguni jafiñen, queisi jadügüni arúfudajatiña jagánagua guetó.

⁹ Mabúseerúntina lun jarítangun luágu náluguña lan nebélaagüdün anúfudei jídoun táu nigáradan.

¹⁰ Ariñagatiña náganiñu luágu abürüja nánun gárada queisi ában gürígia láuti sarágu ubáfu, áni derégüdati nege nerérün jun tidan, dan le júma nan, débilitiná nege, áni mínsiñegu lán nege ligáburu nadímurejan.

¹¹ Furúmieguarügü le aríñagubalin cátei le, lúnti giñe lasúbudiruni luágu ítara lan quei nubeí láu dimúrei díse jueí, ítara núba lan giñe dánme le júma nan.

¹² Míchaaguntiwa woungua jámoun ja adímurejabaña buídu jawougüa, mítaraantiwa quei jagía. Jagía, adúgatiña ában libídiouniga áu láu jamísuraagun jóungua láu guánarügü jamísuraagüle lúma láu jíchaagun jóungua jámagua.

¹³ Wagía, mapántajaanbadiwa luágu wawádigimaridun lun Búngiu lídan ában fulásu le ñílumuti míchugun lan Búngiu úma woun lun wesériwidun lun ñi, queisi jadügüni arúfudajatiña jagánagua guetó. Búngiu arúfudubalin lébeja fulásu le lúnbei wawádigimarini lun, áni ligía áñarubei lun wachülürün júmoun ubúrugun Corínto.

¹⁴ Ligía mídin wabeí sügü láu le labúseerubei Búngiu wadúga lídan le wáfaagun lun wíderagunün, ladúga wagía anügübalin ugánu luáguati Cristu jun furúmiñe.

¹⁵ Mapántajaaantiwa láu wadágimanu le jadügübei ámu, camá jamuga wadüga. Agúrabarügütiwa lun quei lan lagánwoundun jafiñen, gayáraabei lan wawádigimaritima jagánagua, súnwandan quei lugúndan Búngiu.

¹⁶ Lárígiñeme, jarítaguatiwa wadiseduntima lun wapúrichijani ugánu lánina asálbaruni lídan buri fulásu le díseti jueí, le ñi lumuti magáambungiña lan luágu Crístu, lueí wapántajan luágu wadágimanu le jadügübei ámu, camá jamuga wadüga.

¹⁷ Le busénti ladímurejan luágu uweíríguni, ladímureja luágu luweírígún Crístu, máma luágu luweírígún guánarü.

¹⁸ Lugúndun gürígia le buídubei, máma le adímurejabei buídu luouúga, le uágubei buídu lan ladímurejan Wabúreme Crístu, ligía buídubei.

11

Páblo jáma yéetiña ja aríñagubaña luágu apóstolugu jamá

¹ Buséntina jamúga lun jawánduni libídiouniga náu murúsun! Awánda jumá,

² Lugúndun eméendütina jáu láu ában eméendüni le lúmagiñeti Crístu, lueí jamuga jígiruni Crístu. Áu asúbudiragüdübalin Crístu jun, ába júaradun lúma, áni le nabúseerübei, lun gayáraabei lan nedéregerunün lun quei ában irájü jarúmatu to amárieidutu lúma ábanrügü wügüri.

³ Ítara quei layéedunún Máfia Éva, janúfudetina lueí giñe jígraguagüdü júngua lun jeyeedún lídan jarítagun, lueí jesériwidun lúnrügü Crístu táu sun tarúman janígi.

⁴ Naríñagubalin le, ladüga resíbi jumáaña ja ñübintiña adímureja iyéeni jun luágu Crístu, áni bulíeiguatün lueí cátei inárüni le warúfudajabei jun. Resíbitün giñe ában espíritu láu ugúndani ámu lueí Sífiri Sándu le resíbi jumáalíbei láu warúfudajan jun, resíbitün giñe ában ugánu lánina asálbaruni jámagiñe le ámu lueí ugánu lánina asálbaruni le agáamba jumáalíbei wámagiñe.

⁵ Afíñetina luágu múnabun nan sugü jáu súper-apóstolugu ja jafálarubaña!

⁶ Fágua ibídiouguati láu ligáburí nadímurejan, mabídiounigati láu nisúbudin, áni arúfuda wamáali le jun súnwandan lídan sun le adüga wamáalíbei.

⁷ Ódi wuríbati nadüga napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun magúburajanga áu ni cáta, ünabudaguagüda núngua ítara lun ñiñúragunün lídaangiñe binádu jigáburí?

⁸ Barütina seínsu jámagiñe tílana ámu buri ligílisi láu nerésibiruni le jafáyeirubei nun, lun nayúsuruni esériwida jun magúburajanga naün.

⁹ Áni dan lé meja níjein lan nemégeirun dan le júma nubeí, merédetina quei ijürügu lun ni ában, idújeñu ja ñübinbaña Macedóniagiñe, jagía íchugubalin le nemégeirubei nun. Ítara líña náfaagun lun mámbadina lan ijürügu jun lídan ni cáta, áni ítara méme lúba nadüga.

¹⁰ Ítara quei chouúru náni luágu subúdi náni linárün Crístu, ítara líña giñe nastúbudiruni luágu manügübadina lan seínsu lúmagiñe ni ában lídan sun Acáya, lueí jamuga lagídarúniwa lébuna ugúndani le nuágubei, lun gayára lan nesériwidun jun magúburajanga.

¹¹ ¿Cásan uágu nadímureja ítara? ¿Ladüga funásan jimísiñe nun? Subúdi luweírín jínsiñe nun lun Búngiu.

¹² Nadüga mémebei le nadügübei lun míchugun nan lúgaaru joun arúfudajatiña jagía ja áluajabaña lun gayáraabei lan jaríñagun luágu ítara méme líña lan jesériwidun jun queísi wagía.

¹³ Máma Crístu oúnajabaliña yéetiña jagía jagánaguóun láu sun jafámurun camá lánigu Crístu apóstolu jagía.

¹⁴ Áni máma cátei terénchati le, lugúndun Máfia guánarügü arúfudaguati lúngua quei ánjei le íchugubalin larúgouna,

¹⁵ ligía giñeti jafámurubei ja esériwidubaña lun queísi gürígia ja adügütiña buíti. Wel, lachúlürüba wéyu lun jerésibiruni le jadúnabei luágu wuríbani le jadügübei.

Lasúfurirun Páblo luágu lesériwidun lun Crístu queísi apóstolu

¹⁶ Naríñaguñaya jun. Úa la ni ában arítaguti luágu ladüga lan lülü lan náu nadímurejanbei jun ítara, ánjein jarítagua jubálin ítara, ígira jumána lun nadímurejan jun quei ában lülü táu, lun giñe gayára lan napántajan murúsun.

¹⁷ Dan le nadímurejan buíti nuouúga, madímurejaantina láu ában ünabuni quei ligáburí ladímurejan Crístu, nadímurejan quei jadímurejan ibídiouguatiña áu.

¹⁸ Queísi japántajan arúfudajatiña jagánagua láu buri cátei le lánina ubou le, napántajaba giñe.

¹⁹ ¡Quei lanáremebei lichú jáu, awánda jumútiña lülü táu láu ugúndani!

²⁰ Lugúndun awánda jumútiña ja afósurubalün lun jesériwidun joun, jáma giñe ja aságarubalin le júmati, ja anügübalün jánime, ja ouserubalün quei ni cáta, ja agáyuajabaña jigíbuagun.

²¹ Láu sun nibúsigari nan lun naríñaguni, ¡weírítí buga wedébilin lun wadügüni cátei líra!

Ánjeinti le uágubei gayára lan janáangun jóungua, gayáraati giñe nanáangun núngua luágu (nadímurejaña méme queísi ában lülü táu).

²² ¿Jarásan Hebréona jagía? Áu sun. ¿Linásiñuna Israél jagía? Áu sun. ¿Linébaanfaangu Abrahám jagía? Linébaanfaangu gíñe áu.

²³ ¿Esériwidutiña lun Cristu jagía? Sügütimaatina jáu láu sun nadímurejaña lan queísi ában lülü táu dan le nariñaguni. Nadágimeinjadina sügü jáu, beíwaadina sügü jáu, dáúwaadina sügü jáu, sarágujali weíyaasu yaráfa nan lun noúnwen.

²⁴ Seíngüjali weíyaasu jabeichunina juríu láu darándi-néfu beíti.

²⁵ Úrúwa weíyaasu jíchaagun Rómana wéwe nuágu, ában weíyaasu jachúragun juríu dúbü nuágu. Úrúwa weíyaasu tabúluchun ugúnein to ídaanboun náfayaja náu, ában weíyaasu sügütina ában áriebu lúma ában wéyu anágü baránaja lárígíñe tabúluchun ugúnein náu.

²⁶ Aweíyasujaadina sarágu luágu luwádígimari Wabúreme, áni luágu buri weíyaasu ligía daríguaadina núngua lídan pelíguru dúnarugu, jádan jíwerutiña, jádan nupaísanu, lúma jádan teréncha. Daríguaadina núngua lídan pelíguru ubúrugu, áraabu, lúma baránaja, lúma lídan pelíguru jádan gürígia aríñagutiña luágu idújeñu jamá lueígiñe Jesucristu, le jayéeni.

²⁷ Deréti nuwádígimariidun láu sarágu lénreengúnga, reídeijadina marúmugunga sarágu weíyaasu, súfurijadina ilamáu lúma mágúrabu, ayúnaraadina gíbe, súfurijadina lidíliga lúma tilougua anáanguni.

²⁸ Bougudi lueí buri cátei le lúma buri ámu cátei, ságü wéyu nasándiruni lijürü nidíjeri jawágu tllana sun liglísi.

²⁹ Ánjein débili lubeí ában gürígia, sandítina camá jamuga áu débilibei. Ánjein áburuja ában gürígia lidoun figou, weíríti nigárigu luágu.

³⁰ Ánjein lúnti lubeí napántajan lun gayáraabei lan jerésibirunina queísi apóstolu, napántajaba láu buri cátei le, le arúfudubalin nidébilin.

³¹ Búngiu, le Lubúngiute áni Lúguchi Wabúreme Jesucristu, le únbei lúnti lan líchugúniwa uweíriginí lun sun dan, subúdi lumúti luágu inárúni lan nariñagubei.

³² Dán meja le ubúrugu nubeí Damáscu, ába líchugun gumádimati le esériwidubei lun urúei Arétas oúnigirutiña luágu buri lubéneri fulásu ligía lun janügünina adáúra.

³³ Ába jaráriragüdünina numádagu lídan ában faníñe lídaangiñe ában funédere láni lubárierun ubúrugu, itara líña neséfurun jájaburugugiñe náganiñu.

12

Labájüdagun Páblo luágu buri cátei le larúfudubei Jesucristu lun

¹ Magáñeirunti gürígia ní cáta láu ladímurejan buídu luougua. Láu sun líra, nabájüdagua jun gueto luágu buri cátei le meja larúfudubei Jesúsun nun.

² Catóurusu írúmu gueto lueigíñe nanügüníwa lídoun lürüwan siélu, áu le afíñebei luágu Cristu. Ibídíñeti nun ánjein láu sun lubeí nógubu nídin, lúmoun máma lan láu, Búngiu astúbudirubalin.

³ Subúdi numúti luágu barúwa nan lídoun lürüwan siélu, le méme gíribei paraíso, ibídíñeti nun ánjein láu sun lubeí nógubu o máma lan láu sun nógubu, Búngiu rügüñein astúbudirei.

⁴ Ñi siélu, arúfudati Búngiu cátei nun lé buri uágubei siñá lan nadímurejan ní ca un ladúga arámudaguati buri cátei ligía lueí jasúbudin gürígia.

⁵ Gayáraati jamúga napántajan luágu narijini buri cátei líra, láu sun líra, siñáti napántajan nuougua, nadímurejanrügü luágu luweírín mabáfu nan nurúmawagua.

⁶ Láu sun ánjana lan jamúga busén nadímurejan buídu nuougua, máma jamúga libídiouniga áu líra, lugúndun inárúni lan jamúga le nariñagubei luágu le asúseredubei nun. Madügün nubeí lun úa lan ní ában anügütina weíri sügü láu laríjinina o sügü lan láu le lagáambubei nariñagun.

⁷ Buídu buríti bugája cátei lé buri larúfudubei Búngiu nun siélu dari jamúga lun gayára lan napántajan luágu. Lun mámabei lan lúba, ába líchugun ában sándi nuágu camá jamuga ában jíyu charúñu nuágu, liábín quei ában lumégen Máfia lun lasúfuriragüdünina.

⁸ Úrúwaali weíyaasu namúriajan lúma Nabúreme Cristu lun lagídaruni sándi ligía nueí,

⁹ lariñaga Nabúreme nun. “Anájein búma láu nínsiñejabu, áni buídurügüti líra lun bawánduni sun asúfuriruni, buítimaati larijín nubáfu jawágu gürígia dan le débili jamá.” Gúndaatina lubeíti láu nidébilin, lun larúfuduni Cristu lubáfu nuágu.

¹⁰ Ligía nagúndaarúnbei láu débili, anabúni, mégei, eíbaajoúni, lúma buri lénreengúnga le nasúfurirubei luágu nesériwidun lun Cristu, lugúndun dántima le débili nan, weírítimaabei nasándiruni lubáfu Cristu nuágu.

Lidíjeri Páblo jawágu tllana liglísi Coríntona

¹¹ Ábanjadina lülü táu láu nadímurejan buíti nuougua, áni jugúya adügagüdúbalin nun, lugúndun jugúya yebe lúnbei jadímurejan buídu nuágu, máma áu. Múnabuntina sügü jáu súper-apóstologu ja jafálarubaña, láu sun ní cáta nan.

¹² Lidan wadágimanu le nadügübei láu sarágu gurásu jagánagua, arúfudúati láu seíni lúma miláguru weíriri le nadügübei luágu ában lan apóstolu tímatisaati áu.

¹³ Mouserun numútün ünabu jawei tílana tíbiri ligílisi, ánjein gubeírügü láu lubei meréde nan quei ában ijürügu jun. ¡Ferúduna jumána luágu líra!

¹⁴ Guetó aráanseedina lun nídin bisídaün lürüwan weíyaasu, áni mámabadina ában ijürügu jun. Máma náluguein le júmabei, jugúya nálugubei lun jedéregeregun júngua le gumúti lun Crístu. Ítara jíña nun queisi isáanigu, áni agübürigu lúnbaña jóundarun seínsu jabá jásáanigu, máma isáanigu jabá agübürigu.

¹⁵ Nagástarubei le nómabei láu ugúndani juágu, daríme lun níchaagun núngua le gumúti luágu jufúleisein lun gayáraabei lan jeíbugun buídu lúma Crístu, láu sun genége láni luágu dántima lan le jínsiñe jumá nun, mínsifetimaatina jun.

¹⁶ Añájein, láu sun subúdi jamáni luágu meréde nan quei ában ijürügu jun, aríñagatiña luágu barü nan seínsu júmagiñe lídan ámu luwúyeri láu íbñuni.

¹⁷ ¿Ayéeda numútün funági láu ában jádaangiñe gürígia ja nouñajabaña jun lun lanügüni seínsu júmagiñe nubá?

¹⁸ Amúriajatina lúma Títo lun lídin bisídaün, oúnaja áu ában idújei lúma. ¿Yéegua lumútün funági Títo? ¿Ma ában láu wóuserun wagía bíangubei, áni ában méme Sífiri Sándu abúgurubalíwa?

¹⁹ Fágu jaritaguatün luágu weséfuraguña lan wóungua jigíbugiñe, máma líña. Lubáragiñe líra, wadímurejaña ligíbugiñe Búngiu queisi lánigu Crístu. Sun le aríñaga wamálibei, waríñaguñein lúnügü jawáanserun lídan jeíbugun lúma Búngiu, nidújeñu jínsifetiña nun.

²⁰ Nidíjeritina luei dan lánme nídin aríjaün, fágu madárirun nubádün agáburida queisi nabúseerun jamúga nadárirunün, ábame magúndaanbadün lan láu ébechuni le lúnbei níchuguni juágu. Nidíjeritina luei nadárirunün ageíndagua, láu gimúgaü, lúma igáñi tídan janígi, láu jáfaagun lun jawáanserun láu júnabudagüdúniña jidújeñu lueigiñe Jesucristu, láu marásualugu, agúseragüdúña jidújeñu, láu pántaü, lúma lídan chagáguau.

²¹ Nidíjeritina luei lídan lánme nídyna bisídaün, lanúgagüdúnina Nubúngiute busíganu jáu, luei giñe nayájun jawága sarágu jídaangiñe ja afigounjañabaña lúmagiñe binárü áni mígirun jamágili iwíyei, salúfuri, lúma buri ámu luwúyeri wuríbani.

13

Ewéridijani lúma lagúmujoün buri mábugaü

¹ Nijánme lürüwan weíyaasu nídin bisídaün. Dánme le nachülürün júmoun, lagúseragüdúwaba cáda ában le gadúnrunti ánjein añájein lubei bíama o ürüwa geféentiña luágu lidúnrun.

² Luágu meja libíaman nuweíyasun júmoun, wéridi numútiña meja ja adágubaña wuríbani lun jásáansiraguni jagáburi. Láu sun díse nan juei guetó, nariñaguñaya joun sun ja asígirubaña adágua wuríbani, luágu dánme lan nídin bisídaün lürüwan weíyaasu, nasúfuriragüdúbaña lan láu ában érei weíriri.

³ Narúfudubeiti jun luágu adímureja lan Crístu nídaangiñe. Áni medébilinti Crístu lídan ligáburi louuserunün, arúfudarügü lumúti luweíriri lubáfu jagánagua.

⁴ Inárüni luágu jíllá lan luágu gurúwa queisi débiliti, ába labágaridun láu lubáfu Búngiu. Débilitiwa giñe queisi ligía dán meja le laganounbei ya ubouágu, áni quei sará lan Crístu lídaangiñe ouweni láu sun lubáfu Búngiu luágu, wachülürüba júmoun láu sun lubáfu Búngiu wawágu ladúga lídaañadiwa lan ában lúma Crístu.

⁵ Jóuchagua jumá júngua lun jaríjini ánjein lánigu jubei Crístu le tímatisaati, jóuchagua jumá júngua, mouchugua jumána. ¿Íbidiñeti jun luágu níjein lan Crístu jídan ánjein afiñe jubei le tímatisaati luágu?

⁶ Agúrabatina jasúbudiruni luágu afiñe wamá luágu Crístu le tímatisaati, áni níjein lan agánawa wádan láu sun lubáfu,

⁷ Ladúga mabúseerun wamá warúfuduni wabáfu quei apóstolugu láu wasúfuriragüdúnün luágu luríban jigáburi. Busénrügütiwa lun buídu lan jeíbugun lúma Búngiu láu sun jamúga ígirúa wamá marúfudunga wabáfu quei apóstolugu.

⁸ Dan rügüñein múaran lan lagáburidun gürígia lúma linárün Búngiu, labúseerúa larúfudúniwa nubáfu queisi apóstolu lun nasúfuriragüdúni gürígia luágu lífígoun, dan le buídu lan jóudin lúma Búngiu, mabúseerúnwati narúfuduni nubáfu láu abeichuni.

⁹ Gúndaatina lun naganoún quei mabáfuti ánjein buídu lubei jigáburi, áni wayúmuraguamémeba lun jíabin lun jabuídurun le gumúti.

¹⁰ Nabürüjañoun gárada to jun lubáragiñe nídin aríjaün, lun gayáraabei lan jásáansiruni jigáburi lubáragiñe nachülürün júmoun, lun memégeirúniwa lan narúfuduni nubáfu juágu

quei apóstolu láu nasúfuriragüdüün. Lugúndun rúlumuti Búngiu ubáfu nun queísi apóstolu lun nawáanseragüdüün lídán jeibugun lúma, máma lun neréderunün lueí.

¹¹ Guetóti, nidújeñu, buídulá lídán jun. Áluga jumá lun jabuídurun le gumúti lídán jigáburí, ragüjuma dügüdaguaü, abágarida jumá lídán úarani lúma darángilaü. Ítara lúba júmabei lan Búngiu láu lidárangilan lúma línsiñejabu.

¹² Chúgua jumá júngua lídán líri Wabúreme lun jarúfuduni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

¹³ Mábuga jáña sun wadújeñu lídán afíñeni jun.

¹⁴ Resíbi jumeí labíniragüle Jesúsu, lúma línsiñejabu Búngiu, sandí jumeíme Sífiri Sándu júmagua. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN GALÁCIANA

Labürüjan Páblo joun títana liglisi buri to Galáciaboun

¹ Anája áu Páblo, le láni Jesucrístu apóstolu. Máma gürígia anúadirubalina lun apóstolu nan, máma gíñe gürígia oúnajabalina apúrichija luágu, Jesucrístu guánarügü lúma Wáguchi Búngiu le ásaaragüdübalin lídaangiñe oúweni, jagía oúnajabalina quei apóstolu.

² Áu jáma sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja númabaña ya, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya le títana sun liglisi to Galáciaboun.

³ Binílaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, íbija jumá gíñe darángilaü jámagiñe.

⁴ Rúlumuti Jesúsu libágari wawágu lun lachíbuni wafígoun, gayára lámuga wasálbarun lídaangiñe lubáfu wuríbani le lánina ubou le, queísi labúseeruni Búngiu.

⁵ ¡Uweírighi lun Búngiu lun súnwandan! Ítaralá.

Ában rügüñein luwúyeri ligáburi wasálbarun

⁶ ¡Weíríti nanígi láu lufúresen jígruni Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá luágu le ladügübei Crístu juágu, láu luweírín línsiñejabu! Furéseti jasaansiruni jafiñerun afálara ámu arúfudajani lún nege jadáriruni jasálbarun lídaangiñe,

⁷ iyéeni arúfudajani ligía. Chülüjaña wügüríña jagánaguóún, ja buséntiña jañawurijani jarítangun lun jafálarun ában úma le maríchatí—ámu lueí jafiñerunrügü luágu Jesucrístu lun jasálbarun.

⁸ Wel, furúmieguarügü gürígia le ñúbinbei adímureja jun luágu ámu luwúyeri asálbaruni lueí le arúfudaja wamáalibei jun, cáteíñein lan gürígia ligía, ¡reideilá lábugiñe líñaragun Búngiu lun sun dan, áu yebe, ában yebe ánjeli siélugiñe!

⁹ Aríñaga náali meja áni nariñagayaali guetó. Ánjein ñúbin ában gürígia arúfudaja ámu luwúyeri ligáburi asálbaruni lídaangiñe figou jun lueí le resíbi jumáalibei, ¡reideilá lábugiñe líñaragun Búngiu!

¹⁰ Dan le nariñaguni le, ¿nálugüña neréderun buídu jagíbugiñe gürígia, ódi neréderun buídu ligíbugiñe Búngiu? ¿Buséntina funági neréderun buídu jagíbugiñe gürígia? Lun jamúga ligía lan nabúseerübei, mámaadina jamúga ában eseríwiduti lun Crístu.

Ligáburi lachüllürün Páblo lun ábanbei lan láni Jesúsu apóstolu

¹¹ Buséntina jasúbudiruni, nidújeñu, luágu ugánu lan le luáguti asálbaruni le uágubei nadímureja, máma jádaangiñe gürígia líabiñ,

¹² máma lúmagiñe ní ában gürígia nibíjei, máma gíñe larúfudajan ní ában gürígia nun, Jesucrístu guánarügü asúbudiragüdübalin nun.

¹³ Agáamba jumáali ída líña lán meja nigáburi dán meja le gúnfuligídina lúma Búngiu láu luwúyeri jagúnfulirun juríu, subúdi jumáali ída líña lán meja lanáreme neíbaajaniña títana líligilisin Búngiu, áfaagua áu lun nagúmuchaguagüdüniña.

¹⁴ Lídan ligáburi jagúnfulirun juríu lúma Búngiu, furésetina meja sügü jáu sarágu jádaangiñe nupaisanun ja madíseguati jagüriajouñ núma, ladúga derégúdatimáatina meja lídan nagúnfulirun láu jagáburi binádu nagübürigu.

¹⁵ Ánjeinti Búngiu, anúadira láadina méja lubáragiñe nagüriajouñ lun neseríwidun lun, ába lagúarun nun luágu luweírín línsiñejabu lun lánibadina lan.

¹⁶ Lídan lídáani, ligía lugúndaanbei Búngiu lun lasúbudiragüdüni Liraü nun lun gayáraabei lan napúrichijani lubuüdn ugánu joun ja mámbabaña juríu luágu ligía lan Wasálbaragülebei. Lárígiñe nasúbudiruni Jesucrístu, mídintina álügüdjaja ní ca úma,

¹⁷ mídin áu Jerusalén aríjaña ja apóstolubaña nubáragiñe, lubáragiñe líra, ába nídín furése loubawagun Arábia. Lárígiñe, ábaya nagíríbudun ubúrugun Damáscu.

¹⁸ Darí ürüwa írúmu lárígiñe, ligía nídín Jerusalén, ligíati nasúbudiruni Pédro, ába neréderagun queínsi wéyu lúma.

¹⁹ Maríjintina ámu jádaangiñe apóstolugu lueídügüya Jacóbo, le lamúlen Wabúreme Jesúsu.

²⁰ Ninárün jáu ligíbugiñe Búngiu luágu inárüni lan le nabürüjabei jun.

²¹ Lárígiñe líra, ába nídín loubawagun Síria lúma Cilícia.

²² Ja wadújeñu lueígiñe Crístu ja tídaanbaña líligilisin Crístu to loubawaguboun Judéa, maríjin jamáginá meja lídan dan ligía,

²³ agáambarügütiña lariñawagún. “Wügürí lé meja eíbaajabaliwa, lapúrichijañein ugánu le lánina affíñeni luágu Crístu queísi Wasálbaragüle guetó, áni ligía lé meja busénbei lagünrinchaguni wafiñen luágu Crístu.”

²⁴ Ába jíchugun uweírighi lun Búngiu luágu lasáansiraguni nigáburi ítara.

Resíbi jamúti jíbiri apóstolugu Páblo

2

¹ Catoúrusu írúmu lárigiñe, ábaya nídin Jerusalén úara lúma Bernabé, barü numuti giñe Tito númagua.

² Nídinbei ñi ladüga arúfuda láali lan Búngiu nun luágu lúnti lan nídin. Ñi Jerusalén, ába nadámuridagun jáma ábutigu affiñetiña, ába nabájüdaguni joun ída líña lan narúfudajan joun ja mámabaña juríu luágu wasálbarun, nadügünbalin líra lun gayára lan jánjarun lun le narúfudajabei, luei leréderun le adüga náalíbei lúma le nadügübei quei ni cáta.

³ Resíbi jamúti, áni ni Tito, le noubabei, mafósurun jamúti lun lerésibirun circuncisión, láu sun máma lan juríu.

⁴ Inárüni luágu añajein lan eyeejatiña luágu idújeñu jamá lueígiñe Jesucristu, ádaragutiña jóungua wagánaguóun arámudaguarügü, busentiña lun líchugúniwa gumádi luágu lúnti lan lerésibiruni Tito circuncisión ánjein busén lubei lun láni lan Búngiu. Belútiña yéetiña jagía quei aríajatiña lun jaríjini ída líña lan wagáburu botügudi luei lílúrudun Moisés lídan woúndaragun lúma Jesucristu, busentiña jamúga lúnya wayábin lun idámunime lun lúrudu ligía.

⁵ Mígiraguagüdüntiwa woúngua joun ladüga busén wamá lun ñi méme lan inárüni le lánina ugánu luáguti asálbaruni júma, jugúya le mámabei juríu, meméterunga ámu buri cátei lánwoun le lúnbei jadügüni lun jasálbarun lueidügüya lun jafiñerun luágu Jesucristu.

⁶ Ja asúbudirúabaña queisi ábutigu —láu sun, mebérese nan láu cátañañanu lan ladüga magúseragüdünti Búngiu luágu cátei le genégerügüti—míchuguntiña ábutigu jagía ni ában iséri luwúyeri arúfudajani nun lun níchuguni jun lánwoun le napúrichijabei.

⁷ Lubáragiñe líra, ábarüga jasúbudiruni luágu Búngiu lan íchugubalin wadágimanu le lánina lapúrichijoun ugánu luáguti asálbaruni joun ja mámabaña juríu nun, ítara quei buga líchuguni wadágimanu lun Pédro lun lapúrichijani ugánu méme ligía joun juríu.

⁸ Aríja jamáali luágu le méme lan Búngiu le ñadágimeinbei lídaangiñe Pédro quei apóstolu jádan juríu, ligía méme lan giñe ñadágimeinbei nídaangiñe quei apóstolu jádan ja mámabaña juríu.

⁹ Queisi subúdi jamáni Jacóbo, Pédro lúma Juan, ja anügübaña quei weírigitimaatiña, luágu Búngiu lan fuleísebalina lun líchuguni ubáfu le nun, ába jíchuguni jájabu woun, áu lúma Bernabé, quei jánigu lídan luwádigimari Cristu, luágu giñe gúnda jamá lun woúdin ñadágimein lídan jageíra ja mámabaña juríu, sun añája lan jagía ñadágimein lídan jageíra juríu.

¹⁰ Amúriajarügütiña wáma lun warítagun jawágu gudémetiña, áni nijánti cátei le nouchubei nadügün láu sarágu gounigi.

Ladeínjan Páblo lun Pédro ubúru Antioquía

¹¹ Dan le lídinbei Pédro ubúru Antioquía, ába nadeínjan lun ligíbuagun, lugúndun mabuídun lan le ladügübei.

¹² Furúmiñe meja, jouiti meja jáma affiñetiña luágu Cristu ja mámabaña juríu (ja mebéresenbaña láu circuncisión lúma buri ámu gumádi lídan lílúrudun Moisés). Ánjeinti lárigiñe jachülürün gürígia lounajan Jacóbo, ligía lagúmeserun Pédro adiseda jawei ja mámabaña juríu, ába meiginjali lan jáma ladüga lanúfude luei le gayáraabei jaríñagun ja affiñebaña luágu lúnti lan jerésibiruni wügüriña circuncisión lun jasálbarun, lun giñe meigin jamá juríu lídan ában jáma ja mámabaña juríu.

¹³ Játi jíbiri juríu ja affiñebaña luágu Cristu, ába júaradun lúma Pédro lídan cátei mabuídun le ladügübei, ába giñe lúaradun Bernabé jáma lídan cátei ligía.

¹⁴ Dan le naríjinbei luágu meíbugun jamá úara lúma inárüni le larúfudajabei ugánu luáguti asálbaruni (luágu man lan asálbaruni ni cátei lúma lílúrudun Moisés), ába naríñagun lun Pédro ligíbugiñe sun adámurini. “Amürü le juríu, berédera abágarida quei ja mámabaña juríu, mabágariduntibi quei juríu. ¿Ída líñáti babúseerúnbei bafósuruníña ja mámabaña juríu lun jabágaridun quei juríu?”

Sálbawatiña juríu, queísigubeirügü sun gürígia, luágurügü jafiñen luágu Jesucristu

¹⁵ Ába nasígirun aríñaga joun.

—Juríu wagía lúmagiñe wagúriajoun, aríñagatiwa luágu mafígoun wamá, luágu mítaran wamá quei ja mámabaña juríu ja agúriajoubaña bougudi luei lílúrudun Búngiu.

¹⁶ Láu sun líra, subúdi wamúti luágu úabei lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladügüni le lubeíbei lílúrudun Moisés, láurügübei lafiñerun luágu Jesucristu lerédera richágu ligíbugiñe Búngiu. Ligía giñe lébubei wafiñerun luágu Jesucristu, wagía le juríubei, lun gayáraabei lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe affiñeni le, máma lídaangiñe wadügüni le lubeíbei lílúrudun Moisés, lugúndun úabei ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu lueígiñe ladügüni le lubeíbei lílúrudun Moisés.

¹⁷ Ítara líña lubeíti, quei wáluajan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñerügü Jesucristu, ába waríjin luágu gafígonu méme wamá queisi ja mámabaña juríu ladüega wabágariduña lan gíñe guetó bougudi luei lilúrudun Moisés, ¿gayáraati waríñagun lueigiñe líra luágu Cristu lan gafígonügüdübaliwa? ¡Ni cátei líbe líra!

¹⁸ Lubáragiñe líra, lun jamúga wagíribudun lun weménigidun luágu wagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés lun wasálbarun lárigiñe weménigidun luágurügü wafíñerun luágu Cristu, warúfuduñein luágu magúnfulirun wamá lúma linárün laníchigu lúrudu ligía, áni gafígonu tiwa.

¹⁹ Áu, queígubeirügü jiláadina lan lun lilúrudun Moisés, lúrudu méme ligía ouwedagüdübadina lun, lun gayára lan nabágaridun lun Búngiu.

²⁰ Rúguatina nungua quei jiláadina lun figou, dáwagañu luágu gurúwa lúma Cristu. Mámaadina lubeíti áu méme abágaridubei nidaangua, Cristu abágaridubei nidan. Ibágarí le nabágaridubei lídan nógubu, nabágariduñein láu sun nafíñen luágu Liraü Búngiu le jínsiñejabübei nun, ába ledéregarun lúngua lun loúnwen nuágu.

²¹ Mabúseerúntina lubei namájarun lun lareíni Búngiu láu nagíribudun lún buri igáburí lánina lilúrudun Moisés, lugúndun lun jamúga gayára lan leréderun gürígia richágu ligíbugiñe Búngiu láu lagúnfulirun lúma lúrudu ligía, úati jamúga ju lan loúnwen Cristu.

Lúrudu ódi afíñeni

3

¹ ¡Jugúya Galáciana, magáambaditün gíñe! ¿Ca abíñaragubadün lun magáambun jubei lan ugánu le inárünibeí libügürü wasálbarun? Lídan meja wapúrichijan jun, arúfuda wamúti laníchigu loúnwen Cristu luágu lugúruwan jun, furáangu.

² Ariñaga jumei cátei le nun. ¿Lueigiñe jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés jerésibirei Sífiri Sándu ódi lueigiñe jafíñerun luágu le jagáambubei luágu Cristu?

³ ¿Ída líña ítara lubei jumágaambadi? Gumésetün eíbuga lúma Cristu láu lubáfu Sífiri Sándu, ¿guetó jarítaguatün funági luágu buitimaabei lan jeíbugun lun jígiruni Sífiri Sándu lun jagúnfulirun lúma jagáburí juríu?

⁴ ¿Marúfudajaangili sun le jasúfurirubei jun? ¡Arúfudajaali lámuga jun!

⁵ Dan le líchuguni Búngiu láni Espíritu jun, adúga ligía miláguru jagánagua, ¿cásan uágu ladügei líra? Máma lugúndun adúga jumáni le lubeíbei lilúrudun Moisés ladügei, ladügünbalin lugúndun afíñe jumá luágu le jagáambubei luágu Liraü.

⁶ Jarítagua jumá luágu Abrahám. Rúlumuti meja sun lafíñen luágu Búngiu, luágu lafíñen, ába lerésibiruni Búngiu queisi ában wügüri richáguati.

⁷ Ligía lubeíti jugúya, lúnti jasúbudiruni luágu ja lan afíñebaña, jagía lan linébaanfaanbaña Abrahám tímatimaatiña.

⁸ Queisi subúdi láni Búngiu lubáramegiwa luágu ñibaña lan jádaangiñe ja mámabaña juríu lun jayábiba lan lun jeréderun richágu ligíbugiñe láu jafíñerun luágu Jesucristu, ába laríñaguni ugánu buiti lun Abrahám lubáramegiwa, queisi bürúwañu lan tídan lílburun. “Jabínirúba sun gürígia ubouágu bídaangiñe.”

⁹ Ítara líña lubeíti, ja afíñebaña, biníwatiña úara lúma Abrahám le afíñerubei luágu Búngiu.

¹⁰ Ja afíñerubaña luágu jasálbaruba lan láu jagúnfulirun lúma lilúrudun Moisés, bulíeguatiña, lábugiñeñanu líñaragun Búngiu, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu. “Sun ja magúnfulirunbalin sun le bürúwañubei tídan lílburun nilúrudun le níchugubei lídaangiñe Moisés, lábugiñeñanu níñaragun.”

¹¹ Furáangu ti lubeíti luágu úa lan ni ában eréderuti richágu ligíbugiñe Búngiu luágu ladügüni le laríñagubei lilúrudun Moisés, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu. “Láu lafíñerun gürígia luágu Búngiu lerédera richágu ligíbugiñe, íbjaleíme íbágarí magúmuchaditi.”

¹² Ánjein lilúrudun Moisés máma cátei lánina afíñeni, lánina cátei le adügüwarügüti ladüga laríñajare lúrudu ligía. “Láu rügüñein jamúga lagúnfulirun gürígia láu sun igáburí lánina lúrudu le, libíjei íbágarí magúmuchaditi.”

¹³ Wagía queisi gürígia garaüwarügütiña, mabáfutiwa lun wagúnfuliruni sun lúrudu ligía. Ába laséfuruniwa Cristu lídaangiñe líñaragun Búngiu lé lúnbeí yebe láburujan wawágun lueigiñe magúnfulirun wamáni sun lilúrudun Búngiu le líchugubei woun lídaangiñe Moisés. Barü lumuti Cristu líñaragun Búngiu luougua wewéñagua lídan le loúnwenbei luágu gurúwa, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu. “Íñarawagúati sun le ádarawagúti luágu gurúwa.”

¹⁴ Adúga lumúti loúnwen Cristu lun líabinba lan abíniruni le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám, lídaangiñe Jesucristu joun gíñe ja mámabaña juríu, lúma lun werésibiruni, sun wagía, Sífiri Sándu le uágubei laríñaga Búngiu, láu wafíñen.

Lilúrudun Moisés, lúma lerérun Búngiu lun Abrahám

¹⁵ Nidújeñu, níchiga ában jémpulu jun lídaangiñeti jabágari gürígia. Dan le ladügün wügüri ában darádu, ába laseíniruni, úati ní ában lun gayára lan lagúluuduni ní lun líchugun ní cátei lánwoun.

¹⁶ Ítara líña gíñe, rúlumuti meja Búngiu lerérun lun Abrahám lúma lun linébaanfan. Maríñaguntu Lerérun Búngiu “binébaanfaangu”, camá jamuga jawáguti sarágu gürígia, tariñajare “lun binébaanfan”. Laníchigu líra, “ábanrügü gürígia”, le Crístu.

¹⁷ Niján le naríñagubei. Adügati Búngiu ában darádu lúma Abrahám, ába lachoúruruni, gádürü-san darándi írúmu lárigiñe, ába líchuguni lílúrudun lun Moisés lun lafúnraanguagüdüni joun gürígia. Ligía darádu lubei le meja ladügübe Búngiu lúma Abrahám siñáti lagúluudúniwa láu ában lúrudu le ñúbinbei gádürü-san darándi írúmu lárigiñe, lun lígiruni lerérun Búngiu lun Abrahám mebégiga.

¹⁸ Lun jamúga lídaangiñeti lan agúnfuliruni lúma lílúrudun Moisés cátei le líchugubei Búngiu, mámaali jamúga ában cátei le líchugubei lun lagúnfulirún láu lerérun. Ánjeinti le laríñagubei Búngiu lun Abrahám, luágu líchugubei lan lun, míni lan líra, libíjibei cátei ligía madügünga ní cátei lun lagáñeiruni.

¹⁹ ¿Cáti un ju lan lílúrudun Moisés ánjein siñá lubei lasálbaruniwa? Ñúbinti lúrudu ligía sarágu írúmu lárigiñe lídárudun Búngiu lúma Abrahám lun larúfuduni jaffigoun gürígia joun, lúntirügü ladúrarun darí liábin linébaanfan Abrahám, le Crístu, le gíñe úmabei ladügüwa darádu ligía. Rúlumuti Búngiu lílúrudun joun ánjeligu lun jíchuguni lun Moisés, liábin Moisés, ába lafúnraanguagüdüni lúrudu ligía joun gürígia.

²⁰ Ánjeinti dán meja le ladügübalin Búngiu lídárudun lúma Abrahám lun labíniruniña sun gürígia lídan, mayúsurunti ánjeligu, mayúsurun ligía gürígia, ligía adügübalin sun cátei.

Ca lan uágu njein lubei lílúrudun Moisés

²¹ ¿Laríñaguña funági le luágu múaradun lan lerérun Búngiu lúma lílúrudun le líchugubei lídaangiñe Moisés? Máma líña. Lun jamúga rúa lan ában lúrudu le íchugubei ubáfu woun lun wagúnfulirun láu, gayáraati jamúga jayábin gürígia lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfuliruni le lubeibe lúrudu ligía.

²² Lídan linárün cátei, mabáfutiwa lun wagúnfulirun lúma lílúrudun Búngiu, le líchugubei lídaangiñe Moisés, queisi laríñagun Búngiu tídan Lerérun. “Sun gürígia lábugiñeñanu lubáfu figou.” Ítara líña lun lídaangiñerügü lan affíñeni luágu Jesucrístu gayára lan jáfuridun gürígia lábugiñeñe lubáfu figou lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu láu jaffíñen luágu Jesucrístu, queisi meja laríñagun Búngiu lun Abrahám.

²³ Lubáragiñebei liábin Crístu lun gayáraabei lan waffíñerun luágu lun wasálbarun, lábugiñeñadiwa buga lubáfu lúrudu agúrabaja liábin.

²⁴ Ába lubeiti lanügüniwa lílúrudun Moisés lánime camá jamuga irájüñü wagía lun la-tounigiruniwa luef wuríbani darí liábin Crístu lun dánme lan waffíñerun luágu, gayáraajalíme weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu.

²⁵ Guetóti, quei chúlüjali lubei Crístu, mámaadiwa lábugiñe loúnigirun lílúrudun Moisés.

²⁶ Guetóti lirájüñü Búngiu sun jugúya luágu jaffíñen luágu Crístu, lídaañadün ában lúma.

²⁷ Sun jugúya le belújalibei lídoun ában lúma Crístu láu jabásterun, ibíjaadün ában igáburi líbe ligáburi Crístu.

²⁸ Mámaali cátei lánina lun juríu jumá o máma jumá juríu, o idámuni o máma idámuni, wügüri o würi, ladúga láu lídaañadün lan ában lúma Crístu Jesúsú, sun jugúya ábanrügüñadün.

²⁹ Ánjein lánigu jubei Crístu, linébaanfaangu Abrahám jugúya, jerésibirubei le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám quei jalágaante.

4

¹ Niján cátei le nabúseerúbei naríñagun. Dan le loúnwen ában úguchili áni ñúraügili liraü le lúnbei lerésibiruni alágan, mabuíduntimaati dan lun irájü ligía sügü jáu lumúsuníña lúguchi, láu sun ligía lan labúremebei alágan, ladúga siñágili lan layúsuruni.

² Añájein gürígia oúnigiruti, aríja jagía láu lalágaante darí lachúlürün dan le líridubei lúguchi lun lerésibiruni.

³ Ítara líña lasúseredun wáma. Lubáragiñebei liábin Crístu ubouágun, lábugiñeñadiwa meja lúrudu lúma buri igáburi le mámabei lúnti ladúrarun lun sun dan.

⁴ Dan le lagúnfulirunbei dan, ába loúnajani Búngiu Liraü, le agúriajoubei tídaangiñe ában würi, ába liábin quei juríu lábugiñe lílúrudun Moisés.

⁵ Liábinbei ítara lun laságaruniwa lábugiñeñe lúrudu ligía, lun lerésibiruniwa Búngiu queisi lirájüñü.

⁶ Lúnti larúfuduni Búngiu luágu lirájüñüjadíwa lan, ába loúnajani lání Liraü Espíritu, le méme Sifiri Sándu, tídoun wanígi, áni agúajati Espíritu ligía wádaangiñe lun Búngiu. “¡Núguchi!”

⁷ Lirájüñü lubeiti Búngiu wagía, mámaadiwa idámuni, áni ladüga lirájüñü wamá Búngiu, líchugubei alágan woun lídaangiñe Cristu.

Labúseeruni Páblo le buídubei joun ja afñebaña

⁸ Dán meja le ibídiñegili Búngiu jun, jadámuñadün meja “búngiugu” ja mámabaña búngiugu lídan linárün cátei.

⁹ Ánjein guetó, láu subúdi jumáali lan Búngiu, —lídan lirícha cátei, láu subúdi láadün lan Búngiu —¿ída lubáyasan gayára lan jarítangun lúnya jíchaagun júngua queisi idámuni lábugiñoun lúrudu lúma buri igáburi le mabáfubei lun ladügün ni cáta jun?

¹⁰ Adáaguatün buri fédu itaga wéyu, itaga játi, itaga dan, itaga irúmu queisi laríñaguni lilúrudun Moisés lun jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, lídan jarítangun.

¹¹ Janúfudetina luei masériwidun lan wadágimanu le nadügübei jagánagua lun ni cáta.

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lan jarítangun queisi áu luágu buri cátei le, ladüga furíjadina lun mámaadina lan lábugiñe lilúrudun Moisés queisi meja mámañadün lan lábugiñe lúrudu ligía. Madügüntün ni ában wuríbani nun lídan meja júma nan,

¹³ quei subúdi jumáni, ladüga meja ában sándi le nuágubei gayára lubei neréderun júma furúmiñeti dan lun napúrichijani ugánu lánina asálbaruni jun.

¹⁴ Sándi ligía lé meja nuágubei, ában meja ouchúni nun, múnabunti janügünina luágu líra. Lubáragiñe líra, ába jerésibirunina queisi ában láni Búngiu ánjeli, camá jamuga Jesucristu guánarügü áu.

¹⁵ ¿Ca susébebe lun ugúndani lé meja jasándirubei náu? Gayáraati naríñagun luágu jáni fuleisei luágu ánjein lan jamúga meja lúnti, jaságaruñein lan jamúga jágu lun jíchuguni nun.

¹⁶ Guetó, ¿jáganijadina funági lueigiñerügü naríñaguni inárüni jun?

¹⁷ Weíríti juwámaan joun mútu ja, mabuídunti jarítangun jubá. Le jabúseerubei, lun jadísedagüdünün waweí lun ában lánme jawámaadun jun.

¹⁸ Buíti lun juwámadirun joun ámu, ñi áu yebe júma ó uaadina lan júma, ánjein láu lubei lubuídun arítangun ladügüwa.

¹⁹ Nirájüñü, nasúfuriruñaya igárigu juágu quei ában úguchuru dan le tagáridun, áni ítara méme núba asufurira daríme lun jarúfuduni luágu njein lan Cristu jídan.

²⁰ ¡Buséntina jamúga lun anájein lan júma guetó lun gayára lan nadímurejan jun láu ámu luwýeri, ibídiñeti nun cába lan naritagua juágu!

Jémpulu tuáguti Agár túma Sára

²¹ Jugúya le busénbebe jíchaagun júngua lábugiñoun lilúrudun Moisés, aríñaga jumei cátei le nun. ¿magáambun jumágili le laríñagubei lilúrudun Moisés?

²² Laríñajare luágu garájüñü lán meja Abrahám bián irájüñü, ában táu lidámun, le ában táu lúmarí to ában wúri to máma idámuni.

²³ Le tiraü idámuni, ítara líña lagúriajóun quei jagúriajóun sun irájüñü, ánjein le tiraü to máma idámuni, lagúriajóun lun lagúnfuliruba lan le uágubei laríñaga Búngiu lun Abrahám.

²⁴ Ítara líña cátei le queisi ában jémpulu. Bián wúriña ja, ítara jáña queisi bián darádu le ladügübei Búngiu. Adügati ában darádu lúma Moisés dan le líchugunbalín lilúrudun lun luágu wúbü Sinaí. Darádu ligía, ítara líña queisi Agár ladüga sun lan gürígia ja lábugiñebaña lúrudu ligía idámuni lun jagúnfulirun lúma, queisi idámuni jamá sun tirájüñü Agár.

²⁵ Wúbü le Sinaí lídaañein fulásu le giríbebe Arábia (le ñi lubei jagánoua ladügawagun tiraü Agár). Agár liyáwabout wúbü ligía lúma lúrudu le íchugübei ñi. Ubúruгу le Jerusalén le guetóbe, ítara líña quei wúbü Sinaí lídan dan le sügüjalíbe, ladüga ubúruгу ligía jáu sun lílana, ítara jáña quei idámuni lun igáburi lánina lilúrudun Moisés.

²⁶ Ánjeinti Jerusalén le siélubei, máma lánina idámuni queisi máma lan idámuni lúmarí Abrahám, áni lirájüñü Jerusalén le siélubei wagía.

²⁷ Taríñajare Lerérun Búngiu.

Gúndaaguabá, wúri maraújeitu, amürü to maraúboun, wáguabá láu ugúndani, amürü to ibídiñebei agáriduni bun, lugúndun amürü to áboun mebéresenwa lan, gíbetimaabaña birájüñü sügü táu wúri to garaúboun láu búmarí.

²⁸ Nidújeñu, queisigubeirügü Isáac lan irájü le líchugubei Búngiu lun Abrahám lun lagúnfulirun láu lerérun lun, wagía afñetiña ladügawagunbaña Abrahám ja uágubaña laríñaga Búngiu lun.

²⁹ Ítara quei meja dan ligía, isáani le agúriajóubei lídan ában igáburi quei furúmieguarügü agúriajóuni eibaaja lumúti meja isáani le agúriajóubei láu lubáfu Sífiri Sándu, ítara líña giñe lasúseredun guetó—ja lábugiñebaña lilúrudun Moisés eibaaja jamútiña ja mámabaña lábugiñe lúrudu ligía.

³⁰ ¿Cáteisan taríñagunbei Lerérun Búngiu? Taríñajare. “Bugáboun idámuni láu sun tiraü, lugúndun siñáti gafánran lan tiraü idámuni lídan alágan lúma tiraü to mámaboun idámuni.”

³¹ Nidújeñu, mítaaraantiwa lubeíti quei tirájüñü idámuni, ítara waña quei tirájüñü würi to mámaboun idámuni.

5

Míchaaguaya jumá júngua idámunime

¹ Furígüda láadiwa Crístu lídaangiñe idámuni wamá lun lúrudu buri lúma igáburigu. Reídei jumá lubeíti le ñí lubei lichugañ Crístu, míchaaguaya jumá júngua idámunime.

² Agáamba jumána. Áu páblo aríñagatina jun luágu ánjañ lan íchaagua júngua lábugiñoñun igáburi le lánina circuncisión lún nege jeréderun richágu ligíbugiñe Búngiu, mesériwidunbei Crístu lun ni cáta jun.

³ Naríñagayaali lun furúmieguaarügü wügüri le resíbinbalin circuncisión luágu lúnti lan ladügüni sun líbiri le lubeíbeí lílúrudun Moisés lun gayáraabei lan leréderun richágu ligíbugiñe Búngiu.

⁴ Jugúya le jarítaguabei luágu richágu jumá ligíbugiñe Búngiu láu jagúnfulirun lúma lílúrudun Moisés, ígira jumáli Crístu, díseedün lueí asálbaruni le láurügüti lareíni Búngiu.

⁵ Wagía, láu lubáfu Sífiri Sándu lúma láu wafíñen luágu Jesucrístu, jeménigitiwa luágu weréderuba lan richágu ligíbugiñe Búngiu.

⁶ Ánjein lídaañadiwa lubeí ában lúma Crístu Jesúsú, málati werésibiruni circuncisión lúmoun merésibirun wamáni. Le busénwabei, lun afíñe wamá luágu Jesucrístu lúma lun warúfuduni afíñeni le wawágubei láu wínsiñejabu joun gürígia wáledi.

⁷ Buíti meja jeíbugun lúma Crístu, ¿ca ígiragüdúbalin lagaambúniwa inárüni jun?

⁸ Máma Búngiu le agúarubei jun adügúbalin líra.

⁹ Mabúlieida jumeí luágu furése lan lawáraudagun arúfudajani le maríchatí lun lagünrinchaguni jafíñen sarágu gürígia queísigubeirügü resígüda lánun murúsun ísi sun to añóundawaguboun láu.

¹⁰ Neménigíduña luágu Wabúreme Crístu lúnya lasáminaragüdünñun queísi áu luágu buri cátei le. Áni cáteíñen lan gürígia le añáwuriabei jun, labeíchubei Búngiu.

¹¹ Aríñagatiña arúfudajatiña yéetiña jagía luágu apúrichija nan luágu lúnti lan jerésibirun wügüriña circuncisión lun jasálbarun. Nidújeñu, ánjein jamúga apúrichija nubálin cátei líra, ¿cámesan jeíbaajana meme juríu? Lun jamúga napúrichijani circuncisión, maríbaanti jamúga láburrjan dímuírei luáguti loñwen Crístu luágu gurúwa joun.

¹² Ánjeinti jawágu ja abúseerúbaña jádaruni jídoun luágu lúnti lan jerésibiruni circuncisión, ígúndaatina jamúga lun jíbugunun jawáriua gumúgubei!

¹³ Ánjeinti jugúya, nidújeñu, agúajati Búngiu jun lun lagídarunñun lábugiñegiñe igáburi lánina lílúrudun Moisés, manúga jumeirügü líñáti líra lun lébume gayára lan jasígiruni ugúndani buri le lánina uboú le. Lubáragiñe líra, seríwigua jumá júniwagua láu ínsiñejabuni le jídaanbei jubáruagua,

¹⁴ Iugúndun láu jagúnfulirun lúma lúrudu le aríñagubei. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun queísi bísiñegua búngua”, gúnfulijadñun láu sun lílúrudun Moisés.

¹⁵ Góunigi jumá, ánjañ ageíndagua júmagua, jagúmuchaguagüdúba júniwagua.

Ugúndani le lánina uboú, lúma eíbuguni lúma Sífiri Sándu

¹⁶ Niján cátei le naríñagubei jun. Abágarida jumá quei labúseeruni Sífiri Sándu, ítara lúba mafála jumáni jugúndan guánarügü le lánina uboú.

¹⁷ Ugúndani le lánina uboú máma lúmagiñeñen Sífiri Sándu, áni Sífiri Sándu, máma lúmagiñeñen ugúndani le lánina uboú. Gáganiguati ában lúma le ában, ligía lásiñerunbei jadügüni jugúya cátei le jabúseerúbei yebe jadügün.

¹⁸ Ánjein Sífiri Sándu lubeí abúgurubadñun, mámaadñun giñe lábugiñe lílúrudun Moisés.

¹⁹ Ménreengúnti laríjiniwa cátei lán buri cátei le jadügúbei ja afálarubalin ugúndani lánina uboú. Gámariguatiña jámagua mamárieidunga, adáaguatiña buri cátei wíyeti, úati nibúsigari jamá láu jasálufurin,

²⁰ Judúguatiña joun sándu, abíñaraja jagía. Níjein iyéreejabuni jádan, gáganiguau, lúma eméendüni. Ménreengúnti jagáñidun, jawóguaga rügüñen jarítagua súnwandan, fánreinguagüda jamúti adamurini.

²¹ Gimúgatiña, gáfarajadi, gátadi, weínamu jeígin, adúga jagía ámu buri cátei lenége líra. Nariñaguñen jun quei naríñaguni lubáramegiwa luágu ja lan adügúbalin cátei le, mebélurunbaña lídoun larúeijan Búngiu.

²² Niján buri igáburi le líchugubei Sífiri Sándu. Ínsiñejabuni, ugúndani, darángilaü, gágúraasuni, areíduni, lubúidun igáburi, úaraguni,

²³ manáanguni únguaü, ragüguaü únguaü. Úraguati buri igáburi le lúma furúmieguarügü lúrudu.

²⁴ Ja lánigubaña Crístu, dágua jamáli sun luwámaan cátei le lánina ubouú le joun luágu lugúruwan Crístu.

²⁵ Ítara quei wabágaridun lídaangiñe Sífiri Sándu, lúnti gíñe wígirun lun labúguruniwa Sífiri Sándu lídan le wadügübei.

²⁶ Mouñ lumuti wanáangun woúngua, añáwurijatiwa joun wíbirigu ítara, rúti gíñe gimúgaü wádaangua.

6

Íderagua jumá júmawagua

¹ Nidújeñu, ánjañ aríja luágu áburujaali lan ában jídaangiñe lídoun figouú, jugúya le eíbugubei lúma Sífiri Sándu lúnti jíderaguni lun lagídarun lídaangiñe figouú ligía, adúga jumeí láu maweriguni. Lúnti gíñe goúnigigua jumá júngua lueí gíñe jáburujan lídoun figouú queísi ligía.

² Íderagua jumá júmawagua lun jawánduni jijürügu, ítara lúba jagúnfulirun lúma lílúrudun Crístu, le lánina ínsiñejabuni.

³ Lúnti wíderaguniña wíbirigu lugúndun ánjein anáangua gürígia lúngua áni ni cáta ligía, leyéedaguña lúngua.

⁴ Cáda ában gürígia lúnti lagúserun lúmagua ída líña lan ladíñurun. Ánjeinti adáriragua lúngua buíduñu, ligíaba buídu guánarü lúngua, máma ámu,

⁵ lugúndun sun gürígia geféenbaña lun Búngiu jawouúgua, máma jawágu ámu.

⁶ Le únbei larúfudajoúa Lerérun Búngiu lúnti lafánreinjani sun luwúyeri íbójini lúma le arúfudajabei lun.

⁷ Mayéedagua jumá júngua, siñáti jéjerajan láu Búngiu. Le lábunagubei gürígia, ligíaba gíñe lalúbaja.

⁸ Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani le lánina ubouú lun, le méme lábunagubei, íchuguba ában alúbajani le lánina féridi lun. Ánjein ábunagua ában gürígia cátei le íchugubei ugúndani lun Sífiri Sándu, íchuguba Sífiri Sándu ában alúbajani le lánina íbágarí magúmchaditi lun.

⁹ Mouñ lumuti lubeíti labúchadun wawágu adúgei cátei le buídubei, lugúndun ánjava ítara méme adúgei, walúbajaba buíti dánme le lachülürün dan lun werésibiruni.

¹⁰ Ligía, adúga wameí lubeí le buídubei joun súngubei ságü gayára lan, jóúntima wadújeñu lueígiñe Crístu.

Ewéridijani lúma lagúmujoún ayoúraguni

¹¹ Aríja jumá luweinamu létera le áubei nabürüja jun guetó láu nújabu guánarügü.

¹² Ja abúseerúbaña jafósurunün lun jíchaagun júngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión jadügüñein lúnrügü jeréderun buídu jagíbugiñe juríu, lun meíbaajoúniwa jamá lueígiñe jamúga jariñagun luágu lídaangiñe rügüñein lan louñwen Crístu wasálbara.

¹³ Ni ja íchaagubaña jóúngua lábugiñoun igáburi le lánina circuncisión, madügün jamúti sun le laríñagubei lílúrudun Moisés, busénrügütiña lun jerésibiruni jugúya circuncisión lun gayára lan japántajan luágu jafósurunün lun jibójini circuncisión.

¹⁴ Ánjeinti áu, mabúseerúntina napántajan ni ca uágu, ában rügüñein cátei uáguti nadímureja weíri—luágu louñwen Wabúreme Jesucrístu luágu lugúruwan wawágu. ¡Lídaangiñe lugúruwan Crístu jiláañu líña cátei le lánina ubouú nun áni jiláañu níña gíñe lun cátei le lánina ubouú!

¹⁵ Lun Búngiu, ni cáta ánjein íbija wabálin circuncisión lúmoun mibójin wamáni, le busénwabei, lun iséri wamá gürígia.

¹⁶ Sun ja abágaridubaña ítara, jagía lánigubaña Búngiu le tímatimaati, resíbi jamá lubeíti darángiláü lúma gudémejabu lúmagiñe.

¹⁷ Lúmagiñe dan le ugüñe, mabúseerúntina lun nibójin lénreengúnga ni ca úmagiñe. Arúfuda lumúti lárígi buri bíti le nuágubei luágu ában nan eseríwiduti lun Nabúreme Jesúsu.

¹⁸ Nidújeñu, binílañ Wabúreme Jesucrístu, sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN ÉFESONA

Labürüjan Páblo joun tílana ligíli to Éfesoboun

¹ Anája áu Páblo, le lání Jesucrístu apóstolu láu lugúndan Búngiu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le lánigubei Búngiu ja afiñebaña luágu Crístu Jesúsu lídan ubúruyu le Éfeso.

² Binílaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, ibíja jumá gíñe darángilaü jámagiñe.

Abíniruni le wánibeí lugúndun lídan wamá ában lúma Jesucrístu

³ Rúwama uweírighuni lun Búngiu, Lúguchi Wabúreme Jesucrístu, lugúndun láu lídan wamá ában lúma Wabúreme Jesucrístu, biní laadiwa láu sun luwúyeri abíniruni le lánina siélu.

⁴ Lubáragiñebeí meja ladúgüni Búngiu ubou, anúadira lumútiwa lun lánigubadiwa lan láu le lúnbeí ladúgüni Crístu wawágu, lun weréderun madúnrunga ligíbugiñe, derégeguñu woúngua lun.

⁵ Fánrein lumútiwa lúmagiñe binárü, láu línsiñejabu, lun lerésibiruníwa queísi lirájüñü lídaangiñe Jesucrístu, ladúga ligía lan lugúndaanbeí woun.

⁶ Ligía súnwandan lubeí wíchugun uweírighuni lun Búngiu luágu luweírín lareíni le áubei labínirawa dan le lídan wamá ában lúma Liraü le jínsiñebeí lun.

⁷ Láu luweírín lareíni Búngiu, sálba láadiwa láu líta Liraü le áwiyurubei wawágu dan le loúnwenbeí luágu gurúwa, ferúdnaleí wafígoun.

⁸ Arúfuda láali Búngiu lareíni woun le tímatisaati láu líchugun sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü woun,

⁹ subúdigüda láali layúmajan lé meja arámudaguabeí woun, o arítaguni lan le lasáminarubei ladúgün.

¹⁰ Según arítaguni le, le lúnbeí lagúnfulirun queí lubúdubu dánme le lachülürün lidáni, ladúnraguagüdübeí Búngiu sun cátei labugiñe lagúmadíjan Crístu, dándu lé buri siélubei queí le ubouagubei.

¹¹ Láu lídaañadiwa lan ában lúma Crístu, anúadira lumútiwa Búngiu lúmagiñe binárü lun werésibiruni wafánran lídan le lúnbeí líchuguni, áni sun le, lídaañein lugúndan Búngiu le adúgübalin sun cátei queí labúseeruni.

¹² Anúadira lumútiwa lun wabágaridun, wagiá le afiñebeí luágu Crístu furúmiñe, lun líñurúniwa líri Búngiu luágu luweírighun.

¹³ Jugúya gíñe, dan le jagáambunbalin ugánu le lánina inárüni —ugánu le anügübalin asálbaruni jun—ába jafiñerun luágu Crístu queísi jasálbaragüle, ába lídan jumá ában lúma, ába larúfuduni Búngiu luágu lánigu jumá láu líchuguni Sífiri Sándu le uágubei laríñaga, jun.

¹⁴ Sífiri Sándu ligía ában líchoúrún Búngiu woun luágu werésibirubei lan alágan le lúnbeí líchuguni Búngiu woun dánme lagúmuchuni lasálbaruníwa, wagiá le lánigubei, lun líñurúniwa líri luágu luweírighun.

Lamúriajan Páblo lúma Búngiu lun líchugun subúdi joun afiñetiña

¹⁵ Ligía dan le lubeí nagáambunbeí luágu afiñeni le jídaanbeí luágu Wabúreme Jesúsu, lúma luágu ínsiñejabuni le juágubei joun sun ja lánigubaña Búngiu,

¹⁶ másuti neteíngiruni Búngiu juágu dan le narítagun juágu lídan nayúmuragun lun.

¹⁷ Amúriajatina lúma Lubúngiute Wabúreme Jesucrístu, Úguchili Weírighuti, lun líchugun subúdi íñugiñeti jun lun gunfaráanda jumáni le lasúbudiragüdübeí jun, lun gíñe jasúbudirunitima Búngiu buídu.

¹⁸ Amúriajatina lúma Búngiu lun larúgoungadagüdüni jísaáminan lun jasúbudiruni ca lan uágubei lagúara jun lun jeménigidún luágu, lúma lun jasúbudiruni ída líña lan luweírighun lúma lírisin alágan le líchugubei Búngiu joun lánigu.

¹⁹ Amúriajatina gíñe lúma lun lasúbudiragüdüni jun ída líña lan luweírín lubáfu le mébejabeí le ñadágimeinbeí wádan, wagiá le afiñebeí luágu.

²⁰ Ubáfu le, ligía méme le larúfudubei Búngiu láu sarágu érei dan le lásaaragüdünbalin Crístu lídaangiñe ouweni, ába lañúuragüdüni lueigiñe loúnwenren yágüta siélu.

²¹ Rúlumuti lougiñe sun gumádi, ubáfu, érei lúma arúejani lé buri siélubei, lúma lougiñe sun le gayáraabeí líridún, dándu lídan dan le queísi lídan le lúnbeí líábin.

²² Rúlumuti sun cátei lábun lubáfu Crístu, rúlei gíñe Crístu guánarügü lun ligíaba lan ichügüdináü joun sun gürígia ja lánigubaña, ja gíribaña líligílisin.

²³ Gürígia jagía, ja méme lúgububaña Crístu, buin jáña láu libágarí Crístu (láu lubáfu lání Espírítu), áni Crístu guánarügü adúgübalin sun cateí áni ágüdjaleí.

2

Sálbaadiwa láu lareíni Búngiu

¹ Rújali Búngiu ibágari magúmuchaditi jun úara lúma Crístu le lásaaragüdúbei lídaangiñe óúweni, láu sún meja jiláñugidún lan lun cátei le luáguti Búngiu, lurúma wurí bani lúma figóu buri le gádaanbalún.

² Lídan meja dan ligía, falá jumuti láni ubou le jémpulu, adúgei lugúndan Máfia, le agúmadirubaliña espíritugu garábalirugu, le ñadágimeinbei jádaangiñe ja magáambadibaña lan Búngiu.

³ Ítara líña meja giñe wabágaridun, sun wagía, luágu ában dan, afálarei wayúmajan, agúnfulira lúma lugúndan wagáburi lúma lugúndan wasáminan, queisi gürígia garaúwarügútiña. Ligía lúnti lubei yebe láburujan lanárime ligáñi Búngiu wawágun queísi ja jíbiri.

⁴ Weíríti lugúdemejabu Búngiu,

⁵ ába larúfuduni luweírín línsiñejabu woun láu sún meja jiláñugidiwa lan lun cátei le luáguti Búngiu lurúma wafígoun. Ába ladáranuni lubéneri ibágari magúmuchaditi woun láu lásaaragüdúni Crístu lídaangiñe óúweni. Sálbatiwa lubeíti láu lareíni Búngiu.

⁶ Sarágüda lumútiwa giñe Búngiu lídaangiñe óúweni lánina figóu láu lásaaragüdúni Crístu lídaangiñe óúweni, ába líchuguni wabára woun lúma Crístu yágüta siélu, lúma uweíríguni lánina ubáraú ligía.

⁷ Ladügünbalin líra lun larúfuduni luweírín wínsiñe lun lúma lareíni woun lídan Crístu Jesúsu lídounme dan le lúnbei liábin.

⁸ Sálbawádiwa luágu lareíni Búngiu, luágu wafíñen luágu. Máma jamúga ában cátei le wagía guánarügúbei adügübalin, Búngiu íchugubalin wasálbaran woun.

⁹ Máma lídaangiñeti cátei le jamúga ladúga mútu, lun úa lan ni ában apántajati lueígiñe.

¹⁰ Lugúndun Búngiu adügübalíwa, iséri gürígia wagía lídan Crístu Jesúsu lun wadügün cátei buíti, quei larítaguni lúmagiñe binárü.

Waráandarun lúma Búngiu lídaangiñe Crístu

¹¹ Jarítagua jumá lubeíti luágu ída jíña lán meja furúmiñe. Máma meja lídaangiñetún jarásan jurí, ligía lébubei gürígia ja juríu, ja erésibirubalin circuncisión, ába jagúaranún, “gürígia ja merésibirubalin circuncisión”, o gürígia ja mámabaña lánigu Búngiu.

¹² Lídan meja dan ligía, ibídiñegili meja Crístu jun, mámagidún meja lílana linásiñun Israél, ja lumútuniñabaña Búngiu, bougudíñadún meja luei lídaradun Búngiu joun lánigu lúma sun le lúnbei líchuguni joun lábugiñe darádu ligía. Jabágariduñá meja ubouágu meménigiga, ibídiñega Búngiu le inárütibeí jun.

¹³ Ánjeinti guetó, quei lídaañadún lan ában lúma Crístu Jesúsu, jugúya meja le dísebei lueí Búngiu, guetó yaráfaadún lun, láu louñwen Crístu.

¹⁴ Barú laadiwa Crístu lídoun aráandaruni, ladúga adúga láaña juríu jáma ja mámabaña juríu lun ában méme jamá mútu, güríngua lumúti gáganiguaú lé meja afánreirragubaliña.

¹⁵ Gumúguagüda lumúti cátei le lílúrudun Moisés láu sún buri gumádi lánina lúruđu ligía láu louñwen, adúgeina láña juríu jáma ja mámabaña juríu lun ában mémebaña lan lídan. Ítara líña ladügúni aráandaruni wádaangua.

¹⁶ Láu louñwen Crístu luágu gurúwa, ába lagúmuchaguagüdúni wuríbu lé meja jádaanbei juríu jáma ja mámabaña juríu, ába laráandaragüdúniña bíangubei lúma Búngiu, adúgeina láña bíangubei lun ábanrügü lan mútu—lumútuniña Búngiu jagía.

¹⁷ Núbinti Crístu, ába lapúrichijani ugánu buíti luáguti aráandaruni lúma Búngiu joun sun gürígia, dándu jun, jugúya le mámabei juríu já meja dísebaña lueí Búngiu, quei woun, wagía juríu já meja yaráfabaña lun Búngiu.

¹⁸ Lídaangiñe Crístu, sun wagía, juríu máma juríu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu lubáfu ában méme Espírítu, le Sífri Sándu.

¹⁹ Ligía mámaadún lubei teréncha lun larúeijan Búngiu, lílanaadún larúeijan quei sun ja lánigubaña. Lufámiliangu Búngiu jugúya.

²⁰ Sun wagía afíñetiña, dándu juríu quei máma juríu, ítara wáña quei ában ligílisi to ligíbuaguboun wagábu le jábunubei apóstolugu jáma profétagu. Cátei lé buri jarúfudajabei, ligía wagábubei, Jesucrístu meme ligía dúbü le weírígutimaabei lídan ébuu ligía.

²¹ Luágu ébuu ligía le Crístubei tíñúrawagua múna tugúya (wagía afíñetiña), aráanseñu sun tumégegoun buídu darí lun tiábin lun ában tan ligílisi to derégewatu lun Crístu, to giñe lídaantú ában lúma. Ítara wáña wagía le afíñebeí luágu Crístu.

²² Ítara líña lubeíti, jugúya giñe le mámabei juríu, lídaañadún ában lúma Crístu, óúndaraguatún jáma súngubei ja jíbiri lun wayábin sun wagía lun ítara wamá quei ában múna to ñí lubei lagánawa Búngiu láu lání Espírítu.

3

Luwádigimari Páblo lun lapúrichijan luágu Crístu joun ja mámabaña juríu

¹ Ligía lébubei nayúmuragun, áu Páblo, lun Búngiu juágu. Daúwañu níña lueígiñe luwádigimari Crístu le adúga náalibei jagánagua, jugúya le mámabei juríu.

² Mósu subúdi jumáali lan luágu rúlaali lan Búngiu wadágimanu le nun láu lareíni, luágu jáni fuleisei.

³ Queísi nabürüjan jun, adúga lumúti meja Búngiu ában aráansejani juágu, jugúya le mámabei juríu, arámudaguati aráansejani ligía, ába lasúbudiragüdüni nun.

⁴ Láu jalíjani le nabürüjabei, jasúbudirubei luágu gunfaráanda náni laráansejan Búngiu luágu Crístu, lé meja ligiarügübei asúbudirei.

⁵ Masúbudirawagüdünti aráansejani ligía lun ni ában lídan meja dan le sügüjalibei, ánjeinti guetó, láu lubáfu Sífiri Sándu, arúfuda láali Búngiu joun láni apóstolugu jáma profétagu ja deréguabaña jóungua lun le gumúti.

⁶ Niján aráansejani ligía. Lídaangiñe ugánu le lánina asálbaruni, jerésibirubei ja mámabaña juríu alágan le méme lúnbei jerésibiruni juríu, áni líbirigu méme lúgubu Crístu, gafánraantiña giñe lídan méme dímuerei le líchugubei Búngiu joun juríu luágu gayára lan weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu lídaangiñe Jesucrístu.

⁷ Fuleisei láadina Búngiu láu líchugunina lun napúrichijani ugánu ligía láu lubáfu, láu sun madüna náni yebe fuleisei ligía.

⁸ Ünabutimaatina sügü láu le ünabutimaabei jádan lánigu Búngiu, láu sun líra, rúlaali ubáfu le nun lun napúrichijan joun ja mámabaña juríu luágu luweirin jarisin lídan Crístu le mébejabei.

⁹ Rúlaadina Búngiu, le adügübalin sun cátei, lun nafúraanguagüdüni joun sun gürígia ída líña lan lanügün aráansejani ligía lé meja arámudaguabei fulásu.

¹⁰ Arámudaguati meja aráansejani ligía lun guetó lan gayára lan jayábin sun láni Búngiu ánjeligu ja arúejabaña siélu lun jasúbudiruni líchú láu Búngiu lídan sun luwúyerigu jádaangiñe afíñetiña, ja lílígílisinbaña Crístu.

¹¹ Úraguati sun le lúma larítagan Búngiu le larítagubei lúmagiñe lubáragiñe lagúmeserun sun cátei, le lagúnfulirubei lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu.

¹² Lídaangiñe Crístu, gayáraati wayárafadun lun Búngiu láu eménigini le líchugubei wafíñen luágu Jesucrístu woun.

¹³ Ligía nayúmuragunbei jun lun máburujan lan jarúna lueígiñe le nasúfurirubei juágu, lugúndun weírirügüti cátei líra jun.

Línsiñejabu Crístu

¹⁴ Ligía lubeíti lébubei nájuduragun ligíbugiñe Lúguchi Wabúreme Jesucrístu,

¹⁵ le Jáguchibei sun lufámilian Búngiu ubouágu lúma siélu.

¹⁶ Amúriajatina lúma Búngiu lun líchugun érei lúma ubáfu jun según luweirin ubáfu le lúmabei, lun jídin jubáruaguouñ láu Sífiri Sándu le jídaanbei.

¹⁷ Amúriajatina giñe lúma lun jíchugun fulásu tídan janígi lun laganouñ Crístu ñi, láu sun jafíñen luágu,

¹⁸ lun giñe láu lan ában ínsiñeni weíríti, derégdagu jídan, gayára lan gunfaráanda jumáni lítulen, límígífen, lujúlílin lúma líñun línsiñejabu Crístu buídu, jáma sun jíbiri afíñetiña.

¹⁹ Amúriajatina lubeíti lun jasúbudiruni ínsiñejabuni le, le weiritimaabei lueí sun le wayáraabei asúbudira, lun lúma jumá Búngiu le gumúti.

²⁰ Guetóti, íñurúalá líri Búngiu le gabáfubei lun ladügün gíbe sügü láu le wamúriajabei o le lan wasáminarubei, láu lubáfu le ñadágimeinbei wádan.

²¹ ¡Arijúalá luweirigun Búngiu lídaangiñe sun le ladügübei jádan lánigu lúma lídan Crístu Jesúsu luágu sun sígulu lúma sun dan! Ítaralá.

4

Lídaañadiwa ában láu lubáfu Sífiri Sándu

¹ Ladúga sun le adúga lálalibei Búngiu jun, ligía namúriajabei júma, áu le adaürübei lueígiñe luwádigimari Crístu, lun jóúseragan júngua quei lúnti lan jadügüni ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá quei lagúarun jun.

² Ünabugu jumá, jínsiñejabu, gagúraasun jumá, areída jugúya joun jíbirigu.

³ Jóúcha jumá lun lídan jumá ában súnwandan láu lídejan Sífiri Sándu, eibuga jumá lídan darángiláú júmagua, ítara lúba lídaanbadün lan ában súnwandan.

⁴ Lúnti wanáangun woúngua lídan ában, lúma jáma jíbiri lánigu Búngiu ladúga lumégegungun lan ában méme úgubu le gírubei lúgubu Crístu sun wagía, ligía méme Sífiri Sándu le lídaanbei cáda ában wádaangiñe, wájali Búngiu woun lun wabíjini ában meme eménigini luágu walágaante lídaangiñe.

⁵ Ligía méme Abúremein Wabúreme súngubei, ligía méme wafíñen luágu Jesucrístu, badíseitiwa sun wagía lídan líri Abúremein ligía.

⁶ Ában rügúñhein Búngiu Jáguchi súngubei, jóugífñeñein súngubei, ñadágimeinti jáu súngubei, áni nñjein jádan súngubei.

⁷ Rújali Crístu sarágu luwúyeri ubáfu joun lánigu, rúlaali ubáfu le labúseerubei líchugun lun cáda ában wádaangiñe, woun.

⁸ Ligía laríñawagunbei tidan Lerérun Búngiu luágu Crístu.

Múdeiti siélun barúina láña adaürútiña lúmagua, ába buri líchugun ubáfu joun gürígia.

⁹ ¿Cáti míni lan “múdeiti”? Míni lan luágu rarí lan furúmiñe lídoun ubáraü buri le ünabutimáabei ubouágu.

¹⁰ Crístu le arárirubei lun ubouágun, ligía méme gíñe le amúdeirubei lídoun líñun-ágei siélu láu sun luweirigun lun labuínchagüdüni súngubei láu guánarügü.

¹¹ Ába líchugun ubáfu lun cáda ában jádaangiñe affñetiña luágu. Añájein rúti joun lun apóstolugu jamá, jíbiri lun ladímurejan Búngiu jayúmulugugiñe, jíbiri lun jóudin apúrichijej ugánu buíti lánina asálbaruni joun ja magáambun jamágilibe ugánu ligía, jíbiri lun jafádirijan lúma lun jaráfudajani Lerérun Búngiu.

¹² Ítara líña laráanseruniña lánigu lun gayáraabei lan jesériwiduni buídu,

¹³ lun jedérebudagüdüniña jíbriгу lídan Crístu daríme wachülürün sun wagía lun lídan wamá ában lídan wafíñen luágu Jesucrístu, le Liraü Búngiu, lúma lídan lisúbudinwa. Ítara lúba gürígia wamá weínamujaña lídan weíbugun lúma Crístu, ítara lúba wagáburidun queísi lagáburidun Crístu.

¹⁴ Mítaraanjádiwame quei irájüñü lun ménreengun lan wasáansijan lun ladúurujaniwa ligárabalin furúmieguarügü iséri luwúyeri arúfudajani lun wáburujan lídoun jayéeni gürígia bíbutiña ja abúseerúbaña janügüniwa lídoun üma le maríchabei.

¹⁵ Lubáragiñe líra, wadímurejabei inárüni láu insiñeni lun wawáanserun lídan sun luwúyeri lídan ában lúma Crístu le ichügüdináubei joun sun lánigu ja giribaña lúgubu.

¹⁶ Sun wagía le lúgubu Crístu, úraguatiwa lídan ában lábugiñe lagúmadijan Crístu, cáda ában wádaangiñe gayáraati wíderagumiña ja wíbirigu. Ítara lúba gayára lan wawáanserun súngubei lídan weíbugun lúma Crístu, awáanse wagíame lídan insiñeni.

Iséri ibágarí lídan Crístu

¹⁷ Niján lubeíti cátei le nariñagubei jun lídan líri Wabúreme. lun jebé lan jabágaridun quei ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ja abágaridubaña úragua lúma jasáminan le málabei.

¹⁸ Darúgu líña láu jasáminan, úati ibágarí le ñübinbei lúmagiñe Búngiu jádan lugúndun ibídiñeti ní cáta joun lurúma tidére janígi.

¹⁹ Fériidi jamáali jabúsigari, derégeguaña jóungua lun wuríbani, adúgatiña sun luwúyeri iwíyei láu ugúndani.

²⁰ Ánjeinti jugúya, máma líña jafúnrendeirun lúmagiñe Crístu,

²¹ ladúga inárüni lan luágu agáamba jumá luágu Crístu, arúfudajoúati inárüni lé meja larúfudajabei, jun.

²² Ánjeinti luágu binádu ligáburí jabágaridun, arúfudajoúati jun lun jígiruni binádu meja jigáburí le mabuidunjalibe láu jagúñfulirun lúma luríban ayúmajani le gayéeraguadibeí,

²³ arúfudajoúati jun lun iséri jumá lídan jáni espíritu lúma lídan jisáminan,

²⁴ lun iséri lan jigáburí, buíduñu, jarúmañu le gumúti queísi ligáburí Búngiu.

²⁵ Ligía jebé lubei jayéjan, adímureja jumei inárüni jáma jíbiriгу lugúndun lánigu ában méme úgubu sun jugúya, le lúgubu Crístu.

²⁶ Moún lumuti jagáñidun le lánina afígoujani, moún lumuti gíñe jálúdün sarágu dan arítagua luágu cátei le agáñidagüdübalün—

²⁷ míchiga jumá lúgaaru lun Máfia ítara.

²⁸ Le jíwerubei, jebé líwerujan, luwádigimarida láu ában arúmani lun lagúriaragun lúngua, lun gíñe gayára lan líderaguniña ja gudémebaña.

²⁹ Madímureja jumá liwíye dimúrei, jarúmalá jadímurejan lun gayára lan jíderaguniña ja agáambubalün, ibíja jagíame abíniruni lídaangiñe jerérun.

³⁰ Majírudaguáda jumei Sífiri Sándu, lugúndun nñjein Sífiri Sándu jídan lun jasúbudirúniwa queísi lánigu Búngiu daríme lachülürün wéyu lun jasálbarun le gumúti.

³¹ Ígira jumei sun magúndani, sun iyéreejabuni, sun agúaraguní lánina igáñi, sun anábajani, lúma sun wuríbani.

³² Buídu jumá, gudémejabu jugúyame júmagua, ferúdnagua jumá júmagua ítara quei ferúdna lánün Búngiu lídan Crístu.

5

Ída lúba lan ligáburi jabágaridun lírájüñü Búngiu

¹ Quei lírájüñü jubéi Búngiu ja jínsiñetiña lun, jóucha jumá lun ítara lan jigáburi quei ligáburi.

² Jínsiñegua jumá júniwagua ítara quei wínsiñedun lun Crístu, ába ledéregeragun lúngua wawágu queísi ában mudún le adágarawagüdüti lun Búngiu. Ítara líña línsiñejabu Crístu woun queísi cupáli le buíti líjeme, le águdajóubei lun Búngiu, resibi lumúti láu ugúndani.

³ Quei lánigu jumá Búngiu, moún lumuti ni lun jadímurejan luágu salúfuri, ni ámu luwúyeri iwíyei, ni luweínamu águu.

⁴ Mawíyelá jiyúma, maríñagun jugúyame libídiouniga áu, ni dimúrei málati, ladúga mabuídunti buri cátei le. Lubáragiñe jadímurejan cátei líbeina líra, yúsu jumeí jiyúma lun jíchugun eteíngiruni lun Búngiu.

⁵ Subúdi jumúti luágu le lan agámariduti mamárieidunga, o ladügün lán buri cátei wíyeti, o labágaridun lídan luweínamu águu—le queísigubeirügúbei lanügüni irisini lisándunme—síñáti gafánran lan lídan jarúejjan Crístu lúma Búngiu.

⁶ Mayéedagualaún ni ában láu lagúburi buri dimúrei, lugúndun ladúga buri cátei wuríbati le, láburuja lanárime ligáñi Búngiu jawágun ja magáambadibaña lun.

⁷ Dírei jumá jaweí jibe gürígia jára.

⁸ Lídaañadün meja lubúriga, ánjein guetó, quei lídaañadün lan ában lúma Wabúreme, lídaañadün larúgounga. Ítara líña lubeíti agáburida jumá queísi gürígia ja eibugubaña lídan larúgounga.

⁹ Gürígia jagía, areídatiña, surúti jabágari, jínsiñeti inárüni joun.

¹⁰ Jóucha jumá jafúnrendeiruni ca lan jínsiñebeí lun Wabúreme.

¹¹ Mádanlaún buri cátei málati le jadügúbei ja lánigubaña lubúriga, sagárügü jumeí lídoun larúgounga láu lubuídun jigáburi.

¹² Rúti busíganu íbini lun ladímurejóuniwa luágu buri cátei le jadügúbei arámudaguarügü,

¹³ dan le larúfuduni larúgounga luágu wuríba lan jagáburi, ába jasúbudiruni luágu inárüni lan, gayáraati jayábin ja lídaanbaña lubúriga lun lídoun larúgounga.

¹⁴ Ligía laráñawagúnbei.

Agáguduabá, bugúya le arúmugubei,

sarába jádaangiñe jílaaña,

ábame larúgoungadágüdüñ Crístu báu.

¹⁵ Toúnigi jumá lubeíti buídu ída líña lan jóuserun. Mabágarida jumá quei íbídiougu táu, jabágarida quei chu táu.

¹⁶ Yúsu jumeí jídáani lídan cátei buíti, lugúndun níjein sarágu wuríbani lídoun buri dan le.

¹⁷ Ligía mabídiouniga lubeí jáu, jóucha jumá gunfaráanda jumáni ca lan lugúndaanbei Wabúreme.

¹⁸ Mabácharuada jumá, lugúndun barü lumútiña líra gürígia lídoun féridi, lubáragiñe líra, buínjuma láu Sífiri Sándu.

¹⁹ Adímureja jumá júmaga luágu luweírigin Búngiu, erémuja jumá luágu, jerémuja táu sun janígi lun Wabúreme.

²⁰ Rújuma eteíngiruni lun Búngiu Úguchili súnwandan luágu sun cátei lídan líri Wabúreme Jesucrístu.

Igáburi le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

²¹ Derégegua jumá júniwagua, ítara lúba jarúfuduni linében Crístu jun.

²² Lúnti derégeguñ tan wúri túngua lun túmari quei lun Wabúreme Jesucrístu,

²³ lugúndun wügüri tichügüdinabei lúmarí ítara quei Crístu lan tichügüdinabei líligílisin. Crístu giñe Jasálbaragülebei gürígia ja gíribaña líligílisin, ja méme giñe gíribaña lúgubu Crístu.

²⁴ Ítara quei jagáambadi afiñetiña lun Crístu, ítara líña giñe lúnti lan gagáambadi jamá wúriña joun jámarigu lídan sun cátei.

²⁵ Jínsiñetá lúmarí wügüri lun quei luweírín wínsiñe lun Crístu, wagía le líligílisin, ába líchuguni libágari wawágu.

²⁶ Ladügünbalin líra lun larúmadagüdüniwa lídaangiñe le binádubei láu wabásterun lúma giñe láu lerérün,

²⁷ lun larúfuduníwa ligíbugiñe queísi ában wúri to ayárafaduboun lun túmari—buidumeraütu, jarúmañu, aráanseñu, ni cáta mégeiti tuágu, ában wúri derégüdaguatú, úraguatú.

²⁸ Ítara líña lúnti lan tínsiñedun lúmarí wügüri lun quei línsiñe lúgubu guánarügü lun. Le jínsiñejabuti tun lúmarí jínsiñeguati lúngua ladúga ábanjali lan láu jágubu.

²⁹ Úati gürígia mebéresenti láu lúgubu guánarügü, jóügüdarügü lumúti, toúnigileí. Ítara líña giñe ladúga Crístu tun líligílisin,

³⁰ ladüga lúgubu tan, áni wagía líbiri úgubu ligía, ábanjadiwa lúma.

³¹ Laríñajare tidan Lerérun Búngiu. “Ligía lígirubei lubei wügüri lúguchi túma lúguchu lun lamárieidun túma lúmari, ábame jayábin jagía bíangubei lun camá jamá ábanrügü.”

³² Njjein ában óunwenbun inárüni arámudaguati lídan dimúrei ligía. Aríñagatina luágu luáguti lan lúaradagun Crístu jáma lánigu ja giribaña lílígílisin.

³³ Laríñaguña giñe dimúrei ligía luágu cáda lan ában jídaangiñe lúnti lan jínsiñe tan lúmari lun quei línsiñegua lúngua, lun giñe inébe lan túmari wúri tun.

6

¹ Isáanigu, le lúnbei jadügüni queisi affñetiña lun gagáambadi jumá joun jagübürigu, lugúndun ligía richábei.

² Niján ában gumádi weíríti lídaangiñe ligúmadin Búngiu le anügübei buíti woun láu wagúnfuliruni. “Inébelá búguchi túma búguchu bun lun buidu lan dan bun,

³ gabágarí amúrúme migífe ya ubouágu.”

⁴ Jugúya agübürigu, magáñidagüda jumáña jisáanigu, agüriajarügü jumáña buídu lun gagáambadi jamá, arúfudajeina joun lun jafiñerun luágu Wabúreme.

⁵ Músu, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu ya ubouágu láu inébesi, láu anúfudei, luei ñi lan mégeiti lídan jesériwidun joun. Juwádigimarida buídu láu sun tarúman janígi camá jamuga lun Crístu jesériwida.

⁶ Seríwi jumáña buídu, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jáma, seríwi jumáña buídu súnwandan quei esériwidutiña lun Crístu, adúgeina lugúndan Búngiu táu sun janígi.

⁷ Adüga jumei juwádigimari láu ugúndani, camá jamuga lun Wabúreme jadügei máma joun güriá,

⁸ ladüga subúdi jumáali luágu cáda lan ában jídaangiñe, dándu idámuni quei máma idámuni, lafáyeirubei Wabúreme según buíti le ladügübei.

⁹ Jugúya iyúbudirigu, buídulá giñe jóuseruniña jumúsuniña, masiádira jumáña. Jarítagua jumá luágu dándu lan jugúya quei jagía, lábugiñeñadún lagúmadijan Wabúreme le siélubei, áni ában lan láu lanügüniña Búngiu sun güriá.

Cátei lé buri áubei wageíndagua lúma Máfia

¹⁰ Guetóti nidújeñu, jére jumá lídaañu ában lúma Wabúreme, láu lére le gabáfubei.

¹¹ Daújumoun sun daüguaü to líchuguboun Búngiu joun sun lánigu lun derégüdagu jumá luei leyéedagunün Máfia.

¹² Lugúndun máma jáma güriá ja láutiña ügürügü lúma ábuu wageíndagua, jáma buri espíritugu gabáfutiña ja lánina wuríbani yágüta íñu lúma jáma espíritugu ja gáambaña gumádi, lúrudu lúma érei luágu buri cátei lánina lubúriga lídan ubou le wageíndagua.

¹³ Ligía ragüjumoun lubei sun daüguaü to líchuguboun Búngiu jun lun gayára lan jawánduni wuríbani lídan wéyu le jabúseerubei espíritugu jagía jageíndagun júma, áni lárígiñeme jawánduni, ábame jeréderun derégüdagu.

¹⁴ Derégüdagu jumá lubeiti, daügu táu láni Búngiu daüguaü queisi ában lisúdaaran. Daügua jumá láu inárüni queisi láu ában béli le gürágu umúti buídu luágu jiránaagua, areidúañu láu ísuruni quei láu cátei le adáuragubei láu laníguagu súdaara.

¹⁵ Aráanseñu jumá lun japúrichijani ugánu luágu Wasálbaragüle, le íchuguti darángilaü, queisi laráanserun súdaara dan le ladáürunun lisábadun.

¹⁶ Lougiñe sun cátei, barüjemei jafiñe quei lárügüdüni súdaara cátei láuti gürábu ligibugiñe, lun jaráramunun sun gimára durúnguatu to lachüüjabout Máfia juágun.

¹⁷ Barüjemei jeménigidun luágu jasálbaran quei ladáüruni súdaara lubúnidin lun la-tóunigiruni lálbulugu, barü jumeime Lerérun Búngiu quei efein to líchuguboun Sífiri Sándu jun.

¹⁸ Adüga jumei sun le láu sarágu ayúmuraguni lun Búngiu lun líderagunün, ayúmuragua jumá lun Búngiu súnwandan láu lubáfu Sífiri Sándu. Agágudúañu jumá, máburujalá jarúna, ayúmuragua jumá jawágu sun ja lánigubaña Búngiu.

¹⁹ Ayúmuragua jumá giñe nuágu lun líchugun Búngiu dimúrei nun dan le nadímurejan, lun giñe nadímurejan láu manúfudei lun nasúbudiragüdüni ugánu luagu gayára lan giñe jasálbaran ja mámabaña juríu queisi ja juríubaña.

²⁰ Oúnaja láadina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, le uegiñebei nadaürüwa guetó. Ayúmuragua jumá lun napúrichijani ugánu le láu manúfudei, queisi lubúdubu.

Lagúmujoún buri mábugaü

²¹ Tíquico, wadúje jínsiñeti woun, le íderagubaliwa buídu lídan luwádigimari Wabúreme, ligíaba íchiga ugánu jun nuágu lúma luágu le nadügübei.

²² Ligía núnajaanbalin jun lun laríñaguni jun ída wáña lan, lun líchugun gurásu jun.

²³ Rúlá Búngiu Úguchili lúma Wabúreme Jesucrístu darángilaü lúma ínsiñeni láu affñeni jun, wadújeñu lueígiñe Jesucrístu,

²⁴ bini láñame Búngiu sun ja jínsiñejabúbaña lun Wabúreme Jesucrístu láu ában ínsiñeni le masáansiraguati. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN FILÍPOSNA

Labiürjan Páblo furísunrugugiñe joun tllana liglisi to Filíposboun

¹ Anája áu Páblo lúma Timotéo, esériwidutiña wagía lun Jesucristu, wabürüjañoun gárada to jun, sun jugúya fádirigu jáma esériwidutiña liglísirugu ja ubúrugubaña Filípos, jáma jíbiri lánigu Búngiu ja lídaañabaña giñe ában lúma Cristu Jesúsu.

² Binílaün Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucristu, ibíja jumá giñe darángiläü jámagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu afñetiña

³ Ságü narítangun juágu neteingiruni Nubúngiute.

⁴ Súnwandan nayúmuragun lun Búngiu juágu láu ugúndani,

⁵ Láu narítangun luágu luweírín jíderagunina abúrchaguagüdei ugánu le lánina asálbaruni lúmagiñe wéyu le jagáambubalin chülü lúmoun wéyu le ugúñebei.

⁶ Choúru numúti luágu Búngiu lan le agúmeserubei adúgei lubuídun luwádigimari jídan, lasígira mémeba lan adúgei darime wéyu le liábingüle Jesucristu.

⁷ Richáti lun narítangun juágu ítara lugúndun weíríti jínsiñe nun, lugúndun giñe gafánran jumá lídan abíniruni le nánibeí dan le furísunrugúñadina lan luágu nesériwidun lun Cristu, o dan lan le naráramun ligíbugiñe lúruðu lun nadímurejan lueígiñe loubadina ugánu le lánina asálbaruni lun nachoúruruni joun luágu inárüni lan.

⁸ Subúdi lumúti Búngiu luágu weíri lan nálugun juágu lugúndun jínsiñetün nun queísigubeirügü jínsiñe jumá lun Jesucristu.

⁹ Amúriajatina lídan nayúmuragun lun Búngiu juágu lúntima laweírídun jínsiñejabu láu sarágu subúdi lúma gunfaráandaü lídan sun cátei,

¹⁰ Lun gayára lan janúadajani cátei le buídubei súnwandan. Ítara lúba jabágaridun ában ibágari jarúmati, madúnrun jumámuga dánme liábin Cristu.

¹¹ Amúriajatina lúma Búngiu lun buin jumá láu lubuídun igáburi, láu lubáfu Jesucristu le jídaanbei, lun líchugúniwa uweíríguni lun Búngiu luágu.

Cristu íbágaribeí nun

¹² Nidújeñu, buséntina jasúbudiruni luágu cátei lán buri le suséreelibeí nun, ñübinjali lídan linárün lun líderagun lídan lapúrichijoün ugánu le lánina asálbaruni.

¹³ Subúdi jamúti lubeíti sun tisúdarana lúban urúei jáma sun ja jíbiri luágu nadaürüña lan lueígiñe nesériwidun lun Cristu.

¹⁴ Játi jíbiri idújeñu, láu jarjín luágu nadaürüña lan lueígiñe napúrichijani ugánu luágu Cristu, ragújaña anígi lun japúrichijani méme ugánu ligía manúfudeiga, láutima afñieni luágu Cristu.

¹⁵ Inárüni luágu añajein lan adímurejatiña luágu Cristu ladüga jagímugan, busén jagía janügüniña gürígia jánigume. Ánjaña jíbiri, japúrichijan luágu Cristu láu lubuídun arítangun.

¹⁶ Gürígia jagía, luágu ínsiñejabuni japúrichija, lugúndun subúdi jamáni luágu lueígiñe lan nadímurejani ugánu le lánina asálbaruni nadaürüña lan.

¹⁷ Ánjaña ja jíbiri, máma láu janárün japúrichija, lun jarijiniwa weírigu jadúgei, lúma lun jíchugun líbe samínaü nun guetó le nadaürüña lan.

¹⁸ Wel, úati cátei luágu líra, lídan sun luwúyeri, láu yebe janárün o máma lan láu, luágu Cristu jadímureja, áni gundaatina luágu líra.

Áni nagúndaarúba giñe,

¹⁹ lugúndun subúdi numúti luágu buídubei lan nasálirun lídan sun cátei le, ladüga jayúmuragun lun Búngiu nuágu lúma ladüga líderagunina láni Jesucristu Espíritu.

²⁰ Cátei le nabúseerúbei lúma le nagúrubei, lun madügün nan ní cáta lun jamúga nanügün busígianu luágu, gayáaarügü lámuga nadímurejan manúfudeiga, arijúa mémetima lámuga luweírigin Cristu nuágu guetó quei súnwandan, wínwañu áu yebe, jílañu áu yebe.

²¹ Lugúndun ánjana abágarida méme, lúnba Cristu nabágarida, ánjana ouwe, buítimaabei nun lugúndun lúmounbadina Cristu.

²² Ánjein gayára lubeí nasígirun ñadágimein luágu láni nabúreme Cristu fuleísei láu nasígirun abágarida, íbidiñeti nun ca lan buítimaabei, ánjein lun lubeí nasígirun wínwañu ódi lun notúnwen.

²³ Jénreenguti nun lun nanúadajan lídan bián cátei le. Lídan ában oubaü, buséntina jamúga notúnwen lun nídin erédera lúma Cristu, lugúndun buítimaati jamúga líra nun,

²⁴ Lídan le ában oubaü, buítimaati jun lun nasígirun abágarida.

²⁵ Áni quei chouuru náni cátei le, subúdi numúti luágu nerédera mémeba lan júma lun nideragunún lun jasígirun jubáruaguouún, lun giñe jagúndaaruntima lídan jafiñen.

²⁶ Ítara lúba jiiñuragúdüni líri Cristu Jesúsu luágu lagíribudagúdüniina júmoun.

²⁷ Jouúcha jumá lun úaragua lan ligáburi jabágaridun lúma larúfudajan Cristu. Ítara lúba, ánjana ñüdüun aríjaün o ánjein díseñu níña lubei juei lun agáambarügü nan juágu, gayára lámuga nasúbudiruni luágu derégüdagu meme jíña lan áni lídaañadün lan giñe ában, áfaagua súngubei lídan ában lun labúruchagun affiñeni luágu Jesucristu queísi Wasálbaragüle,

²⁸ mígiraguagúdünga júngua lun janúfudedagun jawei jáganiñu. Ladúga jáganiñu lan gürígia jagía, arúfuda lumúti líra furáangu luágu joudíña lan lídoun gürínguaü, arúfuda lumúti giñe jasálbarun jugúya le affiñebei, áni lúmagiñe Búngiu líabin cátei le.

²⁹ Ladúga Cristu, gayáraati mámarügü lun jafiñerun luágu, gayáraati giñe jasúfurirun lueigiñe.

³⁰ Jugúya núma, lídaañadiwa ában méme áfaaguni. Aríja jumáli meja ída líña lan náfaagun, guetó agáambatün luágu ída líña méme lan náfaagun.

2

Lünabugun Cristu lúma luweirigun

¹ ¿Sanditünsan dügüdaguaü ladúga lídaañadün lan ában lúma Cristu? ¿Barütünsan gurásu luágu línsiñejabu jun? ¿Eibugatünsan sun jugúya lúma Sífiri Sándu? ¿Subúdi jumútisan lugúdemejabu Cristu jun lúma lareidun? Affiñetina luágu ítara líña lan.

² Ligía lébubei namúrijan júma lun jaganoún lídan úarani lúma ínsiñejabuni júmawagua, lun ában lan jarítagun, ában lan giñe jáfaagun luágu buri cátei le láni Cristu. Láu jabágaridun ítara, buin lúba nugúndan jáu.

³ Madúga jumá ní cáta juouguarügü lun janügüniwa weíri, ni luágu pántaü, adúga jumei cátei láu ünabuguni. Buidulá janügüniña ámu gürígia juei guánarügü.

⁴ Mámarügüla cátei le buídubei jun jáluaja, áluaja jumei giñe le buídubei joun ámu.

⁵ Ítaramemelá ligáburi jasáminarun quei meja ligáburi lasáminarun Cristu Jesúsu.

⁶ Láu sún meja Búngiu Irájü lan ligía, málugunti lárügüdüni líriñcha quei Búngiu.

⁷ Lubáragiñe líra, ába lígiruni le lánibeí, ába ladügün quei músu láu lagúriajóun quei wügüri.

⁸ Dánti le ítarajali quei wügüri, ába lünabudaguagúdüntima lúngua, áni ladúga lagáambadi, ába louñwen luágu gurúwa láu sun nibúsigaridüna lan ouweni luágu gurúwa.

⁹ Ligía líchugunbalin Búngiu líñun-ágei uweiriguni lun lúma íri le weirigutimaabei lídaangiñe súngubei,

¹⁰ lun dan lan jagáambuni sun ja siélubaña, ja múarugunbaña, jáma ja lábugiñebaña múa líri Jesúsu, lun jájuduragun lun,

¹¹ lun giñe jasúbudiruni súngubei, aríñaga jagíame luágu Jesucristu lan Wabúremebei, lun líñurún líri Búngiu Úguchili.

Ítara jáña lánigu Cristu quei larúgounga ubouágu

¹² Ítara líña lubeiti nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara quei agáamba jumánina súnwandan dan lé meja júmañadina lan, agáambatima jumána guetó dan le díse nan. Eibuga meme jumá jubáruaguouún lídan lémeri Cristu láu ünabuguni lúma inébesei lun Búngiu daríme jebélurun siélnun.

¹³ Búngiu íchugubalin lubuidun ayúmajani jun lun jeibugun lúma, íderagualaün lun jadügüni quei labúseeruni.

¹⁴ Adúga jumei sun cátei láu ugúndani, masígenejaanga,

¹⁵ madárirúniwa lámuga dúru juágu, ni mégeiti, lírájüñü jumámuga Búngiu jarúmatiña jagánagua gürígia wuríbatíña, magáambaditiña lun Búngiu. Jugúya, jarúgoungadagúdatün jagánagua gürígia jagía quei warúguma lídan ában fulásu búrigati,

¹⁶ íchigeina ugánu luágu ti íbágarí magúmchaditi joun. Láu jigáburidun ítara, gúndaabadina juágu dánme le lachülürün wéyu le líabingüle Jesucristu, láu nasúbudiruni luágu máma lan luágu ní cáta nuwádigimarida jagánagua.

¹⁷ Íbini lun lan níchuguni níbágarí guánarügü lun loustarun jafiñen, le queísíbei ában edéweejani buíti lun Búngiu, gúndaabadina úara júma luágu lubuidun wedéweejan lun Búngiu.

¹⁸ Lun jamúga lasúseredun ítara lun noúnwen luágu nesériwidun lun Cristu, lúnti giñe jagúndaarun úara núma.

Timotéo lúma Epafrodító

¹⁹ Ánjein busén lubei Wabúreme Jesucristu, noúnajabei Timotéo aríjaün madíse, lun gayáraabei lan nagúndaarun dánme le lagíribudun láu ugánu nun juágu.

²⁰ Úati ámu núma le asáminaruti quei áu, le áfaaguti lun buídu lan lídin jun,

- ²¹ sǔngubei jawouǵua rǔgǔñein jarítagua, mebéréseguntiña láu le labúseerubei Crístu Jesúsu.
- ²² Ánjeinti Timotéo, subúdiiti ligáburi jun, ída líña lan lesériwidun núma lídan lapúrichijoún ugánu le lánina asálbaruni queisi ában isáani le íderaguti lǔguchi.
- ²³ Agúrabatina lubeíti nouñajani aríjaún lárigiñeme nasúbudiruni ánjein náfuriduba lubei furisunrugugiñe,
- ²⁴ láu sun afiñe nan luágu niján lan lugúndaanbei Búngiu, lun nídin aríjaún núngua madíse.
- ²⁵ Genége luágu sánda lán meja, yaráfa lun nouñajani nibíri Epafrodito lárigoún júmoun. Quei jasúbudirun, ligía noubabei lídan luwádigimari Crístu lúma lídan áfaaguni, le jounajabei jugúya guánarǔgǔ nun lun leténirun lun le nemégeirubei.
- ²⁶ Weiriti labúseerun laríjinún áni gíbeti larítagun ladúga jagáambun luágu lasándirun.
- ²⁷ Inárúni luágu sánda lán meja, yaráfa lun loúnwen, ába gudémejabu lan Búngiu lun lúma nun lun mabíjin nan íruni lánwoun le núagubei, ába lareídaguagúdi.
- ²⁸ Ligiatima nabúseerúnbei nouñajani lun jagúndaarun láu jaríjini.
- ²⁹ Resíbi jumei láu sun ugúndani queisi ídújei lueigiñe Wabúreme Jesucrístu, áni jínsiñe jagame sun ja ítarabaña quei ligía jun súnwandan,
- ³⁰ quei chúlú lubei yaráfa lun loúnwen ladúga lesériwidun lun Crístu. Derégeguati lúngua, mebérésegunga cába lan asúseređa lun, lun lesériwidun nun, cátei le jásiñerubei adúga lugúndun díseñu jíña lan nuei.

3

Úma le inárúti lun weréderun richágu ligíbugiñe Búngiu

- ¹ Lagúmujoún cátei, nidújeñu, gúnda jumá lídan Wabúreme. Mabúchati nuágu abúrújei le abúrúja náalibeí jun, lugúndun buíti jun.
- ² Cátei ligía, lun touñigigua jumá júngua jaweí ja ítarabaña ouserun quei ouñli, ja adúgǔbalin le wuríbabei, ja íbagubalin úgubu.
- ³ Aríñagatiña yéetiña jagía luágu lúnti lan jerésibiruni wǔgǔriña circuncisión lun lánigu jamá Búngiu, iyéeni líra. Lírájúñú Búngiu le tímátimaati wagía le agúnfulirubei lúma láu lubáfu láni Espírítu le wádaanbei, wagía le gúndaabei láu lánigu wamá Crístu Jesúsu áni míchu wamúti weménigi luágu cátei botúgudinti luei lun wasálbarun.
- ⁴ Lun jamúga gayára lan wasálbarun luágu cátañañadiwa lan bougudin luei Jesucrístu, garíchatina jamúga lun neménigidun luágu buri cátei ligía, úati jamúga ni ában garíchati nuei lun leménigidun luágu buri cátei ligía.
- ⁵ Wídú wéyu lueigiñe nagǔriajoún, ligía nerésibiruni circuncisión lugúndun jarásan israelítagu áu, jádaangiñetina lufámilian Benjamín, hebréo áu lúmagiñe nagǔriajoún, hebréogu giñe nagǔbǔrigu. Fariséo meja áu lídan ligáburi gunfaráanda nání jalúrudun juríu,
- ⁶ janárimeti meja neméendún darí neíbaajaniña afiñetiña luágu Jesucrístu. Luáguiti lísurun íbágarí según jalúrudun juríu, úati meja ni ában lun gayára lan laríñagun ni cáta nuágu.
- ⁷ Ánjeinti guetó, sún buri meja cátei le, lé meja weiritibeí cátei nun, barú numuti quei ni cáta lun gayáraabei lan nasígiruni Crístu.
- ⁸ Sǔgǔ láu líra, sun cátei le gayáraabei jamúga níjein lan núma, rúnumuti quei ni cáta ligíbugiñe ouñwenbun agáñeiruni le luágubei nasúbudiruni Wabúreme Crístu Jesúsu. Féridi náali sún buri cátei le ladúga nasúbudiruni Crístu, áni barú numuti sun le quei ifei lun nagáñeiruni Crístu,
- ⁹ lun nadáriragun núngua lídan ában lúma. Guetó, gumúja náfaagun lun neréderun richágu ligíbugiñe Búngiu luágu lubuídun nagúnfulirun lúma lílurúdan, lugúndun barúlaadina Búngiu richágu ligíbugiñe láu nafíñerun luágu Jesúsu. Richáguáú ligía ában cátei le lídaangiñeti afiñeni, máma adúgǔni.
- ¹⁰ Le nabúseerúbei, lun nasúbudiruni Crístu buídu buídu, lun nasándiruni lubáfu meme Búngiu le ásaaragúdǔbalin Jesúsu lídaangiñe ouweni nuógu, lúma lun nasúfurirun luágu queisi lasúfurirun nuágu,
- ¹¹ lun ítara nan quei ligía lídan loúnwen láu eménigini luágu násaaruba lan lídaangiñe ouweni quei ligía.
- Áfaaguni lun lachúlúrún lídoun lébeja*
- ¹² Máma naríñaguña luágu chúlújadina lan lúmoun lébeja lídan sun cátei le, maríñaguntina giñe luágu buídujali lan nigáburi lídan sun cátei, le nadúgǔbei, nubáruaguouñadina méme lun ítarabadina lan queisi meja labúseerun Crístu lun ítarabadina lan dán meja le lasálbarúnbalina.
- ¹³ Nidújeñu, maríñaguntina luágu íbja náali lan sun cátei le, le nadúgǔbei, nabúlieiduni sun le eréderubei árigi lun náfaagun lun nárúgǔdúni le nigíbugiñebeí,
- ¹⁴ lun nachúlúrún lúmoun lébeja eíbaaguni ligíbuagu ubou le, lun nagáñiruni le lúnbei líchuguni Búngiu siélu joun sun ja lídaanbaña ában lúma Crístu Jesúsu.

¹⁵ Sun wagía le weínamujalibei lídan waffínen, lúnti wasáminarun ítara. Ánjaün asáminara lídan ámu luwúyeri lídan som cátei, larúfudubei giñe Búngiu cátei le jun.

¹⁶ Luágu sun luwúyeri, lúnti wasáminarun lúma lun wabágaridun úaragua lúma cátei le furéndeí wamáalibei.

¹⁷ Nidújeñu, amúriajatina júma lun ában lan jarítangun lun jafálaruni náni jémpulu, aríja jumáña giñe ja abágaridubaña según jémpulu le wíchugubei jun.

¹⁸ Aríñaga náali jun sarágu weíyaasu áni naríñagayaali jun láu águiraü, luágu añájein lan sarágu ja aríñagatiña luágu affíne jamá luágu Cristu, abágaridutiña queisi láganiñu Cristu le oúwebei lun larúmadagüdüniwa.

¹⁹ Lídaanme lagúmujoün dan, gürínguabei cátei joun—jasúfuriruba luágu jaffigoun lun sun dan. Lé buri cátei le wámaabei joun, ligía jabúngiutebei, apántajatiña láu buri cátei le jamúga lúnbei nibúsigari jamá láu. Luágu rügüñein buri cátei ubouáguna jarítagua.

²⁰ Ánjein wagía, siéluna wagía, áni wagúrabaña liábin Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle siéluigiñe.

²¹ Lídaanme wéyu ligía, lasáansirubei wágubu le emégeirubei sarágu lun ítara lan quei lúgubu, le úabei lemégeirun. Áni ladügübei láu méme ubáfu le luágubei lun líchuguni sun cátei lábugiñe lagúmadíjan.

4

Gúnda jumá súnwandan lídan Wabúreme

¹ Ligíati nidújeñu jínsiñetiña nun, ítara méme jumá derégüdagü lúma Wabúreme. Oúnwenbun nabúseerun naríjinün, jugúya nugúndanbei lúma nafáyeruaja luágu nesériwidun lun Cristu.

² Ayúmuraguatina tun Evódia túma Síntique lun jebélurun lídoun úarani queisi idújeñu lueigiñe Cristu.

³ Ánjein bun, nouba buíti lídan wadágimanu, amúriajatina búma lun bíderaguniña ítunu ja lun gamádagua jamá, lugúndun áfaaguatiña noubagiñe lídan lapúrichijoün ugánu le lánina asálbaruni, úara lúma Cleménte jáma buri jíbiri ja ñadágimeinbaña meja núma. Búrúwaali jiri sun jagía tídan lílburuna íbágarí magúmchaditi.

⁴ Gúnda jumá súnwandan ladúga lídaañadün ában lúma Wabúreme. Aríñagaya numúti. ¡Gúnda jumá!

⁵ Subúdiwa jumá quei gürígia areidatiña ladúga madíseeli liábin Cristu.

⁶ Magíbedalá jarítangun luágu ni cáta, aríñagarügü jumei sun cátei lun Búngiu súnwandan dan le jayúmuragun lun, amúriaja jumá lúma, mabúlieidagunga lun jichugun eteíngiruni lun.

⁷ Ábamei líchuguni Búngiu lidárangilan jun, darángilaü le, weíritimaabei lubáfu lun lagídarun jidíjeri sügü láu jubáfu lun jarítangun cátei le lúnbei jadügüni, áni darángilaü ligía, loúnigiruboun janígi lúma sun jisáminan lueí idíjeri lídan le jeménigidun luágu Búngiu lídaangiñe Cristu Jesusu.

Samína jumá luágu le buídubei

⁸ Lagúmujoün cátei nidújeñu, samína jumá luágu sun le inárütibeí, sun le gadúnabei inébesei, sun le richábei, sun le jarúmabei, sun le gúndaawabei láu, sun le uágubei buídu lan ladímurejóu. Samína jumá luágu sun le buídubei lúma sun le gadúnabei uweiriguni.

⁹ Falájumei sun le arúfuda náalibei jun lúma sun le resíbi jumáalibei númagiñe. Gúnfuli jumá láu le naríñagubei jun, áyeija jumeí nigáburi. Ábame júma lan Búngiu láu lidárangilan le líchugubei.

Jedéwejan Filípogna seínsu lun Páblo

¹⁰ Oúnwenbun nugúndan lídan Wabúreme luágu jarítaguaaadün lan nuágu. Maríñaguntina luágu bulíei jumáadina lán yebe, madárirügü jínáalin ligáburi ída lúba lan líderagunina.

¹¹ Mabúseerúntina jamúga jarítangun luágu nadímurejañein lan lueigiñe nemégeirun, lugúndun furéndeíjadina lun gúndaañu nan láu le númatí,

¹² subúdi numúti labágaridúniwa lídan gudémeín, subúdineí giñe gámawa lan gíbe. Furéndeíjadina lawandúniwa furúmieguarügü igáburi, ilámaü yebe o quimúle, níjein lan darí lun lígiragún o úa lan ni cáta.

¹³ Úati cátei jénrenguti nun ladúga lídaañadina ában lúma Cristu le íchugubei ubáfu nun.

¹⁴ Láu sun líra, buíti jadúga láu jideragunina lídan lénreengúnga nun.

¹⁵ Queisi giñe jasúbudiruni, jugúya Filípogna, lárigiñe meja napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, ába náfuridun Macedóniagiñe, jugúya rügüñadün tílana ligílisi oúnaja seínsu nun quei ateíngiragülei luágu nesériwidun jun.

¹⁶ Sun meja anájagua lan ubúругu Tesalónica, oúnajatün edéweejani nun, mámarügü ában weíyaasu, lun le nemégeirubei.

¹⁷ Mára jamúga nasáminarun lun gubeírügü nibjín som cátei, le nabúseerúbei, lúntima lagánwoundun le lúnbei jibjini lúmagiñe Búngiu.

¹⁸ Áu, resíbi náali súngubei lúma sùgü láu lé yebe lúnbei nerésibiruni, láu le jóúnajabei nun lúma Epafrodító ígiraguaali núma. Le jóúnajabei nun, ítara líña quei lǐjeme cupáli le águdajoúti lun Búngiu, ában edéweejani le lerésibirubei láu ugúndani.

¹⁹ Líchugubei lubeíti Nubúngiute sun le jemégeirubei jun queisi buri luweírigin lirisin, lídaangiñe Crístu Jesúsú.

²⁰ ¡Uweírigin! lun Wáguchi Búngiu lun sun dan!

Lagúmujoún buri mábugaü

²¹ Rújumei numábugaü lídan líri Jesucrístu joun sun ja lánigubaña Búngiu. Mábuga jáña wadújeñu lueígiñe Jesucrístu ja yábaña núma jun.

²² Sun ja yábaña Róma ja lánigu Búngiu, játima tílana lúban urúei, mábuga jáña gíñe jun.

²³ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO JOUN COLÓASASNA

Labürüjan Páblo joun tílana ligíli to Colósasboun

¹ Anája áu Páblo, le ában láni Jesucristu apóstolu láu lugúndan Búngiu.

² Úara lúma Timotéo le wadúje lueigiñe Jesucristu nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le lánigu Búngiu ja gúnfulibaña lúma Cristu le uágubei jafiñera, ja ubúrugubaña Colósas. Binílañ Wáguchi Búngiu, íbija jumá giñe darángiláü lúmagiñe.

Layúmuragun Páblo jawágu afñetiña lun Búngiu

³ Súnwandan weteingiruni Búngiu, le Lúguchi Wabúreme Jesucristu, dan le wayúmuragun lun juágu.

⁴ Agáambaadiwa luágu jafiñen luágu Cristu Jesúsú lúma luágu jinsiñejabu joun sun ja lánigubaña Búngiu,

⁵ Iadúga eménigini le juágubei luágu le areidúañubei jubá siélu. Chülütün árügüdei eménigini le lárigiñe jagáambuni ugánu le inárütibe, ugánu le luáguti asálbaruni.

⁶ Ugánu méme le, lé meja apúrichijóubei jun, labúrchaguña lidan sun ubou, lasáansiraguña jagáburi gürígia itara quei lasúseredun jidan lúmagiñe jagáambuni ladímurejóun luágu linsiñejabu Búngiu, ába jasúbudiruni luágu inárüti lan insiñejabuni le.

⁷ Ligía cátei le larúfudajabei Epáfras jun, le ñadágimeinjalibe wáma. Jinsiñeti woun, subúdi wamúti luágu gayára lán meja weménigidun luágu lun lesériwiduni Cristu buídu jagánagua wawéñega.

⁸ Barújali ugánu woun juágu lúma luágu jinsiñejabu le rúlaalíbe Búngiu jun.

⁹ Ligía lúmagiñe lubei wéyu le wasúbudirunbalin cátei le, merédeti wayúmuragun lun Búngiu juágu, lúma wamúriajan lúma lun lasúbudiragüdüni lugúndan jun buídu, ru ligíame sun luwúyeri subúdi lúma gunfaráandaü jun luágu cátei le larúfudajabei láni Espiritu jun.

¹⁰ Itara lúba gayára lan jagáburidun quei si lúnti lan jagáburidun lánigu Wabúreme, adúgei le áubei lagúndaara súnwandan, arúfudeina ában alúbajani le lánina sun luwúyeri cátei buíti, lun giñe jasúbudirunitima Búngiu.

¹¹ Amúriajatiwa lúma lun léredagüdünnün láu luweírin lubáfu lun gayára lan jawánduni sun cátei láu sarágu gurásu lúma ugúndani,

¹² Lun giñe jeteingiruni Wáguchi Búngiu luágu aráanse láadiwa lan lun werésibiruni wafánran lídaangiñe le lúnbei líchuguni joun lánigu lídaanme larúeijan le lánina larúgounga.

¹³ Sefu lumútiwa Búngiu lídaangiñe lubáfu lubúriga, ába líchuguniwa lídoun larúeijan Liraü le jinsiñebe lun,

¹⁴ le asálbarubaliwa láu loúnwen, chibálei waffigoun.

Aráandaruni lúma Búngiu láu loúnwen Cristu

¹⁵ Wáguchi Búngiu le siñábei jaríjini gürígia, ába liábin ubouágun lidan ában luwúyeri le gayáraati jaríjini gürígia lidan Liraü le Jesucristu, le weírigutimaabei lídaangiñe sun cátei le níjeinbei.

¹⁶ Lídaangiñe Cristu ladúgei Búngiu sun cátei le siélurugubei lúma le ubouágubei, dándu buri cátei le marijínbei quei le arijúabei. Lídaangiñe Cristu ladúgei arúeijani, gumádi, lúrudu buri lúma buri ubáfu le jáni ánjeligu, áni lun giñe Cristu ladúgüwa.

¹⁷ Lubáragiñebe lun cátei, níjeinjali meja Cristu, áni láu lubáfu, níjein lubei sun cátei lidan lubára.

¹⁸ Lougiñe sun líra, Cristu jachügüdinabei lánigu, ja gíribaña lúgubu, ja giñe gíribaña lílígílisin. Ligía le íchugubei íbágarí lun úgubu ligía, ligía furúmiñebe ísaara lídaangiñe ouweni lun moúnwendügüyaali lan, lun ligía lan láu furúmiñeti ubáraü lidan sun cátei.

¹⁹ Itara líña labúseeruni Búngiu lun níjeinbei lan sun le ligíabei lidan Cristu.

²⁰ Lídaangiñe Cristu, ába laráandaragüdüni Búngiu sun ubou dayárugubei lúmagua, dándu buri cátei le ubouágubei quei lé buri siélubei, ladúgüni aráandaruni ligía láu loúnwen Cristu luágu gurúwa.

²¹ Jugúya, teréncha buri meja jugúya lun Búngiu, lágani buri meja Búngiu jugúya tidan janígi ladúga buri cátei wuríbati le jadúgübei.

²² Anjeinti guetó, aráandaragüda láadün Búngiu lúmagua láu loúnwen Cristu lun larúfudunün jarúmañu, madúrunga, quei si lánigu ligíbugiñe.

²³ Itara méme lúba giñe ánjañ asígira derégüdagü lidan jafiñen, ragúñu buídu luágu Cristu, mígirunga jumei eménigini le juágubei le íchugubalin ugánu lánina asálbaruni le jagáambubei. Ligía ugánu le apúrichijóubei lidan sun ubou, le giñe napúrichijabei, áu Páblo.

Rúlumuti Búngiu Páblo lun lesériwidun joun tílana buri ligílisi

²⁴ Guetó gúndaatina láu le nasúfurirubei juágu, lugúndun láu igáburi le, gayáraati níderagun láu núgubu guánarügü lun loústaragüdúniwa le lúngilibei lasúfuriruni Cristu jawágu lánigu, jawágu lilígílisin ja lúgubu.

²⁵ Núbínjadina lun ábanbadina lan jádaangiñe ja esériwidubaña joun lánigu Cristu luágu wadágimanu le líchugubei Búngiu nun luágu jufúlesein, jugúya le mámabei juríu, lun napúrichijani ugánu le láni Búngiu jun quei lubúdubu.

²⁶ Ugánu ligía, cátei lé meja arámudaña lubei Búngiu lúmagiñe sarágu dan, áni guetó subúdigüda láali joun lánigu.

²⁷ Joun lánigu Búngiu labúseera lasúbudiragüdúni luweírin irisini le lídaanbei cátei arámudaguati le, le júnbei jugúya le mámabei juríu dándu joun ja juríubaña. Cátei arámudaguati ligía, luágu níjein lan Cristu jídan, juríu yebe, máma yebe juríu, áni ligía le ídaanbei jíchigei jeménigi luágu uweíriginuni le lúnbei jíbíjini siélu.

²⁸ Luágu Cristu wapúrichija, aríñagatiwa joun sun gürígia lun járügüdúni lémeri Cristu, arúfudaja wagía luágu, lun gunfaráanda jamá buídu buídu, faráragua jagía buídu lídan ában lúma Cristu.

²⁹ Ligía nuwádigimaridunbei, áfaagueina láu sun érei lúma ubáfu le líchugubei Cristu nun.

2

¹ Buséntina lubeiti lun jasúbudiruni luágu luweírin lidíjери narítangun juágu, lúma jawágu affíñetiña ja Laodicéabaña, lúma jawágu sun jíbiri gu affíñetiña ja maríjin jamáginabaña.

² Weíriti nayúmajan lun gagúraasun jumá tídan janígi, lun lídan jumá ában láu línsiñejabu Cristu juágu joun jíbiri gu, lun gunfaráanda jumáni linárün Búngiu buídu buídu lun derégüdagu jumá lídan le uágubei jaffíñera, gayára lámuga jasúbudiruni laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabei, le luáguati Cristu guánarügü.

³ Lídaañein Cristu sun linárün Búngiu lúma ubáfu lun gunfaráanda wamáni sún buri inárüni le, le queísibeí ában oúnwenbun irisini woun.

⁴ Naríñaguñein buri cátei le jun lun mayéedun lánün ni ában láu buri dimúrei buíduburiti.

⁵ Láu sun úa nan jigíbugiñe lun gayára lan jamúga jaríjinina, anájein júma lídan espíritu, áni gúndaatina láu naríjini luágu lídaañein lan dan sun cátei jurúma áni derégüdagu jíña lídan jaffíñen luágu Cristu.

⁶ Ligía, itara queísí jerésibiruni Wabúreme Jesucristu láu sun jaffíñen luágu, lúnti itara lan jabágaridun lídan ában lúma,

⁷ lun ragúñu lan jíbágarí luágu lídan le jídin jubáruaguouñ lúma, derégüdagu lídan jaffíñen itara queísí larúfudajuúniwa jun, láu eteingiruni lun Búngiu súnwandan.

Iséri íbágarí lídan Cristu

⁸ Touñigi jumá, mígraguagüda jumá júngua joun ja busénbaña jayééjan láu buri arúfudajani málati. Máma lúmagiñeti Cristu cátei le jarúfudajabei, lúmagiñeti jagáburi binádu mútu lúma buri ligáburi jarítangun gürígia lánina uboué le luágu cátei.

⁹ Níjein sun le Búngiubei lídan Cristu,

¹⁰ áni jugúya, buin jíña láu Búngiu lugúndun lídaañadün ában lúma Cristu. Jéreti Cristu lueí sun lúrudu lúma ubáfu le ubouágubei lúma le siélubei.

¹¹ Láu giñe lídaañadün lan ában lúma Cristu, queísigubeirügü resíbi jumáli lan circuncisión lé meja jerésibirubei binádu juríu lun jarúfuduni luágu lánigu jamá Búngiu. Circuncisión le jíbíjubei, máma le adügúbei láu bíti luágu úgubu, jáni circuncisión, láu jasálbarun lídaangiñe figou le áubei jíabin ubouágun. Níjan luwúyeribeí ladügúniwa Cristu lun lánigu wamá Búngiu.

¹² Láu jabásterün, arúfuda jumúti luágu bunáwa jumá lúma Cristu lun íbágarí le binádubei, sarátün giñe lúma lun íbágarí le iséribei ladúga jaffíñerun luágu lubáfu Búngiu le ásaaragüdúbalin lídaangiñe ouweni.

¹³ Luágu meja ában dan, jílañu jíña meja lun cátei lánina Búngiu ladúga jíffigoun, ladúga giñe jabágariduña lan queísí gürígia bouguditiña lueí lilúrudun Búngiu, agúnfulireina lúma sun luríban layúmajan júra. Anjeinti guetó, rújali Búngiu iséri íbágarí jun úara lúma Cristu.

¹⁴ Láu loúnwen Cristu, ferúduna láali Búngiu sun waffigoun, ába lagúmuchaguagüdúni Búngiu lilúrudun Moisés lúma buri sun gumádi le lánina lúrudu ligía le áubei mabáfu wamá lun wagúnfulirun, queígubeirügü jamúga dáguwa láni Búngiu lúrudu ligía luágu lugúruwan Cristu.

¹⁵ Dan le loúnwenbei Cristu luágu gurúwa, gáñei lumúti Máfia lúma buri líbiri ubáfu wuríbatí, ába lúnabudagüdúniña ligíbugiñe guririguaú, ába lanúgúniña quei adaúrútiña lun.

Áluaa jumeí buri cátei le lánina siélu

¹⁶ Úa la ni ában añawarijati jaritagun luágu buri arúfudajani lánina cátei le lúnbei jeígini o le lan lúnbei játuni lun jagúnfulirun lúma Búngiu, o luágu lán buri fédu le jaritaguagüle luágu iséri irúmu, lúma iséri játi, o luágu lan wéyu le eméraguagülei.

¹⁷ Sún buri cátei le, lúntirügü lagúnfulirúniwa lúma dari meja liábin Crístu ubouágun, liyáwa rügüñein le lúnbei liábin, Crístu ligía linárúnbei.

¹⁸ Mígiraguagüda jumá júngua joun ja afámurubaña quei únabugutiña, ja ájuduragubaña joun ánjeligu, lun janügüni jagáñirun juei. Weiriti jadímurejan luágu nege buri cátei le ayáwadaguti joun, ába buri janáangun jóungua luágu ligáburi jasáminan, le jáni gürigia.

¹⁹ Mámañanu lídan ában lúma Crístu, le ichügüdináü joun sun lánigu ja giribaña lúgubu, le ágüdajabalin úgubu ligía, le awáanseragüdübadiwa lídan cátei le lánina Búngiu, ru ligía ubáfu woun lun gayáraabei lan lídan wamá ában queísi labúseeruni Búngiu.

²⁰ Jugúya, ígira jumáli binádu jigáburi, queísi lídaanjadün lan ában lúma Crístu, gidáadün lídaangiñe ligáburi jaritagun gürigia luágu buri cátei. ¿Cáti uágu jabágaridunbei camá jamuga lánigugidün ubou,

²¹ íchaagua júngua lun ligáburi ubou lun jagúnfulirun lúma Búngiu quei buri jamúga lúru le aríñagubei. “Magúurabei le, meígabei líra, márügüdebei cátei ligía?”

²² Sún buri gumádi le, luáguti buri cátei le gagúmuchaditi láu layúsurún, áni máma ámu cátei luei gumádi buri lúma arúfudajani le jáni gürigia.

²³ Inárüni luágu gayára lan genége láni buri cátei lánina subúdi lugúndun labúseerúniwa agúnfuliruni lúma únabuni lun lagúnfulirúniwa láu, áni deréti líra woun. Láu sun líra, mabáfuti lúru buri ligía lun lídejan luágu luríban jayúmajan gürigia.

3

¹ Queísiti jabágariduña lan ában ibágaris iséri ladüga lídaanjadün lan ában lúma Crístu, áluaja jumei buri cátei le lánina siélu, le ñi lubei Crístu ñun lueigiñe loúnwenren Búngiu.

² Samína jumá luágu buri cátei le lánina siélu, máma luágu buri le lánina ubou.

³ Jilátün lúma Crístu lun ubou le, guetó, níjein jibágaris le tímátimaati lúma Crístu le yágütabei siélu lúma Búngiu.

⁴ Dánme lagiribudun Crístu, le úmabei lídan wamá ában, wachülaaguba giñe lúma, ábame gafánran wamá lídan luweírigun.

Binádu ibágaris lúma iséri ibágaris

⁵ Ígira jumei sun le jigáburibe le láninabei ubou le. Úa la ni ában jídaangiñe agámariduti mamárieidunga, madügün jugúyame cátei wíyeti, mafálara jumei luríban ayúmajani, maweínamulá jágu luágu cátei le máma jáni, le méme ájuduraguni joun sándu.

⁶ Lueigiñe buri cátei le, lábuburan lanárimé ligáñi Búngiu jawágun ja madügünbaña gásu láu.

⁷ Jugúya, adüga buri jumúti meja cátei le lídan meja binádu jibágaris,

⁸ ánjeinti guetó, ígira jumei sún buri cátei le. igáñi, iyéreejabuni, wuríbani, anábajani, lúma buri dimúrei wíyeti.

⁹ Maríñaga jumá iyéeni júmagua quei ígira jumáli lan binádu jigáburi lúma lé buri meja jadügübei.

¹⁰ Isérijali jigáburi le isérideinábei quei méme ligáburi Búngiu guánarügü le adügübalin, daríme jasúbudiruni Búngiu buídu buídu.

¹¹ Iséri lbágaris ligía, mámaali cátei lánina juríu jumá o máma jumá juríu, ni lánina jerésibiruni circuncisión lúma merésibirun jumáni, ni lánina teréncha jumá o máma jumá teréncha, machülaaguntiña, idámuni, máma idámuni, Crístu, ligía sun cáteibe, áni níjein giñe jádan sun lánigu láu láni Espíritu.

¹² Jínsiñetün lun Búngiu, anúdada láadün lun lánigume. Ítara líña lubeiti, abágarida jumá queísi lánigu, láu gudémejabu, areíduni, manáanguní únguü, gagáambadi, lúma gagúraasuni.

¹³ Gagúraasun jumá jubáruagua, ferúduagua jugúyame júmawagua, ítara quei ferúduna lánün Crístu, ítaralá giñe jadüga.

¹⁴ Lougiñe sun cátei, jínsiñejabu jumá, ligía cátei le íchugubalin sun cátei lídan ában, áni jóustagüdalei lubuídun jigáburi.

¹⁵ Abúguralei lidárangilan Búngiu sun le jadügübei, ladüga ligía lagúarunbei Búngiu jun lun ábanrügü jumá úgubu, abágarideina láu darángilaü. Geteingiradi jumá giñe.

¹⁶ Buíngüdalóun láni Crístu ugánu janígi le gumúti. Arúfudaja jumá júmawagua, aríñagagua jugúyame júmawagua láu lichú áu. Jerémuja luágu luweírigun Búngiu láu eteingiruni lun tidan janígi.

¹⁷ Furúmieguarügü cátei le jadüga o le lan jariñagun, adüga jumei lídan ában luwúyeri le íchuguti inébesi lun Wabúreme Jesucrístu, eteingireina Búngiu Úguchili lídaangiñe Jesucrístu.

Igáburi le lúnbei wagáburiduni jáma ja wábiñebaña

¹⁸ Würíña, gagáambadi jumá joun júmarigu, ligía cátei buíti le lúnbei jadügüni queísi affíñetiña luágu Wabúreme Crístu.

¹⁹ Wügüríña, jínsiñe jamá júmarigu jun, magáñida jumá jáma.

²⁰ Isáanigu, agáamba jumáña jagübürigu lídan sun cátei, ladüga ligía jínsiñebei lun Búngiu.

²¹ Agübürigu, másügüragualá jagúmadiruniña jisáanigu, ragü jáñein magúraasuni.

²² Esériwidutiña, gagáambadi jumá joun jiyúbudirigu lídan sun cátei, mámarügü dan le aríagu jáña lan jun lun jeréderun buídu jagübugiñe, adüga jumeí súnwandan táu sun janígi ladüga luweírín linében Búngiu jun.

²³ Furúmieguarügü cátei le jadüga, adüga jumeí láu ugúndani, camá jamuga jadügüñein lun Wabúreme Crístu máma joun güriúa.

²⁴ Subúdi jumáali luágu líchugubei lan Búngiu alágan jun queísi jafáyeiruaa, ladüga lun Wabúreme Crístu le Jabúreme le tímátimaati jesériwida.

²⁵ Ánjeinti le adügüti wuríbati, lerésibirubei lafáyeiruaa wuríbati le ladügübei, áni ában láu lanügüniña Búngiu sun güriúa.

4

¹ Iyúbudirigu, lúnti buídu lan jigáburi jáma jumúsuniña, óusera jumáña láu úarani lúma íríchaü, jarítauga jumá luágu níjein lan giñe ában Jabúreme yágüta siélu.

² Ítara méme jumá ayúmuragua lun Búngiu sarágu, agáguduáñu, eteíngireinei Búngiu.

³ Ayúmuragua jumá giñe wawágu lun ladáranun Búngiu béna wabá lun wapürichijani ugánu le lánina asálbaruni lúma lun wasúbudiragüdüni laráansejan Búngiu le luáguti ñi lan Crístu jádan lánigu, juríu yebe, máma yebe juríu. Lueígiñe napürichijani cátei le, nadaürüwa.

⁴ Ayúmuragua jumá lun nasúbudiragüdüni furáangu quei lubúdubu.

⁵ Buídulá jóuserun jáma ja mafiñebaña, yúsu jumeí jidáani lídan cátei le buídubei.

⁶ Lúnti gündaawa lan láu jiyáanu súnwandan, lúnti giñe semé lan, lúnti giñe jasúbudiruni ída lúba lan jóunabuniña güriúa.

Lagúmujoún buri mábugaü

⁷ Lariñaguba wadüje Tiquico nuágu jun. Jínsiñeti wügüri ligía woun sarágu, ligía ában ídejati buíti le giñe esériwidubei lun Wabúreme Crístu núma.

⁸ Ligía nouñajaanbalin jun lun lariñagan jun ida waña lan, lun giñe líchugun gurásu jun.

⁹ Níngira giñe Onésimo lúma, wadüje úraguati le jínsiñebei woun, le jupáisanun. Jagíaba abájüdagua jun luágu sun le asúseredubei ya.

¹⁰ Mábuga líña Aristárco le noúba furísunrugu jun, mábuga líña giñe Márcos le lidüje Bernabé jun. Aríñawagúaaali jun luágu Márcos, ánjein ñüdüñ aríjaün, resíbi jumeí buídu.

¹¹ Mábuga líña giñe Jesúsú, le giñe gíríbei Jústo, jun. Jagía rügüñanu jádaangiñe juríu affíñetiña ja ñadágimeinjáñabaña núma luágu larúeijan Búngiu, áni jayábin nun quei ában oúnwenbun dügüdaguaü.

¹² Mábuga líña Epáfras le jupáisanun, le esériwidubei lun Crístu, jun. Ligía, súnwandan layúmuragun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégüdagu jumá lídan jafíñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadügüni lugúndan Búngiu.

¹³ Geféentina luágu jarítauga lan Epáfras juágu, lúma giñe jawágu ja ubúrugubaña Laodicéa lúma Hierápolis.

¹⁴ Mábuga líña Lúcas, le wasúrusian, le jínsiñebei woun, jun, lúma giñe Démas.

¹⁵ Mábuga níña joun idüjeñu lueígiñe Crístu ja ubúrugubaña Laodicéa. Rújuma giñe mábugaü tun Nínfas lúma joun sunagun juágu lídan layúmuragun lun Búngiu lun derégüdagu jumá lídan jafíñen áni derégeguñu júngua buídu buídu lun jadügüni lugúndan Búngiu. affíñetiña ja oúndaragubaña túbiñe lun jájuduragun lun Búngiu.

¹⁶ Lásunme jalíjanun gárada to júmagua, jóúnajounme lun jalíjanun tílana ligíli Laodicéa, alíjia jumóunme giñe gárada to achülürúboun jun Laodicéagiñe to nabürüjáboun.

¹⁷ Aríñaga jumá lun Arquípo lun ladügüni wadágimanu le rúlaalíbei Wabúreme Crístu lun, buídu.

¹⁸ Niján numábugaü le nabürüjabei jun láu nújabu guánarü—áú Páblo. Jarítauga jumá luágu nadaürüña lan. Binílaün Búngiu. Ítara lá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labürüjan Páblo jáma libirigu joun tílana ligílisi to ubúruguboun Tesalónica

¹ Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya tílana ligílisi to Tesalónicaboun, ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma giñe Wabúreme Jesucrístu. Resíbi jumeí abíniruni lúma darángilau jámagiñe.

Jémpulu lánina affñeni lé meja jarífudubei Tesalónicana

² Súnwandan weteíngiruni Búngiu juágu, sun jugúya, jarítagua wagía juágu súnwandan lídan wayúmuragun lun Búngiu.

³ Jarítaguatiwa ligíbugiñe Wáguchi luágu lubuídun jesériwidun lun Jesucrístu ladüga jaffiñen luágu, lúma lubuídun jóuseruniña wánigu ladüga buin tíña lan janígi láu insifejabuni, lúma lubuídun jawánduni sun asúfuriruni ladüga jeménigidun luágu Wabúreme Jesucrístu le ídaangiñebei lan jachúlúra siélun.

⁴ Nidújeñu, jínsiñetün lun Búngiu, áni subúdi wamúti luágu anúdaja láadün lan.

⁵ Lugúndun dán meja le wapúrichijanbalin ugánu luáguti asálbaruni jun, merésibirun jumúti queísirügü dimúrei, ñadágimeinti tídan janígi, láu lubáfu Sífiri Sándu, lun lasáansiraguni jigáburi. Resíbi jumúti meja ugánu ligía láu ichóuruni le tímaitaati luágu inárüni lan. Subúdi jumúti lubuídun woúserun jagánagua, lun ábanbadiwa lan jémpulu buíti jun.

⁶ Ába jáyejani wagáburi, lúma ligáburi Wabúreme Jesucrístu, resíbi jumúti ugánu luágu láu ában ugúndani le líchugubei Sífiri Sándu jun, láu sun barú lan jerésibiruni Crístu asúfuriruni jun.

⁷ Ítara líña jiábun lun ábanbadün lan jémpulu joun sun affñetiña ja louábawagubaña Macedónia lúma Acáya.

⁸ Burúguuali ugánu luágu Wabúreme Jesucrístu júmagiñe, mámarügü louábawagu Macedónia lúma Acáya, burúguuali lídan sun fulásu, áni subúdiwaali luágu affñeni le jibíjubei luágu Búngiu lídan sun fulásu. Memégeirunwati wabájüdagun luágu jaffiñen joun güri-gía,

⁹ Lubáragiñe líra, jagía guánarügü adímurejatiña woun luágu webélujan júmoun, abájüdagua jagía luágu lubuídun jerésibiruniwa, lúma luágu jigiruni jajúduragun joun sándu lun jafálaruni Búngiu, ába jagúmeserun esériwida lun Búngiu le wíñwanbei, le giñe tímaitaatiabei.

¹⁰ Abájüdaguañe giñe juágu luágu jagúrabañein lan lagírribudun Liraú Búngiu siélugiñe—Jesúsu le lásaaragüdübei Búngiu lídaangiñe ouweni, le asálbarubáliwa lueí lanárime afáyeiruajáü luágu figoú le lúnbei liábin.

2

Luwádigimari Páblo Tesalónica

¹ Jugúya guánarügü, nidújeñu, subúdi jumúti luágu máma lán meja luágu ni cáta woúdin aríjañun.

² Queísi jasúbudiruni, wuríbati meja jóuseruniña güri-gía ja Filíposbaña, ába wayábin júmoun ladúgarügü líchugun Búngiu anígi woun lun wadügüni. Ába wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni jun, mebésesenga wagía láu le lúnbei wasúfuriruni jámagiñe güri-gía ja mísiñejabúbaña lun ugánu ligía.

³ Máma wapúrichijaña ladüga jamúga bulíeiguau, queísi jaríñaguni wáganiñu, ni láu luríban arítagni, ni lun wayéedagunün.

⁴ Lubáragiñe líra, aríja lumúti Búngiu luágu buídu wamá, ába líchuguniwa lun wapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, ítara líñati wadímurejan lun wagúnfulirun lúma eménigini le lánbei Búngiu wawágu. Máfaaguntiwa lun gúnda jamá güri-gía wáma, wáfaagun lun gúnda lan Búngiu wáma, le asúbudirubarun wanígi.

⁵ Queísi jasúbudiruni, siñáti laríñawagún luágu adímureja wamá meja jun láu dimúrei buiduburiti, mayúsu wagía ni cátei lébuname wagañeirun seínsu. Geféenti Búngiu luágu cátei le.

⁶ Málujantiwa lun wibíjin uweiriguni jámagiñe ámu güri-gía, ni júmagiñe, láu sun gayára lan jamúga wasándiragüdüni lijürü wagúmadijan queísi láni Crístu apóstolugu.

⁷ Lubáragiñe líra, oúserarügü wamútün láu ában uálini queísi ában úguchuru to agúriajabaliña tirájüñü, oúnigira táña.

⁸ Weiriti jínsiñe woun darí lun máma rügüñein lan jamúga láni Búngiu ugánu wabúseera wíchugun jun, buséntiwa jamúga wíchuguni wabágari guánarügü jun, le luweirin jínsiñe woun.

⁹ Nidújeñu, jarítagua jumúti ligáburi wawádigimari lúma ligáburi wáfaagun lun wawíñwandun. Ñadágimeintiwa meja wéyuagu áriebe lun mámabadiwa lan ijürügu lun ni ában jidaangiñe, sun awánja lan apúrichijeí láni Búngiu ugánu jun.

¹⁰ Geféentün, geféenti giñe Búngiu luágu reídei wamá meja láu ában igáburi le jarúmati áni surú jidan, jugúya le affiñebai, míchugunga wagía lúgaaru lun ni ában lun íchugun wadúnrun.

¹¹ Subúdi jumúti giñe ída líña lan wíchugun gurásu jun lúma derégüdaguau lun jaffiñen, cáda ában jídaangiñe, quei ladúga ában úguchili joun lirájüñü.

¹² Aríñagaadiwa jun lun buídu lan jóuserun quei lúnti lan jóuserun lánigu Búngiu le agúarubei jun lun gafánran jumá lídan larúejjan lúma luweírigin.

¹³ Ligía, súnwandan lubei weteíngiruni Búngiu, lugúndun dán meja le jagáambunbalin láni Búngiu ugánu le wapúrichijabei jun, resibi jumúti queisi ugánu láni Búngiu, máma queisi ugánu jáni wügüríña. Áni inárüni luágu láni lan Búngiu ugánu, le íchugubalin ubáfu jun lun jagáburidun buídu, jugúya le affiñebai.

¹⁴ Nidújeñu, dan le jeibaajanbalún jupaisanun, suséreti jun quei méme le asúseredubei joun tilana buri ligíli to Judéaboun, ja lánigu Búngiu lídaangiñe Jesucrístu, eibaaja jamútiña giñe juríu ja jupaisanun.

¹⁵ Juríu, jagía áfarubalin Wabúreme Jesúsu jílagubei, áfaragua jamáña profétagu, áni bugá jamutiwa giñe botúgudin luei jageira. Magúndaanti Búngiu jáu, jagániñu giñe sun gürigia.

¹⁶ Dan le wabúseerun wadímurejan joun ja mámabaña juríu lun giñe jasálbarun, májatiñá yebe juríu lun wadügüni. Láu igáburi le, gánwoungugüda jamúti jaffigoun. Ánjeinti guetó, liábindügürüga lanárime ligáñi Búngiu jawágun.

Busényati Páblo lídin aríjaña Tesalónica

¹⁷ Nidújeñu, murúsun dan lárigiñe wígirunün (láu sun ajúnja méme lan tídan wanígi) oúnwenbun wabúseerun wóudinya aríjañu.

¹⁸ Jóuchatiwá yebe wóudin, áu Páblo, sarágu weíyaasu yebe nouchun nídin, áni ságü nouchun nadügüni, mígirun lumútiña Máfia.

¹⁹ Ladúga jugúya guánarü íchugubalin ugúndani woun, jugúyaba arúfudei lubuídun wesériwidun lun Wabúreme Jesucrístu le uágubei gayára lan weménigidun lun werésibiruni wafáyeiruaja dánme le lagíríbudun, áni jugúyaba wagúndaaragüle dánme le jaráramun ligíbugiñe.

²⁰ Jugúya lébunabei wagúndan, áni rújadün lébuna wadímurejan buíti joun ámu juágu.

3

¹ Dán meja le siñá wamaali awánda masúbudirunga ída líña lan sun cátei júma, ába warítagn luágu buídutima lan lun weréderun Aténas, áu lúma Silváno,

² lúma lun lídin wadúje Timotéo, le ában esériwiduti lun Búngiu lídan lapúrichijóun ugánu luágu Crístu le Wasálbaragüle, aríjañu. Oúnaja wamúti júmoun lun líderagunün arárama buídu lídan jaffiñen, ru ligía gurásu jun,

³ lun úa lan ni ában eíguaduti larúna lueigiñe buri lénreengúnga le lasúfurirubei luágu laffiñerun luágu Crístu. Jugúya guánarügü subúdi jumúti luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni líbe le.

⁴ Dán meja le awánjagua lan júma, aríñagatiwa meja jun luágu lúnti lan wagúrabajani asúfuriruni luágu líri Jesucrístu, áni ítara líña lasúseredun, quei jasúbudiruni.

⁵ Ligía lébubei dán meja le siñánaali lan awánda, ába nouñajan álügüdaja ída jíña lan lídan jaffiñen, ladúga nanúfude luei jamuga línchajanün Máfia lun jígiruni jaffiñen luágu Crístu, ába jamúga liábin wawádigimari jídan lun ni cátime.

⁶ Guetó, giríbulali Timotéo Tesalónicagiñe, áni barúti ugánu buíti woun luágu jaffiñen lúma jínsiñejabu. Laríñajare woun luágu jaritagua jumá wawágu láu insiñeni súnwandan, luágu giñe luweírín jabúseerun jaríjiniwa, ítara giñe quei busén wamá waríjinün.

⁷ Ítara líña lubeiti, nidújeñu, rújali ugánu le sarágu gurásu woun labádinagua sun lénreengúnga lúma ídijeri le wasúfurirubei guetó.

⁸ Ítara líña quei iséri íbágarí woun wasúbudiruni luágu derégüdagu jíña lan lúma Búngiu.

⁹ ¿Ída lubá funasan wíchugun eteíngiruni buídurügüti lun Búngiu juágu, lúma luágu sarágu ugúndani le rújumaalíbei woun?

¹⁰ Wéyuagu, árieibu, wayúmuragun lun Búngiu lun gayáraaya lan waríjinün, gúnfuli lámuga le mégeibeí lídan jaffiñen.

¹¹ Busétiwa lun líderaguniwa Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu lun gayára lan wóudin aríjañu,

¹² lun giñe laweírídagüdüni Búngiu jínsiñegua júngua lúma jínsiñejabu joun sun gürigia, ítara quei jínsiñe jumá woun.

¹³ Derégeguagüda lámugaün Wabúreme Búngiu júngua lun le gumúti, madúnrunga jugúyame ligíbugiñe dánme liábin Wabúreme Jesúsu jáu sun lánigu.

4

Ígáburi le áubei lagúndaara Búngiu

¹ Nidújeñu, subúdi luwúyeri igáburi le áubei lagúndaara Búngiu jun, queisi warúfuduni jun, jagáburiduña itara. Guetó, nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun láu líri Wabúreme Jesucristu lun itaramemetima lan jagáburidun queisi labúseeruni Búngiu.

² Jarítaguatün luágu arúfudajani le wíchugubei jun láu lugúmadin Wabúreme Jesúsu.

³ Le labúseerúbei Búngiu, lun jabágaridun derégeguañu júngua lun, lun úa lan ni ában agámariduti mamáriedunga,

⁴ lun cáda lan ában láluajanun lúmari lau lubuídun arítaguni queisi labúseeruni Búngiu, lídan lubúdubu,

⁵ máma láu luríban ayúmajani quei jadúgüni gürígia ja ibídiñejabubaña lun Búngiu.

⁶ Úa la ni ában adúgüti wuríbani lun lidúje láu lagámaridunun lúmari, jéreti labeíchuni Búngiu le adúgüti cátei le, queisi waríñaguni jun.

⁷ Máma lun wabágaridun lídan iwíyeni lagúara Búngiu woun lun lánigu wamá, busénti lun wabágaridun derégeguañu woúngua lun.

⁸ Ítara líña lubeíti, le amájaruti lerésibiruni arúfudajani le, máma lun ni ában wügüri lamájara, lun Búngiu lamájara, Búngiu le íchugubalin Sífiri Sándu woun.

⁹ Luágu jínsiñejabu joun lánigu Búngiu, úati ni cáta lun nabürüjani jun lugúndun arúfudajaali Búngiu guánarügü jun lun jínsiñegua jumá,

¹⁰ áni itara líña jadúgüni joun sun jidújeñu lueígiñe Jesucristu ja lídaanbaña sun ubúruge Macedónia. Láu sun líra, nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lúntima lagánwoundun jínsiñejabu.

¹¹ Joúcha jumá jabágaridun darángilañu, beréseguñu lídan le lúnbei jadúgüni. Ñadágimein jumá lun janúriragun júngua, quei waríñaguni jun,

¹² inébe jumámuga joun ja mafíñebaña luágu Jesucristu, úa lámuga gíñe jemégeirun.

Liábin Crístu

¹³ Nidújeñu, mabúseerúntiwa lun jeréderun ibídiñounga jun cába lan asúsereda joun jiláaña, lueí jajírudagun quei ja meménigidunbaña luágu níjein lan ában ibágari lárigiñe ouweni.

¹⁴ Ítara quei affíñe wamá luágu jilá lan Jesúsu áni sará ligía lídaangiñe ouweni, itara líña gíñe affíñe wamá luágu lásaaragüdübaña lan Búngiu ja oúwegubaña affíñeñu luágu Jesúsu.

¹⁵ Ligía waríñagunbei jun queisi larúfudajan Wabúreme Jesúsu, luágu wagía lánme le wínwangilibei dánme liábin, mámba wagía ñúdün jabáragiñe ja jiláguaañabaña.

¹⁶ Dánme le arárireina lan Wabúreme Jesúsu siélugiñe, ábame lagúarun joun jiláaña lun jásaarun, lagaambúba lumálali jabúti ánjeligu, lúma lumálali lífidun Búngiu. Gürígiameti ja oúwegubaña affíñeñu luágu Crístu, jagíaba ásaara furúmiñe.

¹⁷ Lárigiñeme, ábame wásaarun, wagía affíñetiña ja wínwangiñabaña, ábame wanügüniwa úara jáma lídoun juánriñu lun wadúnragun lúma Wabúreme Jesúsu garábalirugu. Ábameti weréderun lúma Wabúreme Jesúsu lun sun dan.

¹⁸ Ligíati rújuma lubeí gurásu júngua láu dimúrei buri le.

5

¹ Ánjeinti luágu cába lan dan lasúsereda buri cátei le, nidújeñu, mabúseerúnwati nabürüjan jun.

² Subúdi jumáali buídu buídu luágu lachülürüba lan wéyu ligía dánme magúrabúniwa lan, queisi liábin ában íwerujati áriebu.

³ Dánme añája lan gürígia aríñaga. “Lídaañein dan sun cátei áni úati mégeiti”, ligíame liábin gürínguau jawágun sódini quei liábin agáriduni tun würi dageínatu, siñábeiti jeséfurun.

⁴ Ánjeinti jugúya, nidújeñu ja affíñebaña luágu Jesucristu, máma lídaañadün lubúriga luágu cátei lánina Búngiu lun lárügüdünün luwéyuri liábin Crístu quei lárügüdün ában jíweruti.

⁵ Lídaañadün larúouguna sun jugúya, máma wagía lánina áriebu lúma lubúriga.

⁶ Ligía moún lubei lun maráanserun wamá quei ja mafíñebaña luágu Jesucristu, lúnti deréñuma wamá lubá lagíribudun, lídan wagíame lubuídun wachügü.

⁷ Ja arúmugubaña, áriebu jarúmuga, ja abácharuadubaña, áriebu jabácharuada.

⁸ Ánjein wagía le lánina wéyuagu, lúnti lídan wamá lubuídun wachügü. Lúnti wadáragun woúngua láu affíñeni lúma láu ínsiñeni queisi ladáragun súdeara láu laníguagu lun loúnigiruni. Lúnti gíñe jeménigi wamá luágu wasálarun le itarabei quei bunídi le áubei ladáurei súdeara lábulugu lun loúnigiruni.

⁹ Máma lun labeíchuniwa Búngiu lanúadajawa, lun wibíjini asálbaruni lídaangiñe Wabúreme Jesucristu lanúadajawa.

¹⁰ Jiláti Jesucristu wawágu lun wabágaridun úara lúma, wíwnañu wagía yebe, jiláñu yebe wéyume le liábin.

¹¹ Ligía rúmeme jumá lubeí gurásu lúma érei júniwagua itara quei jadúgüni guetó.

Laríñaguni Páblo joun affíñetiña ída lúba lan jagáburidun

¹² Nidújeñu, ayúmuraguatiwa jun lun inébe jamá ja ñadágimeinbaña jagánagua jun, ja abúgurubalün, adímureja jagia jun lídan líri Crístu.

¹³ Lúnti jínsiñe jamá jun sarágu luágu wadágimanu le jadúgübei. Abágarida jumá lídan dan jáma jíbirigu.

¹⁴ Aríñagatiwa gíñe jun, nidújeñu, lun jerérun joun ja májatiña jawádigimaridun, lun jíchugun gurásu joun ja magúraasunbaña, lun jíderaguniña ja débilibaña lídan jaffíñen, lun gíñe gagúraasun jumá jabá súngubei.

¹⁵ Úa la ni ában afáyeiruti wuríbani luágu wuríbani. Jóucharügü jumá jadúgün buíti jagánagua, lúma joun sun gürígia.

¹⁶ Gúnda jumá súnwandan.

¹⁷ Ayúmuragua júma lun Búngiu sun dan.

¹⁸ Teínqui jumeí luágu sun le asúsereduti –buíti, wuríbati, niján le labúseerúbei Búngiu júmagiñe, queísi afíñetiña luágu Jesucrístu.

¹⁹ Merédera jumeí luwádigimari Sífiri Sándu tídan janígi.

²⁰ Mamájara jumá lun dímuerei le laríñagubei Búngiu jayúmulugugiñe jídújeñu lueígiñe Jesucrístu.

²¹ Jóúcha jumeí sun arúfudajani aríja jumeíme ánjein lúmagiñeti lubeí Búngiu, ábame jeréderun lau le inárünibeí.

²² Díse jumá lueí sun luwúyeri wuríbani.

²³ Búngiu guánarügü, le íchugubei darángilaü, derégeguagüdalaün júngua lun le gumúti, areída loume juwáni, janígi luma júgubu dayárugu, jarúmañu, lubá líábin Wabúreme Jesucrístu.

²⁴ Úaraguati Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, lagúmuchubei ladúgüni sun cátei buíti le jídan.

Lagúmujoün buri mábugaü lúma abíniruni

²⁵ Nidújeñu, ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu.

²⁶ Chúgua júma júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

²⁷ Aríñagatina jun láu lugúmadin Wabúreme, lun jalíjanun gárada to joun sun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu.

²⁸ Binílaün Wabúreme Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO JOUN TESALÓNICANA

Labürüjan Páblo jáma líbirigu joun tilana liglísi to Tesalónicaboun

¹ Áu Páblo lúma Silváno láu Timotéo, wabürüjañoun gárada to jun, jugúya tilana liglísi to ubúrüguboun Tesalónica ja lánigubaña Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu.

² Resíbi jumeí abíniruni lúma darángilau jámagiñe.

Lagúseragüdübaña Búngiu gafígountiña dánme liábin Crístu

³ Nidújeñu, teínqui wamúti Búngiu súnwandan juágu, queísi lúnti lan wadügüni, lugúndun laweíridüña jaffíñen sarágu, áni insíñeni le jádaanbei jubáruagua aweírideinatima líña súnwandan.

⁴ Adímurejatiwa buíti juágu tídan buri líligilisin Búngiu, luágu gurásu lúma affíñeni le jarúfudubei lídan sun eibaajóuni lúma idíjeri buri le jasúfurirubei lueígiñe Crístu.

⁵ Arúfuda lumúti lubuídun jawándun luágu úaragua lan Búngiu lídan ligáburi lagúseragüdün, láu lanügünün quei garíchatíña lun jebélurun lídoun larúeijan, le uágubei jasúfurira.

⁶ Ladüga gíñe úaragua lan Búngiu, lachülürüba wéyu lun lasúfuriragüdüniña ja asúfuriragüdübalün,

⁷ lúma gíñe lun líchugun eméraaguni jun, jugúya le asúfurirubei ítara quei wagía, lídaanme wéyu le lúnbei lachülaagun Wabúreme Jesúsu siélugiñe lídan wátu geméti jáu láni ánjeligu ja gabáfubaña.

⁸ Liábinba lun labeíchuniña ja masúbudirunbalin Búngiu, madügün jagía gásu láu ugánu luáguti asálbaruni le wabíjibeí lídaangiñe Wabúreme Jesúsu.

⁹ Agünrinchawagúni le magúmuchaditi, ligíaba jabeichúagüle, jabugúba díse lueí laríjin Búngiu lúma luweírigin lúma lubáfu.

¹⁰ Dánme le liábin Crístu, laríjüba luweírigin jádan lánigu, ábame laweíridun janígi sun ja affíñebaña luágu, áni jugúya, jádaanbadün gürígia jagía queísi affíñeedün lan luágu le waríñagubei jun luágu.

¹¹ Ligía lébubei súnwandan lan wayúmuragun juágu, amúriaja wagía lúma Wabúngiute lun jarúfuduni luágu garícha jumá lun jádaanbadün lan ja únbaña lagúara. Ayúmuraguatiwa gíñe lun Búngiu lun lagúnfulirun sun jayúmajan lun buídu lan jigáburi, láu lubáfu, lúma buri sun wadágimanu le jadügübei ladüga jaffíñen.

¹² Láu igáburi le, líchugüba uweíriginu lun líri Wabúreme Jesúsu lídan jibágari, ábame líchugún uweíriginu jun luágu lareídun Wabúngiute lúma Wabúreme Jesucrístu.

2

Le lúnbei lasúseredun lubáragiñe lagíribudun Jesucrístu uboúagun

¹ Guetóti, nidújeñu, libügürü liábin Wabúreme Jesucrístu, dánme liábin oúndaraguawa lúma, ² amúriajatiwa júma lun masáansirun jumáni ligáburi jarítangun ítara uménrengun, masústarun jugúyame luágu ní ában ugánu, o dí múrei buri le uáguti laráñawagua luágu lúmagíñeti lan Búngiu, ní tuágu gárada to uáguboun jaríñaga luágu wámagiñetu lan, to aríñaguboun luágu chülüjajali lan luwéyuri Wabúreme lun lagíribudun uboúagun.

³ Mígiraguagüda jumá júngua lun jeyeedúniwa ítara. Lugúndun lubáragiñeme lachülürün wéyu ligía, níjeinbei awúribujani lúma Búngiu, lachülaaguba gíñe lágani Crístu, le lúnbei lagünrinchawagún.

⁴ Ligía láganibeí Búngiu, líñuraguba lúngua luágu sun cátei le luáguti Búngiu, lachülürüba gíñe añúura tídan líligilisin Búngiu, camá jamuga Búngiu ligía, ligía guánarügü aríñagati luágu Búngiu lan.

⁵ ¿Marítangun jumútisan luágu aríñagañaja náni méja buri cátei le jun dán meja le anájeingua lan júma?

⁶ Subúdi jumúti gíñe ída líña lán meja nadímurejan luágu ában ubáfu le lúnbei leréderuni liábin lágani Crístu lubáragiñe lídáani.

⁷ Luwádigimariña wuríbani guetó, arámudagu, áni lúnti lagídarúniwa le eréderubalin lágani Crístu ligía lubáragiñe gayára lan láfuridun lídoun larúgounga.

⁸ Ligíaba laríjóuniwa, áni lagünrinchagubei Wabúreme Jesúsu ágani ligía láu ában dí múrei, lúma láu luweírigin le áubei liábin.

⁹ Ladügaba Máfia liábin lágani Crístu ligía, lachülürüba láu sarágu ubáfu, ladügüba buri miláguru yeéti lun layéedaguniña gürígia.

¹⁰ Layúsuruba sun luwúyeri wuríbani lun layéejaniña ja lídaanbaña úma lun gürínguau, quei mája jabeí lun jerésibiruni inárüni luáguti Crístu lun jasálbarun.

¹¹ Ligía líchugunbálíña Búngiu lídoun bulíeiguau lun jeyeedúniwa lúma lun jaffínerun luágu iyéeni.

¹² lun jasiadirúniwa lun máfiougati sun ja májabaña jaffínerun luágu Crístu, jínsifínerügü ligía wuríbaní joun.

Anúadajóutiña lun jasálbarun

¹³ Anjein jugúya, wadújeñu jínsifíetiña lun Crístu, súnwandan teínqui wamúti Búngiu juágu lugúndun anúadaja lumútun lúmagiñe lagúmeserun dan lun jasálbaruba lan láu Sífiri Sándu le arúmadagúdúbarun janígi, lúma inárúni luágu wasálbarun lídaangiñe Jesucrístu, le uágubei jaffínera.

¹⁴ Ligía lagúarunbei Búngiu jun, lun jasálbarun láu ugánu le wapúrichijabei, lun gafánraanbadún lan lídan luweírigun Wabúreme Jesucrístu.

¹⁵ Ítara líña lubeíti nidújeñu, derégúdagu meme jumá, mabúlieidagun jugúyame lueí buri arúfudajani le rúwamaalíbei jun láu dimúrei lúma táu gárada.

¹⁶ Wabúreme guánarügü Jesucrístu lúma Wáguchi Búngiu, le arúfuda lálabei línsiñejabu woun láu lareídun,

¹⁷ ru ligía ámalíjouni le magúmuchaditi woun lúma ában eménigini buíti, rúla dügúdaguaú tun janígi, derégúdaguagüda laúnme lun jaríñaguni lúma lun jadügüni sun le buídubei.

3

Amúriajati Páblo jáma lun jayúmuragun lun Búngiu luágu

¹ Lagúmujoún cátei, nidújeñu, ayúmuragua jumá wawágu, burúga lámuga ugánu luágu ti Wasálbaragüle furése lídan sun fulásu, resíbiwa ligíame láu ugúndani queísi lasúseredun jagánagua.

² Ayúmuragua jumá giñe lun gayára lan weséfurun jaweí wügúriña wuríbatíña, lugúndun máma sun gúrigia ubouágu affíetiña luágu Crístu.

³ Anjeinti Búngiu, gayáraati waffínerun luágu, luágu lagúnfuliruba lan láu lerérun, larügúdubadún derégúdagu, goúnigilaúnme tueí lisá daran Máfia.

⁴ Jeménigitiwa luágu Wabúreme Búngiu luágu adúga jumáni le waríñagubei jun áni luágu jadúga mémebei lan.

⁵ Íderagualaún Búngiu lun jasándiruni lísiñejabu jun, lúma lun gagúraasun jumá quei Crístu luágu jasúfurirun.

Lúnti wawádigimaridun

⁶ Nidújeñu, aríñagatina jun lídan líri Wabúreme Jesucrístu lun jadísedun lueí furúmieguarügü jídaangiñe le májati luwádigimaridun, le mabágaridunti úaragua lúma arúfudajani le jíbíjubei wámagiñe.

⁷ Subúdi jumúti ída lúba lan luwúyeri wabágaridun jagánagua lun jafálaruni wáni jémpulu, merédetiwa mawádigimariga jagánagua.

⁸ Meígin wamúti jeígin, mafáyeirunga wameí. Lubáragiñe líra, ñadágimeintiwa, áfaagua wagía wéyuagu áriebe, lun mámbadiwa lan ában íjúrúgu lun ní ában jídaangiñe.

⁹ Láu sun garícha wamá yebe lun wamúriajan júma lun jíderaguniwa, ñadágimeinrügútiwa lun wíchugun ában jémpulu jun lun jafálaruni.

¹⁰ Dán meja le júma wamá, rúwamuti meja gumádi le jun. “Le májabei luwádigimaridun, meígalá.”

¹¹ Agáambatiwa luágu añajein lan jídaangiñe májatiña jawádigimaridun, jerédera madügünga ní cáta, eténira lun le moún lubei jeténirun lun.

¹² Waríñaguña jóun buri gúrigia jagía láu lugúmadin Wabúreme Jesucrístu lun jawádigimaridun darángilañu lun jagáñeirinun jeígan fein.

¹³ Nidújeñu, mabúchadalá juágu adúga buíti.

¹⁴ Anjein ní ában le madügúnti gásu láu le waríñagubei tídan gárada to, aríja jumeí cátei lan, memétera jumá lúmoun, barú lámuga busíganu.

¹⁵ Manúga jumeí quei ágani, erérarügü jumá lun queísi idújei.

Lagúmujoún abíniruni

¹⁶ Wabúreme Jesucrístu méme le lánina darángilaü, rúla darángilaü jun lídan sun luwúyeri, súnwandan. Júmalá sun jugúya Wabúreme, súnwandan.

¹⁷ Áu Páblo, nabúrújafein mábugaü le jun láu guánarü nújabu lúma nilétüran. Ítara lúba jasúbudiruni luágu áu lan oúnajabarun gárada to.

¹⁸ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labürüjan Páblo lun Timotéo

¹ Áu Páblo, láni Jesucrístu apóstolu áu, nouñajoún láu lugúmadin Búngiu le Wasálbaragüle lúma Wabúreme Jesucrístu, le uágubei weménigida lun webélurun siélun.

² Nabürüjañoun gárada to bun, Timotéo, niraũ le tímatisaati lídan waffiñen luágu Jesucrístu. Resíbibeí abíniruni, gudémejabu lúma darángilaũ lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Jesucrístu le Wabúreme.

Ewéridijani lueí arúfudajani le maríchabei

³ Quei meja nayúmuragun bun dán meja le níninbei Macedónia, reideimemebá ubúругu Éfeso lun baríñagun joun itaga gürigia lun marúfudajan jamá cátei le maríchabei,

⁴ metení jagíame lún buri uraga le magúmuchaditi jawágu jenébaanfaangu binádu mútu. Cátei buri le, barürügüti sigénei le málati, ní míderagun lumútiña gürigia lun jesériwiduni Búngiu láu jafiñerun luágu.

⁵ Le lúnbei barúfudajani joun affiñetiña jagía, lun jínsiñegua jamá jámagua lugúndun jarúmaaru tan janígi, míchujali jarítangun dúru jawágu, áni buídújali jafiñerun.

⁶ Añájein, adíreiritiña luei buri cátei le, ába jíchaagun jóungua lídoun buri sigénei málati.

⁷ Buséntiña buri lun arúfudajatiña jamá lídan lúruđu le líchugubei Búngiu lun Moisés, úati gunfaráanda jamáni ni le guánarügü jaríñagubei ni le jarúfudajabei luágu lúruđu ligía láu sarágu affiñeni.

⁸ Subúdi wamúti luágu buíđu lan lúruđu, yúsuwarúgaali ligía quei lubúdubu.

⁹ Lúnti lasúbudirúniwa luágu máma lan joun ja adügúbalin le buídubei ladügüwa lúruđu, lúruđu jóunti ja wuribabaña, ja magáambadibaña, ja mebéresenbabaña láu Búngiu, ja gafígounbabaña, ja minébenbei Búngiu lúma cátei lánina Búngiu joun, ja áfaruti jáguchi o jáguchu jilágubei, joun sun ja gáfarajadibaña,

¹⁰ joun ja agámaridubaña mamárieidunga o ja agámaridubaña wügüríña jáledigu, joun ja íwerujabaña gürigia, joun ja yéebaña, jáma ja áfiñurubaña luágu iyéeni. Jóunti giñe sun ja adügübaña ámu cátei múaradunti láu arúfudajani jarúmati.

¹¹ Arúfudajani jarúmati le, úarati láu ugánu buíti luáguati asálbaruni le loúnjabadina Búngiu, le weírgubei, le fuleísei láalíbei gürigia, apúrichija.

Eteíngiruni luágu lugúdemejabu Búngiu

¹² Teíngui numúti Wabúreme Jesucrístu, le íchugubei ubáfú nun lun wadágimanu le, luágu lanügünina queísi ában wügürí derégüdaguati, lúma luágu líchugunina lun nesériwidun lun.

¹³ Adüga láali sun cátei lé buri nun láu sún meja anábagua náni, eibaaja numútiña meja ja afálarubalin, adüga numúti meja sun le nuáraati lun nagúmuchaguagüdüni jafiñen. Ába gudéme nan lun Búngiu lugúndun mámagidina meja affiñeti luágu Jesucrístu áni ibídiñeti meja nun ca lan nadügübei.

¹⁴ Ligía luweírinbei nasándiruni labínirunina Búngiu, úara lúma affiñeni lúma ínsiñejabuni le giñe wawágubei luágu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucrístu.

¹⁵ Inárüni cátei le, le tímatisaati, áni lúnti jafiñerun sùngubei luágu inárüni lan. Luágu “líabin lan Jesucrístu uboúagun lun lasálbaruniña gafígountiña”, áu furúmiñeti jádaangiñe.

¹⁶ Ligía nagúdemedunbei lun Búngiu lun gayáraabei lan larúfuduni Crístu sun lugúraasun nuágu, áu le furúmiñebei jádan gafígountiña. Ítara líña niábin lun ábanbadina lan jémpulu joun ja lúmbaña jafiñerun luágu, lun jabíjini ibágari magúmuchaditi.

¹⁷ ¡Ligía rúwama lubei uweírguni lúma inébesei lun Búngiu le Warúitebei lun sun dan, súnwandan, le mouwedadíbei, siñá ligía laríjiniwa, le Búngiu le ábanrügüti, le sábiu! Ítaralá.

¹⁸ Timotéo, niraũ, rúnumuti gumádi le bun lun bageíndaguni luwúribun Búngiu buíđu, quei meja laríñaguni Búngiu jayúmulugugiñe wadújeñu lueigiñe Jesucrístu bun, ragúñubei inárüni lánina asálbaruni, adúgeina le basúbudirubei luágu richá lan.

¹⁹ Añájein gürigia, féridi jamúti jafiñen ladüga madügün jamá gásu láu le jasúbudirubei luágu richá lan.

²⁰ Ítara líña lasúseredun lun Himenéo lúma Alejandro ja nedéregerebabaña lun Máfia lun jafúnrendeirun lun manábagon jamáni Búngiu.

2

Arúfudajani libügürü ayúmuraguni lun Búngiu

¹ Furúmiñeti cátei, amúriajatina lun ladügüniwa ayúmuraguni lun Búngiu jawágu sun gürgia.

² Lúnti wayúmuragun jawágu gumádimatiña, lúma jawágu sun lúrudugu lun gayára lan wabágaridun ában ibágarí darángilati, le derégewati lun Búngiu, le gíñe inébewati lídan sun luwúyeri.

³ Buíti cátei le, gúndaati gíñe Búngiu le Wasálbaragüle láu,

⁴ le busénbei lun jasálbarun sun gürgia, lun gíñe jayábin lun jasúbudiruni inárüni lánina wasálbarun.

⁵ Ában rügüñein Búngiu, ában rügüñein gíñe gayára ladímurejan waweígíñe ligíbugíñe Búngiu, wügüri le Jesucristubei.

⁶ Derégeguati Jesucristu lúngua lun loúnwen lun lafáyeiruni lebégi jasálbarun sun gürgia, ában lasúbudirawagüdün cátei le lídan lidáni.

⁷ Lun cátei le, loúnajana Búngiu lun narúfudajan joun ja mámabaña juríu libügürü inárüni le, lun gayára lan jafiñerun luágu Cristu queisi Jasálbaragüle. Áu, queisi ában afiñeti luágu Cristu, inárüni nariñagubei, mayéejatina.

⁸ Ligía nabúseerúnbei lun jayúmuragun wügüriña lídan sun fulásu, inúrañu jájabu láu tarúman anígi, úouga igáñi ni asígenejani jádan jáma jíbiri gürgia lídan le jayúmuragun lun Búngiu.

⁹ Manárimelá tuwéndegun jadáuragun würiña, lun máma lan láu amúriguni janárimeguti jaráanseragua jóungua, ni láu gólu, pérlas, o daúguaü séruburitu,

¹⁰ lun láu lan lubuídun igáburi jadáuragua jóugua quei lúnti lan jadügün würiña ja derégeguañabaña jóungua lun Búngiu.

¹¹ Lúnti maní jamá würiña dan le larúfudajóúniwa joun, lúnti jerésibiruni arúfudajani ligía láu ában ünabuni.

¹² Májatina lun tarúfudajan würi lídan jadámurin afiñetiña, ni lun tagúmadiruni würi wügüri, lúnti teréderun maníñu.

¹³ Lugúndun Adán ladügübei Búngiu furúmiñe, lárígíñe, ladügoun Éva.

¹⁴ Máma gíñe Adán leyéedubei Máfia, würi ayeedúaboun, áni láu tayeedúniwa, ába táburujan lídoun figoú.

¹⁵ Láu sun líra, jasálbaruba würiña láu jagúnfulirun láu le lúnbei jagúnfuliruni queisi úguchuru, ánjein itara méme jafiñerun luágu Cristu, arúfuda jagía ísiñejabuni lúma arúmani láu igáburi buíti.

3

Ligáburi ída lúba lan jóuserun fádírigu

¹ Inárüni cátei le. Ánjein abúseera ában gürgia lun fádíríbei lan, ában wadágimanu buíti labúseerúbei ladügün.

² Lun fádíríbei lan ában gürgia, lúnti labágaridun ában ibágarí le míchuti lúgaaru lun ladeinjóúniwa lun. Lúnti túmari lan ábanrügü würi, lúnti gíñe lanügün ában ibágarí sériuti, buíti lichügü, inébewa. Lúnti aráanseñu lan sun dan lun lerésibirun bisída lúbíñe, lúnti buídu lan larúfudajan,

³ moún lumuti gátadi lan, manígi wuríbu, mabúseerun ligíame seínsu le marúmaanti lagáñeirúniwa. Lubáragíñe líra, lúnti areída lan, díli ligíame, manígi ligíame seínsu.

⁴ Lúnti gayára láníña tilana lúban agúmadira buídu, lun gíñe ladügün lun gagáambadi jamá lirájüñü, inébejabu.

⁵ Lugúndun ánjein magúmadirun lubáliña wügüri tilana lúban, ¿ída lubági gayára lan laríjin jáu tilana lilígílisin Búngiu?

⁶ Moún lumuti lubeiti fádírí lan ában iséri afiñeruti luei lanáangun lúngua sarágu luágu lubára, ábame láburujan labugiñoun íñarawaguni le gádaanbalin Máfia.

⁷ Lúnti buídu lan ligáburi, lúnti gíñe inébe lan joun ja mafiñebaña luei ladímurejóun wuríba luágu, ábame láburujan tídoun lisá daran Máfia lun lagünrinchawagúniwa lubuídun líri.

Ligáburi ída lúba lan jóuserun ja esériwidubaña ligílisirugu

⁸ Ja gíñe esériwidubaña ligílisirugu lúnti wügüriña jamá ja inébewatiña, lúnti jagúnfulirun láu jererun, moún lumuti jabácharuadun, ni lun línsiñedun seínsu joun.

⁹ Lúnti jarügüdüni inárüni lánina afiñeni le arúfuda láalíbei Búngiu woun, buídu, lun gíñe jarúma tan janígi.

¹⁰ Lúnti jouchún, lárígíñeme, ánjein úa lubei mégeiti luágu lubuídun jagáburi, ligíaba gayára lan jesériwidun ligílisirugu.

¹¹ Würiña ja esériwidubaña ligílisirugu, lúnti gíñe inébewa jamá, moún lumuti marásualugu jamá, lúnti sériu jamá, derégüda lídan sun cátei.

¹² Ában esériwiduti ligílisirugu, lúnti túmari lan ábanrügü würi, lúnti gíñe lagúmadiruniña lirájüñü buídu jáu sun títana lúban.

¹³ Lugúndun esériwidutiña ligílisirugu ja adügübalin jawádigimari buídu, buídubei ladímurejóuniwa jawágu, áni ragütimaatiña anígi lun jadímurejan luágu jafiñen luágu Jesucrístu.

¹⁴ Agúrabatina nídin aríjabu madíse,

¹⁵ nabürüjani buri cátei le bun lun ánjana lan adárasaragua, lun subúdi báni ída líña lan lun louserun gürígia jádan lufámilian Búngiu, to lilígilisinboun Búngiu le wíwanbei lun sun dan. Lilígilisin Búngiu ágüdjabalin linárün, touñgitei inárüni ligía buídu.

¹⁶ Siñáti lasígenerúniwa luágu weírigu lan Wasálbaragüle Jesucrístu, le subúdigüda láalibei woun.

Arúfudaguati Búngiu lúngua queísi gürígia lídan Jesucrístu,

arúfudalei Sífiri Sándu luágu úaragua lan Jesucrístu.

Aríja jameí ánjeligu.

Apúrichijóuati luágu joun lílana sun fulásu,

afiñewa luágu lídan sun fulásu,

resíbiwa ligía siélu.

4

Ja lúnbaña jígiruni jafiñen

¹ Furáanguti laríñaguni Sífiri Sándu luágu lídoun lánme lagúmujóun dan, añájeinbaña lan gürígia ígiruti jafiñen luágu Crístu, jafálarame espíritugu ja ayéejatiña lúma arúfudajani le jámagiñeti máfianu.

² Jagáambajaba arúfudajani jámagiñe gürígia biángua tigíbu, yéetiña, ja masándirunbaña ni cáta títan janígi camá jamuga churáwaaru láu ában gürábu súti.

³ Gürígia jagía, aríñagatiña luágu mabuídun lan lun jagámaridun gürígia, aríñaga jagía luágu njein lan eigini mouñ lumuti leigin, láu sun ladüga lan Búngiu eigini buri ligía lun jeigini ja afiñebaña jáma ja subúdíbalin inárüni, láu ateíngiruni lun Búngiu luágu.

⁴ Sun cátei le ladügübei Búngiu buíti, mouñ lumuti wamájarun lun ni cáta lídaangiñe, lúnti wánjarun lun sun le adüga láalibei, teínqui wameíme luágu.

⁵ Lugúndun láu wamúriajan lúma Búngiu lun labíniruni sun weígin, nübinti lun labuídurun láu lerérun, lúma láu wayúmuragun lun luágu.

Ában esériwiduti buíti lun Jesucrístu

⁶ Ánjein barúfudaja cátei le joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ábanbadibu esériwiduti buíti lun Jesucrístu, áni tágüdjóuba buwáni láu buri dímuerei le lánina wafiñen, lúma arúfudajani buíti le falábaalíbei.

⁷ Meféridirabeí bidáani asígeneja luágu buri libídiegun úraga le ni cáta ti ligíbugiñe Búngiu, lubáragiñe líra, áfaaguabá lun bagúnfulirun lúma Búngiu.

⁸ Láu sun ju lan lánjingichún úgubu, jútimaati bánjingichagun búngua lídan bagúnfulirun lúma Búngiu, lugúndun barúti cátei buíti woun lídan íbágaru le lúma lídan íbágaru le lúnbei wabíjini.

⁹ Inárüni cátei le, áni lúnti jafiñerun súngubei luágu.

¹⁰ Ligía lébubei wawádigimaridun, súfuri wagía anabúni, lugúndun rúwamaali lan weménigi luágu Búngiu le wíwanbei, le aráansejaalíbei asálbaruni joun sun gürígia, áni ja afiñebaña luágu, jerésibirubei asálbaruni ligía.

¹¹ Ligía buri cátei lúnbei barúfudajani lun jagúnfulirun gürígia láu.

¹² Sériulá bigáburi lun manügüniwa ban quei ni cáta lueígiñe nüraügídibu lan, lubáragiñe líra, lúnti ában ban jémpulu buíti joun ja afiñebaña, lídan ligáburi badímurejan lúma bouserun, lídan ínsiñejabuni, lídan bafiñen luágu Búngiu, lúma lídan larúma bibágaru.

¹³ Rúguabá búngua lun balíjanun Lerérun Búngiu lun adamurini, íchiga gurásu joun wadújeñu lídan jafálaruni, arúfudaja joun daríme lun nachülürün.

¹⁴ Yúsubeí ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le jíchugunbalin tábutigu ligílisi jájabu bábulugu, adímurejeina jagía dímuerei lúmagiñe Búngiu bun.

¹⁵ Deréguabá búngua lún buri cátei le, lun gayára lan larijiniwa bawáanserun lídan cátei láni Búngiu.

¹⁶ Gouñigiguabá búngua, lúma láu le barúfudajabei, ítamemebá derégüdagü lídan sun cátei. Ánjein badüga ítara, basálbaruba, sálba jagíame gíñe ja agáambubalibu.

5

Ída lúba lan ligáburi louserun Timotéo jáma afiñetiña

¹ Madeínjabá lun ában weíríei nútú, lubáragíñe líra, adímurejabá lun camá jamuga lun búguchi, oúsera báñame wügúríña ñúbürigíña queísi bamúlenu.

² Oúsera báña weíyaaña wúríña quei bouserunun búguchu, oúsera báñame wúríña irájüñü quei bitunu, láu lubuídun aritaguni.

³ Íderagua báña wúríña ja jiláañabaña úmari, ja arijúabei luágu mégei jamá iderúni.

⁴ Ánjein garájüñü tubei ában wúri to jiláali túmari, gabáña tugúya, lúnti jafúnrendeirun irájüñü jagia lun jeténirun furúmíñe lun le jemégeirubei jafámilian lúma lun jágyuyügüdüni insíñejabuni le jadúweirubei joun jagúbürigu, lugúndun buíti cátei le, gúndaati gíñe Búngiu láu.

⁵ Wúri to jiláali túmari, to eréderuboun tábuga le tímataaati, rútmuti teménigi luágu Búngiu, merédeti gíñe tayúmuragun lun Búngiu áriebu, wéyuagu.

⁶ Ánjounti to edéregeraguboun túngua lun ugúndani lánina ubou le, jiláñu tíña lun cátei lánina Búngiu láu sun wíñwangíru lan.

⁷ Ariñagabei buri gíñe cátei le joun, úa lámuga ni cáta lun ladeinjóun joun luágu.

⁸ Le marítagunti jawágu lánigu, játima lidújeñu, magúñfulinjali lúma lafiñen, wuríbatimáatiti sügü láu ában gürígia le mafiñeti.

⁹ Lun labürüdüniwa tíri wúri to jiláalíbei túmari tídan gárada lánina íderawagúni, to rügúboun níjeinjali lúmagíñe ürúwa-wein írúmu táu, lun gíñe ábanrügügli lán meja túmari.

¹⁰ Lúnti tasúbudírúniwa luágu buíti le tadügübei quei buri jamúga ánjein meja agúriaja tubáliña tirájüñü buídu, ánjein buídu lubei touúserun jáma ja achúlürübaña túbífne, ánjein seríwi tubáliña idújeñu lueígiñe Crístu manáangunga túngua, ánjein íderagua tubáliña ja asúfurirubaña, o ánjein adúga tubei furúmieguarügü ámu cátei buíti.

¹¹ Wúríña ja jiláaña úmari ja ñúbürigíña, mabürüdañe jiri tídan gárada, lugúndun lachülürüba dan lúnya jabúseerun jámari. Ábamei jígiruni jesériwidun lun Búngiu ligílísirugu lúnya jamárieidun.

¹² Ábamei jadímurejan gürígia jawágu ladúga jadúraaguni jadáradun lúma Búngiu le lánina jesériwidun lúnrügü súnwandan.

¹³ Ába jayábin lun jamágualigudun, mámarügü jamágualigudun, ába gíñe marásualugu jamá, eméteja lídoun sun cátei, adímureja cátei le moún lumuti.

¹⁴ Ligía nabúseerúnbei lun jamárieidunya ja ñúbürigíñabaña, lun garájüñü jamá, lun jóunigirunun jában, lun míchugun jamá lúgaaru joun ja mafiñebaña lun jadímurejan wuríba jawágu.

¹⁵ Añájein wúríña, ígira jamáali Búngiu, ába jafálaruni Máfia.

¹⁶ Ánjein añájein jabei wúríña ja jiláalíbei jámari jádan lufámilian ában affíñeti wúri o wügúri, lúnti líderaguniña, mígirun ligíame lun ában jamá ijürügu tun ligílisi, ítara lúba gayára lan jíderaguniña tílana ligílisi wúríña ja busénbaña jíderawagún.

¹⁷ Fádírígu ja lábugiñeñounboun jaríajaan ligílisi, ja adügübalin jawádígimari buídu, lúnti inébeña jamá sarágu, játima gaffísiutebalin apúríchijani lúma arúfudajani.

¹⁸ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Magúragua jumei liyúma jilügün bágasu le lánina wadágimanu luei lásiñerun leigin lídaangíñe tubúñe fulúwaaru le uágubei ladügúragua lun lagídaruni túra.” Ariñagatu gíñe. “Garíchati ñadágimeinti lun libjín lafáyeiruaja.”

¹⁹ Madügabá gásu luágu líchugún lidúnrun ában fádíri ánjein úa jabei bíama o ürúwa lun jíchugun fe luágu lidúnrun.

²⁰ Ánjaña ja asígirubaña lídan figou, lúnti badeínjan joun jagíbugíñe sun affíñetiña lun janúfudedun súngubei luei jafígounjan.

²¹ Ayúmuraquatina bun ligíbugíñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, lúma jagíbugíñe ánjeligu ja lanúadirubaña, lun bagúnfulirun lúma buri gumádi le, lun ában lan láu janügüniwa sun gürígia.

²² Míchigabádügabá gásu luágu líchugún lidúnrun ában fádíri ánjein úa jabei bíama o ürúwa lun jíchugun fe luágu lídá ni ában queísi fádíri tídan ligílisi lídan loufudagun, lúnti batúriajani ligáburí buídu lueidügü gaffígoun lan, laríjiwameti camá gúndaatibu láu lífígoun. Dísebá luei sun le wuríbabei.

²³ Quei súnwandan lan gári lan burágeirugu, mátabá dúnarügü, gurába gíñe murúsun diweín.

²⁴ Lídan le báluajaniña wügúriña lun jesériwiduni Búngiu ligílísirugu, jarítaguabá luágu añájein lan gürígia arijúati jafígoun furáangu lubáragíñe jagúserun, añájein gíñe, maríjinti jafígoun dari lárígiñe.

²⁵ Ítara méme líña gíñe, cátei buíti le jadügübei gürígia, arijúati furáangu, áni íbini maríjín lan, siñáti leréderun arámudagu lun sun dan.

6

¹ Afñetiña ja músabaña, lúnti weíri lan jinében jayúbudirigu joun, lun madímurejoún lan wuríba luágu líri Búngiu, ni luágu cátei le warúfudajabei.

² Ánjein añájein lubei esériwidutiña gayúbudiritiña afñetiña, moún lumuti lougua lan jinében joun ladúgarügü jadújeñu jamá lueiçiñe Cristu. Lubáragiñe líra, lúnti jesériwidutiña buidutima, lugúndun ja erésibirubalin lubúudun jesériwidun, afñetiña, idújeñu giñe jinsifnegutiña. Arúfudajabei cátei le, apúrichijabeíme.

Arúfudajani maríchatí lúma irísini inárúnti

³ Ánjein arúfudaja ában gürígia cátei maríchatí áni múaraanti lúma larúma arúfudajani le lání Wabúreme Jesucrístu le íderagubaliwa agúnfulira lúma Búngiu,

⁴ ában barúgua túngua gürígia ligía, le íbidiñeti ni cáta lun. Ganígiti lasígenejan luágu buri dimúrei, lídaangiñeti asígenejani le liábin buri gimúgaü, gáñiguaü, anábajani, mafiñeni joun gürígia,

⁵ lúma buri wuríbu magúmuchaditi. Jíbiri gürígia ja, wuríbati jasáminan, íbidiñejabutiña lun inárúni, jarítaguatiña luágu lébuna lan lagáñeirun irísini agúnfuliruni lúma Búngiu. Disebá jawei gürígia ja ítarabaña.

⁶ Inárúni luágu ában lan oúnwenbun irísini agúnfuliruni lúma Búngiu lun le gufúrumabei láu le lúmabei.

⁷ Manügúntiwa ni cáta wámagua ñájoun ubouágun, siñábei giñe wanügün ni cáta yágiñe,

⁸ ánjein geigin wabei, ganáangun, lúnti gufúruma wamá láu líra.

⁹ Anjaña ja busénbaña jarísidun, mawándun jamúti ouchawagúni, ába jáburujan tídoun lisádaraana sarágu lagúburi ayúmajani le málati, le asíñeragúdubei gürígia jebélurun siélun, ába jóúdin máfiougatin.

¹⁰ Línsiñegu seínsu ligía lílagülebei sun luwúyeri wuríbani, áni añájein sarágu gürígia ladúga jóuchun jabíjin seínsu, ába jígruni jafiñen luágu Cristu, buíngüda jamáaliti jabágarí guánarügü láu asúfuriruni.

Wuríbu buíti le lání afñeni

¹¹ Anjabuti amürü, Timotéo, queísí ában ban wügüri derégeñuti lun Búngiu, anúrajabá lueí buri cátei le. Barúba ában íbágarí le lánina ísuruni, le lánina gúnfuli lúma Búngiu, le lánina afñeni, le lánina ínsiñeni, le lánina gagúraasuni lúma areíduni.

¹² Áfaaguabá buídu luágu lání wafiñen fuleísei, ábame bagáñeiruni íbágarí le magúmuchaditi, lun líra lagúara Búngiu bun dán meja le barúfudunbalin jagíbugiñe sarágu gürígia luágu aráanseñu bíña lan lun bafálaruni Cristu.

¹³ Guetó, ligíbugiñe Búngiu le íchugubei íbágarí lun sun cátei, lúma ligíbugiñe Jesucrístu, lé meja giñe geféenbei luágu le inárúnibeí ligíbugiñe Pilátó,

¹⁴ buséntina lun bídin láu le nubeíbei bun táu sun tarúma banígi, úa lámuga cába lan uágu ladeinjóua bun, darí liábin Wabúreme Jesucrístu.

¹⁵ Dánme lachülürün dan ligía, le lanúadajabei Búngiu, lagíribuduba Cristu ubouágun, Búngiu rügúñein weírigu, Súnti Gabáfu, Jarúeite urúeigu, Jabúreme abúremeinigu.

¹⁶ Ligía rügúñein mouwedadi, le abágaridubei lídan larúgounga le ñíjin lubei mayárafadun lan ni ában. Maríjin lágili ní ában gürígia Búngiu, siñáti giñe laríjiniwa. ¡Rúalá uweíriguni lun, arúfudualá lubáfu lun sun dan! Ítaralá.

¹⁷ Ja gámabaña irísini lánina ubouú le, aríñagabá joun lun manáangun jamá jóungua luágu, míchugun jameíme jeménigi luágu irísini ligía, lugúndun machouúrunti, lun jíchuguni jeménigi luágu Búngiu, le wíwanbei, áni rúlei sun cátei woun gíbe lun wagúndaarun luágu.

¹⁸ Ariñagabá joun lun jadügüni le buídubei, lun buídu lan jóuserun le tímatimaati, lun aráanseñu jamá lun jíchuguni lúma lun jafánreinruni le jámabei.

¹⁹ Ítara lúba jóúndaragun irísini jóungua siélu le adúrurubei lun sun dan, ítara lúba jabíjini íbágarí tímatimaati le magúmuchaditi.

Lagúmujoún dimúrei lun Timotéo tídan gárada to

²⁰ Timotéo, touñigibeí le íchugubei lábugiñe baríaaajan. Magáambabá dimúrei buri le lánina lisúbudin ubouú, ni sigénei le lánina cátei le girídügübei subúdi,

²¹ añájein jádaangiñe ja afálarubalin luwúyeri subúdi le, ígira jamáali jafiñen.

Bini lábu Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÁBLO LUN TIMOTÉO

Labürrijan Páblo lun Timotéo

¹ Áu Páblo, láni Jesucrístu apóstolu áu, loúnajañadina Búngiu láu lugúndan lun gayáaraabei lan nídin aríñagei ugánu buíti joun gürígia luágu íbágarí le líchugubei joun ja lídaanbaña ában lúma Jesucrístu.

² Nabürüjañoun gárada to bun, Timotéo le nanügübei queísi niraü le jínsiñebei nun, resíbibá abíniruni, gudémejabu, lúma darángiláü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu.

Adímurejani luágu Crístu

³ Dan le nayúmragun lun Búngiu buágu ságü nayúmragun áriebu lúma wéyuagu, teínqui numúti Búngiu le únbei nesériwida láu tarúma nanígi quei jadügüni binádu nagübürigu.

⁴ Súnwandan narítaqun luágu bayájun dán meja le nígrunibu, buséntina jamúga naríjinibu lun nabuínchun láu ugúndani.

⁵ Jarítaguatina luágu afíñeni inárüniti le buágubei, Lóida to bagütü, túma Euníce to búguchu, jagía meja gawágubalin afíñeni le furúmiñe, áni choúru numúti luágu níjein lan gíñe buágu.

⁶ Ligía naríñagunbei bun lun bayúsruni méme ubáfu le líchugubei Búngiu bun dán meja le níchugunbalin nújabu bábulugu.

⁷ Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun, áni máma anúfudei le líchugubei Sífiri Sándu, ubáfu lun wadügüni furúmieguarügü cátei, ínsiñeni, lúma ubáfu lun wasáminarun buídu líchugubei woun.

⁸ Mabúsigaribá lubeíti lun bapúrichijani le larúfudajabei Crístu, mabúsigaribá gíñe náu, áu le adaürübei luegiñe. Lubáragiñe líra, aráanseñubá lun basúfurirun wáma luágu ugánu le lánina wasálbarun, lugúndun líchuguba Búngiu érei bun lun bawánduni.

⁹ Sálba lumútiwa Búngiu, wa ligía woun lun wanügün ában íbágarí le derégewati lun, máma jamúga luegiñe níjein lan cátei buíti wadúga, ladúga ítara líña lan laráanseruni lubáragiñe ladügüni ubou lun larúfuduni lareidun lúma línsiñejabun woun lídaangiñe Jesucrístu.

¹⁰ Guetó larúfudei ínsiñeni le láu loúnajani Jesucrístu le Wasálbaragüle lun lagüñrinchaguni lubáfu ouweni, ru ligía ubáfu woun lun wíbíjini íbágarí magúmchaditi láu werésibiruni ugánu buíti luágu.

¹¹ Rúlumutina Búngiu lun napúrichijani ugánu le, oúnaja lána quei apóstolu lun narúfudajan joun ja mámaña jurú.

¹² Ligía nasúfurirunbalin sun cátei le. Láu sun líra, úati nibúsigari nan, lugúndun subúditi nun ca lan uágu níchegei naríñen, áni choúru numúti luágu gabáfu lan lun loúnigiruni le líchugubei lábugiñe nariaajan daríme lachülürün wéyu ligía lun lagiribudun Crístu ubouágün.

¹³ Mígirabei luwúyeri arúfudajani jarúmati le níchugubei bun, abágaridabá láu bafíñen luágu Crístu, arúfudeina ínsiñeni joun sùngubei ladúga lídaañadiwa ában lúma Jesucrístu.

¹⁴ Láu lubáfu Sífiri Sándu le wádaanbei, goúnigibeí arúfudajani le líchugubei Búngiu lábun bariajaan lun madarúniwa lan iyéeni lídoun.

¹⁵ Queísi basúbudiruni, ígira jamáadina sun afíñetiña Ásiana nábugua, níjein Figélo jádan, lúma Hermógenes.

¹⁶ Gudémejabulá Búngiu joun lufámilian Onesíforo, lugúndun barújeiti gurásu nun sarágu weíyaasu, úati gíñe nibúsigari lan láu nadaürüña lan,

¹⁷ lubáragiñe líra, dan le líabinbei ubúruqu Róma, merédeti lálujanina darí ladárirunina.

¹⁸ Darí lámugei lugúdemejabu Búngiu lídaanme wéyu ligía le lagiribudagüle Wabúreme Crístu ubouágun. Subúsiti gíñe bun buídu ída líña lan líderaguniwa ubúruqu Éfeso.

2

Ában lisúdaaran Jesucrístu buíti

¹ Ánjeinti amürü, niraü, resíbibá érei lídaangiñe abíniruni le wíbíjibeí láu lídaañadiwa lan ában lúma Jesucrístu.

² Le cátei lánina wafíñen le agáamba báalibeí naríñagun jagíbugiñe sarágu geféentiña arúfudajabei joun wügüríña ja afíñewati jawágu, ja gayáarati jarúfudajani joun ámu.

³ Awándabeí lubeíti sífuri quei ában lisúdaaran Jesucrístu buíti.

⁴ Úati súdaara le esériwiduti ádaraguti lúngua lídoun ámu cátei lueí le lánina súdaara, lugúndun gásu leréderun dayáruqu lábugiñe lerénjan lugúmandan.

⁵ Ítara líña gíñe, ában gürígia le ádaraguti lúngua lídoun juráraü, siñábei lagáñeirun ánjein máfaagun quei lubúdubu.

⁶ Le ábanagubei, garíchati lun ligía lan furúmiñe íbíjei lufánran lídaangiñe alúbajani.

⁷ Samínabá luágu ürüwa jémpulu le, ábame gunfaráandagüda lání Wabúreme sùngubei bun.

⁸ Jarítaguabá luágu Jesucristu. ligía ában gürígia wáledi, jádan linébaanfaangu urúei David, áni sarágüda lumúti Búngiu lídaangiñe ouweni.

⁹ Niján ugánu le lánina asálbaruni le napúrichijabei, áni lueígiñe napúrichijani, awándatina asúfuriruni dari lun nagúrawagún láu güríngüri camá ában gürígia wuríbatí áu. Siñátí leréderúniwa labúruchagun lání Búngiu ugánu,

¹⁰ ligía nawándunbalin sun cátei, luágu jáni ja anúadaja láñabaña Búngiu fuleísei, lun giñe jayábin lun jabíjini asálbaruni lúma uweiriguni magúmchaditi siélu ladúga lídan jamá ában lúma Jesucristu.

¹¹ Inárüni cátei le.

Ánjein jíláadiwa lubei lúma Crístu, wabágariduba giñe lúma,

¹² ánjawa awánda súfuri lueígiñe, gafánraanbadiwa lídan larúeijan.

¹³ Ánjawa múaran, ligía úaramemebei, lugúndun ítara líña ligáburi Búngiu.

Ában ñadágimeinti buíti

¹⁴ Jarítaguagüdabei cátei le joun ja afiñebaña, áni aríñagabá joun ligíbugiñe Wabúreme lun masígenejan jamá luágu buri cátei luáguti dimúrei. Mabuídun burítí sigénei le lun ni cáta, añáwurijarügü lumútiña ja agáambajabaña.

¹⁵ Joúchabei sun bubáfu lun barúfudagun búngua ligíbugiñe Búngiu queísi ában ñadágimeinti buíti, le úati cába lan uágu labúsigarida, le ayúsurubalin ugánu lánina inárüni quei lubúdubú.

¹⁶ Disebá luei dimúrei buri málati le lánina ubouú le, lugúndun ja adímurejabaña ítara, joúntimaña lídoun wuríbani,

¹⁷ ábame labúruchagun jarúfudajan quei cánser. Niján le susérebei lun Himenéó lúma Filéto,

¹⁸ ígira jamáali inárüni, jariñaga luágu sügújali lan lidáni ásaaruni lídaangiñe ouweni, jagúnrinchaguñeiti jafiñen sarágu gürígia ítara.

¹⁹ Wagía afiñetiña, wagía lilgilisin Búngiu láu ébuu derégüdati le rúlaalíbei Búngiu, siñátí lánjingichúniwa. Bürúwáti dimúrei lébei luágu ébuu ligía. “Subúdi lumútiña Wabúreme Búngiu lánigu”, áni. “Sun ja aríñagabaña luágu lánigu jamá Crístu, lúnti jadísedun luei wuríbani.”

²⁰ Tidán ában múna weiritu, máma rügüñein umégeni gólu o pláta ñi, níjein giñe le láuti fuláansu lúma láuti múa, níjein lúnti luweirín-ágei ayúsuruni, níjein lúnti furúmieguarügü yúsu.

²¹ Lun lúnti lan ában ayúsuruni weiriguti ában gürígia le derégeguati lúngua lun Búngiu, ju ligía lun, lúnti jarúma lan libágari, díse ligía luei sun le wíyebei, ítara lúba ju lan lun furúmieguarügü wadágimanu buíti.

²² Anúrajabá lubeiti luei jayúmajan wügüriña ñübürigiña, barúba ában ibágari le lánina ísuruni, afiñeni, ínsiñejabuni, lúma darángilaú, úara jáma sun ja agúarubalin Wabúreme Crístu táu anígí jarúmatu lun líderaguniña.

²³ Madúgabá gásu láu sigénei málati, subúdi báali luágu barú lan líra wuríbu.

²⁴ Mouñ lumuti gádan lání wuríbu ában esériwiduti lúma Crístu, lubáragiñe líra, lúnti buídu lan jáma sun gürígia.

²⁵ Lúnti ában lan arúfudajati buíti ligía, lúnti gagúraasun lan jáma ja múaradúntiña lúma, lúnti larúfuduní joun táu anígí únabugutu luágu marícha jamá, ladúga gayára lan lasáansiruni Búngiu ligáburi jasámínarun lun gayáraabei lan jánjarun lun le inárünihei.

²⁶ Gayáraati jadáriragun joúngua lun jeséfurun tídaangiñe sádara to gádaanbaliña lurúma Máfia lun ladúgüni labúseerun jáu.

3

Ída jába lan gürígia lídoun búrime lagúmujoún wéyu

¹ Lúnti giñe basúbudiruni luágu liábin buríba lan wéyu jénrenguti lídounme lagúmujoún dan.

² Joúngua rügübei buri gürígia jabúseera buíti, jínsiñe seínsu joun, pánta jagía, barúgua joúngua. Jadímurejaba wuríba luágu Búngiu, magáambun jabáña jagúbürigu, meteíngiradibaña, minébeme cátei lánina Búngiu joun.

³ Mínsiñejabubaña joun jarájüñü, magúdemejabu, marásualugubaña, siñábei jarügüdagun joúngua, janárimebaña, láganibaña sun le buídubei.

⁴ Jalúgurubaña jamádagú, jadügüba buri cátei mabuíduntí mebéresenga jagía cába lan asúsereda lárígiñe, janárimébei janáangun joúngua, jáluajabei jagúndan guánarügü lubáragiñe jamúga jáluajani Búngiu.

⁵ Jafámuruba camá gúnfulitiña lúma Búngiu áni larijúba luágu iyéeni lan láu ligáburi jabágaridun.

Meméterabá jámoun jíbe gürígia ja.

⁶ Jádan buri gürígia ja, añájein já buri ebélurubaña jábíñoun mútu ayéedaña würiña ja débilitiña, já buri buínbaña láu figou lúma láu sun luwúyeri ayúmajani.

⁷ Ába jafálaruniña yéetiña jagía lun jafúnrendeirun iséri cátei, siñáti jayábin lun gunfaráanda jamáni inárüni.

⁸ Ítara quei jawügürjoun Jánes lúma Jámbres, ja gabíñarajadibaña, lun Moisés, itara líña gíñe jawügürjoun wügüríña ja lun inárüni. Wügüríña buri ja, wuríbati jasáminan, garábaguaaña luágun wafíñen.

⁹ Mawáanserunbaña sarágu, ladüga geféenbei sun ubou luágu ibídiougua lan jáu, quei lasúseredun joun bián jagúra ja awügürijoubaña lun Moisés.

Lagúmujuún dimúrei lúmagiñe Páblo lun Timotéo tídan gárada to

¹⁰ Anjein amürü, falábaali narúfudajan buídu lúma ligáburu nagáburidun.

¹¹ Subúdi báali naritagun lúma naffíñen, aríja báali nugúraasun lúma nísíñejabu, lúma ída líña lan nawánduni eibaajoüni lúma sáfuri lúma líbiri lénreengun le nasúfurirubei lídan buri fulásu quei buri ubúrgu Antioquia, Icónio lúma Lístra. Subúsiiti gíñe bun ída líña lan leséfurunina Wabúreme Búngiu lídaangiñe buri sun cátei le.

¹² Inárüni luágu jeíbaajoüba lan sun ja busénbaña jabágaridun derégeguañu jóungua lun Jesucrístu.

¹³ Anjaña ja wuríbabaña jáma ja gayéejadibaña, jaríbadatimaaba, itara mémejaba ayéjea lúma ayeedúa.

¹⁴ Anjein amürü, ítaramemebá derégüdagu lídan le bafúnrendeirubei, le uágubei afíñeedibu lan. Subúdi bumúti luágu inárüni lan le bafúnrendeirubei ladüga gayára lan bafíñerun jawágu ja arúfudajabalin bun.

¹⁵ Subúdi bumúti Lerérun Búngiu lúmagiñe nñuraügídibu. Tídan Lerérun Búngiu, ladárírúa sun lichú áu le busénwabei lun gayára lan jasálbarun gürígia, láu jafíñerun luágu Jesucrístu.

¹⁶ Sun le búrwafañubei tídan Lerérun Búngiu, Búngiu guánarügü íchugubalin jarítangunrugun wügüríña lun jabürüdüni. Jútu líburu tugúya lun tarúfuduni le inárünibeí lúma gíñe lun tarúfuduni le maríchabei, adúgatu lun jígiruni gürígia cátei le mabuídunbei luágu le buídubei, arúfudajatu joun gürígia lun jabágaridun surúñu.

¹⁷ Líburu tugúya, jemégenboun gürígia ja esériwidubaña lun Búngiu lun jadügüni sun luwúyeri wadágimanu le lúnbei jadügüni lun.

4

¹ Ligíbugiñe Búngiu lúma Wabúreme Jesucrístu, le lúnbei liábin quei urúei agúseragüdaña wíngwangaña jáma jiláguaaña, nariñaguña bun lun bapúrichijani Lerérun Búngiu,

² aráanseñubá lun bapúrichijani, busén jagía gürígia jagáambuni, mabúseerun. Afíñegüda baña, adeínjabá, eréa amürüme, arúfudajabá joun láu gurásu.

³ Lugúndun lachúlürüba dan dánme le mawándun jamáni gürígia arúfudajani jarúmati, lubáragiñeme líra, jáluajabei arúfudajani le gúnfulibeí lúma luríban jayúmajan, ábame jálugun sarágu arúfudajatiña lun jarúfudajani lérügü jabúseerübei jagáambun joun.

⁴ Íchugubei janágan luágun inárüni, ábame jadügün gásu láu sun luwúyeri úraga.

⁵ Anjein amürü, buídula bisáminan súnwandan, awándabei asúfuriruni, rúguabá búngua lun bapúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, gúnfulibá buídu láu buwádigimari.

⁶ Áu, sandíguatina núngua luágu nadügüñein lan lagúmujuún le nuáraati lun Búngiu, yaráfaali lórate nouñwen.

⁷ Ageíndagua náali luwúribun Crístu buídu, eíbaguaadina chúlül lúmoun lébeja, adüga náali sun le rúlaalbei Búngiu nun lun nadügüni, areída náali arúfudajani le lánina wafíñen jarúmañu.

⁸ Guetó, lagúrabuñadina nafáyeirujaja le lebégi ában íbágarí le lánina ísuruni, afáyeirujaju le lúnbei líchuguni Nabúreme nun, le agúseragüdüti le úraguabei, lídaanme wéyu ligía. Áni mámarügüba nun líchigei afáyeirujaju ligía, líchugubei gíñe joun sun ja agúrabajabaalin liábin láu ínsíñejabuni lun.

⁹ Jouchabá biábin aríjana furése.

¹⁰ Ígira láadina Démas, jínsíñetimaati cátei le lánina ubou le lun, nñüdünjati ubúrugun Tesalónica. Nñüdünja Crescénate loubawagun Galácia, nñüdün Títo loubawagun Dalmácia.

¹¹ Lúcas rügüñein núma ya. Áluajabei Márcos, banügeime búmagua, gayáraabei líderagunina lídan wadágimanu.

¹² Oúnaja nan Tíquico ubúrugun Éfeso.

¹³ Dánme biábin, banúgounme cápa to nígiruboun lúbife Cárpo yágüta Tróas nun, barúbounme gíñe buri líburu, nigáradan burítima.

¹⁴ Adúgaali Alejandro, le ñadágimeinbei gürábu, sarágu wuríbani nun, lafáyeirubei Búngiu quei ligáburu cátei le ladügübei.

¹⁵ Touñiguabá búngua lueí, lugúndun garábaguaali luágun ugánu le wapúrichijabei.

¹⁶ Dan le furúmiñeti nadímurejan nueígiñegua ligíbugiñe lúruđu, úati ni ában íderagutina, ígira jamútina stúngubei. Agúrabatina lun mabájüdüñ lání Búngiu cátei le joun.

¹⁷ Láu sun líra, íderagua lumútina Wabúreme Jesucristu, ába líchugun érei nun, ítara líña lubeíti gayára lan napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni, agáambagüdaneí joun sun gürígia ja mámabaña juríu. Ítara líña leséfurunina Nabúreme luei yebe oúweni.

¹⁸ áni leséfurubadina luei sun wuríbani, areída láname lubá larúeijan siélu. ¡Rúalá uweíriguni lun súnwandan! Ítaralá.

Lagúmujuún buri mábugaü lúma abíniruni

¹⁹ Mábugaü tun Prisca lúma lun Aquíla lúma joun lufámilian Onesíforo.

²⁰ Reídeija Erásto ubúruđu Corínto, ígira numúti Trófimo láu sándi Miléto.

²¹ Jouchabá biábin lubáragiñe laríbougadun. Mábuga líña Eubúlo bun, Pudénte, Líno, Cláudia jáma sun wadújeñu lueígiñe Jesucristu.

²² Búma lámuga Wabúreme Jesucristu, biní laúnme Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN TÍTO

Labürüjan Páblo lun Títo

¹ Áu Páblo, le abürüjabarun gárada to, ában esériwiduti lun Búngiu áu, ában giñe láni Jesucrístu apóstolu. Oúnaja lumútina lúntima níchugun dügüdaguáü lun jafiñen ja anúadaja láñabaña Búngiu quei lánigu, lun giñe gayáraabei lan jasúbudiruni inárüni lánina waffiñen, gayára lámuga jabágaridun ában ibágari derégewati lun.

² Ítara lúba gayára lan jeménigidun lun jabágariduba lan súnwandan lúma Búngiu. Búngiu, le mayéejanbei, aríñaga lumúti luágu líchugubei lan ibágari magúmuchaditi le woun lúmagiñe lubáragiñe ladügüni ubou.

³ Guetóti, queísi chülüjali lan dan, subúdigüda láali ugánu lánina asálbaruni woun, ábati loúnajanina Búngiu le Wasálbaragüle, lun napúrichijani ugánu ligía.

⁴ Nabürüjañoun gárada to bun, Títo, le nanügübei queísi niraü le tímatimaati, lídan ában waffiñerun luágu Crístu. Ayúmajatina lun bibíjin abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu, lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucrístu le Wasálbaragüle.

Luwádigimari Títo luágu uboúju Créta

⁵ Lébubei nígirunibu luágu uboúju le giríbei Créta, lun baráanseruni le mégeigilíbei lun laráanserün, lúma lun bíchugun fádírigo lídan ságü fulásu queísi nariñaguni bun.

⁶ Ában fádiri lúnti labágaridun buídu, úa lámuga ni cáta uáguti lererúa lun. Lúnti ábanrügü tan lúmari, lúnti affiñe jamá lirájüñü luágu Crístu, gagáambadi, lun giñe buídu lan jóuserun lirájüñü lueí gayára lan líchugúniwa jadúnrun.

⁷ Lábugiñeñein lariaajan fádiri luwádigimari Búngiu, ligía lúnti lubei labágaridun ában ibágari le úaraguati. Lúnti derégeguañu lun lúngua joun ámu, maríbanme lijéniute, moún lumuti gátadi lan, manígi ligiame wuríbu, mínsiñelá seínsu lun sarágu.

⁸ Lubáragiñe líra, lúnti aráanseñu lan súnwandan lun lerésibirun bisídatiña lúbiñe, lúnti ában lan wügüri le jínsiñejabuti lun le buídubei, lun buídu lan lichügü, buídume loúseruniña sun gürígia, derégeguañu lúngua lun Búngiu, láu ubáfu lun lárügüdagun lúngua.

⁹ Lúnti lárügüdün luágu ugánu inárüni le uágubei gayára lan weménigidun, le arúfudajóubei lun, lun gayára lan líchugun dügüdaguáü joun ámu láu arúfudajani le richábei, lun giñe laffiñeragüdüniña ja asígenerubalin.

¹⁰ Lugúndun añájein sarágu magáambaditiña, jádaantima jarásan juríu, ja arúfudajabaña libídiouniga áu, ayéeda jamáña gürígia.

¹¹ Lúnti ladaurúniwa jayúma ja, ladúga chagáguagüdatiña sarágu família láu jarúfudajani le moún lubei, lun jagáñeirun seínsu láu múarani.

¹² Ariñagati meja ában chu táu Crétana, le ñi bubei guetó, jawágu lupáisanun. “Gürígia Crétana, súnwandan yé jama, machúlaaguntiña, jalfluatiña, magúali.”

¹³ Áni inárüni lariñagubei. Ligía lubeíti, badeñja joun jére, lun jóúdin láu arúfudajani le richábei luágu waffiñen,

¹⁴ lun giñe mebéresen jamá láu buri úraga le jadáagun juríu, ni láu le jaríñagubei gürígia, játima íchugubalin janágan luágun inárüni.

¹⁵ Queísi laríñawagúniwa, jarúmati sun cátei joun ja jarúmabaña anígi, ánjein joun gürígia ja íchugubalin janágan luágun inárüni áni marúma tugúya janígi, madárirun jamúti ni cáta jarúma, wíyeti jasáminan, wíyetu giñe janígi.

¹⁶ Ariñagatiña luágu subúdi lan Búngiu joun, láu buri cátei le jadügübei, arúfuda jamúti luágu ibídiñe lan Búngiu joun, lugúndun mínsiñejabutiña, magáambaditiña, mayáraatiña lun jadügüni le buídubei.

2

Arúfudajani inárüni rúti ibágari buíti

¹ Ánjeinti amürü, Títo, lúnti barúfudajani luwúyeri igáburi le lúnbei jagáburiduni affiñetiña luágu Crístu, ában ibágari le úaraguabei lúma inárüni le lúmagiñebei Búngiu.

² Lúnti mátun jamá wügüríña weiyaaña mútu, inébewa jagíame, buídu jachügü, deréguadagu lídan jafiñen luágu Crístu, buin láu ínsiñejabuni lúma gurásu.

³ Würíña giñe ja weiyaaña, lúnti giñe buídu lan jóuserun queísi lánigu Búngiu, lúnti mamárasualugu jamá, mabácharuadun jagíame. Lúnti jíchugun jémpulu buíti láu jabágaridun lúma jerérun,

⁴ lun jarúfudajan joun würíña ñübürigiña jaweí lun jínsiñe jamá jámari joun, jínsiñe jarájüñü joun,

⁵ lun buídu lan jachügÜ, jarúma jagía, aráanseja jagía jábiñe, areída jagía, gagáambadi jagíame lun jámari. Lúnti ítara lan jabágari würiña, lun úa jamá ni ában adímurejatiña wuríba luágu ugánu le láni Búngiu luágu asálbaruni láu affíneruni luágu Jesucrístu.

⁶ Arúfudajabá joun wügüriña irájüñü lun buídu lan jachügü,

⁷ rúba ában jémpulu buíti joun lídan sun cátei. Arúfudajabei lérügü inárünibeí joun láu ában igáburí derégüdati,

⁸ adímurejeina láu ában igáburí magádiati le uáguti lásíñera ladárírún mégeiti. Ítara lúba janügüba báganiñu busíganu luágu luríban jóuserun áni siñábei jadímurejan wuríba buágu.

⁹ Ariñagabá joun esériwidutiña lun gagáambadi jamá joun jayúbudirigu lídan sun cátei, moúnabagun jamáñame, lun buídu lan jesériwidun joun,

¹⁰ lun míwerujan jamá, lun jarúma lan jagáburí le gumúti jáma jayúbudirigu lun larijiniwa lídan ligáburí jabágaridun luágu buídu lan arúfudajani le luágu Búngiu Wasálbaragüle.

¹¹ Arúfudajabei cátei le, Títo, lugúndun arúfuda láali Búngiu lareidun woun, le ídaangiñebei gayára lan jasálbarun sun gürígia lídaangiñe luríban jagáburí.

¹² Arúfudaja láali Búngiu woun láu lareidun lun wígirun wuríbani lúma ayúmajani lánina ubou, lun wabágaridun ában ibágari le buíti ligíbuagu ubou le, ragüguañu woúngua, derégeguañu woúngua lun Búngiu.

¹³ Níjan luwúyeri igáburí le lúnbei wagáburidun lídan le wagúrabajaña lan lagúnfulirun lubúidun cátei le uágubei laríñaga Búngiu—lagíríbudun Wabúngiute, Wasálbaragüle Jesucrístu ubouagun láu sun luweírigin.

¹⁴ Deréguati lúngua lun loúnwen wawágu, lun lasálbaruniwa lídaangiñe sun wuríbani lúma lun larúmadagüdüniwa le gumúti, lun láni wamá, aráanseñu lun wadügüni le buídubei.

¹⁵ Ligía buri cátei le lúnbei barúfudajani, íchigeina dügüdaguaü, arérejeina láu sun ubáfu. Míchigabá lúgaaru lun banügüniwa quei ni cáta.

3

Cátei lé buri lúnbei jadügüni affíñetiña

¹ Jarítaguagüda báña affíñetiña luágu Crístu, luágu lúnti lan jagúnfulirun jáma gumádimatiña lúma jáma ja oúnajabaliña, lun gagáambadi jamá joun, aráanseñu jagíame lun jadügün furúmieguarügü cátei buíti,

² lun madímurejan jamá wuríba luágu ni ában, lun díli lan jóuserun, areída jagíame, lun únabugu jamá lídan jóuserüniwa sun gürígia.

³ Lugúndun wagía affíñetiña, íbidiouguati meja gíñe wáu, magáambadi wagía meja lun Búngiu, barütiwa meja ában úma wuríbati, lidámun meja sun luwúyeri ayúmajani wuríbati lúma ugúndani wagía. Jéchutiwa meja adüga wuríbani joun ámu, wabágariduña meja lídan gimúgaü, iyéreejabutiwa meja, iyéreegutiña meja wíbirigu woun.

⁴ Ánjeinti dan le larúfudunbalin Búngiu Wasálbaragüle lareíni lúma línsíñejabu joun gürígia,

⁵ ába lasálbaruniwa, máma jamúga ladüga wadügün som cátei buíti, ladüga wagüdeme lun. Sálba lumútiwa láu lachíbuni wafígoun, rüti Sífiri Sándu íseri íbágari woun lun gayáraabei lan wabágaridun queísi labúseerun.

⁶ Lugúndun rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucrístu, lun wámabei lan láu sun luweírín lubáfu.

⁷ Láu larícharaguagüdüniwa Búngiu ligíbugiñe láu lareíni, gayáraabei werésibiruni íbágari magúmchaditi le wagúrabajabei lúmagiñe Búngiu siélu.

⁸ Inárüni cátei le.

Buséntina lun barúfudajani buri cátei le láu ában éregu, lun ja lan affíñebaña luágu Búngiu, lun súnwandan lan jíchaagun jóungua lun jadügüni cátei le buídubei. Buíti cátei le, áni buíti lanügün joun sun gürígia.

⁹ Dísebá lueí sigénei buri le málati, úraga buri jawáguti binádu mútu, fáreinguaü buri, lúma buri wuríbu luegíñe lilúrudun Moisés. Sún buri cátei líra, manügünti buíti lun ni ában.

¹⁰ Ánjein ní lubei ában tílana ligílisi le adügübalin fáreinguaü, erérebá lun ában o bián weíyaasu, ánjein madügün gásu báu, ígirabei lúngua.

¹¹ Subúdi báali luágu ígira láali lan wügüri ligía úma le surúbei láu luwúyeri labágaridun.

¹² Dánme notúnajani Artémas o Tíquico lan lun lárügüdüni bubára ñi, buséntina bíabin aríjana Nicópolis lugúndun ñiba násügürei lidáani luríbouga.

¹³ Íderaguabei Zénas, le subúdjíabúbei lun lúrudu, lúma Apólos lídan sun le buáraati, rúbeíme le jemégerubei joun lun jasígiruni jaweíyasun.

¹⁴ Furéndeí jamá gíñe sun wánigu lun jadügüni cátei le buídubei, ídeja jagíame dan le mégeiwa lan, ju lámuga jabágarí lídan Crístu.

¹⁵ Mábuga jáña sun ja nómabaña bun, mábuga wáña joun ja jínsiñejabúbaña woun queísi idújeñu lueígiñe Crístu. Binílaün Búngiu sun jugúya ja alíjabarun gárada to. Ítaralá.

LIGÁRADAN PÁBLO LUN FILEMÓN

Labürüjan Páblo lun Filemón

¹ Áu Páblo, le nadaürüñabei lueígiñe napúrichijan luágu Jesucristu, nabürüjañoun gárada to, úara lúma Timotéo, le wadúje lueígiñe Crístu, bun, Filemón, le weírabei ínsiñe woun, le giñe woúba lídan wadágimanu.

² Gárada to, jóuntu giñe tílana ligílisi ja oúndaragubaña búbiñe, queísi tun wadúje Ápia, lúma lun Arquípo, le wámabei lídan áfaaguni lídan luwádigimari Crístu.

³ Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Wáguchi Búngiu lúma lúmagiñe Wabúreme Jesucristu.

Línsiñejabu Filemón lúma lafiñen

⁴ Teínqui numúti Búngiu súnwandan lídan le narítangun buágu lídan nayúmuragun lun,

⁵ lugúndun agáambaadina luágu ínsiñejabuni lúma affiñeni le buágubei lun Jesúsu lúma joun sun ja lánigubaña Búngiu.

⁶ Amúriajatina lúma Búngiu lun ja lan affiñeñabaña luágu Crístu ladúga bafiñen, lun jayábin lun gunfaráanda jamáni sun abíniruni le wabíjabei lúmagiñe Jesucristu, buídu.

⁷ Nidúje, oúnwenbun nugúndan lúma dügúdaguaü le nídaanbei luágu bínsiñejabu, lugúndun darángilajaru janígi ja affiñebaña luágu Crístu, bugúndun.

Lamúriajan Páblo ában fuleísei lun idámuni Onésimo

⁸ Láu sun garícha nan queísi ában láni Crístu apóstolu lun naríñaguni le lúnbei badügüni bun,

⁹ jímein numúti ayúmuraguarügü nan bun luágu ínsiñejabuni le wádaanguabei woúniwagua.

Áu Páblo, weíyaadina, guetó nadaürüña lueígiñe napúrichijan luágu Jesucristu.

¹⁰ Amúriajatina ában fuleísei búma lun Onésimo, le ítarajalíbei queísi niraü lídan Jesucristu lárigiñe lerésibiruni Crístu láu nadímurejan lúma ya furisunrugu.

¹¹ Lídan meja dan le sügüjalíbei, ában meja idámuni moúnti Onésimo bun, ánjeinti guetó, gebégiti bun queísi nun.

¹² Nounajañein bun lárigoún, resíbíbei lubeíti láu ugúndani lugúndun láu nounajani bun, queísigubeirügü jamúga nounajañoun lan nanígi, le luweírin línsiñe nun.

¹³ Gúndaatina jamúga lun leréderun núma ya, lún jamúga lesériwidun nun bewéñegua, sun anája lan adaürüwa lueígiñe napúrichijani ugánu le lánina asálbaruni.

¹⁴ Mabúseerúntina nadügün ní cáta magúndaga amürü láu, lun máma lan láuti afósuruni fuleísei le badügubei nun láu jamúga bígiruni núma, lun láuti lan bugúndan guánarügü.

¹⁵ Fágua lanúurunbei Onésimo buel luágu átiri dan lun búmabei lan guetó lun sun dan,

¹⁶ guetó mámarügü queísi ában idámuni, queísi cátei buitimaati lueí idámuni—queísi ában idújei jínsifeguti. Weíríti línsiñe nun, lúnti jínsifetima lan bun, mámarügü queísi wügüri, queísi giñe ában idújei lueígiñe Crístu.

¹⁷ Ánjein lubeíti barü bubáline queísi ában boúba lídan wesériwidun lun Crístu, resíbíbei queísigubeirügü jamúga áu lan berésibirubei.

¹⁸ Ánjein adúgaali lubeí dáñu bun, o ánjein dúwei lubálibu, agúburaja bána.

¹⁹ Áu Páblo, nabürüjañein murúsun cátei le láu nújabu lúma niléturan. nafáyeirubei bun, láu sun, gayára lan jamúga narítaguagüdüñibu luágu dúweigua ban giñe búngua nun lugúndun áu lan asúbudiragüdübalin Wasálbaragüle bun.

²⁰ Ánja, nidúje, adúgabei fuleísei le nun queísi affiñeti luágu Crístu, ámalijaboún nanígi queísi idújei lueígiñe Crístu.

²¹ Nabürüjaña bun lugúndun choúru nan luágu bagáambadi, áni subúditu nun luágu badügüba lan sügü láu le uágubei namúriaja búma.

²² Aráansejabá giñe ubarátu nubá, lugúndun agúrabinata luágu lídan lánme loúnabuni Búngiu jayúmuragun lun náfuridun furisunrugugiñe, lánjaruba lun nídin arjáñu.

Mábugaü lúma lagúmujoún abíniruni

²³ Mábuga líña Epáfras bun, le noúba furisunrugu lueígiñe lapúrichijan luágu Jesucristu,

²⁴ mábuga líña giñe Márcos bun, Aristárco, Démas, lúma Lúcas, ja ñadágimeinbaña úara núma.

²⁵ Binílaün Wabúreme Jesucristu. Ítaralá.

GÁRADA JOUN JA ADÍMUREJABALIN HEBRÉO

Adímurejaali Búngiu lídaangiñe Liraü

¹ Lídan meja dan le sügújalibe, adímurejati meja Búngiu joun binádu wagúbürigu sarágu weíyaasu lúma lídan sarágu luwúyeri, jádaangiñe profétagu,

² guetó, lídoun buri lagúmujoún dan le, adímurejaali woun lídaangiñe Liraü. Lídaangiñe Liraü le, ladügei ubouú, áni rúlaali sun cátei lun.

³ Arúfuda lumúti Liraü Búngiu luweirigun Lúguchi luouguá, ligía méme Búngiubei, ligía ágúdjabalín sun cátei láu lerérun le gabáfubei. Lárigiñe lachíbuni wafígoun, ába lañúurun lueígiñe loúnwenren lála Búngiu, le Súnti Gabáfu, siélu.

Weiriguti Liraü Búngiu sügü jáu ánjeligu

⁴ Núbínjali Liraü Búngiu lun weirigubei lan jawei ánjeligu, resibijali ában ubáraü íñugutimaati jawei queísi lalágaante queísi Liraü Búngiu.

⁵ Maríñaguti Búngiu ní ában weíyaasu lun ní ában ánjeli.

Niraü amürü,
rúnaali ubáraü le bun ugúñe,
maríñagun ligía luágu ní ában ánjeli.

Ába Búguchi,
amürúme nisáani.

⁶ Ánjeinti dán meja le loúnajaabalin Liraü le ábanrügüti ubouúagun, aríñagati.

Judúgua jamá sun náni ánjeligu lun.

⁷ Lariñaga jawágu ánjeligu.

Adúgatina lun ítara jamá náni ánjeligu camá garábali,

adúga áu lun ítara jamá camá wátu geméti,

oúnagúleigu jagía ja esériwidubadina.

⁸ Ánjeinti lun Liraü aríñagati Búngiu ítara.

Búngiu, lúntibeí súnwandan bañúurun luágu bála lun barúeijan,

láu ában úaraguni bagúmadija.

⁹ Jínsiféti le richáguabeí bun, iyéreeguti le wuríbabeí bun,

ligía níchugunbeí, áu le Bubúngiute, gíbetima ugúndani bídoun sügü jáu bíbirigu.

¹⁰ Áriñagati giñe.

Amürü le Abúremein, lídan lagúmesaja, adúga bumúti ubouú,

láu bújabu badügei siélu.

¹¹ Lagúmuchuba siélu lúma ubouú, ánjein amürü, beréderuba lun sun dan.

Líábiba siélu lúma ubouú lun laweíyadun queí anáanguni,

¹² babáruchagubaña queí ában daúguaü,

jasáansirúaba queí anáanguni.

Ánjein amürü, ában mémebadibu, magúmuchunbeí bíbágari.

¹³ Maríñaguti Búngiu ní ában weíyaasu lun ní ában ánjeli.

Ñurúba lueígiñe nouúnwenren darí lun nagáñeiragüdünibu jawágu báganiñu,

ru náñame bújaburugun.

¹⁴ Sun ánjeligu, espíritu gu esériwidutiña lun Búngiu jagía, oúnajoútiña lun jíderaguniña ja lúnbaña jerésibiruni asálbaruni lídaangiñe jafígoun.

2

Lúnti wounigiruni wasálbarun

¹ Queí ítara líña lubeí luweirigun Liraü Búngiu, lúnti lubeí weténiruntima lun ugánu le agámba wamáalibeí luágu, lun madreirun wamá lueí úma.

² Chourúati lílúrudun Búngiu lé meja íchugúbeí joun gürija jádaangiñe ánjeligu lídan meja ámu dan, áni ja adúraagubalin, madúgün jagía gásu láu, áburujati ligáñi Búngiu jawágun láu írichaü.

³ Gúbuméti wafáyeija luágu wafígoun ánjein moúnigirun wamá oúnwenbun asálbaruni le resibi wamáalibeí lúmagiñe Jesucristu le Wasálbaragúle. Wabúreme Jesucristu guánarügü adímurejabeí luágu asálbaruni le furúmiñe, lárigiñe, ja agáambubalin, ában jásügüragüdüni woun láu ában achoúruruni luágu inárüni lan.

⁴ Núrúgüda láali giñe Búngiu ugánu ligía woun láu buri seíni lúma sarágu buri miláguru lúma láu Sifiri Sándu le líchugubeí woun láu amúñegueinarügü luwúyeri ubáfu queísi labúseeruni.

Jesucristu quei libíríña

⁵ Míchugun lumúti Búngiu ubouú líte le uágubei wadímureja lábun jagúmadijan ánjeligu,

⁶ lubáragiñe líra, laríñajare tídan Lerérún.

Búngiu, ¿cáteifeinsan wügüri lun barítageba lan luágu?

¿Cáteifein wügüri gouwedaditi badíjeridunbei láu?

⁷ Rúbumuti únabu jawéi ánjeligu luágu murúsun dan,

daúguagüda bumúti láu uweírighuni lúma inébeséi,
ru amürü ubáfu lun luágu sun cáteí le badügübei,

⁸ rúbumuti sun cáteí lábugiñoun lagúmadijan.

Dan lubeíti le líchuguni Búngiu sun cáteí lábugiñoun lagúmadijan gürígia, mígirunti ní cáta lun mámbéi lan lábugiñe. Láu sun líra, aríja wamúti luágu mámagili lan sun cáteí ñüdünti láu le lubeíbei wügüri.

⁹ Ánjeinti lídan Jesucristu, aríja wamúti lagúnfulirun sun dimúrei le, ligía meja ában gürígia le líchugubei Búngiu únabu jawéi ánjeligu luágu murúsun dan. Láu luweírín línsiñejabu Búngiu woun, ánjati lun loúnwen Cristu jawágu sun gürígia, áni guetóti, daúgu líña láu uweírighuni luágu ouweni le lasúfurirubei.

¹⁰ Sun cáteí níjein lun Búngiu, áni lídaangiñeti gíñe, áni buséti Búngiu lun gafánran jamá sun lirájüñü lídan luweírighun. Ligía lúnti lubeí buga lasúfurirun Liraü Búngiu, le Jesucristu, queísi ában gürígia lun ligíaba lan ában asálbaragülei gumúti láu asúfuriruni.

¹¹ Ja edéregérúabaña jarúma lun Búngiu lúma Liraü le edéregerebaliña ítara, sun jagía ában meme Úguchili—Búngiu.

¹² Ligía úa lubeí nibúsígari lan Liraü Búngiu lun lagúaruniña lamúlenu jáma lítunu dan le laríñagun lun Búngiu, queísi bürüwañu lan tídan Lerérún Búngiu.

Nadímurejaba buágu joun namúlenu jáma nítunu,
nerémujaba luágu buweírighun lagánagua adámurini.

¹³ Aríñagati gíñe.

Neménigiduba luágu Búngiu.

Aríñagati gíñe.

Anája, jáma isáanigu ja líchugubaña Búngiu nun.

¹⁴ Ja jasáanigu ában familia, ában meme jítaü jagía, ítara gíñe, wügüri meja gíñe garaúwarügüti Jesúsu, lun meja gayáraabei lan loúnwen, gayára lámuga lagünrinchaguni lubáfu Máfia le ídaangiñebei liábin ouweni joun gürígia.

¹⁵ Ítara líña gidá lumuti Jesucristu janúfude gürígia, já meja aganoúbaña quei idámuni lun anúfudei luei ouweni.

¹⁶ Masáliragunti Cristu queísi ánjeli lun líderaguniña ánjeligu, salíti queísi wügüri garaúwarügüti lun líderaguniña gürígia líledi, ja linébaanfaangu Abrahám, ja lúnbaña jafíñerun luágu.

¹⁷ Lúnti líra, gásu meja ítara lúba lan queísi libíríña, lun liábinba lan lun ábanbei lan fádiri íñutimaati, le úraguati, láu gudémejabu joun gürígia, lun gíñe lachíbuni jafígoun gürígia láu ledéregeregun lúngua luágu gurúwa.

¹⁸ Áni queíti súfuri lan, áni ouchagualeí Máfia, guetó gayáraati gíñe líderaguniwa lídan le wouchawagún.

Weírigitimaati Jesúsu luei Moisés

3

¹ Ítara líña lubeíti, nidújeñu derégeguatiña jóungua lun Búngiu, quei jádaangiñetün lan ja únbaña wájali lan Búngiu lun jaganouñ lúma siélu, téni jumá buídu lun Cristu le loúnajabei Búngiu, le gíñe fádiri íñutimaati le lánina afíñeni le wawágubei.

² Úraguati Jesúsu lúma Búngiu lídan sun wadágimanu le únbei lanúadirei, queísi meja gíñe úragua lan Moisés lídan sun lesériwidun jádan lufámilian Búngiu.

³ Gadúnatimaati Jesúsu uweírighuni sügü láu Moisés ítara quei resíbitima lan le adügübei ában múna uweírighuni sügü táu múna to ladügübon.

⁴ Sun múna adúgarügü lumútu som gürígia, áni Búngiu adügübalin sun cáteí le níjeinbei.

⁵ Ítara líñáti, úraguati meja Moisés lídan lesériwidun jádan lufámilian Búngiu queísi ában esériwiduti lun Búngiu, wadágimanu lé meja ladügübei, ában liyáwa inárüni le lúnbei lasúbudiragüdüniwa lídan dan le lúnbei liábin.

⁶ Ánjeinti Cristu, úraguati queísi isáani jádan lufámilian Búngiu, áni jádaangiñetiwa familia jagía ánjawa derégüdagu méme, ánjawa gíñe afíñe darí lúmoun wounwen, gúndaañu lídan eméngini le wawágubei.

Meéraaguni joun lumútuniña Búngiu

⁷ Ligía lubeíti, lúnti wagáambuni le laríñagubei Sífiri Sándu tídan Lerérun Búngiu.

Ánjein jagáamba le laríñagubei Búngiu ugúñe,

⁸ medéreratá janígi quei meja tedérerun janígi magáambaditiña ja oúchagubalin Búngiu lídan fulásu mageírawati.

⁹ Lídan bián-wein irúmu le jáubei ñi,

jóuchagua jamútina binádu jagúbürigu lídan fulásu ligía, líña Búngiu,

láu sun aríja jamáni buri cátei le nadügubei.

¹⁰ Ligía nagáñidunbei jáma gürígia jagía,

ába nariñagun. “Súnwandan charárañu jamá tídan janígi, májatiña jafálaruni úma le narúfudubei joun.”

¹¹ Ligía nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun luágu mebélubaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse náalibei jabá lun jeméraagun ñi.

¹² Nidújeñu, toúnigi jumá lueí tedérerun janígi lun jadisedun lueí Búngiu le wíwanbei láu mafiñerun jumá luágu.

¹³ Lubáragiñe líra, rújuma gurásu júniwagua ságú wéyu, sun níjangua lan dan. Toúnigi jumá lueí leyédagunün figoú, edéreragúdonme janígi,

¹⁴ lugúndun ánjava itara méme derégúdagu darí woúnwen lídan affiñeni le wawágubei lúmagiñe furúmiñeti, gafánraanbadiwa lúma Cristu.

¹⁵ Níjangua dimúrei le, le giñe woúnbei, wagía le wíwanbei lídoun buri dan le.

Ánjein jagáamba le laríñagubei Búngiu guetó,

medéreratá janígi quei jagúra ja magáambadibaña lun Búngiu.

¹⁶ ¿Cátañati agáambubalin lumálali Búngiu, lárigiñe, ába jagáñidagúdüni láu luríban jagáburi? Sun ja laságarubaña Moisés Ejíptogiñe.

¹⁷ ¿Cáti úma lagáñida Búngiu bián-wein irúmu? Jáma ja afígounjabaña, ja oúwegubaña lídan fulásu mageírawati, ába ligirúniwa jábu ñi.

¹⁸ ¿Cáti un láfiñura Búngiu luágu mebélubaña lan lídoun fulásu lé yebe aráanse láalibei joun lun jeméraagun ñi? Joun ja adúraagubalin le lubeíbei.

¹⁹ Ítara líña lubeíti, goúnigi jumá lun jafiñerun meme darí lúmoun jóunwen, lugúndun ladúga mafiñeni le jawágubei binádu wagúbürigu, siñá lubei meja jebélurun lídoun fulásu le aráanse láalibei yebe Búngiu jabá.

4

¹ Guetó lubeíti níjeingua béna júnren woun lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni le aráanse láalibei Búngiu woun siélu, lúnti goúnigi wamá, siñádügü líñein lebelurun ában wadaangiñe, dánme lachúlürün óra lun woúnwen.

² Lugúndun apúrichijoáli giñe ugánu luáguti asálbaruni woun queísigubeirügü joun binádu wagúbürigu, mesériwinti lun ní cáta joun jagáambuni ugánu ligía lugúndun agáamba jamúti, mafiñerunga luágu.

³ Ánjeinti wagía le affiñeelibei, wagiaba ebélura lídoun eméraaguni le, le uágubei laríñaga Búngiu.

Ligía nagáñidunbei jáma,

ába náfiñurun joun luágu mebélubaña lan lídoun fulásu le aráanse náalibei yebe jabá lun jeméraagun.

Ítara líña lerérun Búngiu jawágu binádu wagúbürigu. Aráanserúati fulásu lánina eméraaguni joun lúmagiñe wéyu le lagúmuchuni Búngiu ladügüni uboú,

⁴ queísí labürüdüniwa tídan Lerérun Búngiu luágu lisédün wéyu.

Ába leméraagun Búngiu lídaangiñe sun luwádigimari luágu lisédün wéyu.

⁵ Aríñawagúya ligía tídan Lerérun tugúya itara.

Mebélubaña lídoun fulásu le aráanse náalibei yebe jabá lun jeméraagun.

⁶ Láu dimúrei buri le, subúdi wamúti luágu aráanserúañu lan fulásu lánina eméraaguni jabá gürígia, ja binádu wagúbürigu, ja furúmiñebaña agáambeí ugánu lánina asálbaruni, mebélutiña ladúga mafiñeni le jawágubei lun Búngiu.

⁷ Ligía laráanserunbei Búngiu ámu dan lun gayáraabei lan jebélurun iséri gürígia lídoun jeméraagun, lugúndun adímurejati Búngiu lídaangiñe lé meja laríñagubei David sarágu dan lárigiñe, tídan Lerérun Búngiu.

Ugúñe, láu jagáambuni le laríñagubei Búngiu,

medéreratá janígi lun.

⁸ Lun jamúga fulásu lan lé meja ñíjin lubei lanúgaña Josué Israelítagu fulásubei lánina eméraaguni le uágubei ladímureja Búngiu, madímurejaanyati jamúga Búngiu sarágu irúmu

lárigiñe jebélurun Israelítagu lídoun jageíra luágu “ugúñe lan dan” lun jagáambuni Búngiu, gayára lámuga jebélurun lídoun jeméraagun.

⁹ Ítara líña lubeíti, níjeingua ában eméraaguni le gumúti joun lánigu Búngiu,

¹⁰ Iugúndun le ebéluruti eméraagua lúma Búngiu siélu, eméraaguati luei luwádigimari ítara quei leméraagun meja Búngiu luei luwádigimari lárigiñe ladügüni ubou.

¹¹ Lúnti lubeíti wafíñerun le tímataaati luágu Jesucrístu lun gayára lan webélurun lídoun eméraaguni siélu, faládügü líñálin ában wádaangiñe jáni já meja mafíñerunbaña jémpulu, ábame lefériðurun.

¹² Iugúndun mítaaraantu Lerérun Búngiu queisi ában cátei le jiláalibe, lubáragiñe líra, gabáfuti lun lasáansiraguni wagáburi. Belútu tídoun wanígi queisi ában efein to biángua tamána, belú tugúya chülü tímoun wawáni lúma wáni espíritu. Furáangügüda tumúti sun warítagun lúma sun wayúmajan, arúfuda tugúya cátañañadiwa lan.

¹³ Úati ní ában gürígia le ladügübe Búngiu lun gayára lan larámudagun luei laríjin Búngiu, furáanguti sun cátei lun, le únbei lúmaba lan wagúsera.

Jesúsu wafádiríñebei le tímataaati

¹⁴ Jesúsu le Liraü Búngiu, ligía wafádiríñebei le tímataaati, le belújalibe siélun lun laráramun ligíbugiñe Búngiu abúyeija luágu wafúleisein. Ligía lunti lubei derégüdagu méme wamá lídan ligáburi wafíñen.

¹⁵ Gayáraati gudémejabu lan Jesucrístu le wafádiríñebei woun luágu wadébilin, Iugúndun ligía guánarügü súfuriti sun luwúyeri ouchwaguni quei wagía, mafígounjaanti.

¹⁶ Ligía lúnti lubei wayárafadun lun Búngiu le jínsiñejabúbe woun, láu afíñeni, lun gudémejabu lan woun, íderagua lówame láu lareíni lídan wemégeirun.

5

¹ Según wagáburi, wagía juríu, ságü ában fádiri le íñutimáabei anúadajoúati wádaangiñe lun ligiaba lan wachügüdina ligíbugiñe Búngiu, lun giñe íchuguni edéweejani lun Búngiu lueigiñe jóubadina gürígia, lúma adágaragüdüni luágu lifígoun lúma luágu jafígoun jíbiri gürígia.

² Quei débili lan fádiri guánarügü quei furúmiegurügü gürígia, gayáraati gudémejabu lan joun gaffigountiña jáma acháragadutiña,

³ Áni ladúga lidébilin guánarügü queisi furúmiegurügü gürígia, gásu giñe ladágaragüdüni luágu lifígoun guánarügü queigubeirügü luágu jaffigoun jíbiri gürígia.

⁴ Siñáti ladáagun ában gürígia lúngua fádirime le íñutimaabei láu láni lúngua, Búngiu anúadirubalin, rúlei ubárau le lun queisi meja lasúseredun lun Aarón le meja furúmifeti fádiri le íñutimaabei.

⁵ Ítara líña lasúseredun lúma Crístu, máma ligía íchaagubei lúngua fádirime íñutimaati láu láni lúngua, Búngiu íchugubalin ubárau weiriguti le lun quei buga laríñaguni lun.

Niraü amürü,

rúnaali ubáraü le bun ugúñe.

⁶ Aríñagati giñe tídan méme líburu to Lerérun Búngiu.

Fádiri amürü lun sun dan,

le líbe Melquisedéc.

⁷ Dán meja le laganounbei Crístu ya ubouágu, ayúmuraguati meja láu umálali jéreti lúma sarágu águirau lun Búngiu le gabáfubei lun leséfuruni lídaangiñe ouweni le lúnbei lasúfurirun. Ába lagáambuni Búngiu ladúga derégeguñu líña lan Crístu lúngua lun Iugúndan Búngiu.

⁸ Láu sun Liraü lan Búngiu Crístu, chülüti dan lun larúfuduni lagáambadi láu lawánduni asúfuriruni.

⁹ Nübinti lun ábanbei lan asálbaragülei le gumúti láu lasúfurirun, lun giñe ligíaba lan íchigei asálbaruni le magúmuchaditi joun sun ja ñüdüntiña láu le lubeifei.

¹⁰ Ába lanügüni Búngiu Crístu quei fádiri íñutimaati líbe Melquisedéc.

Wuríbani le íchugubei lígirúniwa afíñeni

¹¹ Gibeti lúnti waríñaguni jun luágu Crístu lúma Melquisedéc, jénreenguti laríñawagún furáangu, Iugúndun siñá lan gunfaráanda jumáni.

¹² Sügüjali sarágu dan lúmagiñe jasálbarun, lúnti jamúga gayáraajali lan jarúfudajani Lerérun Búngiu joun ámu, áni busén mémegidün narúfudajaniya buri cátei létima ménreengünbei lídaangiñe Lerérun Búngiu jun. Irájüñügüdün lídan jafíñen, queisi irájüñü ja gásabaña játun míligi lubáragiñe jamúga jeigin eigin le dügüdati.

¹³ Afíñetiña ja buséngiñabaña larúfudajoúniwa cátei létima ménreengünbei tídaangiñe Lerérun Búngiu joun, ítara jáña quei irájüñü ja gurágiña—úgali gunfaráanda jamáni Lerérun Búngiu buidu.

¹⁴ Ja weñnamujañabaña lídan jafiñen, subúdi Lerérun Búngiu joun buídu, subúdi jameí arúfudajani le buídubei lúmoun le mabuídunbei.

6

¹ Queímoun méme lubeíti wabáruaguóun lídan wasúbudin luágu Lerérun Búngiu, ígira wamámugei arúfudajani le ménreengünbei libügürü Cristu lun watúriajani lujúlilin-ágei. Maritagua wamá luágurügü lébu wafiñen, queí buri ligirün binádu igáburi le málati, lúma buri affiñeni luágu Búngiu,

² arúfudajani luágu badísei, líchugúniwa újabu jábulugu affiñetiña, jásaarun jiláaña lídaangiñe ouweni, lúma lagúmujoún lagúseragüdüniña Búngiu güriúa,

³ queímoun wabáruaguóun lídan wasúbudiruni lujúlilin-ágei Lerérun Búngiu, láu lubáfu wawágu.

⁴ Güriúa ja resíbi jamáalibeí larúgounga ában weíyaasu, resíbi jameí Cristu queísi jasálbaragüle, resíbi jameí giñe Sífri Sándu,

⁵ geféentiña luágu ugúndani le jasándirubei láu jalíjanun Lerérun Búngiu, lúma lubáfu Búngiu le siélubei jawágu ya uboúagu—

⁶ ánjein jíchiga janágun luágun Cristu lárigiñe sun cáteí líra, ába jagírribudun járiegoún lídoun binádu jagáburi, siñaalime jaságüríjan, siñaalime giñe lánigu jamá Cristu. Lun jamúga jíchuguni janágun luágun Liraú Búngiu lárigiñe jafiñerun luágu, queísigubeirügü jamúga jádaraguñeinya lan luágu gurúwa, jéjerajaña giñe láu jagíbugiñe güriúa.

⁷ Güriúa ja eíbugubaña buídu lúma Cristu, itara jáña queí múa le achúurubalin júya le áburujabei luágun, ában líchugun múa ligía ában alúbajani buíti joun ja ñadágimeinbalin, ladúga binílaali lán buga Búngiu múa ligía.

⁸ Güriúa ja íchugubaña janágun luágun Cristu, itara jáña queí múa le ñi lumuti lájücha jíyu lúma lagübüri jíduru, úati ju lan lun ni cáta. Láburujaba lábun líñaragun Búngiu, ábame lagudún.

Eménigini le adügübei lun derégüdagu wamá

⁹ Láu sun wadímurejan itara, nidújeñu jínsifetiña nun, affiñetiwa luágu itara júba lan queí múa le íchugubei inádiri buíti, áni jibjubei sun abíniruni le ñübinbei woun luágu wasálbarun.

¹⁰ Lugúndun úraguati Búngiu, áni mabúlieidun lubei le adüga jumáalibeí, lúma ínsiféjebuni le arúfuda jumáalibeí lun láu jíderaguniña jídujeñu luágu affiñeni, cáteí le anjünjaguabei adügei.

¹¹ Buséntiwa lun itara méme lan cáda ában jídaangiñe, arúfudei affiñeni le darí lúmoun jounwen, lun gayáraabei lan jibjini le jagúrabubei—lun jebélurun siélun.

¹² Mabúseerúntiwa lun jamágualigudun lídan cáteí le láni Búngiu, busénrügütiwa lun jáyeijani jagáburi já meja affiñebaña buídu buídu luágu Búngiu, awánda jameí sun asúfuriruni luágu, ába jerésibiruni le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan jun.

¹³ Dán meja le laríñagubei Búngiu lun Abrahám luágu labínirubei lan, fiñúti luágu guánarügü líri ladúga úa lan ámu weírigutimáati luei lun láfiñurun luágu,

¹⁴ ába laríñagun. “Nabínirubadibu sarágu, níchuguba giñe sarágu adügawaguni bun.”

¹⁵ Agúrabajati Abrahám láu gurásu, ába lerésibiruni le uágubei laríñaga Búngiu lun.

¹⁶ Dan le jáfiñurun güriúa, luágu ában le weírigutimáati jaweí jáfiñura, áni choúrujaña ligíati ában cáteí láu fiñún, úaali ámu cáteí lun laríñawagún.

¹⁷ Ligía lachouúrurunbalin Búngiu lerérun láu fiñún, lugúndun busén lan larúfuduni furáangu woun, wagia le lúnbei werésibiruni lalágaante Abrahám, luágu lagúnfulirubei lan lerérun luágu wasálbarun, masáansirunga ni cáta lídaangiñe.

¹⁸ Rúlalaali Búngiu lerérun woun, rúlei láfiñurun luágu, bián cáteí ligía, gayáraati weménigidun luágu, ladúga siñá lan leyéjejan Búngiu. Áni láu cáteí ligía, sun ja ñübinbaña lun Búngiu lun jasálbarun, gayáraati janügün gurásu, gayáraati jasúbudiruni le tímatamaati luágu jasálbaruba lan áni jebéluruba siélun.

¹⁹ Ágüdaja lumútu eménigini le wawáni derégüdagu, choúruñu, queísi lágüdajanun oúnguru ugúnein derégüdagu. Choúruwañu líña eménigiruni le wabíjibeí buídu buídu, ragúñu líña luágu Búngiu lídan fulásu sándutimáati siélu,

²⁰ le ñíjin lubei lebélera Jesúsu ában weíyaasu wawágu lun ladáraruni úma wabá. Níjein ñi guetó afádirija wawágu ligíbugiñe Búngiu queísi ában fádiri íñutimáati le líbe Melquisedéc.

7

Jesúsu fádiri líbe Melquisedéc

¹ Melquisedéc le, urúei lídan meja fulásu le gíribeí Sálem, lufádirifnein giñe Búngiu le íñutimáabei. Dan le lagírribudunbei Abrahám wuríburugugiñe lárigiñe lagáñeiruni wuríbu jawágu urúeigu, ába láfuridun Melquisedéc lubároun, ába labíniruni,

² Ába líchuguni Abrahám ában lídaangiñe cáda díisi lídaangiñe le lagáñeirubei lídan wuríbu lun. Míni lan íri Melquisedéc lídan furúmiñeti cátei, “urúei richáguati” quei mejati lurúeite lubei Sálem, áni “darángilaü” míni lan Sálem, ítara líña lubeiti “lurúeite darángilaü” Melquisedécbei.

³ Ibdíñewati ca lan lagübürigubaña, ibdíñeti giñe ca lan linébaanfaangubaña, ibdíñewati ni cáta libügürü lagüríajouñ ni libügürü louñwen, liyáwa Liraü Búngiu ligía, ában fádiri lun sun dan.

⁴ Aríja jumeíti luágu weírigu lán meja Melquisedéc. Abrahám guánarügü lé meja binádu wadúje, rúlumuti ában lídaangiñe cáda díisi lun lídaangiñe le lagídarubei jawei urúeigu lídan wuríbu.

⁵ Según lilúrudun Moisés, fádirigu ja linébaanfaangu Leví lúnti jagúburajani ában lídaangiñe cáda díisi jámagiñe gürígia lídaangiñe sun cátei, láu sun jadújeñu jamá, linébaanfaangu Abrahám jáledi.

⁶ Ánjeinti Melquisedéc, láu sun máma lan linébaanfan Leví, agúburaja lumúti ában lidísin cátei luei Abrahám, lé buga erésibirubalin dimúrei lúmagiñe Búngiu. Ítara líña labíniruni Melquisedéc Abrahám,

⁷ áni siñáti lasigeneruni ni ában luágu weírigituma lan le abínijabei sügü láu le abínirúabei.

⁸ Ya wádan, fádirigu ja erésibirubalin cáda lidísin cátei, wügüríña góuwedaditiña, ánjeinti luágu Melquisedéc, tadímurejan Lerérun Búngiu luágu quei luágu ában le wíñwangili.

⁹ Áni gayáraati laríñawagún luágu Leví jáu sun fádirigu ja linébaanfaangu ja agúburajabalin cáda lidísin cátei guetó, luágu fáyei jamáni giñe lun Melquisedéc lídan óra le lafáyeirunbalin Abrahám lun,

¹⁰ lugúndun lídan ában oúbaü, barü lumutiña buga Abrahám linébaanfaangu ja magüríajouñgíñabaña lídan lúgubu dan le láfuridunbei Melquisedéc lubároun.

¹¹ Jádaangiñe fádirigu ja linébaanfaangu Leví jerésibirei Israelítagu lilúrudun Moisés, áni Aarón furúmiñetibeí jafádirin. Gürígia ja afálarubalin lúrudu ligía, lun jamúga gayára lan jasálbarun le tímatimaati lueigiñe, meméjeirunwali jamúga lachúlaagun ámuya fádiri, máma líbe Aarón, líbe Melquisedéc.

¹² Lugúndun dan le liábin fádiri lídaangiñe ámu adügawaguni, sáansiwati giñe lúrudu lé buga lábugiñebeí lafádirija.

¹³ Wabúreme Jesucrístu, queísi fádiri lídaangiñe ámu adügawaguni queísi Melquisedéc, sáansiguati giñe lúrudu le lábugiñebeí lafádirija. Taríñajare Lerérun Búngiu luágu lídaangiñeti lan ámu liraü Israél luei Leví liábin Crístu—ában adügawaguni le úagilibei ni ában jádaangiñe afádirijati.

¹⁴ Lugúndun subúdiwati buídu luágu jádaangiñe lan linébaanfaangu Judá liábin Wabúreme Jesucrístu, áni maríñagunti Moisés ni cáta jawágu adügawaguni ja dan le ladímurejaanbei jawágu fádirigu.

¹⁵ Áni furáangutumáati le dan le liábin Jesucrístu lun lafádirijan queísi Melquisedéc,

¹⁶ máma láu ában lúrudu le aríñagubei cába lan ídaangiñe adügawaguni liábin, liábin lun fádiribeí lan lugúndun gabáfu lan lun labágaridun lun sun dan.

¹⁷ Niján le laríñagubei Búngiu luágu Jesucrístu.

Ában fádiri amürü lun súnwandan,

le líbe Melquisedéc.

¹⁸ Gumúguati lubeiti binádu gumádi le lilúrudunbei Moisés, le lábugiñebeí jafádirijan Levítagu, lugúndun nírein lan mégeiti luágu,

¹⁹ mabáfuti lúrudu ligía lun lasálbaruniña gürígia lídaangiñe jafígon. Lewéñeguati, níjein ában iséri aráanseruni le buítimaati, le ídaangiñebeí gayára lan wayárafadun lun Búngiu.

²⁰ Áni láu ában fiñún ladúgei Búngiu aráanseruni le lun Jesúsuba lan wafádiríñe.

²¹ Ja jíbiri fádirigu, máfiñurunwati dan le líchugunbei jafúlusun joun, ánjeinti luágu Jesúsu, le láubei fiñún líchugúa lufúlusun lun, laríñajare tídan Lerérun Búngiu.

Áu Búngiu le Abúremeinbei, fiñújadina bun,

masáansiragun nubeí narítagn.

“Ában fádiri amürü lun súnwandan,

le líbe Melquisedéc.”

²² Ligía Jesúsu lubeí achoúrurubei ában darádu buítimaati luei le furúmiñeti.

²³ Já meja jíbiri fádirigu, chúlútiña agíbedagua lugúndun quei ába lán buri jouñwen, siñáti jasígirun,

²⁴ ánjeinti Jesúsu, quei mouñwen lan, másügürünbei lífísiute queísi fádiri lúmoun ámu.

²⁵ Ligía gayára lubeí lasálbaruniña ja ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe le tímatimaati lun súnwandan, lugúndun gabágariti súnwandan lun layúmuragun lun Búngiu jawágu.

²⁶ Jesúsu lubeiti fádირიბეი ifútimaati le wabúseerúbei. Jarúma ligía, úati wuríbaní lídan, ní figóu, máma ligía ában jáma gaffigountiña, ifurúia ligía ifútima luei sun cáteí siélu lun lañúurun lúma Búngiu.

²⁷ Mítaraanti quei jíbiri fádირიგუ ifútimaatiña ja gásubei jáfarun anímaalu lun jadágaragüdüniña quei sacrificiisú ságü wéyu, furúmiñe luágu jafígoun guánarügü, lárigiñe luágu jafígoun jíbiri gürígia. Lubáragiñe líra, adüga lumúti Jesúsu sacrificiisú ábanrügü weyaasu dan le líchaagunbei lúngua lun loúnwen luágu jafígoun gürígia.

²⁸ Wügüríña ja débilibaña, jagía líchugubaña lílúrundun Moisés queisi fádირიგუ, ánjeinti lárigiñe lídáani lúrudu, ába láfífurun Búngiu luágu Liraü lun ladügüni fádირime, le buídubei adügün le gumúti lun súnwandan.

Jesúsu búyei lun ában iséri darádu

8

¹ Le buítimaabei lídaangiñe sun le waríñagubei, luágu ítara líña lan wafádirin le ifútimaabei, áni fúrújali lueigiñe loúnwenren Búngiu siélu,

² áni lesériwidüña queisi fádირi lídan fulásu le sándutimáabei le ladügübei Wabúreme Búngiu yágüta siélu, máma fulásu le sándutimáabei le jadügübei gürígia ya uboúagu.

³ Sun fádირi ifútimaati líchugúniwa lun líchugun edéweejani lúma adágaragüdüni lun Búngiu, ligía gásu lubei giñe níjein lan som cáteí lúnti ladágaragüdüni Jesucristu lun Búngiu.

⁴ Lun jamúga yáñein lan Jesucristu uboúagu, mámañein jamúga fádირi, lugúndun añájeingua fádირიგუ adágaragüdütiña le uágubei laríñaga lílúrundun Moisés.

⁵ Fádირიგუ ja, jadügüni jawádigimari láu buri cáteí le liyáwarügüti lé buri siélubei. Subúdi wamúti luágu iyáwaü lan, lugúndun le lubábei ladügünun Moisés lúban Búngiu, ába laríñagun Búngiu lun. “Adúgabeiña sun cáteí queisi iyáwaü to narúfuduboun bun luágu wúbü.”

⁶ Weíriguti lafádირijan Jesucristu sügü láu jafádირijan fádირიგუ uboúagu, queisigubeirügü buítima lan darádu le uágubei labúyeja lúma Búngiu luágu jáni gürígia fuleisei uboúagu, áni buítimaati cáteí le líchugubei iséri darádu ligía.

⁷ Lugúndun lun jamúga meja buídu lan furúmiñeti darádu le gumúti, le ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu lídaangiñe Moisés, memégeirúnwati jamúga ábanya libíaman darádu.

⁸ Magúndaati buga Búngiu laü furúmiñeti darádu ladüga mabáfu jamá binádu wagübürigu lun jagúnfulirun lúma darádu ligía. Ába laríñagun tídan Lerérun.

Laríñajare Jabúreme Búngiu. Lachülürüba wéyu

lun nadügün iséri darádu jáma buri linásiñun Judá lúma Israél.

⁹ Mítaraanbei quei darádu le nadügübei jáma binádu jagübürigu

le wéyu le nárügüdünbalin jájabu lun naságaruniña Ejiptogiñe,

magúnfulirun jamúti meja nidáradun ligía,

ligíati nígirunbáliña joúngua, líña laríñagun Búngiu.

¹⁰ Níjan darádu le lúnbei nadügüni jáma linásiñun Israél lárigiñeme buri wéyu ligía, líña laríñagun Jabúreme.

Níchugubei nugúmadin lídoun jarítagun,

ábame nabürújani tídan janígi.

Áubati Jabúngiute, jagíame nánigu.

¹¹ Memégeirúnwabei lun larúfudajoúniwa nuágu,

maríñagunbei wügüri ní lun lidúje ní lun libíri lun jasúbudirimi Búngiu le Jabúremebei,

lugúndun jasúbudirubadina súnigubei,

lúmagiñe le fúraütimaabei dari lúmoun le weírítimaabei jádaangiñe.

¹² Ferúduna nubei wuríbaní le jadügübei,

nabúlieidubei jafígoun lun sun dan.

¹³ Adímurejaali ligía Búngiu luágu ában iséri darádu, rúlaalírügü líña le furúmiñeti quei binádu, áni cáteí le binádujalibeí, mayúsurunwadügüyaali.

9

Lúban Búngiu to uboúaguna túma Lúban Búngiu to siéluna

¹ Lídan meja le furúmiñeti darádu le ladügübei Búngiu jáma binádu wagübürigu, rúlumuti meja gumádi joun ída lúba lan jájuduragun lun, níñoun giñe ában múna to sánduboun ya uboúagu to lúbanboun Búngiu.

² Ítara líña ligáburí taráanserún múna tugúya. Múnada, níñein bián rúmu, lídan furúmiñeti rúmu le giríbei Fulásu Sándu, níñein lébu sanúdelu lúma dábulá le ní tubei fein to biníwaboun.

³ Níñoun ában bélu labádinagua dían rúmu ligía, Fulásu le Sándutimáabei líribei libíaman rúmu.

⁴ Lídán rúmu ligía, ñíñein ában latárü gólu lun lágudajóun cupáli ñi, túma bágüsi to lánina darádu, gólu sun toúba. Turágeirugu bágüsi tugúya, ñíñein ában ágeidinaü gólu le gádaanbalin eíginí le gíribei maná, ñíñein gíñe luwénwen Aarón le ájüchagubei, lúma dübü le uágubei labürüjótá díisi gumádi le líchugubei Búngiu lun Moisés.

⁵ Tougíñe bágüsi tugúya, ñíñoun jayáwa querubínes, ja queísigubeirügübaña ánjeligu, arúfuda jamúti querubínes jagía luágu ñíñein lan Búngiu lídan fulásu ligía. Darúguatiña táu bágüsi tugúya, le ñí lubei ferúdunawa lan figou, láu jarúna. Mabúseerúntiwa wadímurejan sarágu luágu buri cátei le guetó.

⁶ Aráanseñu líña buri cátei ítara, belútiña fádirigu lídoun Fulásu le Sándubei ságü wéyu lun jafádirijan.

⁷ Anjeinti lídoun Fulásu le Sándutimáabei, fádiri rügüñein íñutimáati ebélura ñíjin ában weíyaasu lídan irúmu, áni dan le lebélorun, gásu lanügün játa anímaalu lun ladágaragüdün luágu lífígoun guánarügü lúma luágu jafígoun gürígia.

⁸ Láu cátei le, larúfudajaña Sífiri Sándu woun luágu sun lan seríwígili lan Fulásu le Sándubei lúma buri sun igáburi le adügübei ñi, madárarúngili úma lídoun Fulásu Sándutimáati.

⁹ Sun igáburi lé meja adügüwabei lábugiñe binádu lídaradun Búngiu, liyáwa iséri lídaradun Búngiu wáma le seríwígilibei lídan dan le. Cátei lé buri meja íchugúbei lun Búngiu, lúma cátei le adágarawagüdüwabei lun lábugiñe binádu darádu, siñáti meja larúmadagüdünun jawáni ja agúnfulirubaña lúma Búngiu ítara.

¹⁰ Lúrudu buri lánina binádu darádu luágu jagúnfulirun lúma Búngiu, luáguti eíginí le lúnbei jeígin gürígia, uníñein le lúnbei játuni, lúma buri igáburi lánina arúmaduni, mabuíduragüdüun lumútu buri cátei líra uwáni, lúntirügü lesériwidun darí lasáansiruni Búngiu sun cátei láu liábin Crístu.

¹¹ Láu liábin Crístu, guetó ligía fádiri íñutimáabei luágu iséri darádu le íchugubei ubuíduni woun stügü láu le binádubei. Lúban Búngiu le ñí lubei lafádirija, buitimaatu sügü táu tó meja uboúaguboun. úati mégeiti tuágu, ladüga máma jadüga gürígia múna to siéluboun, to uáguboun nadímureja.

¹² Belújali Crístu lídoun Fulásu Sándutimáati siélu le ñí lubei Búngiu, máma lun ladágaragüdüun játa gábara jáma bágasu ñübürigíña luágu jafígoun gürígia, dagágüda lumúti líta guánarügü. Láu ábanrügü lebélorun, ligía ibíjaali asálbaruni magúmuchaditi woun.

¹³ Inárüni luágu lábugiñe lan binádu darádu, gabáfuti meja játa bágasu jáma gábara, lúma jabaligin bágasu ñübürigíña, lé buri áturawagúbei jawágun ja marúmanbaña, lun lederegeruniña lúma lun larúmadagüdüniña bougudigíñe jabiti ligibugiñe Búngiu.

¹⁴ Áni ánjein ítara líña lubei, ígúbumégia gabáfutima lan líta Crístu! Lídaangiñe Sífiri Sándu le magúmuchadibei, rúguati Crístu lúngua lun Búngiu quei ában adágaragüdüni luágu wafígoun le úati dáseiti luágu, áni jarúmagüda lumútu líta wawáni, gidá lumútiwa lídaangiñe lidjéri arítagni luágu wagúnfulirun lúma binádu darádu, adüga lumútiwa lun wabúseerun wesériwidun lun Búngiu le wínwanbei.

¹⁵ Ligía Jesucrístu lubei búyeibei lun ában iséri darádu le adüga láalibei Búngiu wáma. Louñwenbei Crístu lun ferúdunawa lan figou le adügübei lábugiñe binádu darádu, lun gíñe ja lan únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, gayára lámuga jerésibiruni labínirun Búngiu le laríñagubei luágu líchugubei lan queisi alágan.

¹⁶ Lugúndun dan le líchugun ában gürígia lújabu árigi tuágu ában gárada luágu alágan, mabáfutu gárada tugúya darí lun lasúbudirúniwa luágu jiláali lan gürígia ligía.

¹⁷ Mebégitu gárada tugúya dan le wínwangili gürígia ligía, darí dan le jiláali.

¹⁸ Ligía gíñe láu lubei léserun jítaü ladügüwa furúmiñeti lídaradun Búngiu jáma lumútuniña.

¹⁹ Subúdigüda lumúti Moisés sun lugúmadina lúrudu joun sun gürígia, lárígíñe, ába lanügün gamísa funátu lúma lilímun isópo, ába ladüduragüdüni lídan dúna lúma játa bágasu ñübürigíña jáma gábara, ába labájichagunun lilíburuna lúrudu jáma gíñe sun gürígia.

²⁰ Ábati laríñagun joun. “Níján jítaü le achoururubalin lídaradun Búngiu júma.”

²¹ Bajígua lumútu gíñe Moisés Lúban Búngiu lúma sún buri cátei le ayúsurubei lídan jájuduragun lun.

²² Según lúrudu ligía, jarúmagüdüwati sun líbe-ágei cátei láu jítaü, áni úati ferúdunawa lan figou ánjein úa láwiyurun jítaü.

Lachíbuni louñwen Crístu wafígoun

²³ Busénwati lubei mejati ladágaragüdüniwa játa anímaalu lun larúmadawagüdüun buri cátei le, sun líra, iyáwaü rügüñein lun cátei le inárüni le siélubei, le ñí tubei Lúban Búngiu tímimaatu, áni busénwati ladágaragüdüniwa jítaü le buídutimaati sügü láu játa anímaalu luágu cátei lánina siélu.

²⁴ Mebéłuti Cristu tídon Lúban Búngiu tugúra to jadúga wügüríña ya ubouágu, to meja tiyáwarügúboun Lúban Búngiu to timatimaatu siélu, siéłun méme lebelúra, le ñi lubei larúfudagua lúngua guetó ligíbugiñe Búngiu lun lafádirijan luágu wafúleisein.

²⁵ Belúti fádiri íñutimaati le juríu lídon Fulásu Sándutimaati ában weíyaasu lídan irúmu lun ladágaragüdün jítaü le máma líta, ánjeinti Cristu, míchaagunti lúngua quei adágaragüdüni sarágu weíyaasu lun lachíbuni figou.

²⁶ Lun jamúga ítara líña lan, gásu jamúga loúnwen sarágu weíyaasu lúmagiñe ladügün ubou. Masúsereduntí ítara, lubáragiñe líra, dan le lagúnfuluríña lán buri dan, chülúguaali Cristu ábanrügü weíyaasu, íchaagueina lúngua lun lagídaruni figou.

²⁷ Ítara quei sun lan gürígia lúnti lan jóunwen ábanrügü weíyaasu, lárigiñeme ábame jagúserawagüdün,

²⁸ Ítara líña giñe líchaagun Cristu lúngua ábanrügü weíyaasu lun lagídaruni jafígoun gürígia. Lachülürüba wéyu lun lagíribudun Cristu ubouágun, mámaalime lun lagídaruni figou líabin, líabinba lun lanügüniña sun ja agúrúbubalin líabin siéłun lun jabjini sun cátei lánina jasálbarun.

10

¹ Lilúrudun Moisés liyáwa rügüñein méja buri cátei buíti lé meja lúnbei lanügüni Cristu joun gürígia, le lásiñerubei lúruđu íchiga joun. Ja lubeiti ayárafadubaña lun Búngiu lídaangiñe játa anímaalu le adágaragüdúwabei lun Búngiu segün lilúrudun Moisés, lé buri adágaragüdúwabei ságü irúmu, siñáti meja jadáriruni jabuídurun le gumúti itara.

² Lun jamúga gayára lan labuíduragüdüniña lúruđu le gumúti ligíbugiñe Búngiu, ába jamúga madügünjali lan adágaragüdüni buri le, lugúndun ja adügübalin, láu jamúga jarúmadun ában weíyaasu lídaangiñe jafígoun lun súnwandan, masándiragunjaña jamúga jóungua láu dúru luágu figou.

³ Seríwiti adágaragüdüni buri le lun larítaguagüdüniña luágun jafígoun ságü irúmu,

⁴ quei siñá lubei lagídaruni játa bágasu lúma játa gábara figou.

⁵ Ligía laríñagunbei Cristu lun Búngiu dan le lebelurunbei ubouágun.

Mabúseerúntibu adágaragüdüni ni anímaalu íchugúti bun, aráanserügútibu ában úgubu nun lun nedéreggeruni bun.

⁶ Magúndaantibu láu buri jagudún anímaalu luágu latárü bun, ní buri láu adágaragüdüni lun ladáuragun figou.

⁷ Ábati naríñagun. “Ñübinjadina ubouágun lun nadügüni bugúndan, Nubúngiute, ítara queisi búruwañu líña lan nuágu tídan Berérun.”

⁸ Furúmiñe, laríñaga luágu mabúseerun lan Búngiu, magúndan ligía, láu adágaragüdüni, ni jáu anímaalu íchugúti lun, ni anímaalu gudáwati luágu latárü, ni adágaragüdüni lun ladáuruni figou, láu sun lán buri cátei le uágubei laríñaga Búngiu lídaangiñe Moisés joun gürígia lun jadügüni.

⁹ Laríñaga Cristu lárigiñe. “Ñübinjadina lun nadügüni bugúndan, Búngiu.” Laníchigu líra, ñübinjali Cristu ubouágun lun lagúmchaguagüdüni igáburí le ladágaragüdüniwa anímaalu, lun líchaagun lúngua lewéñegua.

¹⁰ Ligía lugúndanbei Búngiu, lun larúmadagüdüniwa ligíbugiñe láu loúnwen Jesucristu ában weíyaasu lun sun dan luágu wafígoun.

¹¹ Sun fádirigu juríu, ságü wéyu jadügüni buri ában méme adágaragüdüni, láu sun siñá lan lagídaruni adágaragüdüni ligía figou.

¹² Ánjeinti Jesucristu, ában rügüñein weíyaasu líchaagun lúngua luágu figou lun sun dan, ábati lagíribudun siéłun, ába lañúrun lueígiñe loúnwenren Búngiu.

¹³ Níjein ñi guetó agúrúbaja líchuguniña Búngiu láganiñu lábugiñoun lubáfu.

¹⁴ Láu loúnwen ábanrügü weíyaasu, ába labuíduragüdüniña lánigu Búngiu, le gumúti, lun sun dan.

¹⁵ Chóuru lumúti giñe Sífiri Sándu cátei méme ligía woun, lugúndun laríñaga le laríñagunbei Búngiu.

¹⁶ Darádu le lúnbei nadügüni jáma lárigiñeme buri wéyu ligía, ítara lúba, líña laríñagun Búngiu. Níchugubei nugúmadin tídon janígi, ábame nabürüdüni jarítagnunru.

¹⁷ Lárigiñe laríñaga.

Marítagundügüyaadináme luágu jafígoun ni luágu wuríbati buri le jadügübei.

¹⁸ Dan lubeiti le ferúdunawaali figou lun sun dan, memégeirunwali ámu adágaragüdüni luágu figou.

¹⁹⁻²⁰ Ligía lubeíti nidújeñu, láu loúnwen Crístu luágu wafígoun, gayáaraajali wayábin ligibugiñe Búngiu manúfudeiga. Úaarú bélu lun teréderuniwa lueí webélurun lídoun Fulásu le Sándutímáabei, le ñi lubei Búngiu, gidá lumutu Crístu bélu tugúya láu loúnwen. Junrénti ában iséri úma woun lúmoun Búngiu, ában úma le anügübalíwa lídoun ibágari magúmuchaditi.

²¹ Jesúsu wafádirínebei íñutimaati tídán Lúban Búngiu siélu,

²² ligía lúnti lubei wayárafadun lun Búngiu láu tarúma wanígi, lúma láu sun wafíñen derégídagu luágu. Jarúmagúda láaru wanígi lun masándiragun wamá woúngua láu dúru luágu figou lárígiñe lachibúniwa, badíseijadiwa láu dúna jarúmati.

²³ Ítara méme wamá derégídagu lídán wafíñen, masáansiragúnga, lugúndun gayára lan weménigidun luágu Búngiu lun lagúnfuliruni lerérun lun líchuguni ibágari magúmuchaditi woun.

²⁴ Lúnti gíñe wáfaagun wíderaguniña wíbirigu lun jínsiñejabu jamá, lúma lun jadúgüni le buídubei.

²⁵ Moún lumuti wafálaruni jémpulu jáni ja jéchubaña lun mídin jamá lídán wadámuridagun, wagía afíñetiña, le lúnbei wadúgüni, lun wíchugun gurásu joun wíbirigu, guetótima láu aríja wamáni luágu yaráfaali lan luwúyuri Wabúreme Jesucrístu lun lagíribudun ubouágun.

²⁶ Lugúndun ánjawa afígounja láu wíchuguni wanágan luágu Crístu lárígiñe wasúbudiruni luágu ligía rügúñein lan agídarei figou, úaali ámu luwúyeri lun wasálbarun lídaangiñe wafígoun.

²⁷ Ában rügáali cátei lun wagúrabajani, lun lagúseragúdüniwa Búngiu láu ában lanárime igáñi, ábame wagúnrichawagún jáu sun jíbiri láganíñu Búngiu lídán wátu geméti.

²⁸ Dan le ladúraaguni ában gürígia lílúrudun Moisés, áni añájein bíama o úrúwa gefeéntiña luágu, ába laríñagun lílúrudun Moisés luágu lúnti lan loúnwen gürígia ligía, magúdemejabuti lúrudu lun.

²⁹ Weírítimaati sáfuri le jadúnabei ja mebéresenbaña láu Liraú Búngiu, mebéresen jagía láu líta, anába Jameí Sífiri Sándu le jínsiñejabubei joun. Líta Jesucrístu, ligía achoururubalin lídaradun Búngiu wáma, le adügübalíwa jarúma ligibugiñe.

³⁰ Subúdi wamúti ligáburí Wabúreme Búngiu le aríñagubei. “Áu le lúnbei labeichaguniña gürígia, áu le lúnbei lafáyeigüdüniña luágu jafígoun.” Aríñagati gíñe. “Nagúseragúdübaña numútuniña.”

³¹ ¡Fugiábu gürígia le uágunti láburuja ligáñi Búngiu le wíwanbei lun sun dan!

³² Jarítagua jumá luágu buri wéyu le sügüjalíbei dán meja le jerésibirubalin larúgounga luágu Jesucrístu. Weírítí meja jasúfurirun lídoun meja dan ligía, áni awánda jumúti sun cátei láu gurásu.

³³ Añájein jídaangiñe, anabúatiña, ouserúa jagía wuríba ligibugiñe guríriguáü ladúga jeíbugun lúma Crístu, jíbiri, sáfuritiña ladúga gamádagua jamá jáma ja wuríbabaña ouserúniwa.

³⁴ Gudémejabutün meja joun ja furísunrugubaña, ásta láu ugúndani ígiraguagúdatün júngua lun lagídarún le júmabei jueí, subúdiñu jumeín luágu níjein lan cátei júma siélu le buítimaati, le siñábei lagídarún jueí.

³⁵ Guetóti, meféridira jumeín lubeíti jeménigi luágu Búngiu, lugúndun jerésibiruba lan ában oúnwenbun afáyeiragúlei siélu.

³⁶ Gagúraasun jumá, lun lárígiñeme lan jawánduni asúfuriruni queisi labúseerun Búngiu, gayára lámuga jerésibiruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun, siélu.

³⁷ Tariñajare Lerérun Búngiu luágu lagíribudun Crístu ubouágun.

Málújali ánjein fúbin le lúnbei liábin,

madárasarunbei sarágu dan.

³⁸ Le nerésibirubei queisi richáguati nigibugiñe, labágariduba láu lafíñerun nuágu, líña laríñagun Búngiu.

Ánjein leféridira lafíñen, magúndaanbadina lúma.

³⁹ Wagía, mítaraanbádiwa queí gürígia ja eféridirubalin jafíñen luágu Búngiu, ába jeféridirun, wasígiruba láu sun wafíñen luágu daríme woúnwen, belú támuga wawáni siélu.

Luáguti afíñeni

11

¹ ¿Cáteigi afíñenibei? Afíñeni, achoururúni le gumúti luágu wabjibeí lan le wagúrabubei, lúma wachoururuni le gumúti luágu nírein lán buri cátei láu sun maríjin wamáni.

² Niján luwúyeribei meja jafíñen jádaangiñe binádu wagúbürigu luágu Búngiu, ába lagúndaarun jáma.

³ Láu wafíñen, wasúbudirei luágu Búngiu lan adügübalin ubou lúurügü lerérun, le lubeíti ubou le waríjubei guetó, máma lídaangiñe cátei lé meja aríjuabei ladúgüwa.

⁴ Láu lafiñen Abél, dagágüda lumúti le labúseerúbei Búngiu sügü láu le ladágaragüdübei Caín, ligía lerésibirunbalin Búngiu queisi richáguati, ába lerésibiruni ladágaragüdün lun. Láu sun lubeíti jilá lan Abél, nijángua luwúyeri lafiñen queisi jémpulu woun.

⁵ Láu lafiñen Enóc, lanügüwa siélun mouñwenga, áni madárirúnwati lúgubu lugúndun barü lani meja Búngiu. Áni tarifañare Lerérun Búngiu luágu, luágu lubáragifebei lán meja lanügün Enóc, gúndan lan Búngiu láu ya ubouágu.

⁶ Ánjeinti wagía, siñáti gúndan lan Búngiu wáu ánjein mafiñen wabei luágu, lugúndun lun wayárafadun lun, gásu wafiñerun luágu njein lan áni líchuguba jafáyeirúja ja áluajabalin.

⁷ Láu lafiñen Noé, dan le lawísarunbalin Búngiu luágu ladágaruba lan ában ouñwenbun gúnran, láu sun maríñijajagili lan gúnran, ába ladügüni le lubeíbei Búngiu, ába ládaragun ában ouñwenbun ugúnein lun lasálbarun jáu lufámilian. Arúfuda lumúti lafiñen Noé ouñwenbun mafiñeni le jawágubei jíbiri güría ubouágu. Ába lanügüni Búngiu Noé queisi ában wügüri richáguati lúma, luágu lafiñen.

⁸ Láu lafiñen Abrahám, dan le lagúarunbei Búngiu lun lun lígiruni lageira lun lídin lídoun ámu fulásu le lúnbei láni lan, ába ladügüni le lubeíbei Búngiu, ába láfuridun lageirañe, ibidifionga lun jalíñounbei lan.

⁹ Ába laganouñ lídan iséri fulásu ligía, láu sun teréncha lan ñi, ladüga lafiñen luágu lerérun Búngiu lun luágu líchugubei lan fulásu ligía lun. Laganouá tídan múna adügütu láu jára anímaalu, ligía méme giñe jadügübei Isáac, le liraü, lúma Jacób, le libári, ladüga jalágaante lan fulásu ligía lúmagiñe Búngiu.

¹⁰ Adüga lumúti Abrahám sun líra ladüga agúrabaja lan lebélorun lídoun lubuídun ubúruyu siélu le ladügübei Búngiu, le adúrurubei lun sun dan.

¹¹ Láu giñe tafiñen Sára, láu sun meja weíyaaru tan lun tagáraüdü, resíbi tumúti ubáfu lúmagiñe Búngiu lun tagáraüdü, garaütu ában irájü ladüga tafiñerun luágu lagúnfulirubei lan Búngiu le lariñagubei.

¹² Láu sun lubeíti weíyaali lan Abrahám lun garaü lan, ñúbinti lun ganébaanfaangubei lan sarágu, quei warúguma ja siélubaña, quei giñe lágu buri ságoun le lárubei béya le siñábei labájüdü.

¹³ Jiláguatiña Abrahám jáma lirájüñü láu jafiñen luágu Búngiu, merésibirunga jamei sun le uágubei lariñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun, subúdi jamúti luágu lídaanme lan dan le lúnbei liábin, lagúnfuliruba lan Búngiu láu lerérun, ába jagúndaaragun luágu. Subúdi jamúti luágu máma lan jageira ubou le, jayábin rügüña ebéluja queisi teréncha ya.

¹⁴ Güría ja aritagubaña ítara, arúfuda jamúti luágu jáluaja mémeña lan ában ageiraü lun jageirame.

¹⁵ Lun jamúga fulásu lan le ñigiñe lubei jáfurida ageiraübei le jáluajabei, gayáraayati jamúga jagiribudun járiogún ñjin.

¹⁶ Ában buga ageiraü buítimaati labúseerúbei, ageiraü le siélubei. Ladüga njein lan jarítagan luágu cátei le lánina siélu, ligía úa lubei nibúsigari lan Búngiu lun Jabúngiutebei lan, ába laráanserun ában fulásu joun siélu.

¹⁷ Dán meja le louchagunbalin Búngiu Abrahám láu lariñagun lun lun láfaruni liraü le Isáac jilágubei lun ladágaragüdüni lun, afiñe mémeti luágu Búngiu, rúguati yebe lúngua lun ledéreggeruni liraü le ábanrügüti,

¹⁸ Láu sun aríñagaali lán buga Búngiu lun luágu sarágubaña lan linébaanfaangu lídaangiñe Isáac.

¹⁹ Subúdirügü liñáali Abrahám luágu gabáfu lan Búngiu ásta lun lásaaragüdüni Isáac lídaangiñe ouweni, áni ítagaraüyebe ladügüni Búngiu láu líchuguni Isáac lárigoún lun Abrahám lubáragiñe yebe láfaruni.

²⁰ Afíñeti Isáac luágu ladügübei lán Búngiu le lariñagubei, ába lariñagun joun lirájüñü ja Jacób lúma Esaú luágu labínirubaña lan Búngiu lídan dan le lúnbei liábin.

²¹ Lau lafiñen Jacób, dán meja le louwe lan, biní lumuti cáda ában jádaangiñe lirájüñü José, ába ladímurejan luágu luweirigin Búngiu, ragüñu luágu lígiri lubádan.

²² Láu lafiñen José, lubáragiñe louñwen, aríñagati luágu jáfuriduba lan Israelítagu Ejiptogiñe, aríñaga ligía lun janügüni lábu jáma dánme le jígiruni fulásu ligía.

²³ Láu jafiñen lagúbürigu Moisés, dan le lagüriajouñbei, ába jarámuduni luágu ürüwa játi, ladüga jaríjin luágu buídumeraü lan, janúfudetiña luei lúrudu le líchugubei urúei lun jañáradawagüdüniwa wügüriña irájüñü.

²⁴ Láu lafiñen Moisés, dan le wügürijali, májati lun lanügüniwa queisi tiraü liraü lurúeite Ejipto,

²⁵ Jímein lumúti lasúfurirun jáma lánigu Búngiu lubáragiñe laganouñ buídu tídan lúban urúei, to lánina figou. Subúdi lumúti luágu madúra lan luwúyeri ugúndani ligía sarágu dan.

²⁶ Rísitimaati lasándiragun lúngua láu lasúfurirun ünabuni lueígiñe Crístu le lúnbei liábin, sügü láu laganóun lídan sun lirísin Ejipto, lugúndun luágu afáyeiruaiaü le lúnbei líchuguni Búngiu lun, líchigei larítagun.

²⁷ Láu lafiñen Moisés luágu Búngiu, ába lígiruni Ejipto, manúfudeiga luei ligáñi urúei, reídeiti derégüdagu lídan larítagun camá jamuga arítagu líña lun Búngiu le marijínbei.

²⁸ Láu lafiñen Moisés ladúgei fédu le giríbei páscua, ába loúnajan abájichaguei tubéneri jában Israelítagu láu jítaü lun dánme lan le lásügürün ánjeli le lánina oúweni, máfarun lámuga ní ában jaraü Israelítagu le íbugañaü.

²⁹ Ladúga jafiñen Israelítagu luágu Búngiu, ába ladügün Búngiu üma joun lídaangiñe dúna le giríbei Barána Funáti, lun gayára lan jásügürün eíbugeima camá jamuga müa le mábeiti. Dánti le jabúseerúnbei Ejiptona lun giñe jásügürün quei jagía, ába ladáuragun dúna jáu, ába jañáradagun.

³⁰ Láu jafiñen Israelítagu luágu Búngiu, ába jamácharun geyégu láu lubárierun ubúrugú Jericó ságü bináafin luágu sédú wéyu, ába leíguadun loúba lubárierun ubúrugú ligía.

³¹ Afíñetu Raháb, tó meja jóru, luágu Búngiu, ába tarámuduniña Israelítagu aríaajatiña túbiñe. Ladúga cátei le, máfarúnwatu lídan le jáfarawagún magáambaditiña lun Búngiu lídan fulásu ligía.

³² ¿Cába ámu cátei nariñaga? Louguabei dan nun lun nabürüjan luágu Gedeón, Bárac, Sansón, Jefté, David, Samuél luma jawágu profétagu.

³³ Láu jafiñen, siríguatiña buri fulásu, agúmadija jagía buídu, íderagua lumútiña Búngiu queisi lariñaguni joun. Darú lumuti Búngiu jayúma liñún jawei,

³⁴ ñegútiña wátu geméti janárimeti, séfutiña luei jáfarawagún jilágubei táu efeín. Ába jeredun ja mérebaña, nübintiña lun gabáfubaña lan wuríburugu, ába jásiiragúniña jáganiñu.

³⁵ Ñiñanu wúriña ásaaragüdüwatiña jadújeñu lídaangiñe oúweni joun.

Añájein giñe jíbiri, jiláguatiña lídan luweírin asúfuriruni ladúga jamájan jíchuguni janágan luágun Búngiu lun jamúga gayáraabei lan jígirawagüdüniwa. Jímein jamúti jáfarawagún jilágubei luágu líri Búngiu lun gayáraabei lan jásügürün lídaangiñe oúweni lídoun ában íbágarí le buíditimaati siélu.

³⁶ Jíbiri, áfagatiña léjerajóun jáu, abeichúni, agúrawagúni láu güringüri, luma adaürüni furísunrugú.

³⁷ Áfarawagúatiña láu dübü, asíarajoúatiña jamídan jámagua, oúchawagúatiña lun jígiruni Búngiu, áfarawagúatiña táu efeín, anúrajatiña jábiñegiñe, ába jeréderun eíbugañajádügü, darúgu jóúgua láurügü jára mudún luma jára gábara, fugiábugu, láu idjjeri, oúserúa wuríba.

³⁸ Gürgía buri jagía ja ní lubei ubou madúna lumútiña, eíbugañajádügü jáña buga lídan buri fulásu mageírawati, áraabu, lídan buri lilúlun dübü weínamuti luma lídan buri júyu le múaruguti.

³⁹ Sun jagía, láu sun buídu lan afíñeni le jawágubei ligíbugiñe Búngiu, merésibirun jamúti lé buga uágubei lariñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun lumútuñiña, ladúga machúlú lan Wasálbaragüle uboútagun lídan jadáani,

⁴⁰ labúseerun Búngiu lun lídaanrügüba lan ában wáma jayábin lun jerésibiruni abíniruni le líchugubei Crístu joun lánigu.

12

Rúwamei waríjin luágun Jesúsu

¹ Ítara líña meja jagáburidun sun jíbe gürgía jagía lídan dan le sügüjalíbei, láu jafiñen luágu Búngiu. Ában jémpulu jagía woun lun ítara méme lan wagáburi. Íbágarí le, queisigubeirügü ában eíbaaguni, gidáwamei sun le erédejabaliwa wawáriu, luma figou le agúragubaliwa, adúga wamei eíbaaguni le wabáragíñebei láu gurásu, láu sun wafiñen luágu Jesucrístu.

² Rúwamei waríjin luágun Jesúsu, le ídaangiñebei liábin wafiñen, le giñe abuíduragüdübalin wafiñen le gumúti. Súfuriti Jesúsu luágu gurúwa, meberesenga ligía láu nibúsigarídúna lan luwúyeri oúweni ligía, lugúndun subúdi lání luágu lásun lánme lasúfurirun, lagúndaaruba lan, ába lañúurun lueígiñe louñwenren Búngiu.

³ Lídan le jóuchawagúniwa, samína jumá lubeiti luágu lání Jesúsu jémpulu, luágu lawánduni sarágu súfuri jámagiñe gaffiguntiña, ligía mabúchadalá lubei juágu, máburujan ligíame jarúna.

⁴ Machúlügídün dímunon oúweni lídan jageíndagun luma figou quei ligía.

⁵ ¿Bulfei jumásan dímuire le líchugubei Búngiu jun queisi lirájüñü? Láriñajare tídan Lerérun. Niráü, míchigabá mabájüdüni luágu abeichúni le líchugubei Labúreme Búngiu buágu lídan le wuríba lan bigáburi,

máburujan ligíame barúna dan le ladeínjan bun.

⁶ Lugúndun arúfudajati Búngiu joun ja jínsiñebaña lun, beilumutiña giñe ja lerésibirubaña queisi lirájüñü.

⁷ Áfaga jumei abeichúni lúmagiñe Búngiu, lugúndun louseruñadün queisi lirájüñü. ¿Nñjein funági isáani mabeichun lumúti lúguchi?

⁸ Ánjaün mabeichun lan Búngiu, queisi labeichuniña sun lisáanigu, mámarügü jíña lisáanigu ja tímatisaatiña, bástadi jugúya.

⁹ Dán meja le ñübürigidiwa, beíjamutíwa meja wagübürigu, áni inébetiña meja woun. Lúntimaati wagáambuni Wáguchi le siélubei, lun gabágaribadiwa lan.

¹⁰ Jabeichuniwa meja wagübürigu ya ubouágu lúnrügü murúsun íbágari le, lun jagúriajaniwa buídu según jabáfu, ánjeinti Búngiu, lun waságarun buíti lidaangiñe labeichúniwa, labeichawa lun ladügüniwa lun buídu wamá itara quei buídu lan.

¹¹ Inárüni luágu úa lan abeichúni áuti wagúndaara lídan le werésibiruni, gárirügüti woun, ánjeinti ja afúrendeirubaña lidaangiñe abeichúni, íbjatiña ában íbágari lánina ísuruni lúma darángilau lidaangiñe abeichúni ligía, lárigiñe.

Mamájara wamá lun Búngiu

¹² Rújuma lubeíti iséri érei lun jarüna le bucháalibei uágu lárigi asúfuriruni, lúma lún buri jigáchürügü le débilitalibei,

¹³ áluaja jumei úma le surúbei. Mígira jumá lébuna chugéguau lídan úma luei jeíguadun ja débilitañabaña lídan jafiñen, nderaguarügü jumáña lun jóüdin jabáruaguouñ lídan jafiñen.

¹⁴ Jóucha jumá lun lídan jumá darángilau jáma sun gürígia, abágarideina ában íbágari le jarúmati, lugúndun le wíyebeli igáburi, siñábei lachülürün lúmoun Búngiu.

¹⁵ Touñigi jumá luei nñjein lan ában jidaangiñe meíbugunti buídu lúma Búngiu, ábame leféridiragüdüni jafiñen jíbiri queisi ladügüni jídurü gífti le abíñaragubalin sun le agúurubei luágu.

¹⁶ Úa la ni ában jidaangiñe agámariduti mamárieidunga, míchugun ligíame mebéreseni luágu cátei le lánina Búngiu. Ligía cátei le meja ladügübei Esaú, ába lalúguruni lirícha queisi íbugañaü luágu ában asíedu eígni.

¹⁷ Subúsiti jun luágu lárigiñe lán buga ladügüni, buséngili yebe lerésibiruni labínirun lúguchi queisi íbugañaü, mabijin láali, siñáali lasáansiraguni lúguchi le adüga lálalibei láu sun layájuañan Esaú láu igárigu.

¹⁸ Jugúya, mayárafaduntün lun cátei le gayáaraabei jasándiruni queisi lasúseredun joun Israelítagu dán meja le jerésibiruni binádu lídaradun Búngiu jáma. Yaráfatiña meja lun wübü le Sión, le durúngubei láu wátu geméti, le ñí lubei nñjein lán meja lubúriga lúma luribouga,

¹⁹ magáambun jumúti gíñe lamúri fidu lúma lumálali Búngiu le adímurejabei joun. Ja agáambubalin umálali ligía, ayúmuraguatiña lun jebé lan ladímurejan joun.

²⁰ Jadügünbalin lúga lugúndun luweírín janúfude luei lagúmadijan Búngiu, ladüga laráñajare. “Le íchuguti lugúdi luágu wübü, afarúalá jílagubei láu dübü o táu lan ában efeín, íbini ában lan anímaalu”, ladüga fulásu ligía, nñjein Búngiu ñi.

²¹ Weíríti lanúfunejabu cátei le jarjúbei, darí lun laráñagun Moisés guánarügü. “Nadádagaruña láu anúfudei.”

²² Ánjein jugúya, lábugiñe iséri darádu, ñübinjadün lun cátei weíríti sügü láu le únbei jayábin já buga lábugiñebaña binádu darádu. Yaráfaadün lun wübü Sión le siélubei, lílanaadün lubúrugate Búngiu le winwanbei, le ában Jerusalén le siélubei, le ñí lubei jagánawa sun ánjeligu, ja áduragubaña lun jíchugun uweíríguni lun Búngiu.

²³ Lídaañadün jadámurin lirájüñü Búngiu ja bürüwañubaña íri siélu. Lun Búngiu le agúseragüdübaliña sun gürígia jayárafada, lídaañadün ában jáma ja ouwegubaña ja buídubaña igáburi ubouágu, áni buíngüda lumúti Búngiu lubuídun jagáburi siélu.

²⁴ Ñübinjadün lun Jesúsu, le búyei lun iséri darádu, bajíwaguadün láu líta Jesúsu lun lachübúniwa jíffgoun, le ábanbei cátei weírítimaati sügü láu le labúseerubei líta Abél —lun lagúseragüdúniwa Cain luágu láfaruni Abél jílagubei.

²⁵ Ligía mamájara jumá lubei jagáambuni Búngiu. Meséfujaña ligía meja Israelítagu ja mebéresenbaña láu Búngiu, dán buri meja lerérunbei joun lidaangiñe Moisés, le ábanbei lílana ubou, gúbume siñá lan weséfurun ánjein wíchiga wanágan luágun Búngiu lídan le ladímurejan woun lidaangiñe Liráü, le lílana siélu.

²⁶ Jíngígüda lumúti meja lumálali Búngiu ubou lídan dan ligía, ánjeinti guetó laráñajare. “Nánjingichagüdúbeiya mámarügü ubou, ásta gíñe siélu.”

²⁷ Dan le laráñagun “nánjingichagüdúbeiya”, míni lan luágu lagídarúba lán buri cátei le márügüdünbei luágu ébuu derébuguti, ábame leréderun le siñábei lánjingichúniwa.

²⁸ Arúejani le líchugubei Búngiu woun siñáti lánjingichún. Rúwama lubeíti eteíngiruni lun Búngiu luágu líra, judúgua wamá lun láu inébesi lúma gúnfuli queisi labúserun,

²⁹ lugúndun lagúmchaguagüdúbei Wabúngiute sun cátei le mabuídunti queisi lagúmchaguagüdün wátu geméti cátei.

13

Ída lúba lan wagúndaaragüdüni Búngiu

¹ Jinsiñegua méme jumá júmagua queisi idújeñu lueiñeñi Jesucrístu.

² Mabúlieida jumei lun jebélaagüdüniña achülürütiña júbiñoun láu ugúndani. Sarágu jáña güriquia, rújaña ubaráu joun ánjeligu láu jadügüni cátei le, ibídiñoun joun.

³ Jarítagua jumá jawágu adaürütiña, queisigubeirügü jamúga giñe jadaürüña lan jáma. Jarítagua jumá jawágu ja ouserúabaña wuríba, quei níjein lan giñe ában úgubu juágu le gayáraati lasúfurirun.

⁴ Buíti cátei lun jagámaridun, áni lúnti júmagua jumá dari lun jóunwen. Ja asáansjatiña jámari lagúseragüdübaña Búngiu, lagúseragüdübaña giñe ja adügübaña salúfuri.

⁵ Míchiga jumei jinsiñejabu luágun seínsu, gúnda jumá láu le júmati, lugúndun líchugubei Búngiu le jemegeirubei jun. Aríñagaali. “Natoúnigirubadibu, mígirun nábuma.”

⁶ Gayáraati lubeiti waríñagun láu afíñeni.

Nabúreme Búngiu íderagubalina, manúfudebadina.

Siñáti jadügün güriquia ni cáta náu ánjeingubeirügü busén Búngiu.

⁷ Jarítagua jumá jawágun ja arúfudajabaña jun, ja apúrichijabalin ugánu láni Búngiu jun, samína jumá luágu buíti le nübinjalibeí lídaangiñe jabágari, falájumei jémpulu le láni jafíñen.

⁸ Masáansiragunti ligáburí Jesucrístu, ligía meme güñaarü, ugúñe, lúma súnwandan.

⁹ Mafálara jumá arúfudajani le ámuñegueinarügüti luei le larúfudajabei Jesúsu. Resibítá wawáni érei lúmagiñe línsiñejabu Búngiu, siñáti terésibirun wawáni ni cáta lúmagiñe lúrudu buri luáguti eígni. Igáburí ligía, miábinti lun ladügüba lan buíti joun ja afálarubalin.

¹⁰ Wagía afíñetiña luágu Crístu, ibíjatiwa giñe ában latárü, le gurúwabei le uágubei louwe Crístu luágu wafígoun. Ja asígirubaña láu binádu jagáburí juríu, siñáti gafánran jamá lídan le líchugubei loúnwen Crístu.

¹¹ Jafádirin juríu le íñutimaabei belúgüda lumúti játa anímaalu lídoun Fulásu Sándutimaati quei adágaragüdüni luágu figou, jágubu anímaalugu jagía, bougudi luei ubúругu lagúduá.

¹² Ítara líña giñe jílati Jesúsu bougudi luei ubúругu lun lachíbuni wafígoun láu líta guáñarügü.

¹³ Queimoun lubeiti lun Jesúsu, bougudin luei fulásu, bougudin luei binádu igáburí, asúfurireína únabuni luágu líri queisi lasúfurirun wawágu.

¹⁴ Lídan ubou le, úati ni ában fulásu wáma le adúraruti lun sun dan, wáluajañein ubúругu le lúnbe níjinbadiwa lan lárigiñe ibágari le.

¹⁵ Ligía lúnti lubei wichugun eteingiruni lun Búngiu súnwandan lídaangiñe Jesucrístu le wafádirinebei. Eteingiruni ligía, ligía luwúyeribeí adágaragüdüni le labúseerúbei Búngiu wámagiñe. ¡Rúwama lubeiti uweiriguni lun láu wayúma!

¹⁶ Mabúlieida jumá jadügüni le buídubei, lúma lun jafánreimruni júmati jádan ja mabíjinbaña, lugúndun níján buri cátei le áubei lagúndaara Búngiu.

¹⁷ Gagáambadi jumá joun ja arúfudajabaña jun, derégegua jumá júngua joun, lugúndun jagía ouñigirubarun juwáni, áni quei jasúbudiruni, gásu jagúserun ligíbugiñe Búngiu luágu jatouñigirunün. Jóucha jumá lun medéeragüdüñ jumáni jawádigimari, lugúndun mabuídunbei jamúga giñe líra jun.

¹⁸ Ayúmuragua jumá lun Búngiu wawágu, choúru wamúti luágu darángilañu líña lan warítagun quei busén wabei buídu lan wouserun lídan sun cátei.

¹⁹ Amúriajatina júma lun jayúmuragun lun Búngiu lúnya gayáraabei lan nídin aríjañ madíse.

Abíniruni buri lúma lagúmujoún buri mábugaí

²⁰ Ayúmuraguatina lun Búngiu, le íchugubalin darángilaü, le giñe ásaraagüdübalin Wabúreme Jesucrístu lídaangiñe ouweni, lun líchuguni sun ubáfu le busénwabei jun, lun jadügüni lugúndan. Wabúreme Jesucrístu ában le atoúnigiruti lumútuniña buídu queisi ában atoúnigiruti mudún. Ítara líña ladüga líta, le achoúrurubalin lidáradun Búngiu, le adúrarubei lun sun dan, wáma.

²¹ Ayúmuraguatina giñe lun Búngiu lun luwádigimaridun jídan, lídaangiñe Jesucrístu, lun gayáraabei lan jíchugun ugúndani lun. ¡Uweiriguni lun Crístu lun sun dan! Ítaralá.

²² Nidújeñu, ayúmuraguatina jun lun jerésibiruni dimúrei le abürüja náalibeí jun tídan murúsun gárada to.

²³ Níján ában ugánu jun— ¡furíjali wadúje Timotéo furísunrugugiñe! Ánjein nübin yájoun, nanügübei númagua dánme le nídin aríjañ.

²⁴ Mábuga níña joun sun tábutigu ligílisi lúma joun sun jíbiri wadújeñu lídan wafíñen. Mábuga jáña wadújeñu ja Ítalianu jun.

²⁵ Binílañ Búngiu sun jugúya, ítaralá.

LIGÁRADAN SANTIÁGO

Labürüjan Santiágo joun tilana liglisi buri ja chagágubaña

¹ Áu Santiágo, eseríwiduti lun Búngiu lúma lun Wabúreme Jesucrístu áu, mábuga níña joun ja jadúgawagubaña dúusu lirájüñü Israél ja chagágubaña lídan sun uboú.

Subúdi le nübinbei lúmagiñe Búngiu

² Nidújeñu, lúnti gúndan jumá dan le jasúfurirun furúmieguarügü oúchawagúni.

³ Subúdi jumáali luágu dan lan le louchawagún jafiñen, furéndeitimaatün gagúraasuni.

⁴ Ítara líña lubeíti, maríbadalá jarítagun luegiñe jóuchawagún, lubáragiñe líra, ígira jumeí oúchawagúni ligía lun líchugun lánwoun jugúraasun, lun loustarun lubuídun jigáburi, úouga mégeiti luágu.

⁵ Dan le ibídiñe lan jun cába lan jadüga lídan ában lénreengunga, amúriaja jumá lúma Búngiu, ábame lasúbudiragüdüni jun cába lan jadüga. Rulumuti Búngiu subúdi le jamúriajan lánigu lúma joun, quei jamúriajani, maríñagunga ni cáta joun luágu.

⁶ Lúnti jamúriajan láu afiñeni luágu líchugubei lan Búngiu le jemégeirubei jun, máma láu liloúguan afiñeni, le louga tafiñen, ítara líña quei ában lugúdi barána le lanügubei garábali luegiñe ában oúbaü lun luágun ámu.

⁷ Gürígia le medéeraaguadünti lafiñen, marítagalá luágu libjuba lan ni cáta lúmagiñe Wabúreme.

⁸ Lugúndun gürígia le afiñe líñabei, mafiñen, siñáti lasígirun ában igáburi le derégüdaguati luágu ni cáta.

⁹ Idújei le gudémebei, majírudalá luágu, gúndaalá luágu irisini le siélubei lubá.

¹⁰ Léti idújei le risíbei, manáangualá lúngua luágu, gúndaalá luágu larúfuduni Búngiu lun luágu mebégi lan lirísini lun ni cáta lídan cátei le lánina siélu. Lugúndun ítara líña risíti quei lufúlurin jíduru, le siñábei ladúrarun.

¹¹ Dan le láfuridun wéyu, ába lásüdün sarágu, ába lásaurün jíduru, ába leíguadun lufúlurin, ába lagúmichun lubuídunmeraü. Ítara lúba giñe risíti. lachúlürüba wéyu lun louñwen, ábame lígiruni sun láfaagun luágu seínsu.

Oúchawagúni lúma adúndeijoúni lun wuríbani

¹² Gúndaati gürígia le awándubalin oúchawagúni láu gurásu, lugúndun dánme le láfuridun láu buídu, libjubei ibágari magúmichaditi le uágubei laríñaga Búngiu luágu líchugubei lan joun ja jínsiñejabúbaña lun, queísi ában afáyeiruajaü, queísi ában ridi.

¹³ Dan le lebélorun lun ában gürígia lun ladügün cátei wuríbati, marítagalá luágu Búngiu lan ádarubalin cátei ligía lídoun, lugúndun mebéluti lídoun Búngiu lun ladügün wuríbani, máda lumúti giñe jádoun gürígia lun jadügüni.

¹⁴ Lubáragiñe líra, dan le lacháwajani luríban layúmajan mútu, ligía láburujan lídoun ladügün le wuríbabei.

¹⁵ Lídaangiñe buri luríban ayúmajani le, liábin figoú, ában ibágari lánina figoú barúti ouweni.

¹⁶ Nidújeñu jínsiñetiña nun, mayéedagua jumá júngua arítagua luágu lúmagiñe lan Búngiu liábin wuríbani.

¹⁷ Lubáragiñe líra, sun buíti le íchugubei woun, le úabei mégeiti luágu, lúmagiñe Búngiu le adügübalin lilámpuna siélu liábin. Búngiu súnwandan ligía méme lan, úati sáansiguatü lídan quei lilámpuna siélu le gabúlubudadíbei.

¹⁸ Ligía lugúndaabei lun ladügüniwa lirájüñüme láu wafiñerun luágu lerérun le inárüñibi, lun ítara wamá quei furümüñeti alúbajani le íchugúti lun Búngiu lídaangiñe buri cátei le ladügübei.

Ligáburi agúñfuliruni lúma Búngiu le áubei lagúndaara

¹⁹ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, cáda ában jídaangiñe lúnti aráanseñu lan lun lagáambun, áni lúnti jámaru lan lun ladímurejan lúma lun lagáñidun,

²⁰ lugúndun gürígia le gáñibeí, madügün lumúti le áubei lagúndaara Búngiu.

²¹ Ígira jumeí lubeíti sun iwíyeni lúma luríban igáburi le jídaangilibei, resíbi jumeí ugánu le bunáwaalibeí tídan janígi láu ünabuni, lugúndun gabáfuti ugánu ligía lun lasálbarunun juwáni.

²² Adüga jumeí le tariñagubei Lerérun Búngiu, máma lun agáambarügü jumáni. Ánjein jarítagua jubei luágu buídurügü lan lúnrügü jagáambuni Lerérun Búngiu, jeyéedaguaña júngua.

²³ Le agáambarügübalin, madügün lumúti le lubeíbei, ítara líña quei ában gürígia le ariagubei lúngua tídan ában isúbusein.

²⁴ Aríja lumúti ída líña lan, áni quei lídin, ítara labúlieiduni ída líña lán buga.

²⁵ Ánjeinti gürígia le jéchubei atúriajei Lerérun Búngiu le úabei mégeiti lídan, áni furáangugüda láwa lueígiñe figoú, mabúlieidun lubei le lubeíbei, adüga lumúti le laríñagubei Lerérun Búngiu áni gúndaati le úmatimaati.

²⁶ Gürígia le jarítagubei luágu gúnfuli lan lúma Búngiu áni siñá lumutu liñéñe erédera, leyéedaguña lúngua áni úati ju lan ligáburi lagúnfulirun lun ni cáta.

²⁷ Niján agúnfuliruni le jarúmabei, le áubei lagúndaara Wáguchi Búngiu. lun wíderaguniña magübürigujaaña jáma wúriña ja jiláaña úmari lídan jadíjerei, lúma lun madáseirun wamá láu buri cátei wuríbati le láni uboú le.

2

Lúnti ában lan láu janügíln sun gürígia

¹ Nidújeñu, queisi jugúya lan gürígia ja affínebaña luágu Wabúreme Jesucristu le weírígubei, moún lumúti ámu lan janügün ában gürígia jawei jíbiri.

² Quei buri jamúga, lun jamúga lebélorun ában wügüri lídoun jadámurin láu bágú gólu túma anáanguni finutu, belú ligía giñe ában gudémeti táu anáanguni juchécheeru,

³ ánjaun eténira lun le finubei anáangun buídu, lun jaríñagun lun. “Ñurúba ya lídan ubaráu buíti”, jaríñaga lun le gudémebei. “Amürü, reideibá rára, o ñurúba ya múarugu”,

⁴ janügüña ában gürígia ámu luei le ában, áni jagúseragüdüña láu luríban arítangun.

⁵ Nidújeñu jinsiñetiña nun, agáamba jumei cátei le. anúadaja láaña Búngiu ja gudémebaña lídan uboú le lun rísi jamá lídan jafíñen, lun giñe jerésibiruni arúejani le uágubei laríñaga Búngiu joun ja jinsiñejabúbaña lun luágu lichugubei lan joun queisi jalágaante.

⁶ Ánjeinti jugúya, rújumutiña gudémetiña lídoun busíganu. ¿Máma funági rísiñetiña ja wuríbabei jóuserunñ, áni baríjjamañ adúruujeina ligíbugiñoun lúrudu?

⁷ ¿Máma jagía adímurejabaña wuríba luágu líri Cristu, le inébebei jun, le únbei jedéregeraqua júngua?

⁸ Ánjein inárüni lubei luágu gúnfuli jumáni liñun-ágei lúrudu queisi taríñaguni Lerérun Búngiu. “Jínsiñelá gürígia bíledi bun quei bínsiñegua búngua”, buíti jadüga.

⁹ Ánjein máma lubei ában láu janügüniña sun gürígia, jadügüña figoú, dürügua jumúti lilúrudun Búngiu.

¹⁰ Lugúndun ánjein agúnfulira ában gürígia láu sun lúrudu, ígira lagúnfulirun ában lídaangiñe, gadúnrunti luágu ladúraaguni sun lugúmadin lúrudu.

¹¹ Lugúndun Búngiu méme le aríñagubei. “Madügabá salúfuri”, aríñagati giñe. “Máfarajabá.” Ánjein lubeíti madügün gürígia salúfuri, áni áfarajati, mídinti láu le lubeíbei lúrudu.

¹² Jugúya, lúnti jadímurejan, agáburida jugúyame queisi lúntiña jagúserawagüdüñ láu lúrudu le furáangugüdbaliwa luei lubáfu figoú.

¹³ Ja magúdemejabubaña joun ámu, magúdemejabubei giñe Búngiu joun lídaanne wéyu lánina agúseruni. Ánjaña ja gudémejabubaña, buídubei jáfuridin lídaanne lidáni agúseruni.

Afiñeni lúma wadágimanu

¹⁴ Nidújeñu, ¿cásan ju lan laríñagun gürígia luágu affíne lan luágu Cristu ánjein madügün ni cáta lun larúfuduni? ¿Gayáraati funági lasálbaruni affíñeni ligía?

¹⁵ Quei jamúga gueto, níjein ában idújei wügüri o würi emégeiruti anáanguni lúma eíginí,

¹⁶ laríñaga ában jídaangiñe lun. “Buídulá lídin bun, darúguabá boúgua, jou amürüme,” áni míchu lumúti le lemégeirubei lun, ¿cági ju lan líra?

¹⁷ Ítara líña lasúseredun lúma affíñeni. ánjein marúfudun jamá gürígia láu cátei le jadügübei, affíñeni lábuguartügü, itara líña quei ában cátei jiláali.

¹⁸ Fágua níjeinbei aríñaguti. “Amürü affíñetibu, áu adüga numúti le buídubei.” Áu Santiágo aríñagatina lun idújei ligía. “Arúfudabeíti bafíñen nun bougudin luei buíti le badügübei, narúfudeime naffíñen bun láu buíti le nadügübei.”

¹⁹ Affíñetibu luágu ában rügüñein lan Búngiu, buíti badüga, affíñetiña giñe máfiñu luágu líra, adágagara jagía láu anúfudei luei.

²⁰ ¿Májatibu bafíñerun, ibídiouga táu amürü le, luágu jiláñu líña lan lafiñen gürígia ánjein marúfudun lan láu le ladügübei?

²¹ Resíbi lumúti Búngiu Abrahám, le binádu wáguchi, queisi richáguati ligíbugiñe luágu le ladügübei dan le lánjarun lún yebe láfaruni Isáac le liraú jilágubei queisi adágaragüdüni lun Búngiu.

²² Aríja báali luágu arúfuda láni Abrahám lafiñen láu cátei le ladügübei, áni ñúbinti lafiñen lun dayárubei lan láu cátei le ladügübei.

²³ Ítara líña lagúnfulirun le búruwañubei tídan Lerérun Búngiu. “Affíñeti Abrahám luágu Búngiu, áni luágu lafiñen, ába lerésibiruni Búngiu queisi wügüri richáguati ligíbugiñe.” Áni aríñawagüati luágu Abrahám, “lumáda Búngiu.”

²⁴ Aríja jumáli lubeiti, luágu resíbi láni giñe Búngiu wügüri luágu buíti le ladügübei, úara lúma laffiñen, áni mámarügü luágu laffiñen.

²⁵ Ligía méme meja asúseredubei tun Raháb, to jóru lídan dan le sügüjalibei. resíbi lumútu Búngiu queisi richáguatu ligíbugiñe dán meja le tarúfuduni taffiñen luágu láu cátei le tadügübei —safá tumútiña loúnagülegu Josué, ába tideraguniña lun jagáribudun lídaangiñe ámu úma.

²⁶ Ítara quei jiláñu líña lan úgubu ánjein úa tubeí uwáni lídan, jiláñu líña giñe jaffiñen ánjein marúfudun jumá láu cátei buíti le jadügübei.

3

Lúnti wabúgurunun wañéñe wayúmulugu

¹ Nidújeñu, moún lumuti añájein lan sarágu jídan ja adáagutiña jóungua arúfudajatiñame lánina Lerérun Búngiu lugúndun subúdi jumáli luágu wagía lan le arúfudajabei, derégúdatimaabei lan wagúserawagúdüñ.

² Sun wagía adúgatiwa cátei charáti, ánjein njein lubei ában gürigia madügünti ni murúsun charáti lídan le larañagubei, ában wügüri buíti le gumúti ligía, le giñe gayáraabei labúguruni sun lúgubu.

³ Dan le wagürüni jayúma anímaalugu lun jagáambuníwa, gayáraati wabúguruni sun jágubu.

⁴ Aríja jumoún buri giñe ugúnein, láu sún buri weinamu tan áni jéburiti garábali le ádajabarun, abúgura lumútu abúguruti láu ában liraúraü simúnu le ñjin lumúti labúseera.

⁵ Ítara líña giñe lasúseredun lúma wayúma, ában cátei ñúraúraüti, áni gayáraati ladügün sarágu buri cátei weinamuti. ¡Láu murúsun wátu geméti, gayáraati lágudün ában ouñwenbun áraabul

⁶ Ítara líña wayúma quei ában wátu geméti. Gayáraati wadügün sarágu wuríbani láu, gayáraati lagádeiruni sun le wagiabei. Gayáraati líchuguniwa lídoun wuríbani lídan sun wabágari, Máfia guánarü lébunabei sun le.

⁷ Gayáraati lagídaruni wügüri jagáñi sun jawúyeri anímaalugu gáñitiña—dunúru, jéwe, jáma anímaalugu baránajana—áni adúga láali.

⁸ Úati ni ában lun gayára lan lagídaruni ligáñi wayúma. Ában wuríbati ligía le mígiraguagüdüñbei lúngua, áni buin líña láu peisini le gáfarajati.

⁹ Láu méme wayúma wadímureja buíti luágu Wáguchi Búngiu, láu giñe wíñaraguaña gürigia ja ladúga Búngiu lenége.

¹⁰ Lídaangiñe méme ában iyúmaü láfurida dimúrei buíti lúma íñaraguni. Nidújeñu, moún lumuti ítara lan cátei le.

¹¹ ¿Gayáraati funági láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában? Siñáti.

¹² ¿Gayáraatisan tagíndun ában tídibu figi fáluma, ódi gayáraati tagíndun tídibu beibeí figi? Siñáti giñéti láfuridun dúna bímeti lúma dúna básuati lídaangiñe méme ában.

Subúdi le inárünibeí

¹³ Ánjein njein lubei ában chu táu jídan, gunfaráanda ligía, arúfudaleí láu lubuídun loúserun, láu únabugubuni le líchugubei lisúbudin lun.

¹⁴ Ánjein njein lubei gimúgaü tídan janígi, áni jadügüni cátei láu jarítagnun juágun guánarügü, moún lumúti janáangun júngua luágu jisúbudin, lugúndun iyéeni líra.

¹⁵ Máma niján luwúyeri subúdi le ñübinbei lúmagiñe Búngiu, ában subúdi le lánina ubou líra, le lánina jasáminan gürigia, le láni méme Máfia.

¹⁶ Lugúndun le ñi lumuti gimúgaü lúma marítawaguni jawágun ámu, njein chagáguau ñi lúma sun luwúyeri wuríbani.

¹⁷ Ánjaña ja gámabalin subúdi le lúmagiñebei Búngiu, furúmiñe njein ában ibágarí jarúmati jawágu, gálumatiña, areidatiña, gagáambaditiña, gudémejabutiña, adúga jamúti le buídubei, ában lábu janügüniña sun gürigia, furáangutiña.

¹⁸ Ja álujabalin darángilau, bunáguatiña ílaü lun lalúbajoúniwa ában ibágarí le richáguati jádan, lúma jádan ámu.

4

Gamádagauü lúma ubou

¹ ¿Cá buri ueígiñe jabúseera jawúribujan, lúma jageíndagnun? Ladúga buri lagübüri ayúmajani le jídaanbei súnwandan.

² Buséntün som cátei, queiti siñá jumani ibíja, ába jáfarajan. Gimúgatün luágu som cátei, queiti siñá jumani ibíja, ába jageíndagnun. Mibíjin jumúti le jabúseerúbei lugúndun mamúriajan jumáni lúma Búngiu.

³ Ánjein jamúriaja, mibíjin jumúti lugúndun luríban jamúriajani, jabúseeruni lun jagástaruni luágu lagübüri jugúndan.

⁴ ¡Gürigia múaraantiña! ¿Ibídíñetísan jun luágu ánjein lan gamádagua jubei lúma ubou, jáganíñein lan Búngiu?

⁵ ¿Jarítaguatúnsan luágu mála lan le taríñagubei Lerérun Búngiu luágu buri cátei le? ¿Jarítaguatún funági luágu Espíritu lan le lagánawagüdúbei Búngiu wádan ában lan espíritu le lánina gimúgaü? Uá.

⁶ Íderagua lumútiwa Búngiu láu lareíni, láu líchuguni ubáfu woun lun wáfaruni gimúgaü le wádaanbei jilágubei. Taríñajare Lerérun Búngiu. “Rúlumuti Búngiu lanágan jawágun ja barúgubaña jóungua, áni íderagua lumútiña ja únabugubaña, láu lareíni.”

⁷ Rúgua jumá júngua lábugiñoun leréreejan Búngiu, rára jumá derégüdagu láu lubáfu Búngiu, mabáfu lámuga Máfia juágu, ábame lanúrajan jueí.

⁸ Yaráfa jumá lun Búngiu, ábame giñe layárafadun jun. Jugúya le busénbei jesériwidun lun Búngiu lúma lun ubou, gaffíngounjadún, ítara líña lubeiti, jarúmagüda jumei jigáburu túma giñe janígi.

⁹ Lídan le jayárafadun lun Búngiu, aságüríja jumá luágu jifíngoun láu águirau. Gáritá janígi luágu luríban jigáburu lúma Búngiu, sáansigualá jugúndan lun íruni luágu jifíngoun.

¹⁰ Ünabuguagüda jumá júngua ligíbugiñe Búngiu, ábame líchugunún íñgu.

Adímurejani luágu idújei

¹¹ Nidújeñu, madímureja jumá wuríba jawágu jíbiri. Le adímurejati wuríba luágu lidúje, o ladárirun lan lidúnrun, ladímurejaña wuríba luágu lílúrudun Cristu le aríñagubei luágu moun láni ladügüniwa, áni ladáriuña mégeiti luágu. Ánjein jadúga líra lubáragiñe jadügüni le lubeite lúrudu, jíchaaguña júngua queisi agúseragüdúti.

¹² Ában rügüñein agúseragüdúti, le íchugubalin lúrudu ligía, le Cristubei méme, lérügü gabáfubei lun lasálbajan o lun lagúnrinchagun. Ánjein bugúya, ¿cátabuñadíbugi lun badárirun lidúnrun ámu?

Machóururunwalá luágu jarúga

¹³ Guetó, agáamba jumei cátei le, jugúya le aríñagubei. “Ugüñe o jarúga wouídiba lídan ítaga fulásu, ábame webélujan ñi ában írúmu, wawádigimaríbei waseínsun lun wabíjin lánwoun.”

¹⁴ ¿Ída líñásan jasúbisuruni cába lan asúsereda jarúga? ¿Cáteiñeigi jibágari? Ítara líña quei jeméreedu le asálríagubei luágu murúsun dan, lárígiñe ába lagúmuhagun.

¹⁵ Aríñagarügütún jamúga. “Ánjein busén Búngiu, wabágariduba, ábame wadügüni le o líra.”

¹⁶ Ánjeinti jugúya, jadímurejan láu pántaü luágu cátei le jarítagubei lun jadügüni, áni sun pántaü le, mabuídunti.

¹⁷ Affínetina luágu ánja jumá lun sun le, wel, le subúdiabubei lun ladügün buíti áni madügün lumúti, ladügüña figou.

5

Ewéridijani joun rísitiña

¹ ¡Agáamba jumei cátei le, jugúya rísitiña le wuríbbabi igáburu! Chülüjiali óra lun jayájuajan, wágu jugúyame luágu buri lamíselu le lúnbei jasúfuriruni.

² Náláali buri jirísín, jou jamáaru jamútiri janáangun to fínuboun.

³ Gájüjali jigólun lúma jáni pláta, áni láu cátei méme le, aríjuati jarügüren, ábame jagúnrinchawagún lueígiñe camá jamuga láu wátu geméti. Oúndaraguaadún sarágu írisini lídoun buri lagúmujóún dan le.

⁴ ¿Ánti fáyeiti le míchu jubei joun ja ñadágimeinbalin jíchári? Ánjein jamúga gayáraati, lagújaña jamúga fáyeiti ligía luágu jidúnrun, agáamba lálali Búngiu jamúriajan ñadágimeintiña jagía juágu.

⁵ Rúguaadún júngua lun ában íbágari lánina wéndeí lúma ugúndani ya ubouagu, íbja jumáali sun le jabúseerúbei quei jadíbunedagüdúniwa anímaalu lubá jáfarun, yaráfaali giñe jagúnrinchawagún sun jugúya.

⁶ Rújadún jadúnrun ja madúnrunbaña, áfaragua jumáña jilágubei, madügünga jagía ni cáta le lébuna jáfaraguniña.

Gurásu lúma ayúmuraguni lun Búngiu

⁷ Ligía lubeiti, nidújeñu, gagúraasun jumá daríme líabin Wabúreme Jesús. Ábunaguti le agúrabebei ladügün alúbajani buíti, lúnti lagúrabajani furúmiñeti júya luágun líla linádirigu lúma lagúmujóún júya luágun lun láfunadun.

⁸ Gagúraasun jumá giñe, máburujan ligíame jarúna, lugúndun madíseeli líabin Wabúreme.

⁹ Nidújeñu, mequéjera jumá jawágu jidújeñu lueígiñe Jesucristu, magúserawagüdún jumámuga, yaráfaali lídáni Búngiu lun lagúseragüdún.

¹⁰ Nidújeñu, barü jumaña profétagu já meja adímurejabaña lídan líri Wabúreme queísi ában jémpulu lánina gurásu luágu asúfuriruni.

¹¹ Wagía, barü wamutiña ja awándubalin asúfuriruni queísi gürígia gúndaatiña. Agáambaadün luágu lugúraasun Job, áni subúdi jumáali gíñe ída líña lan fuleísei láni Búngiu lagúmujoún óra, lugúndun areídati Búngiu, gudémejabu.

¹² Loúgíñe sun cátei, nidújeñu, máfiñura jumá ni luágu líri siélu, ni luágu líri múa, ni láu ámu luwúyeri áfiñuruni lun jachoúruruni jerérun. Dánme le jaríñagun “ánja”, lun ánja lan, dánme gíñe le jaríñagun “uá”, lun gíñe uá lan, míchugun lámuga Búngiu jidúnrun.

¹³ Ánjein lasúfuriruña lubeí ában jídaangiñe, lúnti layúmuragun lun Búngiu.

¹⁴ Ánjein sándiñein lubeí, lúnti lagúarun joun tábutigu ligílisi lun jayúmuragun lun Búngiu luágu, lúma lun jájurudaguni láu áili lídan líri Wabúreme.

¹⁵ Dánmeti le jayúmuragun láu afíñeni, ábame lareídagun sánditi, áni ánjein gíñe afígounjaali lubeí, ferúdunawabei lifígoun.

¹⁶ Ligía, gúfese jumeí lubeí jifígoun joun jidújeñu luegíñe Jesucrístu, áni ayúmuragua jugúyame jawágu lun jareídagun. Weíríti lubáfu ayúmuraguni lun Búngiu le ladügübei gürígia le buíti táu sun lanígi.

¹⁷ Proféta Elías ában meja wügüri quei wagía, dan le lamúriajanbei lídan layúmuragun lun Búngiu lun májuyun lan júya, reideiti júya májuyunga úrúwa-irúmu-dimí.

¹⁸ Lárígíñe, dánya le layúmuragun, ábaya lájuyun júya, ábaya tájüchün sun inádirigu uboúagu.

¹⁹ Nidújeñu, ánjein egéyeda ában jídaangiñe lueí úma le richábei, liábin ámu lun lagíribudagüdüni,

²⁰ subúdi jumeí luágu furúmieguarügü lan agíribudagüdüti le afígounjabei lídaangiñe luríban lémeri, lasálbaruboun lan luwáni afígounjati ligía lueí tídin máfiougati, áni ferúdunagúdaleime sarágu lifígoun gürígia lé yebe acháragadubei.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN PÉDRO

Labürüjan Pédro joun afñetiña ja chagágubaña bougudi luei jageíra

¹ Áu Pédro, ában lání Jesucristu apóstolu áu, nabürüjañoun gárada to jun, jugúya lánigu Búngiu lan chagágubaña bougudi luei jageíra loubwawagu Pónto, Galácia, Capadócia, Ásia, lúma Bitínia.

² Nidújeñu, anúadaja láadün Búngiu Úguchili lúmagiñe meja binárü lun lánigu jumá, áni subúdi lumúti meja luágu lachülürüba lan ában wéyu lun itara lúba lan, ladúga ligía lan lugúndaanbei. Ligía larúmadagúdañajañoun lubei Sífiri Sándu janígi láu líta Jesucristu, adúgalaün lun gagáambadi jumá. Ibíja jumá lubeiti sarágu abíniruni lúma darángilá lúmagiñe Búngiu.

Louchwagúba jafiñen, ábame liábin buíti lídaangiñe

³ Rúwama uweiriguni lun Búngiu, le Lúguchibeí Wabúreme Jesucristu, luágu luweírín lugúdemejabu woun. Rújali iséri íbágarí woun queísi lirájüñü láu lásaaragüdüni Cristu lídaangiñe ouweni lúnya labágaridun.

⁴ Queísi lirájüñü wabeí, gayáraati weménigidun le gumúti luágu wabíjubei lan ubuíduni le aráanse láalibeí wabá, gayáraati weménigidun luágu werésibirubei lan alágan le areídañu lubei Búngiu wabá, siélu—ában alágan le lúnbei ladúrurun lun sun dan, le siñábei ladáserun, le siñábei leféridiruni lubuídun.

⁵ Goúnigi lumútiwa Búngiu láu lubáfu lugúndun afñe wamá luágu, lun gayáraabei lan wabíjini asálbaruni lídaangiñe asúfuriruni lánina ubou le, le aráanseñu lubeí wabá lárígiñeme lagúmunchun ubou.

⁶ Ligía lébubei buin jíña lan láu ugúndani, láu sun lúnti lán funa jasúfurirun sarágu ouchwagúni luágu murúsun dan.

⁷ Lúnti jasúfuriruni ouchwagúni ladúga itara líña lan jafiñen queí gólu—lúnti louchúniwa láu wátu geméti lun larijíniva ca lan luwúyeribeí. Afñeni le awánduti ouchwagúni ligía, buíti sügü láu gólu, lugúndun gagúmuchaditi gólu. Láu lubeiti jawánduni louchwagún jafiñen, ladímurejaba Jesucristu buíti juágu dánme le lagíríbudun ubouágun, jibíjuba giñe uweiriguni lúma inébesei lúmagiñe.

⁸ Jínsiñeti Jesucristu jun láu sun maríjin jumágili lan, áni láu sun maríjin jumágili lan, rújumaali jeménigi luágu, áni gúndaatün láu ában ouñwenbun ugúndani le siñá jumuti aríñaga láu dimúrei.

⁹ Ladúga méme luweírín jafiñen luágu Cristu, jerésibiruñein tasálbarun juwáni.

¹⁰ Lídan meja dan le sügüjalibeí, adímurejatiña meja profétagu luágu cátei le lúnbei líchuguni Búngiu jun láu lareíni, ába jáfaagun lun gunfaráanda jamáni luáguti asálbaruni le, le uágubei ladímureja Sífiri Sándu jádaangiñe.

¹¹ Subúdigúda lumútiya lání Cristu Espíritu joun wügüriña jagía le lúnbei lasúfuriruni Cristu lubáramegiwa, lúma uweiriguni le lúnbei liábin lárígiñe. Jagíati, ábaja jóuchun jasúbudiruni cátei lan gürígia ligía, lúma ídaba lan lasúsereda cátei le, le uágubei laráñaga Sífiri Sándu le jádaanbei joun.

¹² Ába lasúbudiragüdüni Búngiu joun luágu mámaba lan lídan jádáani lagúnfulirúa buri cátei le, luágu lídaanba lan wadáani. Asálbaruni lé meja uágubei jadímureja, ligía méme le uágubei japúrichija gürígia jun lídoun buri dan le, láu lubáfu Sífiri Sándu le ñúbinbei siéluñe. Ásta áñjeligu, buséñtiña jamúga giñe gunfaráanda jamáni buri cátei le.

Buséñti Búngiu lun wabágaridun ában íbágarí le jarúmati

¹³ Queí jagúrabajañein lubeí jerésibiruni jalágaante siélu, gidájumei samínaü málati jarítangunrugugiñe, lubáragiñe líra, derégúdagulá jarítangun, rújumei sun jeménigi luágu asálbaruni le lúnbei líchuguni Búngiu jun láu lareíni dánme le lagíríbudun Jesucristu ubouágun.

¹⁴ Queísi isáanigu gagáambaditiña, mabágarida jumá queí meja ligáburi jabágaridun lubáragiñe meja jasúbudiruni Búngiu.

¹⁵ Lubáragiñe líra, abágarida jumá ában íbágarí jarúmati le gumúti, lugúndun Búngiu le agúarubei jun lun lánigu jumá, jarúmati lídan sun cátei.

¹⁶ Taríñajare Lerérun Búngiu. “Jarúma jumá, lugúndun áu, jarúmatina.”

¹⁷ Queiti janügüni Búngiu queí Júguchi, Búngiu le ábanbei lábu ligáburi lagúseragüdüni jagáburi sun gürígia, lúnti júaradun lúma láu ában goúnigi sun dan le lúnbei jabágariduni ya ubouágu.

¹⁸ Sáiba láadün Búngiu lídaangiñe lagúbüri íbágarí lé meja jafúnrendeirubei jámagiñe binádu jagúbürígu, áni subúdi jumúti buídu luágu máma lan láu cátei gagúmuchaditi lafáyeirúa lebégi asálbaruni le, queísi buri gólu o pláta,

¹⁹ láu líta Crístu le gebégíbei sügü láu sun cátei lafáyeirúa. Derégewati Crístu lun loúnwen luágu wafígoun quei ában mudún le buídubei lídan sun luwúyeri, sálba wamámuga.

²⁰ Lúmagíñe lubáragíñe buga ladügüni Búngiu ubou, ába laráanserun lun Crístuba lan Wasálbaragüle, luágu lubeíti wafúleisein lachúlaagua Crístu lídoun lagúmujouñ dan le, lun lasálbaruniwa.

²¹ Lídaangiñe Crístu, ába jiyábin lun jaffíñerun luágu Búngiu le ásaaragüdúbalin Crístu lídaangiñe oúweni, ru ligía uweiríguni lun, ítara líña jiyábin lun jaffíñerun luágu, rújumeíme sun jeménigin luágu.

²² Guetó, láu gagáambadi jumá lun linárün Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu, jarúmaaru janígi lun gayáraabei lan jínsiñedun jidújeñu lueígíñe Jesucrístu jun le tímaitaati. Lúnti lubeíti jínsiñegua jumá júngua láu sun tarúman janígi, lúma láu sun jére,

²³ lugúndun iséri gürígia jugúya. Mámaadün jasáanigu agúbürigu ja goúwedaditiña, lirájüñjadün Búngiu láu jagáambuni lerérun le íchugubei íbágari, le gíñe adúrurubei lun sun dan.

²⁴ Taríñajare Lerérun Búngiu.

Ítara jáña sun gürígia quei jíduru,
líabin jaweirígün quei lufúlurin jíduru.
Dan le lásaurün jíduru, ába láburujan lufúlurin,

²⁵ ánjein Lerérun Búngiu, duráti lun sun dan.

Áni dimúrei le, ligía ugánu le lánina asálbaruni le uágubei laríñawagúa jun.

2

¹ Ligía, queisi lirájüñjadün lubei Búngiu, ígira jumei lubeíti sun luwúyeri wuríbani, sun eyéeni, biángua lan ígibu, gimúgäu, lúma sun luwúyeri marásualugu.

² Ítara quei jabúseeruni irájüñü figígiña míligi jarúmati lun gayáraabei lan jaweínamudun, ítaralá gíñe busén jumá lun jatúriajani Lerérun Búngiu buídu lun gayáraabei lan ledébugudun jaffíñen luágu Crístu.

³ Subúdjíadün murúsun luágu luweírín lubuídun louuseruníwa Crístu, lúnti líchugun subúdi ligía ában oúnwenbun ayúmajani jídoun lúntima jasúbudiruni Crístu.

⁴ Ayárafajoúa jumá lubeíti lun Crístu le gabágaríbei. Rútiña gürígia mebéreseni luágu, ánjeinti lun Búngiu, ítara líña Crístu quei ában dübü le gebégiti sarágu, le lanúadirunbei lun ligíaba lan ébuu tun lílígílisin, áni sun ja afíñebaña luágu Crístu, jagía lílígílisinbaña Búngiu.

⁵ Ítara líña lubeíti, ígiraguagüda jumá júngua lun Crístu le rúlaalíbei íbágari magúmuchaditi jun, lun tadügüniwa ában témpulu buítu lun Búngiu jídaangiñe, lun gíñe ítara jumá quei fádírigu ja derégeguatiña jóungua lun Búngiu, ja íchugubalin cátei le áubei lagúndaara lun, lídaangiñe Jesucrístu.

⁶ Ligía gíñe taríñagunbei Lerérun Búngiu.

Nounajañein Crístu lun ligíaba lan dübü le weirígutimaabei tuágu nilígílisin lídan fulásu le gíribei Síón.

Áni ja afíñerutiña luágu, buídubei lídin joun.

⁷ Weíríti lebégi Crístu jun, jugúya le afíñebei luágu, ánjeinti joun ja maffíñebaña, mebégiti quei dübü le únbei jamájara ábunagutiña. Láu sun líra, gúnfuljiali le taríñagubei Lerérun Búngiu.

Dübü le únbei jamájara ábunagutiña,
ñübinja lun ligíaba lan furúmiñeti lídan bunáguai.

⁸ Joun ja maffíñebaña luágu Crístu, gúnfuliti gíñe le aríñawagúbei.

Ában dübü achúgeraguágúlei ligía, le eíguadagüdüti gürígia.

Ja madügünbaña gásu láu ugánu lánina asálbaruni lídaangiñe Crístu, chugéguatiña luágu, fériditiña gíñe lun sun dan, queisi laráanseruni Búngiu.

Ja lánigubaña Búngiu

⁹ Ánjeinti jugúya le afíñebei luágu Crístu, ában família anúadajoúatiña jugúya, fádírigu ja esériwidutiña lun urúei le Búngiu, gürígia lánigu Búngiu ja derégeguaaña jóungua lun. Ítara líña cátei le, lun jadímurejan luágu buri cátei buíti le ladügubei Búngiu, le aságarubalün lídaangiñe lubúriga lun lídoun luweírín larúgounga le líchugubei Búngiu.

¹⁰ Mibíjintün meja ában abúremein lun latoúnigirunün, guetó lánigujadün Búngiu. Úatiña meja gudémejabutiña jun, ánjein guetó, gudémejabuti Búngiu jun.

Abágarida jumá lun jesériwidun lun Búngiu

¹¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, jugúya queisi teréncha lídan ubou le, aganoútiña boúgudi lueí jageíra, ayúmuraguátina jun lun mígiraguagüdün jumá júngua lun lagúbüri buri ayúmajani le ageíndagubei túma juwáni.

¹² Buídulá jóuserun jádan ja ibídiñejabubaña lun Búngiu, ítara lúba, láu sun lan adímureja jamá wuríba juágu guetó camá jamuga wuríbatün, jaríjubei buíti le jadügübei, ábame jíchugun uweírighuni lun Búngiu dánme lachülürün wéyu lun lagúseragüdün.

¹³ Queísi lánigu jumá Wabúreme Crístu, ayúmuraguatina jun lun úaragua jumá lúma sun gumádi ya ubouágu. Gúnfuli jumá lúma lugúmadin urúei, quei ligía lántima ínubei ufúlasun, ¹⁴ gúnfuli jumá giñe lúma jagúmadin gumádimatiña ja loúnajabaña lun jafáyeiragüdüniña ja múaradúnbaña lúma lúrudu, lúma lun jíchugun uweírighuni joun ja adügübaña buíti.

¹⁵ Busénti Búngiu lun jadügüni le buídubei, lun jámanichagüdüniña ja ibídiouguabaña áu, ja busénbaña jadímurejan wuríba juágu.

¹⁶ Queísi lirájüñü jumá Búngiu, óusera jumá queísi gürígia ja mámbaña idámuni lun ni ában gürígia, máma lueígiñe líra lun jadügüni le wuríbabei, lubáragiñe líra, abágarida jumá queísi lidámun Búngiu.

¹⁷ Inébe jamá sun gürígia jun queísi lubúdubu, jínsiñe jamá jidújeñu lueígiñe Jesucrístu jun, inébelá Búngiu jun, inébelá urúei jun.

Jémpulu luáguti lasúfurirun Crístu

¹⁸ Umúsuniña, inébe jamá jiyúbudirigu jun queísi lubúdubu, mámarügü ja buídubaña júma, ásta giñe ja wuríbabaña.

¹⁹ Lugúndun labínirubei Búngiu gürígia le awándubei asúfuriruni le mébunati láu larítangun luágu Búngiu.

²⁰ Ánjaün adüga cátei wuríbati, jafáyeira luágu, málati gagúraasun jumá luágu líra, ánjaün asúfurira lueígiñe jadügün cátei buíti, ába jawánduni láu gurásu, buíti líra ligíbugiñe Búngiu.

²¹ Lun luwúyeri igáburi le lagúara Búngiu juágu, quei sífuri lubei Crístu juágu láu gurásu, íchiga ában jémpulu jun lun jafálaruni.

²² Madügünti Crístu ni ában figou, meyéeragun ligía gürígia ni ában weíyaasun.

²³ Dan le janábuni, mouñabunti láu anábajani, dan le jasúfuriragüdüni, masiadirun lumútiña, lubáragiñe líra, deréeguarügüti lúngua lun Búngiu le agúseragüdübei lau isuruni.

²⁴ Barü lumuti Crístu guanáarügü wafígoun luouúga luágu gurúwa lun weréderun quei jiláñu lun figou, lun wabágaridun ában ibágarí le lánina isuruni. Buleiseiwati lun wareídagun.

²⁵ Ítara jíña meja quei mudún ja féridijaña, ánjein guetó, ñübinjadün lun Crístu le oúnigirubalün queísi jóuniri mudún, toúnigiloún juwáni.

3

Ligáburi jabágaridun maríeitiña

¹ Ítara giñe jugúya wúriña gámaritiña, deréegua jumá júngua joun júmarigu, lun ánjein lan mánjagiña lubei lun ugánu lánina asálbaruni, gayára lámuga jayábin lun jafiñerun luágu Crístu, maríñagunga jugúya ni cáta joun luágu asálbaruni,

² larügü jaríjini lubúidun jóuseruniña láu inébesei lúma larúman igáburi.

³ Mámalá láu buri cátei bouguditi jíbíti jewéndeda, quei buri lanárimo arouraguni, arígeiláü lúma buri bángüli le gólu, anáanguni wéndegutu,

⁴ tídaanlá janígi jewéndeda, le ábanbei ubúiduni le meféridirawadibei. Ában igáburi bímeti, darángila, ligía cátei gebégibei sarágu ligíbugiñe Búngiu.

⁵ Ítara líña meja ligáburi jewéndedun wúriña já meja deréeguañabaña jóungua lun Búngiu lídan meja dan le sügüjalibei. Jeménigitiña meja luágu Búngiu, deréegua jagía jóungua joun jámarigu.

⁶ Ítara tiña meja Sára. gagáambaditu lun Abrahám, ába tagúarun lun, “nabúreme” lun tarúfuduni linében tun. Jiyábinba lun ítara jumá quei tugúya ánjein jadüga le buídubei, manúfudeiga lueí ni cáta.

⁷ Jugúya giñe wügüriña, áfaagua jumá lun gunfaráanda jumániña júmarigu. Rújumei jafúlasun joun, mámarügü lueígiñe mére tántima wúri, lugúndun giñe rúlaani Búngiu ibágarí méme magúmuchaditi le líchugubei jun láu lareíni, joun. Adüga jumei ítara, úa lámuga ni cáta lun leréderunün lueí jayúmuragun lun Búngiu.

Ja asúfurirubaña lueígiñe jadügüni le buídubei

⁸ Abágarida jumá sun jugúya lídan úarani lúma láu gudémejabu jídaangua, jínsiñegua jugúyame júngua queísi idújeñu lueígiñe Jesucrístu. Areída jumá, ünabu ligíame janáangun júngua.

⁹ Máguyugüda jumá wuríbani luágu wuríbani, ni anabúni luágu anabúni, lubáragiñe líra, ágyuyugüda jumá abíniruni, lugúndun lun jerésibirun abíniruni lúmagiñe Búngiu lagúaraün. Lugúndun tariñajare Lerérun Búngiu.

¹⁰ Le busénti labágaridun ában ibágarí buíti, lúma giñe ában ibágarí lánina ugúndani, lúnti loúnigiruni liyúma lueí ladímurejan wuríbani, maríñagun ligíame iyéeni.

¹¹ Lúnti ladisedun luei wuríbani lun ladügüni buíti, láluajani darángilaü lun labágariduni súnwandan.

¹² Lúnti ítara lan ligáburi, ladüga tounigi lumútiña Wabúreme Búngiu ja richáguabaña ligíbugiñe, agáambalei jayúmuragun lun.

Ánjein ja adügübaña wuríbati, magúndaati Búngiu jáu.

¹³ ¿Cábagi gayára ladügün wuríbati jun, ánjaün íchaagua júngua lun jadügüni buíti súnwandan?

¹⁴ Áni íbini jasúfurirun ladüga lísurun jibágarí, gúnda jumá ladüga fuleiseiwa jumá lídan le jasúfurirun luágu Crístu. Manúfude jumá luei ni ában, madíjeri ligíame jarítagan.

¹⁵ Deréguartügü jumá júngua le gumúti lun Crístu quei Jabúreme, aráanseñu jumá súnwandan lun jóunabuniña ja álügüdütün ca lan ueígiñe jeménigida luágu Crístu, láu maweiriguni lúma láu inébesei.

¹⁶ Buídulá jóuserun, darángilañu támuga janígi, lun ja lan adímurejabaña wuríba luágu lubuidun jigáburi queisi affíñetiña luágu Crístu, nibúsigari jamámuga luágu jerérun guánarügü.

¹⁷ Buítimaati lun jasúfurirun lueígiñe jadügün buíti, ánjein ítara líña lubei labúseeruni Búngiu, sügü láu lun jasúfurirun lueígiñe jadügün wuríbati.

¹⁸ Jarítagua jumá luágu luweírín lasúfurirun Crístu dán meja le loúnwenbei luágu wafígoun ában weíyaasu lun sun dan. Buíti meja Crístu, ába lasúfurirun wawágu, wagía le wuríbabei, lun lanügüniwa lun Búngiu. Áfarúati jilágubei, wínwantu láni Espírítu.

¹⁹ Quei Espírítu, ñüdünti gíñe apúrichija joun espíritugu ja lídaanbaña jafúlusun jiláaña.

²⁰ Espíritugu jagía, gürígia ja wínwanbaña lídan meja lídáani Noé, magáambaditiña meja gürígia jagía lun Lerérun Búngiu láu sun arúfuda láni Búngiu luweírín lugúraasun joun lídan le lagúrabaní tagúmuchún árcata to ladügüboun Noé. Mánjatiña jagáambuni Búngiu, ába jasálbaran wídürügü gürígia lídaangiñe luweírín gúnran ligía.

²¹ Dúna ligía, ítara líña quei lidúnarina badísei guetó, le ídaangiñebei wanügüwa lun wasálbaran. Máma lun larúmadun úgbu abásteruni, arúfudarügü lumúti luágu jarúmaaru tan wanígi ligíbugiñe Búngiu láu wafíferun luágu Crístu, luágu gíñe sálbaadiwa lan láu lásaarun Crístu lídaangiñe otúweni lúnya labágaridun.

²² Múdeiti Crístu siéluun, áni níjein guetó ñun lueígiñe loúnwenren Búngiu jáu sun ánjeligu jáma sun jíbiri ubáfu siélu labugiñe lubáfu.

4

Wesériwidun láu ubáfu le líchugubei Crístu woun

¹ Ligía, ítara quei súfuri lubei Crístu ya ubouágu wawágu, lúnti gíñe aráanseñu wamá lun wasúfurirun láu gurásu luágu.

² Le súfurijalibei luágu Crístu, ígira láali figou lun labágariduni líbiri libágarí queisi lugúndan Búngiu, máma lun líchugun ugúndani lun lagübüri ayúmajani.

³ Lídan meja dan le sügüjalibei, adüga jumúti meja luríban buri cátei le jínsiñebei joun ja ibídiñejababaña lun Búngiu, jaganoúña meja lídan ibágarí nibúsigarídúnati, gúnfulitún meja lúma luríban jayúmajan, abácharuada, adáagua fédu, átagua sarágu, ájuduragua joun sándu, le mouñbei ladügüniwa. Buídurügaali dan le abágarida jumáalibei ítara.

⁴ Guetó, weíríti janígi já meja jumádagabaña láu mafála jumáaña lan lídan lagübüri ibágarí le, ligía jadímurejanbei wuríba juágu.

⁵ Ánjeinti jagía, jagúfuseruba ligíbugiñe Búngiu, le aráanseñubei lun lagúseragüdüniña wínwangaña jáma jiláguaña, madíse.

⁶ Ligía apúrichijoña lubei meja luáguti asálbaruni joun ja jiláguañabaña guetó, lun gayáraabei lan gabágarí tan jawáni láu libágarí Búngiu, láu sun jilá lan jágubu queisi lasúseredun joun sun gürígia.

⁷ Yaráfaali lagúmuchun ubou, ligía lúnti lubei aráanseñu jumá, ragügua jugúyame júngua, derégegua jugúyame júngua lun ayúmuraguni lun Búngiu.

⁸ Louígiñe sun cátei, níjeinlá sarágu ínsiñeni jídan joun jíbirigu, lugúndun ánjaün jínsiñejabu, ferúduna jubei jafígoun ámu juágu, láu sun gíbe lan.

⁹ Resíbi jumáña gürígia júbiñe láu sun jugúndan.

¹⁰ Rújali Búngiu ában ubáfu lun ságü afíñeti luágu Crístu, ítara líña lubeiti, seríwi jumá joun jíbirigu láu ubáfu le rúlaalíbei Búngiu jun, queisi oúniri buítiña lánina ubáfu buri le líchugubei Búngiu.

¹¹ Le gabáfubei lun lapúrichijan, lúnti ladügüni queisi ában le adímurejati dímuerei lúmagiñe Búngiu. Le esériwiduti, adügalei láu sun érei le líchugubei Búngiu lun. Sun cátei le jadügübei, adüga jumei lídan ában igáburi le lúnti líchugüniwa uweíríguni lun Búngiu láu, lídaangiñe Jesucrístu. Búngiu le Súnti Gabáfu, ligía le lúnbei lerésibiruni uweíríguni lun sun dan. Ítaralá.

Wasúfurirun queísi lánigu Crístu

¹² Nidújeñu jinsiñetiña nun, maweíralá janígi láu buri lidíjeri oúchwagúni le jibjubei, camá jamuga ába cátei ámuti asúseredubei jun.

¹³ Lubáragiñe líra, gúnda jumá luágu gafánran jumá lídan lasúfurirun Crístu, lun gayáraabei lan jabuínchun láu ugúndani dánme le lagíribudun Crístu uboúagun láu sun luweírigin.

¹⁴ Fuleiseiwatún ánjañun anabúa lueígiñe lánigu jumá Crístu, lugúndun arúfuda lumúti líra luágu njein lan Sífiri Sándu, le weírígubei, jídan.

¹⁵ Ánjein asúfurira ában jídaangiñe, lun máma lan lueígiñe láfarajan, o lueígiñe lan líwerujan, ni lueígiñe ladúraaguni líbiri lúrudu, ni lueígiñe leméterun lidoun cátei le miábinti lun, mídin.

¹⁶ Ánjeinti asúfurira mútu lueígiñe lánigu lan Crístu, mouñ lumuti lanügün busíganu, lúnti líchugun eteíngiruni lun Búngiu luágu lánigu lan Crístu.

¹⁷ Chülüljali dan lun lagúmeserun luweírín asúfuriruni, jámagiñe guánarügüba lánigu Búngiu lagúmesera. Ánjeinti lagúmeseruña lubei asúfuriruni ítara wámagiñe, weírítimaabei jasúfurirun ja mánjabaña jerésibiruni lerérun Búngiu.

¹⁸ Ánjeinti jénrengu lubei jasálbarun ja buídubaña, ¿cábago asúsereda joun ja wuríbabaña, jáma ja gaffgounbaña?

¹⁹ Ja lubeiti asúfurirubaña queísi labúseeruni Búngiu, lúnti ítara méme jamá adúgei le buídubei, derége jamóunme jawáni lújaburugun Búngiu le adügübaliña, lugúndun gayáraati weménigidun luágu Búngiu lun lagúnfulirun láu lerérun.

5*Lerérun Pédro joun afñetiña*

¹ Níchuguñein nerérun jun, jugúya ja ábutigubaña lídan jadámurin afñetiña, queísi ábuti lan giñe áu quei jugúya, áni geféentina giñe luágu lasúfurirun Crístu, áni gabárabadina giñe quei jugúya lídan uweírigin le lúnbei liábin.

² Touñigi jumáña lirájñüñ Búngiu ja lábugiñebaña jaríaajan queísi jóunigiruniña jóuniri mudún mudún. Adúga jumei láu ugúndani queísi labúseeruni Búngiu, máma ladúga jafósuruña lan, adúga jumei ladúga busén jumá jesériwidun lun Búngiu, máma ladúga línsiñegu seínsu.

³ Mousera jumá camá jamuga jabúriña ja lábugiñebaña jaríaajan jugúya, jóucharügü jumá lun ában jumá jémpulu buíti joun.

⁴ Ítara líba, dánmeti le liábin Jesucrístu, le jóuniri mudún le tímatimaati, jibjuba ában uweírigin le weíriguti le ladúraruba lun sun dan, le mítaraanbei quei rídi le láuti ubánaü le gásaürati.

⁵ Jugúya gürígia nübüriñiña, rúgua jumá júngua lábun jagúmadin weíyaaña mútu. Lúnti jesériwidagun súngebui jóunigua láu manáanguni únguau, lugúndun taríñajare Lerérun Búngiu. Magúndaanti Búngiu jáu ja barúguabaña jóungua, áni íderagua lumútiña ja manáangunbaña jóungua, láu lareíni.

⁶ Rúgua jumá lubeiti júngua ünabu lábugiñe lújabu Búngiu le gabáfubei, lun gayára lan líchuguni uweírigin jun dánme le lachülürün dan ligía.

⁷ Madíjeri jumá luágu ni cáta, ígira jumei sun cátei lun Búngiu, lugúndun laríjiña jáu le tímatimaati.

⁸ Agáguduañu jumá, ragúguañu jumá júngua, lugúndun eibugañajadügü líña Máfia le jágani queísi líñün gáñiti áluaja cába lan lagünrinchagua.

⁹ Mígiraguagüda jumá júngua lun, derégüdagu jumá lídan jafíñen, subúdiñu jumei luágu ligía méme lan giñe jasúfurirubei jidújeñu lueígiñe Crístu lídan sun fulásu.

¹⁰ Lárígiñeme súfurijadún lan luágu murúsun dan, ladügübadún Búngiu lun úa lan mégeiti luágu lubuidun jigáburu, derégüdagu lídan jafíñen, surúñu, láu ubáfu lun jawánduni sun cátei. Ligía méme Búngiu le íchugubalin sun abíniruni woun, le giñe agúarubei woun lun gafánran wamá lídan luweírigin le magúmuchadibeí, lídan ában lúma Jesucrístu.

¹¹ Ligía le Súnti Gabáfu lun súnwandan. Ítaralá.

Lagúmujoín buri mábugaü

¹² Nouñajañoun tiraüraü gárada to jun lúma Silváno, le nanügübei queísi ában idújei úaraguati, lun níchugun dügüdaguau lun jafíñen, geféen áume jun luágu abíniruni lan le jerésibirubei, larúfuduñsun cátei. Ligía méme Búngiein lan línsiñejabu Búngiu jun le tímatimaati. Madisedagua jumá luei línsiñejabu Búngiu ligía.

¹³ Mábuga jáña afñetiña ja Babilóniabaña jun, ja giñe lanúadajabaña Búngiu lun lánigu jamá queísi lanúadajanún. Mábuga líña giñe Márcos jun, le itarabei camá jamuga niraü.

¹⁴ Chúgua jumá júngua lídan líri Wabúreme, arúfuda jumámugei luágu lídaañadiwa lan ában wámagua.

Darángila jumá sun jugúya le lánigu Jesucrístu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN PÉDRO

Labürüjan Pédro joun afñetiña

¹ Áu Simón Pédro, ában esériwiduti lun Jesucristu áu, ában giñe láni apóstolu. Nabürüjañoun gárada to jun, jugúya le ñübinjalibe lun gafánran jumá lídan luweírín asálbaruni le wabíjubei lídaangiñe Wasálbaragüle Jesucristu, le méme Wabúngiute, lugúndun úragua lan.

² Ibija jumá sarágu abíniruni lúma darángilaü luegiñe jasúbudiruni Wáguchi Búngiu lúma Wabúreme Jesúsu.

Igáburí le lúnbei jóuseruni afñetiña

³ Rúlaali Búngiu sun le wemégeirubei woun lun wabágaridun lúma lun wesériwidun lun, láu lasúbudiragüdüni Jesucristu le agúarubei woun lun gafánran wamá lídan luweírigin lúma lubuidun cátei le ladügübei.

⁴ Gúnfuliti Búngiu láu lerérun, lídaangiñe Jesucristu, láu líchuguni le buídutimaabei lúma le weírítimaabei woun. Láu líra, gabáfu wamá lun wanúrajan lueí lagúbüri ayúmajani lánina ubóu le, íbija wamámugei ligáburí Búngiu wádan.

⁵ Ligía lúnti lubei jáfaagun lun jíchugun lubuídun igáburí lánwoun jaffñen,

⁶ subúdi luágu Búngiu lánwoun lubuídun jigáburí, ragúguaü únguaü lánwoun jisúbudin luágu Búngiu, gurásu lánwoun ragúguaü únguaü, edéregeraguni únguaü lun Búngiu lánwoun gurásu,

⁷ areíduni lánwoun edéregeraguni únguaü lun Búngiu, ínsiñejabuni lánwoun areíduni.

⁸ Ánjein níjein buri lubei igáburí líra jídan le tímátimaati, mámaabei luágu ní cáta jisúbudin luágu Crístu, áni líchuguba jíbágarí sarágu cátei buíti lun Crístu.

⁹ Ánjeinti le mítaraanbei ligáburí, ítara líña queísi ában maríjinti o ában lan madíse taríjin, bulfeilá luágu chibáwaali lan binádu lífigoun.

¹⁰ Ligía lubeiti nidújeñu, quei wájali lubei Búngiu jun, anúadajalaün lun lánigu jumá, áfaagua jumá lun lájúchün buri cátei le jídan, ánjein jadúga ítara, máburujabadün lídoun féridi.

¹¹ Ítara lúba úa lan ní cáta ásiñeragüdüti jebélurun lídoun larúeijan Wabúreme Wasálbaragüle Jesucristu, le magúmuchadibeí.

¹² Ligía narítaguagüda mémebadün lubei luágu, láu sun subúdi jumáali lan, áni jeíbuguña lan lídan inárüni ligía.

¹³ Láu sun líra, sun wínwangídina lan, afñetina luágu buídu lan lun nagúaruni jarítagun lun luwúyeri íbágarí le lúnbei jabágariduni queísi lánigu Crístu.

¹⁴ Subúdigüda láali Wabúreme Jesucristu nun luágu yaráfaali lan wéyu lun nouñwen,

¹⁵ ítara líña lubeiti, nadügübei nuáraati lun íbini lánme lárigiñe jílaadina lan, lun súnwandan lan jarítagun luágu buri cátei le.

Já buri aríjbalin luweírigin Crístu

¹⁶ Arúfudajani le wíchugubei jun luágu lagríbudun Wabúreme Jesucristu uboúagun láu sun luweírín lubáfu máma meja úraga, aríja wamúti meja luweírigin láu wágu.

¹⁷ Aríja wamúti dan le líchugunbei Búngiu Úguchili inébesi lúma uweírigin lun, ába laríñagun lumálali Búngiu lun lídaangiñe uweírigin lánina siélu. “Niraü le jínsiñebeí nun le, le áubei oúnwenbun lan nugúndan.”

¹⁸ Agáamba wamúti ladímurejan Búngiu ítara luágu Wabúreme Jesucristu dán meja ñíñadiwa lan lúma Wabúreme luágu wúbü le biníwabei.

¹⁹ Níjein giñe ában cátei chóurítimaati wáma luágu líabin Wasálbaragüle uboúagun—ligía ugánu le jabürüjabei profétagu. Buíti jadúga lun jatúriajani jerérun wügüriña jagía, ladúga líchuguba lan larúgounga tun janígi queísi ában lámpu le adúnraaguti lídan ában fulásu le búrigati. Lesériwiduba jerérun woun ítara daríme dan le lagríbudun Crístu uboúagun, le ítara lúbabei queísi larúgadun dan le táfuridun warúguma to lánina bináafin—wasúbudirubei sun cátei lídaanne dan ligía.

²⁰ Lougíñe sun cátei, lúnti jasúbudiruni luágu úa lan ní ában gayáraati ladáriruni laníchigu cátei le búrü jamaalibeí profétagu láu lání lúngua. Busénwati lubáfu Sífiri Sándu lun gunfarándawa lan,

²¹ lugúndun madímurejaantiña meja wügüriña jagía láu jáni jóungua. Jagía, queí meja wügüriña jabeí derégeguatiña jóungua lun Búngiu, dímuerei buri lúmagiñeti Búngiu jadímurejabei lugúndun Sífiri Sándu lan adúndejabaliña.

2

¹ Añájein meja yéetiña jádan warásan ja aríñagubaña luágu profétagu jamá, ítara lúba giñe añájeinbaña lan jádan, jádaruba iyéeni lagánagua arúfudajani le inárünibeilun lagádeiruni jafiñen. Jarúfudubeiti yéetiña jagía láu luwúyeri jabágaridun luágu máma lan Cristu Jabúremebei, láu sun jilá lan Cristu lun lasálbaruniña. Láu cátei líra, janúgüba agünrichaguni furése joun guánarügü.

² Gíbeebaña afálarutiña lídan liwiye jémeri, áni ladímurejoúba wuríba luágu úma le inárünibeil jadúga.

³ Láu línsiñe seínsu joun, jaságaruba seínsu juei láu jarúfudajan le málabei, le nübinbeilídaangiñerügü jachügü, choúruti luágu jagúseragüdúwaba lan luágu luríban jadúga, yaráfati jeféridirun queisi laráanserúniwa jabá lumagiñe binárü.

⁴ Úati ferúduna láníña Búngiu ánjeligu já meja afígounjabaña, ába lachágaraguniña máfiougatin, ába lígiruniña adaúrúwa lídan lubúriga ñi agúrabei wéyu lánina lagúseragüdúniña.

⁵ Úati giñe ferúduna láníña Búngiu mútu wuríbatíña já meja aganoúbaña uboúagu lídan lídaani Noé. Ába louñajani gúnran jawágu gürígia jagía, Noé rügüñen le apúrichijabei joun gaffigoutiña lun jasáansiruni jagáburi, jámaya sédú gürígia lánwoun asálbara.

⁶ Darí lumuti giñe meja jadúnrun gürígia ja aganoúbaña ubúrugu Sodóma lúma Gomórra. Ába láguduni fulásu buri ligía darí lun ladáagun balígime, lun larúfudajan joun gürígia wuríbatíña ja lúnbaña jayábin járigiñe ca lan lafáyeijabei figoú.

⁷ Séfu lumúti meja Lot, ában meja wügüri buíti, le weírabei lidíjeri luágu liwiye jagáburi gürígia wuríbatíña lídan fulásu ligía.

⁸ Ságüja wéyu lasúfurirun wügüri buíti ligía tídan lanígi láu laríjini lúma lagáambuni cátei buri wuríbatí le jadügübei.

⁹ Sun le, ában jémpulu luágu ligáburi lasálbaruniña Búngiu ja derégeguabaña joúngua lun luei oucháwagüni, ígira láña ja wuríbabaña lábugiñe asúfuriruni lubá jasiadirúniwa lun sun dan lídaanme wéyu lánina agúserawagüdúni.

¹⁰ Lasúfuriragüdátimabaña Búngiu ja afálarubalin liwiye jayúmajan, ru jagía mebéreseni luágu le lubeibeil Búngiu. Arúfudajatiña magáambaditiña ja jagánaguabaña, barúguatiña joúngua, mebéresentiña láu ni cáta, marúfudun jagía inébeseni joun ja weírígubaña, anábarügü jamáña.

¹¹ Ánjañati ánjeligu, láu sun jéretima jamá, gabáfu jagía sügü jáu arúfudajatiña jagía, míchuguntiña jadúnrun ánjeligu wuríbatíña ligíbugiñe Búngiu, láu anabúni.

¹² Ánjaña arúfudajatiña ja, ítara jáña queisi ánimaalugu úati gunfaráanda jamá, jagüríajouñ lun járügüdün lun jafarún. Adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úati gunfaráanda jamáni, joúweguba queisi joúwegun ánimaalugu,

¹³ asúfurireina lueigiñe jasúfuriragüdün ámu. Nibúsigarídunati jabágaridun, adáagua jamúti lagübüri jayúmajan lídan larígounga, ligíbugiñe laríjin sun uboú, darí lun júaradagun júma lídan júfédun queisi jamúga gürígia buitiña, wiyeti jabágari.

¹⁴ Sináti jaríjin ában würi lun úa lan suámei jamánun, mabúchati jawágu adáagua figoú. Acháwaja jamútiña débilitiña lídoun figoú, bíbutiña luágu meménijabuni. Choúruti luágu jagünrinchagüba lan.

¹⁵ Féridiña jáña, lugúndun jígiruni úma le surúbei. Falá jamuti láni proféta Baláam, le liraú Beór, jémpulu, lé meja álugubei lagáñeirun seínsu láu ladügüni le wuríbabei.

¹⁶ Ábati ladeinjan ában burígü mariñagaditi lun luágu lifígoun, adímureja ligía lun láu jamálali gürígia, ába mígirun láni lun lasígirun láu lilülün láu.

¹⁷ Ítara jáña arúfudajatiña yéetiña ja queisi w-élu mábeiti, queisi buri juánriñu le lanügün garábali, siádiwaaña lun jásiügürün sun dan lídan luweírín-ágei lubúriga máfiougati.

¹⁸ Lugúndun aríñagatiña dimúrei buíduburiti, le málati, aríñaga jagía luágu gayára lan jagúnfulirun, ja afálarubaliña, lúma luríban jayúmajan, adúga jamei furúmieguarügü iwíyei le jabúseerúbei. Ítara líña jacháwajaniña ja sun líñabei jaséfurun lídaangiñe binádu luwúyeri jabágaridun lánina bulféiguati, lun jagíribudun járigoún lidoun liwiye íbágari.

¹⁹ Aríñagatiña joun jánigu luágu jabágariduba lan ában íbágari le ní lumuti gayára lan jadügüni le jabúseerun, ánjeinti jagía guánarügü idámuniñanu lun Máfia, lugúndun sun gürígia lídamuñen cátei le árügüdúbalin.

²⁰ Ja subúdi jamáalibeil Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle, ani séfujaña lídaangiñe iwíyei le lánina uboú le, ánjañaya áburuja lídoun buri cátei le lúnya lárügüdúniña, wuríbatimaabei le lúnbei gádan láníña sügü láu meja furúmiñe.

²¹ Buítimaati jamúga meja joun lun masúbudirungubei jamáni úma le surúbei, sügü láu lárígiñe lan jasúbudiruni, ába jígiruni lerérun Búngiu joun.

²² Jawágu lagúnfulira linárün dimúrei le. “Léchun ouñli lun leíginiya lewérajan, léchun búiruju le sun líñabei lágoun jarámati, lúnya lágoun lídan gubégubeti.”

3

Lagíribudun Wabúreme Jesucristu ubouágun

¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, nuján tibiáman gárada nabürüjan jun. Tídan biángubei gárada, jóuchatina lun narítaguagüdünün luágu arúfudajani inárüniti le furéndeí jumáalibeí, lun gayáraabei lan jasáminarun buídu luágu.

² Jarítagua jumá luágu buri cátei lé meja jariñagubei profétagu, lúma luágu lugúmadin Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle, lé meja warúfudajabei wagía apóstolugu jun.

³ Lídaangiñe sún buri cátei le waríñagubei, rútima jumeí le jarítagunrugun. Luágu lídoun lánme lagúmujoún dan, añájeinbaña gürígia éjerajatiña láu buri cátei luáguti Búngiu, jabágariduba queísi laríñaguni luríban jayúmajan joun,

⁴ ábame jariñagun. “¿Másan jariñajare luágu liábinyaba lan Cristu ubouágun? ¿Jalíñañeinsan? Lúmagiñe jóúwegun furúmiñetiña afiñetiña luágu Jesucristu, ítara mémegili sun cátei queí meja lúmagiñe ladügünbei ubou.”

⁵ Mabúseeruntiña jasúbudiruni luágu ladügüni Búngiu sun cátei lídan lídáani lun ladügüniwa. Adúga lumúti meja siélu lúma ubou lúmagiñe binárü láu lugúmadin, adúgaleí múa lídaangiñe dúna, geyégu líña giñe múa ligía láu dúna.

⁶ Ába lachülürün dan lun lagünrinchaguni Búngiu ubou meja ligía láu lídúnarina gúnran.

⁷ Ánjeinti siélu lúma múa le guetóbei, lareíduñein Búngiu lubáme wéyu dánme le lagúseragüdün. Lídaanme wéyu ligía, lágudubei Búngiu siélu lúma ubou le gumúti láu lugúmadin. Ja madügünbaña gásu láu Búngiu, jágudúba lídan wátu ligía.

⁸ Mabúlieida jumeí giñe, nidújeñu jínsiñetiña nun, luágu ítara líña lan ában wéyu ligíbugiñe Búngiu queí mílu írúmu, mílu írúmu queí ában wéyu.

⁹ Máma jamúgatia lugúndun ladárasarun lagúnfulirun Búngiu láu lerérun, queísi jarítagun sarágu, gagúraasunrügüti jabá gürígia lugúndun mabúseerúnti lun lefériDIRUN ní ában jádaangiñe, labúseerun lun jaságüríjan sun gürígia lídaangiñe jafígoun, gayára lámuga jasálbarun.

¹⁰ Lachülürüba wéyu ligía lun lagíribudun Wabúreme Jesucristu ubouágun dánme le magúrabúniwa lan, queísi lachülürün jíweruti áriebu. Ábanmeti lagúmuchagun siélu láu ában lanáreme ireñi, rürüguagüdaleíme wátu geméti sun cátei le ñíbei –játi, warúguma, wéyu – gudáme ubou láu sun cátei le lídaanbei.

¹¹ Queísiti lagünrinchaguba lan sun cátei ítara, lúnti lubeíti jarúma lan jabágaridun, derégeguañu júngua lun Búngiu le gumúti,

¹² agúrabañu jumeí lachülürün luwéyuri Búngiu, adúgañu jumeí le juáraati lun jóúfudajani. Lídaanme wéyu ligía, lagünrinchaguba siélu láu wátu geméti, ábame larürüdagun sun cátei.

¹³ Ánjeinti wagía, agúraba wamúti iséri siélu lúma iséri ubou le uágubei laríñaga Búngiu woun, sun cátei ñi, úragubei, áni buídubei giñe.

¹⁴ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, sun anjünja lan agúrabajeí buri cátei le, jóúcha jumá lun ladárirunün Búngiu lídan úraguni ligíbugiñe, jarúmañu, úouga mégeiti juágu.

¹⁵ Subúdi jumeítia luágu lagúrabaja rügüña lan Wabúreme Jesucristu jasálbarun gürígia lubá lagíribudun ubouágun. Ítara líña giñe labürüjan wadúje Páblo le jínsiñebei woun sarágu, jun, láu subúdi le líchugubei Búngiu lun.

¹⁶ Adímurejati tídan sún buri ligáradan luágu buri cátei le, láu sun nújein buri lan tídaangiñe, jénreenguti gunfaráandawa tan. Játi ibídouguabaña áu jáma ja louguabaña afiñe, garábaguati laníchigu labürüjan Páblo según jagía, ítara queí jadúga tún buri tíbiri líburu to Lerérun Búngiu. Jeféridiruba lun sun dan ladúga cátei le.

¹⁷ Ligía lubeíti, nidújeñu jínsiñetiña nun, queísi subúdi jumáli lubeí buri cátei le lubáramegiwa, toúnigüwa jumá júngua lueí jeyéedunün gürígia wuribatíña, ígiragüdeí arúfudajani le inárüniti luáguti Búngiu jun.

¹⁸ Jóúcha jumá lúntima jasúbudiruni Wabúreme Jesucristu le Wasálbaragüle, awáanse jugúyame lídan línsiñejabu. ¡Uweíriguni lun, guetó lúma súnwandan! Ítaralá.

FURÚMIÑETU LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Dimúrei le lánina íbágarí

¹ Wabürüjaña jun luágu Búngiu Irájü lé buga njeinjalibeí dan le lagúmeserunbei sun cátei. Ába liabin Búngiu Irájü ubouágun queisi ában gürígia, aríja wamúti láu wágu, agáamba wameí ladímurejan. Aríja wamúti sun le ladügübei, gurú wagía luágu láu wájabu. Ligía le idaangiñebei liábin sun íbágarí, ligía gíñe le giríbei “Dimúrei”.

² Ába liábin ubouágun, quei nubeíbei jun, aríja wamúti, geféen wagía luágu, áni guetó wabürüjaña jun luágu. Níñein Búngiu Irájü lúma Búngiu Úguchili lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin ubouágun queisi gürígia lun gayáraabei lan wasúbudiruni.

³ Wafúraanguagüdüñein lubeiti jun le aríja wamáalibeí ladügün, lúma le agáamba wamáalibeí laríñagun, lun gayáraabei lan jafiñerun le tímataati, lídan jumámuga ában wáma lídan cátei lébei, lídaañadünme gíñe ában lúma Búngiu Úguchili lúma Jesucrístu le Búngiu Irájü, queisi wagía.

⁴ Ítara lúba dayárubei lan wagúndan, sun wagía.

Ítara líña Búngiu queisi lámpu

⁵ Niján ugánu le larúfudajabei Crístu woun, le gíñe wíchugubei jun guetó. luágu ítara líña lan Búngiu queisi ában lámpu, mánti ní cáta lúma lubúriga.

⁶ Ánjawa aríñaga luágu lídaañadiwa lan ában lúma áni madügün wamúti le laríñagubei, lídaañagidiwa lubúriga, áni weyéedaguña woúngua láu waríñagun luágu lídaañadiwa lan ában lúma, lugúndun múaran lan wagáburi lúma linárün.

⁷ Ánjein úaragua lubei wagáburidun lúma linárün, lídaañadiwa larúgouna, áni inárüni luágu lídaañadiwa lan ában wámagua, áni chibá lumuti líta Jesucrístu sun wafígoun.

⁸ Ánjawa aríñaga luágu mafígoun wamá, weyéedaguña woúngua, maríchatí le waríñagubei.

⁹ Ánjein wagúfesera wafígoun, gayáraabei weménigidun luágu Búngiu luágu ladügübei lan le úaraguabei—ferúduna lubei wafígoun, jarúmagüda lówame lídaangiñe sun wuríbani.

¹⁰ Ánjawa aríñaga luágu madügüngidiwa lan figou, wadügüñein Búngiu camá yéeti, áni merésibirun wamágili lerérün tídan wanígi.

2

Adímurejati Crístu lueigiñe wafúleisein ligíbugiñein Búngiu

¹ Nirájüñü, nabürüjañein buri cátei le jun lun mafígounjan jumá. Láu sun líra, ánjawa afígounja, ladímurejaba Wabúreme Jesucrístu lueigiñe wafúleisein ligíbugiñe Wáguchi Búngiu, ladüga ligía rügüñein richága ligíbugiñe Búngiu.

² Lídaangiñe Jesucrístu ferúdunawa lan wafígoun, áni mámarügü wafígoun, ferúdunawati gíñe jafígoun sun ja afíñebaña luágu.

³ Ánjein wagúnfulira lugúmadin Búngiu, wasúbudirubei luágu chülüjadiwa lan asúbudirei Búngiu.

⁴ Ánjein aríñaga ában gürígia. “Subúdi numúti Búngiu”, áni magúnfulirunti táu lugúmadin, yéeti gürígia ligía, íbídiñegili Búngiu lun.

⁵ Ánjeinti gürígia le adügübalin le lubeíbei Búngiu, chülüjali Búngiu ínsiñeda lun buídu buídu, ítara líña wasúbudiruni luágu lídaañadiwa lan ában lúma.

⁶ Le aríñaguti luágu lídaañein lan ában lúma Búngiu, lúnti labágaridun quei meja labágaridun Jesucrístu ya ubouágu.

Le iséri gumádi

⁷ Nídújeñu, mámatia iséri gumádi le nabürüjabei jun, ligía méme binádu gumádi le júmabei lúmagiñe dan le jagáambubalin ugánu luáguti Crístu, lun jagáburidun úaragua lúma ugánu ligía.

⁸ Guetó narítaguagüdüñadün luágu gumádi le lagúarubei Jesucrístu iséri gumádi, áni gumádi ligía, lun jínsiñegua wamá woúniwagua. Ítara líña meja labágaridun Jesucrístu, jabágariduña gíñe ítara lugúndun jeíbuguña lan lídan larúgouna le linárünbei Búngiu, mámaañadün lídan lubúriga.

⁹ Le aríñaguti luágu leíbuguña lan lídan larúgouna áni iyéreeguti lidúje lun, lídaangili lubúriga, íbídiñegili Crístu lun.

¹⁰ Le jínsiñejabuti joun lidújeñu lueigiñe Jesucrístu, lídaañein larúgouna, subúditi Crístu lun, áni úati ní cáta lun láburugüdüni lídoun figou.

¹¹ Ánjeinti le iyéreejabuti lun lidúje, itara líña queísi gürígia le eibugubei lídan lubúriga, ibídiñeti lun jalíñounbei lan lugúndun darú lani lubúriga larjín.

¹² Nirájüñü, nabürüjaña jun lugúndun ferúduma láali Búngiu jifigoun ladüga Crístu.

¹³ Agübürigu, nabürüjaña jun lugúndun subúdi jumáali lan Jesucrístu lé meja níjeinalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Nübürigiña, nabürüjaña jun lugúndun gáñei jumáali lan wuríbu luágu Máfia.

Nabürüjanbei jun, nirájüñü, lugúndun subúdi jumáali lan Búngiu Úguchili.

¹⁴ Nabürüjaña jun, agübürigu, lugúndun subúdi jumáali lan Jesucrístu lé meja níjeinalíbei lúmagiñe furúmiñeti dan. Nabürüjanbei jun, nübürigiña, lugúndun jére jumá, áni resíbi jumáali lerérun Búngiu tídan janígi, lugúndun giñe gáñei jumáali lan wuríbu luágu Máfia.

¹⁵ Mínsiñedalá ligáburi ubouú jun, ní buri cátei le lánina ubouú. Siñáti lajínsiñedun cátei lánina ubouú jun, jínsiñeme Búngiu jun,

¹⁶ lugúndun úati ní cáta lídaangiñe cátei le líchugubei ubouú nübinti lúmagiñe Búngiu, lúmagiñe guanárujú ubouú liábin. Luríban jayúmajan gürígia, ayúmajani lun jabjibi cátei le jarjibi le uágubei jaritagua luágu buídu lan, lúma pántaü luágu cátei le jabjibi, ligía buri cátei le líchugubei ubouú.

¹⁷ Áni ubouú, agúmucheina líña láu buri sun luríban ayúmajani le lídaanbei, ánjeinti le adügüti lugúndan Búngiu, labágariduba lun sun dan.

Inárüni lúma iyéeni

¹⁸ Nirájüñü, chülüjali lagúmujoún dan. Agáambaadün luágu ínite lan Lágani Crístu, quei chülüguaaña lubei sarágu láganiñu Crístu guetó, ligía wasúbudirunbalin luágu lagúmujoúnjali lán buri dan le.

¹⁹ Wádaangiñe jáfurida, láu sun, lídan lan linárün cátei máma meja wánigu jagía, lugúndun lun jumága meja wánigu jamá, jeréderuña jamúga meja wáma. Jíchugunbalin janágan luágu Crístu itara lun laríjiniwa furáangu luágu máma lan wánigu le tímatimaati.

²⁰ Ánjeinti jugúya, rúlaali Crístu Sífiri Sándu jun, áni subúditün sun jugúya lun.

²¹ Nabürüjanbei lubeiti jun, lugúndun subúdi jumáni inárüni lánina wasálbarun, máma lugúndun ibídiñe lan jun, áni subúdi jumúti luágu siñá lan liábin ní murúsun arúfudajani múaraanti lídaangiñe inárüni.

²² Ja arúfudajabalin le múaraanbei, ja aríñagubaña luágu máma lan Jesúsú Crístubei le louñajabei Búngiu ubouúagun lun lasálbaruniña gürígia, jagía láganibaña Crístu, mafiñetiña ní luágu Búngiu Úguchili, ní luágu Búngiu Irájü.

²³ Sun ja májabaña lun jasúbudiruni Jesúsú queísi Búngiu Irájü, ibídiñegili Búngiu Úguchili joun, ja aríñagubaña luágu Jesúsú lan Búngiu Irájü, subúdi giñe Búngiu Úguchili joun.

²⁴ Ligía, areida jumei lubei ugánu le jagáambubei lúmagiñe furúmiñeti, tídan janígi. Ánjein jadüga itara, jeréderuba giñe lídan ában lúma Búngiu Irájü lúma lúma Búngiu Úguchili,

²⁵ jerésibiruba giñe ibágarí le magúmuchaditi, queísi lariñaguni Jesúsú woun.

²⁶ Ligía nerérunbei jun jawágu láganiñu Crístu jagía já yebe busénbaña jayéedagunün.

²⁷ Níjein Sífiri Sándu júma le líchugubei Crístu jun, memégeiruntün lubeiti ámu lun larúfudajan jun luágu linárün Búngiu, lugúndun arúfudaja lumúti Sífiri Sándu sun cátei jun, áni inárüni larúfudajabei, máma iyéeni.

²⁸ Itara líña lubeiti, nirájüñü, itara méme jumá lídan ában lúma Crístu lun dánme lan le liábin, gayára lámuga wasúbudiruni luágu buídu wamá lúma, úa lámuga busíganu wawágu ligíbugiñe.

²⁹ Queísi subúdi jumáni luágu richágu lan Crístu lúma sun cátei, lúnti giñe jasúbudiruni luágu lirájüñü lan Búngiu sun ja richáguabaña ligíbugiñe.

3

Lirájüñü Búngiu

¹ Aríja jumá luweírin wínsiñe lun Búngiu Úguchili, darí lun gayára lan lagúaruñiwa woun “lirájüñü Búngiu”, áni inárüni luágu lirájüñü wamá. Ligía siñá jabáliwa lánigu ubouú gunfaráanda lugúndun ibídiñeti meja Jesucrístu joun lídan linárün cátei dán meja le ya lan ubouúagu.

² Nidújeñu jínsiñetiña nun, lirájüñüjadíwa Búngiu guetó, áni marúfudúngili woun cátabadiwa lan lídaanme lagúmujoún, subúdirügü wamúti luágu dánme lan le lagribudun Crístu, itara wába lan quei ligía, lugúndun waríjubei itara quei lubei.

³ Áni sun le agúrababajálin buri cátei le, jarúmagaüda lumúti ligáburi itara quei jarúma lan ligáburi Crístu.

⁴ Ánjeinti sun le afígounjabei, dürügua lumúti lilúrudun Búngiu, lugúndun luágu cátei figóubei ladúraawagún lilúrudun Búngiu.

⁵ Subúdi jumáali luágu lun lan lagídaruni Jesucristu wafígoun liábin ubouágun, luágu gíñe úa lan ni murúsun figou luágu.

⁶ Sun lubeíti le lídaanbei ában lúma, máma lídaañein figou, áni sun le lídaanbei figou, maríjin lágili Jesucristu, masúbudirun lágili gíñe.

⁷ Nirájüñü, mayéedawagua jumá, ában gürígia richáguati ligíbugiñe Búngiu adúga lumúti le richábei, queísi richágu lan Jesucristu.

⁸ Ánjeinti le eíbugubei lídan figou, lánigu Máfia, lugúndun afígoujati Máfia lúmagiñe furúmiñeti dan, ába liábin Liraü Búngiu lun lagúnrinchaguni luwádigimari Máfia.

⁹ Úati ni ában le liraüti Búngiu asígiruti lídan figou, lugúndun njein ibágari le líchugubei Búngiu lun lídan, siñáti lasígirun lídan figou lugúndun liraü lan Búngiu.

¹⁰ Subúdiwati cátaña lan lirájüñübaña Búngiu lúma cátaña lan lirájüñübaña Máfia, lugúndun furúmiegurügü le madügünbalin le buídubei, o mínsiñejabu lan lun lidúje lueígiñe Jesucristu, máma lánigu Búngiu.

Jínsiñe jamá wíbirigu woun

¹¹ Niján ugánu le jagáambubei lúmagiñe furúmiñeti dan. lun jínsiñegua wamá wámagua.

¹² Moún lumuti itara wamá quei Caín, lé meja lánigubei Máfia, ába láfaruni lamúlen. ¿Cági ueígiñe láfarei? Lugúndun wuríba lán meja le ladügübei Caín, áni buíti le ladügübei lamúlen, ligía lagímugajanbei.

¹³ Nidújeñu, maweídalá janígi ánjaün eyéereguda joun lánigu ubou.

¹⁴ Wagía, itara wáña meja queísi jiláaña, guetó ibíjaadiwa ibágari magúmuchaditi, áni subúdi wamúti líra lugúndun jínsiñetiña wadújeñu lueígiñe Jesucristu woun. Le mínsiñejabuti lun lidúje, jiláñu mémegili.

¹⁵ Sun le iyéeejabubei lun libíri, gáfarajati, áni subúdi jumúti luágu úa lan ni ában gáfarajati lun gayára lan gabágari lan le magúmuchaditi.

¹⁶ Subúdi wamúti cátei lan ísiñenibeí. luágu líchuguni Jesucristu libágari wawágu. Lúnti gíñeti wánjarun lun wíchuguni wabágari jawágu wíbirigu.

¹⁷ Ánjein njein lubeí lúma ában gürígia lun lawíwandun, áni larija luágu njein lan lemégeirun lidúje áni míderagun lumúti, ¿Ída lubági njein lan ínsiñeni tídan lanígi lun Búngiu?

¹⁸ Nirájüñü, moún lumuti wayumárurügü lan wínsiñejabu, lúnti ában lan ínsiñejabuni le gumúti, lun larijin lídan cátei le wadügübei.

Eménigini ligíbugiñe Búngiu

¹⁹ Ánjawa jínsiñejabu le gumúti, gayáraabei wasúbudiruni luágu lánina wamá afíñeni le inárüntibeí, gayáraabei gíñe wasúbudiruni luágu buídu lan weréderun ligíbugiñe Búngiu.

²⁰ Ánjoun jamúga íchiga wanígi dúru wawágu luágu som cátei, subúditimaati luáguti dúru ligía lun Búngiu, lugúndun subúdi lan sun cátei lun.

²¹ Ánjoun madárirun wanígi dúru wawágu, nidújeñu, gayáraabei wayábin ligíbugiñe Búngiu láu weménigi luágu,

²² luágu líchugubei lan sun le wamúriajabei lúma woun, lugúndun gúnfuljadiwa láu lugúmadin áni adúga wamáali le áubei lagúndaara.

²³ Lugúmadin Búngiu, lun wafíñerun luágu Jesucristu le Liraü, lun gíñe jínsiñegua wamá wámagua queísi meja laríñaguni Jesúsú woun.

²⁴ Ja agúnfulirubaña láu lugúmadin Búngiu agánawatiña lídan Búngiu, agánawa ligía Búngiu jádan. Subúdi wamúti luágu agánawa lan wádan luágu Sífiri Sándu le rúlaalíbei woun.

4

Láni Búngiu Espíritu lúma láni lágani Crístu espíritu

¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, maffíñera jumá joun sun ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe, jóucha jumáña lun jaríjini ánjein Sífiri Sándu lubeí le jádaanbei o máma lan ligía. Lugúndun labuínchuña ubou jáu yéetiña ja aríñagubaña luágu Búngiu lan adímurejabei jayúmulugugiñe áni jayéeni.

² Láu igáburí le, gayáraati jasúbudiruni le gámabalin Sífiri Sándu. sun le aríñaguti luágu quei lan gürígia le tímatimaati liábin Crístu ubouágun, njein Sífiri Sándu lídan áni láu lubáfu Sífiri Sándu ladímureja.

³ Ánjeinti le aríñaguti luágu iyéeni lan, luágu mayábin lan Crístu ubouágun queísi gürígia, úati Sífiri Sándu lídan, espíritu le láganibeí Crístu, ligía espíritu le lídaanbei gürígia ligía. Agáambaadün luágu liábinba lan espíritu ligía, njeinjali ubouágu.

⁴ Nirájüñü, lánigu Búngiu jugúya, gáñe jumáña yéetiña jagía ja busénbaña jagáraguagüdünün lueí arúfudajani le inárüntibeí, gáñe jumáña lugúndun gabáfutimaati Sífiri Sándu le jádaanbei sügü láu láni Máfia espíritu le jádaanbei.

⁵ Lánigu ubouú jagía, lánina ubouú cátei le jarúfudajabei, ligía lébubei jagáambuniña ja gíñe lánigubaña ubouú.

⁶ Ánjein wagía, lánigu Búngiu wagía. Le subúdíjabebei lun Búngiu, agáamba lumútiwa, le mámabebei lánigu Búngiu, májati lagáambuniwa. Ítara líña lubeíti gayáraati wasúbudiruni cátaña lan erésibirubalin linárün Búngiu lúmoun cátaña lan erésibirubalin iyéeni.

Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni

⁷ Nidújeñu jínsiñetiña nun, lúnti jínsiñegua wamá wámagua lugúndun lúmagiñe Búngiu liábin ínsiñejabuni. Sun le jínsiñejabebei, liraü Búngiu, áni subúdiiti gíñe Búngiu lun.

⁸ Le múnsiñejabuti, ibidiñegili Búngiu lun, lugúndun ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni.

⁹ Arúfuda lumúti Búngiu wínsiñe lun láu loúnajani Liraü le ábanrügüti ubouúagun lun loúnwen, lun gabágarí wamá lídaangiñe.

¹⁰ Niján ínsiñenibeí. máma luágu wagía lan jínsiñejabebei lun Búngiu, luágu ligía lan jínsiñejabebei woun, ába loúnajani Liraü le ábanrügüti lun loúnwen, lun lébuname ferúdnawa lan wafígoun.

¹¹ Nidújeñu jínsiñetiña nun, ánjein jínsiñeediwa lubeí lun Búngiu ítara, lúnti gíñe jínsiñegua wamá wámagua.

¹² Úagili ní ában aríjiti Búngiu, láu sun líra, ánjawa jínsiñegua wámagua, níjein Búngiu wádan, áni ítara líña warúfuduni wínsiñejabu le gumúti lun Búngiu láu wínsiñejabu wámagua buídu.

¹³ Rúlaali Búngiu Sífiri Sándu woun lun lachouúrurun luágu lídaañadiwa lan, áni wádaañein lan gíñe.

¹⁴ Wagía guánarügü aríja wamáali Liraü Búngiu, aríñaga wameí luágu lun lan lasálbaruniwa loúnajei Búngiu ubouúagun.

¹⁵ Furúmieguarügü le afíñerubei luágu Liraü lan Búngiu Jesúsu, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña gíñe Búngiu lídan.

¹⁶ Ítara líña wayábin asúbudirei lúma afíñera luágu jínsiñe wamá lun Búngiu. Ligáburí Búngiu lun larúfuduni ínsiñejabuni, le abágariduti lídan ínsiñejabuni, labágariduña lídan Búngiu, áni labágariduña gíñe Búngiu lídan.

¹⁷ Ítara líña wayábin lun jínsiñe lan Búngiu woun le gumúti, ábame manúfude wamá lídaanme wéyu le lúnbei lagúseragüdüniña Búngiu sun gürígia ladüga wagáburiduña lan ya ubouúagu queísi Jesucrístu.

¹⁸ Ánjein jínsiñe Búngiu woun le gumúti, manúfudebadíwa luágu le lúnbei ladügüni woun, láu luweírín línsiñe Búngiu woun, gidáti sun anúfudei waweí. Ánjein janúfude wabeí luei Búngiu, ladüga wagúrabajaña lan labáburjan ligáñi wawágun. Ligía, ánjein janúfude lubeí ában gürígia, machúlügilirügü líña Búngiu ínsiñeda lun le tímátimaati.

¹⁹ Wagía, jínsiñeti Búngiu woun lugúndun wínsiñedun lun furúmiñe.

²⁰ Ánjein aríñaga ában gürígia. “Jínsiñeti Búngiu nun”, áni múnsiñeti libíri lun, yéeti gürígia ligía, lugúndun ánjein múnsiñe libíri ában gürígia lun, le aríja lumúti, siñábei gíñe jínsiñe lan Búngiu lun, le maríjin lubeí.

²¹ Rúlaali Crístu gumádi le woun. le jínsiñejabuti lun Búngiu, lúnti gíñe jínsiñe lan libíri lun.

5

Wagáñeiruni wuríbu lúma ubouú

¹ Sun ja afíñebaña luágu Jesúsu lan Crístubei le loúnajabei Búngiu, jagía lirájüñübaña Búngiu, áni sun ja jínsiñejabubaña lun Wáguchi Búngiu jínsiñejabubaña gíñe joun lirájüñü Wáguchi Búngiu.

² Subúdi wamúti luágu dan lan le jínsiñe lan Búngiu woun áni adüga wameí le lubeibeí, jínsiñe jamá gíñe lirájüñü Búngiu woun.

³ Ladügüniwa le lubeibeí Búngiu, ligía ínsiñejabunibeí lun, áni majürüti lugúmadin,

⁴ lugúndun sun le liraübeí Búngiu, mabáfuti cátei lánina ubouú luágu. Wafíñen, ligía cátei le íchigubei ubáfú woun lun wagáñeirun luágu cátei lánina ubouú.

⁵ Le afíñebeí luágu Jesúsu lan Liraübeí Búngiu, ligía rügüñein gayára lagáñeirun luágu cátei lánina ubouú.

Geféemwa lan luágu Liraü Búngiu

⁶ Jesucrístu ligía núbínbeí láu bián seíni luágu ligía lan Liraübeí Búngiu. bián seíni ligía, dúna le lánina labásterun, lúma jítaü le lánina loúnwen. Mámariügü láu dúna, láu dúna lúma jítaü. Áni Sífiri Sándu guánarügü geféenti luágu cátei le, ligía arúfudubalin sun inárüni woun.

⁷ Añájein ürüwa geféentiña luágu cátei le siélu. Búngiu Úguchili, Búngiu Irájü, lúma Búngiu Sífiri Sándu, áni ában méme jagía,

⁸ Níjein gíñe ürüwa cátei geféenti múarugu luágu Jesúsu lan Liraübei Búngiu. Sífiri Sándu, dúna le lánina labásterun Jesúsu, lúma jítaü le lánina loúnwen.

⁹ Resíbi wamúti le jaríñagubei wügüríña, gúbuméti lúnti lan weresibiruni le laríñagubei Búngiu guánarügü luágu Liraü lan Jesucristu.

¹⁰ Le affíñeti luágu cátei le, choúru lumúti tídan lanígi luágu inárüni lan, le maffíñebei, adüga lumúti Búngiu camá yéeti, lugúndun maffíñen lan luágu le laríñagubei Búngiu luágu Liraü.

¹¹ Le laríñagubei Búngiu, luágu rújali lan ibágari magúmuchaditi woun, áni lídaangiñe lan Liraü líabin ibágari ligía.

¹² Le níjeinbei Liraü Búngiu lúma, níjein gíñe ibágari le lúma, ánjeinti le úabei Liraü Búngiu lúma, úati gíñe ibágari le lúma.

Lagúmujoún buri lerérun Juan tídan gárada to

¹³ Nabürüjañein cátei le jun, jugúya le affíñebei luágu Liraü Búngiu, lun jasúbudiruni luágu gabágari jumá le magúmuchaditi.

¹⁴ Jeménigitiwa luágu Búngiu, lugúndun subúdi wamúti luágu ánjawa lan amúriaja furúmieguarügü cátei queísi labúseerun, lagáambubadiwa.

¹⁵ Áni ítara quei wasúbudiruni luágu agáamba láni Búngiu wayúmuragun, subúdi wamúti gíñe luágu loúnabubadiwa lan.

¹⁶ Ánjein aríja ában gürígia luágu ladügüña lan ában libíri ában figou le mámabei lúnti lanügüni lídoun féridi lun sun dan, lúnti layúmuragun lun Búngiu, ábame líchugun Búngiu ibágari lun gürígia ligía. Níjein figou anügüti gürígia lídoun féridi magúmuchaditi, málati lun layúmurawagúniwa lun Búngiu luágu figou ligía.

¹⁷ Sun wuríbani figou, máma sun figou lun lanügüni gürígia lídoun féridi magúmuchaditi.

¹⁸ Subúdi wamúti luágu gürígia lan le anügübalin Búngiu queísi Lúguchi, meíbugunti lídan figou, lugúndun toúnigi lumúti Liraü Búngiu, siñáti ladügün Máfia ni cáta lun.

¹⁹ Subúdi wamúti luágu lánigu wamá Búngiu, luágu lábugiñeñanu lan lubáfu Máfia sun ja lánigubaña ubou.

²⁰ Subúdi wamúti gíñe luágu ñübinjali lan Liraü Búngiu ubouágun, áni rújali lan gunfaráandaü woun lun wasúbudiruni Búngiu le tímatimaati. Wabágaridufña le tímatimaati lídan ában lúma Búngiu, queísi lídaañadiwa lan ában lúma Liraü, le Jesucristubei. Ligía Búngiubei le tímatimaati, ligía gíñe le íchugubei ibágari le magúmuchaditi woun.

²¹ Nirájüñü, mafálara jumáña búngiugu ja mámabaña Búngiu. Ítaralá.

TIBÍAMAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Inárüni lúma ínsiñeni

¹ Áu le weírei mútu, nabürüjañoun gárada to bun, nítu to lanúadiruboun Búngiu lun lániguboun lan, lúma joun birájüñü. Jínsiñetün nun le tímatimaati, áni mámarügü áu, sun gíñe ja afálarubalin Crístu, jínsiñetün gíñe joun sarágu.

² Jínsiñetün woun ladüga jínsiñe lan larúfudajan Crístu le lúnbei wáma lan súnwandan, woun, áni níjein arúfudajani ligía tídan wanígi.

³ Búngiu Úguchili, lúma Wabúreme Jesucrístu le Liraü Úguchili, jabínirubadün, jíchugubei jagúdemejabu lúma jadárangilan jun lídan jabúruchaguagüdüni larúfudajan Crístu lúma ínsiñejabuni.

⁴ Oúnwenbun nugúndan láu nadárirun jádaangiñe birájüñü abágarida queísi lubúdubu, ítara queísi laríñagun Wáguchi Búngiu woun lun wabágaridun.

⁵ Guetóti nítu, ayúmuraguatina bun lun jínsiñegua wamá wámagua. Máma gumádi iséri le nabürüjabei bun, ligía méme le wámabei lúmagiñe furúmiñeti dan, dan le wagáambubei luágu Crístu.

⁶ Míni lan ínsiñeni, lun wabágaridun según lugúmadin Búngiu, áni lugúmadin Búngiu lun wabágaridun lídan ínsiñeni, queísi wagáambuni lúmagiñe furúmiñeti dan.

Ja ayéejabaña

⁷ Añájein sarágu ayéejatiña ubouágu ja mafíñebaña luágu quei lan gürígia tímatimaati líabin Jesucrístu ubouágun. Le ítarabei, ligía le yéebi, le láganibei Crístu.

⁸ Duári jumá jaweí, lueí jeféridiruni le ñübinbei jun lídaangiñe juwádigimari luágu Crístu, resíbi jumeíme fáyeiti le gumúti luágu, siélu.

⁹ Furúmieguarügü le oufudajati sarágu lídoun iséri arúfudajani, áni merédeti láu le larúfudajabei Crístu lun, úati Búngiu lúma, ánjeinti le eréderuti láu larúfudajan Crístu, níjein Búngiu Úguchili lúma Búngiu Irájü lúma.

¹⁰ Ánjein achülúra ában gürígia júmoun máma láu arúfudajani le, merésibira jumeí júbiñe, mabúsurun jugúyame lun,

¹¹ lugúndun le abúsuruti lun, gádan lumúti gíñe wuríbani le ladügübei.

Lagúmujoún buri dimúrei

¹² Níjein sarágu cátei lúnti naríñaguni jun, mabúseerúntina abürüjarügü náni jun, agúrabatina nídin aríjaün lun nayánujan júma, lun lagúnfulirun wagúndan.

¹³ Mábuga jáña tirájüñü bamúlelua bun, to gíñe lanúadiruboun Búngiu. Ítaralá.

TÜRÜWAN LIGÁRADAN APÓSTOLU JUAN

Buíti ladímurejóun luágu wügüri le gíribei Gáyo

¹ Áu le weíríei mútu, nabürüjañoun gárada to bun, numáda Gáyo, le jínsiñebei nun le gumúti.

² Numáda jínsiñeti nun, nayúmuragun lun Búngiu lun buídu lan lídin sun cátei bun, lun gíñe magádie ban itara queísi buídu lan lídin bun lídan beíbugun lúma Crístu.

³ Oúnwenbun nagúndaarun dan le jayábinbei jádaangiñe wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, ába jabájúdagun nun luágu bugúnfulin quei babágariduña lubei úaragu lúma larúfudajan Crístu.

⁴ Úati ámu cátei agúndaaraguagdúitina queísi dan le nagáambun luágu jabágariduña lan nirájúñú lídan úarani lúma larúfudajan Crístu.

⁵ Numáda jínsiñeti nun, buíti bouserun lídan eseríwiduni le badügübei joun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, jóuntima ja lílana ámu fulásu.

⁶ Abájúdaguatiña ligíbugiñe adámurini le yábei luágu bínsiñejabu joun. Adügabei fuleísei le. íderaga báña láu le jemégeirubei lun jasígiruni jaweíyasun lídan ában igáburi le áuti lagúndaara Búngiu.

⁷ Furítiña lun jeseríwidun lun Crístu, merésibiruntiña ni cáta jámagiñe ja ibídiñejabubaña lun Búngiu.

⁸ Ligía lúnti lubei weténirun joun, lun wíderaguniña lídan lapúrichijoún lerérun Búngiu.

Luríban louserun Diótrefes

⁹ Abürüjatina buga ában gárada joun tílana ligílisi, májati Diótrefes lídin láu le wabeíbei lugúndun busénti ábuti lan jádan súnwandan.

¹⁰ Ánjana lubeiti ñúdun, neréruba lun luágu le ladügübei, adáagua marásualugu lúma iyéeni wawágu. Bougudin luei líra, merésibirun lumútiña wadújeñu ja achülürútiña, áni mája ligía lun jerésibiruniña ámu, ja erésibirutiña, ába labúguniña lídaangiñe adámurini le táni ligílisi.

¹¹ Numáda jínsiñeti nun, mafálarabeí jémpulu wuríbati le, adúgamemebei le buídubei. Le adügüti buíti, lánigu Búngiu, ánjein le adügüti wuríbati, ibídiñegili Búngiu lun.

Lubuídun láni Demétrio jémpulu

¹² Buíti jadímurejan sùngubei luágu Demétrio, áni inárüni luágu buídu lan ligáburi. Geféentiwa gíñe luágu cátei le, áni subúdi jumúti luágu inárüni lan le waríñagubei.

Lagúmujoún buri dímuvei

¹³ Gíbeti yebe lúnti naríñaguni bun, mabúseerúntina abürüjarügü náni,

¹⁴ lugúndun agúrabatina naríjinibu madíse, ábamei wayánujan.

¹⁵ Darángilabá. Mábuga jáña umádagu yána bun, rúbei wamábugaü lun cáda ában jádaangiñe wamádagu ja ñíbaña.

LIGÁRADAN JÚDAS

Labürüjan Júdas joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá

¹ Áu Júdas, esériwiduti lun Cristu áu, áni lamúlen giñe Jacóbo, nabürüjañoun gárada to joun ja únbaña wájali lan Búngiu lun lánigu jamá, ja jinsiñebaña lun, ja areidañu lubaña Jesucristu séfuñu luei buri cátei ginada uboú le.

² Resíbi jumá sarágu gudémejabu, darángilaú, lúma ínsiñeni lúmagiñe Búngiu.

Ja arúfudajabaña iyéeni

³ Nidújeñu jínsiñetiña nun, weírjiali nabúseerun nabürüjan jun luágu asálbaruni le wabójibe, dándu jugúya queisi áu, guetó sandíguatina núngua luágu lúnti lan nabürüjan jun lun nayúmragun jun lun jáfaagun luágu afíñeni le ledéregerubei Búngiu ában weíyaasu lun sun dan joun lánigu.

⁴ Naríñagubalin le jun lugúndun añájein lan arúfudajatiña yéetiña ádaragutiña jóungua jagánaguóun. Gürigia buri jagía, arúfuda táña Lerérun Búngiu lúmagiñe binárún luágu lúnti lan jasúfuriruni lafáyeiragúle jaríban, buídu. Wügüríña wuríbatíña jagía, minébenti Búngiu joun, arúfudaja jagía luágu gayára lan jadúgún gürigia furúmiegarugú cátei mabuídunti, mabeichun lubaña lan Búngiu lueigiñe, ladúga luweírín lareíni, ayéedagua jagía gíñe luágu Jesucristu, Wabúreme le ligiarügúti, le únbei wesériwida.

⁵ Láu sun subúdi jumáali lan, buséntina narítaguagúdünnün luágu láu lan sun sagá láníña meja Búngiu lumútuniña Israelítagu Ejíptogiñe, lárigiñe, ába lagúmuchaguagúdüniña ja mafiñerunbaña jádan.

⁶ Ánjeligu ja mareídnubalin jabára, ígirarügú jamei jábiñe siélu lun jagáragaun luágun Búngiu, añájein adaúrúwafu lurúma Búngiu, gürágu lídan lubúriga láu güringüri magúmuchaditi, agúrabajei óunwenbun wéyu le lánina agúseruni.

⁷ Ja lílana buri ubúrugu Sodóma luma Gomórra, lúma fulásu buri le yaráfabei lun, ába jagáragaun luágun Búngiu queisigubeirügú ánjeligu ja, ába jíchaagun jóungua lun salúfuri, ába jíríraguagúdünnün jóungua lun sun luwúyeri wuríbani dari lun lagámaridun wügüri wügüri líledi, würi würi tíledi. Ába lagúmuchaguagúdüniña Búngiu láu wátu geméti. Reídeitiña queisi eweríduruni joun sun gürigia, arúfudei ligáburi ida lúba lan lafáyeijan Búngiu luágu figotú.

⁸ Ánjeinti láu sun jémpulu líra, wügüríña buri giñe ja jagánaguabaña, láu jafálaruni arúfudajani le maríchabei, wíyedaguatiña jóungua, májatiña lun lugúmadin Búngiu, anába jamáña ubáfu buri ja íñugutimaabaña.

⁹ Ánjeinti arcánjel méme Miguél, dan le lasígejanbei lúma Máfia lueigiñe lúgubu Moisés, moúchunti lun líñaragun láu anabúni, aríñagarügúti lun. “Ébecha lábu Wabúreme Búngiu.”

¹⁰ Ánjaña wügüríña ja, adímurejatiña wuríba luágu buri cátei le úabei gunfaráanda jamáni, lé buri cátei le jasúbudirubei luágurügú jasándiruni queisi jasúbudiruni anímaalu úouga gunfaráanda jamá, ligía buri cátei le jadúgúbei, ába janúgún gürínguaú jawoúguotún láu jóuserun.

¹¹ ¡Fugíabugu jagía! Falá jamaali láni Caín jémpulu, arúfudajatiña iyéeni quei Baláam lun jagáñeirun seínsu, áni magáambaditiña, féridi jagía queisi Coré le óuwebei luágu lumágaambadin lun lerérun Búngiu.

¹² Nibúsigaridúnatiña lídan buri jufédun le lánina jínsiñegua júmagua, le ñí lubei jeíga, gurá jagía láu ugúndani, minébenejábuga. Ítara jáña queisi jóuniri mudún ja jóunguarügúbei jóunígiragua. Ítara jáña queisi juánriñu magánati dúna le lanúgúbei garábali, tídibu wéwe to magúnduntu lídan tídáni, ítara jáña queisi tídibu wéwe to ájulutu láu sun títlagúle, úaali ju jamá.

¹³ Ítara jáña quei lanárima buri lugúdi barána, arúfudei jagáburigu le nibúsigaridúnati quei jacútaú. Ítara jáña quei warúguma buri ja féridi jamáali jémeri, íñarawagúaaña lun jeréderun lídan líwurín-ágei lubúriga lun sun dan.

¹⁴ Enóc giñe le jasédun gürigia lárigiñe Adán, adímurejaali dimúrei lúmagiñe Búngiu jawágu arúfudajatiña yéetiña ja dan le laríñaganbei. “Aríja numúti Nabúreme liábin jáma sarágu mílu jádaangiñe láni ánjeligu

¹⁵ lun lagúseragúdüniña sun ja wuríbabaña luágu sun wuríbani le adúga jamáalibe, lúma luágu buri dimúrei deréti le aríñaga jamáalibe luágu. Lasíadirubaña sun gaffíngoutiña jagía luágu le jadúgúbei.”

¹⁶ Arúfudajatiña yéetiña jagía ja jagánaguabaña, magúfurumaditiña, ganígi jagía jadímurejan luágu cátei le jadúgúbei ámu, lún rügúñein jagúnfulirun lúma lagúburi jayúmagan jabúseera. Aríñagatiña dimúrei buri íñuguti, adímureja jagía buíti jawágu buri gürigia lúnrügú jaságarun cátei buíti jóungua jádaangiñe.

Lererún joun afiñetiña

¹⁷ Jugúyati nidújeñu jinsiñetiña nun, jarítagua jumá luágu le lariñagubei Jesucrístu jádaangiñe lání apóstolugu luágu buri cátei le lúnbei lasúseredun.

¹⁸ Jariñajare. “Lídoun buríme lagúmujoún dan, añájeinbaña gürígia éjerajatiña láu buri cátei le lání Búngiu, agánawa jagíame úaragua lúma jagúndan le wíyebai.”

¹⁹ Jadüga buri ja, níjein lubei fánreinguaü, falá jamuti jagúndan le lánina ubou, úati Sífiri Sándu jádan.

²⁰ Ánjaün jugúya, nidújeñu jinsiñetiña nun, derégüdagu méme jumá lídan jaffñen le jarúmabei. Ayúmuragua jumá lun Búngiu láu lubáfu Sífiri Sándu.

²¹ Mabúlieida jumei luágu jinsiñe jumá lun Búngiu, agúraba jumei wéyu le lúnbei líchuguni Wabúreme Jesucrístu íbágari magúmuchaditi woun láu lugúdemejabu.

²² Afiñegüda jumáña ja loúguabaña afiñe.

²³ Sálba jumáña jibirigu camá jamuga jaságaruñanu lídaangiñe wátu geméti lánina máfiougati, gudéme jamá jíbiri gafígountiña jun, láu sun, goúnigi jumá luei jadügüni wuríbani le jadügübei, iyéreegulá jaríban jun queisi gamísa wiyetu, luei giñe jeíguadun lídoun luríban üma quei jagía.

Lagúmujoún buri ladímurejoún luágu luweírigun Búngiu

²⁴⁻²⁵ Búngiu le ábanrügübei, le sábiubei, le Wasálbaragüle lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, gabáfuti lun loúnigirunün luei jeíguadun lídoun figou, lun giñe larúfudunün jarúmañu, buin láu ugúndani lígíbugiñe, le weírigubei. Rúwalá íñuguni lun, lúma uweíriguni, ubáfu lúma gumádi lídaangiñe Wabúreme Jesucrístu, méja, guetó, lúma súnwandan. Ítaralá.

CÁTEI LÉ BURI LARÚFUDUBEI BÚNGIU LUN JUAN

Cátei arúfudúati buri lun Jesucrístu

¹ Niján buri cátei le larúfudubei Búngiu lun Jesucrístu lun lasúbudiragüdüni joun lánigu cátei lé buri lúnbei lasúseredun madíse. Subúdigüda láali Jesucrístu cátei le lun Juan le esériwidubei lun, láu lóunajani láni ánjeli lúmoun lun larúfuduni lun.

² Aríñaga láali Juan inárüni luágu sun le laríjubei, geféenti luágu láni Búngiu ugánu lúma luágu le aríñaga láalibei Jesucrístu.

³ Gúndaatiña gürígia ja alíjabinin jáma ja agáambubalin laliijóun ugánu le, le erésibirúabei lúmagiñe Búngiu, adüga jagía gásu láu cátei le bürüwañubei ya, ladüga yaráfaali dan lun lasúseredun.

Labürüjan Juan joun títana sédügubei liglísi

⁴ Áu Juan, nabürüjaña joun títana sédü liglísi to Ásiaboun. Resíbi jumá abíniruni lúma darángilaü lúmagiñe Búngiu le winwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, winwan ligía guetó, winwan ligiame sun dan. Resíbi jumá giñe abíniruni lúma darángilaü jámagiñe sédü espíritugu ja ligíbugiñebaña lála,

⁵ lúma lúmagiñe Jesucrístu le aríñagubalin cátei le inárüti, le furúmiñebei ásaaruti lídaangiñe ouweni áni gabáfu ligía jawágu urúeigu ja ubouágubaña. Jínsiñetiwa lun Crístu, áni chibá laadiwa lídaangiñe wafígoun láu líta,

⁶ adüga láadiwa urúeigumé lúma fádirigumé lun wesériwidun lun Lubúngiute, le méme Lúguchibeí. ¡Rúalá uweiríguni lúma ubáfu lun, lun súnwandan! Ítaralá.

⁷ ¡Aríja jumá, liábinba Crístu juánriñurugu, jaríjubei sun gürígia ásta giñe ja áfarubalin! Jayájuba sun gürígia ja ubouágubaña dánme le jaríjini luágu wuríbani le adüga jamáalibeí. Ítara lúba.

⁸ “Áu lagúmesejabei sun cátei, áu lagúmuchagülebei, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’”, líña laráñagun Búngiu le Súnti Gabáfu, le winwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, winwan ligía guetó, winwan ligiame sun dan.

Layáwadagun Crístu lun Juan

⁹ Áu Juan, jidúje lueígiñe Jesucrístu áu, gafánraantina júma lídan larúeijan Búngiu, súfuríjadina úara júma luágu Crístu, resíbijadina giñe gurásu lúmagiñe Crístu. Reídeitina adaürüwa luágu ubóju le giríbei Pátmos lueígiñe napúrichijani Lerérun Búngiu, lúma lueígiñe napúrichijan luágu Jesucrístu.

¹⁰ Luágu ában wéyu dimáasu, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába nagáambun ában umálali reínti nanágangiñe quei lumálali fidu,

¹¹ laráñaga umálali ligía nun.

—Áu furúmiñebei lúma agümüjóuni, quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’. Abürüjabeí sun le baríjubei, ábame boúnajanun gárada tugúya joun títana sédü liglísi to louábawaguboun Ásia. Éfeso, Esmírna, Pérgamo, Tiatíra, Sárdis, Filadélfia lúma Laodicéa.

¹² Ába nagáraragun lun naríjin ca lan adímurejabeí nun, ába naríjin sédü lébu sanúdelu gólu,

¹³ labádinagua sédü lébu sanúdelu ligía ába naríjin ában camá jamuga Wügüri Garaúwarügüti —le Jesucrístubeí —táu ában anáanguni chÜlütü luágun lugúdi, lúma ában béliiti gólu yaráfa lun lanúguagu.

¹⁴ Jarúti lídiburi quei líyu mudún, quei mouúru, itara líña lágu quei wátu geméti.

¹⁵ Mirítü lugúdi quei brónse le íríchawagúaaali, le dáwaali lídoun órno, reínti lumálali quei lireín leíbaagun sarágu dúna.

¹⁶ Níñanu sédü warúguma lídan lújabu le louñwenren, níñoun ában efeín gágiritu liyúmulugugiñe, biángua tamána. Ítara líña ligíbu quei wéyu dan le lásütün láu sun lére.

¹⁷ Dan naríjínbalin, ába náburujan lubádu lugúdi camá jiláadina. Ába líchuguni lújabu le louñwenren nuágu, ába laráñagun nun.

—Manúfudedaguabá, áu le lagúmesejabeí sun cátei, áu lagúmuchaja.

¹⁸ Áu le winwanbei, jilátina, guetó winwantina lun sun dan. Níjein ligélen ouweni núma, lúma ligélen fulásu le ní jabeí jiláguaaña.

¹⁹ Abürüjabeí lubeiti le baríjubei, le guetóbei lúma le lúnbei liábin.

²⁰ Niján laníchigubei jawáguti sédü warúguma ja baríjubaña lídan nújabu le nouñwenren, lúma sédü lébu sanúdelu gólu. sédü warúguma, jagía sédü jóuniri títana sédü liglísi, sédüti lébu sanúdelu, jagía sédü liglísi.

2

Ugánu joun títana sédü liglísí. Ugánu joun títana liglísí Efeso

¹ ‘Babürüja lun jouniri títana liglísí to Efesoboun, bariñagame lun lun lariñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le jáubei sédü warúguma lídan nújabu le nouñwenren, le gíñe eibugubei labádinagua sédü lébu sanúdelu le gólu.

² Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti lidére juwádígimari lúma jagúraason, áni subúdi numúti luágu siñá lan jáfaguniña ja wuríbabaña. Subúdi numúti luágu jóuchagua jumáaña lan ja aríñagubaña luágu apóstolugu jamá áni máma apóstolugu jagía, áni dari jumaali luágu ye jamá.

³ Gagúraasonjadün, áni súfuri jugúya sarágu lídan juwádígimari nuágu, mabúcharunga juágu.

⁴ Láu sun líra, níjein ában cátei jadüga magúndaantina láu. maweirinjali nínsiñe jun quei meja furúmiñe.

⁵ Ligía lubeíti, jarítagua jumá ída jíña lán meja, sáansi jumei jigáburí, adüga jumei cátei lé meja jadügübei furúmiñe. Ánjein madügün jumá ítara, nídinba juágu furése, ábame nagídaruni lébu jisáandelun lídaangiñe lufúlasun, ábame mámaadün lan títana nilígílisin, ánjein gubeirügü jasáansira jigáburí, ligiaba madügün náni ítara.

⁶ Láu sun líra, luáguñein jáni fuleisei, liyereegun cátei lé buri jarúfudajabei nicoláitagu jun lúma buri cátei le jadügübei, le gíñe iyereegubei nun.

⁷ Le garigeirugubei lun lagáambun, agáambalei le lariñagubei Sífiri Sándu joun títana buri liglísí. Ja ásiiragúbalin wuríbani, neigagüdübaña lídaangiñe lin tídibu wéwe to lánina ibágari, to lufúlasunruguboun Búngiu.”

Ugánu joun títana liglísí to Esmírnaboun

⁸ ‘Babürüja lun jouniri títana liglísí to Esmírnaboun, bariñagame lun lun lariñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le furúmiñeti lúma agúmujoúni, lé meja ouwebei áni wínwanyaali.

⁹ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti jasúfurirun lúma jugúdeme, láu sun lídan lan linárün cátei, rísi jumá. Subúdi numúti gíñe luágu adímureja jamá ja aríñagubaña luágu juríu jamá wuríbati juágu, máma ámu cátei jagía lueídügüya lánigu jamá Máfia.

¹⁰ Manúfude jumá luei le lúnbei jasúfuriruni, ládaraguba Máfia fíú jídaangiñe furisunrugun lun loúchawagúniwa jafíñen sun jugúya, áni jasúfuriruba sarágu luágu dísi wéyu. Derégúdagu jumá lídan jafíñen nuágu dari jóúnwen, ábame níchuguni ibágari magúmúchaditi jun, jafáyeirúajame.

¹¹ Le garigeirugubei lun lagáambun, agáambalei le lariñagubei Sífiri Sándu jóún buri títana liglísí. Ja ásiiragúbalin wuríbani, másügürünbaña lídaangiñe libíaman ouweni.”

Ugánu joun títana liglísí to Pérgamoboun

¹² ‘Babürüja lun jouniri títana liglísí to Pérgamoboun, bariñagame lun lun lariñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le gámabarun efeín to gágiriboun, to biánguaboun amána.

¹³ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti gíñe luágu Máfia lántima gabáfubei jádan gürígia ja ní lubei jagánawa, áni láu sun líra, númamemeñadün. Mígirun jumágili jafíñen nuágu, ní íbini lídan dan le láfarúnbei Antipás le geféenbei buíti nuágu ní lídan fulásu le ní jubei, le ní lubei lagúmadija Máfia.

¹⁴ Láu sun líra, níjein buri cátei jadüga, magúndaantina láu. Luágu añájein lan fíú gürígia júma yára Pérgamo ja májabaña jígiruni cátei lé meja larúfudajabei Baláam, le íchugubei dímuerei lun Balác lun lafigoungdúniña Israelítagu láu jeígín eígini le adágarawagüdúti joun sándu, lúma láu jabágaridun lídan salúfuri.

¹⁵ Ítara méme gíñe, añájein ja májabaña jígiruni cátei lé buri jarúfudajabei nicoláitagu júma ní, cátei le iyereegubei nun.

¹⁶ Ligía, sáansi jumei lubei jigáburí, ánjein madügün jumá ítara, nídiba juágu madíse, ábame nageindagun jáma gürígia ja adügübalin cátei buri le, táu efeín to áfuriduboun niyúmulugugiñe.

¹⁷ Le garigeirugubei lun lagáambun, agáambalei le lariñagubei Sífiri Sándu jóún buri títana liglísí. Le ásiiraguti luágu wuríbani, neigagüdüba lídaangiñe maná le arámudúañubei lun lun líchugun érei tun luwáni, ábame níchugun ában dúbü jarúti lun láu ában íri iséri búrúwañu luágu le ibídiñeti ní ca un lueídügüya lun le erésibirubalin.”

Ugánu joun títana liglísí to Tiatíraboun

¹⁸ ‘Babürüja lun jouniri títana liglísí to Tiatíraboun, bariñagame lun lun lariñagun joun gürígia jagía. “Ítara líña nariñagun, áu le Liraü Búngiu, le ítarabei águu quei wátu geméti, liábin lugúdi quei brónse le írichawagúali.

¹⁹ Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti jísiñejabu, jafíñen, jesériwidun láu jugúraason, subúdi numúti gíñe luágu jadügüña lan cátei buíti guetó luei meja furúmiñe.

²⁰ Láu sun líra, níjein ában cátei jadüga magúndaantina láu. Jígirunun Jezabél to aríñaguboun luágu proféta tan áni máma líña, lun teyéeduniña gürígia láu tarúfudajan joun nánigu lun jaganouñ lídan salúfuri lúma lun jeígin eíginí le adágarawagüdüti joun sándu.

²¹ Rújadina dan tun lun tasáansiruni tigáburí, májagiru tígiruni tisálufurin.

²² Nínárün jáu luágu náburugúdaaru lan láu sándi lun jasúfurirun ja adáagubaña salúfuri túma ánjein mígirun jamá jadaáguni cátei lé buri tadaágubei,

²³ ábame náfaraguniña tirájüñü jilágubei, ítara lúba jasúbudiruni sun nánigu luágu subúdi nání lében arítagei lúma tében anígi, ábame nafáyeiruni cára ában jidaangiñe según le ladügübei.

²⁴ Ja jíbiri ja Tiatrabaña, ja mafálarubalin arúfudajani ligía, machülügíña gíñe asúbudirei le únbei jagúara lujúlilin láni Máfia cátei le arámudaguabei, míchubadina ámu anügüni jawágu.

²⁵ Ragújumei lubuídun jigáburí dari niábin.

²⁶ Ja ásiiragúbalin wuríbani, adüga méme jameime le nabúseerúbei ladügün darí lun jóunwen, níchuguba ubáfu joun luágu buri fulásu,

²⁷ ítara quei líchugun Núguchi Búngiu ubáfu nun. Ábame jedéraagüdüni jagúmadiruni fulásu buri quei láu ában murúsun gürábu, ábame jamúrugudaguni wuríbani queisi soúdiere le láuti múa.

²⁸ Níchuguboun gíñe warúguma to lánina bináafin joun.

²⁹ Le garígeirugubei lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

3

Ugánu joun tílana ligílisi to Sárdisboun

¹ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Sárdisboun, bariñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña naríñagun, áu le jáubei sédü espíritugu láni Búngiu jáma sédü warúguma. Subúdi numúti sun le jadügübei, subúdi numúti luágu jiláñu jíña lan lún buri cátei le nuáguti, láu sun aríñawagúa lan luágu wíwan jumá.

² Agágudúa jumá, rújuma érei lún buri cátei le níjeinguabei, lubáragiñe loúnwen, aríja náali luágu múaran lan le jadügübei ligíbugiñe Búngiu.

³ Jarítagua jumei lubeiti le arúfudajoubei jun, falájumei, sáansi jumeime jigáburí. Ánjañ magágudun, nídiba juágu quei liábin ában jíweruti íbidiñoun óra jun.

⁴ Láu sun líra, añájein fiú gürígia jagánagua ñi Sárdis ja múaradungiñábaña lúma wuríbani, jagía jeibugaba núma táu anáanguni jarútu ladüga yúuti joun.

⁵ Ja ásiiragúbalin wuríbani, jadaüruga anáanguni jarútu, áni magídarun nubei jíri tídaangiñe líburu to gáubalin jíri ja lúnbaña jabíjini íbágari magúmchaditi, arúfudarügü nubáña quei nánigu ligíbugiñe Núguchi Búngiu lúma jagíbugiñe láni ánjeligu.

⁶ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu joun tílana buri ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Filadélfiboun

⁷ ‘Babürüja lun jóuniri tílana ligílisi to Filadélfiboun bariñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña naríñagun, áu le sándubei, le gíñe inárünibeí, le gámabalin ligélen urúei David, le úabei ní ában gayáraati ladáuruni le nánjunrenchubei, siñá lánjunrenchuni ní ában le nadáurubei.

⁸ Subúdi numúti sun le jadügübei. Rújadina ában béna júnren jigíbugiñe le lásiñerun ní ában adáura, ladüga láu sun loúgua lan jére, adügaadün gásu láu nugúmadin, áni meyéeraguntün luágu nánigu jumá.

⁹ Aríja jumá, nadügüba lun jayábin lánigu Máfia ja yéebaña, ja aríñagubaña luágu juríu jamá áni mabágariduntiña queisi lánigu Búngiu, ábame nájuduraguagüdüniña jigíbugiñe lun jasúbudiruni luágu jugúya lan numútiñábaña jínsíñetiña nun, nínárün jáu.

¹⁰ Areída jumáali nugúmadin lun gagúraasun jumá, ligía nareídubadün lubei luei lidáani ouchwagúni le lúnbei liábin luágu sun ubou lun jouchúniwa sun ja ubouagubaña.

¹¹ Madísebei niábin, mígira jumei ní ában lun lagídaruni jafíñen nuágu, meféridirun jumámuga ní cátei lídaangiñe le lúnbei níchuguni jun.

¹² Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchugubaña quei wagábu tídan Lúban Nubúngiute, máfuridundügüyaafame nígiñe, ábame nabürüdüni líri Nubúngiute jawágu lun lasúbudirúniwa luágu lánigu jamá, lúma líri ubúruge le láni Nubúngiute, le iséri Jerusalén le ñúbinbei siélugiñe lúmagiñe Nubúngiute, nabürüdübei gíñe iséri níri jawágu.

¹³ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambaleí le laríñagubei Sífiri Sándu jóun buri tílana ligílisi.”

Ugánu joun tílana ligílisi to Laodicéaboun

¹⁴ ‘Babürüja lun jouniri tilana liglisi to Laodicéaboun, baríñagame lun lun laríñagun joun. “Ítara líña nariñagun, áu le inárünibeí, le gaféenbeí buídu, le aríñagubalin inárüni, le idaangiñebeí liábin sun cátei le ladügübeí Búngiu.

¹⁵ Subúdi numúti sun le jadügübeí, subúdi numúti luágu madíli jumá lídan jesériwidun nun, másü jugüya. ¡Dilígubeíjadün jamúga o stjuma!

¹⁶ Quei bachárügü jubeí, madílitün, másü, newérejabadün niyúmulugugiñe.

¹⁷ Ariñagatün luágu risi jumá, luágu buídu lan dan jun, luágu memégeirun jumá ni cáta, áni marijin jumúti luágu fugiábu jumá, gudémetün, marijintün, surúsu jíña.

¹⁸ Ligía níchugunbeí dimúrei jun lun jagáñijan gólu le afinujóuáali láu wátu geméti númagiñe, lun risi jumá le tímatimaati, lun giñe jagáñijan anáanguni jarútu núma lun jadáuragun láu jasúrúsujan, lúma árani lun jíchuguni lídoun jágu lun jaríjin.

¹⁹ Ébecha numútiñia ja jínsiñebaña nun láu idérei, arúfudaja áu joun. Lúnti lubeíti sériu jumá, sáansi jumeíme jigáburí.

²⁰ Anája bénabu, nagúajaña, le agáambuti numálali, ába lánjunrenchuni béna nubá, nebéluruba lúmoun, ábame neigin lúma, jou ligíame núma.

²¹ Ja ásiiragúbalin wuríbani, níchuguba ubáraü joun númagua luágu nála le lála urúei, ítara quei násiiraguni wuríbani, ába nañúurun lúma Nüguchi luágu lála.

²² Le garigeiruguti lun lagáambun, agáambalei le laríñagubei Sífiri Sándu joun tilana buri liglisi.”

4

Ajuduraguni lun Búngiu, siélu

¹ Lárigiñe sun cátei le, ába naríjin ában béna júnren siélu, liábinti umálali le ítarabei quei lumálali fídu, lé buga adímurejabeí nun, ába laríñagun nun.

—Weínba ñájoun, narúfudaali cátei lé buri lúnbeí lasúseredun lárigiñe buri le bun.

² Lídan óra ligía, ába neréderun lábugiñe lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában lála urúei siélu láu Búngiu ñun luágu.

³ Ítara líña camá ában dübü miríti, le jáspe o cornalína, ñíñoun ában jerémuuru geyégu láu jaláü ligía, mirítu quei ában dübü le esmerálda.

⁴ Geyégu láu lála urúei ligía aríjayatina ában wein-gádürü lála urúei, ñíñanu wein-gádürü gürígia ja weirigutiña ñun luágu, táu jadáuragun jarútu lúma ridi gólu jábulugu.

⁵ Lueígiñe lála Búngiu ligía áfurijati labírijanouga lúma wayújururu, ligíbugiñe lála, ñíñein sédü lámpu geméñu, jagía sédü láni Búngiu Espiritugu.

⁶ Ñíñein giñe ában cátei ligíbugiñe lála camúga ában barána le láuti bídiriu jarúgoungati.

Lamádaangua, geyégua láu lála Búngiu, ñíñanu gádürü cátaña gabágaritiña buin láu águu, dándu jagíbugiñe quei janágangiñe.

⁷ Le furúmiñeti jádaangiñe, ítara líña quei ában líñún, le jabíaman, ítara líña quei ában bágasu wügüri, le jürüwan, ítara líña ligíbu quei ligíbu ában wügüri, le jagádürün, ítara líña quei ában ágila ájamajatu.

⁸ Gádürügubei jagía, sísiñein arúnaü luágu cáda ában jádaangiñe, buin jáña láu águu jawágu, dándu boügudigiñe quei múnadagiñe jabíti, wéyuagu áriebu jáu agúaraja.

Sándu, sándu, sándu, Wabúreme Búngiu, le Súnti Gabáfu,

le wínwanbeí lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan ligía guetó, wínwan ligíame sun dan.

⁹ Ságüti jíchugun cátaña gabágaritiña ja inébesi lúma eteíngiruni lun Búngiu le ñúnbeí luágu lála, le gabágaribeí lun sun dan,

¹⁰ ábaja jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe, ába jarúfuduni jínsiñe abun lun Búngiu le gabágaribeí lun sun dan, ába jíchuguni jarídin ligíbugiñe, ába jagúarajan.

¹¹ Wabúreme, Wabúngiute, garíchatibu lun berésibiruni uweiriguni, inébesi, lúma ubáfu,

ladüga Amürü adügübalin sun cátei, láu bugúndan badügei, láu giñe bugúndan níjein lubeí sun le níjeinbeí.

5

Líburu lúma Mudún

¹ Ábati naríjin ában líburu lújaburugu Búngiu le ñúnbeí luágu lála, abürüjóuatu líburu tugüya turágeirugu lúma tigíbuagu, darúatu láu sédü séyu.

² Ába naríjin ában ánjeli gabáfuti, ába lálügüdajan láu umálali reínti.

—¿Ca garíchabeí lun ladáranun líburu lúma lun lajeíridunun tiséyün?

³ Úati ní ában garíchati lun ladáranun líburu tugüya, ní íbini lun laríjin tuágun, ní siélu, ní múarugu, ní lábugiñe múa, úati ní ában garíchati.

⁴ Ába nayájun sarágu ladüga úa lan ni ában garíchatu lun ladáranun lîburu tugúya, ni lun lalíjanun, ni íbini lun laríjinun.

⁵ Ábati laríñagun ában jádaangiñe weíyaaña mútu nun.

—Jebé bayájun, ladüga Jesucrístu, le “lîñún” le jádaangiñebei ladügowagun Judá, le linébaanfan urúei David, sirígua láali wuríbani lun gayára lan ladáranun lîburu lúma lun lajeíríduni sédú tiséyun.

⁶ Lamidaanguati lála Búngiu jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma weíyaaña mútu jagía, ába naríjin ában Mudún rára, camá jamuga áfarúali. Sédúñein ligáanchun, sédú lágu, águu buri ligía, láni Búngiu sédú Espíritugu ja oúnajoubaña lídoun sun ubou.

⁷ Núbinti Mudún ligía, le Jesucrístubei, ába lanügünun lîburu tugúya lújaburugugiñe Búngiu.

⁸ Dan le lárügüdünbarun lîburu, ába jájuduragun gádürü cátaña gabágaritiña jagía jáma wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe. Cáda ában jádaangiñe weíyaaña mútu jagía, ñíñoun ában gidára lúma, lúma cópu le gólu buin láu cupáli, le liyáwabei jayúmuragun lánigu Búngiu.

⁹ Niján urému iséri le jerémujabei.

Garíchatibu lun banügünun lîburu, lun bajeírídunun tiséyun, ladüga áfarúa ban, ába bagáñijaniña gürígia lídaangiñe sun rása, sun luwúyeri dimúrei, fulásu lúma néchaani.

¹⁰ Adüga báña urúeigumé jáma fádirigumé

lun jesériwidun lun Wabúngiute,
lúma lun jagúmadíjan ubouagu.

¹¹ Lídan le naríagun, ába nagáambuni jamálali sarágu ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu cátaña gabágaritiña jagía, jáma weíyaaña mútu jagía. Níñanu míñun míñun ánjeligu,

¹² jariñaga láu umálali jéreti.

Yúuti ubáfu lúma írisini, subúdi lúma érei,
uweíríguni lúma inébesei, lúma eteingiruni lun Jesucrístu, Mudún le áfarúbei.

¹³ Agáamba numúti giñe jariñaguni sun cátei le ladügübei Búngiu siélu, le múarugubei, le lábugiñebei múa, lúma le baránajabei, lúma sun cátei le buri lídaanbei.

Rúalá eteingiruni, inébesei, uweíríguni, lúma ubáfu
lun Búngiu le ñünbei luágu lála,
lúma lun Mudún, lun sun dan.

¹⁴ Ába jariñagun gádürü cátaña gabágaritiña jagía.

—Ítaralá!

Ába jájuduragun wein-gádürü weíyaaña mútu jagía ligíbugiñe le gabágaribei lun sun dan.

6

To sédú séyu

¹ Ábati naríjin dan le lajeírídunbarun Mudún furúmiñetu tídaangiñe sédú séyu tugúya, ába nagáambun laríñagun ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía láu ában umálali camá lumálali wayújururu.

—Íjigábu baríja!

² Ába naríjin ában gabáyu jarúti, le waríñubei luágu, ñíñoun ában arco lújaburugu to áboun lageíndagua. Rúati ában rídi lánina ásiiraguni lun ladüga lúnbei lan lagáñeiruniña láganiñu. Furíti ageíndagua, ába lásiiragun lídan sun cátei.

³ Dan lajeírídunbarun Mudún tibíaman séyu, ába nagáambun laríñagun jabíaman cátaña gabágaritiña jagía.

—Íjigábu baríja!

⁴ Ába láfurídun ában gabáyu funáti, ába líchugúniwa ubáfu lun le waríñubei luágu gabáyu ligía lun lagídaruni darángiláu ubouaguñe, lúma lun láfaraguágdüniña wügüríña jámagua jílágubei, ába tíchugún ában oúnwenbun efeín lun.

⁵ Dan lajeírídunbarun Mudún türüwan séyu, ába nagáambun laríñagun jürüwan cátaña gabágaritiña jagía.

—Íjigábu baríja!

Ába naríjin ában gabáyu wuríti, ñíñein ában baláansu lújaburugu le waríñubei luágu.

⁶ Ába nagáambun laríñagun ában umálali jamídaanguágiñe cátaña gabágaritiña jagía.
—Ábanrügúlá kilo türígu luágu lebégi ában wéyu wadágimanu, ürüwa kílo sebáda ligía méme ebégi, áni touñigi jumeime aili lúma bínu buídu.

⁷ Dan lajeírídunbarun Mudún tigádürün séyu, ába nagáambun laríñagun jagádürün cátaña gabágaritiña jagía.

—Íjigábu baríja!

⁸ Ába naríjin ában gabáyu amaríyu, le waríñubei luágu, ouweni líribei, lárige lárige liábin jafúlasun jiláaña. Ába libíjin ubáfu luágu ligádürün murúsun lídaangiñe ubou lun láfarajan láu wuríbu, láu ilámaü, láu sándi, lúma jáu anímaalugu janárimetiña ja ubouáguabaña.

⁹ Dan lajeiridúnbarun Mudún tiseingün séyu, ába naríjinun jawáni ja áfarawagúbaña lueígiñe japúrichijani Lerérun Búngiu, lúma luágu jadímurejan buíti luágu Jesucristu, lábugiñeñanu latáru.

¹⁰ Jaríñaga láu umálali jéreti.

—¿Darísan ídame, Wabúreme le gúnfuliti láu lerérun, darísan ídame bagúseragúdaña ja mísiñejabúbaña bun ubouágu, luágu wounwen? ¿Ídamésan bafáyeigúdaña luágu jáfaruniwa jilágubei?

¹¹ Ába jabíjin anáanguni jarútu, ába lariñawagún joun lun jeméraagun luágu murúsun dan dari jóstarun jabíriña lídan esériwiduni lun Cristu ja lúngiñabaña jáfarawagúniwa quei jagía.

¹² Lídan le naríjinbei, ába lajeiridunun Mudún tisisin séyu, ába ladágarun ában ouñwenbun járbaganáli. Ába láuridun wéyu quei lúdu, ába láfunadun játi camá jitaü,

¹³ ába jeíguadun warúguma ja siélubaña lun múarugun quei táburujan mángu tueígiñe tídi bu dan le lánjingichunun garábali.

¹⁴ Ába lagúmuchagun siélu quei ában gárada dan le tabáruchawagún, ába ladíñuraguna sun wúbü lúma ubouju lídaangiñe jabára.

¹⁵ Ába jarámudagun urúeigu ja lánina ubou lídan júyu lúma buri labádinagua dübü le luágubei wúbü, úara jáma ja weirigubaña, gurúnelugu, rísitiña, gabáfutiña, jáma sun idámuni, jáma wügúriña ja mabúreitiña.

¹⁶ Jaríñagati lun wúbü lúma lun dübü.

—Jeigua jumá wawágun, arámuda jumáwa luei laríjin Búngiu le ñúnbei luágu lála, lúma luei lanárimé ligáñi Mudún.

¹⁷ Chüüjajali weiriti wéyu le lúnbei laráfuduni Búngiu ligáñi. ¿Cábasan gayára lawánduni?

Seíni jawáguati Israelítagu

7

¹ Lárigeñe sun cátei le, ába naríjin gádürü ánjeligu rára luágu gádürü larígei ubou, ágúdaajei gádürügubei garábali lun máfurun lan ni murúsun luágun múa, ni luágun barána, ni luágun ni ában tídi bu wéwe.

² Aríjatina giñe ábanya ánjeli ñúbinti lueígiñe oubaü le ñígiñe lubei láfuara wéyu láu liséyun Búngiu le wíwanbei. Ába lagúaragun ánjeli ligía láu umálali jéreti joun gádürü ánjeligu ja abíjubaña ubáfu lun jadügün wuríbani lun múa lúma barána.

³—Madúga jumá wuríbani lun múa, ni lun barána, ni lún buri tídi bu wéwe daríme wíchuguni liséyun Búngiu luágu jerébe lánigu.

⁴ Agáamba numüti átiriñanu lan. san bián-wein-gádürü mílu jádaangiñe linébaanfaangu Israél.

⁵ Dúusu míluñanu jádaangiñe ladúgawagun Judá,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Rubén,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Gad,

⁶ dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Áser,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Neftalí,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Manasés,

⁷ dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Simeón,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Leví,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Isacár,

⁸ dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Zabulón,

dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun José,

jáma dúusu mílu jádaangiñe ladúgawagun Benjamín.

Sarágu gürígia jarútu jadáüragun

⁹ Lárigeñe cátei le, ába naríjin sarágu gürígia lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dímuerei lúma néchaani, rára jáña ligíbugiñe lála Búngiu ligíbugiñe Mudún. Gíbetiña gürígia jagía dari lun siná lan jabájüdün, jarútu jadáüragun táu tubána fálima jájaburugu.

¹⁰ Ába jagúarajan sun jagía láu umálali jéreti, ába jaríñagun.

Weiriti Búngiu, le ñúnbei luágu lála,

weiriti Mudún, luágu asálbaruni le rújamaalíbei woun.

¹¹ Rára jáña sun ánjeligu geyégu láu lála lúma geyégu jáu weiyaaña mútu, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jelémuchun dagá jagíbu múarugu ligíbugiñe Búngiu, ába jájuduragun lun,

¹² ába jaríñagun.

¡Ítaralá! Rúalá uweírigo, lichú áu, eteíngiruni,
inébesei, ubáfu lúma érei
lun Wabúngiute lun sun dan. Ítaralá.

¹³ Ábati lálügüdünina ában jádaangiñe weíyaaña mútu jagía.

—¿Cátañasan ja, ja jarúbaña adáúragun? ¿Jalíagiñésan jayábin?

¹⁴ Nariñaga lun.

—Amürü jamúga aríñagei nun.

Lariñaga nun.

—Ja súfurijañabaña sarágu ja, ja chibá jamaalíbei jafígoun láu líta Mudún, jarúmagüda jamoún janígi láu.

¹⁵ Ligía ligíbugiñeñanu lubei lála Búngiu eseriwida lun, wéyuagu áriebu tídan lúban to siéluboun, loúnigirubaña Búngiu láu leréderun jáma.

¹⁶ Máfagun jáñame llámaü, ni mágúrabu, másürün láñame wéyu, mañáurijan láñame lároura,

¹⁷ ladüga loúnigirubaña lan Mudún le lubádubei lála Búngiu, ábame lanügüniña lárun dúna le íchugubei íbágarí magúmuchaditi, ábame larágajani Búngiu sun águirau lueígiñe jágu.

8

Tisédün séyu lúma lágei cupáli le gólu

¹ Dan lajeiridunbarun Mudún tisédün séyu to tuáguboun líburu, ába ñi lan maníguau siélu quei buri luágu dimí óra.

² Ába naríjiniña sédü ánjeligo ja rárabaña ligíbugiñe Búngiu, ába líchugúniwa sédü fídu joun.

³ Lárigiñe, ábaya liábin ában ánjeli, ába laráramun ligíbugiñe latárü, ñíñein ában lágei cupáli gólu lújaburugu, ába líchugún búrtúbun cupáli lun, lun ladágaragüdüni úara lúma jayúmuragun sun ja lánigu Búngiu ligíbuagu latárü gólu le ligíbugiñebei lála Búngiu.

⁴ Ába lamúdeirun lugúmulalin cupáli ligía úara lúma jayúmuragun lánigu Búngiu lun ligíbugiñoún Búngiu.

⁵ Ábati lanügüni ánjeli ligía lágei cupáli, ába labuínchagüdüni láu leñégura wátu lídaangiñe wátu geméti le luágubei latárü, ába lachürüni luágun ubou, ába lagaambún wayújururu, ireíni, labírjaníga, lúma ában jarábaganáli.

Lé buri fídu

⁶ Ábati jaráanserun sédü ánjeligo ja láubaña sédü fídu lun jínwiruni.

⁷ Ába línwiruni furúmiñeti ánjeli lífidun, ába lasáíragun lúbara júya le deréguati lúma wátu geméti, láu gíñe jítaü, ába lachágarúniwa luágun ubou. Ába lágudun lürüwan murúsun lídaangiñe ubou, ígirúati bián murúsun mágudúnti, gudáwati gíñe lürüwan murúsun lídaangiñe buri tídibu wéwe lúma jíduru.

⁸ Ába línwiruni jabíaman ánjeli lífidun, ába lachágarúniwa ában cátei camá jamuga ában oúnwenbun wúbü durúnguati baránajoun, ába lasáíragun lürüwan murúsun lídaangiñe barána jítaüme.

⁹ Jíláguatiña sun úduraü ja lídaanbaña barána le asáíragubei lun jítaüme, gürínguatu gíñe sun ugúnein to ñíboun lídan barána ligía.

¹⁰ Ába línwiruni jürüwan ánjeli lífidun, ába teíguadun ában oúnwenbun warúguma siélugiñe, durúngu quei ában tóchi. Táburuja luágun lürüwan murúsun lídaangiñe dúna lúma líseesen dúna.

¹¹ Igífi tíribei warúguma tugúya, ába lagífidun lürüwan dúna, ába jóüwegun sarágu güriága ladüga lagífidun dúna ligía.

¹² Ába línwiruni jagádürün ánjeli lífidun, ába lagürinchagun lürüwan murúsun lídaangiñe líbiri wéyu, láu sun játi, jáma warúguma. Le oúbaü le agürinchagubei jawágu, ába labúridun, marúgoungadunti wéyuagu ni áriebu.

¹³ Lárigiñe, ába naríjin ában dunúru weíríti ájamaja lamídaangua siélu, aríñageina ligía láu umálali jéreti.

—¡Fugíábugume ja aganoúbaña ubouágu luágu ürüwa lanárimeníga lé buri lúnbei láburuja jawágun dánme jínwiruni ja jíbiri ürüwa ánjeligo jafídun!

9

¹ Ába línwiruni jaseíngün ánjeli lífidun, ába naríjin ában warúguma eíguadutu siélugiñe lun múarugun, ába líchugún ligélen júyu le mébejabei tun.

² Ába tánjunrenchuni júyu ligía, ába láfuridun gumúlali ñígiñe camá lídaangiñe ában oúnwenbun órno, ába labúrigadagüdüni gumúlali ligía wéyu lúma garábali.

³ Lídaangiñe gumúlali ligía ába jachúlaagun chigágaru, ába jájamajani sun ubou, ába jabíjin chigágaru jagía ubáfu líbe jabáfu águru ja ubouáguabaña.

⁴ Ába laríñawagún joun lun madügün jamá wuríbani lun jíduru le ubouágubei, ni lún buri nádü, ni lun tídibu wéwe, lueídügü joun gürgía ja úabei liseíni Búngiu jeréberugu.

⁵ Majouáti lun jáfaraguniña chigángaru jagía gürgía, lueídügü lun jásüjaniña gürgía luágu seíngü játi, itara lífiati ligári jásüjan quei jásüjan águru.

⁶ Lídaanme buri wéyu ligía, jáluajabei gürgía ouweni, madárijabei, busén jagía yebéme jowegun, ladíseduba ouweni jaweí.

⁷ Chigángaru jagía, jenége gabáyu ja aráanseñubaña lubá wuríbu, níñhein ában cátei jábulugu camá jamuga ában rídi le gólu, itara líña jagíbu quei ligíbu wügüri.

⁸ Ítara líña jádiburi quei jádiburi würiña, liábin jári, quei lári liñún.

⁹ Darúgu líña jágubu láu ában cátei camá gürábu, itara líña lamúri jarúna quei tamúri sarágu cárü to jáutu gabáyu dan le teíbaagun wuríburugu.

¹⁰ Gálitiña quei jáli águru le gágiriti. Níñhein ubáfu luágu jáli lun jadügün wuríbani joun gürgía luágu seíngü játi.

¹¹ Níñhein ában jábuti chigángaru jagía, le ánjeli le láni júyu le mébejabei. Abadón líribei ánjeli ligía lídan hebréu, lídan güriégu, Apolión o Agünrinchaguti.

¹² Sügüja furúmiñeti lanárimeníga, mégeigili bián.

¹³ Ába línwiruni jasisin ánjeli lífidun, ába nagáambun ában umálali lídaangiñe gádürü larígei latárü gólu le ligíbugiñebei Búngiu.

¹⁴ Ába laríñagun umálali ligía lun jasisin ánjeli le láubei fidu.

—Farára báña gádürü ánjeligu ja güráñubaña láru ounwenbun dúna le Eufrátes.

¹⁵ Ába jáfaragadún gádürü ánjeligu jagía lun jáfaragun ában jádaangiñe cáda ürüwa gürgía jilágubei, ladúga aráanseñubaña lubá óra ligía, wéyu ligía, játi ligía, lúma irúmu ligía.

¹⁶ Ába nagáambuni átiríñanu lan jasúdaaranigu ja luágutiña gabáyu. bián-san míñun.

¹⁷ Ítara líña ligáburi jayáwadagun gabáyu jagía jáma ja waríñubaña jawágu nun. Níñhein ában cátei janíguagu, funáti licólorun, dínguti, lúma amaríyu. Ítara líña jábulugu gabáyu jagía quei jábulugu liñún, áfurijati wátu geméti, gumúlali, lúma súfuru jayúmulugugiñe.

¹⁸ Ába láfaraguniña úrtüwa wuríbani le áfuridubei jayúmulugugiñe gabáyu jagía ában jádaangiñe cáda ürüwa gürgía jilágubei, ürüwa wuríbani ligía. wátu geméti, gumúlali, lúma súfuru.

¹⁹ Jayúmuluguñein gabáyu jagía jabáfu, lúma luágu jáli, itara líña jáli camá jéwe gábuluguti, láu gíñe jadüga wuríbani.

²⁰ Ja jíbiri gürgía ja mouwegunbaña láu wuríbani le, mígirun meme jamúti jádaaguni cátei lé buri meja jadügübei, mígirun jamei jájuduragun joun espíritu wuríbatiña lúma joun sándu ja gólu, pláta, brónse, dübü, wéwe—ja siñáti jaríjin, ni jagáambun, ni jeíbugun.

²¹ Mígirun jamei jáfarajan, jabíñarajan, jasálufurijan, lúma jíwerujan.

10

Ánjeli táu tiraúraü líburu

¹ Ábati naríjin ábanya ánjeli gabáfuti, ába larárirun siéluigiñe lídan juánriñu táu ában jerémuru lougiñe lichügü. Miríti ligíbu quei wéyu, liábin lúruna camá durúngu líña.

² Níñoun ában tiraúraü líburu junréngu lújaburugu. Ába líchuguni lugúdi le lounwenren lougiñe barána, le lubaüna lougiñe múa.

³ Ábati lagúaragun láu umálali jéreti quei ában liñún dan le lówoujan, dánti le lagúaragunbei, ába lagaambúniwa ladürügüdün sédü wayújururu.

⁴ Larígeiñe ladürügüdün sédü wayújururu ligía, ába yebe nabürüjaali lan le laríñagubei, ába nagáambun laríñagun ában umálali nun siéluigiñe.

—Maríñagabei le laríñagubei sédü wayújururu, mabürüjabei gíñe.

⁵ Ánjeli bugáti le naríjubei lougiñe barána lúma lougiñe múa, ába liñúruni lújabu le lounwenren siélun,

⁶ ába láfiñurun luágu le gabágaribei lun sun dan, le adügübalin ubou láu sun siélu, barána lúma sun cátei le lídaanbei, ába laríñagun.

—Úadügüyáali darásaü.

⁷ Dánme le lachülürün dan lun lagúmeserun jasédün ánjeli ínwirei lífidun, gúnfuljalíme laráansejan Búngiu lé meja arámudaguabei, quei le laríñaguni meja joun profétagu ja eseríwidubalin.

⁸ Ábaya ladímurejan umálali lé buga nagáambubei siéluigiñe, ába laríñagun nun.

—Beiba, banügounme tiraúraü líburu to daráguboun, to lújaburuguboun ánjeli le ráraabei lougiñe barána lúma múa.

⁹ Ába nídin, ába namúriajanun líburu tugúya lúma ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Jan, jóuboun, bímebei basándirunun biyúmulugu, tagífidame burágeirugu.

¹⁰ Ába nanügünun tiraúraü líburu tugúya lújaburugugiñe ánjeli ligía, ába neíginun, bímeti nasándirunun niyúmulugu camá síruudu, lárigiñe neíginun, ába tagífidun nurágeirugu.

¹¹ Ába laríñawagúniwa nun.

—Lúnti bídinya aríñagei le lúnbei lasúseredun lun sarágu fulásu, néchaani, luwúyerigu dimúrei, lúma joun urúeigu.

11

Ja bián geféentiña

¹ Ábati líchugúniwa ában mabúru nun lenége ában wéwe le amísuraagülei, ába laríñagun Búngiu nun.

—Sarába, amísurajaboun lilígilisin Búngiu lúma latárü, abájüda báñame átiriñanu lan ja ájuduragutiña ñi.

² Mamísurajabei bürürü le bougudibei tibíti ligílisi ladüga derégewaali joun ja terénchabaña lun Búngiu, ja lúnbaña jagúnrinchaguni ubúruge le sándubei luágu bián-wein-bián játi.

³ Ábame nouñajan bián geféentiña lun jadímurejan nuágu luágu mílu bián-san úrúwa-wein wéyu, táu jadáuragun lúdu.

⁴ Bián geféentiña jagía, jagía gayáwabalin bián tídibu wéwe to olívo lúma bián lébu sanúdelu le ligíbugiñebei Búngiu, le Labúremebei sun ubou.

⁵ Ánjein ñi abúseerüti ladügün wuríbani joun, ába jígiragüdün wátu geméti jayúmulugugiñe, ába jáguduniña jáganiñu gumúgubei. Ítarati louweba furúmieguarügü le busénti ladügün wuríbani joun.

⁶ Gabáfutiña geféentiña jagía lun jadáuruni siélu lun májuyun lan júya sun dan niján lan Búngiu adímureja jayúmulugugiñe, gabáfutiña giñe lun jadügüni dúna jítaüme, lun giñe jasúfuriragüdüni ubou láu sun luwúyeri wuríbani, ságü jabúseerun.

⁷ Dánme le gumú jamaali jawádigimari, lageíndaguba anímaalu le áfuridubei lídaangiñe júyu le mébejabei jáma, ábame jeféridiruni wuríbu, ábame láfaruniña jilágubei.

⁸ Ábame jeréderun riwágu lídan lémeri ouñwenbun ubúruge le Jerusalén le ñi lubei ládarawagúa Jesúsu luágu gurúwa, fulásu meme le, camá Sodóma lúma Ejípto.

⁹ Ábame jaríaguniña gürígia ja lídaangiñetiña sun fulásu, sun rása, sun luwúyeri dimúrei, lúma néchaani luágu úrúwa wéyu dimí, mígirunbaña lun jábunúni.

¹⁰ Ábame jagúndaaragun ja ubouagubaña láu jouwegun, daríme lun jedéweegun cátei jámagua, le jagúndan, ladüga berése jamá meja bián lánigu Búngiu jagía joun.

¹¹ Ába naríjin, áu Juan, luágu lárigiñe lan úrúwa wéyu dimí ligía, ába láguyuguagüdüniña Búngiu, ábaya jásaarun, áni sun ja aríjubaliña, weíríti janúfudedagun.

¹² Ába jagáambun bián geféentiña jagía ában umálali jéreti siélugiñe le aríñagubei.

—Weinjuma ñájoun siélu.

Ába jamúdeirun siélu lan lídan ában juánriñu, aríagu jáganiñu joun.

¹³ Lídan óra ligía, ába ladágarun ában ouñwenbun jarábaganáli, ába tagúluludun ában múna tídaangiñe ságü díisi to ubúruguboun, ába jouwegun sédü milu gürígia ladüga jarábaganáli ligía. Ja jíbiri gürígia, ába jíchugun inébesei lun Búngiu le siélubei ladüga luweírín janúfude.

¹⁴ Sütüja libíaman lanárimeníga, madísebei le ában.

Le lisédün fídu

¹⁵ Ába línwiruni jasédün ánjeli lífidun, ába lagaambúniwa laríñagun umálali buri jéreti siélugiñe.

Chúlüjali lidáani Wabúreme Búngiu lúma lidáani Crístu lun jarúejan lídan sun ubou, áni jarúejaba sun dan.

¹⁶ Ábati jélemuchunga weín-gádürü gürígia ja weirigutiña, ja ñúnbaña luágu jála le lála urúei, láu jagíbu múarugu, ába jájuduragun lun Búngiu.

¹⁷ Ába jaríñagun.

Teínqui wáña bun, Wabúreme Búngiu, amürü le Súnti Gabáfu,

amürü le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan, wínwan amürü guetó, wínwan amürüme sun dan.

Teínqui wamútibu ladüga ragúbaali lan ouñwenbun bubáfu.

áni guméseedibu arúeija.

¹⁸ Gáñiburija néchaanigu,

chúlüja wéyu lun babeijan,

chúlüja giñe dan lun bagúseragüdüniña jiláguaaña,

ábame bíchuguni jafáyeiruaja báni profétagu joun, jáma jíbiri ja deréeguabaña joúngua bun, jáma sun jawúyerigu gürígia ja íchubaña inébesi lun bíri.

Chülüja óra lun bagünrinchaguniña ja agünrinchagubalin ubou.

¹⁹ Ábati tánjunrenchun lúban Búngiu to siéluboun, ába tarijín gáfu to lágei lidáradun Búngiu jáma lumútuniña ñi tídan lúban. Ába ñi lan labírjaníga, ireíni, wayújururu, ában járabaganáli, lúma láburlujan lúbara júya deréguati le weínamuti.

12

Würi lúma anímaalu le dragón

¹ Ábati lasáriragun ában oúnwenbun seíni siélu. ában würi darúgu líña wéyu táu camá jamuga ában dínugu, láu játi lábugiñe tugúdi, lúma ában rídi jáu dúusu warúguma tábulugu.

² Würi tugúya dageñañoun, tagúaraja láu igári le lánina agáriduni, ladúga súfuritu lun tagúriajan.

³ Ábaya lasáriragun ábaya seíni siélu. ában oúnwenbun anímaalu le dragón funáti, sédúñein lábubugu, díisi ligáanchun, lúma ában rídi luágu cáda lábubugu.

⁴ Ába ladúrugudun dragón ligía ában jádaangiñe ságü úrúwa warúguma láu líli, ába lajúnruniña múarugun. Ába laráramun dragón ligía tigíbugiñe würi to lúnboun tagúriajan, lun leígini tiraú dánme le tagúriajan.

⁵ Ába tagúriajan würi tugúya ában wügüri irájü le lúnbei ledéraagüdün lagúmadijan lídan sun fulásu queísi láu ában murúsun gürábu. Ába lagídarúniwa tiraú tueí, ába lanügúniwa lun Búngiu luágun lála.

⁶ Ába tanúrajan würi tugúya lídoun fulásu mageírawati le ñi lubei aráanseeli lan Búngiu ubáraú tubá, lun toúnigirúniwa ñi luágu mílu bián-san úrúwa-wein wéyu.

⁷ Lárigiñe, ába ñi lan ában wuríbu siélu, ñi lubei lageíndagua árcanjel Miguél jáu láni ánjeligu lúma dragón. Ageíndaguati dragón jáu láni ánjeligu,

⁸ ába jeféridiruni wuríbu, ába mabáaraña lan siélu.

⁹ Ába lubeíti laságarún oúnwenbun dragón, le binádu jéwe ligía le gíribei Máfia, o Satanási, le ayéejabalin sun ubou, siélugiñe. Ligía jáu sun láni ánjeligu, ába jachágarún múarugun.

¹⁰ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siélugiñe.

–Gáñei láali Búngiu Máfia láu luweírín lubáfu. Chülújali asálbaruni joun gürígia ubouágun, chülújali larúeijan Búngiu lúma lagúmadijan Crístu, ladúga sagáwaali le íchugubei jadúnrun wadújeñu lueígiñe Jesucrístu, le íchigañajábei jadúnrun wéyuágu, áriebu ligíbugiñe Wabúngiute.

¹¹ Sirígua jamáali láu loúnwen Mudún, le Jesucrístubei, lúma láu jíchugun fe luágu láni Búngiu ugánu luágu asálbaragúlei, manúfudeduntiña luei jeféridiruni jabágari, aráanseñu rügútiña lun joúnwen.

¹² Gúndaalá lubeíti siélu, gúnda jumá jugúya le aganoúbei ñi. ¡Áni fugiábugu ja aganoúbaña ubouágu, lúma baránaja! Ñúdünja Máfia júmoun láu oúnwenbun igáñi, ladúga subúdi lumúti luágu murúsun rügáli lan lidáani.

¹³ Dánti laríjinbei dragón luágu fíwaali lan ubouágun, ába leibaajanun würi tó buga agúriajaboun.

¹⁴ Ába líchugún bián larúna dunúru le weínamuti tun würi tugúya lun gayára lan tájamarun lídoun fulásu mageírawati díse luei dragón ligía, le ñiba lubei toúnigirúa luágu úrúwa írúmu dími.

¹⁵ Ába lewérajan dragón ligía sarágu dúna liyúmulugugiñe lun lañáradaguagüdünun würi tugúya.

¹⁶ Ába líderagunun múa würi tugúya, ába lánjunrenchun múa, ába lachúrini sun dúna le lígiragüdúbei dragón liyúmulugugiñe.

¹⁷⁻¹⁸ Gáñitimaati dragón túma würi tugúya, ába lídin ageíndagua jáma tirájüñü ja ñúdúbaña láu le lubeíbei Búngiu, falájamei ugánu le láni Jesucrístu.

13

Ja mónsturu

¹ Ába naráramun láru béya, ába naríjin lamúdeirun ában mónsturu baránajagiñe, sédúñein lábubugu, díisi ligáanchun. Ñíñein ridi luágu cáda ligáanchun lúma ában íri le áubei lanábaguei Búngiu luágu cáda lábubugu.

² Mónsturu ligía lenége geígusi, ítara líña lugúdi queísi lugúdi óso, liábin liyúma camá liyúma líñün. Ába líchuguni dragón lubáfu lúma lála lun, lúma sarágu ubáfu lun lagúmadijan.

³ Níñein ában chaúnti luágu ában lídaangiñe lábulugu mónsturu ligía, weíríti lún yebe láfaruni jílágubei, ába lareídagun lichaúntín. Weíríti janígi sun gürígia láu mónsturu ligía.

⁴ Ába jájuduragun lun dragón luágu líchugun gumádi lun mónsturu, ába giñe jájuduragun lun mónsturu, ába jariñagun.

—Úati ni ában quei mónsturu le, ¿cába gayára láfaruni?

⁵ Ígírúati giñe mónsturu ligía lun ladímurejan dimúrei buíti luóguá lúma lun lanábaguni Búngiu, lúma lun lagúmadijan luágu bián-wein-bián játi.

⁶ Ába ladügün ítara, adímurejati wuríbati luágu Búngiu, anábalei líri, lúban, jáma ja siélubaña.

⁷ Ígírúati giñe lun lageíndagun jáma lánigu Búngiu darí lásiiragúniña, ába líchugúniwa ubáfu lun jawágu sun rása, fulásu, luwúyerigu dimúrei lúma néchaani.

⁸ Ába jájuduragun sun ja aganoúbaña uboúagu lun mónsturu ligía, ja úabaña jiri bürúwañu lúmagiñe ladügün ubou tídan líburu to lánina íbágarí, to lúmaboun Jesucrístu, le Mudún le ouwebei.

⁹ Le garígeiruguti lun lagáambun, agáambalá.

¹⁰ Ja adáúrútiña ámu, jadáúrawagúba giñe, ja áfarajatiña táu efeín, jáfarawagúba giñe táu efeín. Ligía busén jabeí lánigu Búngiu gurásu lúma affíñeni.

¹¹ Lárígiñe, ábaya naríjin ábanya mónsturu lamúdeirun múarugugiñe. Níñein bián gánchu luágu camá ligáanchun mudún, áni ítara líña ladímurejan camá ában dragón.

¹² Níñein sun ubáfu le láni furúmiñeti mónsturu lúma lun ladügüni cátei lueígiñe loubadina furúmiñeti mónsturu. Ába ladügün lun jájuduragun sun gürígia ja uboúagubaña lun furúmiñeti mónsturu, le lareídaguagüdübei lueígiñe chaúnti le luágubei.

¹³ Adügati giñe oúnwenbun buri miláguru, áburujagúdati wátu geméti siélugiñe lun múarugun jagíbugiñe gürígia.

¹⁴ Lídaangiñeti miláguru buri le únbei líchugúa ubáfu lun ladügüni lueígiñe loubadina furúmiñeti mónsturu, ába leyéeduniña ja aganoúbaña uboúagu, ába ladügagüdün ában liyáwa mónsturu le gawágbalin chaúnti ába lareídagun, joun.

¹⁵ Ába libíjin jabíaman mónsturu ubáfu lun líchugun íbágarí tun liyáwa furúmiñeti mónsturu lun tadímurejan lúma lun táfaraguniña sun ja májuduragutiña tun.

¹⁶ Adügati giñe lun sun lan gürígia—weinamujaña, ñúbürigiña, risitiña, gudémetiña, idámuni, máma idámuni—lun labürüdün líri mónsturu luágu jájabu le jounwenren o luágu lan jerébe.

¹⁷ Úati ni ában gayáraati lagáñijan ni cáta ni lalúgurajan ánjein úa líri mónsturu o linúmerun líri luágu.

¹⁸ Buséntitia cátei le lichú áu, le gunfaráandati, atúriajaleí linúmerun mónsturu, le ábanbei quei líri wügüri, áni niján número le asálirubei lídaangiñe líletürana íri ligía. sisi-san úrúwa-wein-sísi.

14

Jerémujan ja san bián-wein-gádürü mílu

¹ Lárígiñe líra, ába naríjini Jesucrístu, le Mudún, rára lábulugu wübü le Sión, le siélubei. Níñianu san bián-wein-gádürü mílu gürígia lúma, ja bürúwañubei líri Mudún lúma líri Lúguchi jeréberugu.

² Lárígiñe, ába nagáambun ában amúri ñúbinti siélugiñe camá lamúri barána, camá giñe ladürügüdün ában wayújururu le jéreti, ítara líña giñe camá jamuga tamúri sarágu gidára.

³ Ába jerémujan gürígia jagía ában urému iséri ligíbugiñe lála Búngiu lúma jagíbugiñe gádürü cátaña gabágaritiña jagía, lúma jagíbugiñe gürígia ja weirigutiña. Úati ni ában gayára lumúti laníchigu lerérun urému ligía gunfaráanda jaweidügüya san bián-wein-gádürü mílu ja asálbarúabaña jádaangiñe ja uboúagubaña—

⁴ jagía ja mádaragúnbaña jóungua jámoun wúriña, reídeitiña jarúmañu, falájamei Mudún le ñíjin lumúti lídin, sálbawatiña jádaangiñe gürígia quei furúmiñeti edéweejani lun Búngiu lúma lun Mudún.

⁵ Madárirúnwati ni murúsun iyéeni luágu jayumáru ladüga jarúmatiña ligíbugiñe Búngiu.

Ugánu buri le jíchubei úrúwa ánjeligu

⁶ Ábati naríjin ábaya ánjeli ájamaja lamídaangua siélu, ñíñein ugánu le magúmchaditi lúma lun lapúrichijani joun ja aganoúbaña uboúagu—joun sun néchaanigu, rása, luwúyerigu dimúrei lúma sun fulásu.

⁷ Laríñaga láu umálali jéreti.

—Inébelá Búngiu jun, ru jugúyame uweírugu lun, chúlúja dan lun lagúseragüdün. Judúgua jumá lun le adügübalin siélu lúma ubou, barána lúma líseesen dúna.

⁸ Ába liábin ábanya ánjeli lárígi, ába laríñagun.

—Jeigua, jeigua Babilónia to weiriguboun, ladüga tabácharuadágüdüni sun néchaani láu bínu le lánina liwíye tayúmajan.

⁹ Ába liábin ábanya jürüwan ánjeli, ába lariñagun láu umálali jéreti.

—Le ájuduraguti lun mónsturu lúma tun liyáwa, ígira ligíame lun labürüdüniwa líri mónsturu luágu lújabu o leréberugu.

¹⁰ látubei bínu le lánina lanáreme ligáñi Búngiu le lúnbei lábúrujan le gumúti luágun, ábame lasúfurirun láu wátu lúma súfuru ligíbugiñe Jesucristu lúma jagíbugiñe ánjeligu ja sándubaña.

¹¹ Laweínruba lugúmulalin wátu le asúfuriragüdúbaliña lun sun dan, úabei eméraaguni ní wéyuagu ní áriebu joun ja ájuduragubaña lun mónsturu lúma tun liyáwa, o ja bürüwafubei líri jawágu.

¹² Ligía lébubei lúnti lan gagúraasun jamá lánigu Búngiu ja ñüdünbaña láu le lubeíbei áni falájamei Jesúsu surúñu, lun ítara meme jamá derégüdagu lídan jafíñen darí lúmoun jóunwen.

¹³ Ábati nagáambun lariñagun ában umálali ñübinti siélugiñe nun.

—Abürüjabei le. “¡Gúnda jamá ja ouwetiña láu jafíñen luágu jabúreme Jesucristu!” Lúmagiñe óra ligía, jeméraaguba lídaangiñe jawádigimari, ábame lídin le jadügübei úara jáma, líña Sífiri Sándu.

Lalúbajoúniwa múa

¹⁴ Ábati naríjin ában juánriñu jarúti, ligíbuagu juánriñu ligía, ñun líña ában lenége Jesucristu, le Wügüri Garaúwarügüti. Níñein ában rídi gólu lábulugu túma ában alúbagülei jamánatu lújaburugu.

¹⁵ Ába láfuridun ában ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun, ába lagúaragun láu umálali jéreti lun le ñúnbei ligíbuagu juánriñu.

—Dáboun balúbagüle, ladüga chúlúja dan lun alúbajani, ladüga funáli nádü.

¹⁶ Ába lásügüragüdünnun le ñúnbei luágu juánriñu lalúbagüle múarugugiñe, ába lalúbajan.

¹⁷ Ábayati láfuridun ábaya ánjeli tídaangiñe lúban Búngiu to siéluboun táu giñe lalúbagüle jamánatu.

¹⁸ Ábaya láfuridun ábanya ánjeli lídaangiñe latárü, ánjeli ligía, gabáfuti luágu wátu geméti le luágubei latárü ligía. Ába lagúarun lun le táubei lalúbagüle láu umálali jéreti, ába lariñagun lun.

—Dáboun balúbagüle to jamánaboun, alúbajaboún tirsini beíbei to múaruguboun, ladüga funáaru.

¹⁹ Ába lásügüragüdünnun ánjeli ligía lalúbagüle múarugugiñe, ába lalúbajanun beíbei to múaruguboun, ába líchugun lídoun ában ágei weírüti lun taríbichawagúniwa. (Míni lan líra, lanáreme abeichúni le lúnbei liábin lúmagiñe Búngiu.)

²⁰ Ába taríbichawagún beíbei bougudi libíti ubúruyu, ába láfuridun jítaü lídaangiñe tágei chülü lúmoun líñun jafúrenun gabáyu, ürüwa-san kilómetro geyégu.

15

Ánjeligu jáma jagúmujoún sédü ígei

¹ Ába naríjin ábanya ouñwenbun seíni siélu, weirigüdati anígi. sédü ánjeligu jáu jagúmujoún sédü ígei, ja áubaña lagúmucha ligáñi Búngiu.

² Aríjatina giñe camá jamuga ában barána le bídiriu láu wátu geméti lídan, ñíñanu ja agáñeirubaliña luágu mónsturu, túma liyáwa, lúma luágu linúmerun líri, rára jáña lubádu barána le bídiriu ligía táu gidára to líchuguboun Búngiu joun.

³ Ába jerémujani lerémun Moisés lé meja eseríwidubei lun Búngiu, lúma lerémun Mudún, le ítarabei.

Weírüti áni buíti sun le adüga báalibeí,

Wabúreme Búngiu, Súnti Gabáfu,

surúñu líña sun le badügübei, úaragua,

amürü le Lurúeitebei sun néchaani.

⁴ ¿Cábasan manúfude bueí, Wabúngiute?

¿Cábasan madímurejan buíti buágu?

Amürü rügüñadibu mafígounjan,

jayábinba lílana sun fulásu, ábame jájuduragun bun,

ladüga arijúaali luágu buídu lan sun le badügübei.

⁵ Lárígíñeti sun cátei le, ába naríjini fulásu le sándutimaabei tídan lúban Búngiu siélu, fulásu le ñí lubei lerédera Búngiu, júnren lubéneri.

⁶ Ába jáfuridun sédü ánjeligu ja jáubaña sédü ígei jagía, ñígiñe. Táuñanu janáangun líno to jarúmatu, mirí, liábin jabélitin, gólu luágu janíguagu.

⁷ Ába liábin ában jádaangiñe cátaña gabágaritiña jagía, ába líchugun ában cópu gólu lun cáda ában jádaangiñe sédú ánjeligu jagía, buin líña cáda cópu láu luweírin ligáñi Búngiu le gabágaribei lun sun dan.

⁸ Ába labuñchun fulásu le sándutimaabei láu gumúali le ñúbinbei lídaangiñe luweirigun Búngiu lúma lubáfu. siñátiti lebélorun ni ában ñjín darí jagúmuchun sédú ígei ja jámabaña sédú ánjeligu jagía.

16

Cópu buri le lágei ligáñi Búngiu

¹ Ábati nagáambun laríñagun ában umálali jéreti joun sédú ánjeligu jagía lídaangiñe fulásu le sándutimaabei.

—Jeiba áturei cópu buri láu lanáreme ligáñi Búngiu ubouágun.

² Ába lídin furúmiñeti ánjeli, ába láturuni licópun ubouágun, ába lasálrirun gumeín gáriti jawágu sun ja gawágubalin líri mónsturu, judúgua jagía lun.

³ Ába láturuni jabíaman ánjeli licópun baránajoun, ába lasálriragun barána queisi játa jiláaña, ába jówegun sun cátaña ja gabágaribaña lídan.

⁴ Ába láturuni jürüwan ánjeli licópun luágun buri dúna lúma líseesen dúna, ába lasálriragun jítaüme.

⁵ Ába nagáambun laríñagun láni dúna ánjeli.

—Úraguatibu láu bagúseragüdün ítara, Búngiu sándu, amürü le wínwanbei lúmagiñe lubáragiñe furúmiñeti dan áni wínwan amürü guetó,

⁶ ladüga jagía, aseíñeigüda jamúti játa profétagu jáma ja derégeguabaña jóungua bun, guetóti gurügüdaadibu jítaü joun, yúuti joun.

⁷ Agáambatina giñe laríñawagun lueigiñe latárü.

—Ánja Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu, agúseragüdaadibu láu ísuruni lúma úraguni.

⁸ Ába láturuni jagádürün ánjeli licópun luágun wéyu, ába libjín wéyu ubáfu lun lachúruruniña gürígia láu lísü.

⁹ ába jachúrarun súngubei. Láu sun lira, masáansiragunti jagáburi, madímurejan jagía buíti luágu Búngiu, anábaguearügü jamei Búngiu le gabáfubei jawágu ígei ja.

¹⁰ Ába láturuni jaseingün ánjeli licópun luágun lála mónsturu, ába leréderun larúeijan lábugiñe lubúriga. Ába buri jágüragunun gürígia jañeñe láu igári.

¹¹ Ni ítara, masáansiragunti jagáburi lun jgiruni wuríbati léñaja jadügübei, anábaguearügü jamei Búngiu le siélubei luágu jagárigu lúma jagúmeín.

¹² Ába láturuni jasísín ánjeli licópun luágun oúnwenbun dúna le Eufrátes, ába lamábeidun lun ñi lan úma lun jásügürün urúeigu ja ñúbinbaña lueigiñe oúbaü le ñigiñe lubei laboucha wéyu.

¹³ Ábati narjín jáfuridun ürúwa espíritu wurríbatiña liyúmulugugiñe dragón, liyúmulugugiñe mónsturu, lúma liyúmulugugiñe proféta le yéeebei, ítara jáña espíritu wurríbatiña jagía quei júa.

¹⁴ Espiritugu jagía máfianu ja adáagubaña milágu, ába buri jáfuridun oúndaragúaña sun urúeigu ja ubouágubaña lubá wuribu le lánina oúnwenbun luwéyuri Búngiu le Súnti Gabáfu.

¹⁵ (“Touñigi jumátia ladüga sódinibei niábin quei liábin jíweruti áriebu. Gúndaabei le agágudúañubei, nuján lanáangun luágu, lun meíbugun lan surúsu luei jarjini gürígia le mabúseerun lubei lun jarjini luágu,” líña laríñagun Jesucrístu.)

¹⁶ Ábati jóúndaraguniña urúeigu lídan fulásu le gíribei Armagedón lídan dimúrei le hebréo.

¹⁷ Ábati láturuni jasédün ánjeli licópun garábalirugun, ába láfuridun ában umálali lídaangiñe fulásu le sándutimaabei le siélubei. Lumálali Búngiu ligía, le ñúnbei luágu lála ñi, laríñaga.

—Adügüwaali.

¹⁸ Ába ñi lan labírjaníga, ireíni, lúma wayújururu, ába lánjingichun múa láu ában járabaganáli, jéreti sügü láu sun járabaganáli le dagáalibei lúmagiñe ñi jamá gürígia ligíbuagu ubou.

¹⁹ Ába lafánreinragun ubúruгу weíruti le Babilónia lídan ürúwa murúsun, ába buri lagúluludun ubúruгу le ubouágubei, ába larítagun Búngiu luágu ubúruгу weíruti le Babilónia lun láluluchagüdüni bínu le lánina abeichúni le loúnajabei lun lídan ligáñi.

²⁰ Sun ubouju lúma sun wúbü, ába lagúmuchagun.

²¹ Ába giñe láburujan oúnwenbun buri lúbara júya deréguati siélugiñe jawágun gürígia, jürüburiti chülü lúmoun san líburu, ába janábaganí gürígia Búngiu luágu, ladüga ában lan abeichúni janárimeti.

17

Tasiadirúniwa oúnwenbun jóru

- ¹ Ábati liábin ában jádaangiñe sédú ánjeligu ja láubaña sédú cópu, ába lariñagun nun.
 –Jigábu, narúfudaali tabeichún oúnwenbun jóru to ñúnboun ligíbuagu barána bun.
- ² Agánawaaña urúeigu ja ubouágubaña lídan salúfuri túma, bachárúa jagia ja ubouágubaña láu bínu le lánina tisálufurin.
- ³ Ába lanúgünina ánjeli ligía lídoun ában fulásu mageírawati le ayáwadagubei nun láu lubáfu Sífiri Sándu, ába naríjin ában wúri waríñu luágu ában mónsturu funáti, bürúwañu líña sun luwúyeri dimúrei le anábaguti Búngiu tuágu, sédúñein lichügü mónsturu le uágubei tañúura, díisi ligáanchun.
- ⁴ Wúri tugúya, gúchu lúma funáti ticólorunbei tanáangun, liábin tuwénden, gólu, dübü buíduburiti, lúma pérla. Ñíñein ában cópu gólu tújaburugu buin láu tisálufurin lúma liwíye tadaangun.
- ⁵ Bürúwañu líña ában íri teréberugu láu ában aníchigu arámudaguati. Íri le teréberugubei. “Babilónia to weíríboun, jáguchu jóru lúma sun luwúyeri iwíyeni ubouágu.”
- ⁶ Ába nasúbudiruni luágu bachárúañoun lan wúri tugúya láu játa ja lánigu Búngiu jáma ja áfarawagúbaña lueigiñe jadímurejan luágu Jesucrístu. Dan naríjinbalin cátei le, ába laweíridun nanígi.
- ⁷ Ábati lariñagun ánjeli ligía nun.
 –¿Cá uágu laweírída banígi? Nasúbudiragüdaali míni tan wúri to bun, láu sun mónsturu le anúgübarun, le sédübei ichügü, díisi ligáanchun.
- ⁸ Mónsturu le baríjubei, gabágariti meja, áni guetó úaali, láu sun líra, lamúdeiruba lídaangiñe júyu le mébejabei lubáragiñe lídin lídoun lagúmujoún loúnwen. Ja aganóubaña ubouágu, ja úabei jíri bürúwañu tídan líburu to lánina ibágari lúmagiñe ladügün ubouú, laweíriduba janígi dánme jaríjini mónsturu le meja gabágaritei áni úaali, ábaya liábin.
- ⁹ ‘Níjein cátei ya joun ja gayáraabei gunfaráanda jamáni. Sédü ichügü ligía, míni lan sédü wúbü le uágubei ñun tan wúri tugúya,
- ¹⁰ sédü méme ichügü ligía, míni lan gíñe sédü urúeigu. Seíngü jádaangiñe urúeigu jagía, gumújali jarúejan, ában jádaangiñe, larúejaña guetó, le ában, miábingili. Dánme liábin jagúmujoún, larúejaba murúsurtügü dan.
- ¹¹ Le mónsturu le meja gabágaritei áni úaali guetó, ligía jawídünbei urúeigu, láu sun ligía lan ában jádaangiñe sédú, lárigiñeme, ábame lídin lídoun lagúmujoún loúnwen.
- ¹² ‘Díisi gánchu le baríjubei, díisi urúeigu ja magúmeserungiñabaña arúeija, jabíjuba jabáfu urúeigu luágu ában óra úara lúma mónsturu.
- ¹³ Ában lábu jarítangun urúeigu jagía, jíchugubei jabáfu lúma jarúejan lun mónsturu.
- ¹⁴ Jageíndaguba lúma Jesucrístu, láfaragubaña jílagubei, ladúga Jabúreme sun abúremein ligía, Jarúeite gíñe sun urúeigu, áni jagáñeiruba gíñe sun lánigu ja lanúadajabaña Búngiu áni derégúdagu méme jáña lídan jafíñen luágu, úara lúma.
- ¹⁵ Ába gíñe lariñagun ánjeli ligía nun.
 –Barána le baríjubei, le igíbuagubei tañúura jóru, fulásu buri, luwúyerigu dimúrei, lúma néchaani.
- ¹⁶ Áni díisi gánchu le baríjubei luágu mónsturu, le méme díisibeí urúeigu, teyéreeguduba jóru joun, ábame jígirunun fiwañu, surúsu, jeígubei túgürügü, ábame jágudunun láu wátu gemetí.
- ¹⁷ Rúlaali Búngiu tídoun janígi lun jadügüni le labúseerubei láu júaradun lun jedéreguruni jabáfu queísi urúeigu lun jíderaguni mónsturu daríme lagúnfulirun le lariñagubei Búngiu.
- ¹⁸ Wúri to baríjuboun, tugúya weíríti ubúruge le agúmadirubaliña lurúeitegu ubouú, le gíribei Babilónia.

18

Teíguadun Babilónia

- ¹ Lárigiñe sun cátei le, ába naríjin ábanya ánjeli larárirun siéluigiñe láu sarágu ubáfu, ába larúgoungadun ubouú láu límirin.
- ² Lagúaraguati láu umálali jéreti.
 –Gumúgua, gumúgua Babilónia to weíríboun, guetó jábíñejaru máfianu, jarámudaguagüle sun jawúyeri espíritugu wuríbatíña, jádibu dunúru wíyetaña queísi wadúbi.
- ³ Ladúga sun lan néchaanigu bachárúaña láu bínu le lánina tisálufurin, áni agánawaaña lurúeitegu ubouú túma lídan tisálufurin, alúgurajatiña buri ja ubouágubaña, rísijaña lídaangiñe luwénden touseragun túngua.
- ⁴ Ábayati nagáambun lariñagun ábanya umálali ñúbinti siéluigiñe.

—Furjuma Babilóniagiñe, jugúya le nánigu, mafánran jumámuga lídan tiffgoun lúma lídan tabeichúniwa.

⁵ Gíbeguaali tiffgoun dari lun lachülürün siélu, áni jarítaguaali Búngiu luágu luríban touuserun.

⁶ Adúga jumá tun Babilónia quei tadúga joun ámu, fáyei jumouñ dóbúli luei le tadúgübei. Rújuma ában unifein le jéretimaati bián weyyaasu tun sügü láu le tíchugubei joun ámu.

⁷ Súfurigüda jumouñ quei méme tedéregeragun túngua lun anáanguni únguaü lúma lun agünrinchaguni, ladúga aríñaga tan tídan tanígi. “Ñun nina ya quei ában urúei, máma nugúya ában jíñáru mámaritu, masúfurirubadina giñe.”

⁸ Ligía liábinba lubei tabeichún lídan ában meme wéyu —ouweni, íruni, ilámaü—ábame tagudún láu wátu geméti, ladúga gabáfuti Wabúreme Búngiu le asíadirubarun.

⁹ Lurúeitegu ubouú ja aganoubaña túma lídan salúfuri lúma irisini, jayájuba, gudémegua tugúyame joun dánme jaríjini gumúlali le lánina tagudún.

¹⁰ Ábame jeréderun díse, le janúfudei luei tabeichún, ábame jaríñagun.

—¡Fugiábu Babilónia, ubúругu le weírubei, Babilónia ubúругu le gabáfubei, lídaanrügü murúsun óra liábin babeichun!

¹¹ Ja alúgurajatiña buri ja ubouúagubaña, ayájuatiña giñe, gudémegua ligía ubúругu ligía joun ladúga úaña lan cába lan agáñijeí ebégidinaü le janáajabei—

¹² ebégidinaü lé buri gólu, pláta, dübü buíduburitu, pérlas, gamísa to líno to finutu, séda, colóru buri gúchu lúma funáti, lúma giñe sun luwúyeri fuláansu le jémeti, ílagu láuti jári léfan, fuláansu buíduburiti, brónse, gürábu, lúma dübü miríti,

¹³ canéla, cátei lé buri jémeti, cupáli, mírra, ibíñei, bínu, aáli, fulúwaaru finutu, lúma túrígu, barútiña giñe anímaalugu ja lúntiña janáajan ílagu, mudún, bágasu, gabáyu, cárü, ásta músu, o gürígia lun jalúgurajoún.

¹⁴ Jaríñaguba lun ubúругu ligía.

—¡Úaaru frúta buri to seméboun búma to jínsiñeñajáoun bun sarágu, féridi báali giñe sun irisini lúma wéndeí le búmañajabei, féridiwaali lun sun dan!

¹⁵ Jáñaja alúgurajabálin buri cátei le áni rísijaña lídan ubúругu le, jeréderuba díse le janúfude luei labeichún, ayájuajeina, aságürjeina.

¹⁶ Ábame jaríñagun.

—¡Fugiábu ubúругu weíriti! Ítara liñá meja quei ában würi táu tadáuragun to líno finutu túma anáanguni to colóru gúchu lúma funáti, láu tuwénden gólu, dübü buíduburiti lúma péla.

¹⁷ ¡Lídan murúsun óra gumúja sarágu irisini!

Sún buri tarúne ugúnein, pasajérugu, mádulungu, jáma sun ja ñadágimeinbaña baránaja, díseti jeréderun.

¹⁸ Dánti le jaríjini lugúmulalin lágudun ubúругu, ába jagúaragun.

—¿Cásan meja ámu ubúругu ñlubei quei ounwenbun ubúругu le?

¹⁹ Ába jíchaagun múa jábulugu, ayájuaja, aságüríja, agúaragua.

—¡Fugiábu Babilónia lé buga weírubei! Rísijaña yebe sun ja gagúnebaña wapóru baránaja láu lirisin, áni lídaanrügü murúsun óra gürínwagua.

²⁰ Gúnda jumá láu le asúseredubei lun Babilónia, amürü siélu, júma jugúya apóstolugu, jáma profétagu, jáma sun ja lánigu Búngiu, ladúga adúgaali Búngiu gúsei jun láu lasíadiruni.

²¹ Ábati liñúrún ában ánjeli gabáfuti ában dübü le ítarabei quei ában mulí, ába láguruni baránajoun, ába laríñagun.

—Ítara lúba laráriragüdúniwa Babilónia, ubúругu le weírubei, marijündügüyáwalime.

²² Magaambúndügüyáwalime tamúri gidára, fídu, bémerirugu, úañañame giñe ñadágimeintiña bídan ni ca uwúyeri, magaambúnjalime giñe lamúri dübü le mulí bídan.

²³ Madúnraagúnjalime larúgounga lámpu bídan, magaambúndügüyáwalime areinjaní le lánina maríei bídan, láu sun gabáfugüda bániña meja báni alúgurajatiña lídan sun ubouú, eyéedagua baña sun néchaani láu babiñarajan.

²⁴ Daríwaali játa profétagu, jáma ja lánigu Búngiu, lúma játa sun ja áfarawagúañabaña ubouúagu, daríwaali játa sun jagía lídan ubúругu lé meja Babilónia.

19

¹ Lárigiñe cátei le, ába nagáambuni jamálali sarágu gürígia, jagúarajan. ¡Alelúya! Weíriti Wabúngiute le Súnti Gabáfu, ligía asálbarubaliña lánigu.

² Agúseragüdati láu úarani lúma ísuruni, siádi láaru ounwenbun jóru to agádeirubalin ubouú láu tisálufurin, águyugüda láali jáfarawagún lánigu tuágu.

³ Ábaya jagúarajan.

—¡Alelúya! Magúmubei lamúdeirun tugúmulalin.

⁴ Játi weín-gádürü gürígia ja weírigutiña, jáma gádürü cátaña gabágaritiña jagía, ába jélemuchun chülü múarugun, judúguatiña lun Búngiu le ñünbei luágu lála, ába jaríñagun.

—Ítaralá! ¡Alelúya!

⁵ Ábati lagaambún laríñagun ában umálali yaráfa lueígiñe lála Búngiu.

Rújuma uweíriguni lun Búngiu,

sun jugúya ja esériwidubalin,

áni inébelá jun,

weiyaaña, ñübürigiña.

Fédu siélu

⁶ Agáambayatina camá jamuga jamálali sarágu gürígia, camá lamúri sarágu dúna lúma wayújururu jéreguti, agúaraja.

¡Alelúya! Guméseeli Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu agúmadija.

⁷ Gúndaagua wamá, buñwama láu ugúndani, ru wagíame uweíriguni lun, ladúga chülüja óra lun lídan jamá ában lánigu Jesucristu lúma, le gumúti.

Aráanseña quei ában adári lubá tamárieidun,

⁸ táu tanáangun líno to finutu, jarúma, áni mirí.

Míni tan líno finutu, ibágari le surúti, le jabágari lánigu Búngiu.

⁹ Ábati laríñagun ánjeli nun.

—Babürüja. “Gúnda jamá ja amísurajóubaña lídoun fédu le lánina lúaradun Jesucristu jáma lánigu.”

Ába laríñagun nun.

—Dimúrei buri inárúnti le laríñagun Búngiu le.

¹⁰ Ába nájuduragun ligíbugiñe ánjeli ligía, ába laríñagun nun.

—Madúgabei le, esériwiduti áu lun Búngiu quei amúru jáma bibiríña ja afálarubalin láni Jesúsu ugánu derégudaguñu, lun Búngiu lun bájuduragun.

Ugánu le lanúgubei Jesúsu lídoun larúgounga, ligía lébubei sun le jaríñagubei profétagu.

Le aweíñabalin gabáyu jarúti

¹¹ Ábati naríjini siélu junréñu, ába lasálriragun ában gabáyu jarúti, léti aweíñabalin, Gúnfuliti lúma Inárúni, ligía líribei, ladúga láu ísuruni lagúmadija, láu giñe ísuruni lageíndagua.

¹² Amírījati lágu camá ligémeri wátu, ñíñein sarágu rídi lálbulugu, ñíñein giñe ában íri bürüwañu luágu, ligía rügúñein asúbudirei.

¹³ Anáangun to luáguboun, feíndiwatu láu jítaü. Lerérun Búngiu líribei.

¹⁴ Jafálareiti súdeara ja siélubaña táu jadáüragun líno to finutu, jarútu, jarúma, waríñu jagía jawágu gabáyu jarútiña.

¹⁵ Níñoun ában efeín jamánatu liyúmulugugiñe lun láchaünguniña néchaani táu, ábame ledéraagüdüni lagúmadijan quei láu ában gürábu. Lagúseragüdúbaña quei le aríbhagubarun beíbei láu lugúdi, gurágúdaleíme bínu le lánina lanárimé ligáñi Búngiu joun.

¹⁶ Bürüwañu líña íri le tuágu lanáangun lúma luágu liyáda. “Jarúeite sun urúeigu, Jabúreme sun abúremeigu.”

¹⁷ Ába naríjin ában ánjeli rára lídan wéyu, le agúaragubei láu érei joun sun dunúru ja ájamajabaña juánriñurugu.

—Jigoúgu, oúndaragua jumá lun oúnwenbun ladíneragüdüni Búngiu,

¹⁸ jou jumámuga jágürügü urúeigu, gumádimatiña, jáma wügüríña ganígitiña, jágürügü gabáyu jáu sun ja aweíñabaliña, jágürügü sun jawtýeri wügüríña dándu ja jóunguatiña quei ja idámuni, dándu ñübürigiña quei weínamujaña.

¹⁹ Ábati naríjini mónsturu jáma lurúitegu ubou jáu jánigu oúndaraguaaña lun jageíndagun lúma le waríñubei luágu gabáyu jarúti jáma lánigu.

²⁰ Ába ladaürün mónsturu úra lúma proféta yéeti lé buga adúgubei miláguru ligíbugiñe mónsturu. Láu buri miláguru ligía, ayéeda láaña proféta ligía ja ígiraguagüdúbaña jóungua lun labürüdün líri mónsturu jawágu, judúgua jagía tun liyáwa. Dánduti mónsturu quei proféta yéeti ligía, ába jagurún winwañu lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma sáfuru.

²¹ Ja jíbiri, ába jáfarawagún táu efeín to liyúmuluguboun le waríñubei luágu gabáyu, ába jaquímuledun sun dunúru buídu láu jágürügü.

20

Le mílu írúmu

¹ Lárigiñe, ába naríjin ában ánjeli larárirun siélugiñe láu ligélen júyu le mébejabei, lúma ában oúnwenbun güríngüri lújaburugu.

² Ába lárügüdüni ánjele ligía dragón, le binádu jéwe, le Máfiabei áni Satanási, ába lagüraguni luágu mílu irúmu.

³ Ába láguruni lídoun júyu le mébejabei le ñi lubei ladáurei. Ába lichugún ában séyu luágu béna lun mayéejandügüya láaña lan néchaanigu darí lásügürün mílu irúmu. Lárigiñeme mílu irúmu ligía, ligiragüdüwaba luágu murúsun dan.

⁴ Ába naríjini jála buri ja íbǐjubaña ubáfu lun jagúseragüdün, ñun jáña luágu. Aríja numútiña giñe jawáni já meja adürürübaña ichügü lueígiñe japürichijani Lerérun Búngiu lúma lueígiñe jadímurejan luágu Jesucrístu, ja májuduragunbaña lun mónsturu ni tun liyáwa, mígirun jagía lun lichugún líri luágu jerébe o luágu lan jarüna. Ába naríjin jásaarun lídaangiñe ouweni lúnya jabágaridun, ába jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu.

⁵ Ánjeinti ja jíbiri jílaguaaña, másaaruntiña lídaangiñe ouweni daríme lárigiñe mílu irúmu. Níján furúmiñetibeí ásaaruni lídaangiñe ouweni.

⁶ ¡Gúndaatiña áni lánigu Búngiu jagía ja gafánraanbaña lídan furúmiñeti ásaaruni lídaangiñe ouweni! Mabáfuti libíaman ouweni jawágu, lubáragiñe líra, fádírigubaña lání Búngiu lúma lání Crístu, ábame jagúmadijan úara lúma Crístu luágu mílu irúmu.

⁷ Dánme sügüjale mílu irúmu ligía, ligíame lígirawagüdün Máfía lídaangiñe júyu le mébejabei,

⁸ ábame láfuridun lun layéejaniña néchaanigu lídan sun ubou. Láfuriduba ayéedaña ubáfu buri le Gog lúma Magóg, ábame loundaraguniña jánigu, ja gíbebaña quei liságounte barána, lun wuríbu.

⁹ Ítara líña lubeíti, ába jáfuridun súdeara jagía lídaangiñe sun ubou, ába jegéyedaguni fulásu le ñi jabei lánigu Búngiu lúma ubúru gu le jínsiñebei lun Búngiu, le Jerusalénbei. Ába loúnajan Búngiu wátu geméti siélugiñe, ába láguduniña gumúgubei.

¹⁰ Máfiate le ayéedubaliña, ába lágurúniwa lídoun lagúnu le láubei wátu geméti lúma súfuru, le ñíjin lubei jágurúa mónsturu lúma proféta yéeti. Jasúfuriruba ñi wéyuagu, áriebu lun sun dan.

Wísiyu ligíbugiñe ouñwenbun jalaü jarúti

¹¹ Ábati naríjin ában ouñwenbun jalaü jarúti, ñíñein Búngiu ñun luágu. Ába lagúmuchagun siélu lúma ubou ligíbugiñe, ába marijínjali lan.

¹² Ába naríjiniña jílaguaaña, weínamujaña jáma ñübürigiña rára ligíbugiñe Búngiu, ába tadárawagún líburu buri túma ábanya líburu to líburu to lánina íbágarí. Ába jagúserawagüdün jílaguaaña luágu buri cátei lé meja jadügübei, según le bürüwafubei tídan líburu buri tugúya.

¹³ Sarátiña sun ja añáradagubaña dúnarugu, sun ja jílaguañabaña, ába jásaarun lídaangiñe ouweni, ába jagúserawagüdün luágu buri cátei lé meja jadügübei.

¹⁴ Ába lágurúniwa ouweni lúma jabára jílaguaaña lídoun lagúnu le láubei wátu geméti. Lagúnu láuti wátu geméti ligía, ligía libíamabei ouweni,

¹⁵ ñíjin jagurúa ja úabei jíri tídan líburu to lánina íbágarí lun jasúfurirun ñi gumúgua dan.

21

Iséri siélu lúma iséri ubou

¹ Lárigiñe, ába layáwadagun iséri siélu lúma ában iséri ubou nun, gumúgua buga furúmiñeti siélu lúma furúmiñeti ubou áni úaali buga barána.

² Áu Juan, aríja numúti ubúru gu biníwati le iséri Jerusalén, larárirun siélugiñe lúmagiñe Búngiu. Aráanseñu líña quei ában adári dáüguañu lubá tadári.

³ Ába nagáambun laríñagun ában umálali jéreti siélugiñe.

—Aríjabá, agánawati Búngiu jádan güriá guetó. Laganoúba jáma, jagíaba lánigu, Búngiu mémeba jáma lun ligía lan Jabúngiute.

⁴ Larágajabei sun jáguira, úaalíme ouweni ni ayájuni ni íruni ni ígarígu, ladüga sügüja sún meja cátei le níjeinbei.

⁵ Ábati laríñagun Búngiu.

—Aríjabá, adüga numúti sun cátei isérime.

Aríñagati giñe.

—Babürüja, ladüga inárüniiti dímuerei buri le, áni gayáraati lafíñerún luágu.

⁶ Lárigiñe, ába laríñagun nun.

—Súnja nadügüni sun cátei le. Áu lagúmesejabei sun cátei, áu giñe lagúmujúnbei, quei létüra 'A' lúma 'Z'. Le mágürabuti, níchuguba lun lun látun lídaangiñe líseesen dúna le íchugubei íbágarí, mafáyeijaanga luagu.

⁷ Ja ásiiragúbalin wuríbani jerésibirubei sun le lúnbei jabíjini quei jalágaante quei nirájüñü, áme Jabúngiute, jagíame nirájüñü.

⁸ Ánjañati ja janáfudebaña, ja mafíñebaña, ja iyéreejabúbaña, ja gáfarajadibaña, ja adáagubaña salúfuri, ja abíñarajabaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma ja yéebaña, jágurúba lídoun lagúnu le súbei láu wátu geméti lúma súfuru, le libíamabei oúweni, ligíaba jalágaante.

Iséri Jerusalén

⁹ Ábati liábin ában jádaangiñe sédú ánjeligu ja láubaña sédú cópu buin jáu sédú jagúmujuón ígei, ába laráñagun nun.

—Jigábu, narúfudaali jageíra lánigu Jesucrístu bun.

¹⁰ Ába layáwadaguagüdüni Sífiri Sándu ában wúbü nun, weíriti, íñu, ába larúfuduni oúnwenbun ubúruigu biníwati le Jerusalén nun, larárirun siéluigiñe lúmagiñe Búngiu.

¹¹ Ámirijati ubúruigu ligía láu larúgounga Búngiu, ítara líña límirin quei límirin ában dúbü buídumeraúti, quei dúbü le jáspe, jarúgoungati quei bídiriu.

¹² Níñein ában bariéru weíriti, íñu, láu dúusu béna geyégu láu ubúruigu ligía, ában ánjeli luágu cáda béna, lúma jíri dúusu túríbu ladúgawagun Israél búruwañu luágu buri béna.

¹³ Úrúwañein béna lueígiñe le nígiñe lubei labouúcha wéyu, úrúwa lueígiñe nórté, úrúwa lueígiñe sur lúma úrúwa lueígiñe oubáü le nígiñe lubei lálüda wéyu.

¹⁴ Bariéru ligía, ligíbuaguñein dúusu dúbü lidérebuguñein, láu jíri dúusu láni Crístu apóstolugu búruwañu luágu.

¹⁵ Níñein ában mabúru gólu lúma ánjeli le adímurejabei núma lun lamísurajani ubúruigu, lubéneri, lúma lubárierun.

¹⁶ Ubúruigu ligía, ába lábu lidábuberen lúma limígifen. Ába lamísurajani ánjeli ligía ubúruigu láu lumáburu, bián-mílu bián-san kilómetros luweírín, ába lábu limígifen lúma líñun, lúma lidábuberen.

¹⁷ Lárigiñe, ába lamísurajani bariéru, úrúwa-wein-gádürü métros luweírín según jamísuraagüle gürígia le layúsurbéi ánjeli ligía.

¹⁸ Láu dúbü le jáspe ladúgüwa bariéru ligía, ubúruguti ligía, láuti gólu le tímatimaati, miríti queísi bídiriu le jarúmati.

¹⁹ Wéndegüdáwati lébu bariéru ligía láu sun luwúyeri dúbü buíduburiti. le furúmiñeti, láu jáspe, le libíaman, láu saffiro, le lúruwan, láu ágata, le ligádürün, láu esmerálda,

²⁰ le liseíngün, láu ónise, le lisísín, láu cornalína, le lisédün, láu crisólito, le liwídün, láu berílo, le linéfun, láu topásio, le lidísín, láu crisoprása, le líunsun, láu jasínto, léti lidúusun, láu amatísta.

²¹ Dúusugubei béna ligía, dúusu pérlas, cáda béna láu ábanrügü pérla ladúgüwa. Léti úma buri láni ubúruigu ligía, láuti gólu jarúgoungati quei bídiriu.

²² Marjintina ní ában ligílsi lídan ubúruigu lídan, ladúgü añájein Wabúreme Búngiu le Súnti Gabáfu lúma Jesucrístu ní, mabúseerúnwatu ligílsi le ní jabei.

²³ Memégeiruntí ubúruigu ligía larúgounga lúmagiñe wéyu ní lúmagiñe játi, ladúga le guánarú larúgounga Búngiu rúti larúgounga lun, léti Jesucrístu, ligía lílámupunbei ubúruigu ligía.

²⁴ Jebubuga sun néchaanigu ja sálbawañabaña lídan lílámupun ubúruigu ligía, ábame janügüni lurúitegu ubou jaweírigin níjin, lun jíchuguni lun Búngiu.

²⁵ Madáurawagunbei lubéneri wéyuagu, úabei gíñe áriebu ní.

²⁶ Lanügüba jaweírigin néchaanigu níjin, láu sun jarísín,

²⁷ mebélupei ní cáta wíyetei níjin, ní le adúgüti cátei le wuríbati o gayéraguati. Ja rügübaña búruwañubaña íri tídan líburu to lánina ibágari to lúmaboun Jesucrístu, jagía rügübaña ebélura.

22

¹ Ábati larúfudun ánjeli ligía ában dúna jarúmati nun, le íchugubei ibágari, jarúgoungati quei bídiriu, lídaangiñe lála Búngiu lúma lála Jesucrístu láfurida.

² Níñein dúna ligía lamídaangua lémeri ubúruigu ligía, áni luágu bián louba dúna ligía ní laweírida buri tídibu wéwe le íchugubei ibágari, le agíndubei dúusu weíyaasu lídan írúmu. Ságu játi lagíndun, léti lubána, seríwiti lun lagáranijóun joun néchaanigu.

³ Úaalíme ní cáta ní lun lábugiñe lan líñaragun Búngiu. Níbei lála Búngiu lúma lála Jesucrístu lídan ubúruigu ligía, ábame jájuduragun lánigu lun.

⁴ Jagágíbudaguba lúma Búngiu, níbei gíñe líri jeréberugu.

⁵ Úaalíme áriebu ní, ja aganoúbaña ní, memégeirunbaña ligémeri lámpu ní ligémeri wéyu, ladúga larúgoungadagüdüba Wabúreme Búngiu jáu, ábame jagúmadíjan sun dan.

Madíseeli liábin Jesúsü

⁶ Lárigiñe, ába laráñagun ánjeli ligía nun.

—Inárúnti dímuerei buri le, áni gayáraati lafiñerúniwa luágu, áni Wabúreme Búngiu méme le íchugubei dímuerei joun profétagu oúnaja láadina lun narúfuduni le lúnbei lasúserehun joun lánigu madíse.

⁷ —¡Aríja jumá! ¡Anáte madíse! líña laríñagun Jesucrístu.

¡Gúndaalá le adügübei gásu láu ugánu le láni Búngiu le bürüwañubei tídan líburu to!

⁸ Áu Juan, agáamba numúti, aríjanei buri cátei le, áni larígíñe naríjini lúma nagáambuni, ába nájuduragun lubádu lugúdi ánjeli le arúfudubalin nun.

⁹ Ába laríñagun nun.

—Madügabei le, eseríwiduti lun Búngiu áu quei amürü jáma bibíriña ja profétagu, jáma sun ja adügübaña gásu láu le bürüwañubei tídan líburu to, lun Búngiu lun bájuduragun.

¹⁰ Aríñagati gíñe nun.

—Marámudabei láni Búngiu ugánu le bürüwañubei tídan líburu to ladüga yaráfaali dan lun lagúnfulirún.

¹¹ Ígirabei le wuríbabei lun lasígirun adáagua wuríbani, le wíyebeyi, lun lasígirun lídan liwíye, ánjeinti le buídubei, buídumemelá, áni le wügütri le derégeguabei lúngua lun Búngiu, gúnfulimemelá.

¹² —Ánja, madíseeli niábin, líña laríñagun Jesucrístu, áni barü numuti afáyeiruajaü le lúnbei níchuguni lun cáda ában según buri cátei le ladügübei.

¹³ Áu furúmiñetibeí lúma agúmujoúni, lagúmesaja sun cátei lúma lagúmujoún quei létüra ‘A’ lúma ‘Z’.

¹⁴ Gúndaatiña ja achíubalin jafígoun lun garícha jamá lun jeígin lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchubei ibágari, gayára lámuga jebélurun lueígiñe lubéneri ubúrugu.

¹⁵ Ánjaña ja mafíñeradibaña luágu Jesucrístu, ja abíñarajabaña, ja adágubaña salúfuri, ja gáfarajadibaña, ja ájuduragubaña joun sándu, jáma sun ja jinsíñejabúbaña lun eyéeraguni, jeréderuba bougudi.

¹⁶ —Áu Jesúsu, oúnaja náali náni ánjeli lun lasúbudiragüdüni sún buri cátei le joún buri tílana ligílisi. Áu linébaanfan urúei David, áu gíñe queísi warúguma to lánina bináafin.

¹⁷ Aríñagati Sífiri Sándu jáma ja lánigubaña Jesucrístu.

—Jigábu lun Jesucrístu lun basálbarun.

Le gíñe agáambubei, aríñagalá.

—Jigábu lun Jesucrístu, sálba bámuga.

Le mágürabubei, ánjein busén, ñübinlá, gurála lídaangiñe dúna le íchugubei ibágari, mafáyeijaanga luágu.

¹⁸ Sun ja agáambubalin láni Búngiu ugánu le bürüwañubei tídan líburu to, wéridi numútiña lueí cátei le. le íchuguti lánwoun cátei le, lagánwoundagüdübaña Búngiu ígei ja uágubaña labürüjoúa tídan líburu to, luágu.

¹⁹ Le gíñe agídaruti som cátei lídaangiñe láni Búngiu ugánu le bürüwañubei tídan líburu to, lagídarubei gíñe lufánran lídaangiñe lin tídibu wéwe le íchugubei ibágari, lúma lídaangiñe ubúrugu sándu lé buri bürüwabei uágu tídan líburu to.

²⁰ Le asúbudiragüdübalin buri cátei le, aríñagati.

—Ánja, madíseeli niábin.

Ítaralá. ¡Jigábu Wabúreme Jesúsu!

²¹ Binílaün Wabúreme Jesucrístu sun jugúya. Ítaralá.